

سالنامه مهاجرتی ایران

۱۳۹۹

Iran Migration Outlook

2020

تهیه و تدوین:

رصدخانه مهاجرت ایران

(پژوهشکده سیاستگذاری دانشگاه صنعتی شریف)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سرشناسه: صلواتی، بهرام، ۱۳۵۸ -

عنوان و نام پدیدآور: سالنامه مهاجرتی ایران ۱۳۹۹ = Iran migration outlook ۲۰۲۰ / تهیه و تدوین رصدخانه مهاجرت ایران (پژوهشکده سیاستگذاری دانشگاه صنعتی شریف)؛ تدوین بهرام صلواتی؛ ابرای] ستاد فرهنگسازی اقتصاد دانش بنیان معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، پژوهشکده سیاستگذاری دانشگاه صنعتی شریف، رصدخانه مهاجرت ایران.

مشخصات نشر: تهران: ریاست جمهوری، معاونت علمی و فناوری، مرکز ارتباطات و اطلاع رسانی، دانش بنیان فناوری، ۱۳۹۹.

مشخصات ظاهری: ۳۴۰ ص.: مصور(رنگی)، جدول(رنگی)، نمودار(رنگی).

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۹۰۵۲۹-۹

وضعیت فهرست نویسی: فیپا

یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۹۱.

موضوع: ایران -- مهاجرت -- سالنامه‌ها

موضوع: Iran -- Emigration and immigration -- Yearbooks

موضوع: مهاجران -- ایران -- آمار

موضوع: Immigrants -- Iran -- Statistics

شناسه افزوده: رصدخانه مهاجرت ایران

شناسه افزوده: ایران. ریاست جمهوری. ستاد فرهنگسازی اقتصاد دانش بنیان

شناسه افزوده: دانشگاه صنعتی شریف. پژوهشکده سیاستگذاری علم، فناوری و صنعت

شناسه افزوده: ایران. ریاست جمهوری. معاونت علمی و فناوری. انتشارات دانش بنیان فناور

رده بندی کنگره: J۷۸۷۴۱

رده بندی دیویی: ۸۱۰۹۵۵/۳۰۴

شماره کتابشناسی ملی: ۶۷۷۸۸۸۲

سالنامه مهاجرتی ایران - ۱۳۹۹

تدوین: بهرام صلواتی

ناشر: دانش بنیان فناور

سال نشر: ۱۳۹۹

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۹۰۵۲۹-۹

کلیه حقوق محفوظ و متعلق به انتشارات دانش بنیان فناور است

سالنامه مهاجرتی ایران

۱ ۳ ۹ ۹

Iran Migration Outlook

2 0 2 0

تهیه و تدوین:

رصدخانه مهاجرت ایران

(پژوهشکده سیاستگذاری دانشگاه صنعتی شریف)

سالنامه مهاجرتی ایران

۱ ۳ ۹ ۹

سالنامه مهاجرتی ایران - ۱۳۹۹
Iran Migration Outlook -2020

تهیه و تدوین:
رصدخانه مهاجرت ایران
(پژوهشکده سیاست‌گذاری دانشگاه صنعتی شریف)،
تهران، ایران، ۱۳۹۹

نویسندگان:
سردبیر و نویسنده مسئول:
دکتر بهرام صلواتی / مدیر رصدخانه مهاجرت ایران

بخش مهاجرت‌های اقتصادی و کاری
دبیر: فهیمه بهزادی
همکاران: مریم پورعسگری - ناهید سلیمی - لیلا واعظ مهدوی

بخش جاب‌جایی دانشجویی و تحصیلی
دبیران: زهره ربیعی، محمد امین مولا

بخش مهاجرت‌های اجباری و پناهندگی
دبیر: دکتر داود عیوضلو
همکاران: رقیه صمدی - نگین سادات میرواحدی - درسا احیا

طراحی گرافیک و صفحه‌آرایی:
آتلیه مهر نوروز

www.imobs.ir

2 0 2 0

Iran Migration Outlook

سخن آغازین

براساس دیدگاه اکثر صاحب‌نظران، سرمایه انسانی زیربنای اصلی پیشرفت علمی و فناوری و اقتصادی هر جامعه است. براین اساس، مدیریت اثربخش و بهره‌ور این سرمایه به یکی از دغدغه‌های خبرگان علمی و سیاستگذاران تبدیل شده است. به حمد ا... جمهوری اسلامی ایران با برخورداری از سرمایه عظیم نیروی انسانی جوان، متخصص و با انگیزه و حدود چهار میلیون دانشجوی فعال، یکی از کشورهای مهم در توسعه سرمایه انسانی در سطح منطقه است که در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی همانند شاخص جهانی نوآوری از جایگاه برجسته‌ای برخوردار است. با وجود درک این توانمندی‌ها، طبیعی است که از موضوع مهاجرت به عنوان یک مسئله و چالش در محافل حاکمیتی، تخصصی و رسانه‌ای، بارها و بارها سخن گفته شود.

با توجه به مأموریت معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری و بنیاد ملی نخبگان، در طول سال‌های اخیر توجه به موضوع مهاجرت و چرخش نخبگان یکی از محورهای اساسی برنامه‌های مشترک این دو نهاد بوده و همواره رصد و پایش وضعیت کشور در این حوزه و تعریف برنامه‌های عملی مانند برنامه موفق همکاری با متخصصین ایرانی غیرمقیم - که به بازگشت بیش از هزار و پانصد نخبه ایرانی از دانشگاه‌های برتر جهان منجر شده - در دستور کار قرار داشته است.

نکته مهم این که در این سال‌ها با بررسی وضعیت آمار و اطلاعات کشور و مراجع معتبر بین‌المللی دریافتیم که اظهار نظرهای طیف وسیعی از فعالین علمی، سیاسی و اجتماعی در این موضوع بدون توجه دقیق به آمارهای معتبر و بعضاً برپایه اطلاعات غیر علمی موجود در فضای مجازی و برداشت‌های شخصی افراد است. این جریان رسانه‌ای و تحلیل‌های غیر علمی باعث شده است که موضوع مهاجرت به جای تحلیل و کارشناسی مستند و ارائه برنامه‌های اجرایی برمبنای نقاط قوت و ضعف کشور، بیشتر به دامن زدن موجی از ناامیدی و احساس منفی در جامعه منجر شود.

بر این اساس، به این باور رسیدیم که اولین گام در مدیریت کارآمد این سرمایه ممتاز کشور، تحلیل‌های علمی و دقیق آماری از وضعیت مهاجرت در جامعه ایرانی است. در این راستا با بهره‌گیری از ظرفیت نخبگان و محققین در این حوزه و با حمایت از تشکیل رصدخانه مهاجرت در دانشگاه صنعتی شریف، تلاش شد تا با تدوین اولین سالنامه مهاجرتی ایران، مرجع علمی معتبری برای تحلیل و سیاستگذاری فراهم شود. امید است تدوین این سالنامه شروع یک فعالیت فراگیر و مستمر در بین نخبگان علمی مرتبط با مطالعات مهاجرت باشد.

دکتر سورنا ستاری

معاون علمی و فناوری رییس جمهور
و رییس بنیاد ملی نخبگان

پیشگفتار

مهاجرت به خصوص مهاجرت‌های بین‌المللی بدل به امری بسیار رایج و متداول در جهان امروز شده است. چراکه تقریباً هیچ کشوری در جهان یافت نمی‌شود که با پدیده مهاجرت نیروی انسانی به خارج یا ورود به داخل کشور خود مواجه نباشد و همه کشورها با درجات مختلفی از این پدیده مواجه هستند. بر همین اساس مهاجرت برای بسیاری از کشورها فرصت و برای دسته‌ای نیز تهدید تلقی می‌شود. وجه تمایز کشورها در زمینه فرصت یا تهدید بودن مهاجرت برای آنها، نوع مواجهه کشورها با موضوع و نحوه سیاست‌گذاری و مدیریت آن است. واقعیت آن است که چنانچه رویکرد سیاستی منسجمی برای کنترل و مدیریت پدیده مهاجرت توسط نظام حکمرانی و جامعه (فرستنده و گیرنده) وجود نداشته باشد، مهاجرت ورودی و خروجی هر دو تبدیل به بحران و چالش اساسی برای کشورها خواهد شد.

اما یکی از ویژگی‌های کلیدی مدیریت مهاجرت‌های بین‌المللی، "سیاست‌گذاری داده محور" است که باید مبتنی بر آمار و داده‌های متقن و مستند مهاجرتی باشد. در واقع، استناد بر داده‌های قابل اتکا، نه تنها باعث تقویت و استحکام مبنایی سیاست‌های اتخاذ شده در حوزه مهاجرت می‌شود، بلکه زمینه سنجش اثر بخشی این سیاست‌ها در حوزه‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی کشورها (مهاجر فرست و مهاجر پذیر) را بر اساس شاخص‌های کلیدی کمی و کیفی فراهم می‌آورد. فرآیند سیاست‌گذاری داده محور در حوزه مهاجرت، دقت و اطمینان بیشتری را نسبت به اجراء، اصلاح و یا عدم اجرای این سیاست‌ها برای کشورها ایجاد می‌کند.

متأسفانه کشور ایران که برای دهه‌های متمادی در معرض جریان گسترده مهاجرت‌های خروجی و ورودی قرار دارد، فاقد هر گونه آمار و اطلاعات منظم و مدون، بانک داده و همچنین سیاست‌های مهاجرتی منسجم در این حوزه بوده است. فقدان داده و اطلاعات مدون مهاجرتی در کشور باعث به وجود آمدن سوء برداشت و مباحث مغالطه آمیز در میان ذی نفعان مختلف این حوزه در زمینه رتبه و جایگاه ایران در شاخص‌های مختلف مهاجرتی و نیز ریشه‌ها و تبعات اقتصادی و اجتماعی این پدیده شده است. همچنین نبود داده و اطلاعات مستند مهاجرتی باعث شده است که معدود سیاست‌های اتخاذ شده در این حوزه نیز از پشتوانه آماری لازم بمنظور شناسایی دقیق عمق و گستردگی شیوع پدیده مهاجرت در اجتماع ایران برخوردار نباشد. لذا تا کنون سیاست‌های مهاجرتی غیر داده محور در ایران یا از اثربخشی لازم بی‌بهره بوده و یا اینکه اثرات کوتاه مدت و مقطعی داشته‌اند.

خوشبختانه تاسیس و راه اندازی "رصدخانه مهاجرت ایران" را می‌توان گامی هدفمند در جهت تقلیل کمبودهای آماری و فقدان مطالعات کارشناسی در حوزه مهاجرت‌های بین‌المللی در کشور برشمرد. این نهاد پژوهشی از بدو تاسیس تلاش نموده است علی‌رغم دشواری‌های فراوان در زمینه دسترسی به آمارهای کمیاب و سخت یاب مهاجرت‌های بین‌المللی، بستری برای گردآوری و ارائه آمار و تحلیل‌های کارشناسی و سیاست‌گذاری در حوزه‌های مختلف مهاجرتی جهت استفاده اقشار مختلف اعم از سیاست‌گذاران و سیاست پژوهان، دست اندرکاران اجرائی و محققان این حوزه باشد.

بر همین اساس، رصدخانه مهاجرت ایران مفتخر است در اولین سالگرد تاسیس خود در سال ۱۳۹۹، به‌عنوان اولین نهاد تخصصی پژوهشی -سیاستی در حوزه مهاجرت‌های بین‌المللی در

کشور، اولین "سالنامه آماری مهاجرتی ایران" را منتشر و در اختیار عموم علاقه‌مندان این حوزه قرار دهد. این سالنامه مشتمل بر آخرین آمار و اطلاعات موجود و قابل دسترس در حوزه‌های مختلف مهاجرتی شامل: جابجائی‌های دانشجویی، مهاجرت‌های کاری و هم‌چنین مهاجرت‌های اجباری- پناهنجوبی مبتنی بر منابع داخلی و گزارشات مرجع بین‌المللی است که می‌تواند برای دست‌اندرکاران اجرائی و محققان این حوزه بسیار مفید باشد.

از بعد بین‌المللی، انتشار "سالنامه آماری مهاجرت ایران"، گامی مهم و ارزشمند در جهت قرار گرفتن نام کشور ایران در زمره کشورهای است که به شکل نظام‌مند نسبت به تهیه و انتشار داده‌های رسمی در حوزه مهاجرت‌های بین‌المللی مبادرت می‌ورزند. هم‌چنین برداشتن این گام، جایگاه کشور ایران در میان کشورهای در حال توسعه که برای سیاست‌گذاری و مدیریت هدفمند مهاجرت‌های بین‌المللی در تلاش هستند را برجسته‌تر می‌نماید. هم‌چنین چنین اقداماتی می‌تواند در راستای میثاق‌نامه جهانی "مهاجرت‌های امن و نظام‌مند" زمینه توجه جدی‌تر سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی از جمله سازمان بین‌المللی مهاجرت را به منظور ارائه حمایت‌های مالی و معنوی بیشتر به ایران فراهم آورد.

در راستای تکمیل سالنامه آماری ایران، رصدخانه مهاجرت ایران این نوید را می‌دهد که در آینده بسیار نزدیک در سال جاری، اولین "بسته سیاستی مهاجرتی کشور" را منتشر نماید. این بسته سیاستی شامل تحلیلی جامع بر مشکلات و معضلات کشور در زمینه‌های مختلف مهاجرتی، راهکارها و سیاست‌های پیشنهادی در جهت رفع معضلات و نیز تامین منافع کوتاه مدت و بلند مدت کشور در زمینه مهاجرت‌های بین‌المللی متناسب با تحولات جهانی است. سالنامه آماری مهاجرت ایران حاصل تلاش شبانه‌روزی همکاران رصدخانه مهاجرت ایران با همراهی و همکاری ارزشمند گروه کثیری از محققان، دست‌اندرکاران و فعالان حوزه مهاجرت در بخش‌های مختلف است که بدین وسیله از تک‌تک آنها صمیمانه تشکر و قدردانی می‌شود. هم‌چنین، رصدخانه مهاجرت ایران از حمایت دکتر ستاری، معاون محترم علمی و فناوری رییس‌جمهور و مساعدت‌های همه‌جانبه "مرکز تعاملات بین‌المللی علم و فناوری" معاونت علمی و فناوری ریاست‌جمهوری به‌عنوان پشتیبان‌های اصلی تهیه و تدوین این سالنامه تقدیر می‌نماید. این سالنامه آماری، بعنوان اولین تلاش در جهت تهیه و تدوین منبع داده و مرجع آمار رسمی و قابل استناد در حوزه مهاجرت‌های بین‌المللی ایران همچنان واجد کاستی‌ها و کمبودهایی است و نیازمند ارتقاء و بهبود در تمام زمینه‌ها است. بر همین اساس، تهیه‌کنندگان این سالنامه امیدوارند با دریافت نظرات انتقادی و پیشنهادات سازنده، ویژگی‌های کمی و کیفی آن را در ویرایش‌های سال‌های آتی با همکاری و مساعدت تمام علاقه‌مندان این حوزه ارتقاء دهند.

بهرام صلواتی

مدیر رصدخانه مهاجرت ایران

پژوهشکده، سیاستگذاری دانشگاه صنعتی شریف

فهرست مطالب

ملاحظات آماری ۲۵

سالنامه مهاجرتی ایران در یک نگاه ۳۱

۱- فصل اول: مروری بر روند مهاجرت‌های بین‌المللی در جهان ۶۱

۱-۱- بخش اول: جابه‌جایی‌های دانشجویان بین‌المللی ۶۳

۱-۱-۱- جابه‌جایی دانشجویان بین‌المللی در سطح جهان ۶۴

۱-۱-۲- منافع اقتصادی برخی از کشورهای منتخب از دانشجویان بین‌المللی ۶۶

۱-۱-۳- جابه‌جایی دانشجویان بین‌المللی در مناطق مختلف ۶۷

۱-۱-۴- جابه‌جایی دانشجویان بین‌المللی در کشورهای مختلف ۷۰

۱-۱-۵- مقایسه مهم‌ترین کشورهای دانشجو فرست و دانشجو پذیر ۷۳

۱-۱-۶- جایگاه برخی کشورهای منتخب در شاخص‌های توسعه منابع انسانی و رقابت پذیری استعدادها ۷۴

۱-۱-۷- طبقه‌بندی کشورها ۷۵

• کشورهای پیشرو ۷۷

• کشورهای سنتی دانشجو پذیر ۷۸

• کشورهای نوظهور در بازار جذب دانشجویان ۸۳

• کشورهای برنامه محور ۸۵

• کشورهای در حال گذار ۹۶

• کشورهای بازنده ۱۰۰

۲-۱- بخش دوم: جمعیت نیروی کار در جهان ۱۰۲

۱-۲-۱- جمعیت نیروی کار مهاجر در جهان ۱۰۲

۱-۲-۲- توزیع جغرافیایی نیروی کار مهاجر در جهان ۱۰۳

۱-۲-۳- تفکیک جنسیتی نیروی کار مهاجر در جهان ۱۰۵

۱-۲-۴- روندهای مهاجرت‌های اقتصادی در آسیا ۱۰۵

۱-۲-۵- وجوه ارسالی مهاجران ۱۱۰

۳-۱- بخش سوم: روند مهاجرت‌های پناهنجویی در جهان ۱۱۴

۱-۳-۱- روند مهاجرت‌های اجباری و پناهنجویی در جهان ۱۱۴

۱-۳-۲- اسکان مجدد ۱۲۲

۲- فصل دوم: مروری بر وضعیت و آمار جمعیت مهاجران ایرانی ۱۲۵

۱-۲- وضعیت شغلی و تحصیلی ایرانیان مهاجر ۱۲۹

۲-۲- ایرانیان در آمریکای شمالی ۱۳۱

۱۳۱.....	ایرانیان در آمریکا.....
۱۳۷.....	ایرانیان در کانادا.....
۱۳۹.....	۳-۲- ایرانیان در اروپا.....
۱۳۹.....	ایرانیان در اتحادیه اروپا.....
۱۴۸.....	ایرانیان در انگلستان.....
۱۵۱.....	ایرانیان در آلمان.....
۱۵۹.....	ایرانیان در ترکیه.....
۱۶۳.....	۴-۲- ایرانیان در آسیا.....
۱۶۴.....	۵-۲- ایرانیان در استرالیا.....
۱۷۳.....	۶-۲- میل به مهاجرت در ایران و جهان.....
۱۷۴.....	۱-۶-۲- تمایل به مهاجرت در میان کارآفرینان و فعالین کسب و کار در ایران.....

۱۷۹.....	۳- فصل سوم: وضعیت و جایگاه ایران در جابه‌جایی دانشجویان بین‌المللی.....
۱۸۱.....	۱-۳- وضعیت کشور ایران در بازار جابه‌جایی دانشجویان بین‌المللی.....
۱۸۲.....	۲-۳- جریان خروجی دانشجویان بین‌المللی.....
۱۸۲.....	۱-۲-۳- جمعیت دانشجویان ایرانی در خارج از کشور.....
۱۸۵.....	۲-۲-۳- مقاصد اصلی دانشجویان ایرانی.....
۱۸۶.....	۳-۲-۳- جمعیت دانشجویان ایرانی در برخی از کشورهای منتخب.....
۱۹۸.....	۳-۳- بازگشت ایرانیان خارج از وطن.....
۱۹۸.....	۱-۳-۳- جمعیت ایرانیان بازگشتی.....
۲۰۰.....	۴-۳- جریان ورودی دانشجویان بین‌المللی به ایران.....
۲۰۰.....	۱-۴-۳- جمعیت دانشجویان بین‌المللی در ایران.....
۲۰۳.....	۲-۴-۳- کشورهای اصلی دانشجو فرست به ایران.....
۲۰۴.....	۵-۳- جایگاه ایران در شاخص‌های توسعه منابع انسانی و رقابت‌پذیری استعدادها.....
۲۰۵.....	۶-۳- جایگاه ایران در جریان جابه‌جایی‌های دانشجویی.....

۲۰۹.....	۴- فصل چهارم: وضعیت و جایگاه ایران در مهاجرت‌های اجباری و پناهجوئی.....
۲۱۱.....	۱-۴- اتباع خارجی در ایران.....
۲۱۳.....	۱-۱-۴- تعداد اتباع خارجی به تفکیک جنسیت.....
۲۱۵.....	۲-۱-۴- تعداد اتباع خارجی به تفکیک گروه‌های سنی.....
۲۱۸.....	۳-۱-۴- اتباع افغانستانی و عراقی در مناطق شهری و روستایی.....
۲۲۱.....	۴-۱-۴- وضعیت اشتغال اتباع خارجی در ایران.....
۲۲۳.....	۲-۴- پناهندگان افغانستانی و عراقی در ایران.....
۲۲۵.....	۱-۲-۴- پناهندگان در مهمان‌شهرها.....

۲۲۷	۳-۴- میل به مهاجرت در میان مهاجران افغانستانی در ایران.....
۲۲۹	۳-۴-۱- تمایل به بازگشت در میان مهاجران افغانستانی
۲۳۰	۳-۴-۲- برنامه‌ریزی برای بازگشت در میان مهاجران افغانستانی
۲۳۰	۳-۴-۳- برنامه‌ریزی برای مهاجرت به کشورهای اروپایی
۲۳۱	۴-۴- آمار بازگشت مهاجران افغانستانی از ایران و پاکستان (۲۰۰۲ تا ۲۰۱۹).....
۲۳۲	۴-۴-۱- آمار بازگشت مهاجران افغانستانی در سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۰۹
۲۳۳	۴-۴-۲- آمار بازگشت مهاجران فاقد مدرک افغانستانی در سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹.....
۲۳۷	۴-۴-۳- آمار بازگشت مهاجران افغانستانی در سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹ (به تفکیک ماه‌های سال).....
۲۴۶	۴-۵- پناهجویان ایرانی در سایر کشورها
۲۴۶	۴-۵-۱- کشورهای مقصد پناهجویان ایرانی در ده سال گذشته
۲۴۹	۴-۵-۲- تعداد کل پناهجویان و پناهندگان ایرانی در جهان
۲۵۱	۴-۵-۳- تعداد پناهجویان ایرانی به ازای هر ۱۰ هزار نفر جمعیت ایران
۲۵۱	۴-۵-۴- درصد پناهجویان ایرانی وارد شده در آن سال به کشور مقصد
۲۵۳	۴-۵-۵- سهم پناهجویان ایرانی از کل پناهجویان در کشورهای مقصد.....
۲۵۴	۴-۵-۶- جایگاه پناهجویان ایرانی در کشورهای OECD از ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸.....
۲۵۵	۴-۵-۷- نسبت جنسیتی پناهجویان ایرانی در کشورهای EU و EFTA
۲۵۶	۴-۵-۸- گروه سنی پناهجویان ایرانی در کشورهای EU و EFTA
۲۵۷	۴-۵-۹- آمار ثبت شده پناهجویان ایرانی
۲۶۰	۴-۵-۱۰- روند ثبت‌نام پناهجویان ایرانی در کانادا
۲۶۳	۴-۶- نتایج بررسی درخواست پناهجویان ایرانی به تفکیک سال و کشور مقصد.....
۲۶۳	۴-۶-۱- مرحله اول پاسخ درخواست پناهندگی در کشورهای EU و EFTA.....
۲۶۶	۴-۶-۲- مرحله نهایی پاسخ درخواست پناهندگی در کشورهای EU و EFTA.....
۲۶۹	۴-۶-۳- فراوانی و درصد پاسخ مثبت پناهندگی به تفکیک سن.....
۲۷۳	۴-۶-۴- فراوانی و درصد پاسخ مثبت تقاضای پناهندگی ایرانیان به تفکیک جنسیت.....
۲۷۴	۴-۷- اسکان مجدد (Resettlements)

۲۷۷	خلاصه و جمع‌بندی.....
-----	-----------------------

۲۹۱	فهرست منابع.....
-----	------------------

۳۰۱	پیوست‌ها.....
۳۰۳	پیوست شماره ۱
۳۰۶	پیوست شماره ۲

۳۰۸	پیوست شماره ۳
۳۰۹	پیوست شماره ۴
۳۱۰	پیوست شماره ۵
۳۱۶	پیوست شماره ۶
۳۲۰	پیوست شماره ۷
۳۳۰	پیوست شماره ۸

فهرست نمودارها

- نمودار ۱- روند اقامت ایرانیان در اروپا بر اساس نوع اقامت (۲۰۱۸ تا ۲۰۱۰)..... ۴۱
- نمودار ۲- روند جمعیت ایرانیان دارای اقامت در اروپا بر اساس مدت زمان (۲۰۱۸ تا ۲۰۱۰)..... ۴۲
- نمودار ۳- روند سالیانه اعطای اقامت جدید به ایرانیان در بازه ۲۰۱۸ تا ۲۰۱۰ میلادی..... ۴۴
- نمودار ۴- روند تعداد دانشجویان ایرانی در مقاصد اصلی دانشجویان بین‌المللی ایرانی..... ۵۰
- نمودار ۵- رتبه بندی کشورهای دانشجو فرست بر اساس تعداد دانشجویان آنها در ۱۰ دانشگاه برتر آمریکا..... ۵۲
- نمودار ۶- رتبه بندی کشورهای دانشجو فرست بر اساس سهم دانشجویان در ۱۰ دانشگاه برتر آمریکا از کل جمعیت دانشجویان خروجی آنها..... ۵۲
- نمودار ۷- تعداد دانشجویان بین‌المللی در جهان (۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹)..... ۶۵
- نمودار ۸- منافع مستقیم و غیر مستقیم اقتصادی برخی از کشورهای منتخب از دانشجویان بین‌المللی در سال ۲۰۱۶..... ۶۶
- نمودار ۹- دانشجویان بین‌المللی ورودی به مناطق مختلف..... ۶۷
- نمودار ۱۰- دانشجویان بین‌المللی خروجی از مناطق مختلف..... ۶۹
- نمودار ۱۱- نه کشور اصلی دانشجو پذیر در سال ۲۰۱۷..... ۷۳
- نمودار ۱۲- نه کشور اصلی دانشجو فرست در سال ۲۰۱۷..... ۷۳
- نمودار ۱۳- جایگاه برخی کشورهای منتخب در شاخص‌های توسعه منابع انسانی و رقابت‌پذیری استعدادها در سال ۲۰۱۹..... ۷۴
- نمودار ۱۳-۲- خالص جذب دانشجویان بین‌المللی در هفده کشور منتخب..... ۷۷
- نمودار ۱۴- خالص جذب دانشجویان بین‌المللی در کشورهای سنتی دانشجو پذیر طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷..... ۷۸
- نمودار ۱۵- سه کشور اصلی دانشجو فرست به ایالات متحده آمریکا..... ۷۹
- نمودار ۱۶- سه کشور اصلی دانشجو فرست به بریتانیا..... ۸۰
- نمودار ۱۷- سه کشور اصلی دانشجو فرست به استرالیا..... ۸۱
- نمودار ۱۸- سه کشور اصلی دانشجو فرست به فرانسه..... ۸۲
- نمودار ۱۹- سه کشور اصلی دانشجو فرست به آلمان..... ۸۳
- نمودار ۲۰- خالص جذب دانشجویان بین‌المللی در کشورهای سنتی دانشجو پذیر طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷..... ۸۳
- نمودار ۲۱- سه کشور اصلی دانشجو فرست به کانادا..... ۸۴
- نمودار ۲۲- سه کشور اصلی دانشجو فرست به روسیه..... ۸۵
- نمودار ۲۳- خالص جذب دانشجویان بین‌المللی در برخی از کشورهای برنامه محور طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷..... ۸۶
- نمودار ۲۴- سه کشور اصلی دانشجو فرست به ترکیه..... ۸۷
- نمودار ۲۵- سه کشور اصلی دانشجو فرست به مالزی..... ۸۹
- نمودار ۲۶- سه کشور اصلی دانشجو فرست به ایتالیا..... ۹۰
- نمودار ۲۷- خالص جذب دانشجویان بین‌المللی در برخی از کشورهای برنامه محور طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷..... ۹۰
- نمودار ۲۸- سه کشور اصلی دانشجو فرست به عربستان سعودی..... ۹۲
- نمودار ۲۹- سه مقصد اصلی دانشجویان عربستان سعودی..... ۹۲
- نمودار ۳۰- جمعیت دانشجویان ورودی، خروجی و بازگشتی در چین..... ۹۳
- نمودار ۳۱- سه کشور اصلی دانشجو فرست به چین..... ۹۴
- نمودار ۳۲- سه مقصد اصلی دانشجویان چین..... ۹۴
- نمودار ۳۳- سه کشور اصلی دانشجو فرست به هند..... ۹۵
- نمودار ۳۴- سه مقصد اصلی دانشجویان هند..... ۹۶
- نمودار ۳۵- خالص جذب دانشجویان بین‌المللی در برخی از کشورهای در حال گذار..... ۹۶

- نمودار ۳۶- سه کشور اصلی دانشجوی فرست به کره جنوبی..... ۹۷
- نمودار ۳۷- سه مقصد اصلی دانشجویان کره جنوبی..... ۹۸
- نمودار ۳۸- سه کشور اصلی دانشجوی فرست به ایران..... ۹۹
- نمودار ۳۹- سه مقصد اصلی دانشجویان ایران..... ۹۹
- نمودار ۴۰- خالص جذب دانشجویان بین‌المللی در برخی از کشورهای بازنده..... ۱۰۰
- نمودار ۴۱- سه مقصد اصلی دانشجویان نیجریه..... ۱۰۱
- نمودار ۴۲- سه مقصد اصلی دانشجویان پاکستان..... ۱۰۱
- نمودار ۴۳- توزیع جغرافیایی نیروی کار مهاجر در سال ۲۰۱۷..... ۱۰۳
- نمودار ۴۴- توزیع نیروی کار مهاجر در جهان بر اساس سطح درآمد کشورهای مقصد در سال ۲۰۱۷..... ۱۰۴
- نمودار ۴۵- توزیع نیروی کار مهاجر در جهان بر اساس درآمد کشورهای پذیرنده ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۷..... ۱۰۴
- نمودار ۴۶- توزیع جنسیتی نیروی کار مهاجر در سال ۲۰۱۷..... ۱۰۵
- نمودار ۴۷- نسبت جمعیت بومی و غیر بومی در کشورهای GCC..... ۱۰۷
- نمودار ۴۸- جریان مهاجرتی از آسیا به کشورهای OECD (۲۰۰۰ تا ۲۰۱۶)..... ۱۰۸
- نمودار ۴۹- سهم کشورهای آسیایی از نیروی کار مهاجر در کشورهای OECD (۲۰۱۶)..... ۱۰۸
- نمودار ۵۰- جریان وجوه ارسالی مهاجران در جهان و کشورهای با درآمد پایین و متوسط (میلیون دلار آمریکا) (۲۰۰۵ تا ۲۰۱۹)..... ۱۱۲
- نمودار ۵۱- وجوه ارسالی از ده کشور اول آسیایی و درصد از GDP آنها (۲۰۰۵ تا ۲۰۱۸)..... ۱۱۳
- نمودار ۵۲- ده کشور اول آسیایی دریافت کننده وجوه ارسالی از مهاجران و درصد از GDP آنها (۲۰۰۵ تا ۲۰۱۹)..... ۱۱۳
- نمودار ۵۳- ده کشور اصلی مبدا آوارگان بین‌المللی در سال‌های ۲۰۱۰ و ۲۰۱۹..... ۱۱۶
- نمودار ۵۴- ده کشور اصلی میزبان پناهندگان در سال‌های ۲۰۱۰ و ۲۰۱۹..... ۱۱۸
- نمودار ۵۵- مجموع میزبانی و ارسالی پناهندگان ده کشور اصلی آسیایی سال ۲۰۱۸..... ۱۲۱
- نمودار ۵۶- تعداد پناهندگان اسکان مجدد یافته توسط کشورهای اصلی اسکان مجدد در ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۸..... ۱۲۳
- نمودار ۵۷- مشاغل ایرانیان در بازار کار کشورهای OECD (درصد از ایرانیان شاغل در این کشورها) (۲۰۰۰ تا ۲۰۱۵)..... ۱۳۰
- نمودار ۵۸- نسبت ایرانیان با تحصیلات دانشگاهی از ایرانیان ۲۵ سال به بالا در کشورهای OECD (۲۰۰۰ تا ۲۰۱۵)..... ۱۳۰
- نمودار ۵۹- جمعیت ایرانیان در آمریکا بر اساس محل تولد..... ۱۳۱
- نمودار ۶۰- مقایسه جمعیت ایرانیان در آمریکا بر اساس محل تولد و اصالت ایرانی..... ۱۳۲
- نمودار ۶۱- تعداد ایرانیان در گروه‌های عمده سنی در آمریکا (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۷)..... ۱۳۲
- نمودار ۶۲- وضعیت تحصیلی جمعیت ۲۵ ساله و بیشتر ایرانیان در آمریکا (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۷)..... ۱۳۳
- نمودار ۶۳- روند سالانه اخذ تابعیت و اقامت دائم و موقت ایرانیان در آمریکا (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸)..... ۱۳۳
- نمودار ۶۴- ایرانیان (محل تولد ایران) دریافت کننده اقامت قانونی دائم آمریکا به تفکیک نوع پذیرش (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸)..... ۱۳۴
- نمودار ۶۵- ایرانیان (ملیت ایرانی) دریافت کننده اقامت دائم قانونی آمریکا (۲۰۱۶ تا ۲۰۱۹)..... ۱۳۵
- نمودار ۶۶- تعداد ایرانیان دریافت کننده ویزای موقت غیر توریستی آمریکا (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸)..... ۱۳۵
- نمودار ۶۷- گروه‌های شغلی عمده ایرانیان در آمریکا در سال ۲۰۱۷..... ۱۳۶
- نمودار ۶۸- بخش‌های عمده فعالیت ایرانیان در آمریکا در سال ۲۰۱۷..... ۱۳۶
- نمودار ۶۹- نوع اشتغال ایرانیان در آمریکا ۲۰۱۷..... ۱۳۷
- نمودار ۷۰- جمعیت ایرانیان در کانادا بر اساس محل تولد ایران ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۹..... ۱۳۷
- نمودار ۷۱- جمعیت ایرانیان در کانادا به تفکیک زن و مرد ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۹..... ۱۳۸
- نمودار ۷۲- مجموع اجازه اقامت صادر شده برای ایرانیان در سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹..... ۱۳۸

- نمودار ۷۳- تعداد ویزاهای موقت اعطا شده ۲۰۱۵ تا نوامبر ۲۰۱۹..... ۱۳۹
- نمودار ۷۴ - جمعیت مهاجران متولد ایران در پنج کشور اول در اروپا..... ۱۴۱
- نمودار ۷۵- جمعیت مهاجران با تابعیت ایرانی در سه کشور اول اتحادیه اروپا..... ۱۴۱
- نمودار ۷۶ - جمعیت مهاجران با تابعیت ایرانی در سال ۲۰۱۸ در سه کشور اول اتحادیه اروپا به تفکیک جنسیت..... ۱۴۲
- نمودار ۷۷ تعداد مهاجران با تابعیت ایرانی و دارای اجازه اقامت معتبر در پنج کشور اول اتحادیه اروپا..... ۱۴۲
- نمودار ۷۸- تعداد مهاجران ایرانی دارای اجازه اقامت معتبر در کل اتحادیه اروپا..... ۱۴۳
- نمودار ۷۹- مهاجران ایرانی دارای اجازه اقامت معتبر در سال ۲۰۱۸ در پنج کشور اول اتحادیه اروپا بر اساس دلیل اقامت..... ۱۴۳
- نمودار ۸۰ - تعداد مهاجران ایرانی با اقامت معتبر در پنج کشور اول اتحادیه اروپا در سال ۲۰۱۸ بر اساس طول اجازه اقامت..... ۱۴۴
- نمودار ۸۱ - تعداد مهاجران ایرانی دارای اقامت بلندمدت در کل اتحادیه اروپا..... ۱۴۴
- نمودار ۸۲ - تعداد مهاجران ایرانی دارای اقامت بلند مدت در پنج کشور اول اتحادیه اروپا..... ۱۴۵
- نمودار ۸۳- تعداد مهاجران ایرانی دارای اقامت کاری در کل اتحادیه اروپا..... ۱۴۵
- نمودار ۸۴ - تعداد مهاجران ایرانی با اقامت کاری در پنج کشور اول مقصد مهاجرت کاری ایرانی‌ها در اتحادیه اروپا..... ۱۴۶
- نمودار ۸۵ - تعداد مهاجران ایرانی با اقامت کاری در پنج کشور اول مقصد مهاجرت کاری ایرانی‌ها در سال ۲۰۱۸ بر اساس طول اجازه اقامت (EUROSTAT, 2020)..... ۱۴۶
- نمودار ۸۶- تعداد درخواست ثبت شده برای ویزای شنگن از سوی ایرانیان در ده کشور اول (۲۰۱۴ تا ۲۰۱۹)..... ۱۴۷
- نمودار ۸۷- تعداد ویزای شنگن صادر شده برای ایرانیان در ۱۰ کشور اول (۲۰۱۴ تا ۲۰۱۹)..... ۱۴۷
- نمودار ۸۸- جمعیت مهاجران ایرانی در انگلستان..... ۱۴۸
- نمودار ۸۹- تعداد درخواست و صدور سالانه شهروندی انگلستان برای ایرانی‌ها..... ۱۴۸
- نمودار ۹۰ - تعداد صدور سالانه ویزا برای ایرانی‌ها..... ۱۴۹
- نمودار ۹۱- وضعیت ایرانی‌ها در انگلستان براساس انواع ویزا..... ۱۴۹
- نمودار ۹۲ - صدور ویزای کاری برای ایرانی‌ها..... ۱۵۰
- نمودار ۹۳- صدور سالانه ویزاهای کاری برای ایرانی‌ها به تفکیک درخواست‌کننده اصلی ویزا و همراهان..... ۱۵۰
- نمودار ۹۴- صدور ویزاهای کاری برای ایرانی‌ها به تفکیک انواع ویزای کاری..... ۱۵۱
- نمودار ۹۵- جمعیت ایرانیان ساکن آلمان..... ۱۵۲
- نمودار ۹۶ - دریافت سالانه شهروندی آلمان از سوی شهروندان ایرانی..... ۱۵۲
- نمودار ۹۷- صدور سالانه شهروندی آلمان برای مهاجران خارجی..... ۱۵۳
- نمودار ۹۸ - تعداد کل ایرانی‌های دارای مجوز اقامت دائم و موقت..... ۱۵۴
- نمودار ۹۹ - روند تغییرات تعداد ایرانی‌های با مجوز اقامت موقت..... ۱۵۵
- نمودار ۱۰۰- وضعیت کلی اقامت مهاجران ایرانی..... ۱۵۵
- نمودار ۱۰۱ - تعداد ورود سالانه ایرانی‌های با مجوز اقامت موقت بر اساس نوع اقامت..... ۱۵۶
- نمودار ۱۰۲ - وضعیت کلی ورود سالانه مهاجران ایرانی به آلمان بر اساس وضعیت اقامت..... ۱۵۶
- نمودار ۱۰۳- تعداد مهاجران ایرانی دارای کارت آبی..... ۱۵۷
- نمودار ۱۰۴- تعداد سالانه صدور کارت آبی برای ایرانی‌ها..... ۱۵۷
- نمودار ۱۰۵- تعداد سالانه دریافت اقامت دائم از سوی ایرانی‌ها به علت داشتن شغل..... ۱۵۸
- نمودار ۱۰۶ - تعداد صدور مجوز اقامت دائم برای ایرانی‌ها به علت شغل..... ۱۵۸
- نمودار ۱۰۷- تعداد سالانه صدور مجوز اقامت به علت خوداشتغالی برای ایرانی‌ها..... ۱۵۹
- نمودار ۱۰۸- جمعیت مهاجران ایرانی در ترکیه..... ۱۶۰

- نمودار ۱۰۹ - تعداد مهاجران وارد شده به کشور ترکیه با تابعیت ایران.....۱۶۰
- نمودار ۱۱۰- تعداد خروج شهروندان ایرانی از ترکیه.....۱۶۱
- نمودار ۱۱۱ - جمعیت مهاجران با تابعیت ایرانی در ترکیه براساس سال اخذ اقامت.....۱۶۱
- نمودار ۱۱۲ - تعداد خرید خانه توسط شهروندان ایران در هر سال.....۱۶۲
- نمودار ۱۱۳ - مقایسه خرید خانه توسط ایرانی‌ها و عراقی‌ها در ترکیه در سه ماه اول ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰.....۱۶۳
- نمودار ۱۱۴ - روند تغییر جمعیت مهاجران ایرانی در استرالیا.....۱۶۴
- نمودار ۱۱۵ - تعداد شهروندان ایرانی با ویزای اقامت موقت استرالیا.....۱۶۵
- نمودار ۱۱۶ - وضعیت ایرانی‌های دارای ویزای اقامت موقت استرالیا بر اساس نوع ویزا.....۱۶۵
- نمودار ۱۱۷ - صدور سالانه ویزاهای اقامت موقت استخدام نیروی ماهر (ویزاهای ۴۵۷ و ۴۸۲) برای ایرانی‌ها.....۱۶۶
- نمودار ۱۱۸ - تعداد صدور ویزاهای موقت نیروی کار ماهر استرالیا (ویزاهای ۴۵۷ و ۴۸۲) برای همه شهروندان خارجی.....۱۶۶
- نمودار ۱۱۹ - تعداد ایرانی‌های دارای ویزاهای موقت نیروی کار ماهر (ویزاهای ۴۵۷ و ۴۸۲).....۱۶۷
- نمودار ۱۲۰ - تعداد کل مهاجران خارجی دارای ویزای اقامت موقت نیروی کار ماهر استرالیا (ویزاهای ۴۵۷ و ۴۸۲).....۱۶۷
- نمودار ۱۲۱ - تعداد ایرانی‌های دارای ویزای موقت سایر استخدام‌ها.....۱۶۸
- نمودار ۱۲۲ - تعداد کل مهاجران دارای ویزای موقت سایر استخدام‌ها.....۱۶۸
- نمودار ۱۲۳- ایرانیان با ویزای موقت استخدام نیروی کار ماهر و سایر ویزای موقت در استرالیا.....۱۶۹
- نمودار ۱۲۴ - تعداد صدور سالانه ویزا در طرح مهاجرت دائم مهارتی امتیازمحور برای ایرانی‌ها.....۱۷۱
- نمودار ۱۲۵ - تعداد کل صدور ویزا در طرح مهاجرت دائم مهارتی امتیازمحور برای همه مهاجران.....۱۷۱
- نمودار ۱۲۶ - تعداد صدور سالانه ویزاهای نوآوری در کسب‌وکار برای ایرانی‌ها.....۱۷۲
- نمودار ۱۲۷- درصد افرادی که در اثر تحولات اقتصادی سال ۹۷ در موارد تعیین شده با کاهش زیادی مواجه شده اند، به تفکیک فعالین استارت‌آپ‌ها و SMEها.....۱۷۵
- نمودار ۱۲۸- توزیع علت اصلی تصمیم به مهاجرت در میان فعالان استارت‌آپ‌ها و کسب‌وکارهای کوچک.....۱۷۶
- نمودار ۱۲۹- میزان تاثیر بازگشت تحریم‌ها و تحولات ارزی ۹۷ در تصمیم به مهاجرت در دو گروه فعالین در استارت‌آپ‌ها و SMEها.....۱۷۶
- نمودار ۱۳۰-تصمیم به بازگشت پس از مهاجرت میان دو گروه فعالین استارت‌آپ‌ها و SMEها.....۱۷۷
- نمودار ۱۳۱- جمعیت دانشجویان بین‌المللی ایرانی در جهان.....۱۸۲
- نمودار ۱۳۲- رتبه‌ی دانشجوی فرستی ایران در جهان طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷.....۱۸۳
- نمودار ۱۳۳- پاسخ افراد به سوال "علاقه شما به ایفای نقش در جهت اصلاح و پیشرفت ایران چقدر است".....۱۸۴
- نمودار ۱۳۴- پاسخ افراد به سوال "چقدر امکان بیرونی ایفای نقش در جهت اصلاح و پیشرفت ایران برای شما وجود دارد".....۱۸۵
- نمودار ۱۳۵- مقاصد اصلی دانشجویان بین‌المللی ایرانی در سال ۲۰۱۷.....۱۸۵
- نمودار ۱۳۶- مقاصد اصلی دانشجویان بین‌المللی ایرانی بر اساس آخرین آمار موجود۱۸۶
- نمودار ۱۳۷- پاسخ ایرانیان خارج از کشور به سوال "از کشوری (یا شهری) که به آن مهاجرت کردید پیش از مهاجرت به چه میزان اطلاعات داشتید".....۱۸۷
- نمودار ۱۳۸- تعداد دانشجویان ایرانی در ایالات متحده آمریکا.....۱۸۸
- نمودار ۱۳۹- آمار ویزاهای دانشجویی F1 و J1 صادر شده توسط ایالات متحده آمریکا برای ایرانی‌ها از سال ۲۰۱۶ تا پایان ماه مارس ۲۰۲۰.....۱۹۰
- نمودار ۱۴۰- تعداد دانشجویان ایرانی در بریتانیا.....۱۹۱
- نمودار ۱۴۱- تعداد دانشجویان ایرانی در استرالیا.....۱۹۱
- نمودار ۱۴۲- تعداد دانشجویان ایرانی در آلمان.....۱۹۲
- نمودار ۱۴۳- تعداد دانشجویان ایرانی در فرانسه.....۱۹۳

- نمودار ۱۴۴- تعداد دانشجویان ایرانی در کانادا..... ۱۹۴
- نمودار ۱۴۵- تعداد دانشجویان ایرانی در ترکیه..... ۱۹۵
- نمودار ۱۴۶- تعداد دانشجویان ایرانی در مالزی..... ۱۹۶
- نمودار ۱۴۷- تعداد دانشجویان ایرانی در ایتالیا..... ۱۹۷
- نمودار ۱۴۸- نمودار تجمعی تعداد ایرانیان بازگشتی با آغاز طرح همکاری با متخصصان و دانشمندان ایرانی غیر مقیم..... ۱۹۸
- نمودار ۱۴۹- پاسخ ایرانیان خارج از کشور به سوال "آیا تا کنون به عنوان مهاجر ایرانی از برنامه‌های حمایتی دولت بهره‌مند شده‌اید؟"..... ۱۹۹
- نمودار ۱۵۰- تعداد دانشجویان بین‌المللی در ایران طی سال‌های ۹۱-۱۳۹۰ تا ۹۸-۱۳۹۷ به تفکیک جنسیت..... ۲۰۰
- نمودار ۱۵۱- تعداد دانشجویان غیر ایرانی به تفکیک گروه تحصیلی طی سال‌های ۹۱-۱۳۹۰ تا ۹۸-۱۳۹۷ در ایران..... ۲۰۰
- نمودار ۱۵۲- تعداد دانشجویان غیر ایرانی به تفکیک دوره تحصیلی از سال ۹۱-۱۳۹۰ تا ۹۸-۱۳۹۷ در ایران..... ۲۰۲
- نمودار ۱۵۳- سهم هر یک از کشورهای دانشجویان فرست به ایران در سال ۹۸-۱۳۹۷..... ۲۰۳
- نمودار ۱۵۴- خالص جذب دانشجویان بین‌المللی در کشور ایران..... ۲۰۶
- نمودار ۱۵۵- هرم سنی اتباع افغانستانی براساس داده‌های سرشماری ۱۳۹۵..... ۲۱۶
- نمودار ۱۵۶- هرم سنی اتباع عراقی براساس داده‌های سرشماری ۱۳۹۵..... ۲۱۷
- نمودار ۱۵۷- جمعیت اتباع افغانستانی و عراقی در سال‌های ۲۰۱۸-۱۹۷۹..... ۲۲۵
- نمودار ۱۵۸- روند بازگشت پناهندگان افغانستانی در سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۰۹..... ۲۳۳
- نمودار ۱۵۹- روند بازگشت مهاجران فاقد مدرک افغانستانی از ایران و پاکستان در سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹..... ۲۳۴
- نمودار ۱۶۰- بازگشت مهاجران فاقد مدرک افغانستانی از ایران و پاکستان در سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹..... ۲۳۵
- نمودار ۱۶۱- تعداد مهاجران فاقد مدرک افغانستانی بازگشتی از ایران (۲۰۱۲ تا ۲۰۱۹)..... ۲۳۶
- نمودار ۱۶۲- بازگشت مهاجران فاقد مدرک افغانستانی از ایران در سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹ (به تفکیک ماه‌های سال)..... ۲۳۷
- نمودار ۱۶۳- تعداد مهاجران فاقد مدرک افغانستانی بازگشتی به وطن خود در سال ۲۰۱۵..... ۲۳۸
- نمودار ۱۶۴- تعداد مهاجران فاقد مدرک افغانستانی بازگشتی در سال ۲۰۱۶..... ۲۴۰
- نمودار ۱۶۵- تعداد مهاجران فاقد مدرک افغانستانی بازگشتی در سال ۲۰۱۷..... ۲۴۱
- نمودار ۱۶۶- تعداد مهاجران فاقد مدرک افغانستانی بازگشتی از ایران و پاکستان در سال ۲۰۱۸..... ۲۴۳
- نمودار ۱۶۷- تعداد پناهندگان افغانستانی بازگشتی از ایران و پاکستان در سال ۲۰۱۸..... ۲۴۴
- نمودار ۱۶۸- تعداد مهاجران فاقد مدرک افغانستانی بازگشتی به وطن در سال ۲۰۱۹..... ۲۴۵
- نمودار ۱۶۹- اصلی‌ترین مقاصد پناهجویان ایرانی از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۸..... ۲۴۶
- نمودار ۱۷۰- پنج کشور اول مقصد پناهجویان ایرانی در کشورهای EU و EFTA در سال‌های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹..... ۲۴۸
- نمودار ۱۷۱- تعداد پناهجویان ایرانی ثبت شده در کشورهای منتخب عضو OECD- سال‌های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۸..... ۲۴۹
- نمودار ۱۷۲- تعداد کل افراد ایرانی در وضعیت پناهنده‌گی و پناهنده‌گی در کشورهای جهان..... ۲۵۰
- نمودار ۱۷۳- سهم هر کشور از پناهجویان ایرانی جدید ثبت شده در کشورهای عضو اتحادیه اروپا و EFTA (درصد)- ۲۰۱۹..... ۲۵۲
- نمودار ۱۷۴- درصد پناهجویان ایرانی جدید در اتحادیه اروپا و EFTA به تفکیک جنسیت (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹)..... ۲۵۵
- نمودار ۱۷۵- درصد گروه‌های سنی پناهجویان ایرانی - (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹)..... ۲۵۷
- نمودار ۱۷۶- آمار ماهیانه ثبت شده پناهجویان ایرانی در بازه زمانی ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۴..... ۲۵۸
- نمودار ۱۷۷- آمار ماهیانه ثبت شده پناهجویان ایرانی در کشورهای عضو اتحادیه اروپا و EFTA- از سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹..... ۲۵۹
- نمودار ۱۷۸- متقاضیان پناهنده‌گی ایرانی در کانادا به تفکیک ماه‌های سال و دفتر ثبت در سال ۲۰۱۹ (به تفکیک ماه)..... ۲۶۰
- نمودار ۱۷۹- پناهجویان ایرانی ثبت شده به تفکیک ماه‌های سال در کانادا- (۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹)..... ۲۶۲
- نمودار ۱۸۰- تعداد کل مهاجران (پناهندگان) ایرانی اسکان مجدد شده در آمریکا - سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸..... ۲۷۶

فهرست جداول

- جدول ۱- جمعیت مهاجران ایرانی در مقایسه با میانگین جهانی..... ۳۸
- جدول ۲- توزیع انواع اقامت ایرانیان در اتحادیه اروپا بر اساس دلایل اقامت مجاز در سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸..... ۴۱
- جدول ۳- توزیع طول اقامت ایرانیان دارای اقامت در اتحادیه اروپا در سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸..... ۴۲
- جدول ۴- روند تعداد اقامت‌های (جدید) اعطا شده به ایرانیان در هر سال میلادی..... ۴۳
- جدول ۵- وضعیت دانشجویان ایرانی خارج از کشور بر اساس شاخص‌های آماری مختلف..... ۴۶
- جدول ۶- توزیع تعداد دانشجویان ایرانی در دانشگاه‌های برتر آمریکا و جهان..... ۵۱
- جدول ۷- وضعیت پناهندگان ایرانی در مقایسه با جمعیت کل پناهندگان در جهان..... ۵۳
- جدول ۸- تعداد و سهم پناهجویان جدید ایرانی به کل پناهجویان جدید در کشورهای عضو اتحادیه اروپا و EFTA (۲۰۰۹-۲۰۱۹)..... ۵۴
- جدول ۹- جمعیت پناهندگان افغانستانی و عراقی در بازه زمانی ۴۰ ساله (از سال ۱۹۷۹ تا ۲۰۱۸)..... ۵۶
- جدول ۱۰- روند بازگشت مهاجران فاقد مدرک افغانستانی از ایران در سال‌های ۲۰۱۵-۲۰۱۹..... ۵۷
- جدول ۱۱- میل به مهاجرت در جهان و ایران..... ۵۸
- جدول ۱۲- کشورهای اصلی میزبان دانشجویان بین‌المللی..... ۷۱
- جدول ۱۳- کشورهای اصلی فرستنده دانشجویان بین‌المللی..... ۷۲
- جدول ۱۴- وضعیت مهاجرت‌های بین‌المللی در جهان بر اساس گزارش سازمان جهانی مهاجرت (IOM)..... ۱۰۲
- جدول ۱۵- جمعیت و ملیت مهاجران ساکن در کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس (میلیون نفر)..... ۱۰۶
- جدول ۱۶- مقایسه ده کشور اول دریافت‌کننده وجوه ارسالی مهاجران (۲۰۰۵-۲۰۱۸) (میلیارد دلار جاری)..... ۱۱۱
- جدول ۱۷- مقایسه ده کشور اول ارسال‌کننده وجوه ارسالی مهاجران (۲۰۰۵-۲۰۱۸) (میلیارد دلار جاری)..... ۱۱۱
- جدول ۱۸- ده کشور اصلی مبدأ آوارگان بین‌المللی در سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹..... ۱۱۵
- جدول ۱۹- ده کشور میزبان اصلی پناهندگان در سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹..... ۱۱۸
- جدول ۲۰- پناهندگان و پناهجویان ارسالی و پذیرفته شده در ده کشور آسیایی اصلی ۲۰۱۸..... ۱۲۰
- جدول ۲۱- تعداد پناهندگان اسکان مجدد یافته توسط کشورهای اصلی اسکان مجدد از سال ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۸..... ۱۲۳
- جدول ۲۲- جمعیت ایرانیان در جهان (۲۰ کشور اول با بیشترین جمعیت ایرانی) (سازمان ملل)..... ۱۲۸
- جدول ۲۳- جمعیت ایرانیان در جهان (۲۰ کشور اول با بیشترین جمعیت ایرانی) (بانک جهانی)..... ۱۲۹
- جدول ۲۴- جمعیت ایرانیان در ده کشور اول با بیشترین جمعیت ایرانی در آسیا..... ۱۶۳
- جدول ۲۵- میل به مهاجرت در مناطق مختلف جهان..... ۱۷۳
- جدول ۲۶- میل (تصمیم) به مهاجرت و دلایل آن در میان دانشجویان و فعالان استارت‌آپ‌ها و کسب و کارهای کوچک ایرانی..... ۱۷۴
- جدول ۲۷- درصد تغییرات رشد دانشجویان کشورهای دانشجوی فرست به آمریکا در سطوح مختلف تحصیلی در بازه ۲۰۱۸-۲۰۱۹ نسبت به سال تحصیلی ۲۰۱۸-۲۰۱۷..... ۱۸۹
- جدول ۲۸- مهم‌ترین کشورهای دانشجوی فرست به آمریکا در رشته‌های مهندسی..... ۱۹۰
- جدول ۲۹- جمعیت کل استان، تعداد کل اتباع خارجی، اتباع افغانستانی و عراقی به تفکیک استان..... ۲۱۲
- جدول ۳۰- تعداد اتباع افغانستانی به تفکیک جنسیت..... ۲۱۴
- جدول ۳۱- تعداد اتباع عراقی به تفکیک جنسیت..... ۲۱۵
- جدول ۳۲- تعداد اتباع افغانستانی به تفکیک گروه‌های سنی..... ۲۱۶
- جدول ۳۳- تعداد اتباع عراقی به تفکیک گروه‌های سنی..... ۲۱۷

- جدول ۳۴- تعداد و درصد اتباع افغانستانی ساکن در مناطق شهری و روستایی..... ۲۱۷
- جدول ۳۵- تعداد و درصد اتباع عراقی ساکن در مناطق شهری و روستایی..... ۲۲۱
- جدول ۳۶- شاغلان، بیکاران، نرخ اشتغال و نرخ بیکاری اتباع خارجی..... ۲۲۲
- جدول ۳۷- جمعیت پناهندگان افغانستانی و عراقی در بازه زمانی ۴۰ ساله (از سال ۱۹۷۹ تا ۲۰۱۸)..... ۲۲۳
- جدول ۳۸- جمعیت پناهندگان ساکن در مهمان شهرها به تفکیک جنسیت و گروههای سنی در سال ۲۰۱۸..... ۲۲۶
- جدول ۳۹- ویژگیهای جمعیتی پاسخگویان افغانستانی در پیمایش..... ۲۲۷
- جدول ۴۰- تمایل به بازگشت در میان مهاجران افغانستانی (درصد)..... ۲۲۹
- جدول ۴۱- برنامه ریزی به بازگشت در میان مهاجران افغانستانی (درصد)..... ۲۳۰
- جدول ۴۲- برنامه ریزی برای مهاجرت به کشورهای اروپایی در میان مهاجران افغانستانی در ایران (درصد)..... ۲۳۱
- جدول ۴۳- روند بازگشت پناهندگان افغانستانی در سالهای ۲۰۰۹ - ۲۰۰۲..... ۲۳۲
- جدول ۴۴- روند بازگشت مهاجران فاقد مدرک افغانستانی از ایران و پاکستان در سالهای ۲۰۱۵-۲۰۱۹..... ۲۳۳
- جدول ۴۵- بازگشت مهاجران فاقد مدرک افغانستانی از ایران و پاکستان در سالهای ۲۰۱۵-۲۰۱۹..... ۲۳۴
- جدول ۴۶- تعداد مهاجران فاقد مدرک افغانستانی بازگشتی از ایران در سالهای ۲۰۱۹ - ۲۰۱۲..... ۲۳۶
- جدول ۴۷- تعداد مهاجران فاقد مدرک افغانستانی بازگشتی از ایران در سالهای ۲۰۱۵ - ۲۰۱۹ (به تفکیک ماه)..... ۲۳۷
- جدول ۴۸- تعداد مهاجران فاقد مدرک افغانستانی بازگشتی در سال ۲۰۱۵..... ۲۳۸
- جدول ۴۹- تعداد مهاجران فاقد مدرک افغانستانی بازگشتی در سال ۲۰۱۶..... ۲۳۹
- جدول ۵۰- تعداد مهاجران فاقد مدرک افغانستانی بازگشتی در سال ۲۰۱۷..... ۲۴۱
- جدول ۵۱- تعداد مهاجران فاقد مدرک افغانستانی بازگشتی در سال ۲۰۱۸..... ۲۴۲
- جدول ۵۲- تعداد پناهندگان بازگشتی افغانستانی از ایران و پاکستان در سال ۲۰۱۸..... ۲۴۳
- جدول ۵۳- تعداد مهاجران فاقد مدرک افغانستانی بازگشتی به وطن در سال ۲۰۱۹..... ۲۴۵
- جدول ۵۴- تعداد پناهجویان ایرانی ثبت نام شده برای اولین بار در اتحادیه اروپا و EFTA؛ (۲۰۰۹ - ۲۰۱۹)..... ۲۴۷
- جدول ۵۵- تعداد پناهجویان ایرانی ثبت شده در کشورهای منتخب عضو OECD - (۲۰۰۹-۲۰۱۸)..... ۲۴۸
- جدول ۵۶- تعداد کل ایرانیان در وضعیت پناهنمایی خارج از ایران..... ۲۵۰
- جدول ۵۷- تعداد پناهجویان ایرانی ثبت شده در کشورهای OECD به ازای هر ۱۰ هزار نفر از جمعیت ایران..... ۲۵۱
- جدول ۵۸- سهم هر کشور از پناهجویان ایرانی جدید ثبت شده در اتحادیه اروپا و EFTA (درصد) - (۲۰۰۹-۲۰۱۹)..... ۲۵۲
- جدول ۵۹- سهم پناهجویان ایرانی از کل پناهجویان در اتحادیه اروپا و EFTA (درصد) - (۲۰۰۹-۲۰۱۹)..... ۲۵۳
- جدول ۶۰- سهم پناهجویان ایرانی از کل پناهجویان ورودی در کشورهای منتخب OECD (درصد) - (۲۰۰۹-۲۰۱۸)..... ۲۵۴
- جدول ۶۱- ده کشور مبدا با بالاترین میزان متقاضی پناهنده در کشورهای عضو OECD، ۲۰۱۴-۲۰۱۸..... ۲۵۴
- جدول ۶۲- پناهجویان ایرانی جدید در اتحادیه اروپا و EFTA به تفکیک جنسیت - (۲۰۱۰-۲۰۱۹)..... ۲۵۵
- جدول ۶۳- پناهجویان ایرانی ورودی برای اولین بار به اتحادیه اروپا و EFTA به تفکیک گروههای سنی - (۲۰۱۰-۲۰۱۹)..... ۲۵۶
- جدول ۶۴- درصد پناهجویان ایرانی ثبت شده برای اولین بار در اتحادیه اروپا و EFTA به تفکیک گروههای سنی - (۲۰۱۰-۲۰۱۹)..... ۲۵۶
- جدول ۶۵- متقاضیان پناهنده ایرانی در کانادا به تفکیک ماههای سال و دفتر ثبت در سال ۲۰۱۹..... ۲۶۰
- جدول ۶۶- متقاضیان پناهنده ایرانی در کشور کانادا به تفکیک ماههای سال - (۲۰۱۵-۲۰۱۹)..... ۲۶۱
- جدول ۶۷- تعداد کل پناهجویان ایرانی که در مرحله اول پاسخ درخواست پناهندهگی خود را در کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA دریافت کرده اند؛ ۲۰۰۹-۲۰۱۹..... ۲۶۳
- جدول ۶۸- مجموع پاسخ مثبت پناهجویان ایرانی در مرحله اول درخواست در کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA - ۲۰۰۹-۲۰۱۹..... ۲۶۴

جدول ۶۹- درصد پاسخ مثبت در مرحله اول به درخواست پناهجویان ایرانی در کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA- سال های ۲۰۰۹-۲۰۱۹.....	۲۶۵
جدول ۷۰- تعداد پناهجویان ایرانی در کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA که در مرحله اول درخواست پاسخ منفی دریافت کرده اند؛ سال های ۲۰۰۹-۲۰۱۹.....	۲۶۶
جدول ۷۱- آمار پناهجویان ایران که پاسخ نهایی درخواست پناهندگی در کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA دریافت کرده اند؛.....	۲۶۷
جدول ۷۲- مجموع پاسخ مثبت پناهجویان ایرانی در مرحله نهایی درخواست در کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA- ۲۰۰۹-۲۰۱۹.....	۲۶۷
جدول ۷۳- درصد پاسخ مثبت در مرحله نهایی به درخواست پناهجویان ایرانی در کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA- سال های ۲۰۰۹-۲۰۱۹.....	۲۶۸
جدول ۷۴- تعداد پناهجویان ایرانی در کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA که در مرحله نهایی درخواست پاسخ منفی دریافت کرده اند؛ سال های ۲۰۰۹-۲۰۱۹.....	۲۶۹
جدول ۷۵- فراوانی پاسخ های دریافت شده در مرحله اول توسط پناهجویان ایرانی گروه سنی زیر ۱۴ سال در کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹.....	۲۷۰
جدول ۷۶- فراوانی پاسخ های دریافت شده در مرحله اول توسط پناهجویان ایرانی گروه سنی ۱۴ تا ۱۷ سال در کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹.....	۲۷۰
جدول ۷۷- فراوانی پاسخ های دریافت شده در مرحله اول توسط پناهجویان ایرانی گروه سنی ۱۸ تا ۳۴ سال در کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹.....	۲۷۱
جدول ۷۸- فراوانی پاسخ های دریافت شده در مرحله اول توسط پناهجویان ایرانی گروه سنی ۳۵ تا ۶۴ سال در کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹.....	۲۷۲
جدول ۷۹- فراوانی پاسخ های دریافت شده در مرحله اول توسط پناهجویان ایرانی گروه سنی ۶۵ سال و بیشتر در کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹.....	۲۷۲
جدول ۸۰- فراوانی پاسخ های دریافت شده در مرحله اول توسط پناهجویان ایرانی گروه سنی نامعلوم در کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹.....	۲۷۳
جدول ۸۱- فراوانی پاسخ های دریافت شده در مرحله اول توسط پناهجویان ایرانی به تفکیک گروه های جنسیتی در کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹.....	۲۷۴
جدول ۸۲- تعداد مهاجرین ایرانی اسکان مجدد یافته از سال ۱۹۸۱ تاکنون در جهان.....	۲۷۵
جدول ۸۳- تعداد مهاجرین ایرانی اسکان مجدد یافته در آمریکا، سال های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸.....	۲۷۵
جدول ۸۴- توزیع اقامت ایرانیان در ده کشور اول اتحادیه اروپا بر اساس دلایل اقامت مجاز در سال ۲۰۱۸.....	۳۰۶
جدول ۸۵- توزیع اقامت ایرانیان در ده کشور اول اتحادیه اروپا بر اساس طول مدت اقامت در سال ۲۰۱۸.....	۳۰۶
جدول ۸۶- نسبت ایرانیان دارای اقامت تحصیلی به کل مهاجران تحصیلی در ده کشور اول اتحادیه اروپا در سال ۲۰۱۸.....	۳۰۷
جدول ۸۷- تعداد دانشجویان ایرانی در مقاصد اصلی دانشجویان بین المللی ایرانی.....	۳۰۸
جدول ۸۸- رتبه برخی از کشورهای منتخب در شاخص توسعه منابع انسانی و رقابت پذیری برای استعدادها در سال ۲۰۱۹.....	۳۰۹
جدول ۸۹- تعداد اتباع افغانستانی به تفکیک جنسیت.....	۳۱۰
جدول ۹۰- تعداد اتباع عراقی به تفکیک جنسیت.....	۳۱۱
جدول ۹۱- تعداد اتباع افغانستانی به تفکیک گروه های سنی.....	۳۱۲
جدول ۹۲- تعداد اتباع عراقی به تفکیک گروه های سنی.....	۳۱۳
جدول ۹۳- تعداد و درصد اتباع افغانستانی ساکن در مناطق شهری و روستایی.....	۳۱۴
جدول ۹۴- تعداد و درصد اتباع عراقی ساکن در مناطق شهری و روستایی.....	۳۱۵

جدول ۹۵- تعداد پناهجویان ثبت نام شده برای مرتبه اول در کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA؛ سال های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹.....	۳۱۶
جدول ۹۶- درصد پناهجویان ایرانی ثبت شده در هر کشور مقصد به کل پناهجویان ایرانی جدید ثبت شده در کشورهای عضو اتحادیه اروپا و EFTA - سال های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹.....	۳۱۸
جدول ۹۷- درصد پناهجویان ایرانی ثبت شده در هر کشور به کل پناهجویان ثبت شده در آن کشور در کشورهای عضو اتحادیه اروپا و EFTA - سال های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹.....	۳۱۹
جدول ۹۸- پناهجویان ایرانی ثبت نام شده برای مرتبه اول در کشورهای منتخب در اتحادیه اروپا در سال ۲۰۱۰.....	۳۲۰
جدول ۹۹- پناهجویان ایرانی ثبت نام شده برای مرتبه اول در کشورهای منتخب در اتحادیه اروپا در سال ۲۰۱۱.....	۳۲۱
جدول ۱۰۰- پناهجویان ایرانی ثبت نام شده برای مرتبه اول در کشورهای منتخب در اتحادیه اروپا در سال ۲۰۱۲.....	۳۲۲
جدول ۱۰۱- پناهجویان ایرانی ثبت نام شده برای مرتبه اول در کشورهای منتخب در اتحادیه اروپا در سال ۲۰۱۳.....	۳۲۳
جدول ۱۰۲- پناهجویان ایرانی ثبت نام شده برای مرتبه اول در کشورهای منتخب در اتحادیه اروپا در سال ۲۰۱۴.....	۳۲۴
جدول ۱۰۳- پناهجویان ایرانی ثبت نام شده برای مرتبه اول در کشورهای منتخب در اتحادیه اروپا در سال ۲۰۱۵.....	۳۲۵
جدول ۱۰۴- پناهجویان ایرانی ثبت نام شده برای مرتبه اول در کشورهای منتخب در اتحادیه اروپا در سال ۲۰۱۶.....	۳۲۶
جدول ۱۰۵- پناهجویان ایرانی ثبت نام شده برای مرتبه اول در کشورهای منتخب در اتحادیه اروپا در سال ۲۰۱۷.....	۳۲۷
جدول ۱۰۶- پناهجویان ایرانی ثبت نام شده برای مرتبه اول در کشورهای منتخب در اتحادیه اروپا در سال ۲۰۱۸.....	۳۲۸
جدول ۱۰۷- پناهجویان ایرانی ثبت نام شده برای مرتبه اول در کشورهای منتخب در اتحادیه اروپا در سال ۲۰۱۹.....	۳۲۹
جدول ۱۰۸- تعداد کل پناهجویان ایرانی که در مرحله اول پاسخ درخواست پناهندگی خود را در کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA دریافت کرده اند؛ ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹.....	۳۳۰
جدول ۱۰۹- مجموع پاسخ مثبت پناهجویان ایرانی در مرحله اول درخواست در کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA - ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹.....	۳۳۲
جدول ۱۱۰- درصد پاسخ مثبت در مرحله اول به درخواست پناهجویان ایرانی در کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA - سال های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹.....	۳۳۳
جدول ۱۱۱- تعداد پناهجویان ایرانی در کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA که در مرحله اول درخواست پاسخ منفی دریافت کرده اند؛ سال های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹.....	۳۳۴
جدول ۱۱۲- تعداد کل پناهجویان ایرانی که در مرحله نهایی پاسخ درخواست پناهندگی خود را در کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA دریافت کرده اند؛ ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹.....	۳۳۵
جدول ۱۱۳- مجموع پاسخ مثبت پناهجویان ایرانی در مرحله نهایی درخواست در کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA - ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹.....	۳۳۶
جدول ۱۱۴- درصد پاسخ مثبت در مرحله نهایی به درخواست پناهجویان ایرانی در کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA - سال های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹.....	۳۳۷
جدول ۱۱۵- تعداد پناهجویان ایرانی در کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA که در مرحله نهایی درخواست پاسخ منفی دریافت کرده اند؛ سال های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹.....	۳۳۸

فهرست اشکال

- شکل ۱- توزیع پراکندگی ایرانیان خارج از کشور بر اساس ۱۰ مقصد (کشور) اول..... ۴۰
- شکل ۲- توزیع پراکندگی دانشجویان ایرانی در جهان بر اساس ۱۰ مقصد (کشور) اول..... ۴۸
- شکل ۳- توزیع پراکندگی ایرانیان در وضعیت پناهندگی در ۱۰ مقصد (کشور) اول در سال ۲۰۱۸..... ۵۵
- شکل ۴- مقاصد برتر دانشجویان بین‌المللی در سال‌های ۲۰۰۱ و ۲۰۱۹..... ۷۰
- شکل ۵- دسته‌بندی مهاجران براساس وضعیت اقامت..... ۱۵۴
- شکل ۶- انواع ویزاهای مهاجرت دائم به استرالیا..... ۱۷۰
- شکل ۷- جریان ورودی دانشجویان بین‌المللی به ایران..... ۲۰۳
- شکل ۸- جایگاه ایران بر اساس میزان بهره‌مندی از جا به جایی دانشجویان..... ۲۰۶
- شکل ۹- توزیع تعداد اتباع افغانستانی به تفکیک استان‌های کشور..... ۲۱۳
- شکل ۱۰- درصد اتباع افغانستانی ساکن در مناطق شهری..... ۲۱۹
- شکل ۱۱- درصد اتباع افغانستانی ساکن در مناطق روستایی..... ۲۱۹

ملاحظات آماری

I r a n M i g r a t i o n O u t l o o k 2 0 2 0

ملاحظات آماری

بطور کلی ذات جابه‌جایی و مهاجرت‌های بین‌المللی ایجاب می‌کند که آمار و اطلاعات مهاجران بین‌المللی از جمله نایاب‌ترین و در عین حال گران‌قیمت‌ترین داده‌های بین‌المللی باشند که برای دسترسی به آنها، مشکلات ساختاری و محتوایی زیادی پیش روی محققان و پژوهشگران این حوزه مطالعاتی قرار دارد. لذا تدوین آمار و ثبت تغییرات آنها در حوزه مهاجرت‌های بین‌المللی دشوار و با پیچیدگی‌های فراوانی روبروست. جابه‌جایی بین مرزی انسان‌ها و تغییر محل سکونت، تغییر دلیل اقامتی برای مثال از تحصیلی به کاری، تغییر مدت زمان اقامتی از موقت به دائم، تغییر وضعیت تابعیت و دیگر تغییرات و تحولات این حوزه، همگی از جمله عواملی هستند که تهیه آمار و اطلاعات مدون و منظم در این حوزه را با دشواری و پیچیدگی همراه می‌سازند.

یکی دیگر از ریشه‌های نوسانات و یا پیچیدگی داده‌های مهاجرت‌های بین‌المللی، استناد به مبانی مختلف و در نظر گرفتن شاخص‌های متعدد و متنوع در کشورهای مختلف برای تعریف دسته‌های مختلف مهاجران است. برای مثال، برخی از کشورها محل (کشور) تولد را معیار تشخیص افراد بومی از مهاجران قرار می‌دهند و دسته دیگری نیز اصالت نژادی و ریشه‌خونی - خانوادگی را مبنا قرار می‌دهند. لذا این تفاوت‌های مبنایی ممکن است آمار و اطلاعات مهاجران را در کشورهای مختلف دستخوش نوسانات زیادی قرار دهد. نکته مهم دیگر، تاخیر زمانی در تدوین و انتشار آمار و اطلاعات مهاجرت‌های بین‌المللی است. نکته مهم و قابل توجه این است که برخلاف سایر شاخص‌های جمعیت جهانی، هنوز بانک داده و آمار مدون مهاجرت‌های

بین‌المللی در سطوح ملی و بین‌المللی بسیار محدود هستند و یا اینکه اصلاً وجود ندارند. بر همین اساس آمارهای مهاجرتی معمولاً بعنوان داده و اطلاعات جانبی از منابع آماری پایه‌ای حاصل از سرشماری‌های ملی بدست می‌آیند. در همین زمینه می‌بایست در نظر داشت که معمولاً جامعه مهاجران در نمونه‌های آماری معرف سرشماری، حضور کم رنگی داشته و به همین خاطر این نمونه‌ها، واجد نمایندگی کامل جامعه مهاجران بین‌المللی نیستند. همچنین صعوبت دسترسی به آمار مهاجران در سرشماری‌های ملی و نیز زمان موردنیاز برای یکپارچه کردن و هماهنگ کردن داده‌های مختلف از منابع متنوع آماری باعث می‌شود تا معمولاً یک تاخیر زمانی یک تا دو ساله در تدوین و انتشار آمارهای مهاجرتی جهانی پیش بیاید. لذا به همین خاطر است که برای مثال گزارش جهانی مهاجرت در سال ۲۰۲۰ میلادی، حاوی آخرین داده و اطلاعات تا پایان سال ۲۰۱۸ و یا حتی قبل‌تر می‌باشد.

موارد فوق‌الذکر باعث شده‌اند که دسترسی به آمار مهاجران بین‌المللی در ایران و جهان به سختی میسر باشد. نبود بانک داده تخصصی مهاجران در کشور باعث شده است که اتکای این سالنامه آماری تا حد زیادی وابسته به منابع آماری بین‌المللی باشد. با این حال، رصدخانه مهاجرت ایران با تلاش چشمگیری سعی در بهره‌گیری از اندک منابع داخلی موجود و همچنین پیاده‌سازی پیمایش‌های داخلی در جهت تکمیل تصویر برآمده از منابع اطلاعاتی بین‌المللی نموده است. در ادامه برخی از نکات کلیدی فنی مربوط به خوانش و تفسیر داده‌های آماری مهاجران در بخش‌های مختلف آمده است.

❖ انواع منابع آماری مورد استفاده در خصوص شمارش جمعیت مهاجران ایرانی در جهان

● مهم‌ترین منبع آماری مورد استفاده جهت احصای جمعیت مهاجران در جهان، آمار سرشماری کشورهاست، که جمعیت مهاجرین در هر کشور را اغلب بر اساس محل تولد و در برخی از کشورها علاوه بر آن بر اساس پارامترهای دیگری چون شهروندی، قومیت، اصالت و آخرین کشور محل اقامت نشان می‌دهد. بسته به جامعیت سرشماری کشورها سایر ویژگی‌های جمعیت شناختی و شغلی مهاجران نیز ممکن است از داده‌های سرشماری قابل استناد باشد.

● یکی دیگر از مهم‌ترین منابع آماری اصلی که در شناخت وضعیت مهاجران موثر است، طرح‌های آمارگیری از نیروی کار است، که بسته به جامعیت و بهینگی نمونه ممکن است برای جمعیت مهاجر کشورها هم به صورت تفکیکی قابل استفاده و استناد باشد. در بسیاری از کشورها ویژگی‌های شغلی مهاجران به طور کلی با استفاده آمار مستخرج از این طرح قابل استناد است لیکن کشورهای محدودی هستند که نمونه آنها بر اساس مبدا مهاجران (به تفکیک محل تولد یا شهروندی) بهینه و قابل استناد باشد.

● از دیگر منابع اطلاعاتی مورد استفاده در این حوزه آمارهای ثبتي مهاجرت است. که آمار اعطای تابعیت، مجوزهای اقامت بلند مدت و کوتاه مدت کاری، تحصیلی یا خانوادگی و آمار ویزاهای اعطا شده از این نوع هستند. مبناهای مختلفی برای تعریف مجوزهای کوتاه مدت و بلند مدت در کشورهای مختلف وجود دارد. به عنوان نمونه مجوز بلند مدت معتبر در اتحادیه اروپا تنها به اجازه اقامت‌های بالاتر از ۵ سال اطلاق می‌شود درحالی‌که در کانادا به این نوع مجوز اقامت دائم اطلاق می‌شود.

● هم‌چنین نکته قابل توجه اینکه آمار و اطلاعات ثبتي مرتبط با افراد با مجوز اقامت بلند مدت و کوتاه مدت با آمار حاصل از سرشماری متفاوت است. چرا که مبنای سرشماری‌ها عمدتاً محل اقامت معمول اعلامی فرد است که با آمار ثبتي تعداد مجوزهای بلند مدت و کوتاه مدت متفاوت است.

❖ انواع منابع آماری مورد استفاده در خصوص شمارش دانشجویان بین‌المللی کشور ایران

● در این گزارش برای جمع‌آوری داده‌های مرتبط با دانشجویان بین‌المللی در داخل و خارج از کشور از گزارش‌ها و منابع معتبر بین‌المللی و داخلی استفاده شده است. تمام آمار ارائه شده مرتبط با دانشجویان بین‌المللی در این گزارش نشان دهنده‌ی تمام دانشجویانی است که در سطح کالج یا دانشگاه (آموزش عالی یا آموزش دوره سوم) تحصیل می‌کنند.

● به عنوان مثال طبق تعریف یونسکو آموزش دوره سوم^۱ فعالیت‌های یادگیری در زمینه‌های تخصصی آموزش را شامل می‌شود. این هدف در یادگیری سطح بالایی از پیچیدگی و تخصص را شامل می‌شود. آموزش دوره سوم شامل مواردی است که معمولاً به عنوان تحصیلات آکادمیک شناخته می‌شود اما شامل آموزش‌های پیشرفته فنی و حرفه‌ای نیز می‌باشد. هم‌چنین طبق تعریف بانک جهانی آموزش عالی که در برخی از کشورها به عنوان آموزش دوره سوم نیز شناخته می‌شود، به کلیه آموزش‌های بعد از دوره متوسطه، اعم از دانشگاه‌های دولتی و خصوصی، کالج‌ها، موسسات آموزش فنی و مدارس حرفه‌ای اشاره دارد.

● در تهیه آمار دانشجویان بین‌المللی رصدخانه مهاجرت ایران به چهار منبع اصلی داده اتکا کرده است:

- انستیتوی آمار یونسکو (ISU)
- داده‌های موسسه آموزش بین‌المللی (Institute of International Education)
- موسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی
- پیمایش‌های رصدخانه مهاجرت ایران

❖ انواع منابع آماری مورد استفاده در خصوص شمارش مهاجران اجباری (پناهجویان) در جهان و ایران

● داده‌های مربوط به بخش مهاجرت‌های اجباری و پناهجویی در جهان در دو بخش عمده پناهجویان - پناهندگان و آوارگان داخلی قابل تحلیل است. در این سالنامه بخش مهاجران پناهجویی که از مرزهای کشور متبوع خود خارج شده و در کشورهای دیگر درخواست

1. Tertiary education

پناهندگی می‌دهند، مورد بررسی قرار گرفته است.

- داده‌های پناهجویان و پناهندگان در جهان با توجه به کشور مقصد آنها متفاوت بوده و برخی از کشورها تعاریف متفاوتی از وضعیت پناهجویان در مراحل مختلف ثبت درخواست تا بررسی و اعلام نتیجه درخواست آنها ارائه می‌نمایند. در مجموع مهاجرانی که درخواست پناهندگی خود را ثبت می‌نمایند به عنوان پناهجو (Asylum-Seeker) در نظر گرفته شده و پناهجویانی که با درخواست آنها موافقت شده است به عنوان پناهنده معرفی می‌شوند.
- اغلب داده‌های مرتبط با پناهجویان و پناهندگان توسط سازمانهای بین‌المللی همچون کمیساریای عالی سازمان ملل متحد در امور پناهندگان (UNHCR) و سازمان جهانی مهاجرت (IOM) تهیه و معرفی می‌شود. اگرچه تهیه داده‌ها و روند ثبت پناهجویان با همکاری دولت‌های کشورهای مقصد پناهجویان انجام می‌شود و در برخی از کشورها این آمار توسط دولت‌ها ارائه می‌شوند.
- در بخش مهاجرت‌های اجباری - پناهجویی سالنامه مهاجرتی ایران، داده‌های مربوط به بخش وضعیت جهانی و منطقه‌ای از گزارش‌هایی همچون گزارش جهانی مهاجرت ۲۰۲۰ (World Migration Report 2020) و یا گزارش مهاجرت‌های بین‌المللی (International Migration Outlook (2019 استخراج شده است.
- در بخش اتباع خارجی در ایران داده‌های مربوط به سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ مهم‌ترین مبنای گردآوری داده‌ها بوده است. لازم به ذکر است که داده‌های سرشماری در ایران به روش خود اظهاری گردآوری شده است و از این نظر شامل تمام مهاجران ساکن در ایران اعم از پناهندگان، مهاجران متعارف (دارندگان پاسپورت با روادید معتبر ایران) و مهاجران نامتعارف (مهاجران فاقد مدرک یا مهاجران با روادید و یا کارت اقامت نامعتبر) است. با توجه به عدم دسترسی به جمعیت پناهندگان ساکن در ایران به تفکیک استان‌های کشور به داده‌های سرشماری استناد شده است؛ اگرچه براساس داده‌های UNHCR داده‌های کلی از وضعیت پناهندگان در ایران و مهمان‌شهرها ارائه شده است. از گزارش وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در زمینه اشتغال اتباع خارجی در ایران نیز به منظور

تحلیل وضعیت شاخص‌های اجتماعی - اقتصادی اتباع خارجی در ایران استفاده شده است. در بخش مهاجران و پناهندگان افغانستانی بازگشتی از ایران به گزارش‌ها و داده‌های IOM استناد شده است که تقریباً از اوایل دهه ۲۰۱۰ این آمار تهیه و ارائه شده است.

- بخش دیگری از داده‌های بخش مهاجرت‌های اجباری و پناهجویی مربوط به پیمایش مهاجران افغانستانی در سال ۱۳۹۸ در استان‌های تهران، خراسان رضوی، اصفهان و کرمان است. این پیمایش در چارچوب پروژه مشترک رصدخانه مهاجرت ایران با گروه جغرافیا دانشگاه تورکو فنلاند انجام شده است و ۱۳۶۵ نفر از مهاجران افغانستانی بالای ۱۵ سال با ابزار پرسشنامه مورد نظرسنجی قرار گرفته شده‌اند.
- در بخش آخر مهاجرت‌های اجباری - پناهجویی نیز به وضعیت پناهجویان و پناهندگان ایرانی در دیگر کشورهای جهان پرداخته شده است. در سال‌های اخیر با توجه به افزایش روند مهاجرت‌های اجباری - پناهجویی در جهان و به خصوص در قاره اروپا، روند ثبت پناهجویان ایرانی در کشورهای اروپایی نیز افزایش یافته است. در این بخش با توجه به داده‌های کشورها مقصد و یا داده‌های اتحادیه اروپا (Eurostat) و یا کشورهای OECD به بررسی آمار پناهجویان ایرانی در کشورهای اصلی مقصد پناهجویان ایرانی پرداخته شده است.

سالنامه مهاجرتی ایران در یک نگاه

I r a n M i g r a t i o n O u t l o o k 2 0 2 0

جمعیت ایرانیان خارج از کشور

- بر اساس آخرین آمار موجود (۲۰۲۰ میلادی)، جمعیت مهاجران جهان در سال ۲۰۱۹ میلادی بالغ بر ۲۷۲ میلیون نفر است که ۳/۵۲ درصد از جمعیت جهان را تشکیل می دهد.
- جمعیت مهاجران ایرانی در دنیا بر اساس آخرین آمار موجود قابل استناد در سال ۲۰۱۹ میلادی، ۱/۹ میلیون نفر می باشد که ۲/۲۹ درصد از جمعیت ایران را تشکیل می دهد.
- جمعیت مهاجران ایرانی در دنیا در سال ۱۹۹۰ میلادی، بالغ بر ۸۲۰ هزار نفر بوده است، که این رقم در سال ۲۰۱۹ میلادی به رقم ۱/۹ میلیون نفر رسیده است. در واقع در طی ۳۰ سال گذشته، جمعیت مهاجران ایرانی ۲/۳ برابر شده است.
- در حالیکه سهم ایران از جمعیت جهان چیزی در حدود ۱/۰۷ درصد است، سهم ایران از جمعیت مهاجران جهان از رقم ۰/۵۴ درصد در سال ۱۹۹۰ میلادی به رقم ۰/۷۰ درصد در سال ۲۰۱۹ افزایش یافته است که همچنان پایین تر از سهم جهانی جمعیت ایران می باشد.

لذا با در نظر گرفتن شاخص "سهم ایران از جمعیت جهان"، "سهم ایران از جمعیت مهاجران جهان" در طول ۳۰ سال گذشته همواره زیر یک درصد بوده است و هیچگاه به نزدیکی ۱ درصد نیز نرسیده است.

- بر اساس آمار قابل استناد سازمان ملل و بانک جهانی (۲۰۲۰)، ۱۰ کشور جهان با بیشترین جمعیت ایرانیان خارج از کشور به ترتیب عبارتند از: امارات متحده عربی، آمریکا، کانادا، آلمان، انگلستان، ترکیه، سوئد، استرالیا، سرزمین‌های اشغالی (اسرائیل) و کویت می باشند. بر همین اساس آمریکای شمالی، اروپای غربی، امارات متحده عربی و استرالیا مناطق جغرافیائی تمرکز ایرانیان در جهان هستند.
- طبق آخرین آمار موجود در سال ۲۰۱۸ میلادی، ایرانیان دارنده اقامت پناهندگی ساکن در اتحادیه اروپا با بیش از ۵۶ هزار نفر و بعد از آن دارندگان اقامت خانوادگی با رقمی بیش از ۴۲ هزار نفر بالاترین جمعیت را دارند. در رتبه‌های بعدی دارندگان اقامت تحصیلی با رقم ۲۱ هزار و اقامت کاری با رقم قریب به ۱۸ هزار نفر قرار دارند.

جابه‌جایی بین‌المللی دانشجویان ایرانی در جهان

● بر اساس آمار جهانی، تعداد دانشجویان بین‌المللی در جهان از رقم ۲ میلیون نفر در سال ۲۰۰۰ میلادی به رقم ۵/۳ میلیون نفر در سال ۲۰۱۹ میلادی رسیده است.

● تعداد دانشجویان ایرانی در خارج از کشور همراستا با افزایش کل جمعیت دانشجویان کشور و نیز افزایش جمعیت دانشجویان بین‌المللی در جهان، روند صعودی داشته و از تراز ۱۹ هزار دانشجو در سال ۲۰۰۳ میلادی به تراز ۵۳ هزار دانشجو در سال ۲۰۱۷ رسیده است.

● علیرغم اینکه تعداد دانشجویان بین‌المللی ایرانی روندی فزاینده داشته است؛ اما تعداد آنها در سال‌های اخیر تقریباً ثابت شده و در تراز ۵۲ هزار نفر ثابت باقی مانده است.

● سهم دانشجویان ایرانی خارج از کشور به نسبت کل جمعیت دانشجویان کشور در طول ۱۵ سال گذشته رقمی تقریباً ثابت مانده است و نرخ حدود یک درصد را داشته است.

● نرخ رشد جمعیت دانشجویان ایرانی خارج از کشور در قیاس با نرخ رشد جمعیت دانشجویان بین‌المللی در جهان کندتر بوده است. بدین ترتیب، سهم دانشجویان فرستای ایران در کل بازار دانشجویان بین‌المللی جهان از سال ۲۰۱۲ روندی کاهشی به خود گرفته و از سهم حدود ۱/۳ درصد به حدود ۰/۹ درصد در بازار جهانی رسیده است.

● در بازه ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۲ میلادی رتبه دانشجویان فرستای ایران در جهان از رتبه ۲۹ ام به رتبه ۱۲ ام رسیده است. با این حال رتبه ایران در بازه ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۷ روندی کاهشی داشته بطوریکه در سال ۲۰۱۷ میلادی، رتبه دانشجویان فرستای ایران در جهان به جایگاه ۲۰ ام تنزل پیدا کرده است.

● جمعیت دانشجویان بین‌المللی مشغول به تحصیل در ایران از تراز ۴ هزار دانشجو در سال ۲۰۱۱ به تراز ۲۱ هزار دانشجو در سال ۲۰۱۸ افزایش یافته است.

● نرخ بازگشت متخصصان و فارغ‌التحصیلان ایرانی به داخل کشور از سال ۲۰۱۵ تا سال ۲۰۲۰ روند صعودی و قابل توجهی داشته است. جمعیت متخصصان بازگشته از تراز ۱۰۰ نفر در سال ۲۰۱۵ میلادی به تراز ۱۵۰۰ نفر در سال ۲۰۲۰ رسیده است.

● مجموع جذب دانشجویان بین‌المللی در داخل کشور

و همچنین نرخ بازگشت متخصصان ایرانی باعث ارتقاء شاخص خالص چرخش نخبگان ایرانی از تراز (۰/۴۶-) در سال ۲۰۱۱ به (۰/۳۱-) در سال ۲۰۱۷ شده است.

● جمعیت دانشجویان ایرانی در کشور آمریکا در بازه ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۸، با یک شیب ملایم در حال افزایش بوده است که در بازه ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۶ با یک شیب صعودی قابل توجه، رشد کرده است.

● غالب مقاصد برتر دانشجویان ایرانی در بازه ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۷، جملگی در تراز ۱۰۰۰ تا ۴۰۰۰ هزار دانشجو ثابت مانده‌اند و تعداد مقاصد اندکی همچون کانادا، آلمان، ایتالیا و ترکیه وارد ترازهای بالاتر شده‌اند.

● در دوران دولت ترامپ، رشد جمعیت دانشجویان ایرانی در آمریکا در مقایسه با سال‌های گذشته متوقف شده و لذا جمعیت دانشجویان ایرانی در طی بازه ۲۰۱۷ تا ۲۰۱۹ در تراز ۱۲ هزار نفر ثابت مانده است.

● در سال ۲۰۱۸ جمعیت دانشجویان ایرانی در آمریکا در مقایسه با سال ۲۰۱۷، بیش از ۶۰۰ نفر کاهش یافته است.

● وضعیت دانشجویان کشورهای دانشجوی فرست در دانشگاه‌های آمریکا در سال تحصیلی ۲۰۱۸ تا ۲۰۱۹ نسبت به سال تحصیلی ۲۰۱۷ تا ۲۰۱۸ نشان می‌دهد که جمعیت دانشجویانی ایرانی در آمریکا در مقاطع کارشناسی و تحصیلات تکمیلی رشد منفی به ترتیب ۱۰ و ۷ درصدی داشته است.

● بطورکلی، جمعیت دانشجویان ایرانی مشغول به تحصیل در آمریکا در سال ۲۰۱۹ در سطوح کارشناسی و تحصیلات تکمیلی دارای رشد منفی پنج درصدی بوده است.

● کاهش دانشجویان ایرانی در آمریکا، در رشته‌های مهندسی نیز مشهود است. جمعیت ایرانیانی که در رشته‌های مهندسی در دانشگاه‌های آمریکا ثبت‌نام کرده‌اند، از سال ۲۰۱۶ روندی کاهش به خود گرفته است و از ۵ هزار و ۲۰ نفر در سال ۲۰۱۶ به ۴ هزار و ۵۴۰ نفر در سال ۲۰۱۸ رسیده است.

● تعداد ویزاهای F1 و J1 صادر شده برای دانشجویان و محققان ایرانی طی سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۱۹ با کاهشی قابل ملاحظه همراه بوده است بطوریکه تعداد ویزاهای

F1 صادر شده طی دوره مذکور با کاهشی تقریباً ۵۷ درصدی و تعداد ویزاهای J1 صادر شده با کاهشی تقریباً ۶۸ درصدی همراه بوده است.

● در سه ماهه اول سال ۲۰۲۰ نیز، صدور ویزاهای F1 و J1 برای دانشجویان و محققان ایرانی افت چشمگیری تجربه کرده و به ترتیب به تعداد ۱۴۵ و ۱۱۶ ویزا کاهش داشته است.

● از سال ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۵، تعداد دانشجویان ایرانی حاضر در ۱۰ دانشگاه برتر ایالات متحده آمریکا روندی تقریباً ثابت داشته است و با اندکی رشد از رقم ۲۰۱ دانشجوی به رقم ۲۳۲ دانشجو رسیده است.

● از سال ۲۰۱۶ تا ۲۰۱۸، همزمان با کاهش جمعیت دانشجویان ایرانی در آمریکا، دانشجویان ایرانی حاضر در ۱۰ دانشگاه برتر آمریکا نیز کاهش اندکی یافته و از رقم ۲۳۲ دانشجو به حدود ۲۲۰ دانشجو رسیده است.

● کشور ایران در رتبه بندی کشورهای دانشجو فرست به آمریکا، با در نظر گرفتن تعداد دانشجویان مشغول به تحصیل در دانشگاه‌های برتر آمریکا، در جایگاه دهم قرار

دارد و کشورهای چین، هند و کره جنوبی در جایگاه اول تا سوم قرار دارند.

● چنانچه سهم دانشجویان مشغول به تحصیل در دانشگاه‌های برتر آمریکا از کل دانشجویان خروجی ایرانی در نظر گرفته شود، کمتر از نیم درصد دانشجویان خروجی از ایران در دانشگاه‌های برتر آمریکا و جهان مشغول به تحصیل هستند که از این حیث ایران در جایگاه دهم در میان کشورهای دانشجو فرست به آمریکا قرار دارد.

● در بازه ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۷ میلادی، سهم دانشجویان ایرانی حاضر در دانشگاه‌های برتر آمریکا و جهان از کل جمعیت دانشجویان خروجی ایران رشد بسیار ناچیزی داشته و از رقم ۰/۴۵ درصد به رقم ۰/۴۷ درصد رسیده است. درحالیکه این سهم برای کشور چین با جمعیت قابل توجه دانشجویان خروجی (بیش از ۷۰۰ هزار دانشجو) رشد محسوسی از رقم ۱/۴۸ درصد به رقم ۱/۷۱ داشته که این موضوع باعث واکنش مقامات دولت آمریکا و اعمال محدودیت برای پذیرش دانشجویان چینی در دانشگاه‌های این کشور شده است.

مهاجرت‌های اجباری از ایران به خارج و به داخل کشور

● جمعیت افرادی که در جهان در وضعیت پناهندگی قرار داشته‌اند از سال ۲۰۰۶ تا سال ۲۰۱۸ روند افزایشی داشته و تقریباً دو برابر شده است. مجموع جمعیت پناهندگان در جهان در حدود ۲۵ میلیون نفر است.

● تعداد ایرانیانی که در کشورهای جهان در وضعیت پناهندگی قرار دارند از حدود ۱۰۲ هزار نفر در سال ۲۰۰۶ به ۱۳۰ هزار نفر در سال ۲۰۱۸ افزایش یافته است.

● مقایسه وضعیت ایران با وضعیت جهانی در ۱۵ سال گذشته نشان می‌دهد که در سال ۲۰۱۸ از مجموع جمعیت جهان ۰/۲۶ درصد آن پناهنده بوده‌اند اما از کل جمعیت ایران در سال ۱۳۹۸ در حدود ۰/۱۵ درصد آن در سایر کشورها در وضعیت پناهندگی قرار داشته است.

● اتحادیه اروپا در طول چند سال گذشته بویژه پس از بحران جهانی پناهجویان در سال ۲۰۱۵، به یکی از مناطق اصلی استقرار پناهجویان جهان تبدیل شده است. بر همین اساس، شمار پناهجویان ایرانی در کشورهای اتحادیه اروپا به نسبت سایر نقاط جهان قابل توجه است.

● بیشترین جمعیت پناهجویان ایرانی (ثبت شده جدید) در اتحادیه اروپا مربوط به سال ۲۰۱۶ میلادی می‌باشد که بیش از ۴۰ هزار نفر بوده است. در سال‌های بعدی این رقم بطور تقریبی به تراز ۲۰ هزار پناهجو (ثبت شده

جدید) در سال تنزل پیدا کرده است.

● روند ورود و ثبت پناهندگان افغانستانی در ایران در دهه ۱۹۹۰ به اوج خود رسیده بود بطوریکه در سال‌های ۱۹۹۰ تا ۱۹۹۱ بیش از سه میلیون پناهنده افغانستانی در ایران حضور داشته‌اند.

● پس از دهه ۹۰ میلادی، تعداد پناهندگان افغانستانی ساکن در ایران روند کاهشی داشته و از سال ۲۰۰۴ به بعد تاکنون در حدود یک میلیون نفر ثابت مانده است.

● بیشترین پناهنده عراقی نیز در اوایل دهه ۱۹۹۰ در ایران حضور داشته است اما از اواسط این دهه تعداد آنها کاهش یافته و از سال ۲۰۰۵ به بعد جمعیت آنها کمتر از ۵۰ هزار نفر بوده است.

● بر اساس گزارش سازمان بین‌المللی مهاجرت، حدود ۸۰۰ هزار مهاجر افغانستانی فاقد مدرک در سال ۲۰۱۸ به صورت داوطلبانه و یا اجبار از ایران به کشور خود بازگشته‌اند که در مقایسه با سال ۲۰۱۷ این میزان دو سوم افزایش یافته است که بالاترین میزان بازگشت مهاجران افغانستانی فاقد مدرک از سال ۲۰۱۲ است.

● از جمله مهم‌ترین دلایل افزایش میزان بازگشت مهاجران فاقد مدرک افغانستانی در سال ۲۰۱۸ می‌توان به اعمال مجدد تحریم‌های اقتصادی علیه ایران و کاهش ارزش ریال در برابر ارزهای خارجی اشاره کرد که منجر به افزایش بازگشت مهاجران افغانستانی فاقد مدرک به کشورشان شده است.

● اهمیت غیرقابل انکار و جایگاه مهاجرت‌های بین‌المللی در مناسبات اقتصادی و اجتماعی جهان در هم تنیده امروزی تا حدی است که حتی با شیوع ویروس کرونا علی‌رغم اینکه مهاجرت‌های بین‌المللی به شکل مقطعی دچار وقفه گردید، با این حال تجربه چند ماه گذشته نشان داد که دنیای بدون تحرک و جابه‌جایی میان مرزها قابل تصور نیست و واقعیت زندگی بشر امروزی آمیخته با این پدیده است.

● دنیایی که با گسترش روزافزون و رواج چشمگیر مهاجرت‌های بین‌المللی مواجه است، ضرورت سیاست‌گذاری داده‌محور و مدیریت هدفمند در این زمینه بیش از پیش برای کشورها آشکار شده است.

● با نگاه واقع‌بینانه به پدیده مهاجرت، کشوری همچون ایران که با انباشت سرمایه‌های عظیم انسانی مخصوصاً در سه دهه اخیر روبه‌روست، طبیعی است با پدیده مهاجرت بخشی از سرمایه انسانی خود مواجه باشد. چراکه تا زمانی که ظرفیت جذب و به‌کارگیری کامل این حجم از نیروی انسانی در داخل کشور مهیا نباشد، یا ما با هدررفت سرمایه انسانی در داخل روبه‌رو خواهیم شد یا بخشی بر اثر فشارهای اقتصادی و اجتماعی از کشور خارج خواهند شد.

● واقعیت دیگر پیش روی جامعه ایران حاکی از آن است که بر اساس آمار و اطلاعات مبتنی بر مراجع قابل استناد و همچنین پیمایش‌های صورت گرفته، نیروی محرکه اصلی مهاجرت‌های ایرانیان به خارج از کشور "مسائل و چالش‌های اقتصادی" است که خود را در قالب کانال‌های مهاجرتی مختلف: جابجائی تحصیلی و دانشجویی، مهاجرت پناهنجویی، مهاجرت کاری و حتی خانوادگی بروز می‌دهد.

● بالا رفتن چشمگیر "میل به مهاجرت" در میان اقشار مختلف بخصوص در میان دانشجویان و فارغ‌التحصیلان دانشگاهی بر اثر تحولات اقتصادی در طول سه سال گذشته موید تاثیر اساسی مسائل اقتصادی بر مهاجرت در جامعه ایران است. از طرف دیگر، نرخ چشمگیر بازگشت متخصصان ایرانی به داخل کشور و همچنین میل و رغبت بالای ایرانیان داخل و خارج از کشور جهت حفظ

ارتباط با داخل و تلاش در جهت بهبود و اصلاح امور کشور، نشانه‌های امیدوارکننده‌ای برای تلاش در جهت سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی در این حوزه می‌باشد.

● با در نظر گرفتن دو واقعیت فوق‌الذکر، بنظر می‌رسد که یک راهکار کلی و بنیادین پیش روی کشور، ضرورت تغییر رویکرد اقتصاد ایران به سمت بکارگیری نیروهای دانشی و تسریع حرکت هدفمند و نظام‌مند در جهت "اقتصاد دانش بنیان" با هدف جذب حداکثری سرمایه‌های انسانی تحصیل کرده در داخل کشور و هم‌چنین انگیزاندن نیروهای متخصص و فارغ‌التحصیلان خارج از کشور جهت بازگشت به داخل کشور است.

● بر همین اساس دو پیام اصلی "سالنامه مهاجرتی ایران": اول، ضرورت سوگیری هدفمند و حرکت بلادرنگ کشور در جهت سیاست‌گذاری داده‌محور در حوزه مهاجرت‌های بین‌المللی و دیگری تمرکز بر توسعه اقتصاد دانش بنیان در کشور با هدف ظرفیت‌سازی برای بکارگیری سرمایه‌های انسانی در داخل و یا زمینه چینی بازگشت متخصصان و فارغ‌التحصیلان خارج از کشور است.

● برای پی‌ریزی سیاست‌ها و مدیریت اثربخش برنامه‌های حوزه مهاجرت، کشور نیازمند یک ساختار متفکر و منسجم در این حوزه است. لذا ضرورت تاسیس و راه‌اندازی "سازمان ملی مهاجرت" با رویکرد مدیریت و پوشش همه جنبه‌های مهاجرتی بویژه ساماندهی جریان خروجی دانشجویان و هم‌چنین تسهیل بازگشت فارغ‌التحصیلان ایرانی به داخل کشور بیش از هر زمان دیگر احساس می‌شود.

● نکته راهبردی دیگر کاهش جمعیت و یا محدودیت جابه‌جایی بین‌المللی دانشجویان ایرانی در جهان و تنزل جایگاه ایران در بازار جهانی دانشجویان بین‌المللی است. این موضوع ممکن است از دیدگاه برخی موجب مسرت و خوشحالی باشد. اما با در نظر داشتن نگاه راهبردی ضرورت حفظ سهم پایدار ایران در بازار جهانی "چرخش نخبگان و دانشجویان" به عنوان بخشی از سوخت موتور انتقال و توسعه دانش و فناوری در کشور، یکی از تهدیدهای اصلی این حوزه، کاهش جمعیت دانشجویان ایرانی در جهان و یا محدودیت جابه‌جایی بین‌المللی آنها

و حیاتی است. همچنان که در چند ماه پیش از شیوع کرونا، سیاست‌های محدود کننده دولت آمریکا در ورود دانشجویان و متخصصان ایرانی و چینی موید این موضوع است که دسترسی به منابع دانش و فناوری روز دنیا به یکی از دغدغه‌های دولت‌ها در منازعات و رقابت‌های منطقه‌ای و جهانی تبدیل شده است.

است. زیرا جابه‌جایی بین‌المللی دانشجویان و متخصصان سهم مهمی در توسعه دانش و فناوری و حتی افزایش قدرت نرم کشورهای در حال توسعه اعم از ایران ایفا می‌کند.

● لذا همواره حفظ و حراست بخشی از سهم و جایگاه ایران در بازار بین‌المللی "چرخش نخبگان" بسیار مهم

وضعیت جمعیت مهاجران ایرانی در جهان

در جدول شماره (۱)، وضعیت جمعیت مهاجران ایرانی در جهان^۱ در مقایسه با میانگین جهانی بر اساس آخرین

آمار رسمی موجود و قابل استناد بطور خلاصه نمایش داده شده است.

جدول ۱- جمعیت مهاجران ایرانی در مقایسه با میانگین جهانی

سال (میلادی)					جمعیت مهاجران ایرانی در مقایسه با میانگین جهانی
۲۰۱۹	۲۰۱۷	۲۰۱۰	۲۰۰۰	۱۹۹۰	
۱/۹	۱/۸	۱/۴۹	۱/۱۵	۰/۸۲	جمعیت مهاجران ایرانی در جهان (میلیون نفر)
۸۲/۹	۸۰/۷	۷۳/۸	۶۵/۶	۵۶/۴	کل جمعیت ایران (میلیون نفر)
۲/۲۹	۲/۲۳	۲/۰۲	۱/۷۵	۱/۴۵	سهم مهاجران ایرانی از کل جمعیت ایران (درصد)
۲۷۱/۶	۲۵۷/۷	۲۲۰/۸	۱۷۳/۶	۱۵۲/۵	جمعیت کل مهاجران در جهان (میلیون نفر)
۷۷۱۳/۵	۷۵۴۶/۹	۶۹۵۶/۸	۶۱۴۳/۵	۵۳۲۷/۲	جمعیت جهان (میلیون نفر)
۳/۵۲	۳/۴۱	۳۱/۷۴	۲/۸۳	۲/۸۶	نسبت مهاجران به جمعیت در جهان (درصد)
۱/۰۷	۱/۰۷	۱/۰۶	۱/۰۷	۱/۰۶	سهم ایران از کل جمعیت جهان (درصد)
۰/۷۰	۰/۷۰	۰/۶۷	۰/۶۶	۰/۵۴	سهم ایران از کل جمعیت مهاجران جهان (درصد)

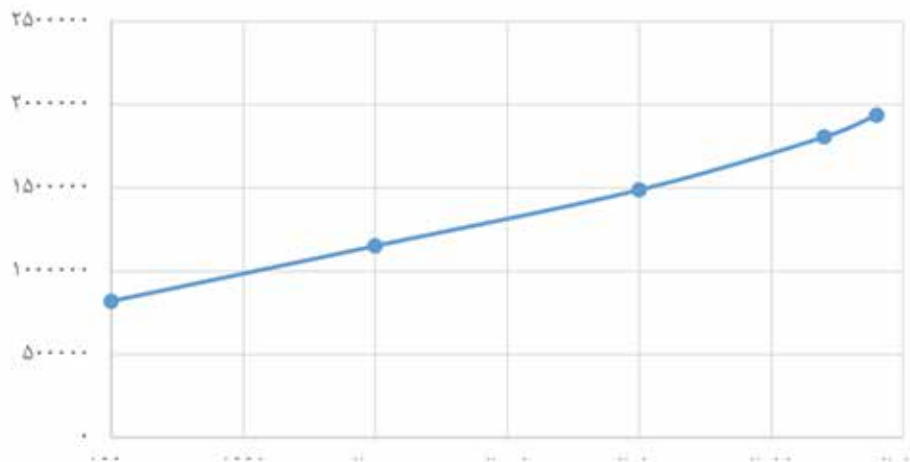
منبع: آمار بخش امور اقتصادی اجتماعی سازمان ملل و ماتریس دوجانبه مهاجرت بانک جهانی (UN, 2020), (world bank, 2020)

کل جمعیت جهان از نرخ ۲/۸۶ درصد در سال ۱۹۹۰ به نرخ ۳/۵۲ در سال ۲۰۱۹ رسیده است. در حالیکه سهم ایران از کل جمعیت جهان در طول ۳۰ سال گذشته بطور تقریبی در نسبت ۱/۰۷ درصد ثابت مانده است، سهم ایران از کل جمعیت مهاجران جهان نیز با تغییرات اندکی در طول چند سال گذشته در حدود ۰/۷ درصد قرار دارد که همچنان پایین تر از سهم جهانی جمعیت ایران می باشد.

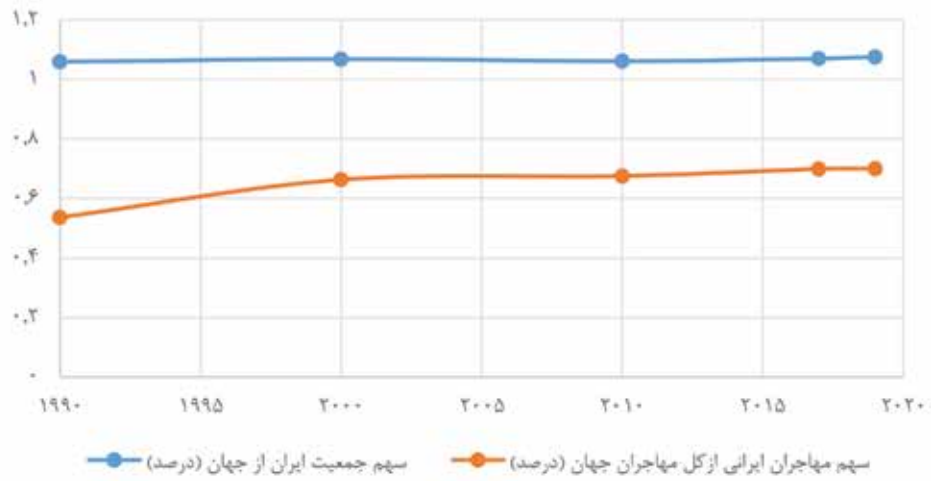
○ جمعیت مهاجران ایرانی در طول ۳۰ سال گذشته بصورت صعودی با شیب ملایم از رقم ۸۱۹/۹۳۶ نفر در سال ۱۹۹۰ میلادی به رقم ۱/۹۳۷/۰۴۸ نفر در سال ۲۰۱۹ رسیده است. در همین بازه جمعیت مهاجران جهان از رقم ۱۵۳/۰۱۱/۴۷۳ نفر در سال ۱۹۹۰ به رقم ۲۷۱/۶۴۲/۱۰۵ نفر در سال ۲۰۱۹ میلادی رسیده است. ○ سهم مهاجران ایرانی از کل جمعیت ایران از نرخ ۱/۴۵ درصد در سال ۱۹۹۰ میلادی به نرخ ۲/۲۹ درصد در سال ۲۰۱۹ رسیده است. در همین بازه سهم مهاجران از

۱. پایگاه داده بانک جهانی جمعیت مهاجران را تا سال ۲۰۱۷ تخمین زده است از این رو با وجود اینکه سازمان ملل اجمعی مهاجران کشورها را تا سال ۲۰۱۹ تخمین زده است، برای همخوانی داده ها از تخمین ۲۰۱۷ آن استفاده شده است.
○ مبنای جمعیت مهاجران ایرانی در کشورهای مختلف داده های سازمان ملل در نظر گرفته شده است و برای کشورهایی که داده وجود نداشته است از داده های موجود بانک جهانی استفاده شده است، به این ترتیب تلاش شده است تخمین کامل تری از جمعیت ایرانیان در جهان به دست آید.
○ بدیهی است از آنجا که با وجود استفاده از هردو پایگاه داده، هنوز داده های جمعیتی مهاجران در تعدادی از کشورها موجود نبوده است، نمی توان ادعا کرد که این داده تجمیعی جمعیت ایرانیان در جهان را به طور کامل و دقیق تخمین زده است.
اگر از آخرین داده های در دسترس در خصوص جمعیت ایرانیان یعنی تخمین ۲۰۱۹ سازمان ملل استفاده کنیم و برای تکمیل آن از آخرین داده های بانک جهانی که مربوط به سال ۲۰۱۷ است استفاده کنیم عدد تجمیعی حاصل به ۱۹۳۷۰۴۸ نفر می رسد.

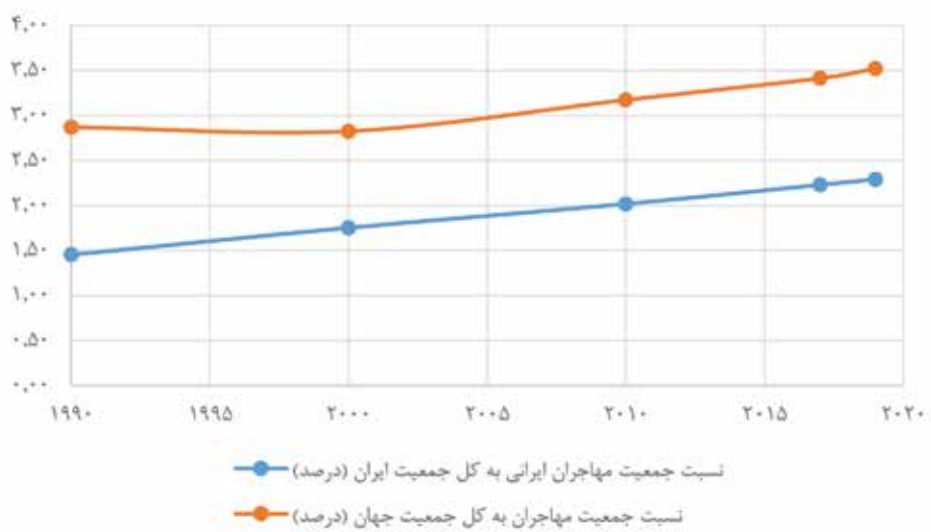
جمعیت مهاجران ایرانی در جهان

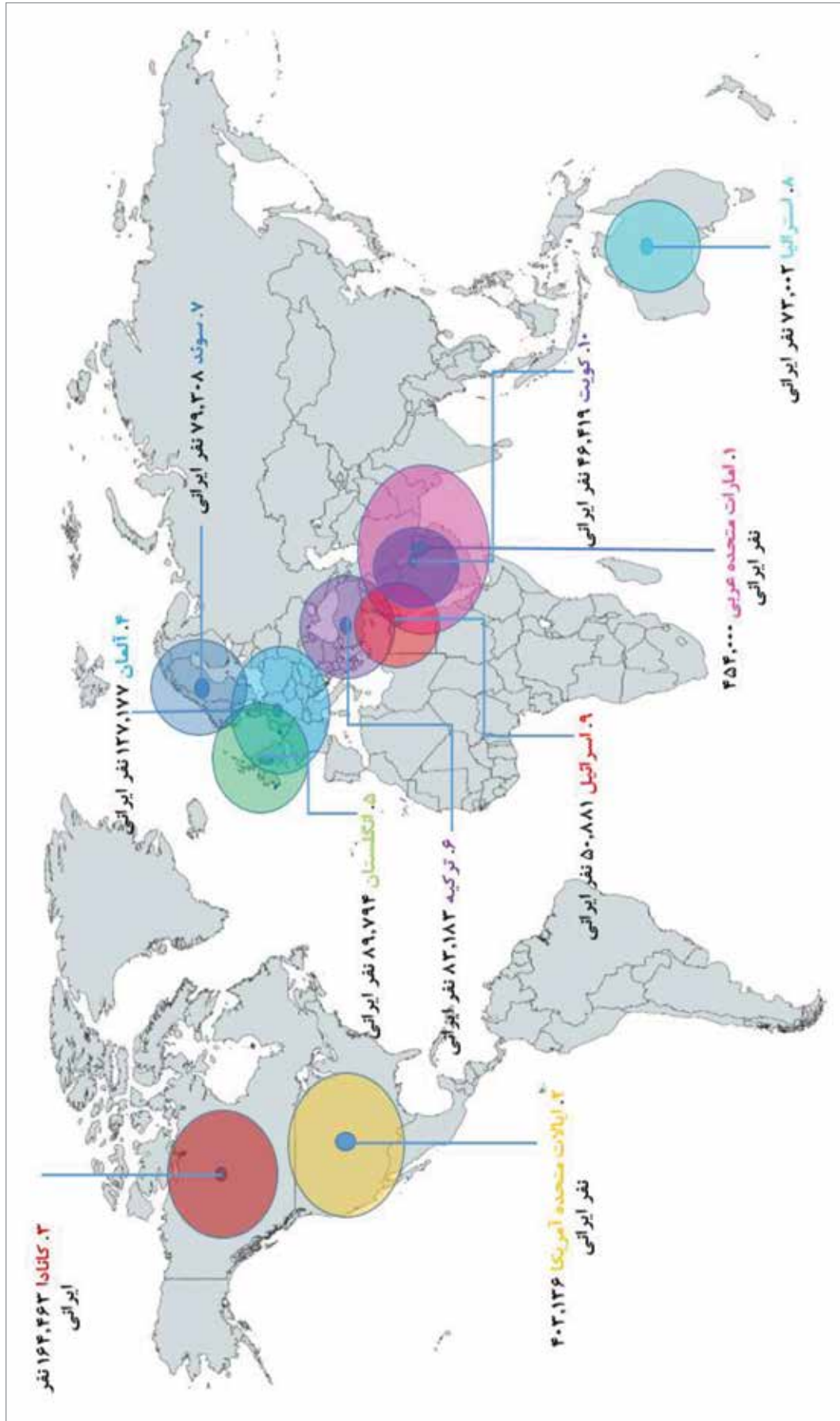
وضعیت سهم جمعیت و مهاجران ایرانی در جهان

مقایسه نسبت مهاجران به جمعیت در ایران و جهان

(UN,2020), (World Bank,2020)

شکل ۱- توزیع پراکندگی ایرانیان خارج از کشور بر اساس ۱۰ مقصد (کشور) اول در سال ۲۰۱۹

وضعیت اقامت ایرانیان در جهان

ایرانیان دارنده اقامت در اتحادیه اروپا

در جدول زیر توزیع جمعیت ایرانیان دارای انواع اقامت (تحصیلی، کاری، پناهندگی و غیره) در اتحادیه اروپا در بازه سال‌های ۲۰۱۰-۲۰۱۸ آمده است. طبق آخرین آمار موجود در سال ۲۰۱۸ میلادی، ایرانیان دارای اقامت پناهندگی با رقمی بیش از ۵۶ هزار نفر و بعد از آن دارندگان اقامت خانوادگی با رقمی بیش از ۴۲ هزار نفر

بالاترین جمعیت را دارند. در رتبه‌های بعدی دارندگان اقامت تحصیلی با رقم ۲۱ هزار و اقامت کاری با رقم قریب به ۱۸ هزار قرار دارند. در واقع پس از مشکلاتی که برای ایرانیان جهت اخذ ویزای مسافرتی و اقامتی برای کشور آمریکا در دوران دولت ترامپ پیش آمده است، اخذ ویزای اقامتی (در انواع مختلف آن) در اروپا بیشتر از سابق مورد توجه ایرانیان قرار گرفته است.

جدول ۲- توزیع انواع اقامت ایرانیان در اتحادیه اروپا بر اساس دلایل اقامت مجاز در سال‌های (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸)

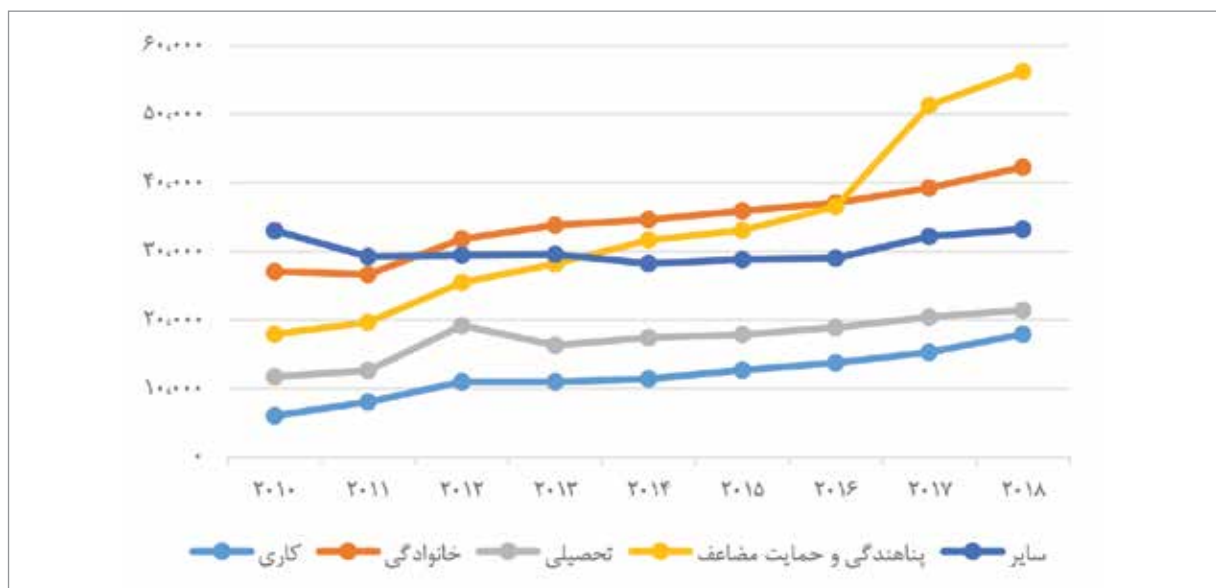
دلایل اقامتی	سال (میلادی)								
	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰
تحصیلی	۲۱/۴۳۰	۲۰/۴۱۵	۱۸/۹۲۸	۱۷/۸۵۹	۱۷/۴۰۳	۱۶/۳۰۲	۱۹/۱۶۱	۱۲/۶۰۳	۱۱/۷۱۹
کاری	۱۷/۹۲۶	۱۵/۲۸۵	۱۳/۷۲۵	۱۲/۶۷۲	۱۱/۴۱۰	۱۰/۹۸۲	۱۰/۹۹۲	۸/۰۴۹	۶/۰۲۸
پناهندگی / حمایت مضاعف	۵۶۲۷۰	۵۱۲۸۵	۳۶۵۴۱	۳۳۰۸۱	۳۱۶۳۲	۲۸۲۰۳	۲۵۴۷۲	۱۹۶۵۱	۱۷۹۲۱
خانوادگی	۴۲/۲۹۳	۳۹/۲۶۴	۳۷/۰۵۶	۳۵/۹۱۷	۳۴/۶۴۲	۳۳/۸۲۳	۳۱/۷۹۵	۲۶/۶۴۴	۲۷/۰۸۵
سایر*	۳۳/۲۵۷	۳۲/۱۹۲	۲۹/۰۳۴	۲۸/۸۰۴	۲۸/۲۳۳	۲۹/۵۵۴	۲۹/۴۵۷	۲۹/۲۳۳	۳۳/۰۴۵

* توضیح: سایر موارد اقامتی شامل اقامت‌های دیپلماتیک و کنسولی و دیگر مواردی که در دسته‌های فوق قرار نمی‌گیرند.

منبع: (EUROSTAT, 2020)

است با این تفاوت که بیشترین رشد اقامت‌های پناهندگی مربوط به دوران اوج گیری جریان عظیم مهاجرت‌های پناهندگی به اروپا در بازه ۲۰۱۵-۲۰۱۸ می‌باشد.

همانگونه که در جدول بالا و نمودار زیر مشخص است، اقامت‌های تحصیلی ایرانیان در اروپا در دوره ۲۰۱۰-۲۰۱۸، دو برابر شده است. اقامت‌های کاری و پناهندگی سه برابر شده

نمودار ۱- روند اقامت ایرانیان در اروپا بر اساس نوع اقامت (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸)

در جدول زیر توزیع جمعیت ایرانیان دارای اقامت در اتحادیه اروپا بر اساس طول مدت اقامت آنها (کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت) نشان داده شده است. نکته حائز

توجه این است که ایرانیان دارای اقامت در اتحادیه اروپا بیشتر دارای اقامت بلند مدت (۱۲ ماه و بیشتر) هستند.

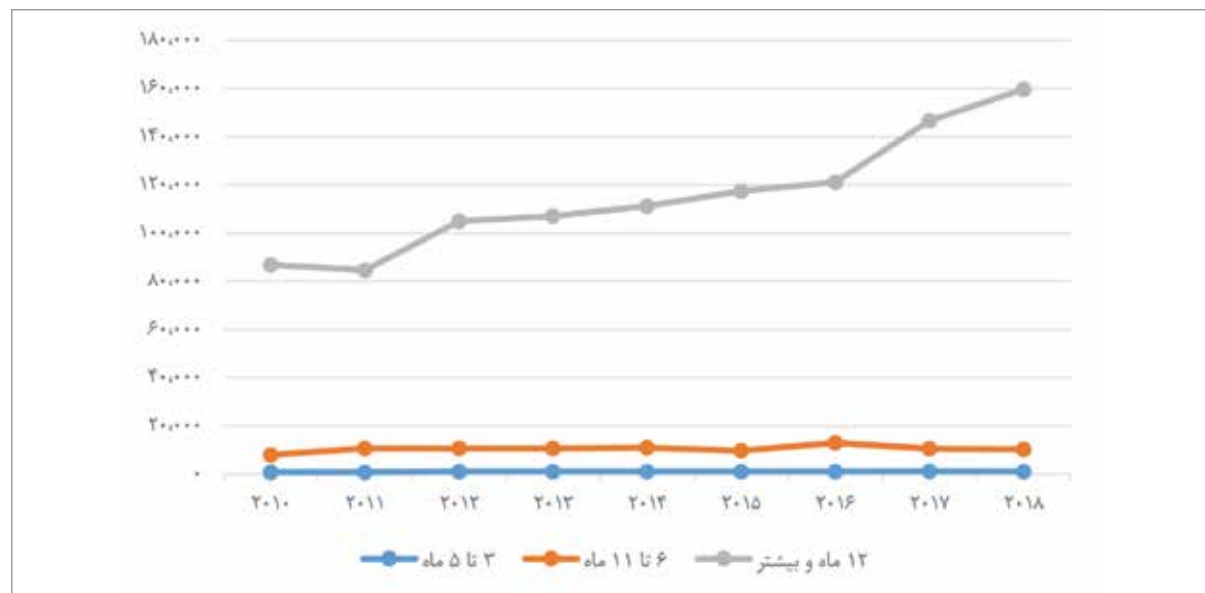
جدول ۳- توزیع طول اقامت ایرانیان دارای اقامت در اتحادیه اروپا (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸)

سال (میلادی)									طول اقامت
۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	
۱,۱۵۸	۱,۲۰۱	۱,۱۳۵	۱,۱۰۸	۱,۰۷۸	۱,۰۷۹	۱,۱۵۱	۸۵۳	۸۸۶	۳ تا ۵ ماه
۱۰,۳۲۰	۱۰,۶۵۱	۱۳,۰۰۱	۹,۷۶۲	۱۰,۹۶۶	۱۰,۷۱۵	۱۰,۷۲۵	۱۰,۶۷۸	۸,۰۴۳	۶ تا ۱۱ ماه
۱۵۹,۶۹۸	۱۴۶,۵۸۹	۱۲۱,۱۴۸	۱۱۷,۴۶۳	۱۱۱,۲۷۶	۱۰۷,۰۷۰	۱۰۵,۰۰۱	۸۴,۶۴۹	۸۶,۸۶۹	۱۲ ماه و بیشتر

منبع: (EUROSTAT, 2020)

همانگونه که در نمودار زیر مشخص است، روند اقامت‌های کوتاه مدت (۳ تا ۵ ماه) و میان مدت (۶ تا ۱۱ ماه) در بازه زمانی ۲۰۱۰-۲۰۱۸ تغییر چندانی نکرده است، با

این حال تعداد اقامت‌های بلند مدت (۱۲ ماه و بیشتر)، در همین بازه بیش از دو و نیم برابر شده است.

نمودار ۲- روند جمعیت ایرانیان دارای اقامت در اروپا بر اساس مدت زمان (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸)

○ روند سالیانه اقامت‌های جدید اعطا شده به ایرانیان در مناطق مختلف جهان

در جدول زیر نرخ سالیانه اعطای اقامت جدید به ایرانیان (کانادا) و ترکیه بر اساس نوع اقامت اعطا شده نشان داده در سه منطقه: اتحادیه اروپا، آمریکای شمالی (آمریکا و

جدول ۴- روند تعداد اقامت‌های (جدید) اعطا شده به ایرانیان در هر سال میلادی

سال (میلادی)										نوع اقامت	منطقه
۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰		
-	۸/۱۱۱	۷/۶۲۲	۷/۲۹۰	۵/۰۶۳	۵/۱۴۷	۶/۶۸۱	۶/۸۱۶	۵/۵۳۴	۴/۷۸۶	کوتاه/ میان مدت (۳- ۱۱ ماه)	اتحادیه اروپا
-	۲۴/۳۲۱	۳۱/۸۱۴	۱۵/۸۲۵	۱۳/۵۰۳	۱۳/۹۶۲	۱۳/۹۳۴	۱۳/۴۳۱	۱۳/۷۸۸	۱۳/۶۷۷		
-	۵۳۹۶	۷۳۶۲	۸۸۵۷	۹۳۱۶	۸۸۸۷	۷۶۹۴	۶۸۴۱	۴۸۲۷	۴۱۸۹	موقت غیر توریستی	آمریکای شمالی
-	۱۰۱۱۶	۱۳۷۹۱	۱۳۲۹۸	۱۳۱۱۴	۱۱۶۱۵	۱۲۸۶۳	۱۴۸۲۲	۱۴۸۲۲	۱۴۸۲۲	قانونی دائم	
۱۷۳۹۰	۱۱۳۴۵	۶۹۵۰	۴۹۶۰	۳۶۲۰	-	-	-	-	-	موقت غیر مسافرتی	کانادا
۵۱۷۵	۵۵۱۰	۴۷۳۷	۶۴۸۳	۱۱۶۶۷	-	-	-	-	-	دائم	
-	۳۲۱۱۱	۱۳۱۶۲	۱۰۷۰۴	۶۳۹۳	-	-	-	-	-	مجموع اقامت‌های اعطا شده	ترکیه

منبع: (EUROSTAT, 2020), (US Department of Homeland Security, 2020), (IRCC, 2020), (TURKSTAT, 2019)

هزار در سال‌های ۲۰۱۳-۲۰۱۰ به تراز ۱۰ هزار در سال ۲۰۱۸ تنزل کرده است.

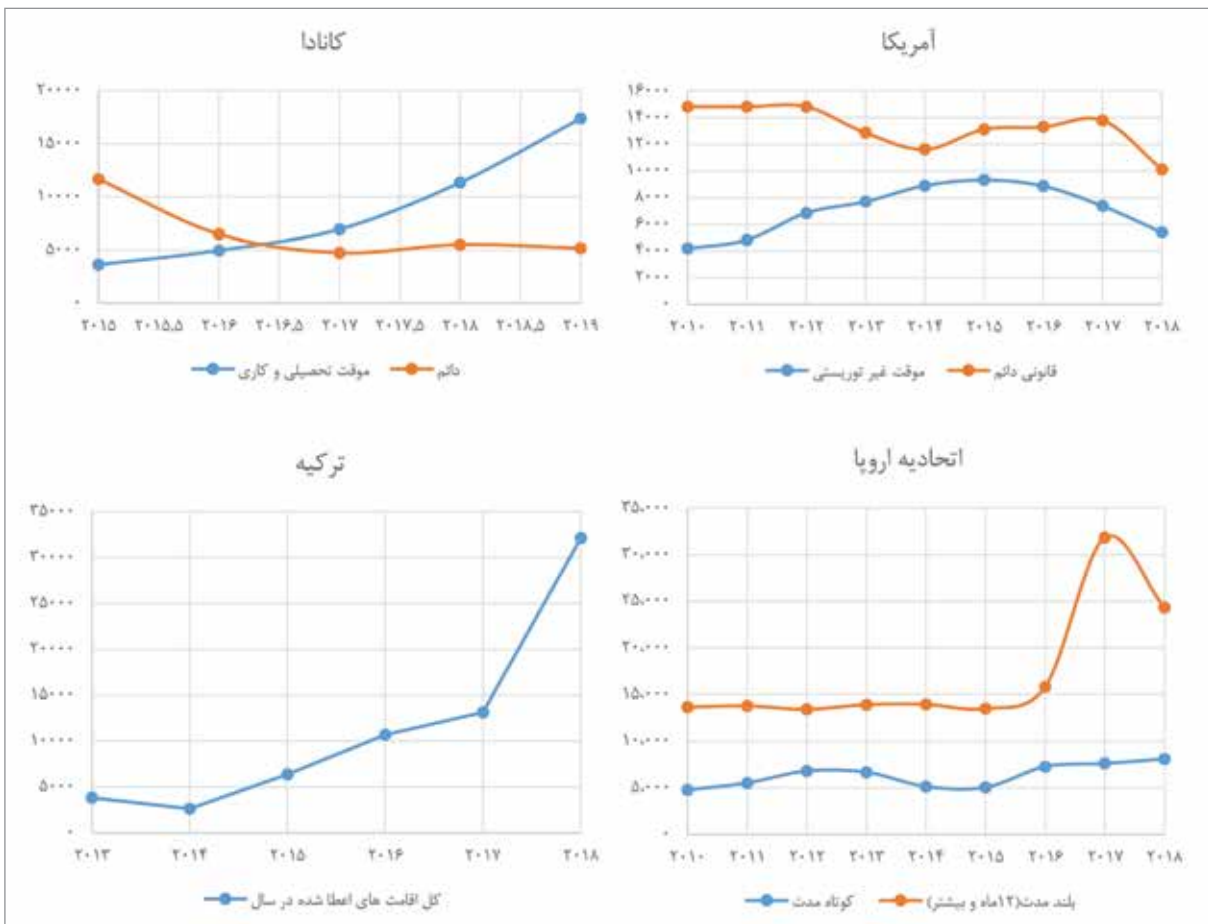
در کانادا، نرخ سالیانه اعطای اقامت موقت غیر توریستی، در بازه ۲۰۱۹-۲۰۱۵، رشد بسیار چشمگیری داشته است و از تراز ۳ هزار در سال ۲۰۱۵ به تراز ۱۷ هزار در سال ۲۰۱۹ صعود کرده است. اما در مورد اقامت‌های دائم، این روند معکوس بوده و نرخ سالیانه اعطای اقامت دائم از تراز ۱۱ هزار در سال ۲۰۱۵ به تراز ۵ هزار در سال ۲۰۱۹ تنزل کرده است.

در کشور ترکیه، بر اساس اطلاعات موجود قابل استناد، نرخ سالیانه اعطای اقامت‌های جدید در سال ۲۰۱۵ از تراز ۶ هزار به تراز ۱۳ هزار در سال ۲۰۱۸ صعود کرده است.

در نمودار زیر، روند سالیانه اعطای اقامت جدید به ایرانیان در سه منطقه مورد اشاره در جدول بالا نمایش داده شده است.

در منطقه اتحادیه اروپا، نرخ اعطای سالیانه اقامت کوتاه مدت و بلند مدت (۳ تا ۱۱ ماه) در بازه ۲۰۱۸-۲۰۱۰ تقریباً دو برابر شده است و از تراز ۴ هزار در سال ۲۰۱۰ میلادی به تراز ۸ هزار در سال ۲۰۱۸ رسیده است. در این منطقه، نرخ سالیانه اعطای اقامت بلند مدت (۱۲ ماه و بیشتر) به ایرانیان در بازه ۲۰۱۵-۲۰۱۰ ثابت بوده و در تراز ۱۳ هزار ثابت بوده است. اما همزمان با اوج گیری جریان مهاجرت به اروپا در بازه ۲۰۱۸-۲۰۱۶، نرخ اعطای سالیانه اقامت بلند مدت رشد چشمگیری داشته است و در سال ۲۰۱۷ دو برابر شده است.

در آمریکا، روند سالیانه اعطای اقامت موقت غیر توریستی در بازه ۲۰۱۵-۲۰۱۰ صعودی بوده و از رقم ۴ هزار در سال ۲۰۱۰ به رقم ۹ هزار در سال ۲۰۱۵ رسیده است. با این حال با روی کار آمدن دولت ترامپ، این روند نزولی بوده بطوریکه در سال ۲۰۱۸ میلادی، به تراز ۵ هزار تنزل کرده است. در این کشور، روند سالیانه اعطای اقامت دائم در بازه ۲۰۱۸-۲۰۱۰ نزولی بوده و از تراز ۱۴

نمودار ۳- روند سالیانه اعطای اقامت جدید به ایرانیان (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸)
(EUROSTAT, 2020), (Department of Homeland Security, 2020), (IRCC, 2020), (TURKSTAT, 2019)

گذرنامه

جمهوری اسلامی ایران

ISLAMIC REPUBLIC OF
IRAN

وضعیت دانشجویان ایرانی در جهان

جهان در قالب شاخص‌های مختلف در جدول زیر نمایش داده شده است.

بر اساس آخرین آمار موجود قابل استناد و با قابلیت مقایسه پذیری جهانی، وضعیت دانشجویان ایرانی در

جدول ۵- وضعیت دانشجویان ایرانی خارج از کشور بر اساس شاخص‌های آماری مختلف

سال	تعداد دانشجویان خروجی از ایران (هزار نفر)	سهم دانشجویان ایرانی خروجی از کل جمعیت دانشجویان ایران	بازگشت تجمعی ایرانیان متخصص خارج از وطن	میزان جذب دانشجویان بین‌المللی در ایران (هزار نفر)	خالص چرخش نخبگان در ایران ^۱	تعداد دانشجویان بین‌المللی در جهان (میلیون نفر)	رتبه دانشجویان فرستی ایران در جهان
۲۰۰۳	۱۹/۳	۰/۰۱۰	۲/۶	۲۹
۲۰۰۴	۲۰/۹	۰/۰۱۰	۲/۷	۲۸
۲۰۰۵	۲۳/۴	۰/۰۱۰	۲/۸	۲۶
۲۰۰۶	۲۵/۱	۰/۰۰۹	۲/۹	۲۲
۲۰۰۷	۲۹/۵	۰/۰۰۹	۳/۱	۲۰
۲۰۰۸	۳۳/۲	۰/۰۱۰	۳/۳	۱۸
۲۰۰۹	۳۹/۷	۰/۰۱۰	۳/۵	۱۵
۲۰۱۰	۴۴/۵	۰/۰۱۱	۳/۸	۱۳
۲۰۱۱	۵۰/۴	۰/۰۱۱	...	۴/۵	-۰/۴۶	۴/۰	۱۳
۲۰۱۲	۵۴/۶	۰/۰۱۲	...	۷/۸	-۰/۴۷	۴/۱	۱۲
۲۰۱۳	۴۹/۵	۰/۰۱۱	...	۱۱/۲	-۰/۳۸	۴/۲	۱۴
۲۰۱۴	۵۰/۸	۰/۰۱۰	...	۱۴/۹	-۰/۳۶	۴/۵	۱۵
۲۰۱۵	۵۱/۱	۰/۰۱۲	۱۱۳	۱۸/۷	-۰/۳۲	۴/۸	۱۶
۲۰۱۶	۵۲/۸	۰/۰۱۳	۳۷۶	۲۱/۰	-۰/۳۱	۵/۱	۱۷
۲۰۱۷	۵۲/۵	۰/۰۱۴	۸۰۶	۲۰/۶	-۰/۳۱	۵/۳	۲۰
۲۰۱۸	۱۰۹۷	۲۱/۶	...	۵/۳	...
۲۰۱۹	۱۴۰۲	۵/۳	...
۲۰۲۰	۱۵۶۰

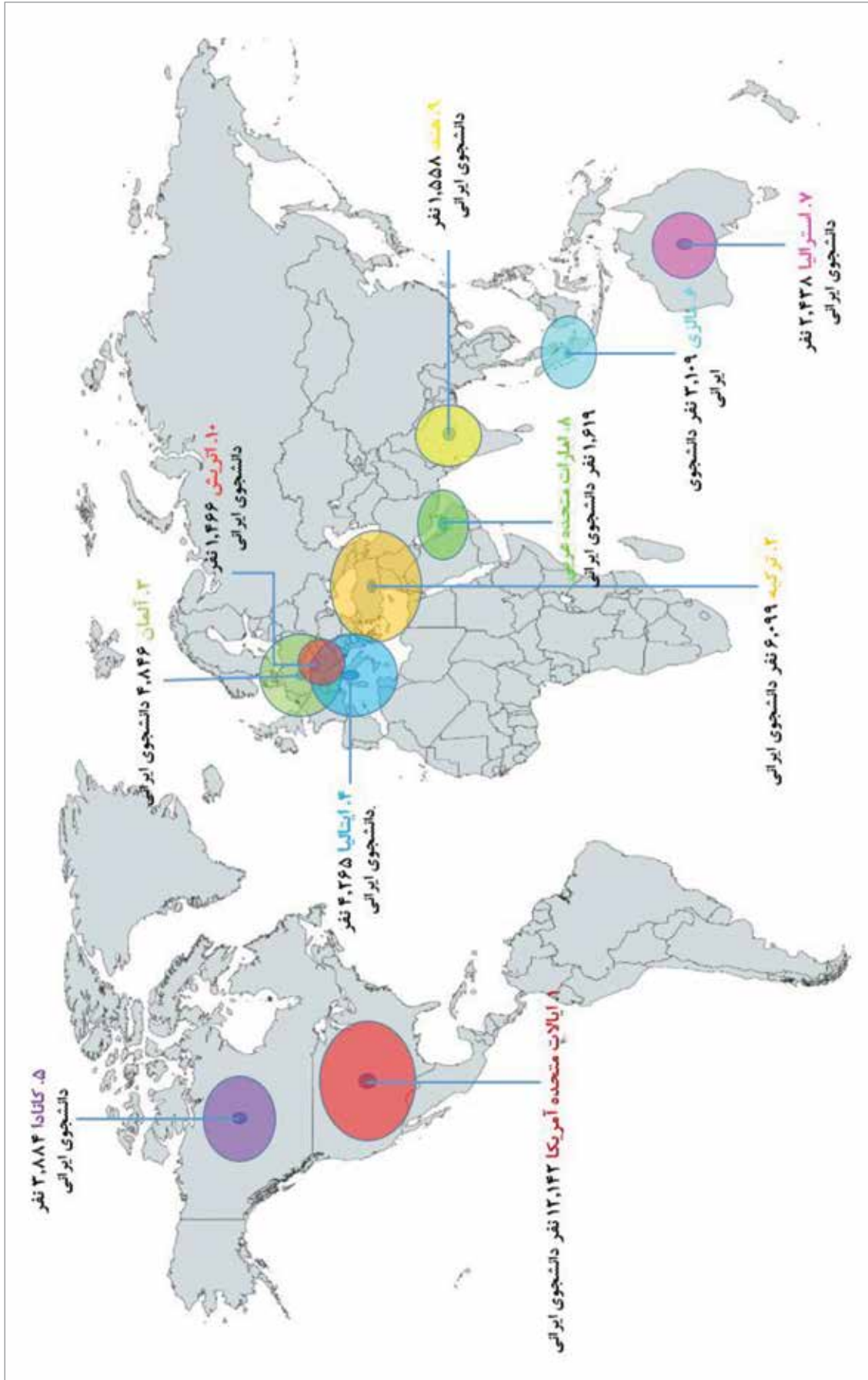
منابع: (UNESCO, 2020)؛ (آمار دریافتی از معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، ۱۳۹۹)؛ (مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، ۱۳۹۸)

۱. این شاخص از تفاضل خروج دانشجویان ایرانی از مجموع جذب دانشجویان بین‌المللی و بازگشت تجمعی ایرانیان متخصص خارج از وطن در یک جمعیت ۱۰۰ هزار نفری به دست می‌آید.

بر اساس آمار جهانی، تعداد دانشجویان بین‌المللی در جهان از رقم ۲ میلیون نفر در سال ۲۰۰۰ میلادی به رقم ۵/۳ میلیون نفر در سال ۲۰۱۷ میلادی رسیده است. تنها طی ده سال (از سال ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۷)، تعداد دانشجویان بین‌المللی در جهان حدود ۷۱ درصد افزایش یافته است و از ۳ میلیون نفر به ۵/۳ میلیون نفر رسیده است. پیش‌بینی می‌شود که در صورت تداوم رشد سالیانه ۵/۱ درصد در جمعیت دانشجویان بین‌المللی، تعداد آنها تا سال ۲۰۳۰ دو برابر شود و به ۱۰/۲ میلیون نفر برسد (UNESCO Institute for Statistics, 2020). تعداد دانشجویان ایرانی در خارج از کشور نیز به مرور و همراستا با افزایش کل جمعیت دانشجویان کشور و نیز افزایش جمعیت دانشجویان بین‌المللی در جهان، روند صعودی داشته و از تراز ۱۹ هزار دانشجو در سال ۲۰۰۳ میلادی به تراز ۵۳ هزار دانشجو در سال ۲۰۱۷ رسیده است. علیرغم اینکه تعداد دانشجویان بین‌المللی ایرانی روندی فزاینده داشته است؛ اما تعداد آنها در سال‌های اخیر ثابت شده و در تراز ۵۲ هزار نفر ثابت باقی مانده است. علاوه بر این، نرخ رشد جمعیت دانشجویان بین‌المللی ایرانی در قیاس با نرخ رشد جمعیت دانشجویان بین‌المللی در جهان کندتر بوده است. بدین ترتیب، سهم دانشجویان فرستای ایران در کل بازار دانشجویان بین‌المللی جهان از سال ۲۰۱۲ روندی کاهشی به خود گرفته و از حدود ۱/۳ درصد به حدود ۰/۹ درصد رسیده است. بر همین اساس رتبه دانشجوی فرستای ایران در جهان از رتبه ۲۹ام در سال ۲۰۰۳ به رتبه ۱۲ام در سال ۲۰۱۲ میلادی رسیده است. با این حال رتبه در بازه ۲۰۱۷-۲۰۱۲ روندی کاهشی داشته بطوریکه در سال ۲۰۱۷ میلادی، رتبه دانشجوی فرستای ایران در جهان به مقام ۲۰ام تنزل پیدا کرده است. سهم دانشجویان خارج از کشور به نسبت کل جمعیت دانشجویان کشور علی‌رغم افزایش عددی قابل توجه جمعیت دانشجویان، در طول ۱۵ سال گذشته رقمی تقریباً ثابت مانده است و نرخ جمعیت دانشجویان بین‌المللی مشغول به تحصیل در ایران می‌باشد که از تراز ۴ هزار در سال ۲۰۱۱ به تراز ۲۱ هزار در سال ۲۰۱۸ افزایش یافته است. همچنین، افزایش نرخ بازگشت متخصصان و فارغ‌التحصیلان ایرانی

به داخل کشور از سال ۲۰۱۵ تا سال ۲۰۲۰ روند صعودی و قابل توجهی داشته است. بطوریکه بر اساس آمار بدست آمده از معاونت علمی- فناوری ریاست جمهوری، جمعیت متخصصان بازگشته از تراز ۱۰۰ نفر در سال ۲۰۱۵ میلادی به تراز ۱۵۰۰ نفر در سال ۲۰۲۰ رسیده است که این میزان رشد جمعیت متخصصان بازگشتی به کشور در دوران اخیر (علی‌رغم تحولات اقتصادی چند سال گذشته) در نوع خود کم‌نظیر است. مجموع جذب دانشجویان بین‌المللی در داخل کشور و همچنین نرخ بازگشت متخصصان ایرانی باعث ارتقاء شاخص خالص چرخش نخبگان ایرانی از تراز (۰/۴۶-) در سال ۲۰۱۱ به (۰/۳۱-) در سال ۲۰۱۷ شده است.

در شکل زیر، توزیع پراکندگی دانشجویان ایرانی خارج از کشور در نقاط مختلف جهان (۱۰ مقصد اول) با بیشترین جمعیت به نمایش درآمده است. همانگونه که در شکل مشخص است، مناطق اصلی تراکم جمعیت دانشجویان ایرانی شامل آمریکای شمالی، اروپای غربی، آسیای جنوب شرقی و اقیانوسیه می‌باشد که همه این مناطق از جمله قطب‌های اصلی علم و فناوری جهان هستند که به این ترتیب می‌توان امیدوار بود که با بهبود شاخص چرخش نخبگان ایرانی، زمینه انتقال دانش و فناوری به داخل کشور فراهم شود. از نکات حائز توجه این است که اخیراً دولت ایالات متحده آمریکا در ارائه روادید و اجازه ورود دانشجویان ایرانی به داخل خاک این کشور، مشکلات و محدودیت‌هایی را پدید آورده است. با توجه به اینکه کشور آمریکا، در طول چند دهه گذشته، مقصد اول دانشجویان ایرانی بوده است، این محدودیت‌ها باعث تنزل و یا ثابت ماندن رتبه دانشجوی فرستای ایران در جهان شده است. هر چند که مقاصد دیگری همچون کانادا و آلمان در حال جذب بیشتر دانشجویان ایرانی هستند، اما به لحاظ اهمیت دسترسی دانشجویان ایرانی به آخرین دستاوردهای علمی و فناوری در دانشگاه‌های برتر آمریکا، این محدودیت‌ها می‌تواند در میان مدت و بلند مدت برای کشور ایران آثار مخربی به دنبال داشته باشد. در واقع منازعات سیاسی میان آمریکا با برخی از کشورها از جمله چین و ایران، باعث تشدید این محدودیت‌ها شده است، بطوریکه در بهار سال ۲۰۲۰ میلادی، کشور آمریکا دسترسی و پذیرش دانشجویان چینی در رشته‌های فنی و مهندسی در دانشگاه‌های آمریکا را بشکل قابل توجهی محدود کرده است.

شکل ۲- توزیع پراکندگی جمعیت دانشجویان ایرانی در جهان بر اساس ۱۰ مقصد (کشور) اول (۲۰۱۷ تا ۲۰۱۸)

○ روند توزیع جمعیت دانشجویان ایرانی در مقاصد برتر منتخب

انتخاب مقصد تحصیلی، یکی از مسائل حائز اهمیت برای دانشجویان و کشور دانشجو فرست می‌باشد. نمودار ۴ روند توزیع جمعیت دانشجویان ایرانی خارج از کشور در برخی از مقاصد برتر را در بازه ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۸ نمایش می‌دهد. مطابق این نمودار، کشورهای آمریکا، ترکیه، ایتالیا، کانادا، استرالیا، بریتانیا و فرانسه جزو مقاصد مهم دانشجویان ایرانی هستند. همانگونه که در نمودار مشخص است، جمعیت دانشجویان ایرانی در کشور آمریکا در بازه ۲۰۰۳ تا ۲۰۰۸، با یک شیب ملایم در حال افزایش بوده است که در بازه ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۶ با یک شیب صعودی قابل توجه، رشد کرده است.

با این حال در دوران دولت ترامپ، این نرخ، روند ثابت و حتی نزولی پیدا کرده است و جمعیت دانشجویان ایرانی در آمریکا در طول سه سال گذشته در تراز ۱۲ هزار نفر ثابت مانده است. در سال ۲۰۱۸ جمعیت دانشجویان ایرانی در آمریکا در مقایسه با سال ۲۰۱۷، بیش از ۶۰۰ نفر کاهش یافته است. چرا که از یک طرف، تحریم‌های اقتصادی و نوسانات ارزی منجر به افزایش شهریه‌ها و هزینه‌های زندگی برای بسیاری از دانشجویان ایرانی شده است. از طرف دیگر، سیاست‌های مهاجرتی آمریکا (صدور ویزا) و ممنوعیت ورود اتباع کشورهای عمدتاً مسلمان از جمله ایران، باعث ایجاد مشکل و عدم اطمینان در میان بسیاری از دانشجویان ایرانی شده است. بدین ترتیب چالش‌های موجود بر سر ورود دانشجویان ایرانی به این کشور، در نهایت باعث جایگزین شدن کشورهای دیگری مانند کانادا، آلمان، ایتالیا و ترکیه به مقصد اول دانشجویان ایرانی گردیده و یا خواهد شد (Federis, 2019).

غالب مقاصد برتر دانشجویان ایرانی در بازه ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۷، جملگی در تراز هزار تا ۴ هزار دانشجو ثابت مانده‌اند و تعداد مقاصد اندکی همچون کانادا، آلمان، ایتالیا و ترکیه وارد ترازهای بالاتر شده‌اند.

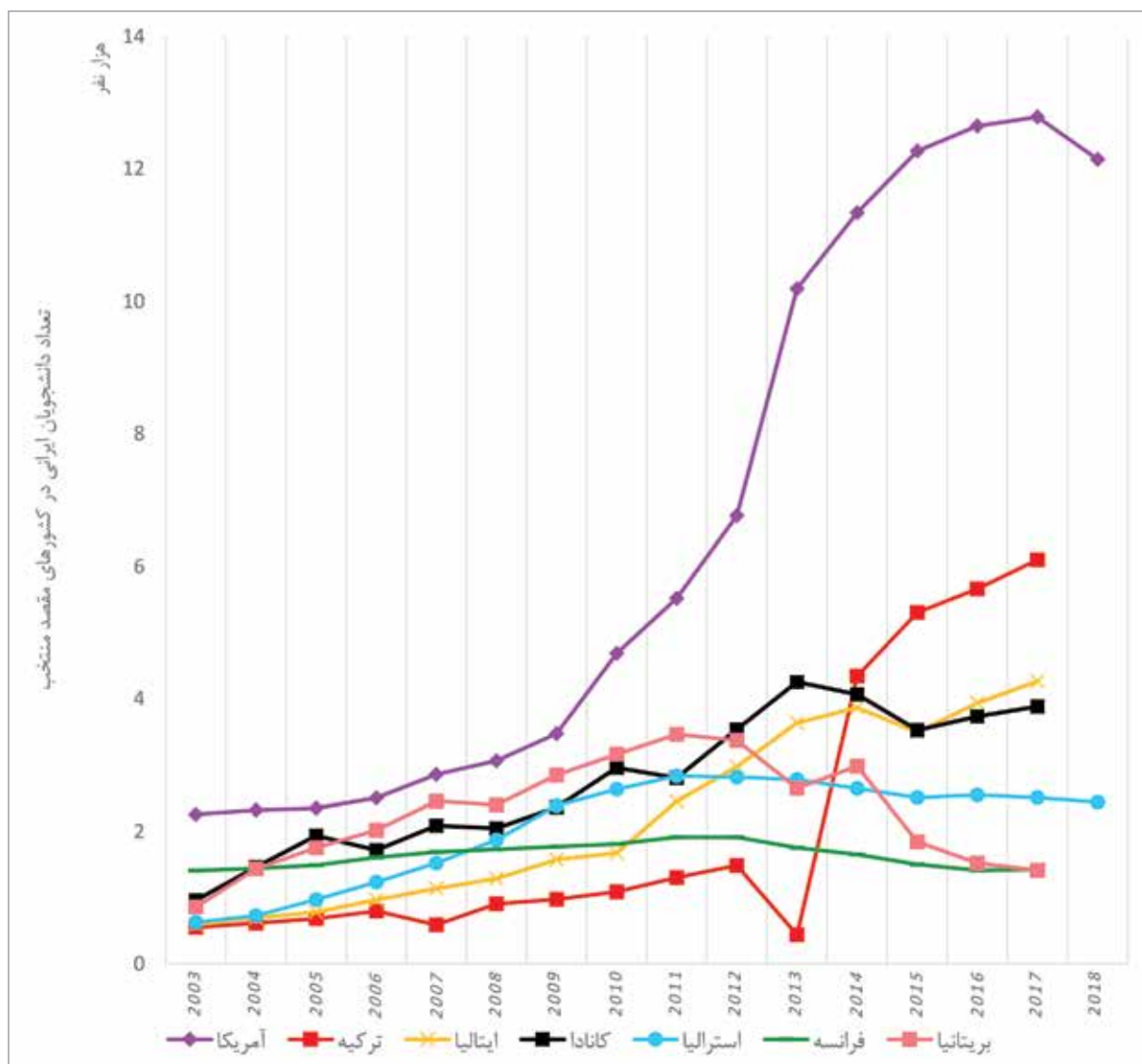
کشور ترکیه به دلیل همسایگی و قرابت‌های فرهنگی، تاریخی، مذهبی و قومی با کشورمان، از مقاصد مهم دانشجویان ایرانی می‌باشد. از نکات حائز توجه، افزایش جمعیت دانشجویان ایرانی در ترکیه از سال ۲۰۱۳

میلادی با یک شیب قابل توجه بوده است که از تراز هزار و ۵۰۰ دانشجو در سال ۲۰۱۲ میلادی، وارد تراز ۶ هزار دانشجو در سال ۲۰۱۷ شده است.

جمعیت دانشجویان ایرانی در ایتالیا طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷ شاهد روند افزایشی قابل توجه از رقم ۴۲۰ نفر در سال ۲۰۰۰ به رقم ۴ هزار و ۲۶۵ نفر در سال ۲۰۱۷ بوده است. از دلایل اقبال دانشجویان ایرانی به کشور ایتالیا در سال‌های اخیر، سهولت نسبی فرآیند پذیرش تحصیلی، درصد بالای اعطای ویزا و دسترسی به بورس‌های تحصیلی این کشور است.

تعداد دانشجویان ایرانی در کانادا نیز طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷ با افزایش چشمگیری همراه بوده است و از ۳۸۱ نفر در سال ۲۰۰۰ تا حدود ۴ هزار نفر در سال ۲۰۱۷ افزایش یافته است. جمعیت دانشجویان ایرانی در استرالیا از ۲۳۶ نفر تا حدود ۲ هزار و ۵۰۰ نفر افزایش یافته است. با این وجود، افت اندکی در تعداد دانشجویان ایرانی در استرالیا از سال ۲۰۱۰ مشاهده می‌شود که می‌تواند ناشی از بالارفتن هزینه‌های تحصیلی در این کشور باشد. جمعیت دانشجویان ایرانی در کشور فرانسه در طول دو دهه گذشته تغییر چشمگیری نداشته است و بطور تقریبی و میانگین در تراز هزار و ۵۰۰ نفر بوده است.

تعداد دانشجویان ایرانی در بریتانیا تا سال ۲۰۱۱ روندی فزاینده داشته است و از ۸۳۸ نفر در سال ۲۰۰۰ به ۳ هزار و ۴۶۳ نفر در سال ۲۰۱۱ رسیده است. اما پس از اتفاقات مربوط به ورود به سفارت بریتانیا در تهران در تاریخ ۲۹ نوامبر ۲۰۱۱، تنش میان دو کشور بالا گرفت و با بسته شدن سفارت این کشور در ایران، شرایط اخذ ویزای دانشجویی برای این کشور دشوار شد (RNZ, 2011). بدین ترتیب جمعیت دانشجویان ایرانی در بریتانیا، از سال ۲۰۱۱ روندی نزولی یافته است و از حدود ۳ هزار و ۵۰۰ نفر در سال ۲۰۱۱ به حدود هزار و ۵۰۰ نفر در سال ۲۰۱۷ رسیده است.

نمودار ۴- روند تعداد دانشجویان ایرانی در مقاصد اصلی دانشجویان بین‌المللی ایرانی (۲۰۰۳ تا ۲۰۱۸)
منابع: (UNESCO Institute for Statistics, 2020) (IIE, 2020) (Austrade-MIP, 2019)

○ روند توزیع دانشجویان ایرانی در دانشگاه‌های برتر آمریکا و جهان

یکی از مباحثی که همواره در موضوع مهاجرت‌های بین‌المللی در ایران مطرح بوده است، بحث کیفیت دانشجویان و متخصصان ایرانی خارج از کشور بوده که بر همین اساس نیز دیدگاه کمی در این زمینه توسط برخی از افراد مورد انتقاد قرار گرفته است. در همین راستا، یکی از شاخص‌های قابل دسترس جهت سنجش کیفیت دانشجویان خروجی بر اساس محدود داده‌های موجود در حوزه مهاجرت‌های بین‌المللی می‌تواند سهم پذیرش و حضور دانشجویان ایرانی در دانشگاه‌های برتر جهان باشد.

بر همین اساس، بررسی تعداد و سهم دانشجویان ایرانی در ۱۰ دانشگاه برتر آمریکا که از میان ۲۰ دانشگاه برتر جهان (بر اساس رتبه بندی QS 2020) انتخاب شده‌اند، می‌تواند تا حدی تبیین‌کننده وضع کیفی دانشجویان ایرانی خارج از کشور باشد.

جدول زیر توزیع تعداد دانشجویان ایرانی مشغول به تحصیل در دانشگاه‌های برتر آمریکا که همگی جزء ۲۰ دانشگاه برتر جهان هستند را نمایش می‌دهد. همان‌طور که در جدول مشخص است، از سال ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۵، تعداد دانشجویان ایرانی در ۱۰ دانشگاه برتر ایالات متحده آمریکا روندی تقریباً ثابت داشته است و با اندکی

رشد از رقم ۲۰۱ ۲۳۲ دانشجویان ایرانی در آمریکا، تعداد ایرانیان است. اما از سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۸، همزمان با کاهش جمعیت دانشجویان ایرانی در آمریکا، تعداد ایرانیان مشغول به تحصیل در ده دانشگاه برتر آمریکا نیز کاهش اندکی یافته و از رقم ۲۳۲ دانشجویان به حدود ۲۲۰ نفر رسیده است.

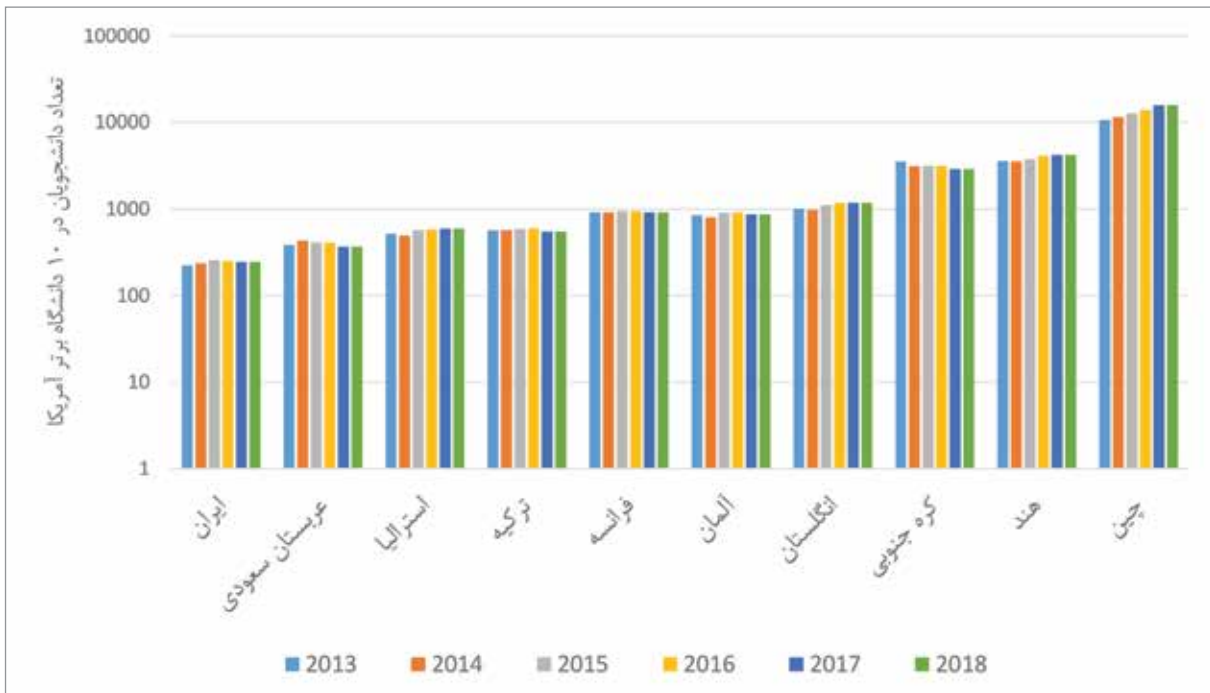
جدول ۶- توزیع تعداد دانشجویان ایرانی در دانشگاه‌های برتر آمریکا و جهان

دانشگاه	رتبه در آمریکا	رتبه جهانی	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸
ام آی تی	۱	۱	۳۷	۳۷	۳۸	۳۷	۳۳	۳۳
استنفورد	۲	۲	۶۴	۶۲	۶۱	۵۶	۵۳	۵۳
هاروارد	۳	۳	۱۶	۱۵	۲۳	۲۴	۲۶	۲۶
کالیفرنیا	۴	۵	۷	۱۲	۱۵	۱۳	۱۱	۱۱
شیکاگو	۵	۱۰	۱۲	۱۵	۱۷	۱۶	۱۵	۱۵
پرینستون	۶	۱۳	۱۷	۱۸	۱۹	۲۳	۲۰	۲۰
کورنل	۷	۱۴	۲۰	۲۲	۲۶	۲۳	۲۲	۲۲
پنسیلوانیا	۸	۱۵	۲۳	۲۴	۲۷	۲۷	۲۷	۲۷
ییل	۹	۱۷	۵	۷	۶	۶	۱۳	۱۳
کلمبیا	۱۰	۱۸	۲۳	۲۴	۲۵	۲۶	۲۶	۲۶
مجموع تعداد دانشجویان ایرانی در دانشگاه‌های برتر			۲۰۱	۲۱۲	۲۳۲	۲۲۵	۲۲۰	۲۲۰

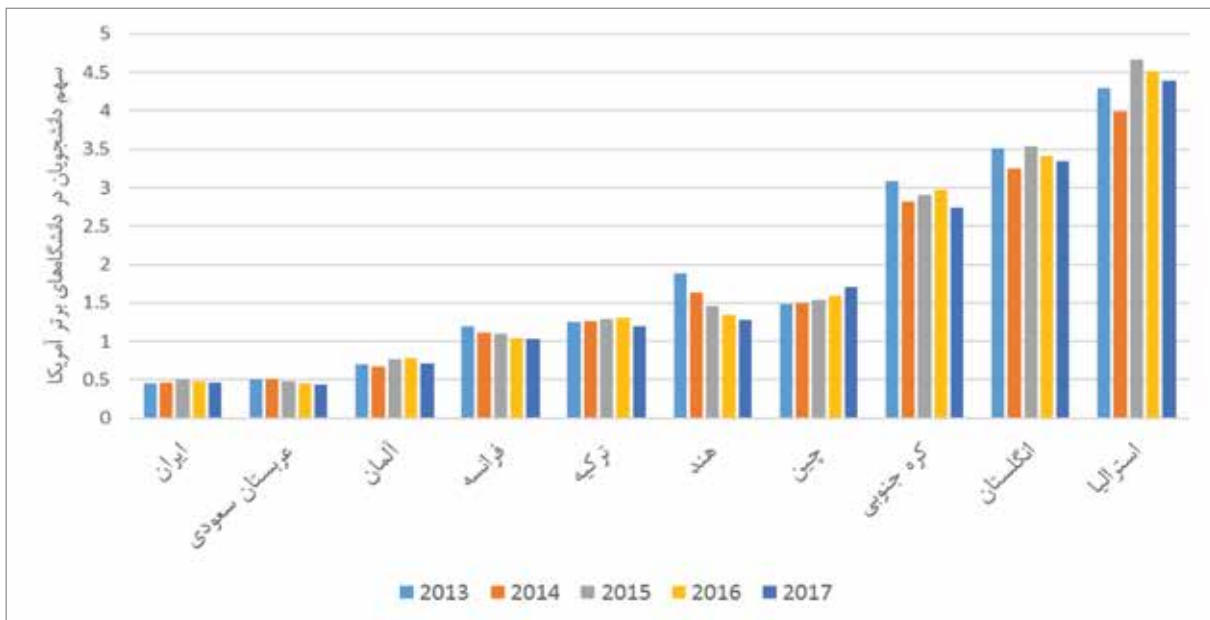
منبع: (College Factual, 2020)

در نمودارهای زیر، جمعیت دانشجویان ایرانی حاضر در دانشگاه‌های برتر آمریکا در قیاس با جمعیت دانشجویان دیگر کشورها نمایش داده شده است. چنانچه معیار "تعداد دانشجویان مشغول به تحصیل در ده دانشگاه برتر آمریکا" را در نظر داشته باشیم، ایران در رتبه‌بندی کشورهای آمریکا، هند و کره جنوبی در جایگاه اول تا سوم قرار دارند. چنانچه "سهم دانشجویان مشغول به تحصیل در دانشگاه‌های برتر از کل جمعیت دانشجویان خروجی" را در نظر بگیریم، کمتر از نیم درصد دانشجویان خروجی از ایران در دانشگاه‌های برتر آمریکا و جهان مشغول به تحصیل هستند که از این حیث هم در جایگاه دهم در میان کشورهای دانشجویان فرست قرار داریم. سهم دانشجویان ایرانی حاضر در دانشگاه‌های برتر جهان از کل جمعیت دانشجویان خروجی در بازه ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۸ میلادی رشد بسیار ناچیزی داشته است و از رقم ۰/۴۵ درصد در سال ۲۰۱۳ به ۰/۴۷ درصد در سال ۲۰۱۸ رسیده است. درحالیکه برای مثال این شاخص برای کشور چین با حجم قابل توجه دانشجویان خروجی (بیش از ۹۰۰ هزار دانشجوی)، در همین بازه رشد نسبتاً محسوسی از رقم ۱/۴۸ درصد در سال ۲۰۱۳ به رقم ۱/۷۱ درصد در سال ۲۰۱۸ داشته که باعث واکنش مقامات دولت آمریکا و اعمال محدودیت برای پذیرش دانشجویان چینی در این کشور شده است.

در نمودارهای زیر، جمعیت دانشجویان ایرانی حاضر در دانشگاه‌های برتر آمریکا در قیاس با جمعیت دانشجویان دیگر کشورها نمایش داده شده است. چنانچه معیار "تعداد دانشجویان مشغول به تحصیل در ده دانشگاه برتر آمریکا" را در نظر داشته باشیم، ایران در رتبه‌بندی کشورهای آمریکا، هند و کره جنوبی در جایگاه اول تا سوم قرار دارند. چنانچه "سهم دانشجویان مشغول به تحصیل در دانشگاه‌های برتر از کل جمعیت دانشجویان خروجی" را در نظر بگیریم، کمتر از نیم درصد دانشجویان خروجی از ایران در دانشگاه‌های برتر آمریکا و جهان مشغول به تحصیل هستند که از این حیث هم در جایگاه دهم در میان کشورهای دانشجویان فرست قرار داریم. سهم دانشجویان ایرانی حاضر در دانشگاه‌های برتر جهان از کل جمعیت دانشجویان خروجی در بازه ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۸ میلادی رشد بسیار ناچیزی داشته است و از رقم ۰/۴۵ درصد در سال ۲۰۱۳ به ۰/۴۷ درصد در سال ۲۰۱۸ رسیده است. درحالیکه برای مثال این شاخص برای کشور چین با حجم قابل توجه دانشجویان خروجی (بیش از ۹۰۰ هزار دانشجوی)، در همین بازه رشد نسبتاً محسوسی از رقم ۱/۴۸ درصد در سال ۲۰۱۳ به رقم ۱/۷۱ درصد در سال ۲۰۱۸ داشته که باعث واکنش مقامات دولت آمریکا و اعمال محدودیت برای پذیرش دانشجویان چینی در این کشور شده است.

نمودار ۵- رتبه بندی کشورهای دانشجو فرست بر اساس تعداد دانشجویان آنها در ۱۰ دانشگاه برتر آمریکا
منبع: (College Factual, 2020)

نمودار ۶- رتبه بندی کشورهای دانشجو فرست بر اساس سهم دانشجویان در ۱۰ دانشگاه برتر آمریکا از کل جمعیت دانشجویان خروجی آنها
منبع: (College Factual, 2020)

وضعیت پناهندگان و پناهجویان ایرانی در جهان

جدول زیر وضعیت کلی پناهندگان و پناهجویان ایرانی را در جهان در قیاس با ترازهای جهانی در این حوزه نمایش می‌دهد. بر اساس داده‌های این جدول افرادی که در جهان در وضعیت پناهندگی قرار داشته‌اند از سال ۲۰۰۶ تا سال ۲۰۱۸ روند افزایشی داشته و تقریباً دو برابر شده و به ۲۰ میلیون پناهنده در سال ۲۰۱۸ رسیده است. البته با در نظر گرفتن جمعیت پناهندگان فلسطینی (تحت حمایت^۱ UNWRA) که در سال ۲۰۱۸ در حدود ۵/۵ میلیون نفر بوده است، مجموع جمعیت پناهندگان در جهان در حدود ۲۵ میلیون نفر است. با احتساب پناهندگان فلسطینی در

سال ۲۰۱۸ از مجموع جمعیت جهان ۰/۳۳ درصد آن را پناهندگان تشکیل می‌دهند؛ عبارتی دیگر از هر یک میلیون نفر در جهان ۳۳۵۸ نفر را پناهندگان تشکیل می‌دهند. از طرف دیگر تعداد ایرانیانی که در سایر کشورهای جهان در وضعیت پناهندگی قرار داشته‌اند از حدود ۱۰۲ هزار نفر در سال ۲۰۰۶ به ۱۳۰ هزار نفر در سال ۲۰۱۸ افزایش یافته است. مقایسه وضعیت ایران با وضعیت جهانی در ۱۵ سال گذشته نشان می‌دهد که در سال ۲۰۱۸ از مجموع جمعیت جهان ۰/۲۶ درصد آن پناهنده بوده‌اند اما از کل جمعیت ایران در سال ۱۳۹۸ در حدود ۰/۱۵ درصد آن در سایر کشورها در وضعیت پناهندگی قرار داشته است.

جدول ۷- وضعیت پناهندگان ایرانی در مقایسه با جمعیت کل پناهندگان در جهان

سال	وضعیت جهان				وضعیت ایران			
	جمعیت جهان (میلیارد نفر)	جمعیت پناهندگان جهان (میلیون نفر)	سهم پناهندگان از کل جمعیت جهان (درصد)	پناهندگان جهان به ازای هر یک میلیون نفر جمعیت جهان	جمعیت ایران (میلیون نفر) (سال شمسی)	جمعیت پناهندگان ایرانی (هزار نفر)	سهم پناهندگان ایرانی از کل جمعیت کشور (%)	تعداد پناهنده ایرانی در جهان به ازای هر یک میلیون ایرانی
۲۰۰۶	۶/۵۹۳	۹/۸۷۷	۰/۱۴	۱۴۹۸	۷۰/۴ (۱۳۸۵)	۱۰۲	۰/۱۴	۱۴۵۶
۲۰۱۱	۷/۰۰۳	۱۰/۴۰۴	۰/۱۴	۱۴۸۵	۷۵ (۱۳۹۰)	۷۲	۰/۰۹	۹۶۵
۲۰۱۶	۷/۴۲۵	۱۷/۱۸۷	۰/۲۳	۲۳۱۴	۸۰ (۱۳۹۵)	۹۴	۰/۱۱	۱۱۷۶
۲۰۱۸	۷/۵۹۳	۲۰/۳۵۶	۰/۲۶	۲۶۸۰	۸۳/۲ (۱۳۹۸)	۱۳۰	۰/۱۵	۱۵۶۱

منبع: پایگاه داده بانک جهانی، بازیابی شده در ۷ ژوئن ۲۰۲۰؛ پایگاه داده UNHCR بازیابی شده در ۷ ژوئن ۲۰۲۰.

* جمعیت پناهندگان شامل پناهندگان تحت پوشش UNHCR بوده و شامل پناهندگان فلسطینی تحت حمایت UNWRA نمی‌باشد.
* منظور از جمعیت پناهندگان تعداد افرادی است که در سال مشخص در وضعیت پناهندگی بوده‌اند و به معنای ثبت پناهندگی جدید نیست. لذا آمارهای سال‌های فوق را نمی‌توان جمع بست.

○ وضعیت پناهندگان و پناهجویان ایرانی در اتحادیه اروپا

اتحادیه اروپا در طول چند سال گذشته بویژه پس از بحران جهانی پناهجویان در سال ۲۰۱۵، به یکی از مقاصد اصلی استقرار پناهجویان جهان تبدیل شده است. بر همین اساس، شمار پناهجویان ایرانی در کشورهای اتحادیه اروپا به نسبت سایر نقاط جهان قابل توجه است. جدول زیر جمعیت و درصد پناهجویان ایرانی در کشورهای عضو اتحادیه اروپا و EFTA را در بازه زمانی ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹ نشان می‌دهد. روند کلی کشورهای عضو اتحادیه اروپا و EFTA نیز نشان می‌دهد که روند مثبت پناهجویان ایرانی تا سال ۲۰۱۲ از

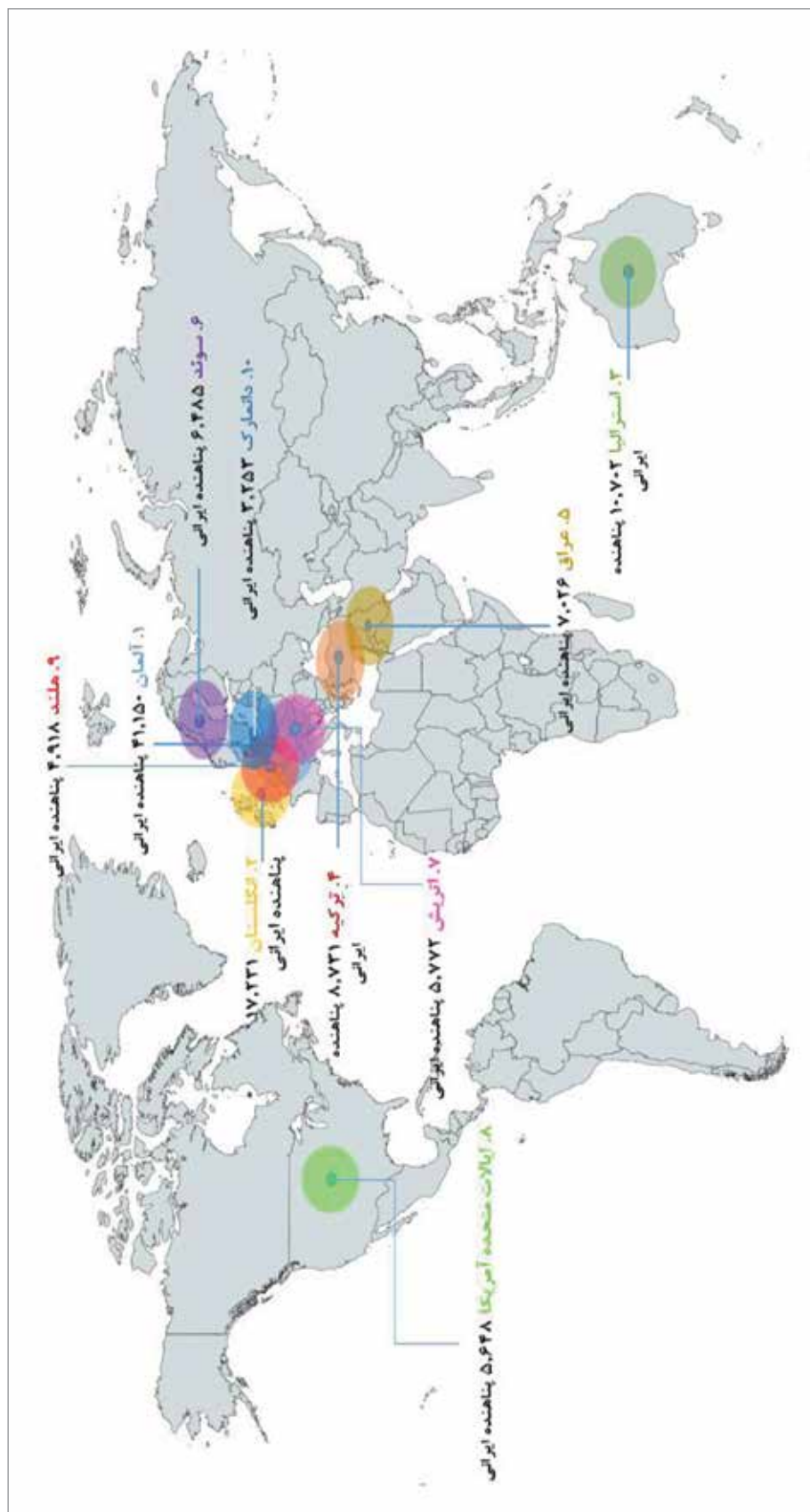
مجموع پناهجویان ثبت شده در این کشورها بین ۳ الی ۴ درصد بوده است اما با ورود تعداد گسترده پناهجویان از سایر کشورها به اتحادیه اروپا از سال ۲۰۱۳، سهم پناهجویان ایرانی ثبت شده در مقایسه با کل پناهجویان ثبت شده در این کشورها روند کاهشی داشته است اما مجدداً از سال ۲۰۱۸ به سطح قبل از سال ۲۰۱۳ (حدود ۳ تا ۴ درصد) برمی‌گردد. بیشترین جمعیت ثبت شده پناهجویان جدید در اتحادیه اروپا مربوط به سال ۲۰۱۶ می‌باشد که بیش از ۴۰ هزار نفر بوده است. در سال‌های بعدی این رقم بطور تقریبی به تراز ۲۰ هزار پناهجو در سال تنزل پیدا کرده است.

جدول ۸- تعداد و سهم پناهجویان جدید ایرانی به کل پناهجویان جدید در کشورهای عضو اتحادیه اروپا و EFTA (۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹)

سال (میلادی)											تعداد پناهجویان
۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	
۶۷۲	۶۰۴	۶۷۵	۱/۲۳۶	۱/۳۲۵	۵۹۵	۳۹۸	۳۱۳	۲۹۰	۲۲۹	۲۲۶	جمعیت کل پناهجویان جدید ثبت شده در اروپا (هزار نفر)
۲۳	۲۳/۹	۱۷/۷	۴۰/۸	۲۷/۲	۱۰	۱۱/۱	۱۲/۵	۱۱	۹/۱	۶/۹	جمعیت پناهجویان ایرانی جدید ثبت شده (هزار نفر)
-۰/۹	+۶/۲	-۲۳/۱	+۱۳/۶	+۱۷/۲	-۱/۱	-۱/۴	+۱/۵	+۱/۹	+۲/۲	-	تغییرات فراوانی پناهجویان ایرانی ثبت شده جدید نسبت به سال قبل (هزار نفر)
۳/۴	۴	۲/۶	۳/۳	۲	۱/۶	۲/۸	۴	۳/۸	۴	۳	سهم پناهجویان ایرانی از کل پناهجویان جدید ثبت شده در EU و EFTA (درصد)

منبع: Eurostat بازبایی شده در ۱۹ می ۲۰۲۰

قابل دسترس در: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

شکل ۳- توزیع پراکندگی ایرانیان در وضعیت پناهنده‌گی در ۱۰ مقصد (کشور) اول در سال ۲۰۱۸

۱. منظور از وضعیت پناهنده‌گی تعداد افرادی است که در سال ۲۰۱۸ با اقامت پناهنده‌گی در آن کشور حضور داشته‌اند و به معنای ثبت پناهنده جدید در آن سال نیست. لذا نمی‌توان آمار کشورهای ذکر شده را به عنوان تعداد پناهندگان جدید ایرانی در سال ۲۰۱۸ جمع بست.

وضعیت پناهندگان و مهاجران افغانستانی در ایران
روند ورود و ثبت پناهندگان افغانستانی به شکل عمده از سال ۱۹۷۹ آغاز شده و در دهه ۱۹۹۰ به اوج خود می‌رسد. بطور مثال در سال‌های ۱۹۹۰ تا ۱۹۹۱ بیش از سه میلیون پناهنده افغانستانی در ایران حضور داشته‌اند. پس از آن تعداد پناهندگان افغانستانی ساکن در ایران روند کاهشی داشته و از سال ۲۰۰۴ به بعد تاکنون در حدود یک میلیون نفر ثابت مانده است. بیشترین

پناهنده عراقی نیز در اوایل دهه ۱۹۹۰ در ایران حضور داشته است اما از اواسط این دهه تعداد آنها کاهش یافته و از سال ۲۰۰۵ به بعد جمعیت آنها کمتر از ۵۰ هزار نفر بوده است.

سهم پناهندگان افغانستانی و عراقی از کل جمعیت ایران در سال ۱۹۹۰ به بالاترین حد خود (۷/۴ درصد) رسیده است اما پس از آن با بازگشت بخش زیادی از این پناهندگان به کشور خود به حدود ۱/۲ درصد در سال ۲۰۱۸ کاهش یافته است.

جدول ۹- جمعیت پناهندگان افغانستانی و عراقی در بازه زمانی ۴۰ ساله (۱۹۸۰ تا ۲۰۱۸)

سال	جمعیت ایران (میلیون نفر)	جمع پناهندگان افغانستانی و عراقی (میلیون نفر)	سهم پناهندگان از جمعیت ایران (درصد)
۱۹۸۰	۳۸.۶	۰.۳۳	۰.۹
۱۹۸۵	۴۷.۳	۲.۳	۴.۹
۱۹۹۰	۵۶.۳	۴.۱۷	۷.۴
۱۹۹۵	۶۱.۴	۲.۰۲	۳.۳
۲۰۰۰	۶۵.۶	۱.۸۶	۲.۸
۲۰۰۵	۶۹.۷	۰.۹۷	۱.۴
۲۰۱۰	۷۳.۷	۱.۰۷	۱.۵
۲۰۱۸	۸۱.۸	۰.۹۸	۱.۲

منبع: پایگاه داده بانک جهانی، بازبایی شده در ۷ ژوئن ۲۰۲۰؛ پایگاه داده UHCR، بازبایی شده در ۲۶ ژانویه ۲۰۲۰

○ روند بازگشت مهاجران افغانستانی فاقد مدرک از ایران

بر اساس گزارش‌های سازمان بین‌المللی مهاجرت (IOM)، حدود ۸۰۰ هزار مهاجر افغان در سال ۲۰۱۸ به صورت داوطلبانه و یا به اجبار به کشور خود بازگشتند که در مقایسه با سال ۲۰۱۷ این میزان دو سوم افزایش یافته است. این رقم بالاترین میزان از ثبت تعداد بازگشت مهاجران به افغانستان از سال ۲۰۱۲ را نشان می‌دهد. از جمله مهم‌ترین دلایل افزایش میزان بازگشت مهاجران فاقد مدرک افغانستانی در سال ۲۰۱۸ می‌توان

به تحریم‌های اقتصادی علیه ایران و کاهش ارزش ریال در برابر ارزهای خارجی اشاره کرد که منجر به افزایش بازگشت مهاجران افغانستانی فاقد مدرک به کشورشان شده است.

در این میان، مهاجران فاقد مدرکی که به صورت فصلی و موقت در ایران مشغول به کار هستند، بیش از دیگر مهاجران تحت تأثیر این مشکلات اقتصادی قرار گرفته‌اند. چرا که تعداد زیادی از این مهاجران بخش عمده‌ای از درآمد خود را به خانواده و یا نزدیکان خود در افغانستان ارسال می‌نمایند.

جدول ۱۰- روند بازگشت مهاجران فاقد مدرک افغانستانی از ایران (۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹)

سال	کل بازگشتی‌ها از ایران (هزار نفر)
۲۰۱۵	۵۴۴
۲۰۱۶	۴۴۳
۲۰۱۷	۴۵۱
۲۰۱۸	۷۷۳
۲۰۱۹	۴۸۰

منبع: (IOM,2016;2017a;2017b;2017c;2017d;2017e;2017f;2017g;2018; 2019;2020a;2020b)

مواجهه بوده و بار دیگر به سطح سال‌های قبل از ۲۰۱۸ رسیده است.

آمارهای منتشر شده توسط IOM نشان می‌دهد که در سال ۲۰۱۹ تعداد مهاجران فاقد مدرک بازگشتی از ایران و پاکستان در مقایسه با سال قبل با کاهش ۳۸ درصدی

میل به مهاجرت در ایران و جهان

هم‌چنین در میان ایرانیان، دانشجویان و صاحبان کسب و کار نمایش داده شده است.

در جدول (۱۱)، متوسط میل به مهاجرت در جهان و

جدول ۱۱- میل به مهاجرت در جهان و ایران

سال میلادی			میل به مهاجرت
۲۰۱۷-۲۰۱۵	۲۰۱۶-۲۰۱۳	۲۰۱۲-۲۰۱۰	
٪ ۱۵	٪ ۱۴	٪ ۱۳	متوسط میل به مهاجرت در جهان
ایرانیان ^۲ (۱۳۹۵)	کارآفرینان		میل به مهاجرت در ایران ^۱ ۱۳۹۷-۱۳۹۸ (پس از بازگشت مجدد تحریم‌ها و نوسانات ارزی)
	SME (پائیز ۱۳۹۸)	استارت‌آپ (پائیز ۱۳۹۸)	
٪ ۲۹/۸	٪ ۴۶	٪ ۲۷	میل/تصمیم به مهاجرت
-	-	-	برنامه و اقدام عملی برای مهاجرت
-	٪ ۲۴	٪ ۲۰	میل به بازگشت به کشور پس از مهاجرت

مهاجرت در جهان به جمعیت چند ده میلیونی افرادی که در حال برنامه‌ریزی و اقدام جدی برای مهاجرت هستند، تقلیل می‌یابد. لذا شکاف و فاصله میان "میل به مهاجرت" تا "اقدام به مهاجرت" پدیده‌ای جهانی است و در تمام مناطق دنیا اختلاف چشمگیری میان این دسته‌ها مشاهده می‌شود.

بر اساس پیمایش وضعیت اجتماعی، فرهنگی و اخلاقی جامعه ایران که در سال ۱۳۹۵ صورت گرفته است، متوسط میل به مهاجرت در جامعه ایران چیزی در حدود ۳۰ درصد است. این نکته باید در نظر گرفته شود که در این پیمایش درمورد قصد جدی و یا برنامه و اقدام به مهاجرت سوال نشده است.

رصدخانه مهاجرت ایران با هدف بررسی تاثیر تحولات اقتصادی ناشی از بازگشت مجدد تحریم‌ها و نوسانات ارزی در میان دانشجویان و فارغ التحصیلان دانشگاهی و هم‌چنین صاحبان کسب و کار، پیمایش‌های محدودی

بر اساس نظر سنجی گالوپ در سال ۲۰۱۷ میلادی بیش از ۷۵۰ میلیون نفر از جمعیت دنیا تمایل به مهاجرت داشته‌اند. لذا بر اساس آخرین آمار موجود، متوسط میل به مهاجرت در جهان ۱۵ درصد می‌باشد. هر چند بین شاخص "میل به مهاجرت" و شاخص "قصد جدی برای مهاجرت" در جهان فاصله زیادی وجود دارد.

متوسط نرخ میل به مهاجرت در مناطق مختلف جهان متفاوت است. برای مثال، در منطقه جنوب صحرای آفریقا این نرخ در حدود ۳۳ درصد، در منطقه آمریکای لاتین و کارائیب ۲۷ درصد، در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا ۲۴ درصد و در اتحادیه اروپا ۲۱ درصد است. این نرخ در حال حاضر در آمریکا در حدود ۱۶ درصد است. شکاف عمیقی میان انبوه جمعیت "آرزوکنندگان مهاجرت (Dreamers)" و گروه "برنامه ریزان مهاجرت (Planners)" و نهایتاً دسته "اقدام کنندگان به مهاجرت (Movers)" وجود دارد. لذا جمعیت ۷۰۰ میلیونی آرزوکنندگان

۱. پیمایش‌های میل به مهاجرت در میان دانشجویان و فعالان حوزه استارت‌آپ و کسب و کارهای کوچک توسط رصدخانه مهاجرت ایران در سطح محدود انجام شده است و نمونه آن معرف کل جامعه ایران نیست.

۲. بر اساس پیمایش وضعیت اجتماعی، فرهنگی و اخلاقی جامعه ایران (۴۲۶ شهر مرکز شهرستان، ۸۲۰۰۰ نمونه، ۱۳۹۵)

(با حجم نمونه اندک و بصورت آنلاین) در بازه زمانی ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۸ انجام داده است.

بر اساس نتایج پیمایش‌های رصدخانه مهاجرت ایران، میل به مهاجرت در میان دانشجویان و فارغ التحصیلان (نمونه ۹۲۵ نفری در دانشگاه‌های ایران)، چیزی در حدود ۴۲ درصد است. با این حال، فقط ۱۱ درصد از میان دانشجویانی که تمایل به مهاجرت داشته‌اند، اعلام نموده‌اند که برنامه‌ریزی و اقدام عملی برای مهاجرت انجام داده‌اند.

بر اساس پیمایش (محدود و آنلاین) که در پائیز ۱۳۹۸ توسط رصدخانه مهاجرت ایران در میان بیش از ۱۰۰ نفر از صاحبان کسب و کار صورت گرفته است، مشخص گردید

که میل (تصمیم) به مهاجرت در حوزه فعالان کسب و کار با دانشجویان و متوسط جامعه تفاوت دارد. بر اساس نمونه پیمایش مذکور، میل (تصمیم) به مهاجرت در میان صاحبان استارت آپ و کسب و کارهای نوپا پایین‌تر از متوسط جامعه و در حدود ۲۷ درصد است. در حالیکه میل (تصمیم) به مهاجرت در میان صاحبان کسب و کارهای کوچک و متوسط (SME) ۴۶ درصد می‌باشد.

میل به بازگشت به کشور پس از مهاجرت در میان دانشجویان و فارغ التحصیلان دانشگاهی، صاحبان استارت آپ و هم‌چنین صاحبان کسب و کارهای کوچک و متوسط به ترتیب ۱۶ درصد، ۲۰ درصد و ۲۴ درصد می‌باشد.

فصل اول:
مروری بر روند
مهاجرت های بین المللی

I r a n M i g r a t i o n O u t l o o k 2 0 2 0

فصل اول: مروری بر روند مهاجرت‌های بین‌المللی در جهان

امروزه روند مهاجرت‌های بین‌المللی در جهان رو به افزایش است و در حال تبدیل شدن به یک ویژگی مهم در دنیای جهانی شده و بهم پیوسته است. آنچه به عنوان سهم بین‌المللی مهاجران در ادبیات بین‌المللی به کار می‌رود، تعداد افرادی است که در کشوری به غیر از کشوری که در آن متولد شده‌اند، زندگی می‌کنند که شامل پناهندگان نیز می‌شود. داده‌های مورد استفاده برای برآورد سهم بین‌المللی مهاجران در یک زمان خاص، عمدتاً از آمار سرشماری جمعیت کشورها بدست می‌آید. برای تخمین این سهم، همگن‌ترین داده‌ی در دسترس، داده‌های مربوط به جمعیت افرادی که در کشوری اقامت دارند اما متولد خارج هستند می‌باشد (منظور افرادی است که در یک کشور اقامت دارند اما در کشور دیگری متولد شده‌اند). هنگامی که اطلاعات مربوط به جمعیت متولد خارجی در دسترس نیست، از داده‌های مربوط به جمعیت خارجی - یعنی افرادی که تابعیت آن‌ها غیر از کشوری است که در آن ساکن هستند - به عنوان تخمین استفاده می‌شود (UNDESA, 2019).

در این میان مهاجرت‌هایی که در سن کار (۱۵-۶۴ سال) با منظور دستیابی به رفاه بیشتر، دستمزد بالاتر و فرصت‌های شغلی بهتر انجام می‌شوند در زمره مهاجرت‌های کاری یا اقتصادی قرار می‌گیرند. آمار این دست مهاجرت‌ها ارتباط تنگاتنگی با آمارهای رسمی نیروی کار و جاب‌جایی آن در جهان دارد و مطالعه مهاجرت‌های کاری رابطه تنگاتنگی با مطالعه بازار کار بین‌المللی و خصوصیات نیروی کار دارد.

۱-۱- بخش اول: جاب‌جایی‌های دانشجویان بین‌المللی

منابع اصلی رشد اقتصادی با گذشت زمان دستخوش تغییراتی شده است. در حالی که رشد، در درجه اول به زمین در جوامع کشاورزی و سرمایه‌فیزیکی در اقتصادهای صنعتی بستگی دارد، اما در اقتصاد دانش‌بنیان، سرمایه انسانی به عنوان اصلی‌ترین عامل رشد در اقتصاد کشورها

قلمداد می‌شود. امروزه دانش برای توسعه مهم است و عدم وجود آن، مانع بزرگی برای پیشرفت اقتصادی و اجتماعی است. پتانسیل رشد اقتصاد دانش‌بنیان تا حد زیادی به ظرفیت تولید و جذب دانش بستگی دارد. در بسیاری از کشورها، بخش‌های دانش‌بنیان به موتورهای رشد تبدیل شده‌اند. در حقیقت، بهره‌وری و نرخ رشد اقتصادها با عملکرد بخش‌های دانش‌بنیان گره خورده است. در این میان، بخش آموزش عالی نقش مهمی را در تسهیل تولید و توزیع دانش برای تولید کالاهای دانش‌بنیان ایفا می‌کند. بنابراین با توجه به اهمیت دانش در توسعه، برای ترغیب به رشد، گسترش آموزش عالی به یک امر ضروری تبدیل شده است (Varghese, 2006). در دنیای مدرن، بین‌المللی شدن آموزش عالی بویژه با پیشرفت در حمل‌ونقل و ارتباطات، گسترش تجارت بین‌الملل و با استفاده از ارتباطات و فناوری‌های نوین تسهیل شده است. تحرک کارکنان و دانشجویان، در بسیاری از موارد با حمایت دولت‌ها، آژانس‌های خیریه و ارگان‌هایی مانند اتحادیه اروپا بطور چشمگیری گسترش یافته‌اند. با حمایت‌های دولتی و نهادی، محققان به مدل‌های جدیدی از همکاری‌ها و شبکه‌های بین‌المللی وارد شده‌اند. اخیراً، روندهای متمایز به سمت اشکال جدید بین‌المللی شدن آموزش عالی وجود دارد که بیشتر ناشی از افزایش رقابت بین‌المللی در بازارهای جهانی و انواع بلوک‌های تجاری منطقه‌ای است. دولت‌ها به این نتیجه رسیده‌اند که رقابت برای نیروی کار بین‌المللی به عنوان یکی از عوامل اصلی رشد اقتصادی محسوب می‌شود. به نوبه خود، این امر موجب بین‌المللی شدن برنامه‌های درسی دانشگاه، تلاش برای آماده‌سازی دانشجویان برای بازارهای کار داخلی و بین‌المللی و اجرای راهکارهایی برای دستیابی به قابلیت به رسمیت شناخته شدن بیشتر در مدارک حرفه‌ای شده است (Harman, 2004).

بین‌المللی شدن آموزش عالی، مزایای روشنی از جمله ایجاد درک و دیدگاه‌های جدید در دانشجویان و کارکنان درگیر در مبادلات، تأثیر فرهنگی و اجتماعی دانشجویان خارجی در جوامع محلی و تقویت انگیزه‌ها برای همکاری‌های بین‌المللی را به ارمغان آورده است.

اما موارد منفی نیز وجود دارد، از جمله در برخی اوقات تضعیف کیفیت، تأثیر آموزش صادرات بر روی برنامه‌های کمک خارجی و این واقعیت که برخی از کشورها از بین‌المللی شدن، بیشتر از سایرین سود می‌برند و این باعث ایجاد تنش بین کشورهای ثروتمندتر و فقیرتر می‌شود (Harman, 2004)

از دهه ۱۹۷۰ میلادی، گسترش چشمگیری در ثبت‌نام در آموزش عالی در سراسر جهان رخ داده است. در سال ۲۰۰۹، بیش از ۱۶۵ میلیون دانش‌آموز در دوره‌های آموزش عالی شرکت کردند، که این عدد در مقایسه با سال ۱۹۷۰ با افزایشی پنج برابری و در مقایسه با سال ۱۹۸۰ با افزایشی سه برابری همراه بوده است. هم‌چنین روند رو به رشدی در آموزش عالی فرا مرزی نیز مشاهده می‌شود که این امر با حرکت افراد (دانشجویان، اساتید، محققان، کارشناسان و مشاوران)، برنامه‌ها (دوره‌ها، برنامه‌های دانشگاهی و مدرک تحصیلی) و ارائه دهندگان (موسسات، کنسرسیوم‌ها و شرکت‌ها) در خارج از مرزهای ملی تسهیل شده است (Chien & Kot, 2012). از سوی دیگر رقابت جهانی استعدادها، گسترش تحرک دانشگاهی، همکاری‌های تحقیقاتی بین‌المللی، تحصیل در خارج از کشور و مشارکت دانشجویان در دوره‌های کارورزی خارج از کشور، استخدام و ثبت‌نام‌های بین‌المللی، ظهور شعبه‌های دانشگاهی بین‌المللی، بین‌المللی کردن برنامه درسی و افزایش سریع نرخ پیشرفت فناوری در ۲۰ سال گذشته تحولات عمیقی را در واقعیت‌های آموزش عالی ایجاد کرده است. بین‌المللی سازی آموزش عالی علاوه بر نقش در بازآفرینی روابط با دانشجویان و کارکنان دانشگاهی و شکل دادن به هر یک از این روابط و توسعه، توانمندسازی و بهبود تحقیقات، تدریس و نوآوری، به عنوان وسیله‌ای برای بهبود دید نهادی و ملی در کشورها شناخته می‌شود. هر ساله تعداد کشورهایی که متعهد به بین‌المللی سازی در آموزش عالی هستند، در حال افزایش است. دانشگاه‌های اروپایی، آسیایی، آمریکای لاتین، آمریکای شمالی و اقیانوس آرام، برنامه‌های بین‌المللی سازی را در پیش گرفته‌اند و به طور فعالانه‌ای در تحریک بین‌المللی سازی آموزش خود و اقتصاد

دانش‌بنیان جهانی مشارکت دارند (QS, 2018). در حالی که بین‌المللی شدن آموزش عالی عمدتاً به عنوان یک همکاری مشترک و بر اساس منطق و استدلال‌های سیاسی، فرهنگی و دانشگاهی فهم می‌شود، اما به نظر می‌رسد که بین‌المللی سازی آموزش عالی به طور فزاینده‌ای با منطق اقتصادی آن و جذب و نگه‌داشت استعدادها برتر گره خورده است. این امر هم برای کشورهای گیرنده دانشجویان بین‌المللی که از این طریق سعی می‌کنند مشکلات مرتبط با پیر جمعیتی و تأمین نیروی کار آینده را رفع کنند و هم برای کشورهای فرستنده دانشجویان بین‌المللی که سعی می‌کنند بعد از تحصیل دانشجویان خود را به کشور بازگردانند و یا به صورت غیر مستقیم از علم و دانش آنان بهره‌مند شوند، منافع بسیاری را در بر دارد.

۱-۱-۱- جابه‌جایی دانشجویان بین‌المللی در سطح جهان

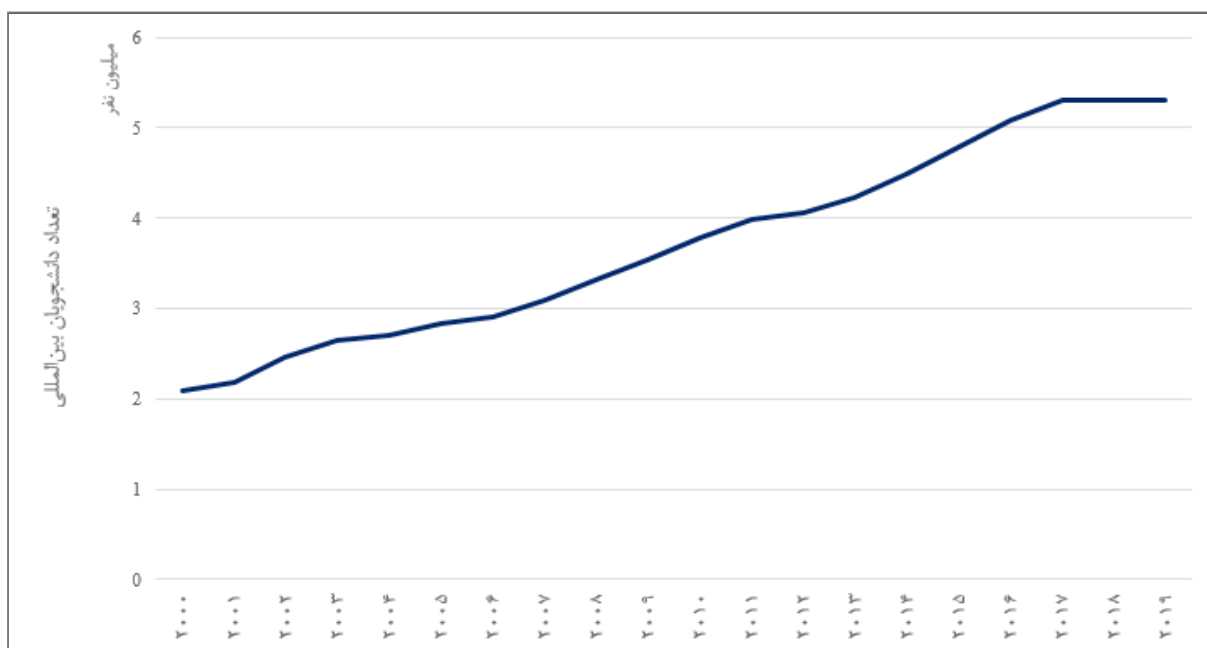
جابه‌جایی دانشجویان بین‌المللی در پاسخ به عوامل اقتصادی و تغییرات سیاسی رو به گسترش است (QS, 2019b). جمعیت دانشجویان بین‌المللی طی ۱۰ سال از سال ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۷ میلادی ۷۱ درصد رشد داشته است و به ۵/۳ میلیون نفر رسیده است. انتظار می‌رود که این رشد با سرعت کمتری تا سال ۲۰۳۰ ادامه داشته باشد (Campus France, 2019b). طبق گفته‌ی شورای بریتانیا، محرک‌های اقتصادی مانند رشد ملی، توزیع ثروت و درآمد خانوار به طور قابل توجهی بر جابه‌جایی دانشجویان تأثیر می‌گذارد. در نتیجه تعدادی از بازارهای آسیایی در حال حاضر در حال تلاشی آگاهانه برای بهره‌برداری از این شکاف نوظهور در بازار و ایجاد برند خود به عنوان یکی از محبوب‌ترین مقاصد دانشجویان بین‌المللی در جهان هستند (QS, 2019b).

علاوه بر این، سیاست همواره تأثیر بسزایی بر تصمیمات دانشجویان بین‌المللی داشته است. حوادث اخیر (سیاست‌های مهاجرتی جدید دونالد ترامپ در راستای ممنوعیت ورود اتباع هفت کشور مسلمان و خروج بریتانیا از اتحادیه اروپا^۲) تأثیر قابل توجهی بر جابه‌جایی دانشجویان بین‌المللی در دو منطقه اصلی دانشجوی پذیر

1. British Council
2. Brexit

(ایالات متحده آمریکا و بریتانیا) داشته است. این دو حادثه بیانگر شرایط عدم استقبال از مهاجران هستند و میزان ورود دانشجویان بین‌المللی را نیز تحت تأثیر قرار داده‌اند. در نتیجه‌ی چنین سیاست‌هایی، فرصت‌هایی برای مناطق دیگر از جمله کانادا و استرالیا ایجاد شده است تا با استفاده از سیاست‌های مهاجرتی خود، از جریان جابه‌جایی‌های دانشجویی بهره‌مند شوند (QS, 2019b). با توجه به جریان ورودی دانشجویان بین‌المللی،

کشورهای آمریکا، بریتانیا، استرالیا و کانادا مهم‌ترین مقاصد انگلیسی‌زبان دانشجویان خارجی هستند. کشورهای چین، فرانسه، آلمان و روسیه نیز از مقاصد محبوب دانشجویان خارجی هستند که زبان ملیشان انگلیسی نمی‌باشد. با توجه به جریان خروجی دانشجویان بین‌المللی نیز، کشورهای چین و هند و سپس آلمان، کره جنوبی و نیجریه، در رأس کشورهای دانشجو فرست قرار دارند (Campus France, 2019b).

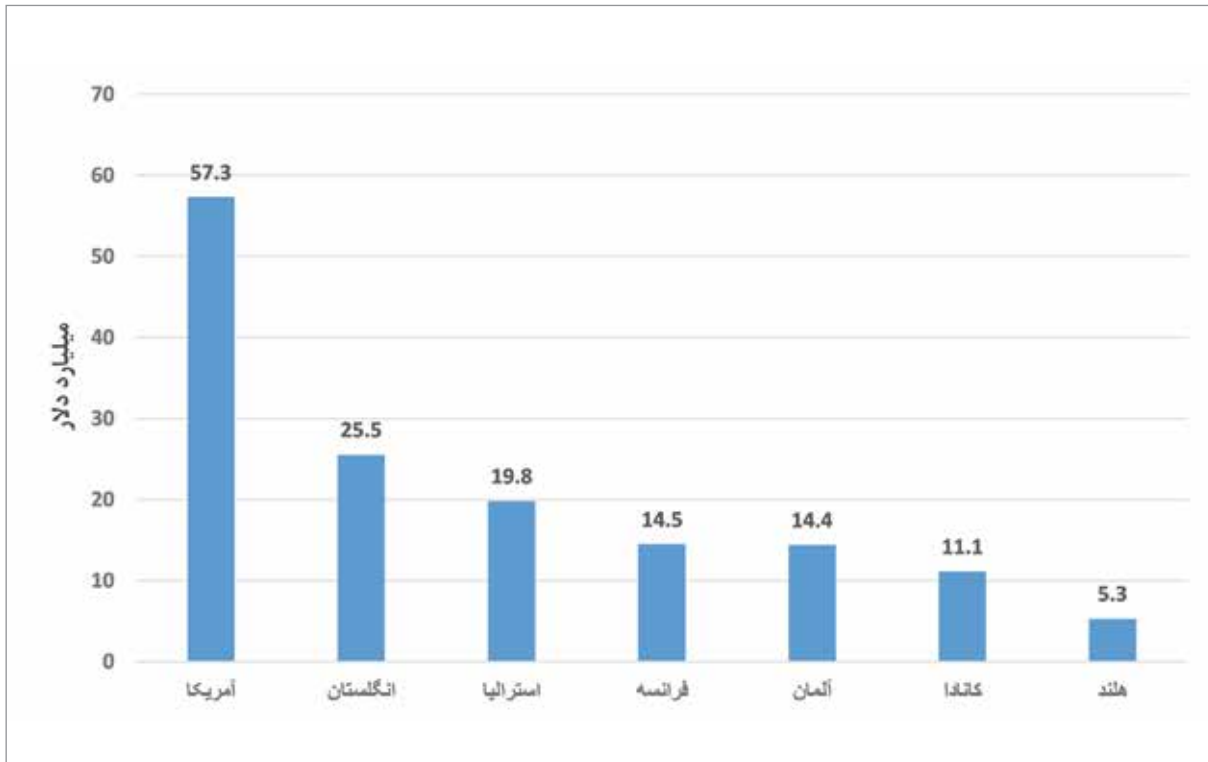

نمودار ۷- تعداد دانشجویان بین‌المللی در جهان (۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹)
(project Atlas, 2020 - UNESCO Institute for Statistics, 2020b)

تعداد دانشجویانی که بخشی از دوران تحصیلی خود را در خارج از کشور می‌گذرانند، افزایش یافته است و از ۲ میلیون نفر در سال ۲۰۰۰ به ۵/۳ میلیون نفر در سال ۲۰۱۷ رسیده است. تنها طی ۱۰ سال (از سال ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۹)، تعداد دانشجویان بین‌المللی در جهان حدود ۷۱ درصد افزایش یافته است و از ۳ میلیون نفر به ۵/۳ میلیون نفر رسیده است (UNESCO Institute for Statistics, 2020b). علیرغم اینکه انتظار می‌رود سرعت رشد جمعیت

دانشجویان در جهان کاهش یابد، تعداد دانشجویان بین‌المللی باید در پاسخ به استراتژی‌های جذب در کشورهای میزبان و افزایش میل به گذراندن بخشی از دوران تحصیل در خارج از کشور، به سرعت افزایش یابد. پیش‌بینی می‌شود که در صورت تداوم رشد سالیانه ۵/۱ درصد در جمعیت دانشجویان بین‌المللی، تعداد آنها تا سال ۲۰۳۰ دو برابر شود و به ۱۰/۲ میلیون نفر برسد (UNESCO Institute for Statistics, 2020b).

۱-۲- منافع اقتصادی برخی از کشورهای منتخب از دانشجویان بین‌المللی

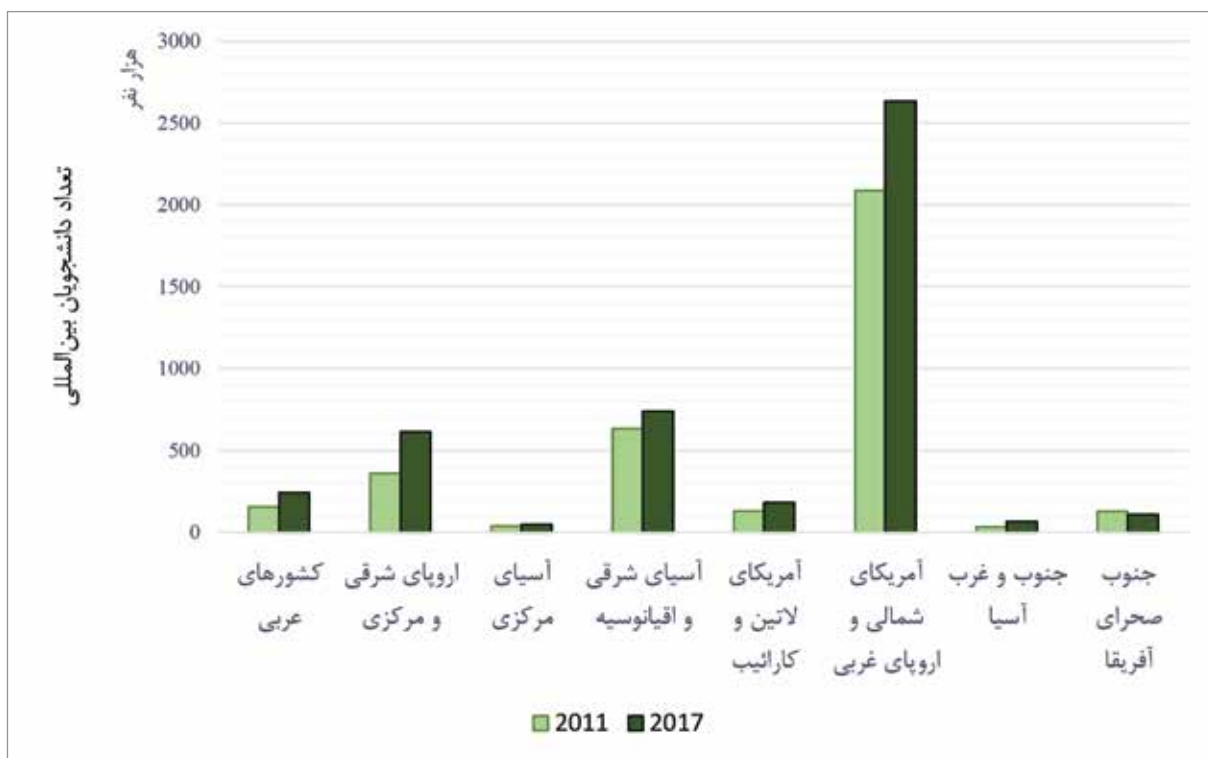

نمودار ۸- منافع مستقیم و غیر مستقیم اقتصادی برخی از کشورهای منتخب از دانشجویان بین‌المللی در سال ۲۰۱۶ (Studyportals, 2019)

علاوه بر تاثیری که بر ایجاد شغل، درآمدهای مالیاتی و درآمد خانوار دارد، به تقویت ابعاد آکادمیک، پژوهشی، تجربی و فرهنگی که به یک جامعه جهانی فراگیر، نوآورانه و بهم پیوسته منجر می‌شود، کمک می‌کند (Choudaha, 2019). نمودار بالا منافع مستقیم و غیر مستقیم اقتصادی برخی از کشورهای منتخب را از دانشجویان بین‌المللی در سال ۲۰۱۶ نشان می‌دهد که ایالات متحده با ۵۷/۳ میلیارد دلار پیش‌تاز کشورهای دیگری است که از منافع اقتصادی دانشجویان بین‌المللی بهره می‌برد.

رشد مداوم دانشجویان بین‌المللی که برای تحصیلات عالی به کشورهای مختلف می‌آیند، تأثیر اقتصادی قابل توجهی بر بسیاری از کشورها خصوصاً کشورهای برتر دانشجو پذیر دارد. دانشجویان بین‌المللی در سال ۲۰۱۶ میلادی ۳۰۰ میلیارد دلار به اقتصاد جهانی کمک کرده‌اند. این برآورد ۳۰۰ میلیارد دلاری منعکس کننده تأثیر اقتصادی مستقیم و غیرمستقیم ۵/۱ میلیون دانشجویی است که در سال ۲۰۱۶ در خارج از کشورهايشان مشغول به تحصیل بوده‌اند. حضور دانشجویان بین‌المللی در کشورهای مقصد

۱-۳- جابه‌جایی دانشجویان بین‌المللی در مناطق مختلف ● مناطق اصلی دانشجو پذیر

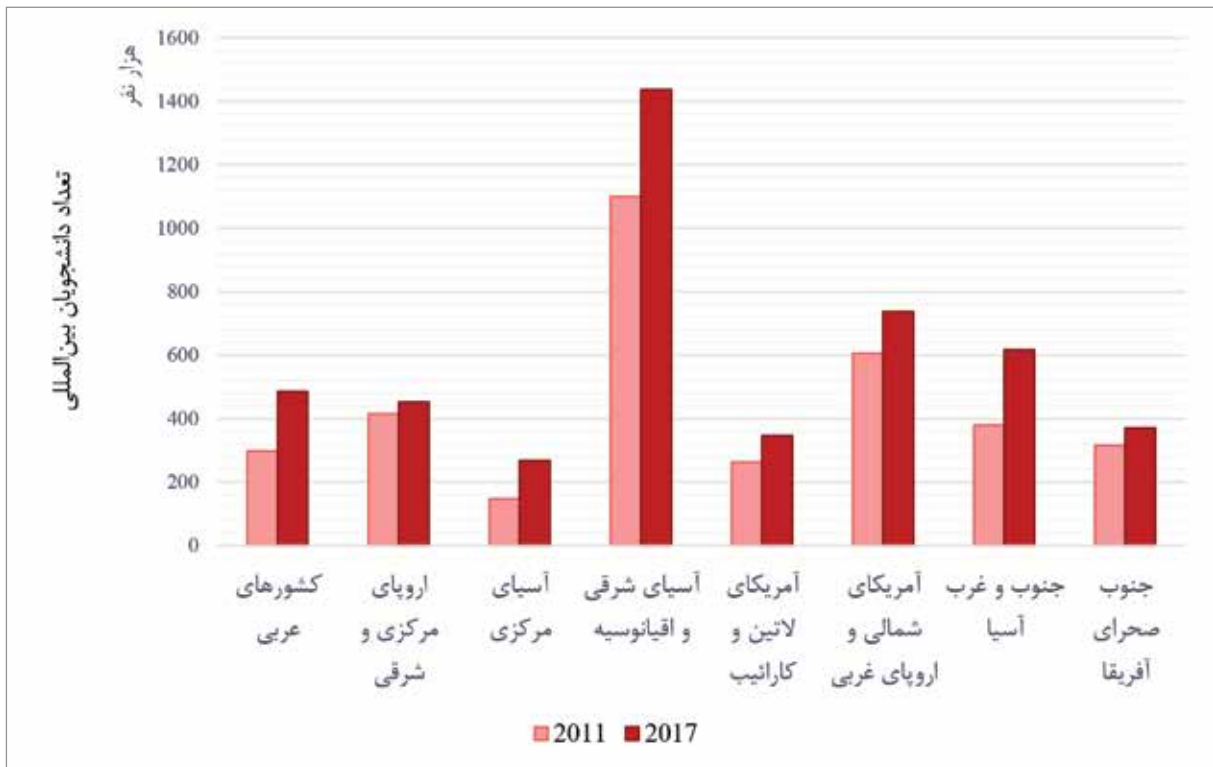

نمودار ۹- دانشجویان بین‌المللی ورودی به مناطق مختلف (سال‌های ۲۰۱۱ و ۲۰۱۷)
(UNESCO Institute for Statistics, 2020b)

مختلف وارد شده‌اند، ۱۰۲ درصد در جنوب و غرب آسیا، ۷۱ درصد در اروپای شرقی و مرکزی، ۵۶ درصد در کشورهای عربی، ۴۰ درصد در آمریکای لاتین و کارائیب، ۲۸ درصد در آسیای مرکزی، ۲۶ درصد در آمریکای شمالی و اروپای غربی و ۱۷ درصد در آسیای شرقی و اقیانوسیه نسبت به سال ۲۰۱۱ رشد داشته است. در عین حال، به دلیل عدم اتخاذ سیاست‌های مناسب در راستای جذب دانشجویان بین‌المللی در آفریقا، تعداد دانشجویان بین‌المللی ورودی به منطقه‌ی جنوب صحرائی آفریقا در این بازه‌ی زمانی حدود ۱۵ درصد افت کرده است.

با توجه به اینکه مهم‌ترین کشورهای میزبان دانشجویان بین‌المللی (از جمله ایالات متحده آمریکا، بریتانیا، کانادا و...) در آمریکای شمالی و اروپای غربی قرار دارند، بنابراین آمریکای شمالی و اروپای غربی، همواره مناطق اصلی جذب دانشجویان بین‌المللی هستند. با نظر به استراتژی‌های جذب در کشورهای میزبان و ظهور قطب‌های منطقه‌ای جذب دانشجویان بین‌المللی در مناطق مختلف، تعداد دانشجویان بین‌المللی ورودی به اکثر مناطق افزایش یافته است. بنابراین جمعیت دانشجویان بین‌المللی که در سال ۲۰۱۷ به مناطق

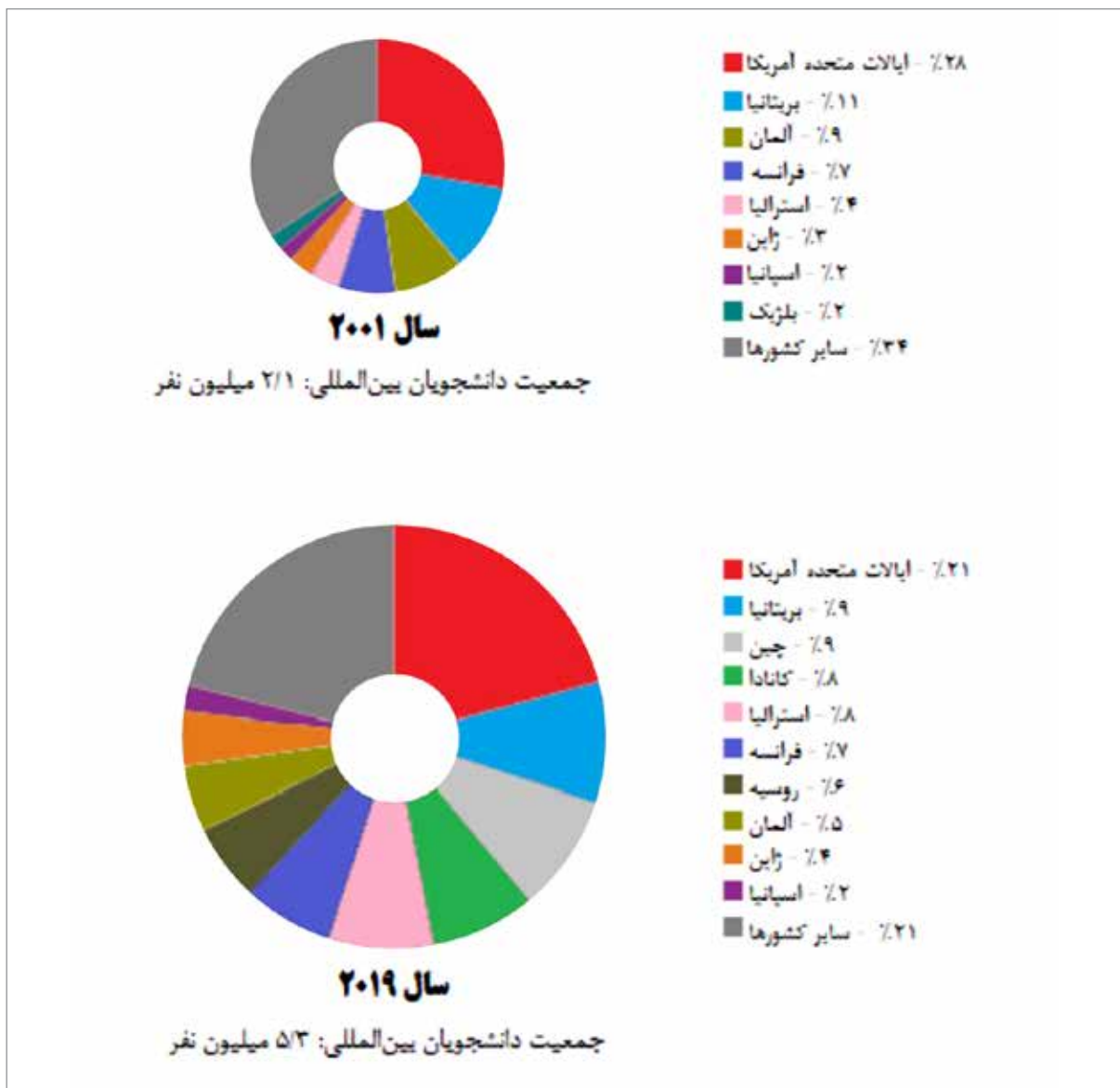

نمودار ۱۰- دانشجویان بین‌المللی خروجی از مناطق مختلف (سال‌های ۲۰۱۱ و ۲۰۱۷)
(UNESCO Institute for Statistics, 2020b)

۱۷ درصد رشد داشته است. این روند فزاینده در سایر مناطق آهسته‌تر بوده است. در همان دوره‌ی زمانی، میزان دانشجو فرستی در آمریکای شمالی و اروپای غربی ۲۲ درصد، جنوب صحرای آفریقا ۱۷ درصد و اروپای شرقی و مرکزی ۹ درصد افزایش یافته است. اما آنچه که مشخص است، این است که جریان خروجی دانشجویان از اقصی نقاط جهان افزایش یافته است و این به معنای افزایش بازار دانشجویان بین‌المللی است. لذا کشورها با اتخاذ استراتژی‌های مناسب قادر خواهند بود که سهمی در این بازار رو به رشد داشته باشند و از مزایای اقتصادی و غیر اقتصادی جذب این دانشجویان بهره‌مند شوند.

با توجه به اینکه مهم‌ترین کشورهای دانشجو فرست جهان (چین و هند) در شرق آسیا قرار دارند، در نتیجه ۳۰ درصد از کل جمعیت دانشجویان بین‌المللی در جهان (حدود ۱/۵ میلیون نفر) از کشورهای شرق آسیا و اقیانوسیه تأمین می‌شوند. البته افزایش میل به گذراندن بخشی از دوران تحصیلی در خارج از کشور، موجب افزایش جمعیت دانشجویان خروجی از همه مناطق شده است. طی سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۷، میزان دانشجو فرستی در آسیای مرکزی ۸۲ درصد، کشورهای عربی ۶۳ درصد، جنوب و غرب آسیا ۶۲ درصد، آمریکای لاتین و کارائیب ۳۲ درصد و آسیای شرقی و اقیانوسیه

۱-۱-۴- جابه‌جایی دانشجویان بین‌المللی در کشورهای مختلف ● کشورهای اصلی دانشجو پذیر

شکل ۴- مقاصد برتر دانشجویان بین‌المللی در سال‌های ۲۰۰۱ و ۲۰۱۹
(Project Atlas, 2020)

در دو دهه‌ی اخیر توانسته‌اند سهم قابل توجهی از این بازار را از آن خود کنند به طوری که این سه کشور در سال ۲۰۱۹ به ترتیب رتبه‌های سوم، چهارم و هفتم را در میان کشورهای اصلی میزبان دانشجویان بین‌المللی کسب کرده‌اند. با این وجود، کشور بلژیک جایگاه خود را در رقابت با سایر مقاصد دانشجویان بین‌المللی از دست داده است و دیگر در میان ده کشور اصلی دانشجو پذیر جهان نمی‌باشد.

مطابق شکل بالا، طی سال‌های ۲۰۰۱ تا ۲۰۱۹، بازار جابه‌جایی دانشجویان بین‌المللی بزرگ‌تر شده است و مقاصد اصلی دانشجویان بین‌المللی دستخوش تغییراتی شده‌اند. برخی از کشورها همچون ایالات متحده آمریکا، بریتانیا، استرالیا، فرانسه، آلمان، ژاپن و اسپانیا از دیرباز جزو مقاصد محبوب دانشجویان بین‌المللی برای تحصیل بوده‌اند. همچنین کشورهایی مانند چین، کانادا و روسیه نیز از مقاصد نوظهور دانشجویان بین‌المللی هستند و

جدول ۱۲- کشورهای اصلی میزبان دانشجویان بین‌المللی (در سال‌های ۲۰۱۶ و ۲۰۱۷)

نام کشور	تعداد دانشجویان بین‌المللی		رتبه دانشجو پذیری	
	سال ۲۰۱۶	سال ۲۰۱۷	سال ۲۰۱۶	سال ۲۰۱۷
ایالات متحده آمریکا	۹۷۱/۴۱۷	۹۸۴/۸۹۸	۱	۱
انگلستان	۴۳۲/۰۰۱	۴۳۵/۷۳۴	۲	۲
استرالیا	۳۳۵/۵۱۲	۳۸۱/۲۰۲	۳	۳
آلمان	۲۴۴/۵۷۵	۲۵۸/۸۷۳	۴	۵
فرانسه	۲۴۵/۳۴۹	۲۵۸/۳۸۰	۵	۴
روسیه	۲۴۳/۷۵۲	۲۵۰/۶۵۸	۶	۶
کانادا	۱۸۹/۴۷۸	۲۰۹/۹۷۹	۷	۷
چین ^۱	۱۸۳/۰۸۰	۲۰۶/۲۷۸	۸	۸
ژاپن	۱۴۳/۴۵۷	۱۶۴/۳۳۸	۹	۹
ترکیه	۸۷/۹۰۳	۱۰۸/۰۷۶	۱۰	۱۳
مالزی	۱۲۴/۱۳۳	۱۰۰/۷۶۵	۱۱	۱۰
ایتالیا	۹۲/۶۵۵	۹۷/۵۶۳	۱۲	۱۱
هلند	۸۹/۹۲۰	۹۶/۲۸۹	۱۳	۱۲
آرژانتین	۷۵/۶۸۸	۸۸/۸۷۳	۱۴	۱۶
عربستان سعودی	۷۹/۸۵۴	۷۸/۳۴۴	۱۵	۱۴
اتریش	۷۰/۴۸۳	۷۳/۹۶۴	۱۶	۱۷
کره جنوبی	۶۱/۸۸۸	۷۰/۷۹۶	۱۷	۱۸
اسپانیا	۴۹/۸۳۷	۶۴/۹۲۷	۱۸	۲۶
امارات متحده عربی	۷۷/۴۶۳	۶۴/۴۴۷	۱۹	۱۵
لهستان	۵۴/۷۳۴	۶۳/۹۲۵	۲۰	۲۰

منبع: (UNESCO Institute for Statistics, 2020b)

۱. با احتساب آمار هنگ کنگ و ماکائو

● کشورهای اصلی دانشجوی فرست

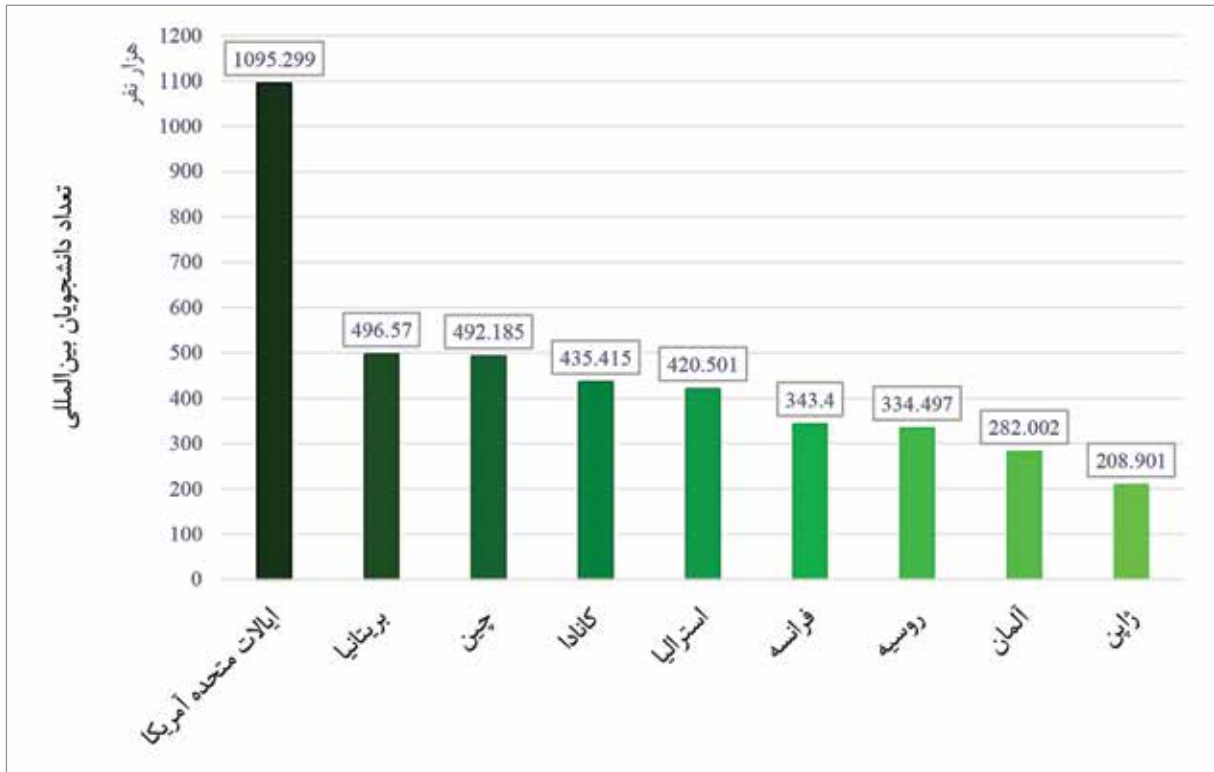
جدول ۱۳- کشورهای اصلی فرستندهی دانشجویان بین‌المللی (در سال‌های ۲۰۱۶ و ۲۰۱۷)

رتبه دانشجوی فرستی		تعداد دانشجویان بین‌المللی		نام کشور
سال ۲۰۱۷	سال ۲۰۱۶	سال ۲۰۱۷	سال ۲۰۱۶	
۱	۱	۹۶۸/۰۸۷	۹۰۷/۹۴۲	چین ^۱
۲	۲	۳۳۲/۰۳۳	۳۰۱/۴۰۶	هند
۳	۳	۱۲۲/۱۹۵	۱۱۹/۰۸۸	آلمان
۴	۴	۱۰۵/۳۹۹	۱۰۴/۹۹۲	کره جنوبی
↓ ۵	۹	۹۴/۶۶۲	۸۲/۱۵۹	ویتنام
۶	۶	۸۹/۳۷۹	۹۰/۵۴۳	فرانسه
↓ ۷	۱۱	۸۶/۵۶۶	۷۲/۶۹۰	ایالات متحده آمریکا
↑ ۸	۵	۸۵/۲۵۱	۹۵/۷۳۱	نیجریه
↑ ۹	۷	۸۴/۶۸۱	۹۰/۱۸۷	قزاقستان
↑ ۱۰	۸	۸۴/۳۱۰	۹۰/۱۷۸	عربستان سعودی
↑ ۱۱	۱۰	۷۷/۶۳۹	۷۷/۲۶۳	اوکراین
۱۲	۱۲	۷۴/۲۶۸	۶۵/۴۲۱	ایتالیا
↓ ۱۳	۲۰	۶۴/۰۵۴	۴۹/۴۱۷	نپال
↑ ۱۴	۱۳	۶۳/۲۵۳	۶۴/۸۶۱	مالزی
↓ ۱۵	۱۷	۵۸/۸۴۱	۵۲/۴۷۹	برزیل
↑ ۱۶	۱۴	۵۷/۶۷۵	۶۱/۴۳۰	بنگلادش
↑ ۱۷	۱۵	۵۶/۶۵۹	۵۷/۷۴۷	روسیه
↓ ۱۸	۲۴	۵۳/۶۱۲	۴۶/۷۴۸	سوریه
↑ ۱۹	۱۶	۵۳/۰۲۳	۵۲/۹۵۶	پاکستان
↑ ۲۰	۱۸	۵۲/۵۲۱	۵۲/۳۰۷	ایران

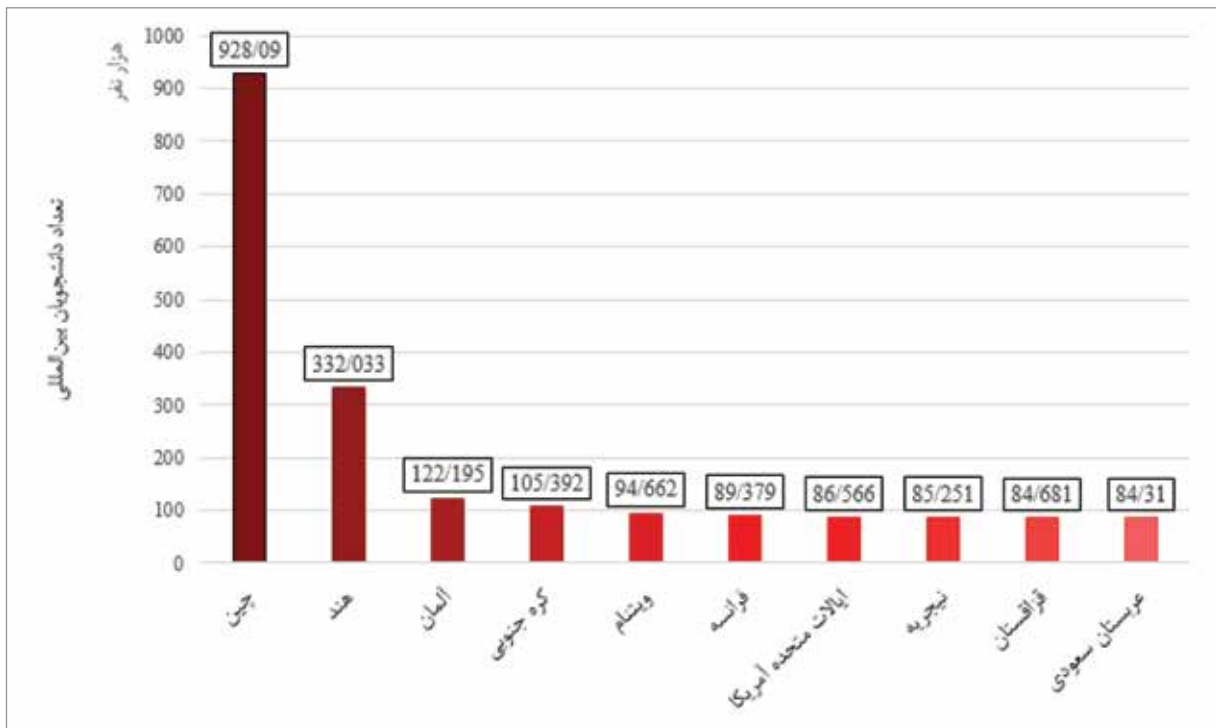
منبع: (UNESCO Institute for Statistics, 2020b)

۱. با احتساب آمار هنگ کنگ و ماکائو

۱-۱-۵- مقایسه مهم‌ترین کشورهای دانشجوی فرست و دانشجو پذیر

نمودار ۱۱- نه کشور اصلی دانشجو پذیر در سال ۲۰۱۷
(Institute of International Education, 2019)

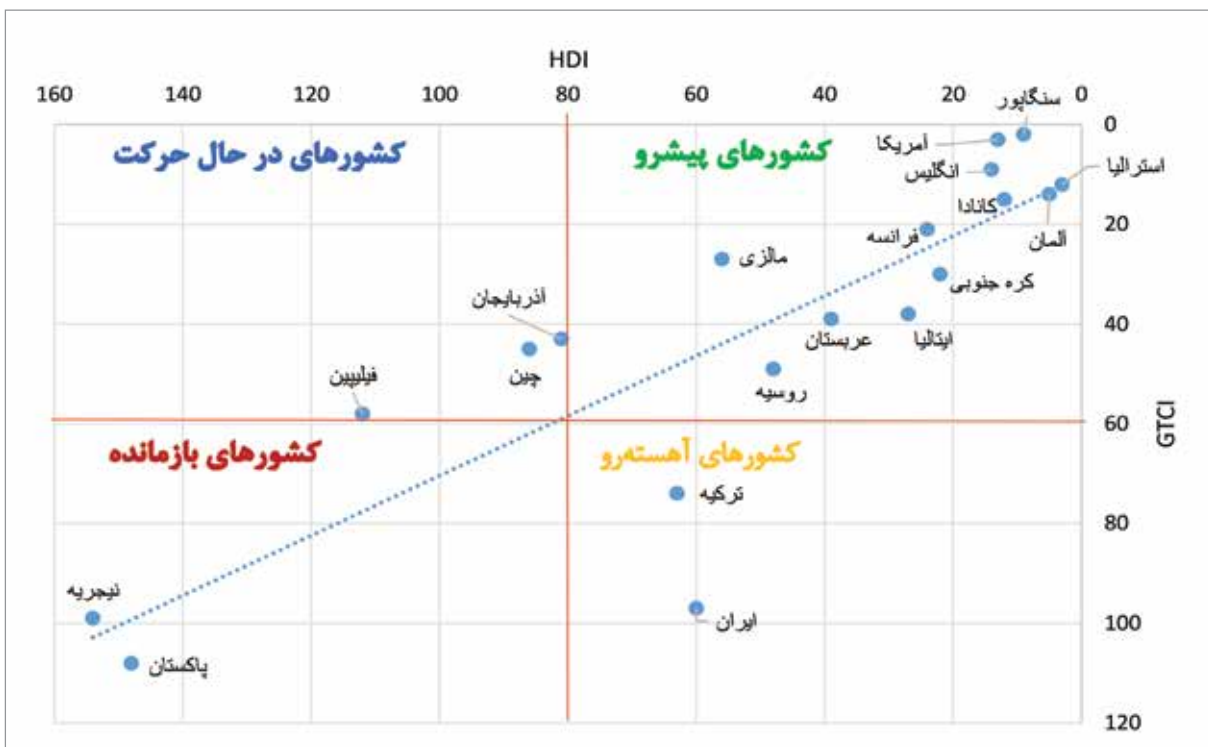

نمودار ۱۲- نه کشور اصلی دانشجو فرست در سال ۲۰۱۷
(UNESCO Institute for Statistics, 2020b)

۱-۱-۶- جایگاه برخی کشورهای منتخب در شاخص‌های توسعه منابع انسانی و رقابت پذیری استعدادها

کشورها در سیاست‌گذاری و مدیریت استعدادها، دو رویکرد کلی را دنبال می‌کنند. رویکرد اول به پرورش و شکوفایی استعدادها در داخل اشاره می‌کند و رویکرد دوم حالتی است که کشورها حداقل در کوتاه مدت و به اندازه‌ی نیاز خود توانایی پرورش استعدادها را ندارند و از طریق سیاست‌های مهاجرتی به جذب و نگه‌داشت استعدادها از خارج از کشور روی می‌آورند. در اینجا ما برای نشان دادن رویکرد اول از رتبه شاخص توسعه منابع انسانی (HDI, 2019)^۱ و برای نشان دادن رویکرد دوم، یعنی وضعیت کشورها از منظر رقابت برای استعدادها، از رتبه شاخص جهانی رقابت پذیری برای استعدادها

(GTCI, 2019)^۲ استفاده کرده‌ایم. شاخص توسعه منابع انسانی به طور کلی نشان‌دهنده‌ی این واقعیت است که کشورها تا چه حد ظرفیت و توانایی پرورش استعدادها در داخل را دارند. همچنین شاخص جهانی رقابت پذیری برای استعدادها در واقع به رویکرد دوم اشاره دارد و توانایی کشورها را در رقابت برای استعدادها نشان می‌دهد. طبقه‌بندی کشورها بر اساس این دو شاخص از آن جهت حائز اهمیت می‌باشد که دانشجویان بین‌المللی و بخش آموزش عالی کشورها نقش مهمی را هم در پرورش استعدادها داخلی و هم رقابت برای استعدادهای خارجی ایفا می‌کنند. به طور کلی کشورها را بر اساس دو شاخص توسعه منابع انسانی و شاخص جهانی رقابت پذیری برای استعدادها، می‌توان در چهار دسته‌ی کلی قرار داد:

نمودار ۱۳-۱- جایگاه برخی کشورهای منتخب در شاخص‌های توسعه منابع انسانی و رقابت پذیری استعدادها در سال ۲۰۱۹

کشورهای پیشرو^۳: کشورهایی هستند که به لحاظ هر دو شاخص توسعه منابع انسانی و رقابت پذیری برای استعدادها حائز رتبه‌های ممتاز هستند، به عبارت دیگر،

این کشورها هم در پرورش نیروی انسانی در داخل و هم به دلیل جذابیت بالایی که برای نیروی انسانی دیگر کشورها دارند، در جذب و نگه‌داشت استعدادها

1. Human Development Index
2. Global Talent Competitiveness Index
3. Pioneer

موفق عمل می‌کنند. کشورهایی که در این دسته قرار می‌گیرند عموماً کشورهای توسعه یافته‌ای هستند که به طور سنتی از شاخص توسعه منابع انسانی خیلی خوبی برخوردار بوده‌اند و توانایی بالایی در پرورش نیروی انسانی ماهر دارند. همچنین کشورهایی که در این دسته قرار می‌گیرند عموماً کشورهایی هستند که در برنامه‌های بین‌المللی سازی آموزش عالی بسیار موفق عمل کرده‌اند. استرالیا، آمریکا، کانادا، آلمان و سنگاپور کشورهای شاخص این دسته هستند.

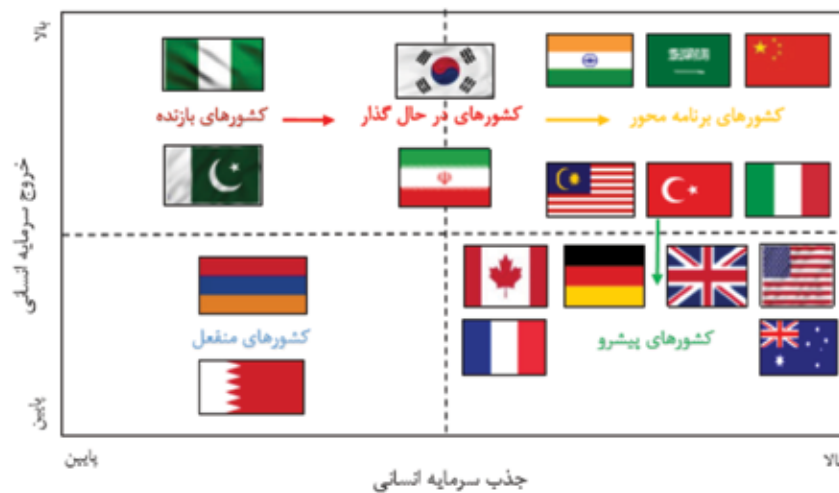
کشورهای در حال حرکت: کشورهای هستند که در هر دو شاخص توسعه منابع انسانی و شاخص جهانی رقابت پذیری برای استعدادها در وضعیت نسبتاً مناسبی قرار دارند، این کشورها با اتخاذ برنامه‌های مختلف به فکر کم کردن فاصله‌ی خود با کشورهای دسته اول هستند. چین یکی از شاخص‌ترین کشورهایی است که در این دسته قرار می‌گیرد. این کشور با ارسال دانشجویان بین‌المللی و در نظر گرفتن برنامه‌های متنوع برای بازگشت این دانشجویان در صدد کاهش فاصله‌ی خود به لحاظ دانشی و تکنولوژیک با کشورهای دسته اول هستند.

کشورهای آهسته‌رو: کشورهایی هستند که از منظر شاخص توسعه منابع انسانی در وضعیت خوبی قرار دارند اما از منظر شاخص جهانی رقابت پذیری برای استعدادها در وضعیت نامناسبی قرار دارند. این کشورها به تازگی برنامه‌های بین‌المللی سازی آموزش عالی را با تمرکز بیشتر

بر کشورهای همسایه در دستور کار خود قرار داده‌اند. **کشورهای بازمانده:** در این دسته، کشورهایی قرار دارند که در هر دو شاخص توسعه انسانی و شاخص جهانی رقابت پذیری برای استعدادها از وضعیت نامناسبی برخوردارند. این کشورها عملاً نه قابلیت پرورش نیروی انسانی مستعد در داخل را دارند و نه قابلیت و ظرفیت جذب و استخدام نیروی انسانی ماهر از خارج را دارند. پاکستان و نیجریه جز کشورهای هستند که در این دسته قرار می‌گیرند.

۱-۱-۷- طبقه‌بندی کشورها

از آنجا که سرمایه انسانی در حال تبدیل شدن به مرکز اصلی رشد و توسعه اقتصادی جوامع است، دسترسی به افراد با استعداد و ماهر یکی از عوامل اساسی تعیین‌کننده چشم‌انداز آتی یک کشور محسوب می‌شود. مطابق تعریف شاخص جذابیت برای استعدادها در سازمان همکاری و توسعه اقتصادی^۴، سه گروه کارآفرینان، نیروی کار دارای تحصیلات عالی و دانشجویان جزو استعدادها محسوب می‌شوند. بنابراین تلاش در جهت جذب دانشجویان بین‌المللی و بازگشت یا باز بهره‌مندی از دانشجویان مشغول به تحصیل یا فارغ‌التحصیل در خارج از کشور، می‌تواند موجب افزایش سرمایه انسانی در یک کشور شود. مطابق نمودار زیر، کشورها از لحاظ جذب یا خروج سرمایه انسانی به پنج گروه عمده تقسیم می‌شوند:

شکل ۵- طبقه‌بندی کشورهای منتخب بر اساس میزان بهره‌مندی از جابه‌جایی دانشجویان

1. Movers
2. Limpers
3. Laggards
4. OECD Talent Attractiveness Index

کشورهای پیشرو: این دسته شامل کشورهای سنتی دانشجوی پذیر و کشورهای نوظهور در بازار جذب دانشجویان بین‌المللی است. کشورهای آمریکا، بریتانیا، استرالیا، فرانسه و آلمان از جمله کشورهایی هستند که از دیرباز جزو مقاصد محبوب دانشجویان بین‌المللی بوده‌اند و خالص جذب دانشجویان بین‌المللی در این کشورها بالای ۱۰۰ هزار نفر است. کشورهای کانادا و روسیه نیز از مقاصد نوظهور در بازار جذب دانشجویان بین‌المللی هستند که در دو دهه‌ی اخیر، با بکارگیری سیاست‌های اثربخش، به جذب تعداد زیادی از دانشجویان بین‌المللی پرداخته‌اند و موفق شده‌اند خالص جذب دانشجویان بین‌المللی خود را به بیش از ۱۰۰ هزار نفر برسانند.

کشورهای برنامه محور: کشورهایی هستند که در گذشته با بحران خروج دانشجویان بین‌المللی مواجه بوده‌اند، اما در دو دهه‌ی اخیر و با بکارگیری سیاست‌های مناسب در راستای مدیریت جابه‌جایی‌های دانشجویی، توانسته‌اند به حل این مسئله بپردازند و استفاده‌ی بهینه‌ای از جابه‌جایی و چرخش نخبگان و دانشجویان بین‌المللی داشته باشند. کشورهای این دسته نیز به دو گروه عمده تقسیم می‌شوند. در گروه اول، کشورهای مالزی، ترکیه و ایتالیا قرار دارند که توانسته‌اند با بکارگیری سیاست‌های مناسب در راستای جذب دانشجویان خارجی، تراز جابه‌جایی دانشجویان بین‌المللی را از منفی به مثبت تبدیل کنند. در گروه دوم نیز کشورهای چین، هند و عربستان سعودی قرار دارند که توانسته‌اند با استفاده از سیاست‌های مناسب و اثربخش در راستای جذب دانشجویان خارجی و بازگرداندن یا بازبهره‌مندی از جریان دانشجویان خارج از کشور، استفاده‌ی بهینه‌ای از جریان چرخش نخبگان داشته باشند.

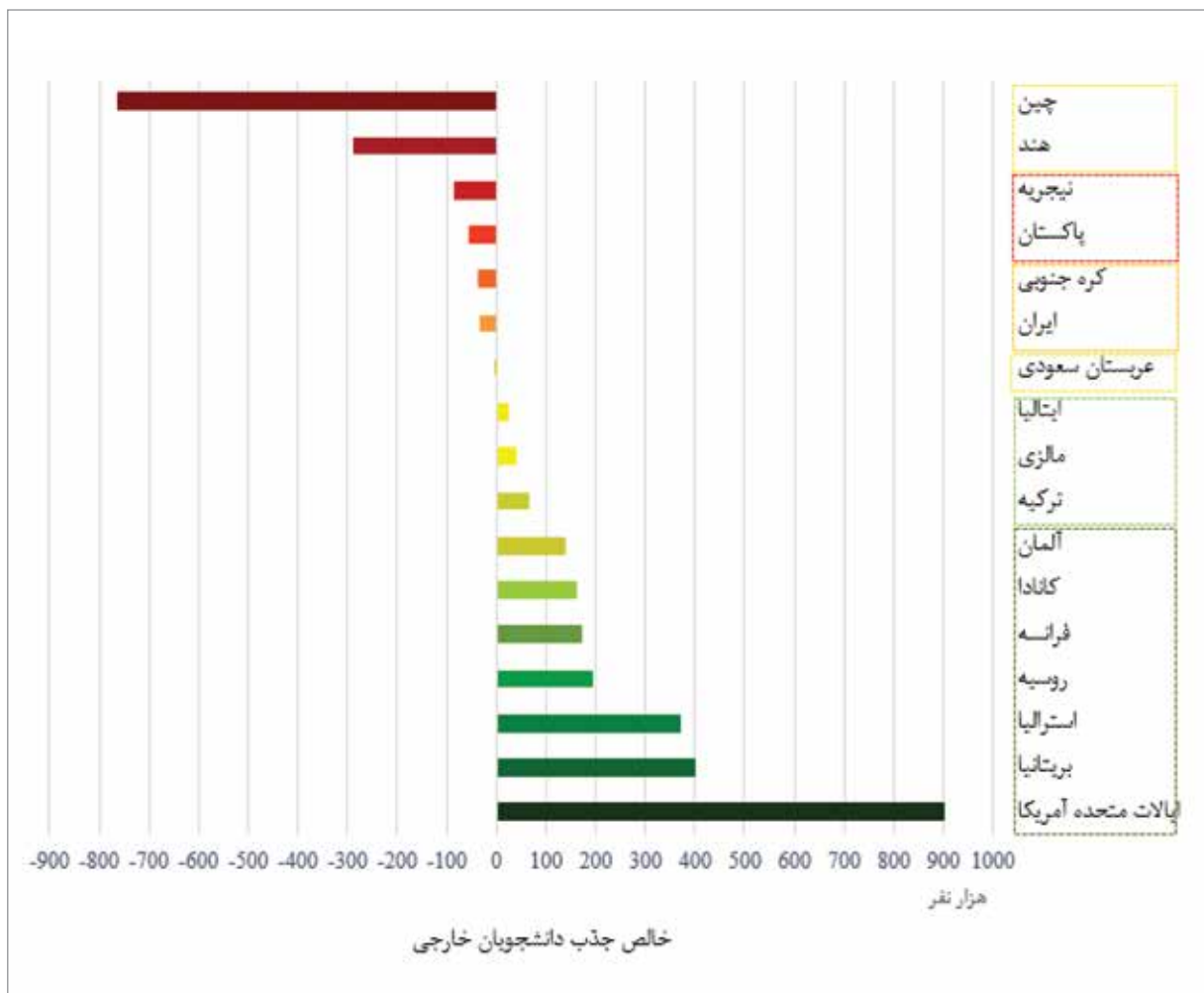
کشورهای در حال گذار: این کشورها دارای سطح بالایی از خروج دانشجویان خود هستند اما به واسطه‌ی اعمال برنامه‌های محدودی که اخیراً در راستای جذب

دانشجویان خارجی یا بازگرداندن دانشجویان خود از خارج از کشور داشته‌اند، توانسته‌اند بخشی از خسارات ناشی از خروج سرمایه انسانی خود را جبران کنند، اما همواره موفق نشده‌اند خالص جذب دانشجویان بین‌المللی را از تراز منفی به مثبت برسانند. کشورهای ایران و کره جنوبی در این دسته قرار می‌گیرند. اگر کشورهای این گروه بتوانند در پیاده‌سازی برنامه‌ها و سیاست‌های خود در راستای مدیریت این جابه‌جایی‌ها عملکرد خوبی داشته باشند، از این گذار با موفقیت خارج شده و به کشورهای برنامه محور تبدیل می‌شوند، اما در صورتی که نتوانند در پیاده‌سازی برنامه‌های خود موفق عمل کنند، ممکن است زیان کنند و به کشورهای بازنده تبدیل شوند.

کشورهای بازنده: کشورهایی هستند که از یک طرف در دو دهه گذشته با مشکل خروج بالای دانشجویان مواجه بوده‌اند، از طرف دیگر، ظرفیت کافی برای جذب دانشجویان خارجی و یا بازگرداندن دانشجویان خود از خارج از کشور ندارند. کشورهای نیجریه و پاکستان در این گروه قرار می‌گیرند و اگر اقدامی در راستای بهبود وضعیت جابه‌جایی‌های دانشجویی انجام ندهند، در آینده زیان بیشتری خواهند دید.

کشورهای منفعل: کشورهایی هستند که سطح پایینی از جذب و خروج دانشجویان دارند و تمایلی به چرخش نخبگان و استفاده از ظرفیت علمی و فناوری سایر کشورها از کانال جابه‌جایی‌های دانشجویی ندارند. کشورهایی همچون ارمنستان و بحرین در این گروه قرار می‌گیرند.

با توجه به اینکه کشورهای منفعل، اقدام خاصی در راستای استفاده از ظرفیت سرمایه انسانی خارجی و یا خروج سرمایه انسانی خود از طریق کانال دانشجویی انجام نمی‌دهند، بنابراین به بررسی ۱۷ کشور منطبق بر دسته‌های پیشرو، برنامه محور، در حال گذار و بازنده می‌پردازیم.

نمودار ۱۳-۲- خالص جذب دانشجویان بین‌المللی^۱ در هفده کشور منتخب
(UNESCO Institute for Statistics, 2020b)

● کشورهای پیشرو

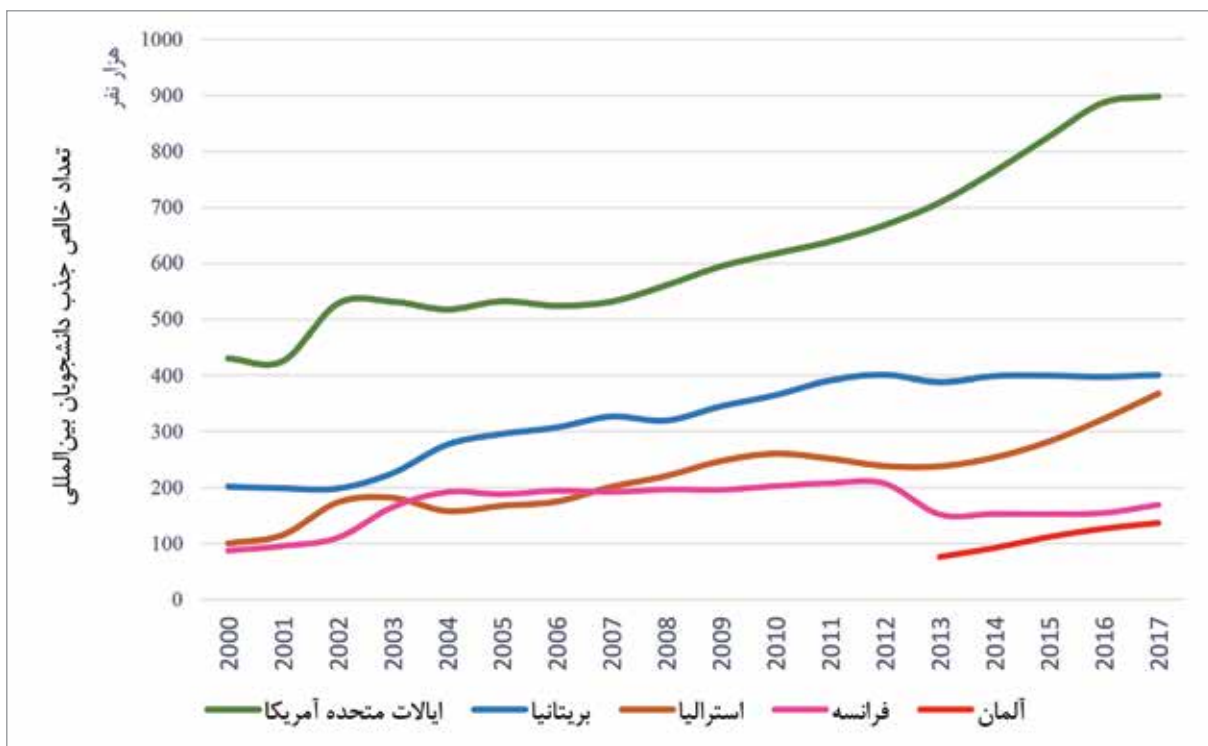
کشورهای پیشرو در بهترین وضعیت در قبال جابه‌جایی‌های دانشجویان بین‌المللی قرار دارند. این کشورها با استفاده از سیاست‌ها و برنامه‌های اثربخشی مانند ارتقای کیفیت دانشگاه‌ها، تسهیل شرایط اخذ ویزا، فراهم کردن شرایط اشتغال پس از تحصیل و اعطای بورس‌ها و کمک هزینه‌های تحصیلی، توانسته‌اند در جذب دانشجویان بین‌المللی موفق عمل کنند و از مزایای اقتصادی و غیر اقتصادی آنان بهره‌مند شوند. این کشورها، مهم‌ترین مقاصد دانشجویان بین‌المللی هستند و به دو گروه کشورهای سنتی دانشجو پذیر و کشورهای نوظهور در بازار جذب دانشجویان بین‌المللی تقسیم می‌شوند.

مطابق نمودار فوق، کشورهای ایالات متحده آمریکا، بریتانیا، استرالیا، روسیه، فرانسه، کانادا و آلمان در دسته‌ی کشورهای پیشرو قرار می‌گیرند. کشورهای ترکیه، مالزی و ایتالیا از طریق برنامه‌های جذب در دسته‌ی کشورهای برنامه محور قرار می‌گیرند و کشورهای عربستان، هند و چین نیز علیرغم اینکه خروج بیشتری نسبت به ورود دانشجویان دارند، اما از طریق برنامه‌های جذب، بازگشت و بازپهره‌مندی از دانشجویان خارج از کشور، در دسته‌ی کشورهای برنامه محور قرار می‌گیرند. کشورهای ایران و کره جنوبی در دسته‌ی کشورهای در حال گذار قرار دارند. نیجریه و پاکستان نیز نمونه‌هایی از کشورهای بازنده هستند. در ادامه شرایط هر یک از کشورهای فوق به تفصیل بررسی خواهد شد.

● کشورهای سنتی دانشجوی پذیر

کشورهای ایالات متحده آمریکا، بریتانیا و استرالیا از دیرباز به علت انگلیسی زبان بودن و برگزاری دوره‌های باکیفیت، مورد استقبال دانشجویان بین‌المللی قرار داشتند. با این وجود سیاست‌های مهاجرتی سخت‌گیرانه دولت ترامپ و خروج بریتانیا از اتحادیه اروپا، باعث افول سهم بازار این کشورها در سال‌های اخیر شده است و پیش‌بینی می‌شود که در سال‌های آتی سهم آنها از بازار دانشجویان بین‌المللی بیشتر نیز کاهش یابد. در عوض،

استرالیا با اعمال سیاست‌های اثربخشی در راستای تسهیل فرآیند جذب دانشجویان بین‌المللی و فراهم کردن شرایط اشتغال پس از تحصیل، توانسته است سهم بازار خود را طی دو دهه‌ی اخیر افزایش دهد. آلمان و فرانسه نیز از دیرباز مهم‌ترین مقاصد غیر انگلیسی زبان برای دانشجویان خارجی بوده‌اند و در دو دهه‌ی اخیر توانسته‌اند با استفاده از شبکه‌ها و ارتباطات بین‌المللی قوی، به مدیریت اثربخش چرخش دانشجویان بپردازند و از منافع اقتصادی و غیر اقتصادی آنان بهره‌مند شوند.

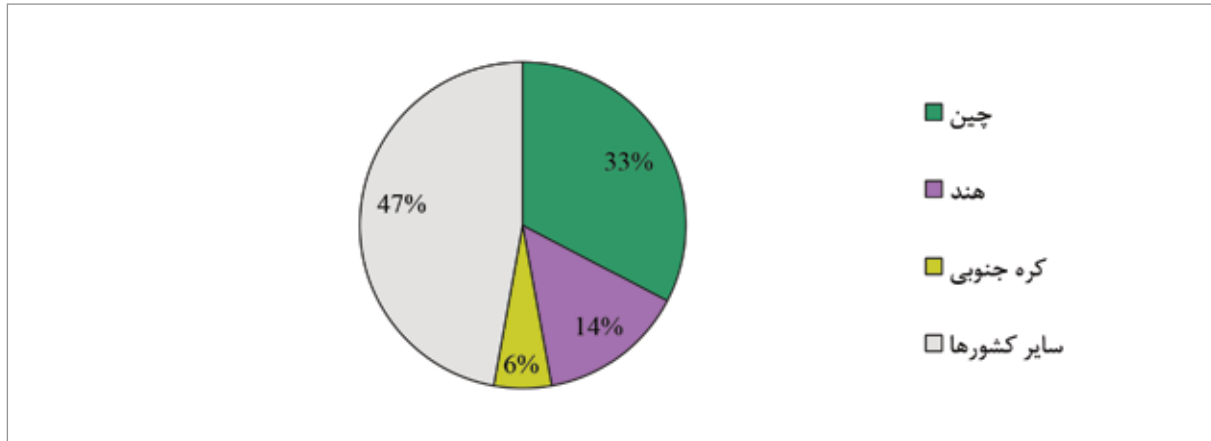
نمودار ۱۴- خالص جذب دانشجویان بین‌المللی در کشورهای سنتی دانشجوی پذیر (۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷)
(UNESCO Institute for Statistics, 2020b).

درصد (۳۶۳ هزار و ۳۴۱ نفر) از کل جمعیت دانشجویان بین‌المللی آمریکا را تشکیل می‌دادند. پس از چین، کشور هند مهم‌ترین کشور دانشجو فرست به ایالات متحده می‌باشد و در سال ۲۰۱۷ حدود ۱۴ درصد (۱۹۶ هزار و ۲۷۱ نفر) از دانشجویان بین‌المللی این کشور را تشکیل می‌دادند. کره جنوبی نیز سومین کشور دانشجو فرست به آمریکا است که در همان سال، ۶ درصد (۵۴ هزار و ۵۵۵ نفر) از جمعیت دانشجویان بین‌المللی این کشور

ایالات متحده آمریکا: کشور آمریکا همواره به عنوان یکی از اصلی‌ترین مقاصد دانشجویان بین‌المللی است. بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷ تعداد دانشجویان بین‌المللی این کشور با رشدی ۱۰۷ درصدی همراه بوده است و از بالغ بر ۴۷۵ هزار نفر در سال ۲۰۰۰ به حدود ۹۸۵ هزار نفر در سال ۲۰۱۷ رسیده است. اکثر دانشجویان بین‌المللی در آمریکا از کشور چین هستند و دانشجویان این کشور، در سال ۲۰۱۷ حدود ۳۳/۷

را تشکیل می‌دادند (open doors, 2019). زبان انگلیسی و کیفیت بالای دوره‌های آموزشی همواره به عنوان اصلی‌ترین عوامل جذب دانشجویان بین‌المللی به ایالات متحده آمریکا بوده است (QS, 2019)؛ اما در سال‌های

اخیر هزینه‌های بالای دوره‌های آموزشی و سیاست‌های مهاجرتی سخت‌گیرانه دونالد ترامپ منجر به کاهش سهم آمریکا از بازار دانشجویان بین‌المللی شده است (Trevena, 2019).

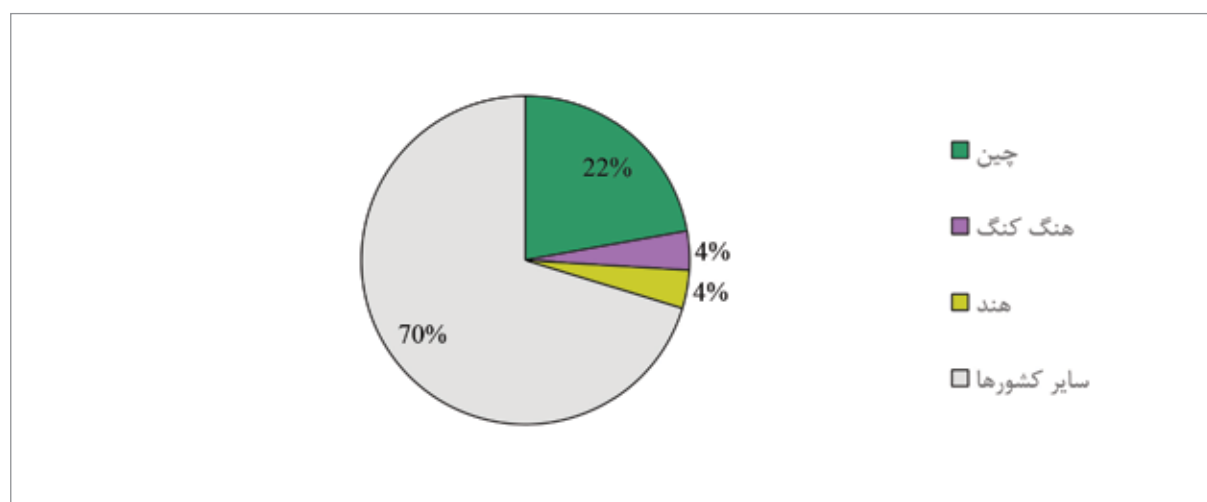
نمودار ۱۵- سه کشور اصلی دانشجوی فرست به ایالات متحده آمریکا در سال ۲۰۱۷ (UNESCO Institute for Statistics, 2020a)

بریتانیا: تعداد دانشجویان بین‌المللی در انگلستان طی دو دهه‌ی اخیر با رشدی تقریباً ۲ برابری همراه بوده است و از ۲۲۲ هزار و ۹۳۶ نفر در سال ۲۰۰۰ به ۴۳۵ هزار و ۷۳۴ نفر در سال ۲۰۱۷ افزایش یافته است. هم‌چنین تعداد دانشجویان انگلیسی که در خارج از کشور تحصیل می‌کنند با رشدی تقریباً ۱/۵ برابری از ۲۱ هزار و ۲۷۰ نفر در سال ۲۰۰۰ به ۳۵ هزار و ۲۵۲ نفر در سال ۲۰۱۷ افزایش یافته است. در سال ۲۰۱۷ کشورهای چین، هنگ کنگ و هند به ترتیب با ۹۶ هزار و ۵۴۳ (۲۲ درصد)، ۱۶ هزار و ۵۸۰ (۴ درصد) و ۱۶ هزار و ۴۲۱ (۴ درصد) نفر سه کشور برتر دانشجوی فرست به کشور انگلستان بوده‌اند (UIS, 2020). بر اساس گزارش مؤسسه آموزش بین‌المللی (IIE)، طی ۱۸ سال اخیر، علیرغم اینکه تعداد دانشجویان بین‌المللی در بریتانیا افزایش یافته است، اما سهم این کشور از بازار دانشجویان بین‌المللی از ۱۱ درصد به ۱۰ درصد افت کرده است (UIS, 2019c). هم‌چنین بر اساس نتایج نظرسنجی HSBC در مورد مقصد مورد علاقه والدین برای تحصیل فرزندان‌شان، جذابیت انگلستان به عنوان یکی از مقاصد برتر دانشجویان بین‌المللی در سال‌های اخیر تا حدودی

کاهش یافته است (Berquist, et al., 2019). اما علیرغم موارد مذکور، افزایش سن جمعیت در بریتانیا، اثرات اقتصادی گسترده‌ای بر جای خواهد گذاشت. بنابراین مؤسسات آموزش عالی در حال تحولاتی متناسب با تغییرات جدید جمعیتی هستند تا شکاف‌های مهارتی ایجاد شده را برطرف کنند (QS, 2019a). بدین ترتیب در پاسخ به کاهش سهم این کشور از بازار دانشجویان بین‌المللی، شورای بریتانیا برنامه‌ی استراتژیکی برای دوره‌ی ۲۰۱۸ تا ۲۰۳۰ آماده کرده است که طی آن برخی مناطق را اولویت بندی کرده است که در این میان کشورهایی که اقتصاد نوظهوری دارند (به ویژه چین، هند، نیجریه، ترکیه و اندونزی)، کشورهای عضو اتحادیه اروپا، روسیه و کشورهای همسایه قابل ذکر هستند. این برنامه تأکید خاصی بر ارتباط با کشور چین، که مهم‌ترین منبع تأمین‌کننده‌ی دانشجویان بین‌المللی در این کشور می‌باشد، دارد. شورای بریتانیا قصد دارد تا استراتژی ۵ ساله‌ای برای حمایت از پکن در جهت بین‌المللی‌سازی آن توسعه دهد. هم‌چنین این کشور در صدد ترویج زبان انگلیسی در میان افراد چینی است تا خودش را به مقصد برتر برای یادگیری زبان انگلیسی تبدیل کند

(Campus France, 2019b). بر اساس این استراتژی، تعداد دانشجویانی که تا سال ۲۰۳۰ در انگلستان تحصیل می‌کنند، باید به ۶۰۰ هزار نفر برسد (International Education Strategy: global potential, global growth, 2019). علاوه بر این، عامل مهم دیگر در کاهش جمعیت دانشجویان بین‌المللی که انگلستان را به عنوان مقصد تحصیلی انتخاب می‌کنند، مربوط به گزینه‌های پیشنهاد اشتغال پس از تحصیل نسبتاً ضعیف است؛ در حالی که کشورهای رقیب انگلستان دارای سیستم‌های اشتغال پس از تحصیل مناسب‌تری هستند.

در پاسخ به این چالش، دولت انگلستان متعهد شده است که دانشجویان خارجی را که از ویزای درجه ۴ (ویزای دانشجویی)^۱ برای اقامت و کار در انگلیس استفاده می‌کنند، از ۴ ماه به ۶ ماه برای دانشجویان دوره کارشناسی و کارشناسی‌ارشد و ۱۲ ماه برای دانشجویان دکترا، گسترش دهد. اگرچه این اقدام مورد استقبال بخش آموزش عالی قرار گرفته است، اما این درخواست از دولت وجود دارد تا این فرصت را برای حفظ رقابت با رقبای اصلی، حداقل به دو سال، گسترش دهند (Berquist, et al., 2019).

نمودار ۱۶- سه کشور اصلی دانشجو فرست به بریتانیا در سال ۲۰۱۷
(UNESCO Institute for Statistics, 2020a)

استرالیا: تعداد دانشجویان بین‌المللی در استرالیا از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷ با رشدی تقریباً ۳/۵ برابری همراه بوده است و از ۱۰۵ هزار و ۷۶۴ نفر به ۳۸۱ هزار و ۲۰۲ نفر رسیده است. هم‌چنین تعداد دانشجویان استرالیایی که در طی این سال‌ها در خارج از کشور تحصیل می‌کردند با رشدی ۲/۳ برابری از ۵ هزار و ۷۱۱ نفر به ۱۳ هزار و ۴۹۵ نفر رسیده است. در سال ۲۰۱۷، سه کشور چین، هند و نیپال به ترتیب با اعزام ۱۲۸ هزار و ۴۹۸ (۳۴ درصد)، ۵۱ هزار و ۹۷۶ نفر (۱۴ درصد) و ۲۱ هزار و ۶۵ نفر (۶ درصد)، از بیشترین تعداد دانشجویان بین‌المللی در استرالیا برخوردار بوده‌اند. زبان انگلیسی این کشور، کیفیت نسبی دوره‌های تحصیلی، امکان اشتغال پس

از تحصیل و هزینه تحصیل مقرون به صرفه، از عوامل جذب دانشجویان بین‌المللی به استرالیا هستند (QS, 2019). استرالیا علاوه بر تلاش برای جذب دانشجویان بین‌المللی، علاقه زیادی به جابه‌جایی بین‌المللی دانشجویان استرالیایی دارد، این کشور با تعریف برنامه جدید کلمبو با اختصاص بورس‌های تحصیلی مناسب برای برگزاری دوره‌های مشترک با اندونزی، ژاپن، سنگاپور و هنگ‌کنگ برنامه‌ریزی کرده است.

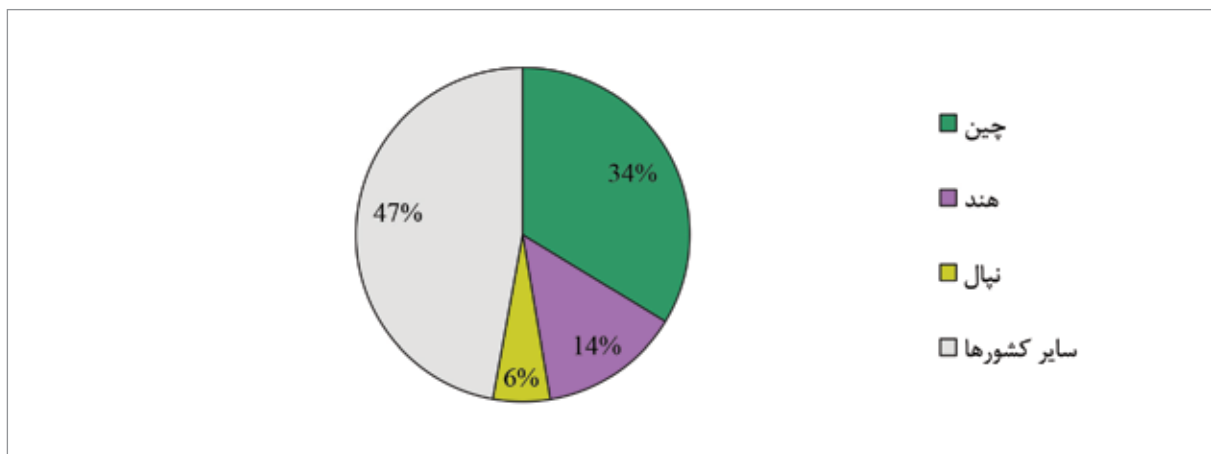
این برنامه در سال ۲۰۱۴ به‌روزرسانی شد و برنامه جدید کلمبو (NCP)^۲ با هدف ایجاد نسل جدیدی از استرالیایی‌ها که دارای تجربه زندگی، تحصیل و کسب مهارت‌های کاری در منطقه هند و اقیانوسیه هستند، به

1. Tier 4
2. New Colombo Plan

مرحله اجرا در می‌آید.

در نتیجه‌ی این تغییرات، ابتدا دانشگاه‌های این کشور توانایی فراهم کردن کمک‌های مالی برای دانشجویان استرالیا برای شرکت در دوره‌های مشترک در یکی از چهار کشور اندونزی، ژاپن، سنگاپور و هنگ‌کنگ را به دست می‌آورند. سپس برای دانشجویان حاضر در استرالیا این امکان را فراهم می‌آورد تا یک یا چند مقصد را برای تکمیل ترم‌های تحصیلی باقیمانده خود

انتخاب کنند. برنامه NCP در حال حاضر بخش مهمی از چشم‌انداز جابه‌جایی بین‌المللی دانشجویان در استرالیا را در بر می‌گیرد (IDP, 2016). از طرف دیگر، تعداد بورس‌های تحصیلی و در مجموع حمایت‌های مالی برای تحصیل دانشجویان استرالیا در سایر کشورها نیز افزایش چشمگیری یافته است، با این وجود، دانشجویان استرالیایی تمایل چندانی برای تحصیل در سایر کشورها نشان نمی‌دهند.

نمودار ۱۷- سه کشور اصلی دانشجو فرست به استرالیا در سال ۲۰۱۷
(UNESCO Institute for Statistics, 2020a)

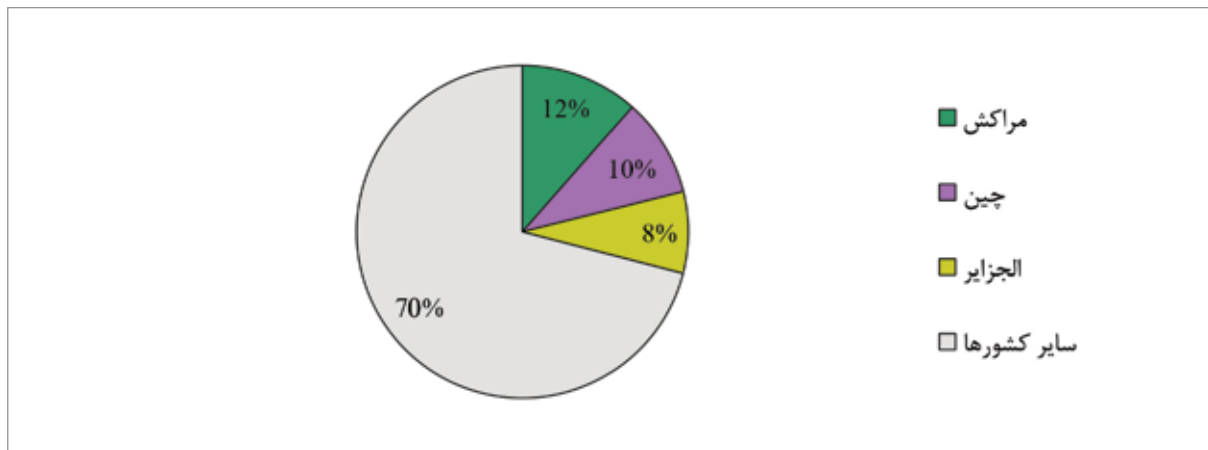
فرانسه: فرانسه از کشورهای سنتی دانشجویپذیر است. این کشور، محبوب‌ترین کشور غیر انگلیسی زبان برای دانشجویان بین‌المللی تا سال ۲۰۱۶ بوده است. تعداد دانشجویان بین‌المللی در فرانسه از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷ با رشدی تقریباً ۲ برابری همراه بوده و از ۱۳۷ هزار و ۸۵ نفر در سال ۲۰۰۰ به ۲۵۸ هزار و ۳۸۰ نفر در سال ۲۰۱۷ افزایش یافته است. هم‌چنین تعداد دانشجویان فرانسوی که در خارج از کشور تحصیل می‌کنند از ۴۹ هزار و ۷۹۰ نفر در سال ۲۰۰۰ به ۸۹ هزار و ۳۹۷ نفر در سال ۲۰۱۷ افزایش یافته است. در سال ۲۰۱۷ کشورهای مراکش، چین و الجزایر به ترتیب با ۲۹ هزار و ۷۳۳ (۱۲درصد)، ۲۴ هزار و ۷۸۸ (۱۰درصد) و ۲۰ هزار و ۴۹۱ نفر (۸درصد) نفر سه کشور برتر دانشجو فرست به کشور فرانسه بوده‌اند (UIS, 2019). تمرکز زدایی در

جذب و استقلال بیشتر دانشگاه‌ها در جذب دانشجو، طراحی دوره‌های انگلیسی زبان، کیفیت مطلوب آموزش و طراحی دوره‌های متنوع و مناسب با نیازهای جدید از عوامل مهم جذب دانشجویان بین‌المللی در فرانسه بوده است (QS, 2019 and Campus France, 2017). علاوه بر این، دانشگاه‌ها و مدارس فرانسه برای توسعه فعالیت‌های خود در خارج از کشور، یا به راه‌اندازی برنامه‌های مشترک به ویژه در کشورهای اروپایی می‌پردازند و یا برنامه‌های درسی خاصی را به خارج از کشور صادر می‌کنند؛ برای مثال این کشور به تأسیس دانشگاه‌هایی در پکن و امارات متحده عربی پرداخته است. هم‌چنین با حمایت وزارت امور خارجه و اروپا (MAEE)^۱، دانشگاه‌های فرانسوی در کشورهای متعدد از جمله مصر و ارمنستان ایجاد شده است و این سازمان در نظر دارد تا برنامه‌های تبادلات

1. Ministry of Foreign and European Affairs

دانشگاهی با کشورهای نوظهور را در تمام قاره‌ها توسعه دهد. علاوه بر این، این کشور به راه‌اندازی مراکزی در راستای جذب دانشجویان بین‌المللی پرداخته است؛ از جمله: ایجاد آژانس تحقیقات ملی^۱ با هدف افزایش تعداد پروژه‌های تحقیقاتی، ایجاد قطب‌های پژوهش و آموزش عالی (PRES)^۲ برای توانمندسازی دانشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی در راستای جمع‌آوری منابع و انجام تحقیقات (Duchêne & Lamouroux, 2010). یکی از سازمان‌های

عملیاتی فرانسه که به جابه‌جایی‌های بین‌المللی اختصاص یافته است، پردیس فرانسه^۳ نام دارد. در بیش از یکصد کشور خارجی، مراکز پردیس فرانسه با مؤسسات آموزشی این کشور تحت نظارت سفارت‌خانه‌های فرانسه در خارج از کشور همکاری می‌کنند. هدف آنها ارتقای آموزش عالی در میان دانشجویان خارجی است و به دانشجویانی که قصد ادامه تحصیل در کشور فرانسه را دارند، مشاوره می‌دهند (Duchêne & Lamouroux, 2010).

نمودار ۱۸- سه کشور اصلی دانشجو فرست به فرانسه در سال ۲۰۱۷
(UNESCO Institute for Statistics, 2020a)

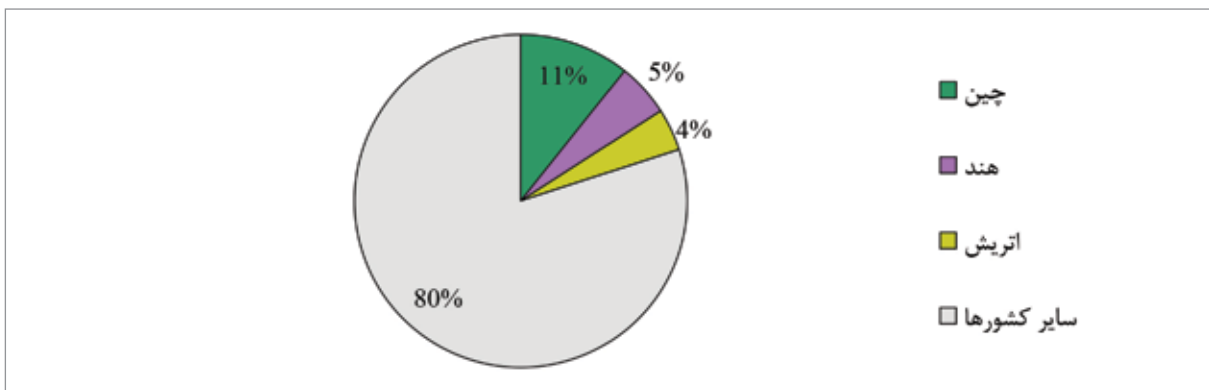
آلمان: تعداد دانشجویان بین‌المللی در آلمان طی سال‌های ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۷ با رشدی ۳۱ درصدی از بالغ بر ۱۹۶ هزار نفر به حدود ۲۵۹ هزار نفر رسیده است. هم‌چنین تعداد دانشجویان آلمانی که در خارج از کشور تحصیل می‌کنند با رشدی ۲/۲ برابری از ۵۴ هزار و ۷۱۹ نفر در سال ۲۰۰۰ به ۱۲۲ هزار و ۱۹۵ نفر در سال ۲۰۱۷ رسیده است. در سال ۲۰۱۷ میلادی سه کشور چین، هند و اتریش به ترتیب با اعزام ۲۷ هزار و ۷۶۵ (۱۱ درصد)، ۱۳ هزار و ۳۸۷ نفر (۵ درصد) و ۱۰ هزار و ۶۳۱ نفر (۴ درصد)، از بیشترین تعداد دانشجویان بین‌المللی در آلمان برخوردارند. جذب و بکارگیری دانشجویان بین‌المللی یکی از استراتژی‌های کشور آلمان برای مقابله با چالش‌های اقتصادی و اجتماعی حاصل از پیرجمعیتی

است. علاوه بر این، در آلمان از دانشجویان بین‌المللی برای پایداری بخش آموزش استفاده می‌شود، تا پس از فارغ التحصیلی نیز به اقتصاد این کشور کمک کنند و افزایش جمعیت فارغ‌التحصیلان بین‌المللی، شکاف موجود میان جمعیت جوانان و سالمندان را پر کند (QS, 2019). ایجاد دفاتر منطقه‌ای برای اطلاع رسانی و بازاریابی به منظور ترغیب به تحصیل در آلمان، معافیت آزمون بازار کار برای فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌های آلمان و ویزای اشتغال پس از تحصیل از دیگر استراتژی‌های این کشور در راستای جذب و نگهداشت دانشجویان بین‌المللی هستند (Hoffmeyer-Zlotnik & Grote, 2019). هم‌چنین دولت فدرال، استراتژی‌های بین‌المللی‌سازی آموزش عالی را از طریق برنامه‌هایی همچون همکاری بین مراکز

1. National Research Agency
2. Poles of Research and Higher Education
3. CampusFrance

دانشجویان خارجی که قصد تحصیل در آلمان را دارند، می‌باشد. همچنین برنامه Exzellenzinitiative دولت آلمان، ایجاد دانشگاه‌هایی در سطح جهانی را تشویق می‌کند. علاوه بر این، حداقل هزینه شهریه (به جز در بادن-وورتمبرگ) و فرصت برای یافتن شغل بعد از فارغ التحصیلی، به لطف نیاز کارفرمایان آلمانی به نیروی کار، بدون شک بر انتخاب آلمان به عنوان مقصد دانشجویان بین‌المللی تأثیر می‌گذارد (Campus France, 2019).

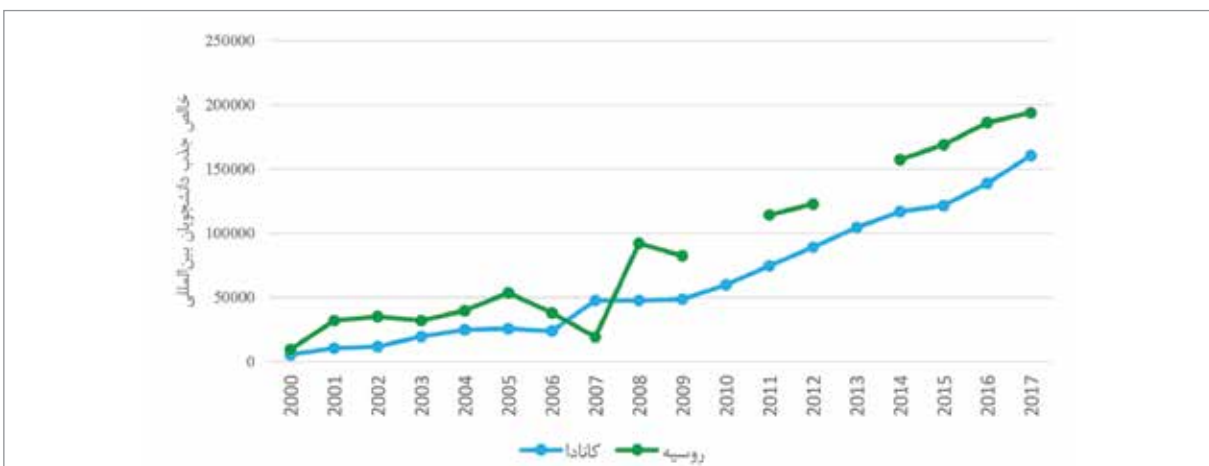
آموزش عالی، تحرک دانشجویان و محققان، همکاری در زمینه نوآوری و آموزش فنی حرفه‌ای، همکاری با کشورهای نوظهور و در حال توسعه و ارتقاء تحقیقات در زمینه چالش‌های جهانی دنبال می‌کند. استراتژی بین‌المللی‌سازی آلمان تا حدود زیادی به یک سیاست بورسیه تحصیلی فعال متکی است. خدمات تبادل دانشگاهی آلمان (DAAD) یکی از بزرگ‌ترین منابع بورسیه تحصیلی هم برای دانشجویان آلمانی خارج از کشور و هم برای

نمودار ۱۹- سه کشور اصلی دانشجو فرست به آلمان در سال ۲۰۱۷ (UNESCO Institute for Statistics, 2020a)

بوده‌اند و کانادا برای مقابله با پیر جمعیتی و پر کردن شکاف نیروی کار ماهر، به جذب دانشجویان بین‌المللی می‌پردازند. کشورهای مذکور با اعمال سیاست‌های اثربخشی در راستای تسهیل فرآیند جذب دانشجویان بین‌المللی، توانسته‌اند سهم بازار خود را به سرعت افزایش دهند.

● **کشورهای نوظهور در بازار جذب دانشجویان**
کشورهای کانادا و روسیه در دو دهه‌ی اخیر توانسته‌اند عملکرد خود را در جذب دانشجویان بین‌المللی به سرعت بهبود بخشند و به جایگاهی معادل جایگاه کشورهای سنتی دانشجو پذیر دست یابند. کشور روسیه برای نفوذ در کشورهایی که سابقاً عضو اتحادیه جماهیر شوروی

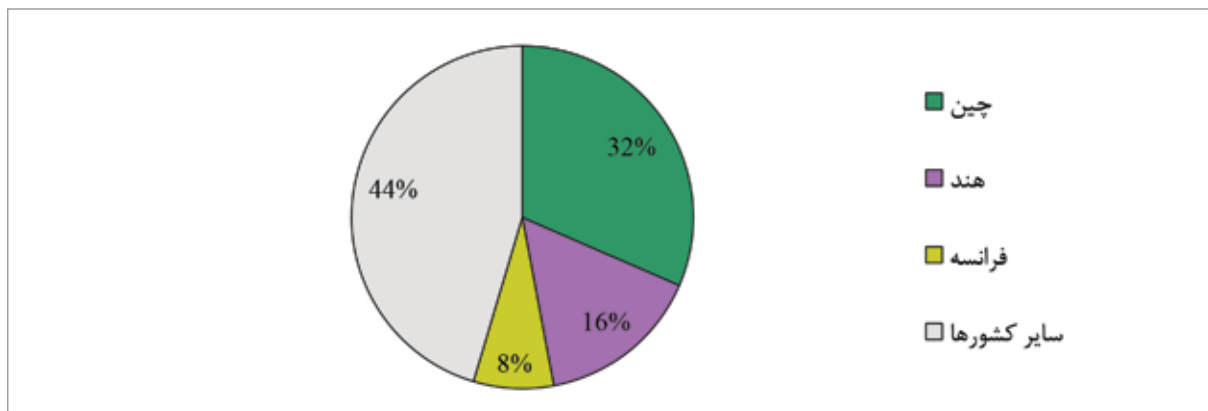

نمودار ۲۰- خالص جذب دانشجویان بین‌المللی در کشورهای سنتی دانشجو پذیر (۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷) (UNESCO Institute for Statistics, 2020b)

کانادا: کانادا از کشورهای سنتی مهاجرپذیری است که در گذشته بیشتر به دنبال جذب نیروی کار و مهاجران اقتصادی بوده است؛ اما در حال حاضر، استراتژی خود را بر روی جذب دانشجویان بین‌المللی و تأمین نیروی کار آتی خود از این کانال، متمرکز نموده است (Thanabalasingam & Baba, 2019). تعداد دانشجویان بین‌المللی کانادا طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷ با رشدی تقریباً ۵/۵ برابری همراه بوده است و از ۳۶ هزار و ۴۵۰ نفر در سال ۲۰۰۰ به ۲۰۹ هزار و ۹۷۹ نفر افزایش یافته است. هم‌چنین تعداد دانشجویان کانادایی که در خارج از کشور تحصیل می‌کنند با رشدی تقریباً ۱/۵ برابری از ۳۱ هزار و ۹۸ نفر در سال ۲۰۰۰ به ۴۹ هزار و ۳۸۶ نفر در سال ۲۰۱۷ افزایش یافته است (UIS, 2020). یکی از دلایل مهم عدم تمایل دانشجویان کانادایی برای تحصیل در سایر کشورها، صرفه اقتصادی تحصیل در کشور خودشان است (Canada's International Education, 2019). در سال ۲۰۱۷ کشورهای چین، هند و فرانسه به ترتیب با ۶۶ هزار و ۱۶۱ (۳۲ درصد)، ۳۲ هزار و ۶۱۶ (۱۶ درصد) و ۱۵ هزار و ۹۱۲ (۸ درصد) نفر، سه کشور برتر دانشجوی فرست به کانادا بوده‌اند (UIS, 2020). با این وجود این کشور به دنبال جذب دانشجویان بین‌المللی از کشورهای

متنوع‌تر و در شهرهای متنوع‌تری است تا سراسر کانادا از مزایای این دانشجویان بهره‌مند شوند و بخش آموزش بین‌المللی در این کشور به رشد پایداری دست یابد (Canada's International Education, 2019).

استراتژی جدید آموزش بین‌المللی در کانادا با ایجاد مراکز آموزشی و برنامه‌های مطالعاتی قوی به دو زبان انگلیسی و فرانسوی و هم‌چنین کیفیت مناسب مراکز آموزشی، این کشور را به یک مرکز قدرت در آموزش بین‌المللی تبدیل کرده است (Canada's International Education, 2019). ارائه بورس‌های تحصیلی متنوع شامل بورس‌های دولتی، بورس‌های مخصوص دانشجویان تحصیلات تکمیلی، بورس تحصیلی اونتاریو برای دانشجویان شایسته، بورس‌های تحصیلی دانشگاه‌ها، بورسیه رشته‌های خاص از جمله علوم انسانی و اجتماعی و بورس‌های تحصیلی رهبری جهانی^۱ نیز در جذب دانشجویان بین‌المللی موثر بوده است (Admission Table, 2019). هم‌چنین دولت این کشور با شناسایی و توجه به اولویت‌هایش، استراتژی استخدام و جذب دانشجویان بین‌المللی از کشورهای برزیل، چین، هند و مکزیک نیز را در دستور کار خود قرار داده و به نظر می‌رسد که این تلاش‌ها اثربخش بوده‌اند (Campus France, 2019b).

نمودار ۲۱- سه کشور اصلی دانشجوی فرست به کانادا در سال ۲۰۱۷
(UNESCO Institute for Statistics, 2020a)

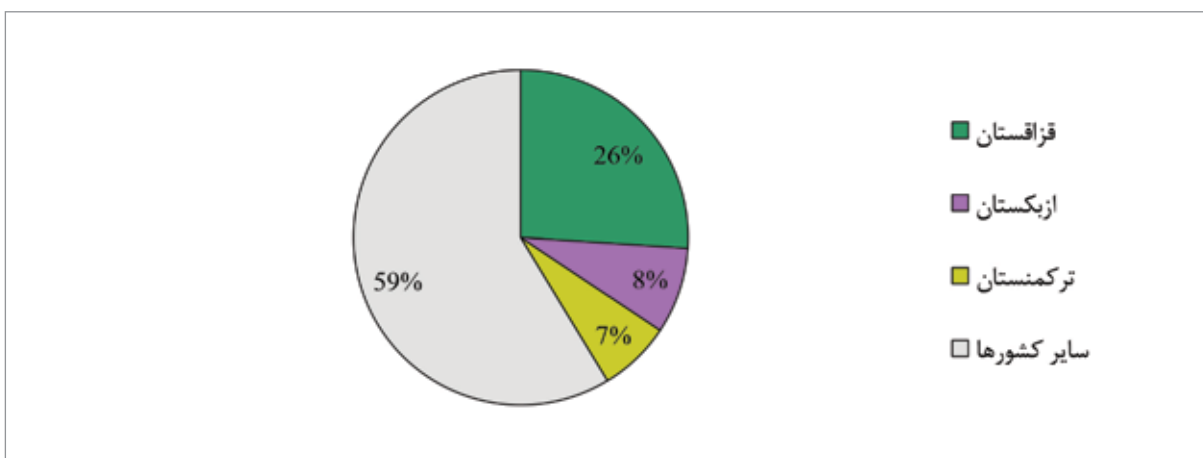
دانشجویان بین‌المللی در روسیه از ۴۱ هزار و ۲۱۰ نفر در سال ۲۰۰۰ به ۲۵۰ هزار و ۶۵۸ نفر در سال ۲۰۱۷ رسیده است. هم‌چنین تعداد دانشجویان روسی خارج از

روسیه: تعداد دانشجویان بین‌المللی در روسیه از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷ با رشدی ۵۰۰ درصدی همراه بوده است و تقریباً ۶ برابر شده است. به عبارت دیگر، تعداد

۱. هدف از این بورس‌های تحصیلی کمک به فعالیت‌های بشر دوستانه و توسعه در کشورهای مبدأ دانشجویان است.

کشور طی سال‌های مشابه با رشدی ۷۸ درصدی از ۳۱ هزار و ۶۵۷ نفر در سال ۲۰۰۰ به ۵۶ هزار و ۶۵۹ نفر در سال ۲۰۱۷ رسیده است که این افزایش با سرعت رشد کمتری نسبت به جریان ورودی دانشجویان شکل گرفته است (UIS, 2020). زبان روسی و کیفیت مراکز آموزشی از جمله مهم‌ترین دلایل عدم تمایل دانشجویان برای تحصیل در روسیه می‌باشد (QS, 2019). در سال ۲۰۱۷ کشورهای قزاقستان، ازبکستان و ترکمنستان به ترتیب با ۶۵ هزار و ۲۳۷ (۲۶ درصد)، ۲۰ هزار و ۸۶۲ (۸

درصد) و ۱۷ هزار و ۴۵۷ (۷ درصد) نفر، سه کشور برتر دانشجوی فرست به روسیه بوده‌اند. سیاست‌های این کشور در جذب دانشجویان بین‌المللی به نحوی است که به طور مستقیم با کشورهای پیشرو رقابت نمی‌کند و بیشتر در پی جذب دانشجویان از کشورهای مشترک المنافع (CIS)^۱ خود می‌باشد (Campus France, 2019). به عبارت دیگر این کشور به دنبال اعمال قدرت نرم از طریق گسترش آموزش بین‌المللی در میان کشورهایی است که سابقاً عضو اتحادیه جماهیر شوروی بوده‌اند.

نمودار ۲۲- سه کشور اصلی دانشجوی فرست به روسیه در سال ۲۰۱۷ (UNESCO Institute for Statistics, 2020a)

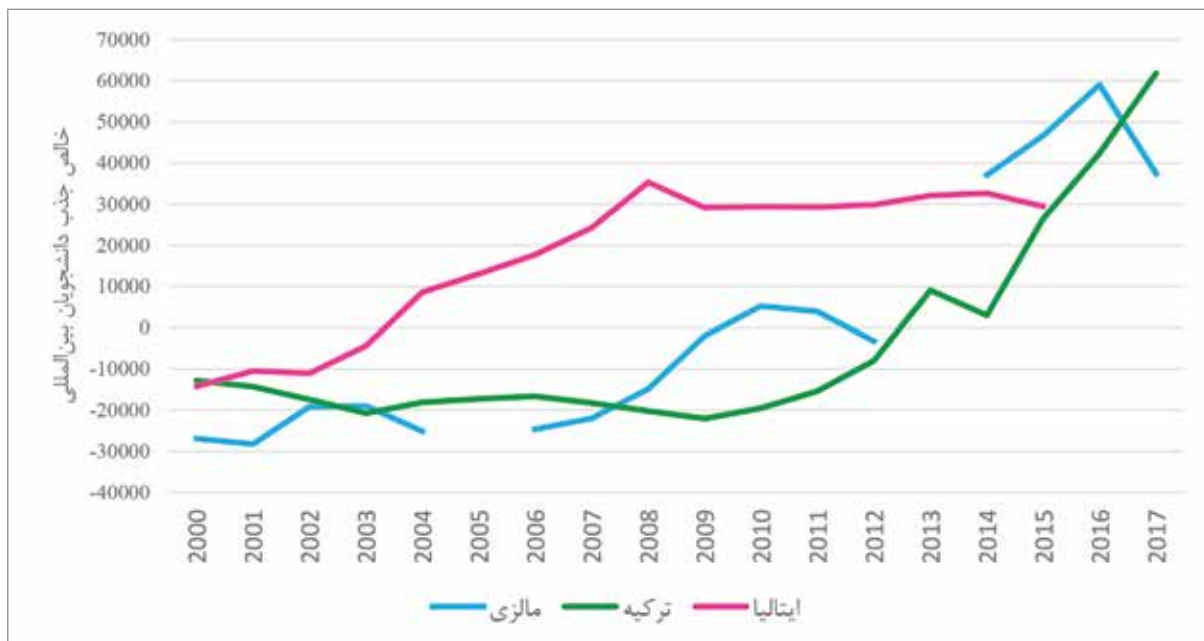
● کشورهای برنامه محور

کشورهای برنامه محور در گذشته با مشکل خروج بالای دانشجویان بین‌المللی همراه بوده‌اند، اما در دو دهه‌ی اخیر و با بکارگیری سیاست‌های مناسب در راستای جذب دانشجویان خارجی و بازگرداندن و یا بازبهرمندی از دانشجویان بین‌المللی خارج از کشور، توانسته‌اند منافع خود را از فرآیند چرخش نخبگان افزایش دهند. کشورهای ترکیه، ایتالیا و مالزی با اجرای برنامه‌های تبادل دانشجویی و اعطای کمک هزینه‌های تحصیلی، توانسته‌اند سهم خود را از بازار جذب دانشجویان بین‌المللی افزایش دهند.

چین، هند و عربستان نیز با اجرای سیاست‌های متعددی توانسته‌اند به مقصد دانشجویان بین‌المللی در سطح منطقه‌ای تبدیل شوند و از این طریق به نفوذ فرهنگ خود در مناطق هدف بپردازند. از طرف دیگر این سه کشور برای جبران آمار بالای خروج دانشجویان خود، به اجرای برنامه‌هایی در راستای بازگرداندن و یا بازبهرمندی از دانشجویان خود در خارج از کشور پرداخته‌اند تا از این طریق از ظرفیت علمی و فناوری آن افراد استفاده کنند.

1. Commonwealth of Independent States

● تبدیل تراز منفی به مثبت، با استفاده از برنامه‌های جذب دانشجویان بین‌المللی

نمودار ۲۳- خالص جذب دانشجویان بین‌المللی در برخی از کشورهای برنامه محور (۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷)
(UNESCO Institute for Statistics, 2020b)

نفر به ۴۶ هزار و ۲۱۷ نفر رسیده است. در سال ۲۰۱۷ کشورهای سوریه، آذربایجان، ترکمنستان و ایران به ترتیب با ۱۵ هزار و ۴۲ (۱۴ درصد)، ۱۴ هزار و ۸۷۸ (۱۴ درصد)، ۱۰ هزار و ۴۱۸ (۱۰ درصد) و ۶ هزار و ۹۹ (۵ درصد) نفر، کشورهای برتر دانشجوی فرست به ترکیه بوده‌اند. همان طور که از نمودار فوق مشخص است، تراز دانشجویان بین‌المللی ترکیه از سال ۲۰۱۲ مثبت شده است و سهم دانشجویپذیری ترکیه نسبت به سهم دانشجویفرستی‌اش بیشتر شده است. از مهم‌ترین دلایل این تراز مثبت می‌توان به واگذاری آزمون^۱ YÖS به دانشگاه‌ها اشاره کرد (Daily Sabah, 2019). برگزاری این آزمون قبلاً در اختیار مرکز انتخاب و جایابی دانشجویان^۲ (ÖSYM) بود که موجب رویارویی دانشجویان بین‌المللی با روش‌های بوروکراتیک سخت و پیچیده می‌شد. از سال ۲۰۱۰ به بعد، برگزاری این آزمون از محدوده‌ی اختیارات این سازمان خارج شد و به دانشگاه‌ها سپرده شد (Expatriate Guide Turkey, 2019). علاوه بر این، این کشور طی چند ماه اخیر اعلام کرده است که تقریباً تمام

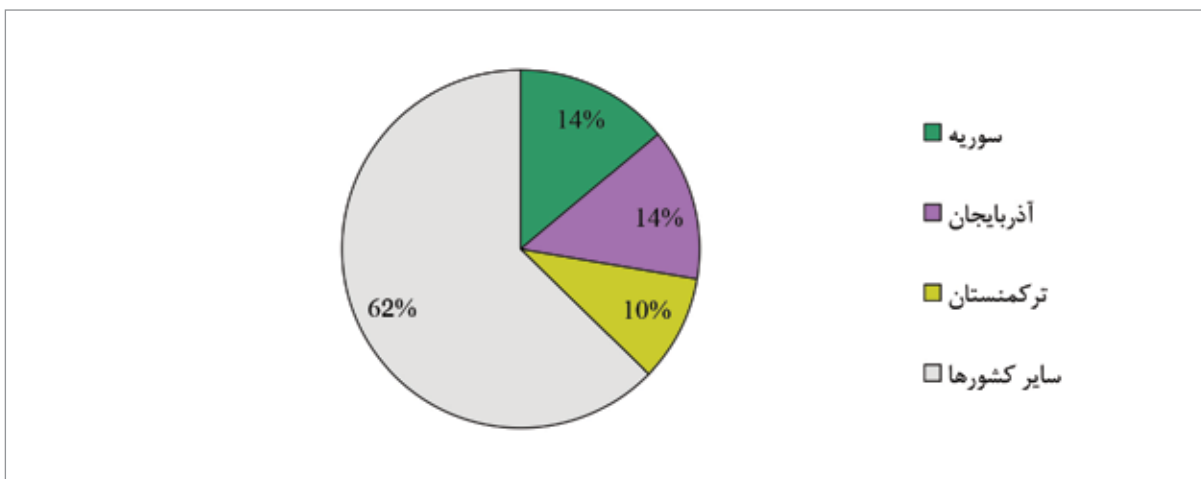
کشورهای مالزی، ترکیه و ایتالیا در گذشته با مشکل خروج بالای دانشجویان بین‌المللی همراه بوده‌اند، اما در دو دهه‌ی اخیر و با اجرای برنامه‌های تبادل دانشجو و اعطای کمک هزینه‌های تحصیلی، توانسته‌اند سهم خود را بازار جذب دانشجویان بین‌المللی در سطح منطقه‌ای افزایش دهند و به یکی از مقاصد مهم دانشجویی در سطح کشورهای منطقه تبدیل شوند. از سوی دیگر با ثبات نسبی تراز دانشجویان خروجی از این کشورها، خالص جذب دانشجویان بین‌المللی در آنان افزایش یافته و توانسته‌اند سر ریز مثبتی از فرآیند چرخش نخبگان داشته باشند.

ترکیه: تعداد دانشجویان بین‌المللی در ترکیه طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷ تقریباً ۶ برابر شده است و از ۱۷ هزار و ۶۵۴ نفر در سال ۲۰۰۰ به ۱۰۸ هزار و ۷۰۶ نفر در سال ۲۰۱۷ رسیده است. هم‌چنین تعداد دانشجویان ترکیه‌ای که در خارج از کشور تحصیل می‌کنند، طی سال‌های مشابه با رشدی ۵۱ درصدی از ۳۰ هزار و ۴۷۷

۱. آزمون ورودی دانشجویان خارجی در دانشگاه‌های ترکیه

محدودیت‌های ثبت‌نام در دانشگاه را برای دانشجویان بین‌المللی حذف خواهد کرد و علاوه‌براین، دانشگاه‌های ترکیه آزاد خواهند بود که بیش از ۵۰ درصد از ظرفیت دانشگاه‌های خود را به دانشجویان بین‌المللی اختصاص دهند، که البته دوره‌های پزشکی و دندان‌پزشکی در این

زمینه استثنا هستند و نهایتاً می‌توانند ۵۰ درصد از ظرفیت خود را به آنان اختصاص دهند (ICEF, 2019). موارد مذکور موجب تسهیل اخذ پذیرش از دانشگاه‌های این کشور شده است و افزایش سهم آن را از بازار دانشجویان بین‌المللی توجیه می‌کند.

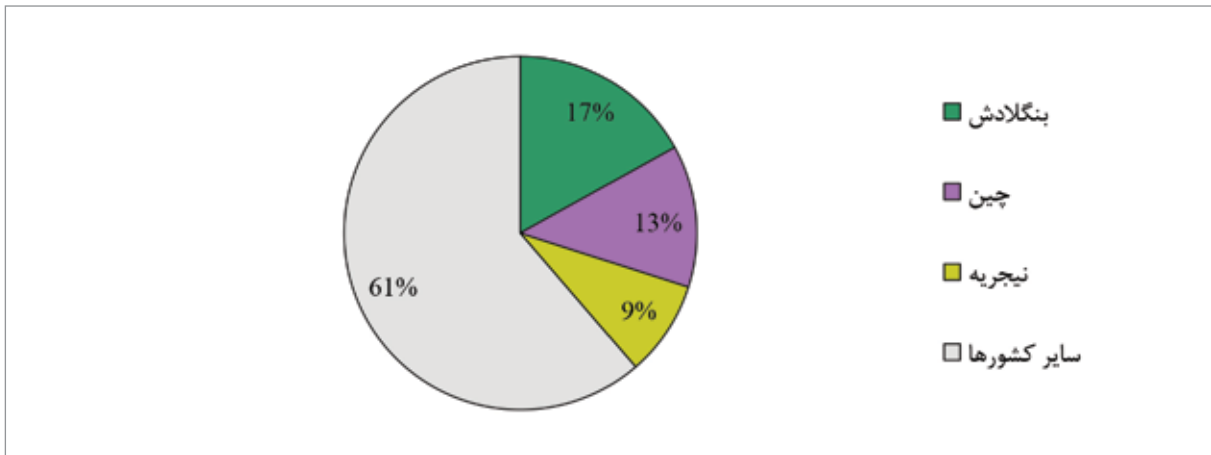

نمودار ۲۴- سه کشور اصلی دانشجو فرست به ترکیه در سال ۲۰۱۷ (UNESCO Institute for Statistics, 2020a)

مالزی: تعداد دانشجویان بین‌المللی در مالزی طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷ تقریباً ۵ برابر شده است و از ۱۸ هزار و ۸۹۲ نفر در سال ۲۰۰۰ به ۱۰۰ هزار و ۷۶۵ نفر در سال ۲۰۱۷ افزایش یافته است. همچنین تعداد دانشجویان مالزیایی که در خارج از کشور تحصیل می‌کنند در همین بازه زمانی با رشدی تقریباً ۳۸ درصدی از ۴۵ هزار و ۸۱۵ نفر به ۶۳ هزار و ۲۵۳ نفر افزایش یافته است. در سال ۲۰۱۷ کشورهای بنگلادش، چین و نیجریه به ترتیب با ۲۰ هزار و ۸۱۱ (۱۷ درصد)، ۱۵ هزار و ۹۵۷ (۱۳ درصد) و ۱۰ هزار و ۷۳۳ (۹ درصد) نفر، سه کشور برتر دانشجو فرست به مالزی بوده‌اند (UIS, 2019). مالزی نیز مانند سایر کشورهای آسیایی توجه ویژه‌ای را به بخش آموزش عالی خود، با هدف تبدیل شدن این کشور به قطب آموزش عالی منطقه مبذول داشته است. از دهه ۸۰ میلادی، مالزی با حمایت از رویکرد آموزش عالی فرا ملی^۱ شروع به اصلاح رویکردهای خود در زمینه‌های

مرتبط با همکاری‌های بین‌المللی، تحرک دانشجویی و برنامه‌های دانشگاهی کرده است. جاه‌طلبی‌های این کشور با هدف تبدیل این کشور به قطب آموزش عالی منطقه رویکرد این کشور را از کشوری صرفاً فرستنده دانشجویی تغییر داده است، تا جایی که از سال ۲۰۰۹ به بعد، سهم دانشجو پذیری این کشور در مقایسه با سهم دانشجو فرستی آن بیشتر شده است. در سال ۲۰۰۶ مالزی ۴۹۰ برنامه را با مؤسسات آموزش عالی خارجی که عمدتاً از استرالیا، انگلستان، کانادا، ایرلند و نیوزلند بودند، داشته است. شعبه بین‌المللی پردیس‌های دانشگاهی در مالزی که هدف آنها جذب دانشجویان محلی و منطقه‌ای است نیز یکی از مؤلفه‌های آموزش عالی فرا ملی است. هم‌چنین استراتژی بین‌المللی‌سازی در مالزی از طریق همکاری با شرکای خارجی و یادگیری بهترین تجارب آنها برای ارتقا بیشتر کیفیت آموزش عالی و مؤسسات آموزشی این کشور، پیگیری می‌شود (Munusamy & Hashim, 2019).

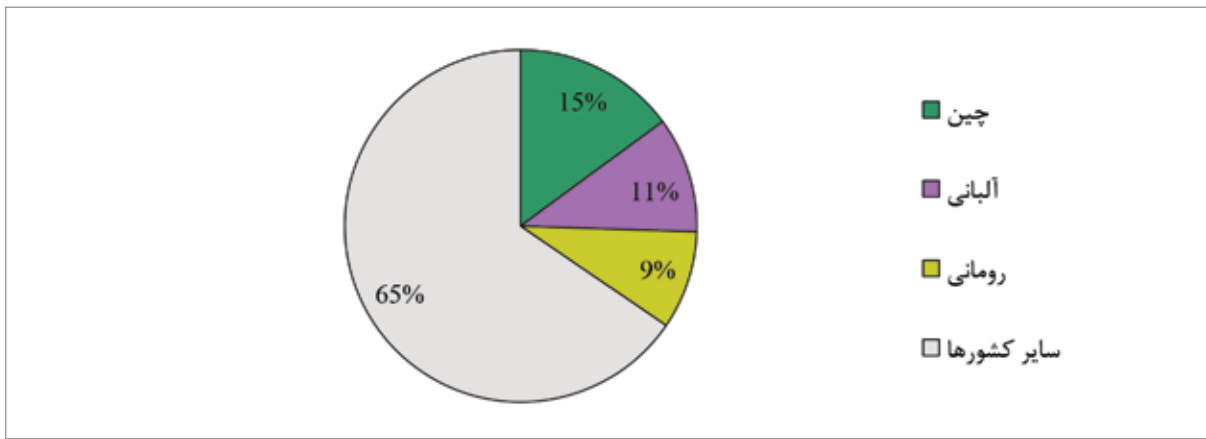
نمودار ۲۵- سه کشور اصلی دانشجوی فرست به مالزی در سال ۲۰۱۷ (UNESCO Institute for Statistics, 2020a)

تلاش‌های داخلی در سطح سیستمی و نهادی موجب تقویت بین‌المللی‌سازی آموزش عالی در ایتالیا شده است (OECD, Supporting Entrepreneurship and Innovation in Higher Education in Italy, 2019). این کشور برنامه‌های جامعی را هم برای جذب و هم ارسال دانشجویان در دستور کار خود قرار داده است. در سال ۱۹۹۹، دولت ایتالیا قوانینی را برای ارتقاء بین‌المللی شدن سیستم آموزش عالی داخلی تصویب کرد. وزارت آموزش و پرورش (MUIR) بسته‌های تشویقی مالی را برای ترغیب دانشگاه‌های محلی برای اتخاذ دو الگوی اصلی همکاری معرفی کرد: همکاری با موسسات خارجی که "مدل‌های دانشگاه ایتالیا" را ترویج می‌کنند و برنامه‌های مشترک که موجب تحرک درونی و بیرونی کارکنان، محققان و دانشجویان می‌شود (The Observatory on Borderless Higher Education, 2005). برای افزایش رقابت بین‌المللی آموزش عالی، اکثر دانشگاه‌های ایتالیا وبسایت‌های رسمی به دو زبان ایتالیایی و انگلیسی دارند، برخی حتی دارای وبسایت‌های آلمانی، اسپانیایی و چینی نیز هستند. هم‌چنین در مورد جذب دانشجویان بین‌المللی دو اقدام مهم اتخاذ شده است: اول آزمون ورود به رشته پزشکی برای اولین بار در سال ۲۰۱۲ به زبان انگلیسی و هم‌زمان در ایتالیا و خارج از کشور (در کنسولگری‌های ایتالیا) اجرا شده است. دوم برنامه مارکو پولو که در حال حاضر به طور مستقل توسط دانشگاه به صورت جداگانه اداره می‌شود. این برنامه با هدف

ایتالیا: تعداد دانشجویان بین‌المللی در ایتالیا از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷ با رشدی تقریباً ۴ برابری همراه بوده است و از ۲۴ هزار و ۹۲۹ نفر در سال ۲۰۰۰ به ۹۷ هزار و ۵۶۳ نفر در سال ۲۰۱۷ افزایش پیدا کرده است. هم‌چنین تعداد دانشجویان ایتالیایی که برای تحصیل از کشور خارج می‌شوند با رشدی تقریباً ۲ برابری از ۳۹ هزار و ۱۶۰ نفر در سال ۲۰۰۰ به ۷۴ هزار و ۲۶۸ نفر در سال ۲۰۱۷ افزایش یافته است. همان‌طور که از نمودار مشخص است، خالص جابه‌جایی‌های دانشجویی این کشور از سال ۲۰۰۳ به بعد مثبت شده است و این کشور برنامه‌هایی را برای جذب دانشجویان بین‌المللی در دستور کار خود قرار داده است. در سال ۲۰۱۷ کشورهای چین، آلبانی و رومانی به ترتیب با ۱۴ هزار و ۵۳۱ (۱۵ درصد)، ۱۰ هزار و ۳۶۴ (۱۱ درصد) و رومانی با ۸ هزار و ۸۱۳ (۹ درصد) نفر، سه کشور برتر دانشجوی فرست به ایتالیا بوده‌اند (UIS, 2020). تلاش‌های ایتالیا برای بین‌المللی‌سازی آموزش عالی خود به طور چشمگیری توسط محرک‌های داخلی و خارجی تقویت شده است. محرک‌های خارجی مانند برنامه‌های آموزش عالی و تحقیقات عالی اروپا به ویژه با تصویب فرآیند موسوم به فرآیند بولونیا، نه تنها ابتکار عمل را برای بین‌المللی‌سازی آموزش عالی سرعت بخشیده‌اند و با موفقیت راه را برای شکل‌های جدید و متنوع‌تر بین‌المللی‌سازی هم‌وار کرده‌اند، بلکه محرک قانون‌گذاری اخیر در اصلاح آموزش عالی ایتالیا بوده است. هم‌چنین ترکیب این تلاش‌ها با

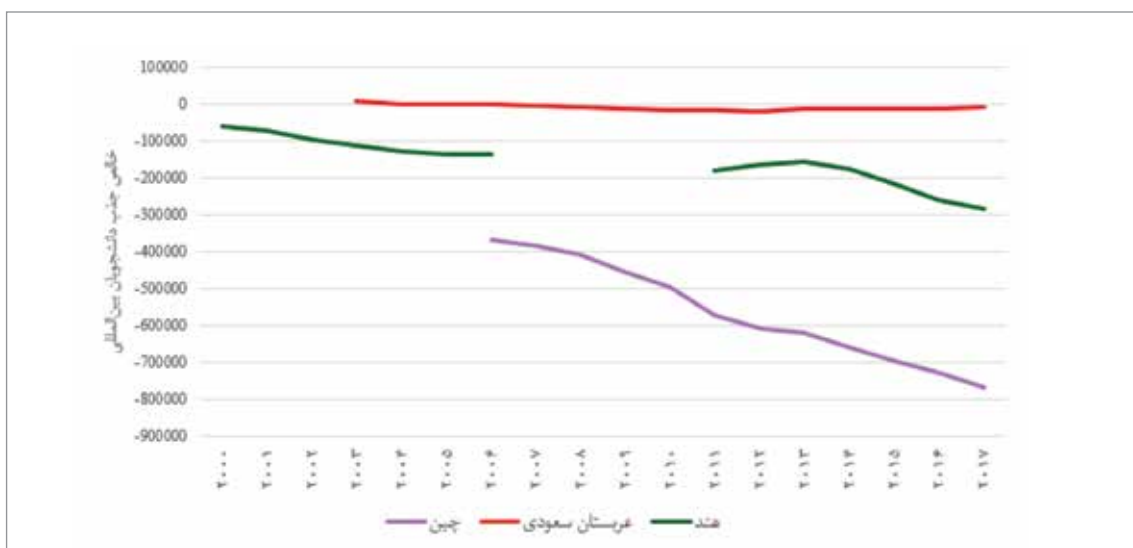
افزایش ورود دانشجویان چینی، به عنوان بخشی از تلاش گسترده‌تر برای تقویت روابط اقتصادی با چین در سطح ملی به اجرا درآمده است. این برنامه دانشگاه‌ها را بر آن داشت تا سیاست‌هایی را برای جذب فعال دانشجویان چینی از جمله افزایش پیشنهادات دوره‌های زبان ایتالیایی به دانشجویان چینی و ساده‌سازی مراحل اداری برای ویزا و ثبت‌نام، اعمال کنند. از نظر دانشجوی فرستی، دبیرستان‌ها از اوایل دهه ۲۰۰۰ موظف به منتشر ساختن دیپلم دبیرستان به زبان‌های انگلیسی، فرانسوی، آلمانی و اسپانیایی و همچنین

ساده سازی در فرایند درخواست دانش‌آموزان ایتالیایی در دانشگاه‌های خارجی بودند (Liu, 2018). در مورد تحرکات درون اروپایی ایتالیا، برنامه اراسموس^۱ مهم‌ترین برنامه برای دانشجویان ایتالیایی خارج از کشور و هم‌چنین دانشجویان خارجی ورودی از کشورهای دیگر اروپایی به ایتالیا است و این کشور همیشه یکی از محبوب‌ترین کشورهای میزبان برای دانشجویان ورودی اراسموس بوده و یکی از کشورهایی است که بیشترین تعداد دانشجویان خارج از کشور اراسموس را اعزام می‌کند.

نمودار ۲۶- سه کشور اصلی دانشجوی فرست به ایتالیا در سال ۲۰۱۷
(UNESCO Institute for Statistics, 2020a)

● استفاده از سیاست‌های جذب، بازگشت و بازبهره‌مندی برای تبدیل تهدید به فرصت و استفاده بهینه از جریان چرخش نخبگان

نمودار ۲۷- خالص جذب دانشجویان بین‌المللی در برخی از کشورهای برنامه محور (۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷)
(UNESCO Institute for Statistics, 2020b)

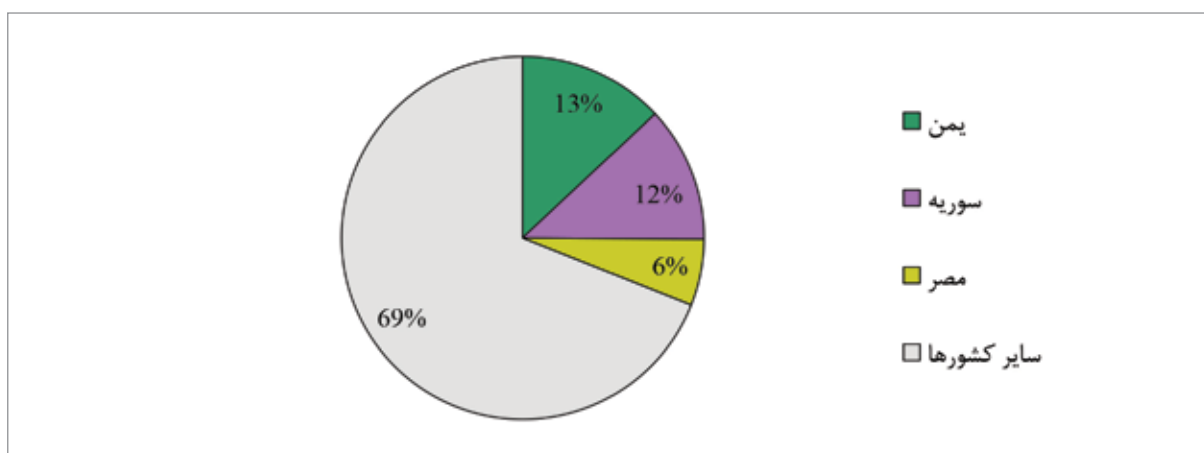
کشورهای چین، هند و عربستان سعودی در میان مهم‌ترین کشورهای دانشجوی فرست جهان قرار دارند. بنابراین نرخ خروج دانشجویان بین‌المللی در هر سه کشور بالاست. با این وجود، از یک طرف، هر سه کشور با استفاده از برنامه‌ها و سیاست‌هایی توانسته‌اند به مقاصد مهم دانشجویان بین‌المللی در سطح منطقه‌ای تبدیل شوند و به گسترش قدرت نرم خود در کشورهای منطقه از این طریق بپردازند. از طرف دیگر، کشور عربستان با اعطای بورسیه‌هایی برای کمک به خروج دانشجویان خود، آنها را به بازگشت و خدمت به وطن پس از اتمام دوران تحصیل، دعوت می‌کند. کشور چین نیز با استفاده از مشوق‌های متعددی توانسته است بستر مناسبی برای بازگرداندن دانشجویان خود به کشور فراهم کند و در این زمینه بسیار موفق عمل کرده است. کشور هند نیز، با توجه به جمعیت زیاد و عدم داشتن ظرفیت کافی برای نگهداشت همه افراد، ترجیح می‌دهد دانشجویان خروجی را در مقصدشان نگه دارد، اما با حفظ ارتباط خود با آنان، از ظرفیت علمی و تکنولوژیکی آنها بهره‌مند شود.

بدین ترتیب، این سه کشور علیرغم اینکه خالص جذب دانشجویان‌شان مقداری منفی است که بیانگر بیشتر بودن نرخ خروج دانشجویان داخلی نسبت به نرخ ورود دانشجویان خارجی است، اما در صورتی که برنامه‌های بازگشت و باز بهره‌مندی آنها را لحاظ کنیم در می‌یابیم که جریان جابه‌جایی‌های دانشجویان بین‌المللی برای هر سه کشور سرریز مثبتی خواهد داشت.

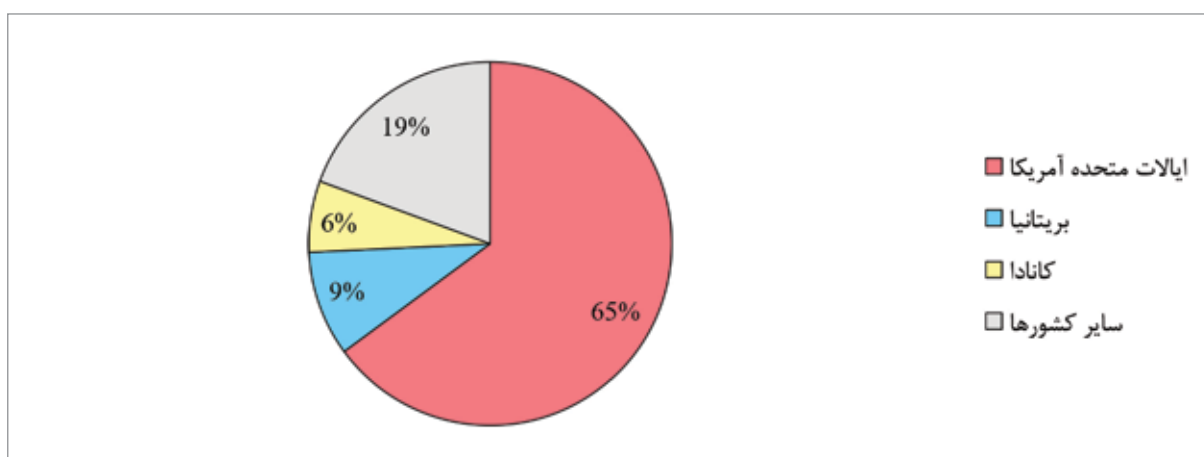
عربستان سعودی: تعداد دانشجویان بین‌المللی در عربستان طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷ با رشد چشمگیری همراه بوده است و تقریباً ۱۰ برابر شده است و از ۷ هزار و ۵۶۱ نفر در سال ۲۰۰۰ به ۷۸ هزار و ۴۳۳ نفر رسیده است. هم‌چنین تعداد دانشجویان عربستانی که در خارج از کشور تحصیل می‌کنند در همین بازه زمانی تقریباً ۸ برابر شده است و از ۱۰ هزار و ۸۲۰ نفر در سال ۲۰۰۰ به ۸۴ هزار و ۳۱۰ نفر در سال ۲۰۱۷ رسیده است. در سال ۲۰۱۸ سه کشور یمن، سوریه و مصر به ترتیب با ۹ هزار و ۶۲۹ (۱۳ درصد)، ۸ هزار و ۹۳۷ (۱۲ درصد) و ۴ هزار و ۳۹۰ (۶ درصد) نفر، سه کشور برتر دانشجوی فرست به عربستان

سعودی بوده‌اند. همان طور که از نمودار مشخص است، سهم دانشجوی پذیرش عربستان قبل از سال ۲۰۰۶ بیشتر از سهم دانشجوی فرستی این کشور بوده است که این سهم از سال ۲۰۰۶ به بعد با اتخاذ برنامه‌ها و سیاست‌های دولتی همچون صرف هزینه‌های کلان بودجه‌ای جهت توسعه آموزش و سیاست بین‌المللی‌سازی آموزش عالی، معکوس شده است (La Scala, 2016, p.38). وزارت آموزش عالی عربستان رویکرد بین‌المللی‌سازی سیستم آموزشی را به عنوان یک گام اساسی در جهت ایجاد و توسعه یک جامعه دانشی رقابت پذیر در سطح بین‌المللی در دستور کار خود قرار داده است. تقویت مبادلات فرهنگی بوسیله پذیرش دانشجویان خارجی در داخل کشور و تشویق دانشجویان برای تحصیل در خارج از کشور، از جمله برنامه‌هایی است که در راستای بین‌المللی‌سازی آموزش در عربستان صورت گرفته است. برنامه بورس پادشاه عبدالله یکی از جاه طلبانه‌ترین تلاش‌ها برای تحقق این امر است (Alt-bach, 2014). این بورسیه با هدف ارتقا مهارت‌های علمی و فناوری و مدیریت تجاری جوانان عربستانی اجرا شده است. دولت عربستان سعودی نزدیک به ۲/۴ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۱ به این برنامه اختصاص داده است و در سال ۲۰۱۴ برای بورسیه ۱۸۵ هزار نفر از دانشجویان خانواده‌هایشان در خارج از کشور مبلغ ۵/۹ میلیارد دلار اختصاص داده است (SABC, 2014).

در سال ۲۰۱۸ تعداد دانشجویان عربستانی که از بورس KASP بهره‌مند شده‌اند به ۸۷ هزار و ۷۸۶ نفر رسیده است (Alsqaor, 2018). مقصد ۶۵ درصد از دانشجویان عربستانی، کشور آمریکا است تا از این طریق به تنش‌زدایی میان دو کشور پس از واقعه ۱۱ سپتامبر پرداخته شود. دانشجویان پس از اتمام تحصیلات خود باید به عربستان سعودی برگردند و شغل پیدا کنند و از این طریق کشور را هدایت کرده و فرهنگ کشور را نیز تقویت کنند (Abu-jami, 2016). بنابراین با احتساب آمار جذب دانشجویان خارجی و بازگشت دانشجویان عربستانی پس از اتمام تحصیلات‌شان، این کشور با استفاده از برنامه‌های صحیح و اثربخش توانسته است به بهره‌برداری از جریان چرخش نخبگان و دانشجویان بپردازد.

نمودار ۲۸- سه کشور اصلی دانشجوی فرست به عربستان سعودی در سال ۲۰۱۸
(UNESCO Institute for Statistics, 2020a)

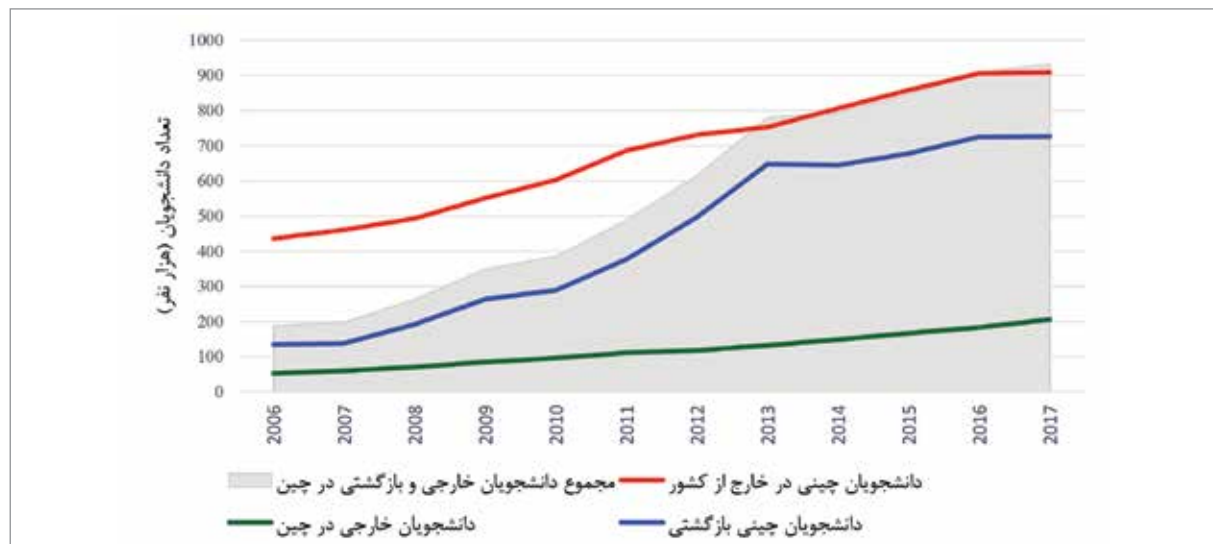
نمودار ۲۹- سه مقصد اصلی دانشجویان عربستان سعودی در سال ۲۰۱۷
(UNESCO Institute for Statistics, 2020a)

به خارج از کشور می‌رود، ۸ نفر به وطن بازمی‌گردد. چرا که از نظر تاریخی، تحصیل در خارج از کشور راهی برای پیشرفت دانشجویان چینی بوده است، آنها با ماندن در خارج از کشور پس از فارغ‌التحصیلی، قادر بودند بیشتر از همسالان خود در چین درآمد داشته باشند؛ اما با گذشت زمان این روند دچار تغییر شده است و قدرت بازار کار چین و همچنین سیاست‌های داخلی مطلوب آن در قبال افراد بازگشتی، باعث افزایش تعداد بازگشتی‌ها شده است. علاوه بر این، بر اساس گزارش آماری از دانشجویان بین‌المللی که توسط وزارت آموزش و پرورش این کشور منتشر شده است، تعداد دانشجویان بین‌المللی در چین، از ۵۲ هزار و ۱۵۰ نفر در سال ۲۰۰۰ به ۴۹۲ هزار و ۱۸۵ نفر در سال ۲۰۱۸ رسیده و تقریباً ۱۰ برابر شده

چین: گرچه کشور چین همواره به عنوان بزرگ‌ترین کشور دانشجویفرست در سطح جهانی در نظر گرفته می‌شود، اما اغلب به عنوان یک مقصد مهم برای دانشجویان بین‌المللی نادیده گرفته می‌شود (Wen & Hu, 2019). از سال ۲۰۰۱ تا ۲۰۰۸، موج گسترده دانشجویان چینی که برای تحصیل به خارج از کشورشان می‌رفتند، آغاز می‌شود (Choudaha, 2019). از سال ۱۹۷۸ تا ۲۰۰۷، بیش از ۱/۲ میلیون دانشجوی چینی برای ادامه تحصیل به خارج از کشور می‌روند و از این میان تنها یک چهارم‌شان به وطن بازمی‌گردند (Cao, 2008). اما همان‌طور که در نمودار فوق مشهود است، از سال ۲۰۰۷ تعداد بازگشتی‌ها افزایش می‌یابد و به حدی می‌رسد که در سال ۲۰۱۷، تقریباً از هر ۱۰ دانشجوی چینی که برای ادامه تحصیل

است^۱ (China's Ministry of Education, 2019b). در سال ۲۰۰۲ با آزادسازی تجارت بین‌المللی در آموزش (Wen & Hu, 2019) و از سال ۲۰۱۱، با پیوستن به سازمان تجارت جهانی (WTO)^۲، به فرآیند ادغام چین با اقتصاد جهانی سرعت بخشیده می‌شود و بین‌المللی‌سازی تحصیلات تکمیلی به طرز چشمگیری افزایش می‌یابد، در نتیجه این کشور به یک مقصد در حال ظهور برای دانشجویان بین‌المللی تبدیل می‌شود (Wen & Hu, 2019). افزایش تعداد دانشجویان بین‌المللی در چین، نتیجه همکاری اقتصادی و آموزشی بین این کشور و سایر کشورهاست. این کشور "ابتکار کمربند و جاده" را در سال ۲۰۱۳ راه‌اندازی کرد تا بتواند همکاری‌های اقتصادی و آموزشی خود را با کشورهای آسیایی، آفریقایی و اروپایی افزایش دهد. بر اساس اطلاعات مربوط به دانشجویان بین‌المللی که توسط وزارت آموزش این کشور منتشر شده است، از سال ۲۰۱۶ به بعد، بالغ بر ۶۰ درصد از دانشجویان بین‌المللی چین از مناطق مربوط به "ابتکار کمربند و جاده"^۳ آمده‌اند (Yang & De Wit, 2019). این برنامه از سال ۲۰۱۳ به مرحله اجرا درآمد و طی این برنامه گسترده که بالغ بر ۸۴ کشور از قاره‌های آسیا، آفریقا، اروپا و آمریکا در آن عضویت دارند، ساختار آموزش هر یک از کشورهای عضو بررسی و فرصت‌های

موجود در هر یک از آنها شناسایی شده است و برنامه‌ای متناسب با آن، برای کشور مورد نظر ارائه کرده‌اند (The British Chamber of Commerce in China, 2019). براساس اعلام آکادمی علوم اجتماعی چین، در آینده این کشور وارد دوره رشد منفی جمعیت خواهد شد و نسبت سالمندان به جوانان به طرز چشمگیری نامتعادل خواهد شد. این مسئله به معنای کند شدن رشد اقتصادی است. برای رفع این عدم تعادل، دولت چین استراتژی "ساخته شده در چین ۲۰۲۵"^۴ را ارائه کرده است. با اعمال استراتژی "ساخته شده در چین"، دانشگاه‌ها می‌توانند ورود دانشجویان چینی به دانشگاه‌ها را تسهیل کنند و گزینه‌های تحصیل در داخل را از طریق فرصت‌های تحصیل در خارج از کشور ترویج دهند و کند شدن رشد اقتصادی را با جذب دانشجویان بین‌المللی برطرف کنند (QS, 2019a). هم‌چنین سیاست‌های افزایش نرخ اقامت دانشجویان بین‌المللی و سیاست‌های بازگرداندن دانشجویان چینی خارج از کشور، می‌توانند به توسعه چین به عنوان یک اقتصاد دانش‌بنیان کمک کنند (Gao & De Wit, 2017). هم‌چنین دانشجویان بین‌المللی که پل اصلی ارتباطی میان چین و سایر جهان هستند، درک بهتری از این کشور دارند و ارزش‌های فرهنگ سنتی و توسعه اقتصادی آن را به جهانیان معرفی

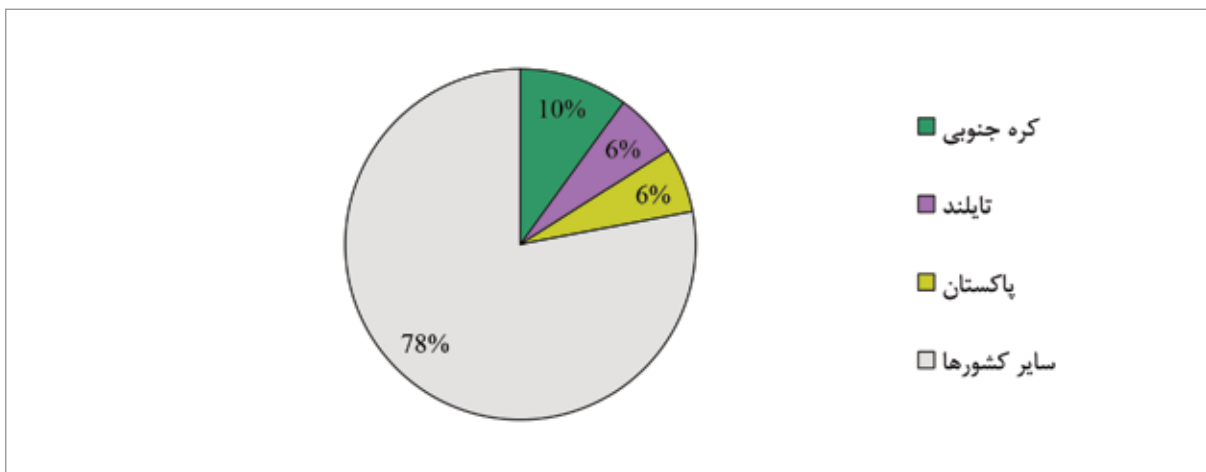
نمودار ۳۰- جمعیت دانشجویان ورودی، خروجی و بازگشتی در چین (۲۰۰۶ تا ۲۰۱۷)
 (China's Ministry of Education, 2019a)؛ (UIS, 2019a)؛ (UIS, 2019b).

۱. تعداد دانشجویان بین‌المللی در هنگ‌کنگ، ماکائو و تایوان در این آمار در نظر گرفته نشده است.

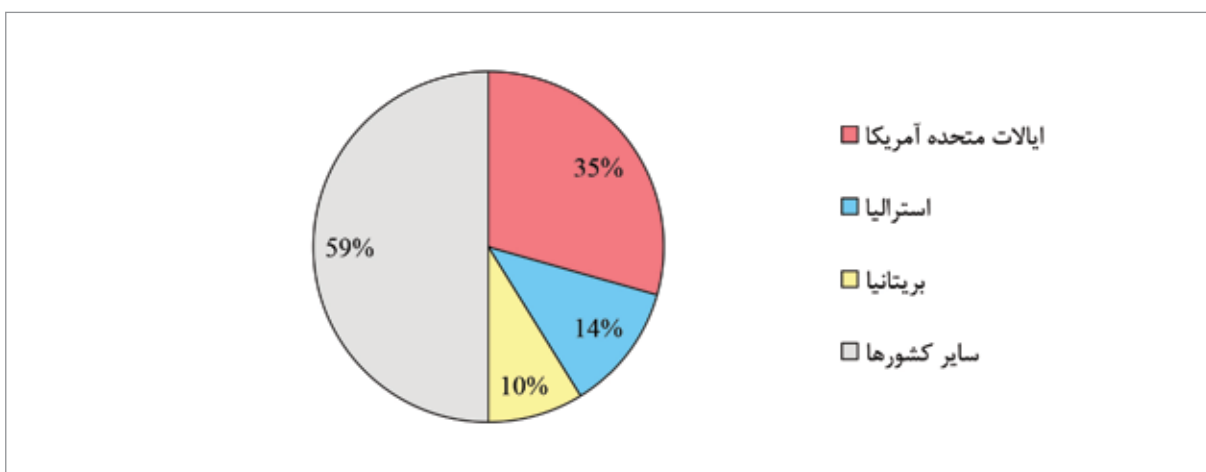
2. World Trade Organization
 3. Belt and Road Initiative
 4. Made in China 2025

می‌کنند. این نه تنها فرصتی برای ورود زبان، فرهنگ و آموزش چینی به عرصه‌ی جهانی است، بلکه موجب گسترش قدرت نرم فرهنگی این کشور نیز می‌شود. هم‌چنین افزایش همکاری‌های دوجانبه و چندجانبه در آموزش عالی و جذب استعدادها از کشورهای در حال توسعه موجب تقویت همکاری بین چین و کشورهای در حال توسعه خواهد شد (Gao & De Wit, 2017).
به عبارت دیگر، کشور چین با بالا نگه داشتن سطح اعزام، دریافت و بازگشت دانشجویان بین‌المللی، به دنبال کسب حداکثر مطلوبیت از گردش دانشجویان می‌باشد

و همان‌طور که مشخص است، چنین سیاستی موجب سرریز مثبت برای این کشور شده و در سال ۲۰۱۷، جمع دانشجویان خارجی و بازگشتی در چین، نسبت به دانشجویان خروجی از این کشور فزونی یافته است. بنابر گزارش آماری از دانشجویان بین‌المللی که توسط وزارت آموزش و پرورش این کشور در سال ۲۰۱۸ منتشر شده است، کشورهای کره‌جنوبی، تایلند، پاکستان، هند، آمریکا و روسیه به ترتیب مهم‌ترین کشورهای دانشجو فرست به چین هستند (China's Ministry of Education, 2019b).

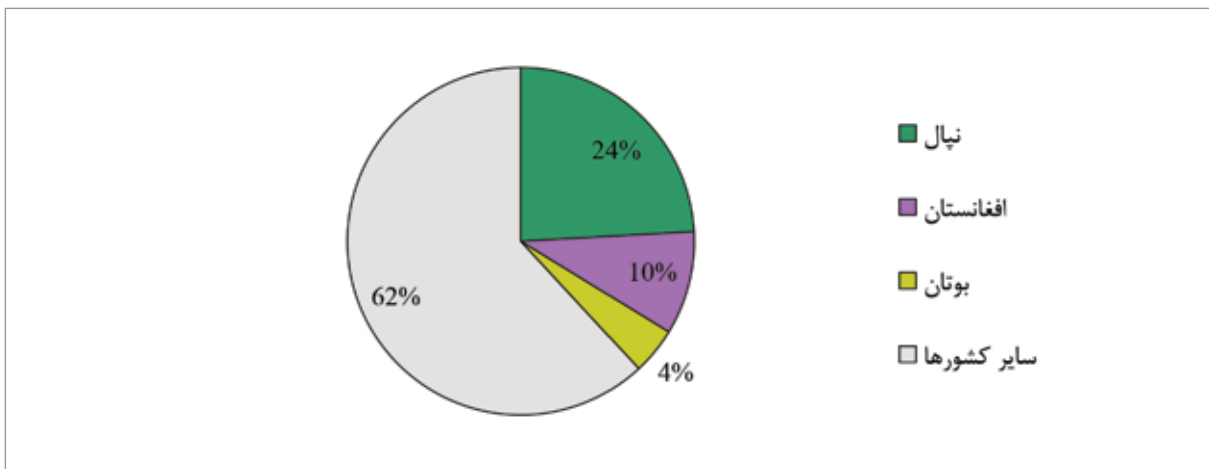
نمودار ۳۱- سه کشور اصلی دانشجو فرست به چین در سال ۲۰۱۸
(China's Ministry of Education, 2019b)

نمودار ۳۲- سه مقصد اصلی دانشجویان چین در سال ۲۰۱۷
(UNESCO Institute for Statistics, 2020a)

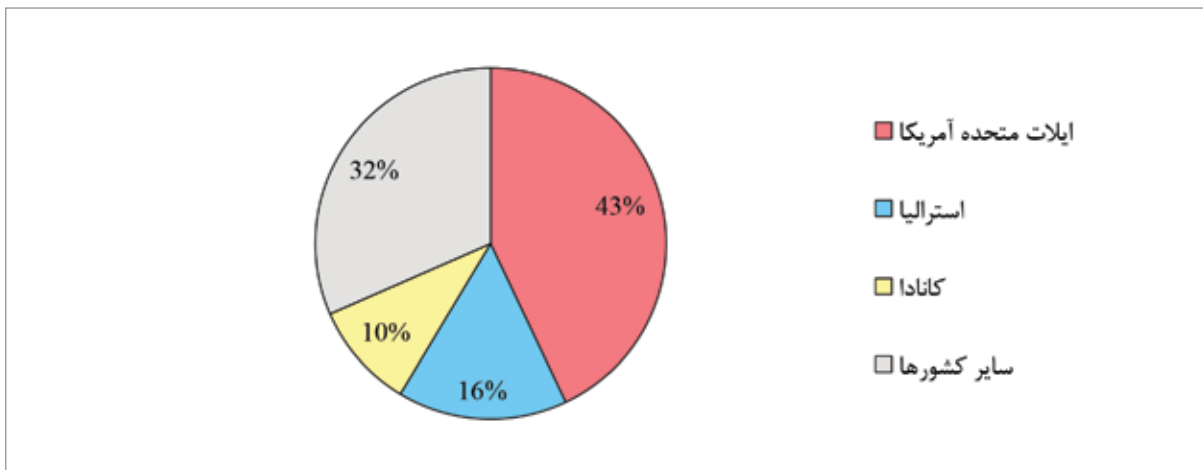
هندوستان: تعداد دانشجویان بین‌المللی در هند از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷ تقریباً ۷ برابر شده است و از ۶ هزار و ۹۸۸ نفر در سال ۲۰۰۰ به ۴۶ هزار و ۷۰۳ نفر در سال ۲۰۱۷ افزایش یافته است. همچنین تعداد دانشجویان هندی که در خارج از کشور تحصیل می‌کنند طی همین بازه زمانی تقریباً ۵ برابر شده است و از ۶۶ هزار و ۷۹۲ نفر در سال ۲۰۰۰ به ۳۳۲ هزار و ۳۳ نفر افزایش پیدا کرده است. نرخ بیشتر دانشجوی فرستی کشور هند در برابر دانشجوی پذیرش آن، موجب تراز منفی شدید این کشور شده است. در سال ۲۰۱۸ کشورهای نپال، افغانستان و بوتان به ترتیب با ۱۰ هزار و ۹۵۲ (۲۴ درصد)، ۴ هزار و ۳۷۸ (۱۰ درصد) و ۱ هزار و ۹۷۹ (۴ درصد) نفر، سه کشور برتر دانشجوی فرست به هند بوده‌اند (UIS, 2019). در طی پنج سال گذشته، بین‌المللی‌سازی آموزش و تحقیقات عالی به یکی از مهم‌ترین اولویت‌های سیاست دولت هند تبدیل شده است. دولت هند در این راستا برنامه‌هایی همچون "ابتکار شبکه‌های دانشگاهی جهانی"^۱ و "طرح ارتقاء همکاری‌های

علمی و پژوهشی"^۲ با هدف بهره‌برداری از استعدادهای دانشجویان خارجی برای بهبود رقابت پذیری سیستم هندی، و همچنین برنامه‌هایی مانند "موسسات برجسته"^۳ که تمرکز آن بر ایجاد مؤسسات آموزشی و تحقیقاتی در سطح جهانی است، در دستور کار خود قرار داده است (Mathews, 2019). علاوه بر این دولت هند، سیاست‌های بازگشت و چرخش نخبگان را با هدف شناسایی پتانسیل افراد خارج از کشور برای کمک به توسعه‌ی هند و از طریق اقداماتی چون تشکیل کمیسیون عالی هندیان خارج از کشور^۴، تشکیل وزارت امور هندیان خارج از کشور^۵ و ایجاد بانک‌های اطلاعاتی جامع مورد نیاز خارج نشینان، در دستور کار خود قرار داده است (کاپور، ۲۰۱۰). بدین ترتیب بدون اینکه نیاز به بازگرداندن فیزیکی این افراد به هند وجود داشته باشد، می‌توان به بازبهره‌مندی و استفاده بهینه از ظرفیت علمی و فناوری آنان پرداخت. عملکرد این کشور در بهره‌برداری از متخصصان فناوری اطلاعات خود در خارج از کشور، قابل توجه است.

نمودار ۳۳- سه کشور اصلی دانشجوی فرست به هند در سال ۲۰۱۸
(UNESCO Institute for Statistics, 2020a)

1. Global Initiative of Academic Networks
2. Scheme for Promotion of Academic and Research Collaboration
3. Institutions of Eminence
4. High Level Commission On the Indian Diaspora
5. Ministry of overseas Indians affairs

نمودار ۳۴- سه مقصد اصلی دانشجویان هند در سال ۲۰۱۷
(UNESCO Institute for Statistics, 2020a)

● کشورهای در حال گذار

نمودار ۳۵- خالص جذب دانشجویان بین‌المللی در برخی از کشورهای در حال گذار
(UNESCO Institute for Statistics, 2020a)

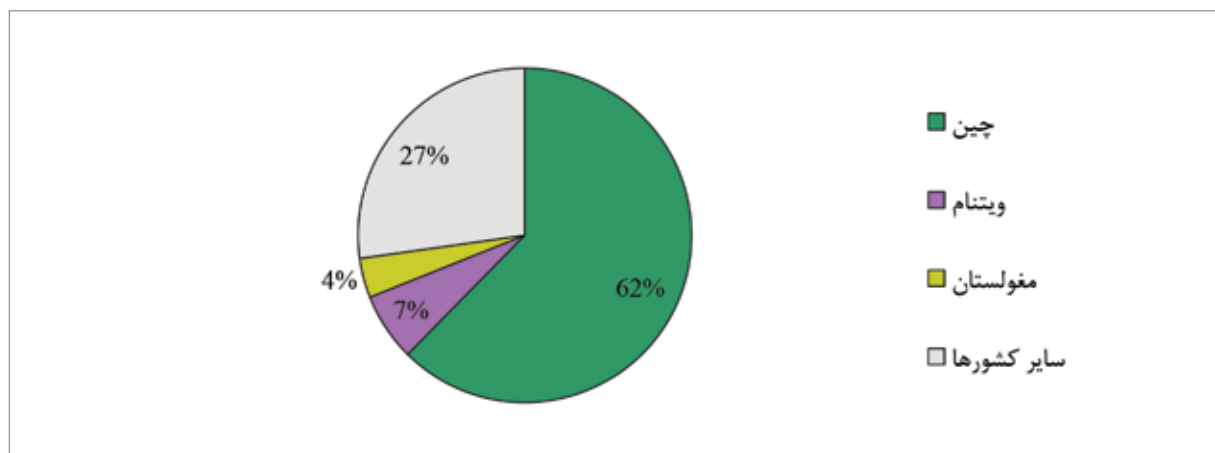
از کشور داشته‌اند، توانسته‌اند بخشی از خسارات ناشی از خروج سرمایه انسانی خود را جبران کنند. بدین ترتیب تراز جابه‌جایی دانشجویان بین‌المللی در این کشورها منفی است اما وضعیت رو به بهبودی دارد. اگر کشورهای این گروه بتوانند در پیاده‌سازی برنامه‌ها و سیاست‌های خود در راستای مدیریت جابه‌جایی‌های دانشجویی عملکرد

کشورهای در حال گذار از یک طرف دارای سطح بالایی از خروج دانشجویان هستند و در میان کشورهای دانشجوی فرست جهان قرار دارند. از طرف دیگر، سیاست‌ها و برنامه‌هایی در راستای بهبود این وضعیت در نظر گرفته‌اند و به واسطه اعمال برنامه‌های محدودی که در راستای جذب دانشجویان خارجی یا بازگرداندن دانشجویان خود از خارج

خوبی داشته باشند، از این گذار با موفقیت خارج شده و به کشورهای برنامه محور تبدیل می‌شوند، اما در صورتی که نتوانند در پیاده‌سازی برنامه‌های خود موفق عمل کنند، زیان می‌کنند و به کشورهای بازنده تبدیل می‌شوند. کشورهای ایران و کره جنوبی را می‌توان در این دسته قرار داد. با این تفاوت که کشور کره جنوبی از حدود سال ۲۰۰۳ روند رو به بهبودی را پیش گرفته است و تقریباً با موفقیت دوران گذار را به سرانجام می‌رساند تا در زمره‌ی کشورهای برنامه محور قرار گیرد؛ اما کشور ایران تنها در چند سال اخیر برنامه‌های محدودی در راستای جذب دانشجویان بین‌المللی و تسهیلاتی برای بازگشت دانشجویان ایرانی در نظر گرفته است. بدین ترتیب ایران در ابتدای گذار قرار دارد و در صورتی که بتواند در اجرای برنامه‌ها و اهداف خود در راستای بین‌المللی‌سازی آموزش عالی موفق عمل کند، می‌تواند از این گذار با موفقیت عبور کند.

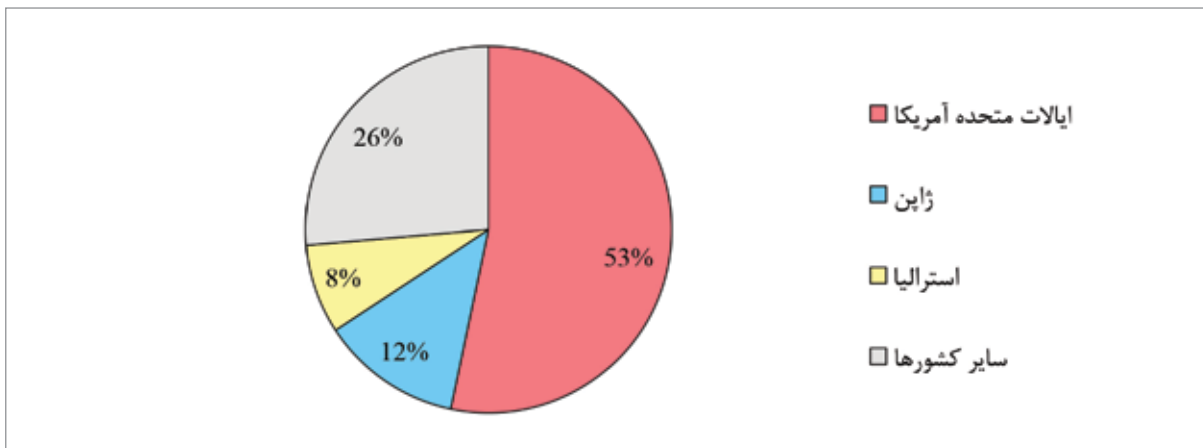
کره جنوبی: تعداد دانشجویان بین‌المللی در کره جنوبی در بازه زمانی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷ با رشدی ۲۱ برابری همراه بوده است و از ۳ هزار و ۳۷۶ نفر در سال ۲۰۰۰ به ۷۰ هزار و ۷۹۶ نفر در سال ۲۰۱۷ رسیده است. هم‌چنین تعداد دانشجویان کره‌ای که در خارج از کشور تحصیل می‌کنند در همین بازه زمانی با رشدی ۱/۵ برابری از ۶۹ هزار و ۵۰۲ نفر در سال ۲۰۰۰ به ۱۰۵ هزار و ۳۹۹ نفر افزایش پیدا کرده است. در سال ۲۰۱۷ کشورهای چین، ویتنام و مغولستان به ترتیب با ۴۴ هزار و ۱۶۳ (۶۲ درصد)، ۴ هزار و ۶۵۶ (۷ درصد) و ۲ هزار

و ۷۰۷ (۳/۸ درصد) نفر، سه کشور برتر دانشجوی فرست به کشور کره بوده‌اند (UIS, 2019). تغییر رویکرد کشور کره از کشوری تقریباً فرستنده دانشجویان بین‌المللی به کشوری پذیرای دانشجوی بین‌المللی موجب بهبود تراز منفی این کشور در طی این سال‌ها شده است. در این راستا دولت کره با هدف دستیابی به سطح کشورهای پیشرفته، استراتژی تقویت رقابت پذیری در آموزش عالی برای تربیت نیروی انسانی ماهر را در دستور کار خود قرار داده است. بنابراین، در آگوست ۲۰۰۴، وزارت آموزش و پرورش کره به منظور بالا بردن سطح رقابتی آموزش عالی، برنامه بازسازی دانشگاه را ابلاغ کرد. سازماندهی مجدد سیستم حاکمیتی دانشگاه‌های ملی و تغییر ساختار دانشگاه‌ها با ادغام و فراگیری دانشگاه‌ها و اتحاد استراتژیک، افزایش ظرفیت تحقیقاتی دانشگاه و رسیدن به سطح جهانی از طریق پروژه‌هایی همچون Brain Korea 21 Project و ارائه بورس تحصیلی برای دانشجویان علوم و مهندسی، تمرکز بر توسعه مراکز تحصیلات تکمیلی حرفه‌ای برای افزایش رقابت پذیری دانشگاه‌ها، برقراری ارتباط بین صنعت و دانشگاه از طریق دانشگاه‌های محلی و توسعه منطقه‌ای و بین‌المللی‌سازی آموزش عالی از طریق "پروژه تحصیل کره" که یک برنامه جامع برای جذب دانشجویان خارجی بود و هم‌چنین برنامه‌ها و توافقات گسترده تبادل دانشجو با کشورهای آسیایی، آمریکایی و اروپایی از جمله اقداماتی بود که در این راستا به کار گرفته شدند (Mergner, 2011).

نمودار ۳۶- سه کشور اصلی دانشجوی فرست به کره جنوبی در سال ۲۰۱۷

(UNESCO Institute for Statistics, 2020a)

نمودار ۳۷- سه مقصد اصلی دانشجویان کره جنوبی در سال ۲۰۱۷
(UNESCO Institute for Statistics, 2020a)

رتبه‌ی دوم را در دانشجویفرستی به ایران داشته است و در نهایت کشور لبنان با ارسال حدود هزار دانشجوی بین‌المللی، رتبه سوم دانشجویفرستی به این کشور را داشته است. پس از این سه کشور، کشورهای سوریه، چین و پاکستان به ترتیب در رده‌های دیگر دانشجوی فرستی به ایران قرار می‌گیرند.

جمهوری اسلامی ایران از بدو تأسیس خود، رویکرد جذب دانشجویان بین‌المللی را سرلوحه برنامه‌های فرهنگی خود قرار داد و با تأسیس دانشگاه بین‌المللی اسلامی ایران در سال ۱۹۸۳ که بعدها به دانشگاه بین‌المللی امام خمینی تغییر نام یافت، وظیفه جذب دانشجویان بین‌المللی را در سال ۱۹۹۴ به این دانشگاه واگذار نمود تا با تشکیل دبیرخانه مرکزی به پذیرش دانشجویان خارجی اقدام کند (نوازی، ۱۳۹۰). در طول دست کم دو دهه‌ی گذشته، در اسناد بالادستی ضرورت توجه به نقش و اهمیت فعالیت‌ها و برنامه‌های بین‌المللی دانشگاه‌ها در پیشبرد اهداف توسعه‌ای کشور، تصریح شده است. در برخی از این اسناد، توجه به راهبردهای بین‌المللی توسعه آموزش عالی به صورت پراکنده به چشم می‌خورد. پراکنده بودن به این معناست که بین‌المللی شدن برخی خدمات و کارکردهای بین‌المللی آموزش عالی در اسناد بالادستی کشور مورد تأکید بوده است، اما این تأکیدها از منظر و رویکرد مشخصی پیروی نمی‌کنند. در قانون اساسی، سند چشم‌انداز، نقشه جامع علمی کشور و برنامه پنجم و ششم توسعه، بین‌المللی شدن آموزش عالی مورد تأکید قرار گرفته است. طبق هدف و

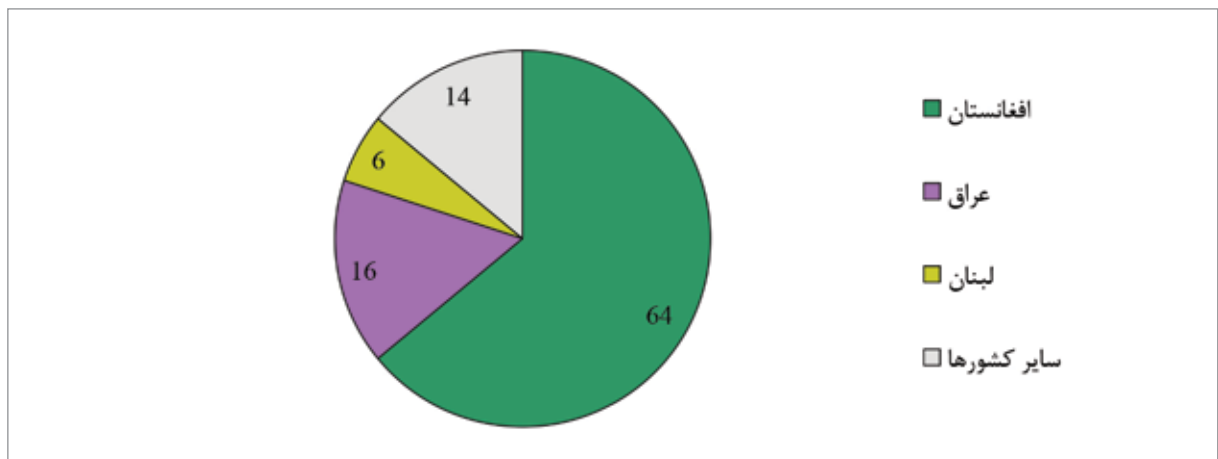
ایران: ایران یک کشور دانشجوی فرست و دانشجو پذیر است. طی سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۸، تعداد دانشجویان بین‌المللی در ایران افزایش یافته است و از حدود هزار و ۴۰۰ نفر به حدود ۲۱ هزار نفر رسیده است. از طرف دیگر، تعداد دانشجویان ایرانی در خارج از کشور نیز طی همین سال‌ها افزایش یافته است و از تراز ۱۹ هزار نفر در سال ۲۰۰۳ به تراز ۵۳ هزار نفر در سال ۲۰۱۷ رسیده است. بدین ترتیب تعداد دانشجویان بین‌المللی در ایران در یک روند منظم و به صورت صعودی افزایش یافته است؛ اما تعداد دانشجویان ایرانی در خارج از کشور طی همین سال‌ها علیرغم اینکه روندی افزایشی داشته است؛ در سال‌های اخیر ثابت شده و در تراز ۵۲ هزار نفر باقی مانده است. کشور ایران از کشورهای سنتی دانشجوی فرست است و در سال ۲۰۱۱، دوازدهمین کشور اعزام کننده دانشجوی در دنیا بوده است، اما این رتبه در سال ۲۰۱۷ تنزل یافته است و به جایگاه ۲۰ رسیده است. این در حالی است که وضعیت کشور ما از لحاظ دانشجوی پذیری نیز بهبود یافته و از رتبه ۵۷ دانشجوی پذیری در سال ۲۰۱۲ صعود کرده و در سال ۲۰۱۶ رتبه ۴۲ را در این زمینه کسب کرده است (UIS, 2019b)؛ (UIS, 2019a).

مهم‌ترین کشورهای دانشجوی فرست به ایران، کشورهای آسیایی هستند. در سال ۲۰۱۸، کشور افغانستان با اعزام حدود ۱۴ هزار دانشجوی به ایران، مهم‌ترین کشور دانشجویفرست به ایران بوده است. در همان سال، کشور عراق با ارسال بالغ بر ۳ هزار و پانصد دانشجوی بین‌المللی،

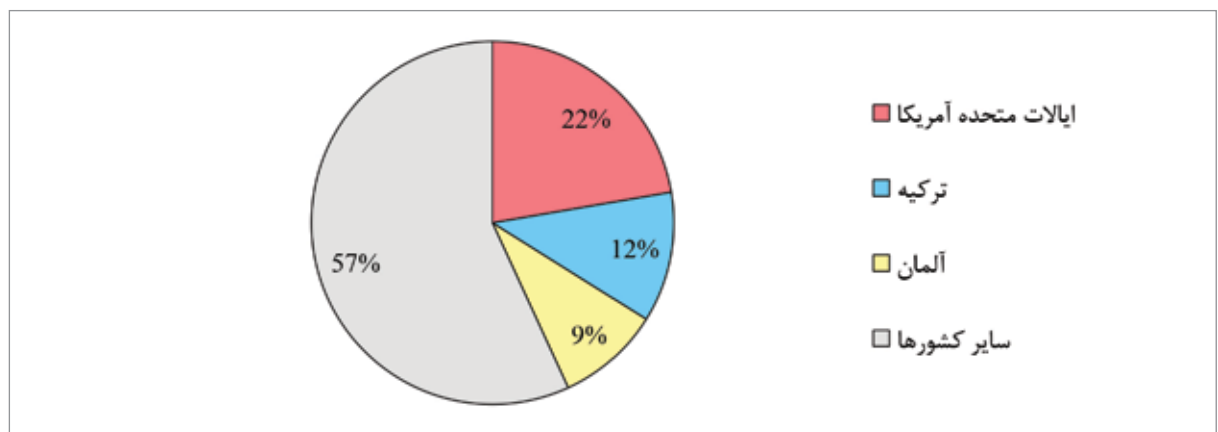
سیاست‌گذاری صورت گرفته در قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه، تعداد دانشجویان بین‌المللی در ایران تا سال ۱۴۰۰ باید به ۷۵ هزار نفر افزایش یابد. با این وجود تا به امروز که تنها یک سال تا موعد مقرر باقی مانده است، دستیابی به ۲۸ درصد از این هدف محقق شده است. علاوه بر این، طرح همکاری با متخصصان و دانشمندان ایرانی غیرمقیم، به منظور انتقال دانش، تجربه و ایده‌های فناورانه به کشور و همچنین ایجاد ارتباط مؤثر دانشمندان و متخصصان ایرانی غیرمقیم با هم‌تایان داخلی و مراکز علمی و فناوری منتخب توسط معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری و بنیاد ملی نخبگان طراحی شده و از اسفند سال ۱۳۹۴ به صورت رسمی آغاز شده است. از جمله مهم‌ترین دستاوردهای این طرح می‌توان به ارائه تسهیلات به بیش از هزار و ۴۰۰ نفر از فارغ‌التحصیلان

بازگشتی اشاره کرد.

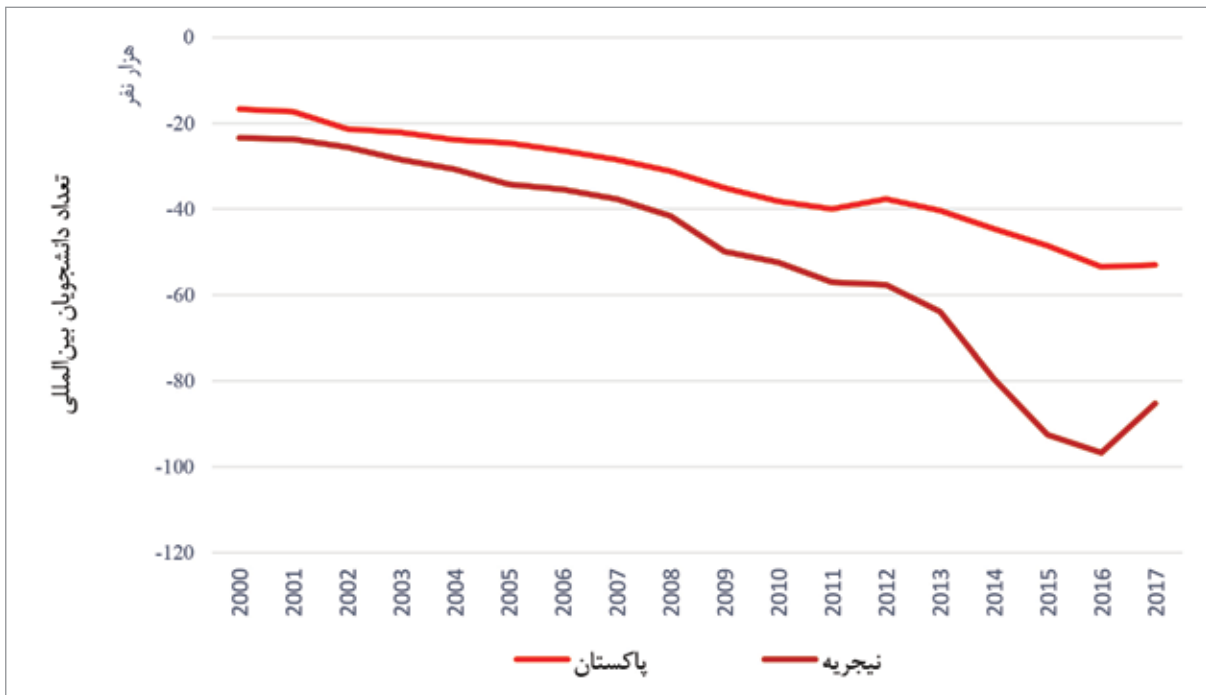
بنابراین اهتمام به بین‌المللی شدن آموزش عالی از طریق جذب دانشجویان خارجی و تسهیل بازگشت دانشجویان ایرانی خارج از کشور، در اسناد بالادستی مورد توجه قرار گرفته است، اما بین‌المللی شدن آموزش عالی در ایران از بعد عملی پیشرفت چندانی نداشته است. با توجه به اینکه ضرورت بکارگیری رویکرد چرخش نخبگان در ایران مشخص شده است، اگر پیاده‌سازی سیاست‌های هدف‌گذاری شده در کشور به درستی صورت گیرد، امکان گذار ایران از یک کشور بازنده به یک کشور برنامه محور وجود دارد. اما در صورتی که توجه کافی به اجرای برنامه‌های در دستور کار مبذول نگردد، نه تنها پیشرفتی صورت نخواهد گرفت، بلکه با پسرفت، در زمره‌ی کشورهای بازنده قرار خواهد گرفت.

نمودار ۳۸- سه کشور اصلی دانشجوی فرست به ایران در سال ۲۰۱۸ (مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، ۱۳۹۸)

نمودار ۳۹- سه مقصد اصلی دانشجویان ایران در سال ۲۰۱۷ (UNESCO Institute for Statistics, 2020a)

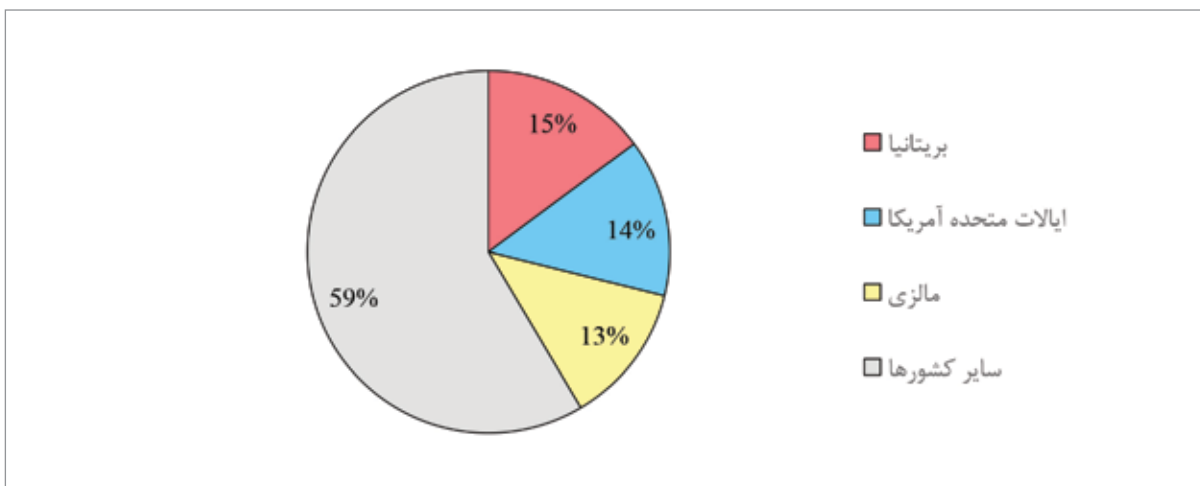
نمودار ۴۰- خالص جذب دانشجویان بین‌المللی در برخی از کشورهای بازنده (۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷)

(UNESCO Institute for Statistics, 2020a)

یادداشت: به دلیل کمبود داده و نبودن آماری از میزان جذب دانشجو در این کشورها، نمودار بر اساس تعداد دانشجویان نیجریه‌ای و پاکستانی که در خارج از کشور تحصیل می‌کنند، ترسیم شده است.

سال ۲۰۲۰ رسیده است بنابراین پیش بینی می‌شود که جمعیت دانشجویان خروجی از این کشور افزایش یابد (Campus France, 2019a). این کشور همواره به عنوان یک کشور دانشجو فرست شناخته شده است و در سال ۲۰۱۷ رتبه هشتم را در میان ده کشور برتر دانشجو فرست در اختیار دارد. تعداد دانشجویان نیجریه‌ای که در خارج از کشور تحصیل می‌کنند از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷ با رشدی تقریباً ۳/۵ برابری همراه بوده است و از ۲۳ هزار و ۳۷۳ نفر در سال ۲۰۰۰ به ۸۵ هزار و ۲۵۱ نفر در سال ۲۰۱۷ رسیده است. در سال ۲۰۱۷ کشورهای انگلستان، آمریکا و مالزی به ترتیب با ۱۲ هزار و ۶۴۲ (۱۵ درصد)، ۱۱ هزار و ۹۹۴ (۱۴ درصد) و ۱۰ هزار و ۷۳۳ (۱۳ درصد) نفر، سه مقصد اصلی دانشجویان نیجریه‌ای بوده‌اند (UIS, 2019). این در حالی است که کشور نیجریه به دلیل شرایط نامساعد اقتصادی، سیاسی و اجتماعی، نه توان لازم و نه برنامه و سیاستی برای جذب دانشجویان بین‌المللی دارد.

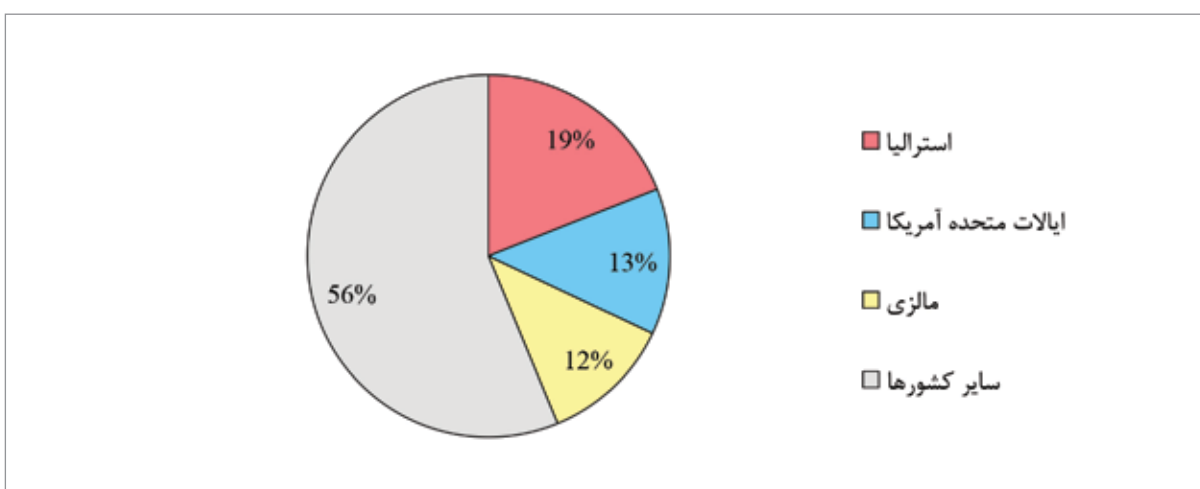
کشورهای بازنده، کشورهایی هستند که از یک طرف، دو دهه گذشته با مشکل خروج بالای دانشجویان مواجه بوده‌اند، از طرف دیگر، ظرفیت کافی برای جذب دانشجویان خارجی و یا بازگرداندن دانشجویان خود از خارج از کشور ندارند. کشورهای نیجریه و پاکستان در این گروه قرار می‌گیرند و مطابق نمودار فوق، تراز خروج فزاینده‌ای دارند که خسارات اقتصادی و غیر اقتصادی بسیاری برای آنان به همراه خواهد داشت. این کشورها اگر اقدامی در راستای بهبود وضعیت جابه‌جایی‌های دانشجویی انجام ندهند، در آینده زیان بیشتری خواهند دید، اما در صورتی که بتوانند سیاست‌ها و برنامه‌های اثربخشی بکار گیرند، قادر خواهند بود تا به فرآیند گذار برای تبدیل شدن به یک کشور برنامه محور وارد شوند. **نیجریه:** نیجریه بزرگ‌ترین کشور دانشجو فرست در قاره‌ی آفریقا است. در نتیجه‌ی رشد سریع جمعیت، جمعیت افراد در سن دانشگاه به حدود ۲۳ میلیون تا

نمودار ۴۱- سه مقصد اصلی دانشجویان نیجریه در سال ۲۰۱۷
(UNESCO Institute for Statistics, 2020a)

تعداد دانشجویان پاکستانی که در خارج از کشور تحصیل می‌کنند با رشدی تقریباً ۳ برابری همراه بوده است و از ۱۶ هزار و ۶۶۸ نفر در سال ۲۰۰۰ به ۵۳ هزار و ۰۲۳ نفر در سال ۲۰۱۷ افزایش یافته است. در سال ۲۰۱۷، کشورهای استرالیا، آمریکا و مالزی به ترتیب با ۱۰ هزار و ۰۶۷ (۱۹ درصد)، ۶ هزار و ۹۱۵ (۱۳ درصد) و ۶ هزار و ۲۲۴ (۱۲ درصد) نفر، سه مقصد اصلی دانشجویان پاکستانی بوده است (UIS, 2019).

پاکستان: پاکستان از جمله کشورهایی است که نه برنامه و سیاست مشخصی برای جذب دانشجویان بین‌المللی دارد و نه به دلیل شرایط سیاسی، اقتصادی و اجتماعی موجود در این کشور از توان لازم برای جذب دانشجویان بین‌المللی برخوردار است اما همواره به عنوان یک کشور دانشجو فرست شناخته شده است و عدم وجود شرایط سیاسی، اقتصادی و اجتماعی مناسب، این وضعیت را تشدید کرده است. از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷

نمودار ۴۲- سه مقصد اصلی دانشجویان پاکستان در سال ۲۰۱۷
(UNESCO Institute for Statistics, 2020a)

۱-۲- بخش دوم: جمعیت نیروی کار در جهان

سازمان جهانی کار (ILO) در سال ۲۰۱۹، تعداد افراد در سن کار بالای ۱۵ سال در هر دو جنسیت را ۵/۷ میلیارد نفر اعلام کرده است که ۳/۳ میلیارد نفر برابر با ۵۸/۴ درصد از آنان شاغل هستند و ۲/۲ میلیارد نفر یعنی ۳۸/۶ درصد در سن کار ولی خارج از بازار کار جهانی هستند (از جمله افرادی که در مشاغل آموزشی و مراقبتی بدون حقوق و بازنشستگی فعال اند). از میان این تعداد حدود ۱۴۰ میلیون نفر بالقوه در بازار کار هستند، یعنی جویای کار می‌باشند و ۱۷۲ میلیون نفر بیکارند. نیروی کار جهانی در سال ۲۰۱۸، ۳/۵ میلیارد نفر با نرخ مشارکت ۶۱/۴ درصد در بازار کار اعلام شده است (ILO, 2019).

۱-۲-۱- جمعیت نیروی کار مهاجر در جهان

در سال ۲۰۱۹ از میان ۲۷۲ میلیون نفر مهاجر بین‌المللی، ۷۴ درصد مهاجران در سن کار (۱۵-۶۵ سال) بوده‌اند. در روند مهاجرت‌های کلی، مردان تعداد بالاتری نسبت به زنان دارند که شامل ۱۴۲ میلیون مرد معادل ۵۲ درصد در مقابل ۱۳۰ میلیون زن معادل ۴۸ درصد از مهاجران می‌باشند. هم‌چنین از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۹ در مهاجرت سنین پایین‌تر از ۲۰ سال (۱۵-۲۰ سال) کاهش جزئی، یعنی از ۱۶/۴ درصد به ۱۴ درصد رخ داده است (IOM, 2020). براساس برآوردهای جهانی سازمان بین‌المللی کار در بازه زمانی ۲۰۱۳-۲۰۱۷ میلادی، در بین مهاجران کاری ۹۶ میلیون نفر مرد و ۶۸ میلیون نفر زن هستند. این امر نشان دهنده افزایش سهم مردان در میان مهاجران کاری از ۵۶ به ۵۸ درصد و کاهش سهم زنان از ۴۴ درصد به ۴۲ درصد طی سال‌های ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۷ است (ILO, 2018).

جدول ۱۴- وضعیت مهاجرت‌های بین‌المللی در جهان بر اساس گزارش سازمان جهانی مهاجرت (IOM)

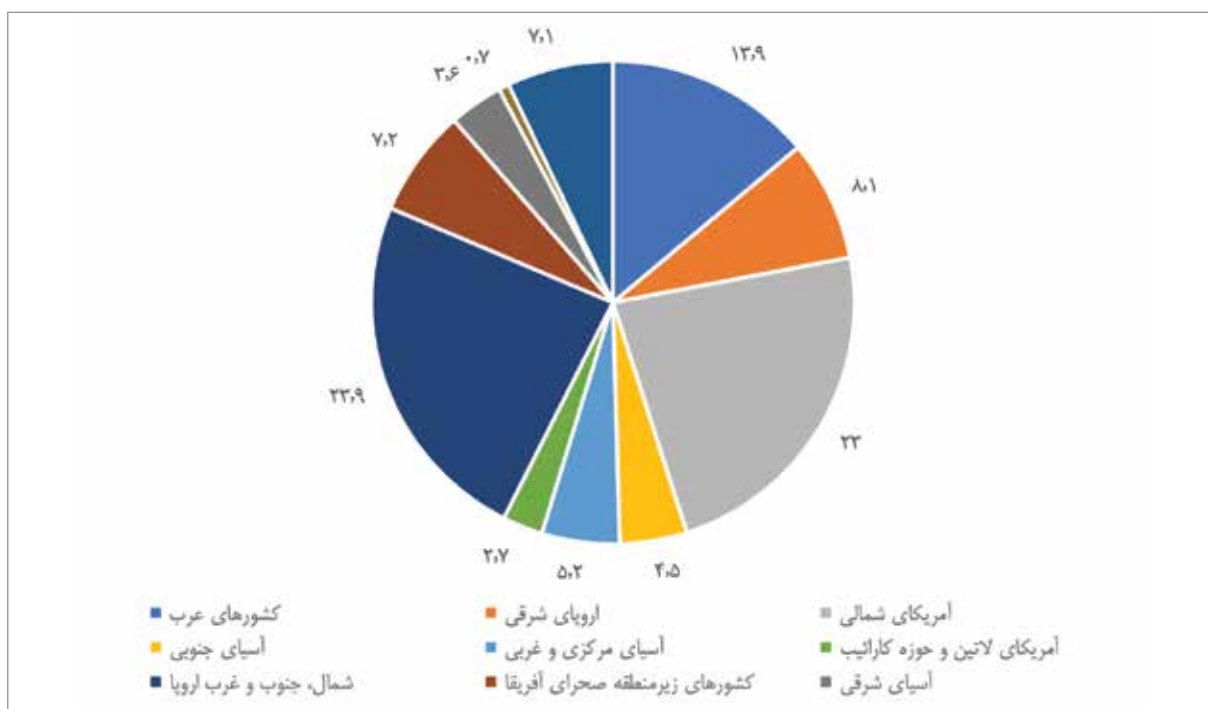
شاخص‌های اصلی مهاجرت	گزارش سال ۲۰۰۰	گزارش سال ۲۰۲۰
تعداد مهاجران بین‌المللی (میلیون نفر)	۱۵۰	۲۷۲
سهم مهاجران بین‌المللی از جمعیت کل جهان (درصد)	-	۳.۵
سهم زنان از مهاجرت‌های بین‌المللی (درصد)	۴۷.۵	۴۷.۹
سهم کودکان از مهاجرت‌های بین‌المللی (درصد)	۱۶	۱۳.۹
تعداد نیروی کار مهاجر در جهان (میلیون نفر)	-	۱۶۴
تعداد پناهندگان (میلیون نفر)	۱۴	۲۵.۹
تعداد آوارگان داخلی (میلیون نفر)	۲۱	۴۱.۳
تعداد افراد بدون تابعیت در جهان (میلیون نفر)	-	۳.۹
وجوه ارسالی مهاجران بین‌المللی (میلیارد دلار آمریکا)	۱۲۶	۶۸۹
منطقه با بیشترین سهم از مهاجران بین‌المللی	اقیانوسیه	اقیانوسیه
کشور با بیشترین سهم از مهاجران بین‌المللی	امارات متحده عربی	امارات متحده عربی

منبع: (IOM, 2000) (IOM, 2020)

۱-۲-۲- توزیع جغرافیایی نیروی کار مهاجر در جهان

از میان کل مهاجران کاری تقریباً ۶۱ درصد آن‌ها در سه منطقه به‌عنوان مقاصد اصلی مهاجرت کاری در جهان حضور دارند که پراکندگی آن‌ها ۲۳ درصد در آمریکای شمالی، ۲۳/۹ درصد در اروپا (در شمال، جنوب و غرب) و ۱۳/۹ درصد در کشورهای عربی است. سایر مناطقی که تعداد زیادی از نیروی کار مهاجر (با بیش از ۵ درصد) را دربر می‌گیرد شامل اروپای شرقی، کشورهای جنوب صحرای آفریقا، جنوب شرقی آسیا و اقیانوس آرام و آسیای مرکزی و غربی است. در مقابل، آفریقای شمالی میزبان کمتر از ۱ درصد نیروی کار مهاجر است. مهاجرت‌های کاری به خارج از قاره، در شمال آفریقا رایج‌تر است، به طوری که ۱۲ میلیون از مردم شمال آفریقا در اروپا و ۳/۳ میلیون نفر در کشورهای حاشیه خلیج فارس ساکن هستند (IOM, 2020).

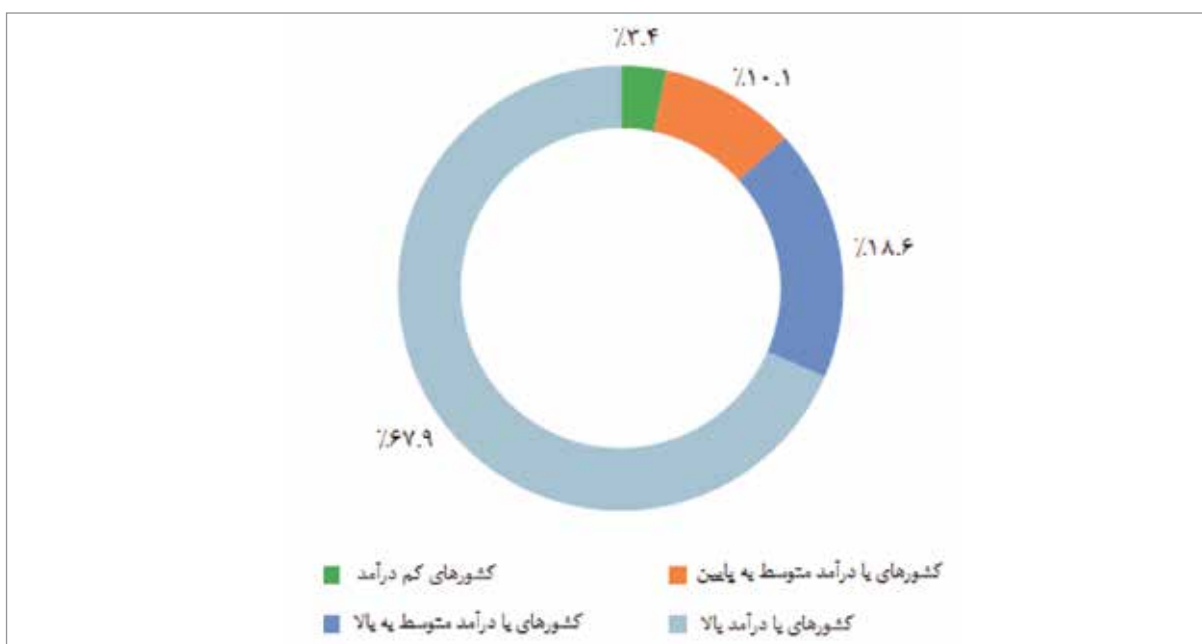
از طرفی در سال ۲۰۱۹، ۴۰ درصد کل مهاجرت‌های دنیا یعنی حدود ۱۱۲ میلیون در میان آسیای تباران اتفاق افتاده است، بنابراین آسیا بزرگ‌ترین مبدأ مهاجرت‌هاست که بیش از نیمی از این مهاجران، یعنی حدود ۶۶ میلیون نفر در سایر کشورهای آسیایی مستقر شده‌اند. این مهاجرت‌های بین‌المللی یکی از مهم‌ترین مولفه‌های تغییر جمعیت در آسیا بوده است، به‌خصوص در کشورهای حاشیه خلیج فارس که مقصد جذابی برای خیل عظیم مهاجرت‌های کاری از داخل و خارج قاره بوده است. برای مثال در امارات تا ۸۵ درصد، در کویت ۷۲ درصد، در قطر ۷۹ درصد و در بحرین ۴۵ درصد جمعیت کلی این کشورها را مهاجران تشکیل می‌دهند که اغلب از نواحی آفریقا، آسیای جنوبی و جنوب شرقی آسیا به آنجا مهاجرت کرده‌اند (IOM, 2020).

نمودار ۴۳- توزیع جغرافیایی نیروی کار مهاجر در سال ۲۰۱۷ (ILO, 2018)

در کشورهای کم‌درآمد مستقر شده‌اند (IOM, 2020). این امر اهمیت شاخص‌های اقتصادی، به‌ویژه اختلاف دستمزد در بین کشورهای فرستنده و پذیرنده به‌عنوان انگیزه مهاجرت‌های کاری را نشان می‌دهد.

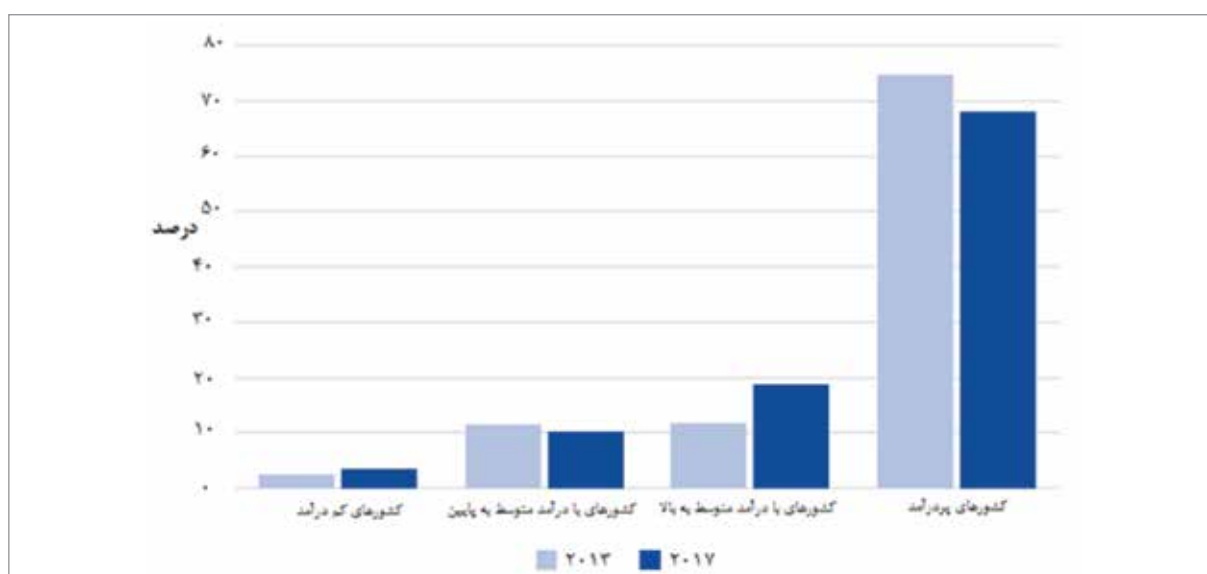
نمودار ۴۴ نشان می‌دهد که در سال ۲۰۱۸ حدود ۶۸ درصد (۱۱۱ میلیون نفر) از مهاجران کاری در کشورهای پردرآمد، ۴۷ میلیون نفر یعنی ۲۹ درصد در کشورهای با درآمد متوسط و ۵/۶ میلیون نفر برابر ۳/۴ درصد

نمودار ۴۴- توزیع نیروی کار مهاجر در جهان بر اساس سطح درآمد کشورهای مقصد در سال ۲۰۱۷ (ILO, 2018)

در مساله مهاجرت‌های کاری رخ داده باشد (ILO, 2018). علی‌رغم این بهبود شرایط دستمزد، سهم مهاجران کاری در میان درآمد کلی تمام گروه‌های کاری در کشورهای فقیر بسیار ناچیز و حدود ۱/۹ درصد، در کشورهای فقیرتر ۱/۴ درصد، در کشورهای بالاتر از متوسط ۲/۲ درصد بوده، اما در کشورهای ثروتمند این مقدار به بالاترین حد خود یعنی ۱۸/۵ درصد رسیده است.

البته این روند بین سال‌های ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۷ در کشورهای پردرآمد با کاهش ۷ درصدی مهاجرت‌های کاری (از ۷۵ به ۶۸ درصد) و رشد ۷ درصدی در کشورهای با درآمد متوسط (از ۲۲ به ۲۹ درصد) همراه بوده است. این مساله می‌تواند در نتیجه تغییرات بازار کار، رشد اقتصادی کشورهای در حال توسعه و تغییر رویکرد تنظیم‌گری و سیاست‌گذاری کشورهای پردرآمد

نمودار ۴۵- توزیع نیروی کار مهاجر در جهان بر اساس درآمد کشورهای پذیرنده (۲۰۱۳ تا ۲۰۱۷) (ILO, 2018)

۱-۲-۳- تفکیک جنسیتی نیروی کار مهاجر در جهان

تفکیک جنسیتی جریان‌های مهاجرتی در جهان نشان می‌دهد تعداد نیروی کار مهاجر مرد نسبت به نیروی کار مهاجر زن نزدیک به ۲۸ میلیون در سال ۲۰۱۷ افزایش داشته است. این آمار شامل ۹۶ میلیون نیروی کار مهاجر مرد (۵۸ درصد) و ۶۸ میلیون نیروی کار مهاجر زن (۴۲ درصد) می‌باشد. در مورد مهاجران در سن کار (۱۵ تا

۶۴ سال)، همچنان مردان جمعیت بیشتری نسبت به زنان دارند که شامل ۱۲۷ میلیون معادل ۵۴ درصد مرد در مقابل ۱۰۷ میلیون معادل ۴۶ درصد زن مهاجر در سن کار می‌باشند. این روند نشانگر تغییرات جزئی در ترکیب جنسیتی مهاجران در سن کار نسبت به سال ۲۰۱۳ است که در آن سال ترکیب جمعیت مهاجران در سن کار به صورت ۵۶ درصد مرد و ۴۴ درصد زن بوده است. (IOM, 2020).

نمودار ۴۶- توزیع جنسیتی نیروی کار مهاجر در سال ۲۰۱۷ (IOM, 2020)

۱-۲-۴- روندهای مهاجرت‌های اقتصادی در آسیا

چنان‌که پیش‌تر اشاره شد در سال ۲۰۱۹، ۴۰ درصد کل مهاجرت‌های دنیا یعنی حدود ۱۱۱ میلیون مربوط به آسیای تباران بوده است. بنابراین آسیا بزرگ‌ترین مبدأ مهاجرت‌هاست که بیش از نیمی از این مهاجران یعنی حدود ۶۶ میلیون نفر به مقصد سایر کشورهای آسیایی مهاجرت کرده‌اند (IOM, 2020).

اکثر مهاجران کاری آسیایی که در داخل آسیا به سایر کشورهای منطقه و قاره مهاجرت می‌کنند کارگران نیمه‌ماهر و کم‌مهارت مانند خدمتکار و سرپرست و کارگرند، از جمله کسانی که در مشاغل ساختمانی کار می‌کنند. چراکه مهاجران ماهر آسیایی تمایل دارند به سمت اقتصادهای پیشرفته صنعتی خارج از منطقه آسیا

حرکت کنند. اما در آینده‌ای نزدیک هرچه کشورهای آسیایی مرفه‌تر شوند و مراکز مهم اقتصادی بیشتری را به خود اختصاص دهند، می‌توان تصور کرد که مهاجران ماهرتر آسیایی به خانه‌های خود نزدیک‌تر شوند. در واقع مهاجرت‌های بین‌المللی همواره یکی از مهم‌ترین مولفه‌های تغییر جمعیت در آسیا بوده است، به‌خصوص در کشورهای حاشیه خلیج فارس که مقصد جذابی برای خیل عظیم مهاجرت‌های کاری از داخل و خارج قاره آسیا بوده است. کشورهای عربی از مهم‌ترین و پرکشش‌ترین کشورهای مقصد برای مهاجران کاری‌اند که در این منطقه می‌توانند در بخش‌های کلیدی مشغول به کار شوند. برای مثال در کشورهای حاشیه خلیج فارس، مهاجران کاری ۹۵ درصد از نیروی کار ساخت و ساز و مشاغل خانگی را تشکیل می‌دهند. از سال ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۷ مهاجرت‌های

کاری به کشورهای عربی ۵ درصد افزایش داشته است که بخش اعظم تقاضا مرتبط با مردان مهاجر و در مشاغل یدی و ساخت و ساز مشغول بوده است. مهاجرت‌های کاری موجب تغییرات چشمگیر جمعیت در کشورهای شورای همکاری خلیج فارس (GCC) شده است. به جز عمان و عربستان سعودی در سایر کشورهای مذکور، مهاجران بخش اعظم جمعیت را تشکیل می‌دهند. تعداد زیادی از مهاجران کاری شرق آفریقا به این نواحی مهاجرت می‌کنند. ۳/۳ میلیون نفر از مهاجران کاری شمال آفریقا نیز در کشورهای حاشیه خلیج فارس ساکن هستند. در عین حال آسیایی‌ها ۳/۳ میلیون نفر از مهاجران کاری وارد شده به کشورهای شورای همکاری خلیج فارس را تا سال ۲۰۱۷ تشکیل داده‌اند که نسبت

به سال ۲۰۱۵ با ۵۲۸ هزار نفر کاهش همراه بوده است (IOMRegionalOffice, 2016).

در این میان عربستان با ۱/۴ میلیون نفر و سپس امارات متحده عربی با ۷۷۳ هزار نفر بزرگ‌ترین کشورهای پذیرنده مهاجران آسیایی در منطقه بوده‌اند. نکته قابل توجه این است که در وهله اول مهاجران عرب زبان از کشورهایی مانند مصر، لبنان و سوریه درصد بالای مهاجران به کشورهای شورای همکاری خلیج فارس را تشکیل می‌دهند که در میان آنان مهاجران با کمترین مهارت‌ها و تحصیلات تا مهاجران با بالاترین مهارت‌های پزشکی و مهندسی دیده می‌شوند. این تمایل به دلیل انطباق‌پذیری بالا از نظر زبانی و فرهنگی میان مبدا و مقصد رخ می‌دهد.

جدول ۱۵- جمعیت و ملیت مهاجران ساکن در کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس (هزار نفر)

کشورهای مهاجر فرست								
کشورهای حوزه خلیج فارس	فیلیپین	هند	پاکستان	نپال	سريلانکا	بنگلادش	اندونزی	کل
عربستان	۴۱۹	۷۹	۱۴۳	۷۳	۳۸	۵۵۱	۶	۱/۳۰۹
امارات	۲۵۱	۱۵۰	۲۷۵	۵۸	۳۷	۴	۲	۷۷۷
قطر	۱۲۹	۲۵	۱۲	۱۲۱	۵۷	۸۲	۱	۴۲۶
عمان	۲۵	۵۳	۴۲	۳	۹	۸۹	۱	۳۲۲
کویت	۱۰۰	۵۶	۱	۱۳	۳۷	۵۰	۱	۲۸۵
بحرین	۲۰	۱۰	۸	۴	۳	۱۹	۰	۶۴
کل ۲۰۱۷	۹۴۳	۳۴۷	۴۸۱	۲۷۲	۱۸۰	۷۹۵	۱۱	۳/۰۷۵
کل ۲۰۱۶	۱/۰۴۳	۵۰۷	۸۲۲	۳۳۱	۲۰۸	۵۷۲	۲۰	۳/۴۹۷

منبع: (GulfResearchCenter, 2018)

در سال ۲۰۱۸ در امارات تا ۸۵ درصد، در کویت ۷۲ درصد، در قطر ۷۹ درصد و در بحرین ۴۵ درصد کل جمعیت را مهاجران تشکیل می‌دهند که اغلب از نواحی آفریقا، آسیای جنوبی و جنوب شرقی آسیا مهاجرت کرده‌اند (IOM, 2020).

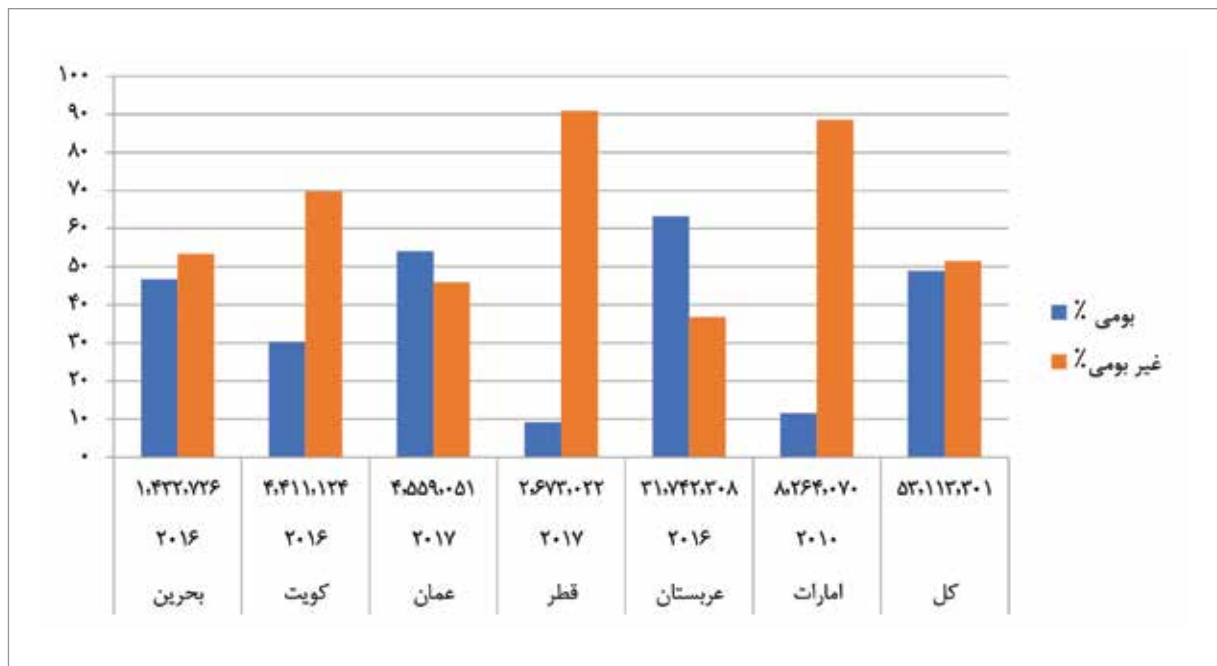
هر ساله، بیش از ۳ میلیون آسیایی برای دستیابی به شغل مناسب در کشورهای حاشیه خلیج فارس، کشورهای خود را ترک می‌کنند. در سال ۲۰۱۷ حدود ۳/۲ میلیون نفر

در این شش کشور حاشیه خلیج فارس مستقر شده‌اند. این آمار البته نسبت به سال ۲۰۱۶ میلادی، ۱۰ درصد کاهش داشته است. پنج کشور حاشیه خلیج فارس نسبت به ۲۰۱۶ مهاجران آسیایی کمتری را دریافت کرده‌اند. توضیح این کاهش می‌تواند به دلیل کاهش قیمت نفت، اتخاذ سیاست‌های پذیرش نیروی کار خارجی کمتر و مسائل ژئوپولتیکی منطقه باشد. در واقع کاهش قیمت نفت از سال ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ مشخصاً موجب کاهش

درصد کاهش نسبت به سال ۲۰۱۶، به ۶۶ هزار نفر در سال ۲۰۱۷ رسیده است. عربستان سعودی نیز در این دو سال با کاهش ۷ درصدی در پذیرش مهاجران کاری حدود ۱/۳۲ میلیون نفر جذب داشته است (AsianDevelopmentBank, 2019). نسبت جمعیت بومی به جمعیت غیر بومی مؤید اهمیت جریان‌های مهاجرت کاری در کشورهای این حوزه است.

سرمایه‌گذاری در بخش‌های زیرساخت و خصوصی شده است، بخش‌هایی که منبع بزرگ جذب نیروی کار خارجی می‌باشد.

شدیدترین کاهش نرخ پذیرش مهاجران کاری در کشور عمان مشاهده می‌شود که در سال ۲۰۱۷ به یک‌سوم نرخ قبلی یعنی حدود ۲۲۵ هزار نفر رسیده است. در رتبه بعدی کشور بحرین وجود دارد که با ۴۵

نمودار ۴۷- نسبت جمعیت بومی و غیر بومی در کشورهای GCC (Gulf Research Center, 2018)

این کشور در میان جریان‌های مختلف مهاجرتی کشورهای منطقه باید بتواند با توجه به ساختار و ویژگی‌های جریان مهاجران خروجی این کشورها و نیازهای کوتاه مدت و بلند مدت خود به نیروی انسانی مهاجر، با برنامه‌ریزی مناسب از جریان نیروی انسانی بهره‌مند شود.

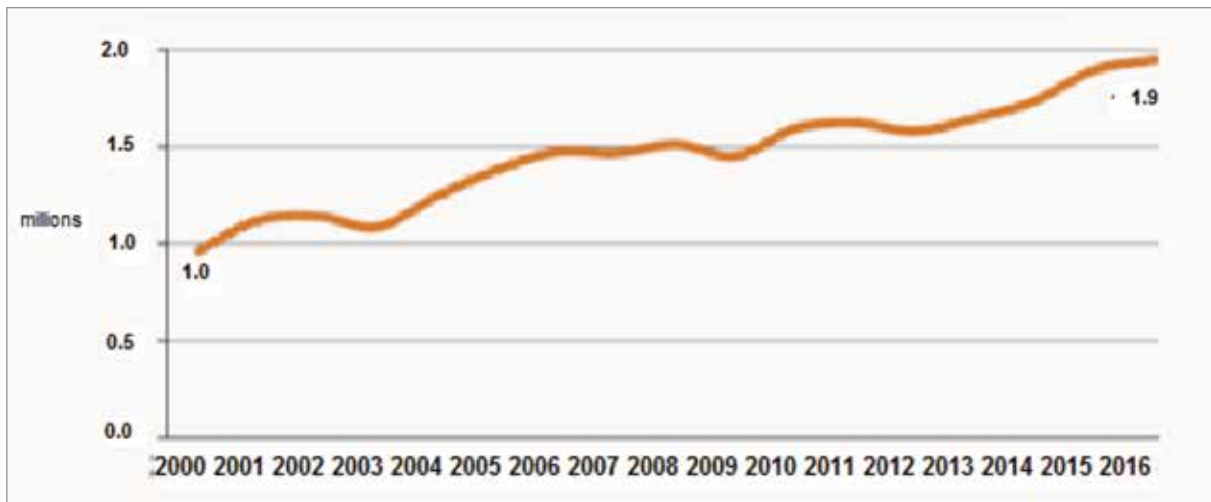
در حال حاضر نرخ خالص مهاجرت^۱ کشورهای خلیج فارس بالاترین نرخ در سطح جهان حتی بالاتر از کشورهای OECD است. نرخ خالص مهاجرت برای کشور عربستان ۴، برای قطر ۱۴ و برای بحرین ۳۱ است. در حالی که این نرخ در کشورهای آسیای مرکزی و عضو اتحادیه اقتصادی اوراسیا همانند ایران، آذربایجان و قزاقستان در حدود صفر،

مهاجرت با هدف نهایی اقتصادی و مهاجرت‌های کاری بخش عمده مهاجرت‌های بین‌المللی را در آسیا و در منطقه غرب و جنوب آسیا تشکیل می‌دهند. کشورهای عربی عمدتاً پذیرنده مهاجران با مهارت پایین و متوسط و فرستنده مهاجران تحصیلی هستند. کشورهای آسیای میانه و اوراسیا با نرخ خالص مهاجرت صفر و منفی، بیشتر فرستنده مهاجران کاری به روسیه و اروپا هستند. کشورهای عراق، افغانستان و سوریه در سال‌های متمادی فرستنده تعداد زیادی مهاجر اقتصادی، تحصیلی و پناهجویی بوده‌اند. در این میان ایران نیز با نرخ خالص مهاجرت نزدیک به صفر هم فرستنده و هم گیرنده مهاجران است.

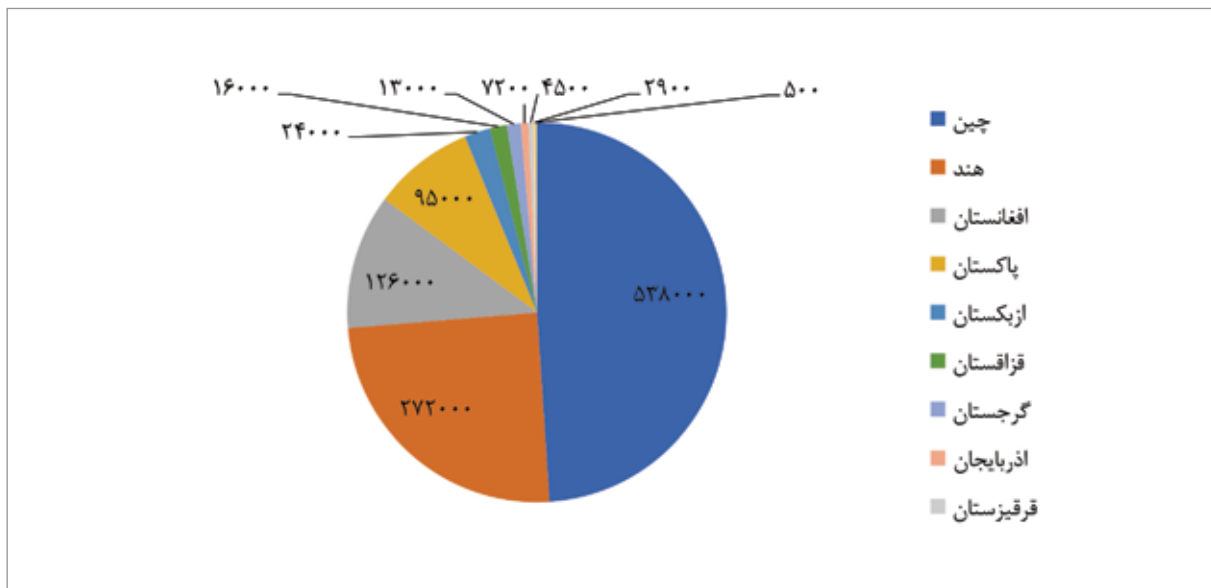
1. Net migration rate (migrant(s)/1,000 population)

برای کشورهای افغانستان، عراق، تاجیکستان و پاکستان ۱- و برای ترکمنستان و ازبکستان ۲- است. نرخ خالص مهاجرت برای ترکیه ۳/۵، برای روسیه ۱/۵ و برای لبنان برابر با ۴- است (UN, 2019b).
به طور کلی ۹۹/۶ میلیون نفر از کل جمعیت مهاجران کاری دنیا یعنی حدود ۶۱ درصد، در سه منطقه جغرافیایی شامل آمریکای شمالی، منطقه شمال و جنوب و غرب اروپا و کشورهای عربی حوزه خلیج فارس بیشترین تراکم را دارند. در عین حال بزرگترین مقصد مهاجران کاری

آسیایی دو ناحیه آسیای جنوبی (با ۱/۳ میلیون زن و ۶ میلیون مرد) و منطقه کشورهای عربی (با ۳/۶ میلیون زن و ۱۹/۱ میلیون مرد) است (IOM, 2020). در کنار کشورهای شورای همکاری خلیج فارس و کشورهای ASEAN، منطقه OECD بزرگترین مقصد مهاجرت‌های کاری مهاجران آسیایی است. در سال ۲۰۱۶ تقریباً ۲ میلیون شهروند آسیایی به کشورهای OECD مهاجرت کرده‌اند که از سال ۲۰۱۲ به طور متوالی رشد داشته، به طوری که نسبت به سال ۲۰۰۰ میلادی دو برابر شده است.

نمودار ۴۸- جریان مهاجرتی از آسیا به کشورهای OECD (۲۰۰۰ تا ۲۰۱۶)
(DIOC, 2017)

نمودار ۴۹- سهم کشورهای آسیایی از نیروی کار مهاجر در کشورهای OECD (۲۰۱۶)
(DIOC, 2017)

۱-۲-۵- وجوه ارسالی مهاجران

جابه‌جایی اقتصادی می‌تواند مزایای بسیار زیادی برای مهاجران، خانواده‌های آن‌ها و کشورهای مبدا ایجاد کند. برای مثال در مورد کشورهای کم‌درآمد و کم‌درآمدتر، مهاجرت به طور متوسط منجر به ۱۵ برابر افزایش درآمد، دو برابر شدن نرخ ثبت‌نام در مدارس و کاهش ۱۶ برابری در میزان مرگ‌ومیر کودکان بعد از عزیمت به یک کشور توسعه‌یافته شده است.

آن دسته از مطالعاتی که بر پیامدهای مثبت وجوه ارسالی بر رشد اقتصادی تأکید دارند، وجوه ارسالی مهاجران را با افزایش سطح درآمد و مصرف دریافت‌کنندگان وجوه و افزایش رفاه آن‌ها مرتبط می‌دانند و این وجوه را از طریق ورودش به چرخه اقتصادی کل کشور بر رفاه کل جامعه موثر می‌دانند. هم‌چنین وجوه ارسالی بر تصمیم خانوارها اثرات مثبت و معنی‌داری بر میزان عرضه کار، تحصیل، انتخاب شغل، زاد و ولد و مصرف می‌گذارد.

وجوه ارسالی از مهاجران به کشورهای مبدا به‌عنوان بزرگ‌ترین منبع و دستاورد مالی مهاجران کاری برای بسیاری از کشورهای مبدا به شمار می‌رود. وجوه ارسالی مهاجران از میزان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و کمک‌های توسعه خارج از کشور در بسیاری از کشورهای در حال توسعه به طور فزاینده‌ای فراتر می‌رود. به همین دلیل، امروزه توجه بیشتری به مهاجرت نیروی کار برای رشد اقتصادی می‌شود (UNWomen, 2017).

البته آمارهای رسمی در خصوص وجوه ارسالی کمتر از مقدار واقعی جابه‌جایی این وجوه در سطح بین‌المللی است. با این حال آمارهای موجود نشان از افزایش مقدار این وجوه در دهه‌های اخیر دارد، به طوری که از ۱۲۶ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۰ میلادی به ۶۸۹ میلیون دلار در سال ۲۰۱۸ رسیده است. این وجوه تنها در یک سال ۹ درصد رشد داشته است و از ۶۳۳ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۷ به ۶۸۹ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۸ رسیده است.

(IOM, 2020).

در سال ۲۰۱۸ سه کشور بزرگ پذیرنده وجوه ارسالی شامل هند با ۷۸/۶ میلیارد دلار، چین با ۶۷/۴ میلیارد دلار و مکزیک با ۳۵/۷ میلیارد دلار بوده‌اند. در مرتبه بعدی فیلیپین و مصر قرار داشته‌اند (IOM, 2020). اگر وجوه ارسالی به عنوان درصدی در تولید ناخالص داخلی به شمار آورده شود، در سال ۲۰۱۸ به ترتیب تونگا با ۳۵/۲ درصد، قرقیزستان با ۳۳/۶ درصد، تاجیکستان با ۳۱ درصد، هائیتی با ۳۰/۷ درصد و نپال با ۲۸ درصد بیشترین سهم را به خود اختصاص داده‌اند (WorldBank, 2019). البته چین که جزء دو کشور اول دریافت‌کننده این وجوه است، از سال ۲۰۱۵ به جمع ده کشور اول ارسال‌کننده وجوه نیز پیوسته است. گرچه این کشور در سال ۲۰۱۸ نسبت به ۲۰۱۵ مقداری کاهش در وجوه ارسالی داشته است و وجوه ارسال شده از سوی مهاجران در چین از ۲۰/۴۹ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۵ به ۱۶/۱۸ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۸ رسیده است (IOM, 2020).

کشورهای ثروتمند عموماً اصلی‌ترین منابع ارسال وجوه هستند. برای دهه‌ها ایالات متحده آمریکا بزرگ‌ترین فرستنده وجوه بوده است. در سال ۲۰۱۸ بالاترین میزان وجوه ارسالی از آمریکا ۶۸ میلیارد دلار، سپس امارات با ۴۴/۴ میلیارد دلار، عربستان با ۳۶/۱ و در نهایت سوئیس با ۲۶/۶ میلیارد دلار بوده‌اند. پنجمین کشور بزرگ فرستنده وجوه مهاجران در دو سال متوالی ۲۰۱۷ و ۲۰۱۸ کشور آلمان با ۲۰/۲۹ میلیارد دلار خروج رسمی و ۲۲/۰۹ میلیارد دلار خروج تخمینی بوده است. در عین حال که کشور آلمان جزء بزرگ‌ترین کشورهای ارسال‌کننده مطرح است، از طرفی هم به عنوان یکی از ده کشور اول پذیرنده وجوه ارسالی مهاجران به شمار می‌آید (IOM, 2020). جداول ۱۶ و ۱۷ جریان وجوه ارسالی و دریافتی ۱۰ کشور اول گیرنده و فرستنده این وجوه را نشان می‌دهد.

جدول ۱۶ - مقایسه ده کشور اول دریافت‌کننده وجوه ارسالی مهاجران (۲۰۱۸ تا ۲۰۰۵) (میلیارد دلار جاری)

ده کشور اول دریافت‌کننده وجوه ارسالی مهاجران							
۲۰۱۸		۲۰۱۵		۲۰۱۰		۲۰۰۵	
۷۸/۶۱	هند	۶۸/۹۱	هند	۵۳/۴۸	هند	۲۳/۶۳	چین
۶۷/۴۱	چین	۶۳/۹۴	چین	۵۲/۴۶	چین	۲۲/۷۴	مکزیک
۳۵/۶۶	مکزیک	۲۹/۸۰	فیلیپین	۲۲/۰۸	مکزیک	۲۲/۱۳	هند
۳۳/۸۳	فیلیپین	۲۶/۲۳	مکزیک	۲۱/۵۶	فیلیپین	۱۴/۶۴	نیجریه
۲۸/۹۲	مصر	۲۴/۰۶	فرانسه	۱۹/۹۰	فرانسه	۱۴/۲۱	فرانسه
۲۶/۴۳	فرانسه	۲۱/۱۶	نیجریه	۱۹/۷۵	نیجریه	۱۳/۷۳	فیلیپین
۲۴/۳۱	نیجریه	۱۹/۳۱	پاکستان	۱۲/۷۹	آلمان	۶/۸۹	بلژیک
۲۱/۰۱	پاکستان	۱۸/۳۳	مصر	۱۲/۴۵	مصر	۶/۸۷	آلمان
۱۷/۳۶	آلمان	۱۵/۸۱	آلمان	۱۰/۸۵	بنگلادش	۶/۶۶	اسپانیا
۱۵/۹۳	ویتنام	۱۵/۳۰	بنگلادش	۱۰/۳۵	بلژیک	۶/۴۷	لهستان

(IOM, 2020)

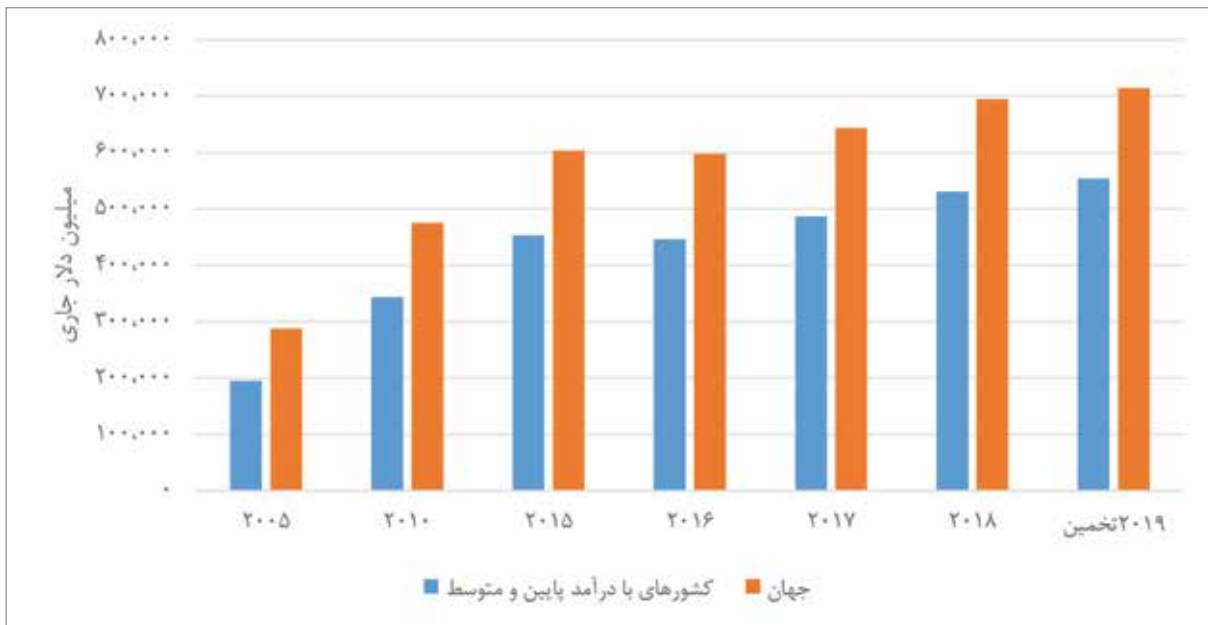
جدول ۱۷ - مقایسه ده کشور اول ارسال‌کننده وجوه ارسالی مهاجران (۲۰۱۸ تا ۲۰۰۵) (میلیارد دلار جاری)

ده کشور اول ارسال‌کننده وجوه ارسالی مهاجران							
۲۰۱۸		۲۰۱۵		۲۰۱۰		۲۰۰۵	
۶۷.۹۶	آمریکا	۶۱.۸۶	آمریکا	۵۰.۷۸	آمریکا	۴۷.۲۵	آمریکا
۴۴.۳۷	امارات متحده عربی	۴۰.۳۳	امارات متحده عربی	۲۷.۰۷	عربستان	۱۴.۳۰	عربستان
۳۶.۱۲	عربستان	۳۸.۷۹	عربستان	۲۱.۴۵	روسیه	۱۲.۷۱	آلمان
۲۶.۶	سوئیس	۲۵.۴۰	سوئیس	۱۷.۷۶	سوئیس	۱۰.۵۲	سوئیس
۲۲.۰۹	آلمان	۲۰.۴۲	چین	۱۴.۶۸	آلمان	۹.۶۴	انگلستان
۲۰.۶۱	روسیه	۲۹.۶۹	روسیه	۱۲.۸۹	ایتالیا	۹.۴۸	فرانسه
۱۶.۱۸	چین	۱۸.۳	آلمان	۱۲.۰۳	فرانسه	۶.۹	کره جنوبی
۱۳.۷۶	کویت	۱۵.۲	کویت	۱۱.۸۶	کویت	۶.۸۳	روسیه
۱۳.۵۰	چین	۱۲.۷۹	فرانسه	۱۰.۶۵	لوگزامبورگ	۶.۷	لوگزامبورگ
۱۲.۸۹	کره جنوبی	۱۲.۱۹	قطر	۱۰.۵۷	امارات متحده عربی	۵.۶۸	مالزی

(IOM, 2020)

به طور کلی ۶۷ تا ۷۷ درصد وجوه ارسالی مهاجران به کشورهای با درآمد پایین و متوسط وارد شده است (WorldBank, 2020)

نمودار زیر رشد جریان وجوه ارسالی جهان را در مقایسه با وجوه ارسالی به کشورهای با درآمد پایین و متوسط نشان می‌دهد.

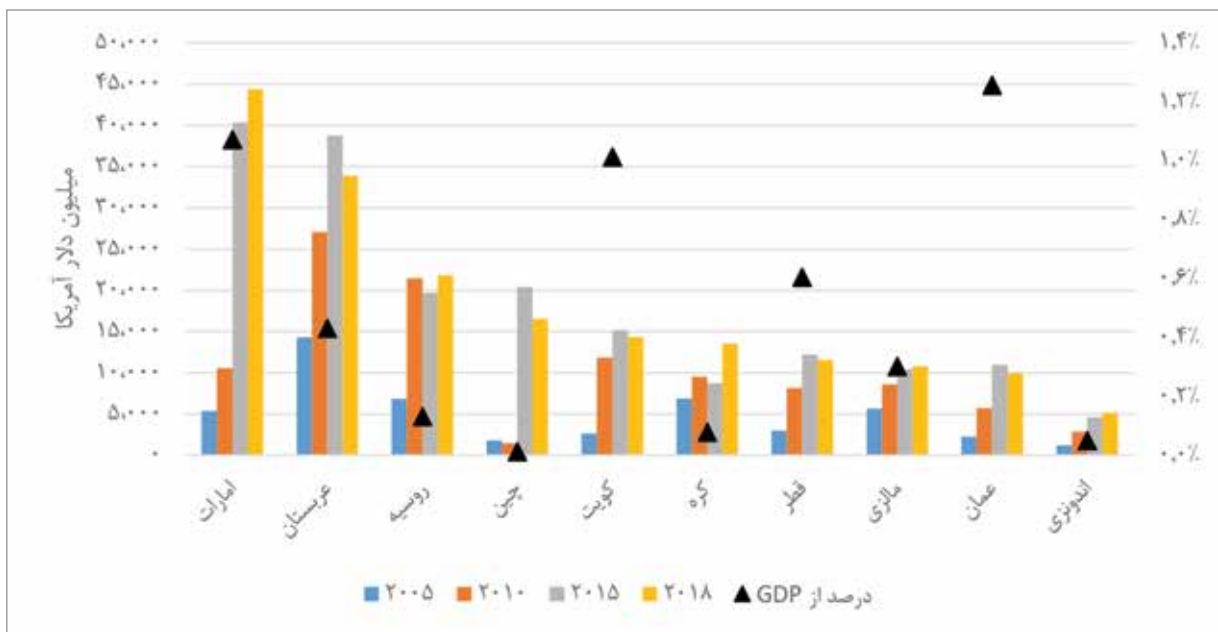
نمودار ۵۰- جریان وجوه ارسالی مهاجران در جهان و کشورهای با درآمد پایین و متوسط (میلیون دلار آمریکا) (۲۰۰۵ تا ۲۰۱۹) (WorldBank, 2020)

رشد مجدد جریان‌های مهاجرتی به برخی از کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس (GCC) و فدراسیون روسیه بوده است. در سال ۲۰۱۸ به استثنای کشور چین، در کشورهای با درآمد کم و متوسط وجوه ارسالی مهاجران (۴۶۲ میلیارد دلار) به طور قابل توجهی بیشتر از جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (۳۴۴ میلیارد دلار) بوده است. هم‌چنین کشورهای وابسته به وجوه ارسالی مهاجران، مانند جمهوری قرقیزستان، تاجیکستان و ازبکستان، از بهبود مجدد فعالیت‌های اقتصادی در کشور روسیه بهره‌مند شده‌اند (WorldBank, 2019).

نمودار زیر ده کشور اول فرستنده وجوه ارسالی مهاجران را در آسیا نشان می‌دهد. در کشور اول، امارات، در سال ۲۰۱۸ حدود ۴۴ میلیارد دلار توسط مهاجران به خارج از این کشور ارسال شده است که بیش از ۱ درصد از تولید ناخالص داخلی این کشور بوده است. بیشترین سهم از GDP ارسالی در میان کشورهای آسیایی مربوط به کشور عمان با ۱/۳ درصد بوده است.

گفتنی است بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۴ وجوه ارسالی به کشورهای آسیایی به شدت افزایش یافت و در سال ۲۰۱۷ به مقدار ۲۶۸ میلیارد دلار رسید. بیشترین مهاجرت‌های کاری موقت از آسیای جنوبی به مقصد کشورهای خلیج بوده است که به منظور دسترسی به درآمد بالاتر و فرصت‌های شغلی بیشتر و بهتر رخ داده است. آسیای جنوبی در میان بزرگ‌ترین پذیرنده‌های وجوه ارسالی مهاجران قرار دارد. در سال ۲۰۱۸ هند به‌عنوان بزرگ‌ترین مقصد وجوه ارسالی، از بازگشت مالی این وجوه ۷۹ میلیارد دلار درآمد داشته است. در کشورهایمانند پاکستان، سریلانکا و بنگلادش، عواید مالی وجوه ارسالی حدود ۵ درصد از تولید ناخالص داخلی در یک سال بوده است (WorldBank, 2019).

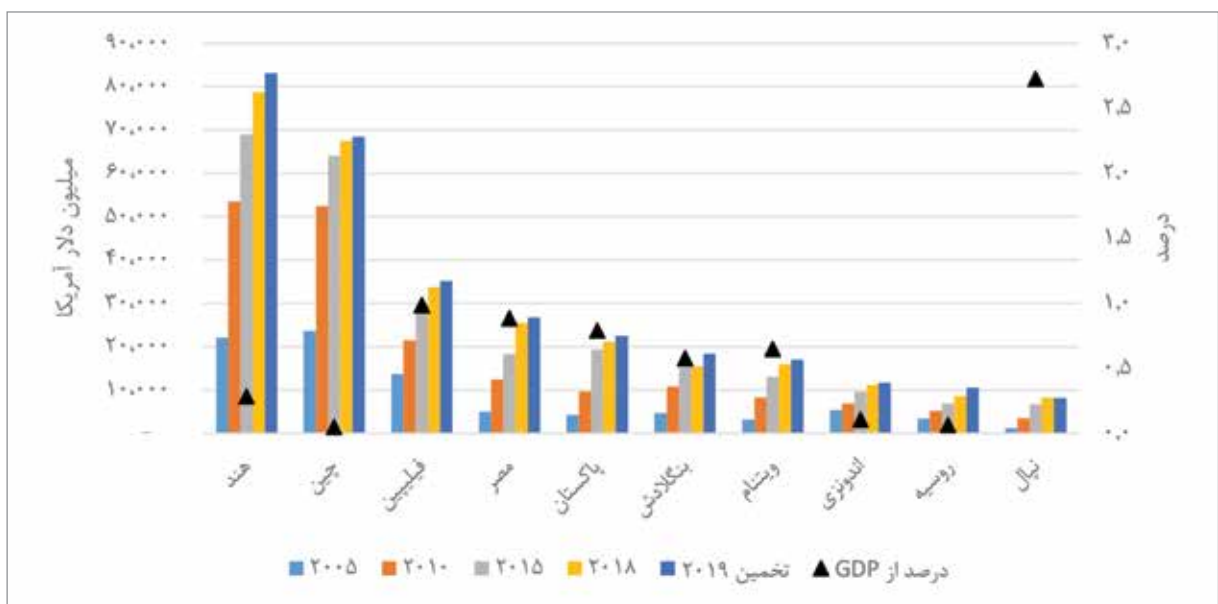
در سال ۲۰۱۹، رشد دریافت وجوه ارسالی مهاجران تقریباً از ۷ درصد در شرق آسیا و اقیانوس آرام تا ۱۲ درصد در جنوب آسیا بوده است. این افزایش کلی ناشی از وضعیت اقتصادی و شغلی قوی‌تر مهاجران در ایالات متحده و

نمودار ۵۱- وجوه ارسالی از ده کشور اول آسیایی و درصد از GDP آنها (۲۰۱۸ تا ۲۰۰۵)
(WorldBank, 2020)

دریافتی در میان این کشورها نپال است که به میزان ۲/۷ درصد از تولید ناخالص داخلی خود از مهاجرانش دریافت وجوه می‌نماید. پس از آن فیلیپین به اندازه ۱ درصد و مصر ۰/۹ درصد از GDP خود از وجوه مهاجران ورودی دارند.

نمودار ۵۲، ده کشور اول آسیایی دریافت‌کننده وجوه ارسالی از مهاجران را نشان می‌دهد. از سال ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۹ میزان این وجوه دریافتی در هند تقریباً ۴ برابر شده است و در دیگر کشورها نیز همواره صعودی بوده است. بالاترین درصد از GDP

نمودار ۵۲- ده کشور اول آسیایی دریافت‌کننده وجوه ارسالی از مهاجران و درصد از GDP آنها (۲۰۱۹ تا ۲۰۰۵)
(WorldBank, 2020)

با وجود اینکه تخمین‌های سال ۲۰۱۹، رشد وجوه ارسالی مهاجران را در سال ۲۰۲۰ پیش‌بینی می‌کرد ولی اثرات اقتصادی کووید-۱۹ بر اقتصاد جهانی به ویژه مهاجران، باعث شد تخمین‌های سازمان‌های جهانی به ویژه بانک جهانی با تغییراتی مواجه شود. در حالی که بانک جهانی در گزارش آوریل ۲۰۱۹ خود برای رشد وجوه ارسالی در جهان حدود ۴/۴ درصد رشد را در سال ۲۰۲۰ نسبت به ۲۰۱۹ پیش‌بینی کرده بود، در گزارش آوریل ۲۰۲۰ پیش‌بینی کرده است که وجوه ارسالی مهاجران در اثر تغییرات اقتصادی ناشی از ویروس کرونا با کاهش ۲۰ درصدی همراه شود و از ۷۱۴ میلیارد دلار به ۵۷۲ میلیارد دلار برسد. این امر باعث کاهش ۱۹/۷ درصدی وجوه ارسالی به کشورهای با درآمد پایین و متوسط خواهد شد (Worldbank, 2020).

۱-۳- بخش سوم: روند مهاجرت‌های پناهجویی در جهان

۱-۳-۱- روند مهاجرت‌های اجباری و پناهجویی در جهان

تا پایان سال ۲۰۱۹ در مجموع ۷۹/۵ میلیون نفر در جهان مجبور به ترک خانه‌های خود شده و ۲۶ میلیون پناهنده در جهان وجود داشته که ۲۰/۴ میلیون نفر آن تحت حمایت کمیساریای عالی سازمان ملل متحد در امور پناهندگان^۱ و ۵/۶ میلیون پناهنده فلسطینی توسط آژانس امداد رسانی و کاریابی برای آوارگان فلسطینی در خاور نزدیک^۲ (اونروا) ثبت شده است. از نظر تعداد کل پناهندگان در جهان در حال حاضر بالاترین رکورد ثبت شده است. همچنین در حدود ۴/۲ میلیون نفر نیز به دنبال حمایت بین‌المللی و در انتظار تعیین وضعیت پناهندگی خود بوده‌اند که از آن‌ها به‌عنوان پناهجو یاد می‌شود. همچنین تا پایان سال ۲۰۱۹، ۳/۶ میلیون و نزوتلایی در دیگر کشورها آواره شده‌اند. بعلاوه ۴۵/۷ میلیون نفر در جهان تا پایان سال ۲۰۱۹ در درون مرزهای کشور متبوع خود آواره شده است که از آنها به عنوان آوارگان داخلی یاد می‌شود (UNHCR, 2020b).

در سال ۲۰۱۹، دو میلیون درخواست پناهندگی جدید در دولت‌ها و یا توسط کمیساریای عالی سازمان ملل متحد در امور پناهندگان ثبت شده است. از کل دو میلیون درخواست جدید برای پناهندگی که در سال ۲۰۱۹ ارائه شده است، ایالات متحده با ۳۰۱ هزار تقاضای پناهندگی جدید در رتبه اول قرار داشته است که نسبت به سال ۲۰۱۸ (۲۵۴ هزار و ۳۰۰ درخواست جدید) روند افزایشی داشته است. برخلاف روند قبلی افزایش تقاضای پناهندگی در ایالات متحده از سال ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۶ این روند در مقایسه با سال‌های مذکور روند کاهشی داشته است. پرو دومین کشوری است که با ۲۵۹ هزار و ۸۰۰ پناهجوی جدید بیشترین تعداد پناهجویان جدید را در سال ۲۰۱۹ ثبت نموده است و پس از آن کشورهای آلمان (۱۴۲ هزار و ۵۰۰ ثبت پناهجوی جدید)، فرانسه (ثبت ۱۲۳ هزار و ۹۰۰ پناهجوی جدید) و اسپانیا (ثبت ۱۱۸ هزار و ۳۰۰ ثبت پناهجوی جدید) در رتبه‌های بعدی قرار داشته‌اند. در سال ۲۰۱۹ در مجموع ۵/۶ میلیون نفر از آوارگان جهان (شامل ۵/۳ میلیون نفر آواره داخلی و ۳۱۷ هزار و ۲۰۰ پناهنده) به کشور و محل زندگی قبلی خود بازگشته‌اند. براساس گزارش کمیساریای عالی سازمان ملل متحد در امور پناهندگان، در پایان سال ۲۰۱۹، ۲۰۱۹ نفر زیر ۱۸ سال، تقریباً ۴۰ درصد از جمعیت ۷۹/۵ میلیون نفری آوارگان جهان را تشکیل می‌دهند. هم‌چنین تا پایان سال ۲۰۱۹ حدود ۸۵ درصد از کل جمعیت پناهندگان در جهان و همچنین، آوارگان ونزوتلایی را کشورهای در حال توسعه میزبانی کرده‌اند که کشورهای کمتر توسعه یافته از حدود ۲۷ درصد کل پناهندگان جهان میزبانی می‌کنند. در مجموع ۷۳ درصد کل پناهندگان جهان و آوارگان ونزوتلایی در کشورهای همسایه خود زندگی می‌کنند (UNHCR, 2020b).

از بین پناهندگان تحت نظر کمیساریای عالی سازمان ملل متحد در امور پناهندگان در پایان سال ۲۰۱۹، ۵ کشور جمهوری عربی سوریه، ونزوتلا، افغانستان، سودان جنوبی و میانمار با ۱۶/۳ میلیون نفر، حدود دو سوم (۶۸ درصد) کل پناهندگان جهان را تشکیل می‌دهند. درگیری مداوم در سوریه باعث شده است تا این کشور

1. United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR)

2. United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (UNRWA)

با ۶/۶ میلیون پناهنده همچنان در صدر کشورهای جهان از نظر کشور مبدأ پناهندگان قرار گیرد. بی‌ثباتی و خشونت بیش از ۳۰ سال است که افغانستان را به یکی از مهم‌ترین کشورهای اصلی مبدأ پناهندگان تبدیل کرده است که با ۲/۷ میلیون پناهنده پس از آوارگان ونزوئلایی (۳/۷ میلیون نفر) در رتبه سوم از نظر بیشترین جمعیت پناهنده در جهان قرار دارد. سودان جنوبی با وقوع خشونت‌های گسترده چهارمین کشور مبدأ پناهندگان است (۲/۲ میلیون نفر در پایان سال ۲۰۱۹) (UNHCR 2020b).

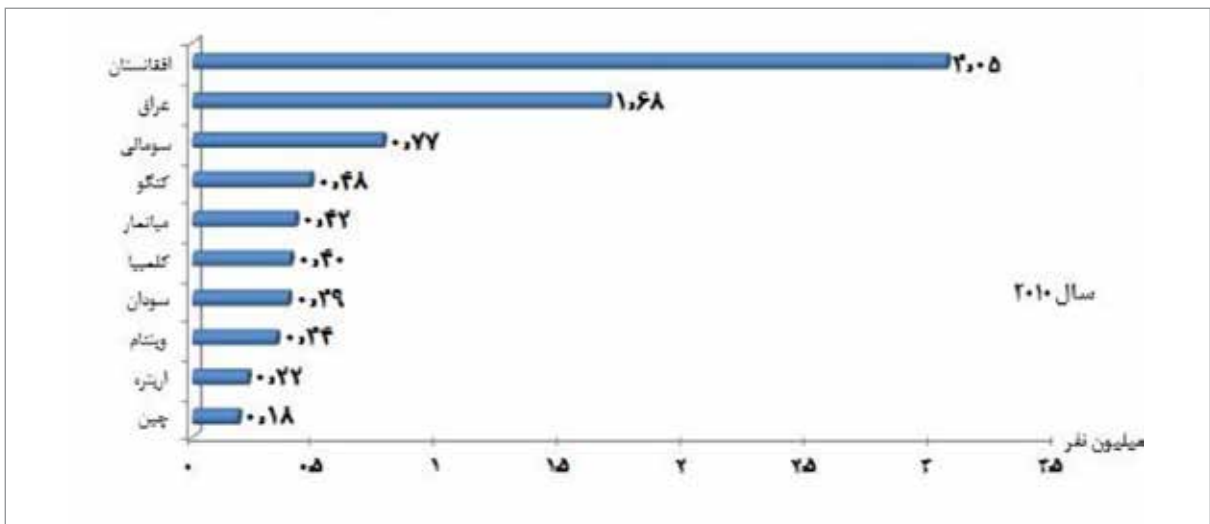
نمودار زیر تعداد پناهندگان ده کشور اصلی مبدأ پناهندگان را در سال‌های ۲۰۱۰ و ۲۰۱۹ نشان

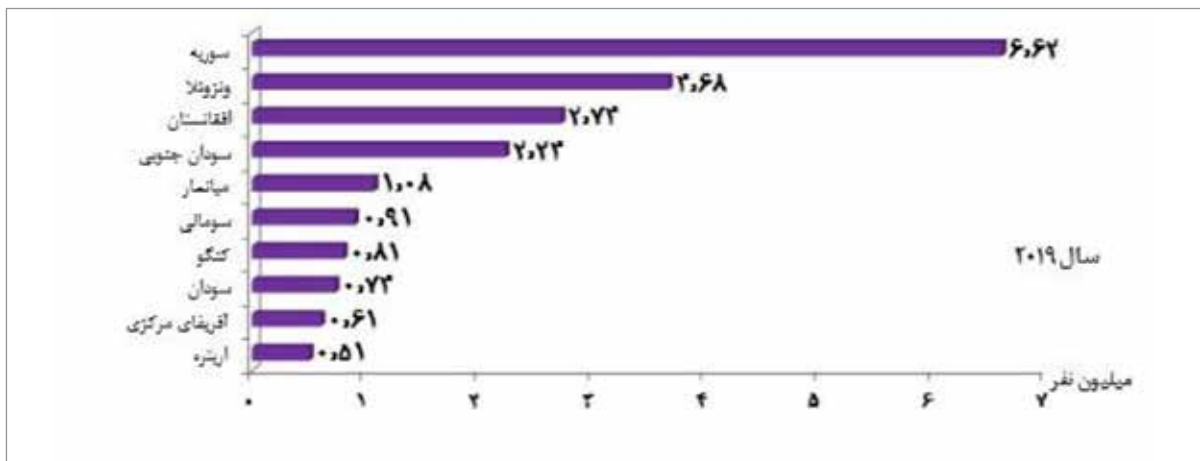
می‌دهد. در سال ۲۰۱۰ در حدود ۳۰ هزار پناهنده و پناهجو از کشور سوریه ثبت‌شده بود و از طرف دیگر این کشور در سال ۲۰۱۰ با بیش از ۱ میلیون پناهنده سومین کشور میزبان پناهندگان در جهان بود که عمدتاً پناهندگان عراقی را شامل می‌شد (IOM, 2020) اما در سال ۲۰۱۹ بیش از ۶/۶ میلیون پناهنده سوری در کشورهای جهان وجود داشته است که از این نظر در رتبه اول قرار دارد. از طرف دیگر کشور افغانستان که در سال ۲۰۱۰ در رتبه اول تعداد پناهندگان در جهان قرار داشت به جایگاه سوم در سال ۲۰۱۹ نزول پیدا می‌کند، اگرچه از نظر تعداد پناهندگان تغییر محسوسی ایجاد نشده است.

جدول ۱۸- ده کشور اصلی مبدأ آوارگان بین‌المللی در سال‌های ۲۰۱۰ و ۲۰۱۹

۲۰۱۹		۲۰۱۰	
۶۶۱۷۰۰۰	سوریه	۳۰۵۴۷۰۰	افغانستان
۳۶۷۵۵۰۰	ونزوئلا	۱۶۸۳۶۰۰	عراق
۲۷۲۸۹۰۰	افغانستان	۷۷۰۲۰۰	سومالی
۲۲۳۴۸۰۰	سودان جنوبی	۴۷۶۷۰۰	کنگو
۱۰۷۸۳۰۰	میانمار	۴۱۵۷۰۰	میانمار
۹۰۵۱۰۰	سومالی	۳۹۵۶۰۰	کلمبیا
۸۰۷۴۰۰	کنگو	۳۸۷۳۰۰	سودان
۷۳۴۹۰۰	سودان	۳۳۸۷۰۰	ویتنام
۶۱۰۲۰۰	آفریقای مرکزی	۲۲۲۵۰۰	اریتره
۵۰۵۱۰۰	اریتره	۱۸۴۶۰۰	چین

منبع: (UNHCR, 2020b)

نمودار ۵۳- ده کشور اصلی مبدأ آوارگان بین‌المللی در سال‌های ۲۰۱۰ و ۲۰۱۹ (منبع: UNHCR, 2020b)

دوم در جهان از نظر میزبانی از پناهندگان در جهان رسیده است؛ البته وضعیت آوارگان ونزوئلایی به عنوان پناهندگان تحت حمایت کنوانسیون ۱۹۵۱ ثبت نشده است و از این‌رو کشور کلمبیا میزبان حدود ۱/۸ میلیون آواره ونزوئلایی است. از نظر میزبانی پناهندگان (Refugee) در سال ۲۰۱۹، کشورهای ترکیه، پاکستان، اوگاندا، سودان، آلمان، ایران و لبنان به ترتیب میزبان بیشترین پناهنده در جهان بوده‌اند (UNHCR, 2020b). بر اساس داده‌های کمی‌ساری‌ای عالی سازمان ملل متحد، در سال ۲۰۱۹ ایران هفتمین کشور (با احتساب میزبانی کلمبیا از آوارگان ونزوئلایی) میزبان پناهندگان در جهان بوده است. ده کشور اصلی میزبان پناهندگان در سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹ در جدول زیر ارائه شده است. در سال ۲۰۰۵، ایران میزبان حدود ۹۷۴ هزار نفر پناهنده بود و این عدد در سال ۲۰۱۹، تقریباً ثابت مانده است. آلمان پنجمین کشور است که میزبان حدود ۱/۱ میلیون پناهنده بوده است.

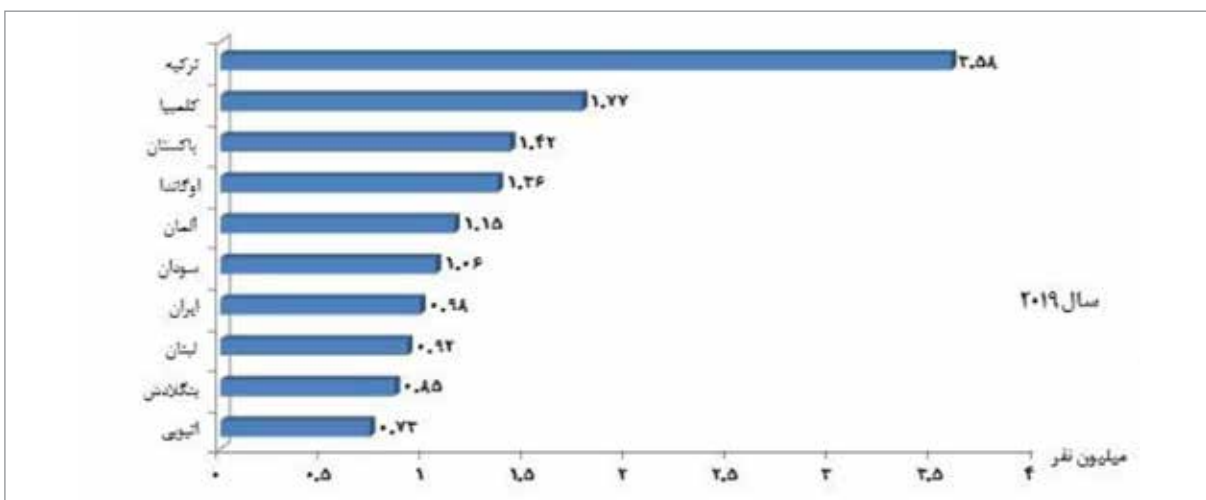
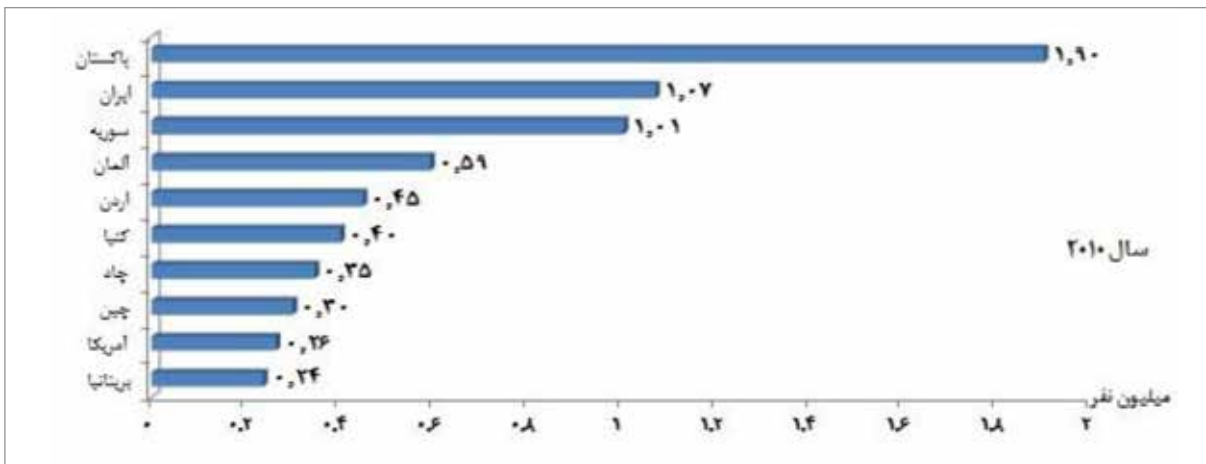
در سال ۲۰۱۹، برای ششمین سال متوالی، ترکیه با ۳/۶ میلیون پناهنده، عمدتاً سوری بزرگ‌ترین کشور میزبان پناهندگان در جهان بود. با افزایش سهم قابل‌توجه مهاجران سوری در جمعیت پناهندگان جهانی، دو کشور همسایه - اردن و لبنان - نیز در بین ۱۰ کشور اول میزبان پناهندگان قرار گرفتند. در بین ده کشور میزبان پناهندگان، پاکستان و جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان دو میزبان اصلی پناهندگان افغانستانی (دومین کشور با مبدأ اصلی پناهندگان در جهان) بودند. اوگاندا، سودان، آلمان، بنگلادش و اتیوپی از دیگر کشورهای میزبان بیشترین پناهنده بوده‌اند. کشور کلمبیا نیز در سال ۲۰۱۹ با میزبانی ۱/۸ میلیون آواره ونزوئلایی به جمع کشورهای اصلی میزبان آوارگان و پناهندگان در جهان اضافه شده است. با توجه به اینکه در گزارش سال ۲۰۲۰ کمی‌ساری‌ای عالی ملل متحد در امور پناهندگان، جمعیت آوارگان ونزوئلایی به صورت مجزا از جمعیت پناهندگان جهان ارائه شده است، از سال ۲۰۱۹ کشور کلمبیا به رتبه

جدول ۱۹- ده کشور اصلی میزبان پناهندگان در سال‌های ۲۰۱۰ و ۲۰۱۹

سال ۲۰۱۹		سال ۲۰۱۰	
۳۵۷۹۵۰۰	ترکیه	۱۹۰۰۶۰۰	پاکستان
۱۷۷۱۹۰۰	کلمبیا	۱۰۷۳۴۰۰	ایران
۱۴۱۹۶۰۰	پاکستان	۱۰۰۵۵۰۰	سوریه
۱۳۵۹۵۰۰	اوگاندا	۵۹۴۳۰۰	آلمان
۱۱۴۶۷۰۰	آلمان	۴۵۰۹۰۰	اردن
۱۰۵۵۵۰۰	سودان	۴۰۲۹۰۰	کنیا
۹۷۹۴۰۰	ایران	۳۴۷۹۰۰	چاد
۹۱۶۲۰۰	لبنان	۳۰۱۰۰۰	چین
۸۵۴۸۰۰	بنگلادش	۲۶۴۶۰۰	آمریکا
۷۳۳۱۰۰	اتیوپی	۲۳۸۲۰۰	بریتانیا

منبع: (UNHCR, 2020b)

نمودار ۵۴- ده کشور اصلی میزبان پناهندگان در سال‌های ۲۰۱۰ و ۲۰۱۹

منبع: (UNHCR, 2020b)

براساس گزارش مهاجرت‌های بین‌المللی (World Migration Report 2020) در حالی که چالش‌های بسیاری برای اندازه‌گیری افراد بهره‌مند از ادغام محلی وجود دارد، کمیساریای عالی سازمان ملل متحد در امور پناهندگان تخمین می‌زند که در سال ۲۰۱۸، ۲۷ کشور حداقل به یک پناهنده تابعیت اعطا کرده‌اند (naturalized refugee) (در مقایسه با ۲۸ کشور در سال ۲۰۱۷) که در کل ۶۲ هزار و ۶۰۰ پناهنده در سال ۲۰۱۷ تابعیت کشور مقصد را دریافت کرده‌اند (کاهش در مقایسه با سال ۲۰۱۷ با ۷۳ هزار و ۳۰۰ پناهنده دریافت‌کننده تابعیت اما در مقایسه با سال ۲۰۱۶ با ۲۳ هزار اعطای تابعیت گزارش شده به پناهندگان در جهان افزایش قابل توجهی داشته است). ترکیه به حدود ۲۹ هزار پناهنده سوری در سال ۲۰۱۸ تابعیت اعطا کرده است (در مقایسه با ۵۰ هزار مورد در سال ۲۰۱۷) که از این نظر بیشترین تعداد را در جهان به خود اختصاص داده است. کشورهای کانادا، هلند، گینه بیسائو و فرانسه از نظر تعداد تابعیت اعطاشده به پناهندگان در رتبه‌های بعدی قرار دارند.

جدیدترین گزارش کمیساریای عالی سازمان ملل متحد در امور پناهندگان که به بررسی وضعیت آوارگان و پناهندگان در سال ۲۰۱۹ می‌پردازد، وضعیت دهه گذشته میلادی (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹) را در چند نکته کلیدی خلاصه نموده است: (UNHCR, 2020b)

➤ در طول دهه گذشته در مجموع حدود ۱۰۰ میلیون نفر در جهان مجبور به ترک خانه‌های خود شده‌اند.

➤ ۴۰۰ هزار درخواست پناهنجویی جدید توسط کودکان بدون همراه یا جدا شده از خانواده در جهان ثبت شده است.

➤ پنج میلیون نفر از پناهنجویان جهان از حمایت بین‌المللی برخوردار شده‌اند. (۶۷ درصد آنها تحت کنوانسیون ۱۹۵۱ وضعیت پناهندگی دریافت کرده‌اند)

➤ ۱۵ میلیون نفر در خارج از چارچوب فرایندهای پناهنجویی به عنوان پناهنده (تحت عنوان حمایت موقت) ثبت شده‌اند.

➤ ۷۹ میلیون آواره جدید داخلی در دهه گذشته ثبت شده است که ۳۱ میلیون نفر از آنها به محل سکونت خود بازگشته‌اند.

➤ در دهه گذشته در مجموع ۳/۹ میلیون پناهنده به کشورهای خود بازگشته‌اند.

➤ ۱/۱ میلیون پناهنده توسط کشورها ثبت شده است.

➤ ۳۲۲ هزار و ۴۰۰ پناهجو تابعیت کشور مقصد پناهندگی خود را دریافت کرده‌اند.

➤ ۷۵۴ هزار و ۵۰۰ فرد فاقد تابعیت در دهه گذشته موفق به اخذ تابعیت از کشورهای مختلف جهان شده‌اند.

❖ وضعیت پناهندگان در مناطق جهان

● وضعیت در قاره آفریقا

آوارگی‌های داخلی در آفریقا و از آفریقا مهم‌ترین ویژگی این قاره است. بیشتر پناهندگان و پناهجویان در این قاره، در کشورهای همسایه خود میزبانی شدند. ده کشور برتر در آفریقا که بر اساس دو گروه میزبان و ارسال پناهندگان و پناهجویان رتبه‌بندی شده‌اند، عبارتند از: سودان جنوبی، سودان، جمهوری دموکراتیک کنگو، اوگاندا، اتیوپی، سومالی، جمهوری آفریقای مرکزی، اریتره، بوروندی و کنیا. کشورهای سودان جنوبی، سومالی، سودان، جمهوری دموکراتیک کنگو و جمهوری آفریقای مرکزی، ۵ کشوری هستند که از نظر ارسال پناهندگان به ترتیب بیشترین میزان را داشته‌اند و کشورهای اوگاندا، سودان، اتیوپی، جمهوری دموکراتیک کنگو و کنیا ۵ کشور برتر از نظر میزبانی می‌باشند.

مشابه سال ۲۰۱۷، سودان جنوبی بیشترین تعداد پناهجویان را در سال ۲۰۱۸ در آفریقا (۲/۳ میلیون نفر) داشته است و از این نظر در رتبه سوم جهان قرار دارد که اغلب آن‌ها در کشورهای همسایه از جمله اوگاندا میزبانی شدند (سومین کشور پناهنده فرست در جهان که بیشترین آن‌ها در اوگاندا هستند). پس از چندین دهه درگیری، سومالی، دومین تعداد بالای پناهنده در منطقه را دارد و پنجمین کشور پناهنده‌فرست در جهان است که بیشتر آن‌ها در کنیا و اتیوپی میزبانی شده‌اند. سایر پناهندگان از کشور سودان، جمهوری دموکراتیک کنگو، جمهوری آفریقای مرکزی و اریتره می‌باشند. اوگاندا همچنان بزرگ‌ترین کشور میزبان پناهندگان در منطقه است و در حدود ۱/۲ میلیون پناهنده در آن زندگی

می‌کنند که بیشتر آن‌ها از سودان جنوبی و جمهوری دموکراتیک کنگو هستند. کشورهای دیگر میزبان پناهندگان در سال ۲۰۱۸، سودان و اتیوپی بوده‌اند. درگیری و خشونت در شمال آفریقا و مناطق اطراف آن، به جابه‌جایی‌ها (آوارگی)^۱ دامن زده است. در پایان سال ۲۰۱۸، سودان با ۷۰۰ هزار پناهنده ششمین کشور مبدأ پناهندگان در جهان بوده است که بیشتر آن‌ها توسط کشورهای همسایه مانند چاد، سودان جنوبی و اتیوپی میزبانی شدند. سودان همچنین به دلیل درگیری و خشونت، حدود ۲/۱ میلیون آواره داخلی داشت. در عین حال، سودان هم‌چنین یک کشور مهم در میزبانی پناهندگان است و از بیش از ۱ میلیون پناهنده میزبانی می‌کند. (از سال ۲۰۱۶ این تعداد بیش از دو برابر شده است) که بیشتر آن‌ها از سودان جنوبی، اریتره و سوریه بودند. همچنین الجزایر میزبان ۹۴ هزار پناهنده تا پایان سال ۲۰۱۸ و مصر میزبان بیش از ۲۴۰ هزار پناهنده بود که در اصل مربوط به کشورهای سوریه، فلسطین و سایر کشورهای آفریقایی بودند. وضعیت امنیتی و سیاسی بی‌ثبات در لیبی تا پایان سال ۲۰۱۸ به ۲۲۱ هزار آواره داخلی دامن زده است (روند کاهشی در

مقایسه با سال ۲۰۱۶ با بیش از ۳۰۰ هزار نفر آواره داخلی) ضمن اینکه شرایط فعلی لیبی، بیش از ۵۶ هزار پناهنده و پناهجوی ساکن در این کشور را تحت تأثیر قرار داده است.

● وضعیت در قاره آسیا

جابه‌جایی‌های بین‌المللی در آسیا یکی از ویژگی‌های اصلی این منطقه است. سوریه و افغانستان کشورهای اصلی مبدأ پناهندگان در جهان هستند. در سال ۲۰۱۸، اکثریت قریب به اتفاق پناهندگان از کشورهای آسیایی در کشورهای همسایه خود زندگی می‌کردند. پناهندگان سوری عمدتاً در ترکیه، لبنان و اردن میزبانی شدند. تعداد پناهندگان افغانستانی از ۲/۶ میلیون نفر در سال ۲۰۱۷ به ۲/۷ میلیون نفر در سال ۲۰۱۸ افزایش یافته است (بیشتر به دلیل زاد و ولد در طول سال) و اغلب در کشورهای پاکستان و جمهوری اسلامی ایران میزبانی شدند. به دلیل خشونت و آزار و اذیت علیه مردم روهینگیا، میانمار سومین کشور از نظر تعداد بالای پناهندگان در منطقه و چهارمین کشور جهان در سال ۲۰۱۸ است که بیشتر پناهندگان آن در کشور بنگلادش میزبانی شدند.

جدول ۲۰- پناهندگان و پناهجویان^۲ ارسالی و پذیرفته شده در ده کشور اصلی آسیایی در سال ۲۰۱۸

کشور	ارسال کرده			میزبانی کرده		
	پناهنده	پناهجو	جمع ارسال کرده	پناهنده	پناهجو	جمع میزبانی کرده
سوریه	۶۶۵۴۳۳۹	۱۳۹۵۳۴	۶۷۹۳۸۷۳	۱۸۸۰۲	۱۸۶۲۵	۳۷۴۲۷
ترکیه	۶۸۷۹۷	۴۲۸۶۹	۱۱۱۶۶۶	۳۶۸۱۶۵۸	۳۱۱۶۸۲	۳۹۹۳۳۴۰
افغانستان	۲۶۸۱۲۳۲	۳۱۰۰۹۴	۲۹۹۱۳۲۶	۷۲۲۲۸	۲۸۲	۷۲۵۱۰
پاکستان	۱۳۲۲۱۹	۷۵۳۱۵	۲۰۷۵۳۴	۱۴۰۴۰۰۸	۵۱۷۲	۱۴۰۹۱۸۰
ایران	۱۲۹۹۰۱	۸۷۳۴۲	۲۱۷۲۴۳	۹۷۹۴۳۵	۳۳	۹۷۹۴۶۸
میانمار	۱۱۴۵۱۴۴	۳۰۴۳۴	۱۱۷۵۵۷۸	.	.	.
بنگلادش	۲۰۹۸۸	۵۸۸۱۶	۷۹۸۰۴	۹۰۶۶۳۵	۳۹	۹۰۶۶۷۴
لبنان	۵۵۹۱	۸۰۲۳	۱۳۶۱۴	۹۴۹۶۵۳	۱۶۳۸۶	۹۶۶۰۳۹
عراق	۳۷۲۳۱۲	۲۵۶۶۸۷	۶۲۸۹۹۹	۲۸۳۰۱۳	۱۳۹۹۳	۲۹۷۰۰۶
اردن	۲۴۰۱	۴۰۹۷	۶۴۹۸	۷۱۵۲۹۳	۵۲۵۱۴	۷۶۷۸۰۷

منبع: (UNHCR, 2020) بازبانی شده در ۵ ژانویه ۲۰۲۰؛ قابل دسترس در:

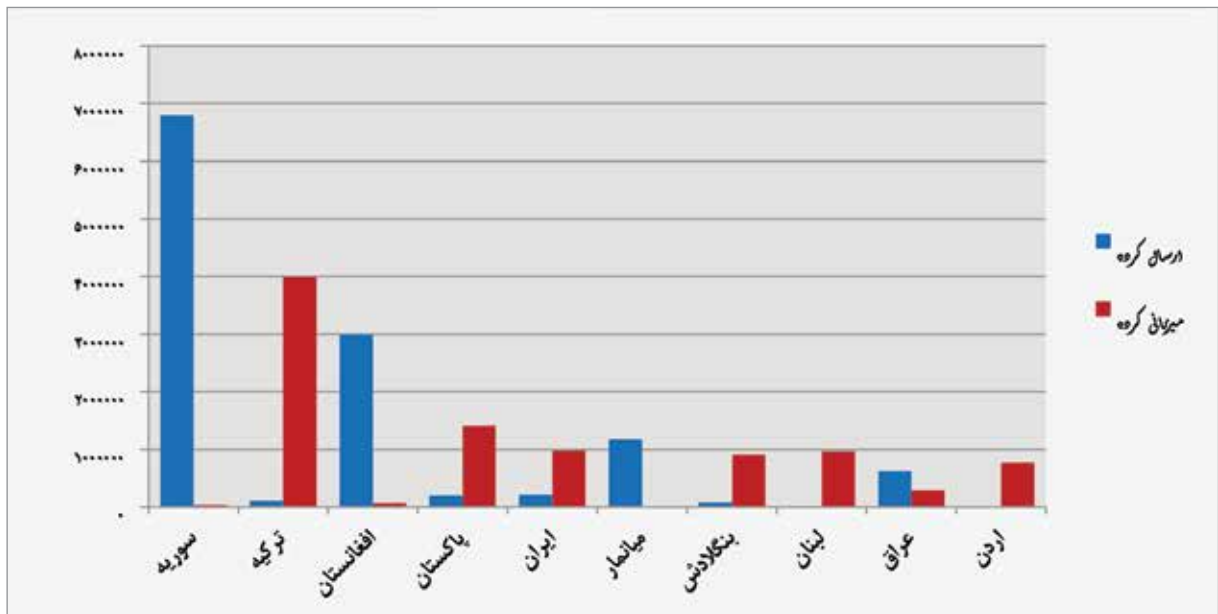
http://popstats.unhcr.org/en/persons_of_concern

1. Displacement

۲- منظور از تعداد پناهنده و پناهجو، جمعیت در وضعیت پناهندگی و پناهجویی در آن سال است؛ لذا این آمار به معنای ثبت پناهجو و پناهنده جدید در آن سال نیست.

یکی از ویژگی‌های غیرمعمول اخیر در پویایی مهاجرت در کشورهای آسیای شرقی، ورود صدها پناهجو از کشورهای است که از درگیری و خشونت ویران شده‌اند. در سال ۲۰۱۸ بیش از ۵۰۰ پناهجوی یمنی از طریق سیاست ورود بدون ویزا در جزیره ججوا در کشور کره جنوبی که برای جذب گردشگر طراحی شده بود وارد این جزیره شدند. ورود یمنی‌ها باعث ایجاد بحث و گفتگوی عمومی گسترده و برخی احساسات ضد مهاجرتی، در کشوری شد که تقاضای پناهندگی در آن از نظر تاریخی کم بوده است. کره جنوبی قبلاً به عنوان کشور مقصد برای افرادی که دنبال حمایت بین‌المللی بودند، نبوده

است (به جز مواردی از جمهوری دموکراتیک خلق کره). تا پایان سال ۲۰۱۷، چین و کره جنوبی به ترتیب حدود ۶۰۰ و ۲۰ هزار پناهجو را میزبانی کرده‌اند. بر اساس مجموع آمار میزبانی و ارسالی پناهندگان در کشورهای آسیایی، بیشترین ارسال پناهندگان در بین کشورهای آسیایی از کشورهای سوریه، افغانستان و میانمار است که با رنگ آبی در نمودار زیر نشان داده شده است. هم‌چنین از نظر میزبان بودن پناهندگان نیز چهار کشور ترکیه، پاکستان، ایران و لبنان بیشترین تعداد پناهندگان را میزبانی کرده‌اند که در نمودار زیر با رنگ قرمز نشان داده شده است.

نمودار ۵۵- مجموع میزبانی و ارسالی پناهندگان در ده کشور اصلی آسیایی در سال ۲۰۱۸
منبع: (UNHCR, 2020) بازیابی شده در ۵ ژانویه ۲۰۲۰

● وضعیت در قاره اروپا

در سال ۲۰۱۸، آلمان میزبان بیشترین جمعیت پناهندگان و پناهجویان در اروپا و پنجمین کشور در جهان از این نظر بوده است. بیشترین تعداد پناهنده در آلمان از کشورهای سوریه، عراق و افغانستان بوده‌اند. فرانسه و سوئد دومین و سومین میزبان پناهندگان در اروپا با بیش از ۳۶۸ هزار و ۲۴۸ هزار پناهنده بودند. اوکراین و فدراسیون روسیه به ترتیب با ۹۳ هزار و ۶۱ هزار

پناهنده به‌عنوان کشورهای اصلی مبدأ پناهندگان در کشورهای قاره اروپا بوده‌اند.

● وضعیت در قاره آمریکا

در سال ۲۰۱۸ کشور ونزوئلا اصلی‌ترین مبدأ تقاضای پناهندگی در جهان بود که بیش از ۳۴۰ هزار درخواست جدید پناهندگی توسط شهروندان این کشور تا پایان سال ارائه شده است. این روند افزایشی از سال ۲۰۱۷

است زمانی که تقاضای پناهندگی جدید تقریباً به ۱۰۰ هزار نفر رسیده بود. تخمین زده شده است که در پایان سال ۲۰۱۸ در حدود ۳ میلیون ونزوئلایی کشور خود را به دلیل عوامل مختلفی از جمله خشونت، آزار و اذیت و بحران‌های اقتصادی - سیاسی ترک کرده‌اند. اکثریت قریب به اتفاق آوارگان ونزوئلایی در خارج از کشور در کلمبیا زندگی می‌کردند (حدود ۱ میلیون نفر). کلمبیا بزرگ‌ترین کشور مبدأ پناهندگان در آمریکای لاتین و منطقه کارائیب بود. بیشتر پناهندگان از کلمبیا در کشورهای همسایه ونزوئلا و اکوادور میزبانی شدند. السالوادور دومین کشور مبدأ پناهندگان و دومین مبدأ بزرگ تقاضای پناهندگی جدید در این منطقه، پس از پناهجویان ونزوئلایی بوده است. هائیتی سومین کشور بزرگ مبدأ پناهندگان در آمریکای لاتین و کارائیب در پایان سال ۲۰۱۸ بوده است.

ایالات متحده در سال ۲۰۱۸، میزبان بیش از یک میلیون پناهنده و پناهجو بود که اغلب آن‌ها (۷۰۰ هزار نفر) را پناهجویان تشکیل می‌دادند. هم‌چنین بزرگ‌ترین کشور دریافت‌کننده درخواست‌های جدید پناهندگی در جهان در سال ۲۰۱۸ (بیش از ۲۵۰ هزار تقاضا) بود. اگرچه این تعداد تقاضا در مقایسه با سال ۲۰۱۷ روند کاهشی را نشان می‌دهد، زمانی که تقاضای پناهندگی در آن سال از ۳۰۰ هزار تقاضای پناهندگی از کشورهای مختلف جهان فراتر رفت.

باین‌حال، بیشترین جمعیت پناهجویان در این کشور مربوط به پناهجویانی از کشورهای السالوادور، گواتمالا، ونزوئلا و هندوراس بودند. کانادا هم‌چنین میزبان تعداد زیادی از پناهندگان و پناهجویان است. در سال ۲۰۱۸، کانادا میزبان بیش از ۱۹۰ هزار پناهنده و پناهجو بود، این موضوع حاکی از روند افزایشی نسبت به سال ۲۰۱۷ است زمانی که این کشور در آن سال میزبان حدود ۱۵۰ هزار نفر پناهنده و پناهجو بود.

● منطقه اقیانوسیه

در سال ۲۰۱۸، اقیانوسیه میزبان کمی بیشتر از ۱۲۶ هزار نفر پناهنده و پناهجو بوده است. استرالیا بزرگ‌ترین کشور میزبان در این منطقه و پس از آن پاپواگینه‌نو و نیوزلند است. بیشتر پناهندگان در این کشورها از آسیا وارد شده‌اند، مانند اندونزیایی‌ها در پاپوا گینه‌نو یا افغانستانی‌ها و ایرانیان در استرالیا.

۱-۳-۲- اسکان مجدد (Resettlement)

کشورهایی که از گذشته به‌عنوان کشورهای اصلی برای اسکان مجدد شناخته می‌شدند، همچون کانادا، ایالات متحده و استرالیا همچنان به اسکان مجدد بخش عمده پناهندگان متقاضی اسکان مجدد در سطح جهان ادامه می‌دهند. در سال ۲۰۱۸ تقریباً ۹۲۴۰۰ پناهنده برای اسکان مجدد در سطح جهان پذیرفته شده‌اند که نشان‌دهنده بیش از ۱۰ درصد کاهش نسبت به سال ۲۰۱۷ (۱۰۲ هزار و ۸۰۰ اسکان مجدد) است. در این زمینه پناهندگان سوری، کنگو و اریتره کشورهای اصلی بودند که از برنامه اسکان مجدد منتفع شدند. نمودار زیر آمار اسکان مجدد برای کشورهای اصلی از سال ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۸ را نشان می‌دهد. با حدود ۲۳ هزار پناهنده اسکان مجدد یافته در سال ۲۰۱۸، این اولین بار از سال ۱۹۸۰ بود که ایالات متحده آمریکا کشور برتر اسکان مجدد نبود. کاهش قابل توجه پناهندگان اسکان مجدد یافته در کشور به دلیل کاهش قابل توجه سقف پذیرش پناهندگان در آمریکا (تعداد پناهندگان پذیرفته شده برای اسکان مجدد در هر سال مالی) و افزایش محدودیت برای پذیرش پناهندگان کشورهایی است که از نظر آمریکا به‌عنوان کشورهای پرخطر محسوب می‌شوند. با افزایش مداوم تعداد پناهندگان اسکان مجدد یافته طی یک دهه گذشته، کانادا در سال ۲۰۱۸ با کمی بیش از ۲۸ هزار پناهنده اسکان مجدد یافته به کشور برتر در سال ۲۰۱۸ تبدیل شد.

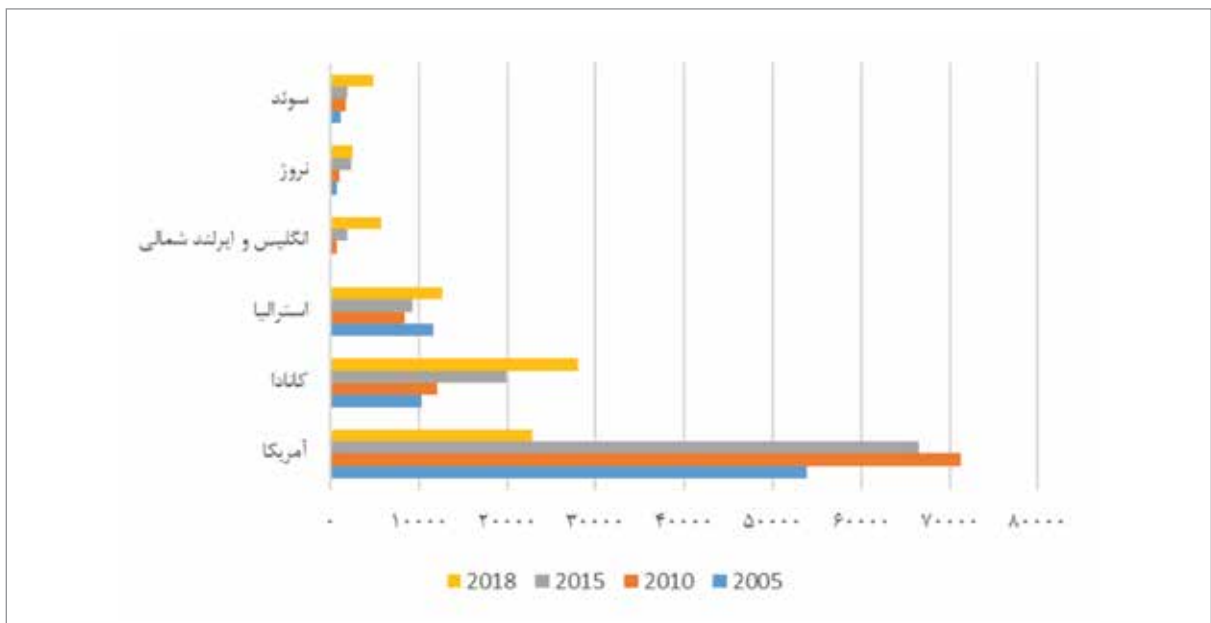
جدول ۲۱- تعداد پناهندگان اسکان مجدد یافته توسط کشورهای اصلی اسکان مجدد (۲۰۰۵ تا ۲۰۱۸)

کشور	۲۰۰۵	۲۰۱۰	۲۰۱۵	۲۰۱۸
آمریکا	۵۳۷۹۳	۷۱۳۱۵	۶۶۴۷۷	۲۲۸۹۷
کانادا	۱۰۳۵۸	۱۲۰۴۰	۱۹۹۴۲	۲۸۰۱۳
استرالیا	۱۱۶۲۳	۸۴۶۶	۹۳۷۶	۱۲۷۰۶
انگلیس و ایرلند شمالی	۱۷۵	۷۱۵	۱۸۶۰	۵۷۹۷
نروژ	۷۱۶	۱۰۷۶	۲۳۶۵	۲۴۷۶
سوئد	۱۲۳۸	۱۷۶۲	۱۸۸۸	۴۹۰۶

منبع: (UNHCR, 2019) بازیابی شده در ۲۵ دسامبر ۲۰۱۹؛ قابل دسترس در:
<http://popstats.unhcr.org/en/resettlement>

مجدد را افزایش دادند اما آمریکا از تعداد ۷۱ هزار و ۳۱۵ پناهنده، تعداد پناهندگان پذیرش شده از طریق اسکان مجدد را به ۶۶ هزار و ۴۷۷ نفر کاهش داد و همان طور که در بالا به آن اشاره شد، کاهش قابل توجه پناهندگان اسکان مجدد یافته در کشور به دلیل کاهش قابل توجه سقف پذیرش پناهندگان در آمریکا بود و در سال ۲۰۱۸ کانادا با ۲۸ هزار و ۱۳ نفر به کشور برتر از نظر تعداد بالای پناهندگان اسکان مجدد شده در جهان تبدیل شد.

تعداد پناهندگان اسکان مجدد یافته در کشورهای آمریکا، کانادا، استرالیا، انگلیس و ایرلند شمالی، نروژ و سوئد در جدول فوق ارائه شده است. در سال ۲۰۰۵، آمریکا در مقایسه با کشورهای دیگر، کشور برتر از نظر اسکان مجدد بوده است. در سال ۲۰۱۰، به جز استرالیا بقیه کشورهای مذکور در این زمینه روند افزایشی داشته‌اند و آمریکا همچنان کشور برتر اسکان مجدد بوده است. در سال ۲۰۱۵، با وجود اینکه کشورها پذیرش از طریق اسکان

نمودار ۵۶- تعداد پناهندگان اسکان مجدد یافته توسط کشورهای اصلی اسکان مجدد (۲۰۰۵ تا ۲۰۱۸)
 منبع: (UNHCR, 2019) بازیابی شده در ۲۹ دسامبر ۲۰۱۹

فصل دوم:

مروری بر وضعیت و آمار جمعیت ایرانیان در جهان

I r a n M i g r a t i o n O u t l o o k 2 0 2 0

فصل دوم: مروری بر وضعیت و آمار جمعیت مهاجران ایرانی در جهان

از جمعیت مهاجران در جهان معمولاً با معیارهای مختلف آمارهای متفاوتی ارائه شده است. از جمله سازمان‌های بین‌المللی که آمار جمعیتی مهاجران را در کشورهای مختلف تخمین زده و منتشر می‌نمایند بخش امور اقتصادی اجتماعی سازمان ملل متحد و بانک جهانی هستند.

در تعریف مهاجران بین‌المللی سازمان ملل برای ایجاد چارچوب مشترک و قابل مقایسه در میان کشورها تلاش‌های زیادی کرده است، بنابر تعریف این سازمان مهاجر بین‌المللی با مفهوم کشور محل اقامت معمول تعریف می‌شود، طبق این تعریف «مهاجر بین‌المللی فردی است که کشور محل زندگی معمول خود را تغییر داده است» (UN, 1998). مفهوم کشور محل اقامت معمول در چارچوب‌های آماری مختلفی مانند حساب‌های ملی، تراز پرداخت‌ها، محل سرمایه‌گذاری بین‌المللی و توصیه‌های بین‌المللی برای آمار توریسم نیز به کار می‌رود. به منظور تعریف محل اقامت معمول برای شمارش افراد در زمان سرشماری در کشورهای مختلف رویکردهای مشابهی برای تعیین مدت زمان واقعی یا قصد اقامت افراد تعیین شده است. دو معیار برای تعیین زمان اقامت مورد استفاده کشورها قرار می‌گیرد و کشورها عمدتاً یکی از این دو را برای تعیین محل اقامت معمول افراد در نظر می‌گیرند:

تعریف اول: «محلی که فرد به طور مداوم در ۱۲ ماه گذشته بیشترین زمان را در آنجا زندگی کرده است (یعنی جایی که حداقل ۶ ماه و یک روز از ۱۲ ماه گذشته را در آن زندگی کرده است که شامل غیبت برای تعطیلات یا کار نمی‌شود)، یا قصد داشته باشد حداقل ۶ ماه در آنجا زندگی کند». تعریف دوم: «محلی که فرد به طور مداوم حداقل در ۱۲ ماه گذشته در آنجا زندگی کرده است (به جز غیبت‌های موقت برای تعطیلات و کار)، یا قصد دارد حداقل برای ۱۲ ماه در آنجا زندگی کند». تعریف اول بیشتر برای تعیین محل زندگی معمول در داخل کشور و تعریف دوم بیشتر برای تعریف مهاجر بین‌المللی مناسب است که در

چارچوب‌های پیش‌گفته نیز به کار می‌رود (UN, 2017). بنابراین تعریف مهاجر بین‌المللی پیشنهادی سازمان ملل چنین است:

«مهاجر بلند مدت فردی است که برای مدت زمان حداقل یک سال به کشوری به جز کشور معمول محل زندگی خود رفته است، بنابراین کشور مقصد به صورت موثری تبدیل به کشور جدید محل اقامت معمول او شده است» (UN, 1998). در داده‌های سرشماری کشورها عموماً آنچه پرسیده می‌شود کشور محل تولد یا کشوری است که فرد شهروندی آن را دارد، لذا یکی از داده‌هایی که به عنوان جمعیت مهاجران از آن استفاده می‌شود جمعیت افراد متولد خارج^۲ یا افراد خارجی^۳ است. جمعیت مهاجران بر اساس دو معیار کشور محل تولد^۴ و شهروندی^۵ آمارهای متفاوتی خواهد داشت، البته در برخی از کشورها مانند آمریکا آمار جمعیتی بر اساس قومیت یا اصالت^۶ افراد نیز ارائه می‌شود. در پایگاه داده سازمان ملل برای جمعیت مهاجران به تفکیک کشور یا قلمرو مبدا و مقصد داده‌های ۱۳۲ کشور از ۲۳۲ کشور یا قلمرو مورد اشاره، بر اساس محل تولد یا در واقع جمعیت متولدین خارج ارائه شده است. داده‌های سایر کشورها بر اساس شهروندی، یا با ترکیبی از محل تولد و شهروندی با داده‌های تجمیعی پناهنجویان و پناهندگان (از پایگاه داده UNHCR و UNRWA) ایجاد شده‌اند.

در جدول ۲۱ بر اساس داده‌های موجود در پایگاه داده سازمان ملل، ۲۰ کشور اول دارای بیشترین جمعیت ایرانیان ارائه شده است. همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد، داده‌های مهاجرین در این کشورها بر اساس محل تولد افراد ثبت شده است، به جز کشور ترکیه که تعداد افراد ثبت‌شده در پایگاه داده UNHCR از ایرانیان در ترکیه نیز به طور مستقیم با آمار سرشماری جمع شده است. قابل توجه این‌که برای برخی از کشورها از جمله برخی از کشورهای همسایه آمار جمعیت ایرانیان در آن کشور در پایگاه داده سازمان ملل موجود نیست. توجه به جدول بعدی که از پایگاه داده دوجانبه مهاجرت بانک جهانی^۷ جمعیت ایرانیان مهاجر را بر اساس کشورهای اول مقصد آورده است، نشان می‌دهد

1. UN Department of Economic and Social Affairs (UN DESA)
2. Foreign born
3. Foreign citizen
4. Country of birth
5. Citizenship
6. Ansectory
7. Bilateral migration matrix

برخی از کشورهای بدون داده در پایگاه داده سازمان ملل در رتبه‌های بالایی از نظر تعداد ایرانیان مهاجر قرار دارند. بر اساس داده‌های پایگاه داده مهاجرت دوجانبه بانک جهانی که از منابع مختلف دیگری هم در تجمیع داده‌های آن استفاده می‌شود، تعداد ایرانیان در کشورهای مختلف جهان و کشورهای اول مقصد ایرانیان از آمار بخش جمعیت سازمان ملل متفاوت است. البته در این پایگاه داده نیز آمار جمعیت ایرانیان در برخی سال‌ها و برای برخی از کشورها موجود نیست، مثلا تعداد ایرانیان در امارات متحده عربی در سال ۲۰۱۷ در این پایگاه داده ثبت نشده است. لیکن بر اساس داده ثبت‌شده در پایگاه داده بانک جهانی، تعداد

ایرانیان در این کشور در سال ۲۰۱۳ برابر با ۴۱۲۴۰۰ نفر و بر اساس داده ثبت‌شده در پایگاه‌های داخلی امارات، تعداد ایرانیان در سال ۲۰۱۸ معادل ۴۵۴ هزار نفر (Globalmediainsight, 2020) بوده است. به این ترتیب به نظر می‌رسد امارات می‌تواند اولین کشور حتی قبل از آمریکا با جمعیت بالای ایرانیان در جهان قلمداد شود.

جدول ۲۲ بیست کشور اول دارای بیشترین جمعیت ایرانیان را بر اساس پایگاه داده سازمان ملل و جدول ۲۳ بیست کشور اول را بر اساس پایگاه داده مهاجرت دوجانبه بانک جهانی نشان می‌دهد.^۲

جدول ۲۲- جمعیت ایرانیان در جهان (۲۰ کشور اول با بیشترین جمعیت ایرانی) (سازمان ملل)

رتبه	کشورها	روند جمعیت مهاجران ایرانی در جهان در بازه زمانی ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۹					
		۱۹۹۰	۱۹۹۵	۲۰۰۰	۲۰۰۵	۲۰۱۰	۲۰۱۹
	جهان	۶۳۱/۳۳۹	۷۴۶/۸۹۴	۸۳۱/۳۷۲	۸۸۹/۹۴۱	۹۸۹/۵۶۰	۱/۱۷۱/۳۶۴
۱	آمریکا	۲۱۰/۹۴۱	۲۵۰/۳۹۰	۲۹۰/۴۱۷	۳۱۴/۱۹۹	۳۴۸/۲۴۹	۴۰۳/۱۳۶
۲	کانادا	۲۹/۴۶۷	۵۱/۲۶۶	۷۴/۲۸۴	۹۵/۳۹۵	۱۲۰/۶۸۵	۱۶۴/۴۶۳
۳	آلمان	۹۵/۷۲۳	۱۰۰/۰۲۷	۱۰۴/۳۳۱	۱۰۸/۳۱۰	۱۱۱/۲۶۸	۱۲۷/۱۷۷
۴	انگلستان	۳۱/۵۶۳	۳۶/۰۲۲	۴۱/۰۸۷	۵۸/۶۹۴	۶۱/۸۳۱	۷۹/۰۷۲
۵	ترکیه	۲۳/۸۱۶	۱۳/۱۸۸	۱۳/۴۲۷	۱۴/۳۹۷	۱۴/۷۲۸	۳۹/۳۳۲
۶	سوئد	۴۰/۱۵۴	۴۷/۶۵۰	۵۱/۱۰۱	۵۴/۴۷۰	۶۲/۱۲۰	۶۹/۰۶۷
۷	استرالیا	۱۷/۵۹۹	۱۹/۲۶۰	۲۱/۳۶۰	۲۶/۷۲۰	۳۶/۴۸۰	۶۱/۶۹۰
۸	رژیم صهیونیستی	۴۷/۷۸۵	۵۱/۲۲۰	۵۱/۷۸۶	۵۰/۹۵۰	۵۰/۷۳۲	۵۲/۳۲۲
۹	هلند	۵/۱۸۷	۱۲/۳۵۷	۱۹/۹۲۱	۲۴/۰۵۱	۲۵/۴۸۶	۲۹/۴۰۵
۱۰	فرانسه	۲۳/۳۵۹	۲۴/۱۱۴	۲۴/۸۶۹	۲۰/۶۴۳	۲۱/۳۹۹	۲۳/۷۰۵
۱۱	نروژ	۵/۱۹۸	۷/۰۵۵	۸/۸۵۷	۱۱/۶۳۷	۱۳/۰۸۶	۱۶/۲۲۲
۱۲	اتریش	۸/۵۳۵	۹/۶۲۹	۱۰/۷۲۳	۱۱/۹۸۶	۱۳/۲۴۹	۱۵/۴۹۵
۱۳	دانمارک	۸/۰۲۲	۹/۷۵۳	۱۱/۴۸۳	۱۲/۰۲۹	۱۲/۳۵۲	۱۴/۶۸۹
۱۴	ایتالیا	۱۹/۰۹۶	۱۴/۰۳۴	۸/۹۷۱	۱۱/۷۰۱	۱۴/۳۶۰	۱۴/۹۲۵
۱۵	عراق	۱۴/۹۷۶	۴۴/۹۵۳	۴۲/۶۰۲	۱۷/۳۹۶	۱۷/۵۶۸	۱۴/۴۰۶
۱۶	سوئیس	۴/۶۸۶	۵/۳۷۲	۶/۰۷۸	۶/۹۵۳	۸/۰۳۰	۱۱/۵۶۲
۱۷	بلژیک	۳/۱۵۷	۲/۴۸۰	۱/۷۳۱	۴/۴۴۵	۸/۵۶۹	۱۰/۵۵۴
۱۸	فنلاند	۵۵۸	۱/۱۶۰	۱/۷۶۲	۳/۰۴۰	۵/۱۰۱	۷/۲۲۵
۱۹	ارمنستان	۹/۶۵۴	۱۰/۲۴۲	۱۱/۲۰۵	۷/۴۱۱	۶/۱۷۲	۸/۱۳۵
۲۰	اسپانیا	۱/۷۷۱	۲/۱۵۹	۳/۴۷۷	۴/۲۱۲	۴/۹۲۰	۵/۸۸۸

(UN, 2020)

۱. پایگاه داده بانک جهانی برای جمعیت ایرانیان در امارات در سال ۲۰۱۷ فاقد داده بوده و جدول ۱۲ بر اساس داده‌های سال ۲۰۱۷ مرتب شده است، لذا در این جدول امارات در کشورهای اول با بیشترین جمعیت ایرانی دیده نمی‌شود.

جدول ۲۳ - جمعیت ایرانیان در جهان (۲۰ کشور اول با بیشترین جمعیت ایرانی) (بانک جهانی)

رتبه	کشور	۱۹۶۰	۱۹۷۰	۱۹۸۰	۱۹۹۰	۲۰۰۰	۲۰۱۰	۲۰۱۳	۲۰۱۷
۱	آمریکا	۷۲۹۴	۵۷۶۱	۱۳۴۴۴۷	۲۲۹۱۰۹	۲۹۴۳۵۵	۸۲	۳۹۳/۴۱۴	۳۸۶/۰۷۳
۲	کانادا	-	-	-	-	-	-	۱۰۸/۶۳۲	۱۴۰/۳۱۸
۳	آلمان	۷۲۴۶	۱۳۵۸۶	۳۵۹۵۲	۶۶۰۰۸	۱۰۸۴۸۶	-	۱۵۸/۹۰۱	۱۱۹/۰۰۰
۴	انگلستان	۴۶۴۰	۵۷۷	۲۸۷۳۵	۳۳۲۳۶	۷۲۶۷۲	۳۵۱/۶۸۵	۷۵/۷۷۳	۷۷/۰۰۰
۵	سوئد	۱۱۳	۴۰۳	۳۳۳۷	۳۷۸۴۲	۵۰۵۳۷	۵/۹۳۰	۶۷/۲۱۱	۶۹/۰۶۷
۶	استرالیا	۱۰۸	۱۸۰	۳۵۳۸	۱۲۴۶۱	۱۸۵۱۴	۲۹/۱۱۶	۳۶/۰۹۰	۵۵/۶۵۰
۷	کویت	۱۹۴۵۳	۴۶۵۰۲	۷۵۱۳۳	۱۲۴۰۸	۱۱۷۱۷	۹۸/۳۰۲	۴۶/۴۱۹	۴۶/۴۱۹
۸	رژیم صهیونیستی	۴۴۷۸۲	۵۳۲۱۱	۵۹۷۵۳	۵۳۰۷۷	۵۸۳۲۶	۷۶/۲۵۹	۵۳/۲۳۶	۴۵/۱۷۰
۹	ترکیه	۵۰۷۷	۶۲۸۶	۶۳۱۵	۱۰۳۴۱	۱۳۰۹۶	-	۱۹/۱۸۷	۳۶/۲۲۶
۱۰	قطر	۶۴۶	۳۲۷۱	۶۶۲۸	۲۹۸۴	۳۴۰۱	۲۵۵	۳۰/۰۰۰	۳۰/۰۰۰
۱۱	هلند	۴	۷۸۸	۲۱۸۰	۶۲۸۰	۲۲۰۱۳	-	۲۸/۰۷۹	۲۹/۶۷۰
۱۲	فرانسه	۱۴۳۸۰	۱۴۳۸	۱۲۸۶۷	۱۸۸۴۴	۲۴۲۶۰	-	۲۳/۰۶۵	۲۳/۱۳۴
۱۳	اتریش	۳۰۷	۷۲۷۵	۷۹۵۵	۸۸۱۷	۸۳۶۹	۱۴/۹۷۶	۱۵/۱۱۰	۱۹/۷۹۶
۱۴	نروژ	۱۳	۶۳	۱۹۳	۵۲۶۹	۹۰۴۵	-	۱۵/۸۷۶	۱۶/۵۳۵
۱۵	ایتالیا	۱۱۷۶	۴۵۰۴	۲۱۰۵۴	۱۸۰۸۴	۹۰۰۰	۸/۹۸۹	۱۳/۱۱۵	۱۵/۷۳۰
۱۶	عراق	۳۱۴۱۹	۲۱۴۵۵	۱۵۱۰۴	۱۳۳۰۵	۱۹۲۳	۸/۶۳۹	۱۵/۶۱۱	۱۵/۶۱۱
۱۷	دانمارک	۱۰۹	۱۰۱	۴۴۸	۸۷۱۳	۱۱۱۷۲	-	۱۳/۷۲۷	۱۵/۵۵۰
۱۸	بلژیک	۱۰۶	۹۲۰	۱۱۶۷	۱۸۴۰	۹۴۵	۵/۲۹۱	۷/۱۲۸	۱۰/۸۳۳
۱۹	سوئیس	۱۰۴۹	۱۲۵۶	۳۲۰۲	۱۱۳۱	۴۲۲۶	-	۹/۲۱۸	۱۰/۱۴۲
۲۰	مالزی	-	۳۶	۱۰۷	۳۴۲	۵۴۲	-	۹/۸۱۷	۹/۸۱۷

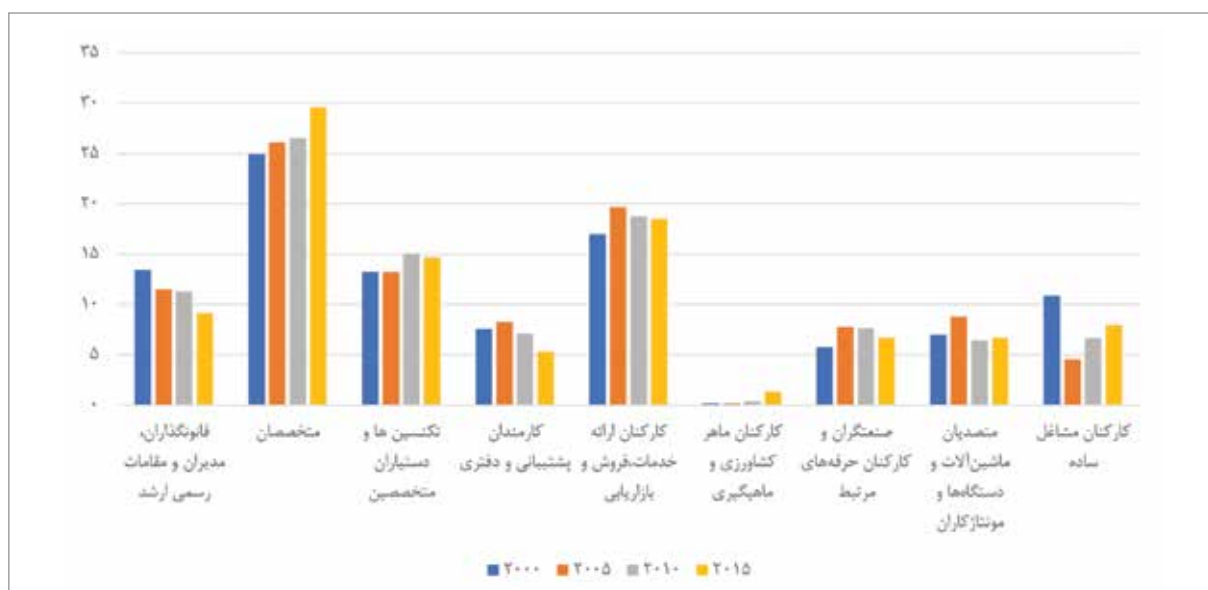
(WorldBank, 2020b)

۲-۱- وضعیت شغلی و تحصیلی ایرانیان مهاجر

پایگاه داده‌ی DIOC^۱ وضعیت مهاجران در کشورهای این حوزه را بر اساس داده‌های آماری مختلف بین‌المللی و کشوری جمع‌آوری می‌کند. نمودارهای زیر با استفاده از داده‌های این پایگاه^۲ استخراج شده است.

با احتساب امارات متحده عربی که در سال ۲۰۱۳ داده مربوط به ایران را ثبت کرده بود ولی در سال ۲۰۱۷ فاقد اطلاعات مربوطه است، این کشور اولین کشور از بیست کشور اول دارای جمعیت ایرانی در جهان بر اساس پایگاه داده بانک جهانی است. رتبه‌بندی بر اساس داده‌های بانک جهانی در سه کشور با رتبه‌بندی با داده‌های سازمان ملل تفاوت دارد.

1. Database on Immigrants in OECD Countries
2. <http://www.oecd.org/els/mig/dioc.htm>

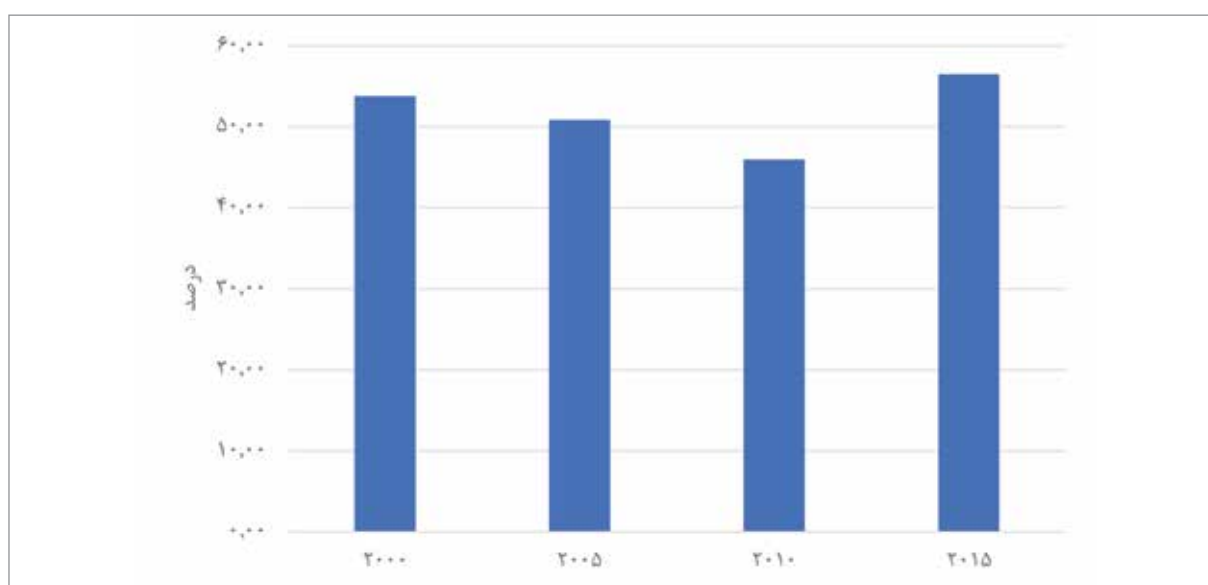

نمودار ۵۷- مشاغل ایرانیان در بازار کار کشورهای OECD (درصد از ایرانیان شاغل در این کشورها) (۲۰۱۵ تا ۲۰۰۰) (DIOC, 2020)

کمترین درصد ایرانیان در بازار کار کشورهای OECD بوده‌اند.

نمودار زیر درصد ایرانیان با تحصیلات دانشگاهی را از جمعیت ایرانیان بالای ۲۵ سال در این کشورها نشان داده است. چنانکه مشاهده می‌شود به طور معمول در حدود ۵۰ درصد از ایرانیان بالای ۲۵ سال دارای تحصیلات دانشگاهی بوده‌اند، این میزان در سال ۲۰۱۵ به ۵۶ درصد رسیده و در سال ۲۰۱۰ تا ۴۵ درصد کاهش داشته است.

همان‌طور که نمودار نشان می‌دهد اولین گروه شغلی در میان ایرانیان در کشورهای OECD متخصصان هستند، هم‌چنین به طور کلی روند تعداد متخصصین از نیروی کار ایرانی در این کشورها صعودی بوده است و از ۲۵ درصد در سال ۲۰۰۰ به ۲۹/۶ درصد در سال ۲۰۱۵ افزایش یافته است. دومین گروه شغلی ایرانیان در این کشورها کارکنان ارائه خدمات و کارکنان فروش و بازاریابی بوده است و کارکنان ماهر بخش کشاورزی و شیلات

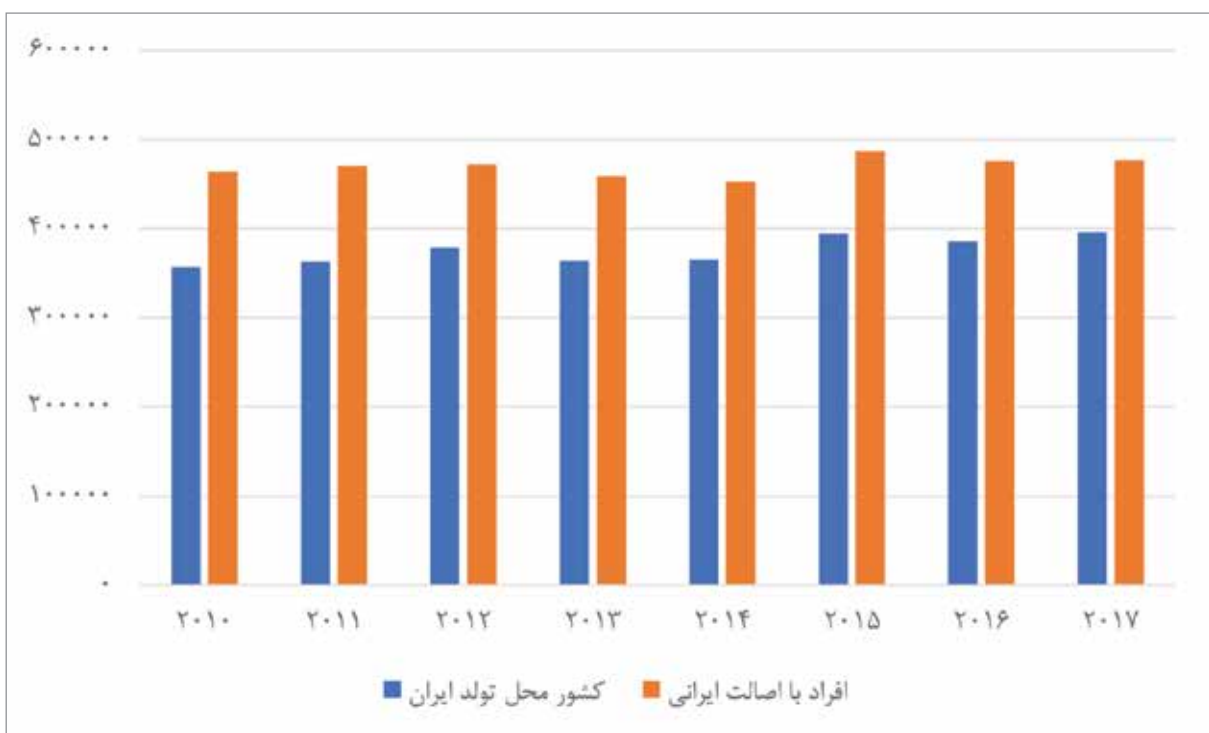
نمودار ۵۸- نسبت ایرانیان با تحصیلات دانشگاهی از ایرانیان ۲۵ سال به بالا در کشورهای OECD (۲۰۱۵ تا ۲۰۰۰) (DIOC, 2020)

۲-۲- ایرانیان در آمریکای شمالی

ایرانیان در آمریکا

بر اساس داده‌های موجود سازمان ملل، آمریکا اولین مقصد مهاجران ایرانی در جهان است. در نمودار زیر تعداد ایرانیان در رده‌های سنی مختلف در این کشور قابل ملاحظه است.

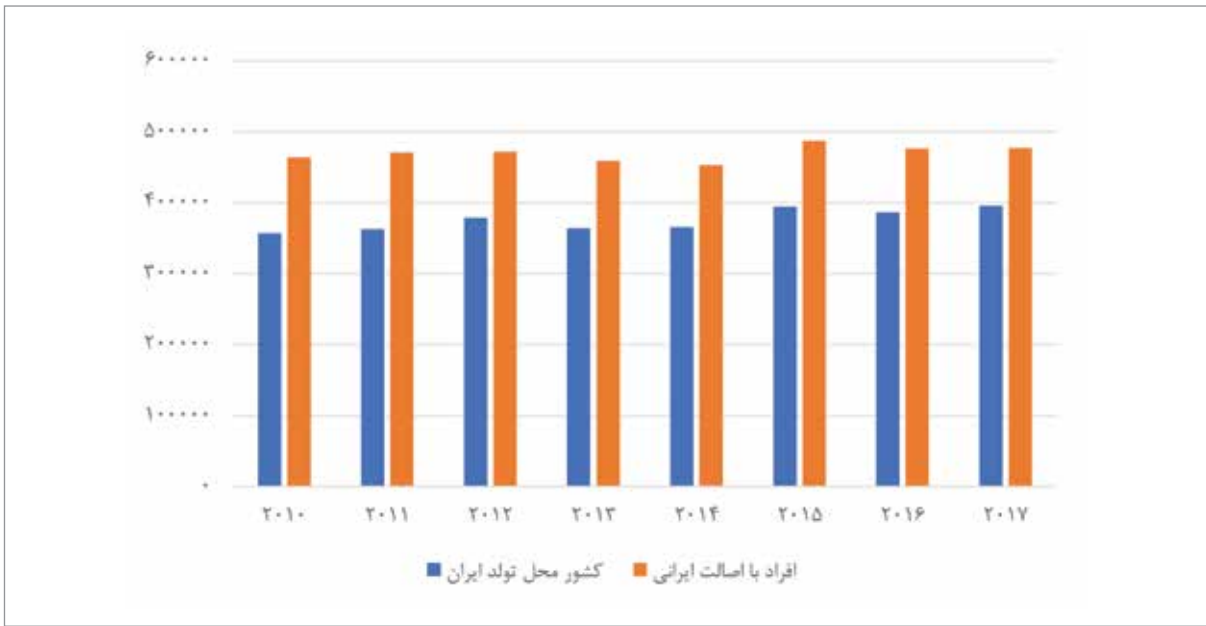
بین سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۵ بیش از ۴۵ درصد و در سال ۲۰۱۵، ۵۶ درصد ایرانیان بالای ۲۵ سال در کشورهای OECD دارای تحصیلات دانشگاهی بوده‌اند. این در حالی است که مشاغل با سطح مهارت ۳ و ۴ (متخصصان و تکنسینها و دستیاران متخصصان) که لزوماً دارای تحصیلات دانشگاهی هستند. به عنوان نمونه در سال ۲۰۱۵، ۴۴ درصد از شاغلین را تشکیل داده‌اند. همچنین سطح یک مشاغل که از نظر مهارتی طبقه‌بندی نمی‌شود در این سال ۸ درصد بوده است.

نمودار ۵۹- جمعیت ایرانیان در آمریکا بر اساس محل تولد (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۷)
(censusbureau, 2019)

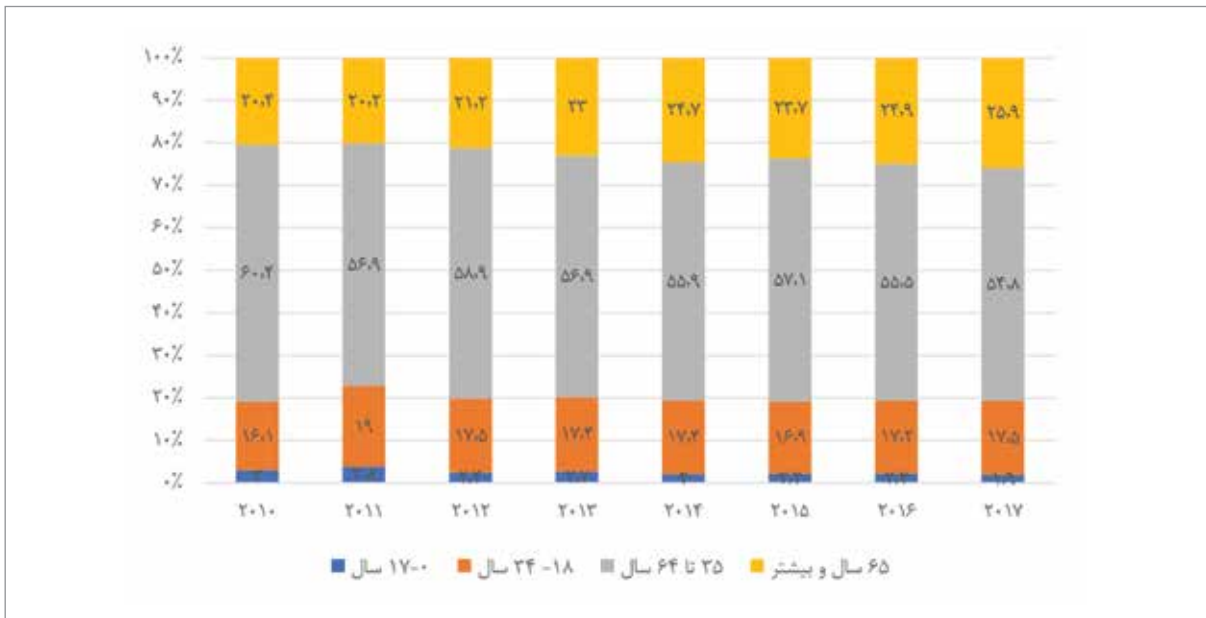
شامل می‌شود. لیکن از آنجا که اعلام اصالت اختیاری است تخمین کاملی از نسل دوم و سوم ایرانیان در این کشور به دست نمی‌دهد. بر اساس این سرشماری جمعیت ایرانیان بر اساس اصالت از جمعیت آن‌ها بر اساس محل تولد به طور متوسط ۲۵ درصد بیشتر تخمین زده شده است.

نمودار ۵۹ جمعیت ایرانیان در آمریکا را با دو شاخص محل تولد و اصالت ایرانی مقایسه کرده است. این سرشماری افراد با هر نوع مدرک اقامتی اعم از افراد دارای تابعیت، دارندگان اقامت دائم قانونی و افراد با ویزای موقت غیرتوریستی را دربر می‌گیرد. این سرشماری افراد غیرمتولد ایران که دارای اصالت ایرانی هستند را نیز

نمودار ۶۰- مقایسه جمعیت ایرانیان در آمریکا بر اساس محل تولد و اصالت ایرانی (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۷)
(CensusBurea, 2017)

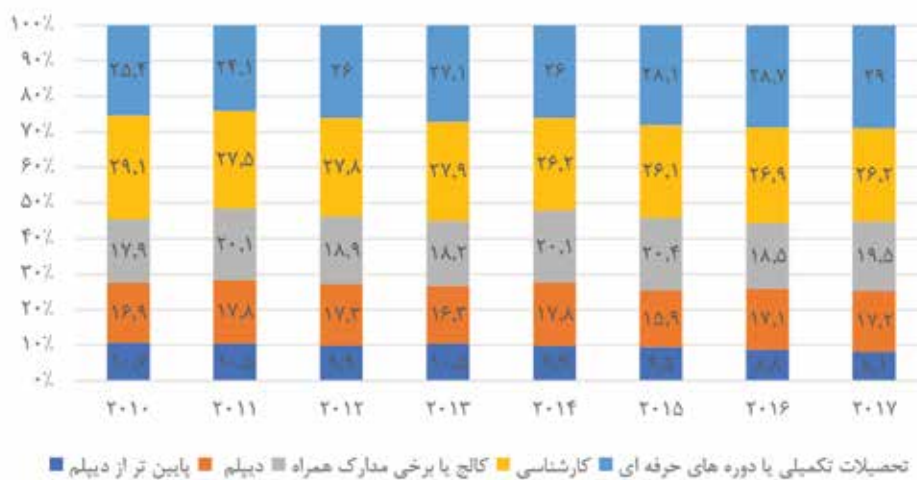
البته از آنجا که داده‌های جمعیتی اکثر کشورها بر اساس محل تولد جمع‌آوری می‌شود، از این پس آمار جمعیتی بر اساس محل تولد مورد استفاده قرار گرفته است.

نمودار ۶۱- تعداد ایرانیان در گروه‌های عمده سنی در آمریکا (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۷)
(CensusBurea, 2017)

نمودار فوق تعداد ایرانیان در گروه‌های عمده سنی را نشان می‌دهد، جمعیت ایرانیان در سن کار ۱۸-۶۴ در این کشور بر این اساس ۷۲/۳ تا ۷۶/۵ درصد جمعیت کل ایرانیان بوده است.

وضعیت تحصیلی جمعیت ۲۵ ساله و بیشتر

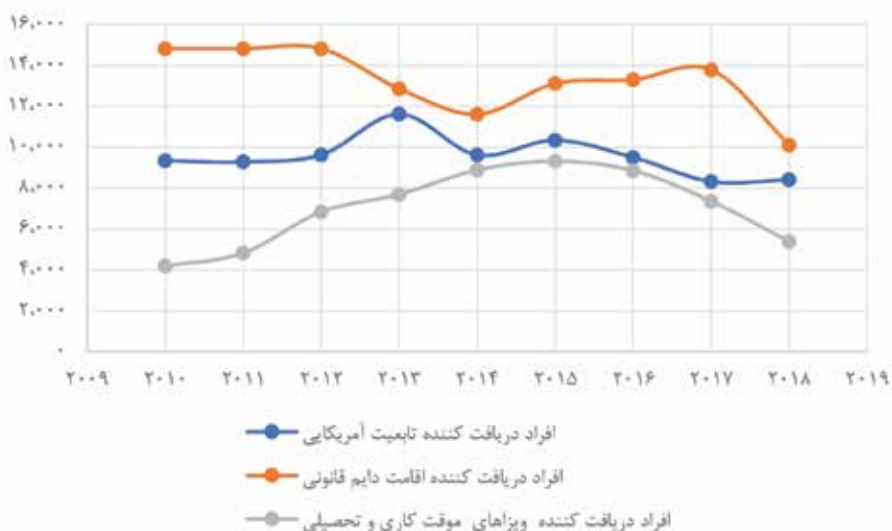

نمودار ۶۲- وضعیت تحصیلی جمعیت ۲۵ ساله و بیشتر ایرانیان در آمریکا (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۷)
(CensusBurea, 2017)

○ اخذ تابعیت و اقامت

نمودار زیر روند اخذ تابعیت و اقامت ایرانیان در آمریکا را به شکل سالانه نشان داده است، از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸ سالانه بین ۸ تا ۱۰ هزار نفر از افراد ایرانی (محل تولد ایران) تابعیت آمریکایی گرفته‌اند که در حدود ۱ تا ۱/۶ درصد از کل تابعیت‌های آمریکایی اعطاشده به اتباع خارجی در این کشور را شامل می‌شود. همان‌طور که در نمودار مشاهده می‌شود، روند اخذ تابعیت و اقامت توسط ایرانیان در این کشور در سال‌های اخیر کاهشی بوده است.

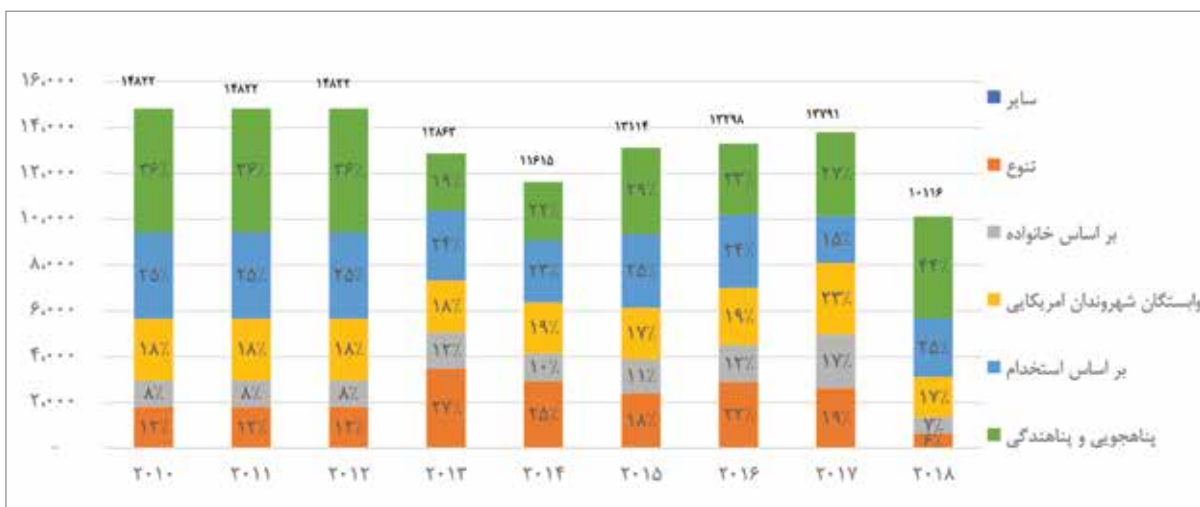
همان‌طور که در نمودار ۶۲ مشاهده می‌شود درصد افراد دارای تحصیلات بالاتر از دیپلم رو به افزایش بوده است، به طوری که در سال ۲۰۱۷ در حدود ۷۴/۷ درصد از جمعیت ایرانیان بالاتر از ۲۵ سال در آمریکا دارای تحصیلات بالاتر از دیپلم بوده‌اند. این در حالی است که این نرخ به طور کلی در کشور آمریکا ۴۷/۴ درصد است. نکته قابل توجه این‌که درصد افراد با تحصیلات تکمیلی یا دوره‌های حرفه‌ای نیز رو به افزایش بوده و ۲۹ درصد ایرانیان بالاتر از ۲۵ سال ساکن در آمریکا دارای تحصیلات تکمیلی هستند.

نمودار ۶۳- روند سالانه اخذ تابعیت و اقامت دائم و موقت ایرانیان در آمریکا (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸)
(Department of Homeland Security, 2020)

تعداد ایرانیان (محل تولد ایران) دریافت‌کننده اقامت دائم قانونی^۱ این کشور نیز از ۱۴ هزار و ۸۲۲ اجازه اقامت (کارت سبز) در سال ۲۰۱۰ به ۱۰ هزار و ۱۱۶ اجازه اقامت در سال ۲۰۱۸ کاهش یافته است. هم‌چنین روند دریافت ویزاهای موقت کاری و تحصیلی نیز در این کشور پس از یک دوره افزایش که از ۴ هزار ویزای تحصیلی و کاری در سال ۲۰۱۰ به بیش از ۹ هزار ویزا در سال ۲۰۱۵ رسیده بود، کاهش یافته و به حدود ۵ هزار ویزا در سال ۲۰۱۸ رسیده است.

نمودار زیر ایرانیان دریافت‌کننده اقامت دائم قانونی آمریکا را به تفکیک نوع پذیرش نشان می‌دهد. چنان‌که مشاهده می‌شود در بیشتر سال‌ها افراد دریافت‌کننده کارت سبز از طریق پناجویی^۲ بیشترین تعداد دریافت‌کنندگان کارت سبز را تشکیل می‌دهند. پس از آن افرادی که به علت کار در این کشور توانسته‌اند اقامت دائم و کارت سبز کسب کنند قرار دارند و در برخی سال‌ها دریافت‌کنندگان ویزای تنوع^۳ آمریکا (معروف با لاتاری) از دسته کاری بیشتر بوده است.

نمودار ۶۴- ایرانیان (محل تولد ایران) دریافت‌کننده اقامت دائم قانونی آمریکا به تفکیک نوع پذیرش (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸)
(Department of Homeland Security, 2020)

دریافت‌کنندگان اقامت دائم آمریکا در سال ۲۰۱۸ در کل کاهش داشته، ولی پذیرش از طریق پناهندگی و پناجویی افزایش داشته است؛ به طوریکه ۴۴ درصد از ۱۰ هزار و ۱۱۶ نفر دریافت‌کننده کارت سبز معادل ۴۴۴۱ نفر در سال ۲۰۱۸ با روش پناجویی و پناهندگی کارت سبز دریافت کرده‌اند.

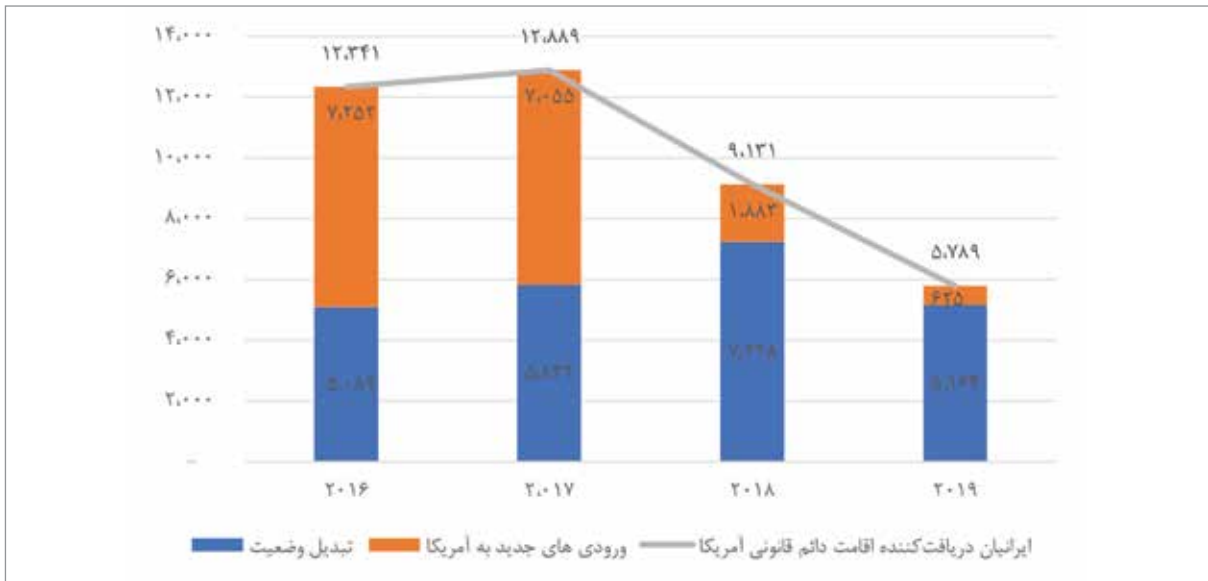
می‌دهد تعداد ایرانیان دریافت‌کننده اقامت دائم آمریکا بر اساس ملیت^۴ نسبت به تعداد ایرانیان بر اساس محل تولد کمتر است.^۵

در سال ۲۰۱۸ بر اساس محل تولد ۱۰ هزار و ۱۱۶ نفر و بر اساس ملیت ۹۱۳۱ نفر ایرانی اقامت دائم قانونی این کشور را دریافت کرده‌اند. آمار تعداد ایرانیان دریافت‌کننده این مدرک در سال ۲۰۱۹ به ۵۷۸۹ نفر رسیده است که کاهش چشمگیری را نسبت به سال قبل نشان می‌دهد.

نمودار ۶۵ تعداد ایرانیان دریافت‌کننده اقامت دائم قانونی این کشور را بر اساس ملیت ایرانی از سال ۲۰۱۶ تا ۲۰۱۹ نشان می‌دهد مقایسه این نمودار با نمودار ۶۴ نشان

1. Lawful permanent residence
2. Refugee and asylees
3. Diversity
4. Nationality

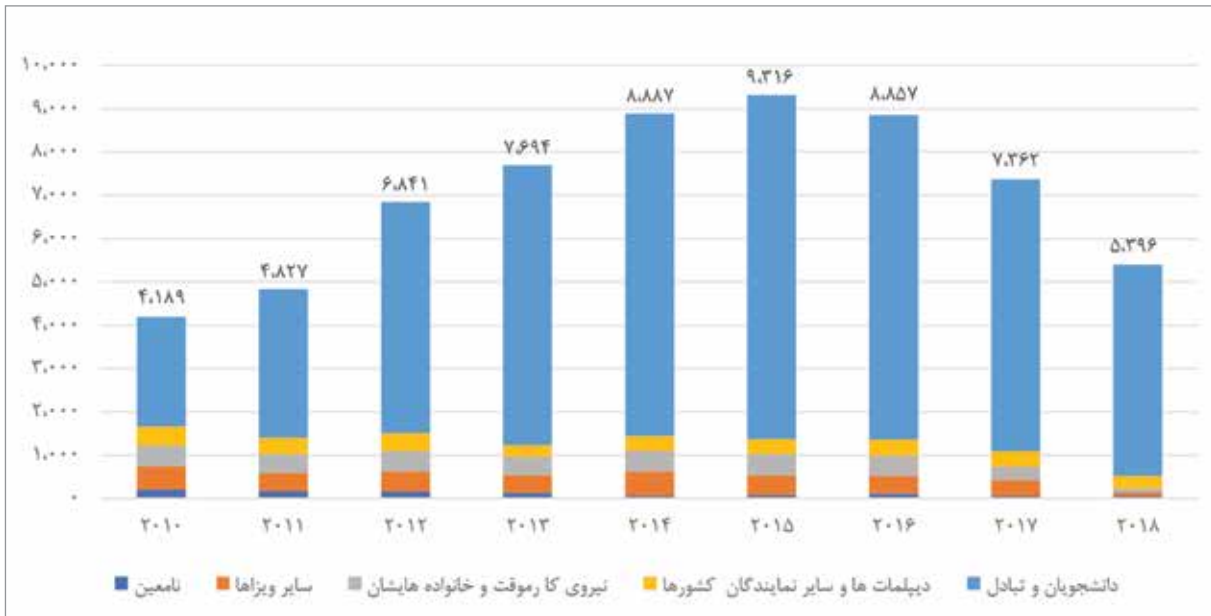
۵. افراد متولد ایران ممکن است پس از اخذ تابعیت کشور دیگری با ملیت دوم خود اقدام به اخذ اقامت در کشوری دیگر (آمریکا) کنند؛ لذا آمار بر اساس ملیت از آمار بر اساس محل تولد کمتر است.

نمودار ۶۵- ایرانیان (ملیت ایرانی) دریافت‌کننده اقامت دائم قانونی آمریکا (۲۰۱۶ تا ۲۰۱۹)
(Department of Homeland Security, 2020)

همان‌طور که در نمودار مشهود است بیشترین تعداد اخذ ویزا از طریق دانشجویی و تبادل بوده است و در سال‌های اخیر تعداد آن‌ها کاهش داشته است.

نمودار زیر دریافت‌کنندگان ویزاهای موقت غیر توریستی و سفرهای کاری را در گروه‌های مختلف به تفکیک نشان می‌دهد.

نمودار ۶۶- تعداد ایرانیان دریافت‌کننده ویزای موقت غیر توریستی آمریکا (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸)
(Department of Homeland Security, 2020)

○ ایرانیان در بازار کار آمریکا

در جمعیت ۱۶ سال و بیشتر ایرانی در آمریکا نرخ مشارکت در بازار کار در سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۷ بین ۶۴ تا ۶۱ درصد متغیر بوده است.

در سال ۲۰۱۷ از ۶۲/۶ درصد مشارکت‌کنندگان بالای ۱۶ سال در بازار کار ۵۹/۵ درصد شاغل و ۳ درصد بدون شغل بوده‌اند، به این ترتیب نرخ اشتغال ایرانیان ۱۶ سال و بالاتر در این کشور ۹۵/۳ درصد و نرخ

بیکاری ۴/۷ درصد بوده است. نرخ بیکاری ایرانیان در آمریکا بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۷، بین ۳ تا ۷ درصد بوده است.

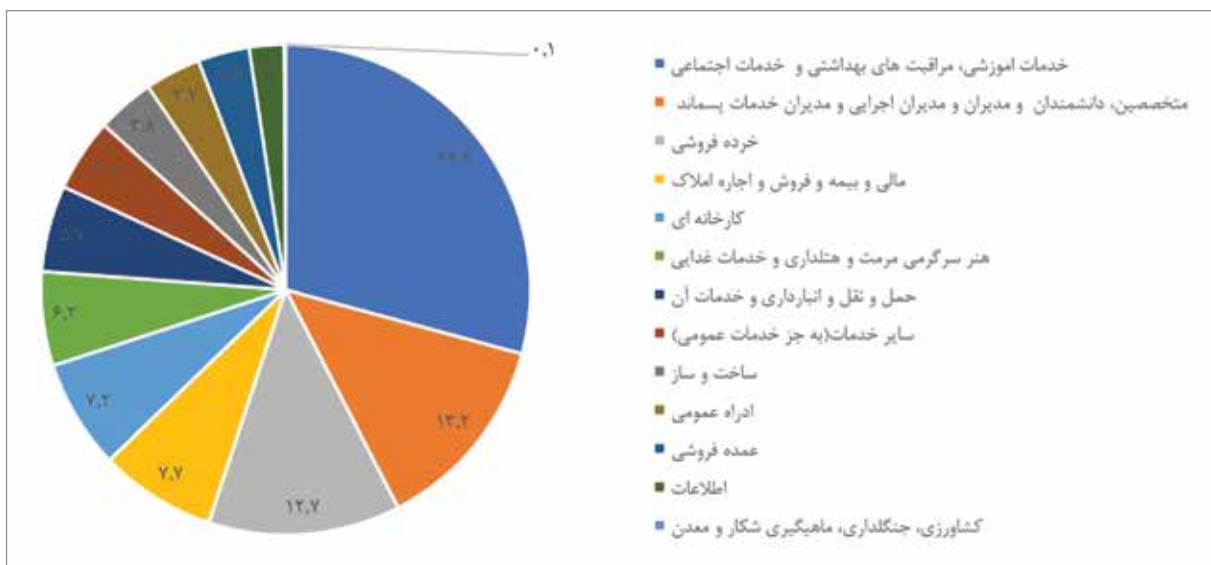
نمودار شماره ۶۷ مشاغل ایرانیان در آمریکا را در ۵ گروه عمده شغلی در سال ۲۰۱۷ نشان داده است. بیش از ۵۶ درصد از افراد شاغل در مشاغل مدیریتی، کسب‌وکار و هنر فعالیت می‌کنند و پس از آن ۲۲ درصد از ایرانیان در مشاغل فروش و دفتری مشغول به کار هستند.

نمودار ۶۷- گروه‌های شغلی عمده ایرانیان در آمریکا در سال ۲۰۱۷
(CensusBurea, 2017)

نمودار زیر صنایع عمده محل فعالیت نیروی کار ایرانی در آمریکا را نشان می‌دهد، عمده‌ترین محل فعالیت نیروی کار ایرانی خدمات آموزشی، مراقبت‌های بهداشتی و

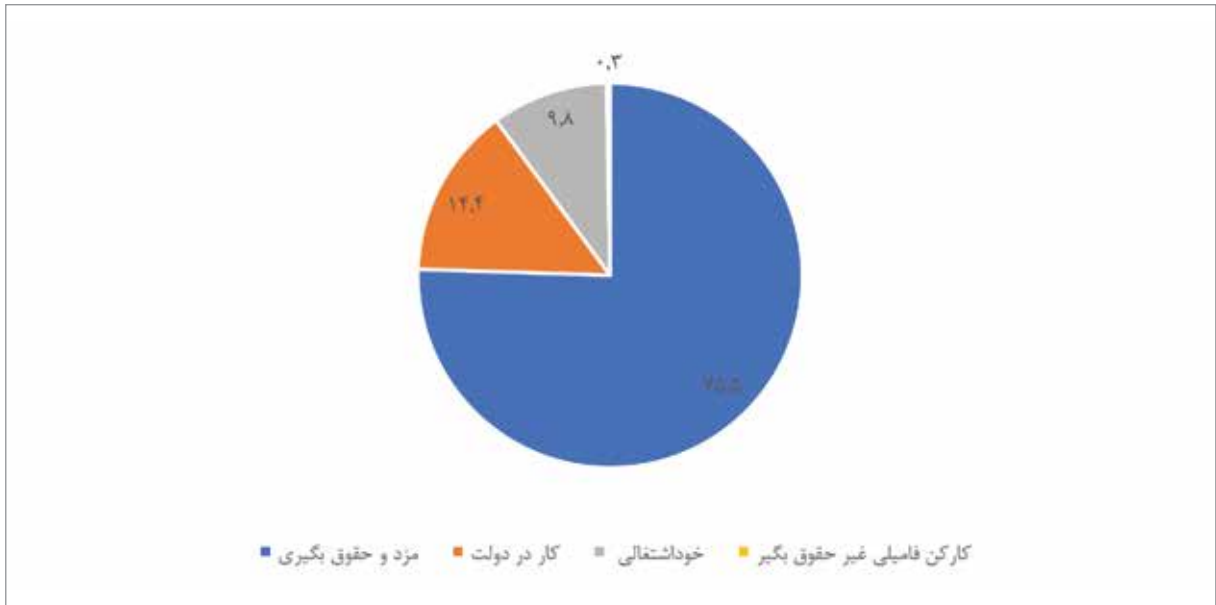
خدمات اجتماعی و پس از آن متخصصان، دانشمندان و مدیران اجرایی و مدیران خدمات پسماند و در جایگاه سوم خرده‌فروشی بوده است.

نمودار ۶۸- بخش‌های عمده فعالیت ایرانیان در آمریکا در سال ۲۰۱۷
(CensusBurea, 2017)

از طرفی، ۷۵/۵ درصد ایرانیان در مشاغل مزد و حقوق بگیری و ۱۴/۴ درصد در مشاغل دولتی شاغل هستند و ۹/۸ درصد نیز به صورت خود اشتغالی مشغول به کار هستند.

از طرفی، ۷۵/۵ درصد ایرانیان در مشاغل مزد و حقوق بگیری و ۱۴/۴ درصد در مشاغل دولتی شاغل هستند و ۹/۸ درصد نیز به صورت خود اشتغالی مشغول به کار هستند.

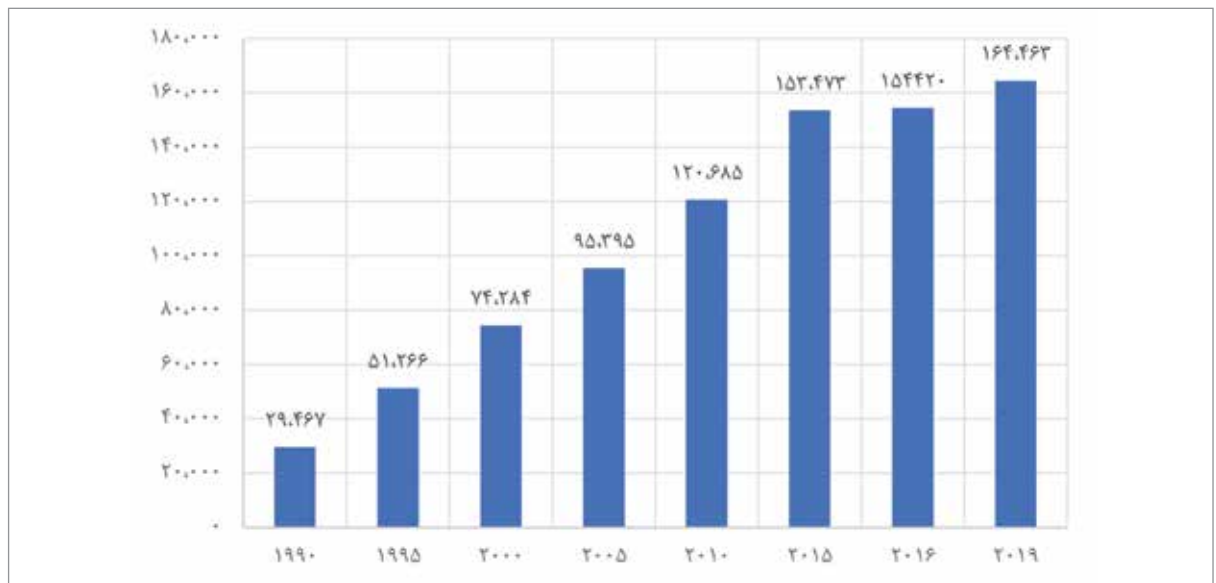

نمودار ۶۹- نوع اشتغال ایرانیان در آمریکا ۲۰۱۷
(CensusBurea, 2017)

ایرانیان در کانادا

جمعیت ایرانیان در کانادا بر اساس تخمین سازمان ملل در سال ۲۰۱۹ به ۱۶۴ هزار نفر رسیده است.

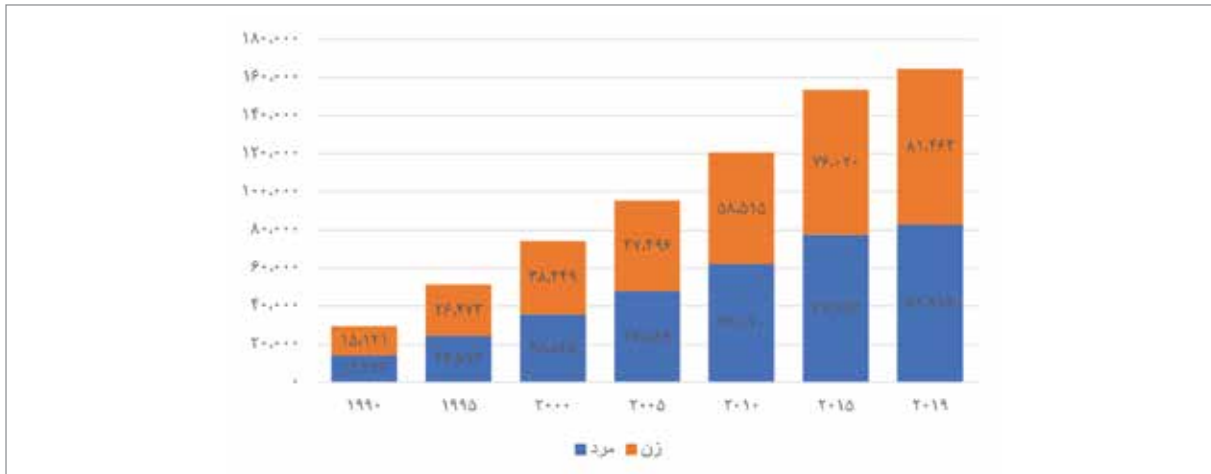
روند نوع مشاغل ایرانیان در سال‌های اخیر نشان می‌دهد که اشتغال به صورت خود اشتغالی در میان آن‌ها کاهش یافته است.

نمودار ۷۰- جمعیت ایرانیان در کانادا بر اساس محل تولد ایران (۱۹۹۰ تا ۲۰۱۹)
(UN, 2020)

رشد داشته در حالیکه در بازه ۴ ساله بعدی (۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹) در حدود ۱۰ هزار نفر افزایش یافته است. به این ترتیب رشد جمعیت ایرانیان در این کشور رو به کاهش بوده است که سیاست‌های مهاجرتی این کشور به سمت کاستن از اقامت‌های دائم و افزایش ویزاهای اقامت موقت می‌تواند یکی از دلایل این کاهش باشد.

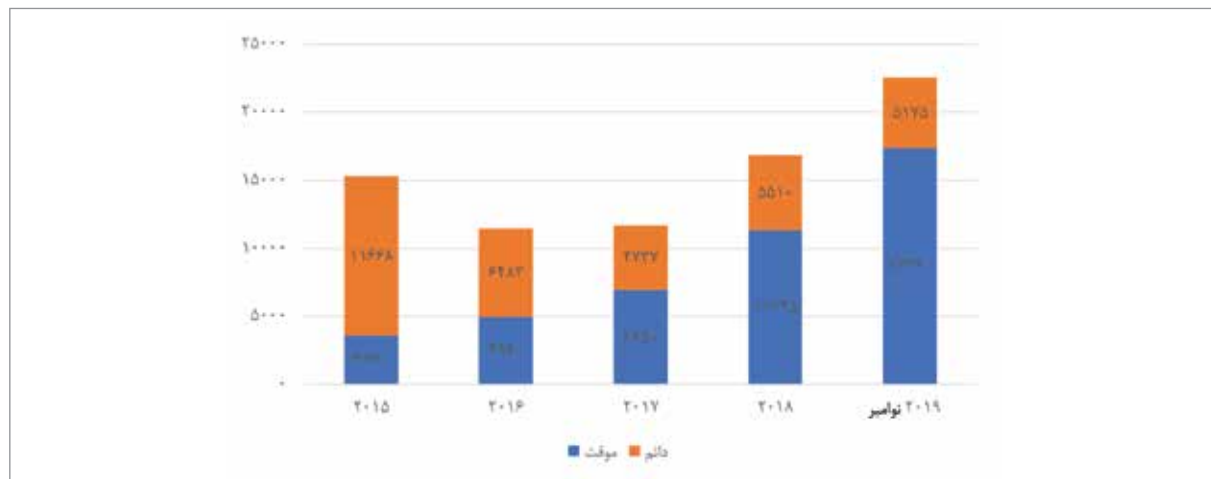
تعداد ایرانیان در کانادا در از سال ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۹ همواره صعودی بوده است. این جمعیت در سال ۲۰۱۹ به ۱۶۴ هزار نفر رسیده است که نسبت به سال ۲۰۱۵ در حدود ۱۰ هزار نفر افزایش داشته است. از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۵ تعداد ایرانیان در این کشور از ۱۲۰ هزار به ۱۵۰ هزار نفر رسیده و در این بازه ۵ ساله در حدود ۳۰ هزار نفر

نمودار ۷۱- جمعیت ایرانیان در کانادا به تفکیک زن و مرد (۱۹۹۰ تا ۲۰۱۹)
(UN, 2020)

موقت، خود با دو عنوان برنامه نیروی کار موقت خارجی^۴ و برنامه جابه‌جایی بین‌المللی^۵ و اجازه کار موقت بشر دوستانه و حمایتی^۶ ارائه می‌شود.

اقامت ایرانیان در کانادا به دو صورت اقامت دائم^۱ و اقامت موقت^۲ صورت می‌گیرد، اقامت موقت شامل برنامه‌های اجازه تحصیل^۳ و اجازه کار است که برنامه اجازه کار

نمودار ۷۲- مجموع اجازه اقامت صادر شده برای ایرانیان در سال (۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹)
(IRCC, 2020)

1. Permanent residence
2. Temporary residence
3. Study permit
4. Temporary Foreign Worker Program (TFWP)
5. International Mobility Program (IMP)
6. Humanitarian and compassionate work permit

است. در سال‌های اخیر تعداد اجازه کار بشردوستانه و حمایتی صادر شده برای ایرانیان در این کشور از تعداد اجازه کارهای تحت برنامه جابه‌جایی بین‌المللی بیشتر شده است. این درحالی است که در سال‌های گذشته بیشترین نوع اجازه کار موقت اعطا شده به ایرانیان تحت برنامه جابه‌جایی بین‌المللی بوده است.

اقامت موقت کانادا از دو طریق کاری و تحصیلی دریافت شده توسط ایرانیان از سال ۲۰۱۵ تا نوامبر ۲۰۱۹ به شرح زیر است. بیشترین ویزاهای موقت اعطا شده به ایرانیان ویزاهای تحصیلی بوده است. ویزاهای کاری موقت این کشور از سه نوع اجازه کار موقت خارجی، برنامه جابه‌جایی بین‌المللی و اجازه کار بشردوستانه و حمایتی

نمودار ۷۳- تعداد ویزاهای موقت اعطا شده (۲۰۱۵ تا نوامبر ۲۰۱۹)
(IRCC, 2020)

اساس این آمار در سال ۲۰۱۹ آلمان با ۱۲۷ هزار و ۱۷۷ مهاجر متولد ایران در جایگاه نخست قرار دارد و پس از آن انگلستان با ۸۹ هزار و ۷۹۴ نفر، سوئد با ۷۹ هزار و ۳۰۸ نفر، هلند با ۳۳ هزار و ۸۱۹ و فرانسه با ۲۵ هزار و ۹۱ نفر به ترتیب در جایگاه‌های بعدی‌اند. در نمودار ۷۴ روند تغییر جمعیت مهاجر متولد ایران در این کشورها بین سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۹ در فواصل پنج سال دیده می‌شود.

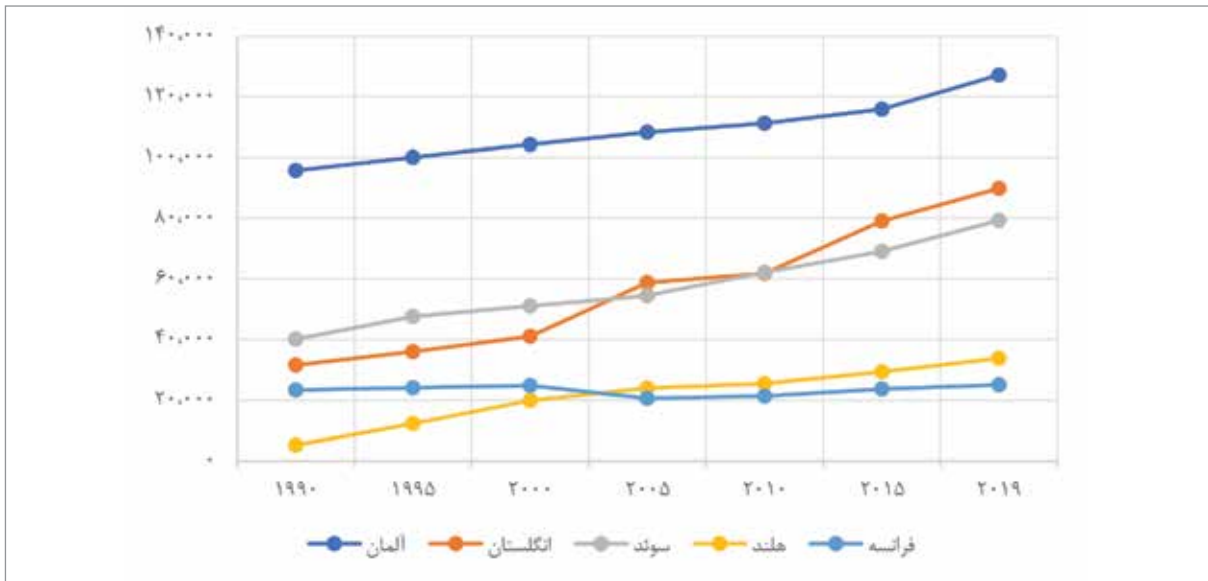
۲-۳- ایرانیان در اروپا

ایرانیان در اتحادیه اروپا

جمعیت مهاجران در جهان بر اساس دو معیار کشور محل تولد^۱ و شهروندی^۲ آمارهای متفاوتی دارد. بر اساس آمار سازمان ملل، پنج کشور اول اتحادیه اروپا که در حال حاضر بیشترین تعداد مهاجر متولد ایران را در خود جای داده آلمان، انگلستان، سوئد، هلند و فرانسه است. بر

1. Country of birth
2. Citizenship

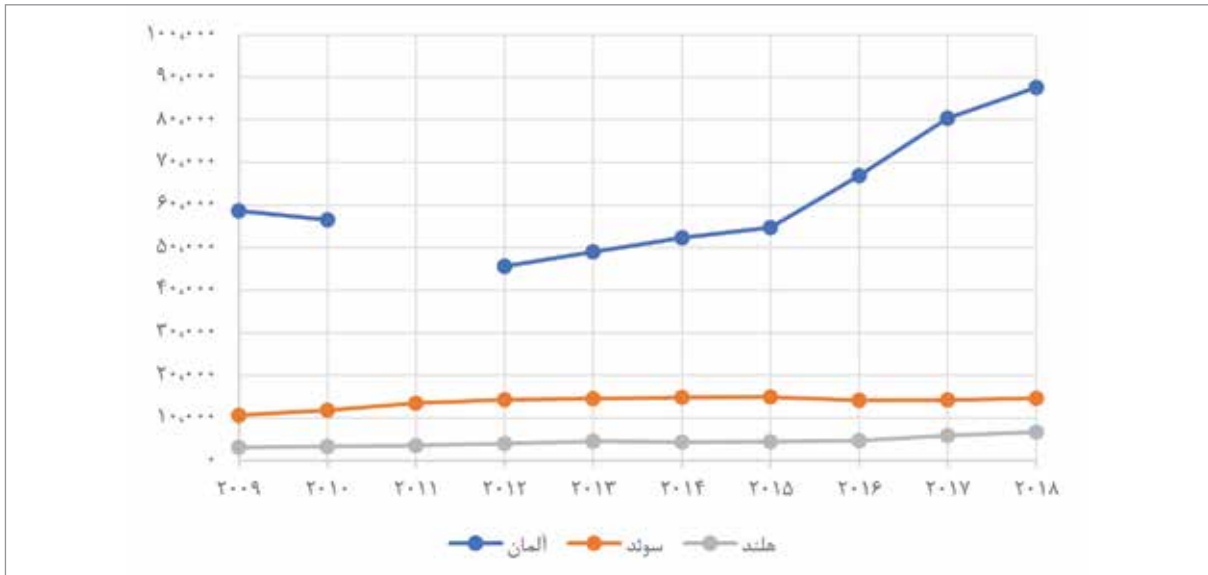

نمودار ۷۴ - جمعیت مهاجران متولد ایران در پنج کشور اول در اروپا (۱۹۹۰ تا ۲۰۱۹)
(UNDESA, 2019)

در این آمار موجود نیست. کمتر بودن جمعیت ایرانی‌ها بر اساس شهروندی می‌تواند به علت دریافت شهروندی کشور میزبان و عدم اعلام شهروندی کشور مبدا باشد. نمودار زیر مهاجران دارای شهروندی ایران در این سه کشور را در سال‌های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۸ نشان می‌دهد.

با در نظر گرفتن معیار شهروندی یا تابعیت، جمعیت ایرانی‌ها در این کشورها کمتر است. بر اساس آمار اتحادیه اروپا در سال ۲۰۱۸، تعداد مهاجران با شهروندی ایران در آلمان ۸۷ هزار و ۵۸۸ نفر، در سوئد ۱۴ هزار و ۵۸۹ و در هلند ۶۶۹۵ نفر است. گفتمی است داده‌های دو کشور انگلستان و فرانسه

نمودار ۷۵ - جمعیت مهاجران با تابعیت ایرانی در سه کشور اول اتحادیه اروپا (۲۰۰۹ تا ۲۰۱۸)
(EUROSTAT, 2020)

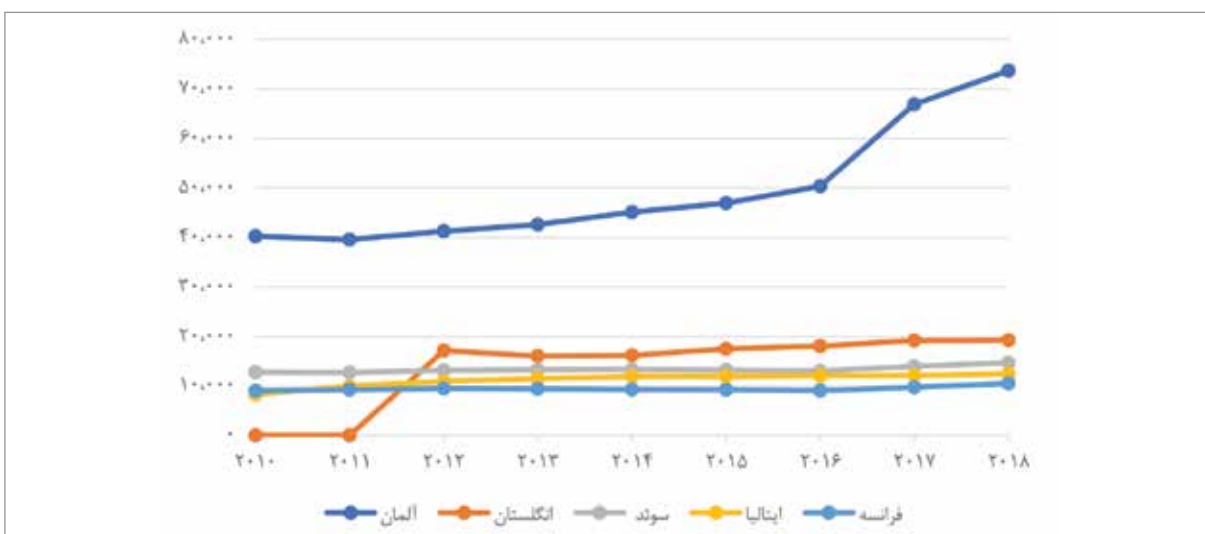
در نمودار ۷۶ می‌توان جمعیت این مهاجران را در سال ۲۰۱۸ به تفکیک جنسیت ملاحظه کرد:

نمودار ۷۶ - جمعیت مهاجران با تابعیت ایرانی در سال ۲۰۱۸ در سه کشور اول اتحادیه اروپا به تفکیک جنسیت (EUROSTAT, 2020)

ایران در اروپا داریم. بر اساس آمار اتحادیه اروپا، پنج کشور با بیشترین تعداد مهاجر دارای شهروندی ایران، آلمان، انگلستان، سوئد، ایتالیا و فرانسه هستند و هلند در جایگاه ششم قرار دارد. در سال ۲۰۱۸ آلمان با ۷۳ هزار و ۷۱۷ نفر اولین میزبان ایرانی‌ها بوده و پس از آن با فاصله بسیاری انگلستان به ۱۹ هزار و ۲۸۲، سوئد با ۱۴ هزار و ۶۸۹، ایتالیا با ۱۲ هزار و ۴۱۷ و فرانسه با ۱۰ هزار و ۵۳۰ ایرانی مقاصد بعدی ایرانی‌هاست. نمودار زیر روند تغییرات مهاجران دارای شهروندی ایران دارای اجازه اقامت در این پنج کشور در سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸ را نشان می‌دهد:

گفتنی است «جمعیت»^۱ در دو آمار ذکر شده از طریق سرشماری و بر اساس اظهار فرد درباره اقامت معمول^۲ خود به دست آمده است. (EUROSTAT, 2019a) (UNSTAT, 2017) بر اساس تعریف، اقامت معمول به جایی گفته می‌شود که فرد زمان خود را فارغ از مسافرت و تفریح و... معمولاً در آنجا می‌گذراند. در این آمارها فردی جزء جمعیت یک منطقه جغرافیایی شمرده می‌شود که یا ۱۲ ماه قبل را در آنجا به طور معمول اقامت داشته یا طی ۱۲ ماه قبل با قصد اقامت یک ساله، ساکن شده است. اما چنانچه همه انواع اجازه اقامت معتبر^۳ را در نظر بگیریم، آمار متفاوتی را در خصوص تعداد مهاجران با شهروندی

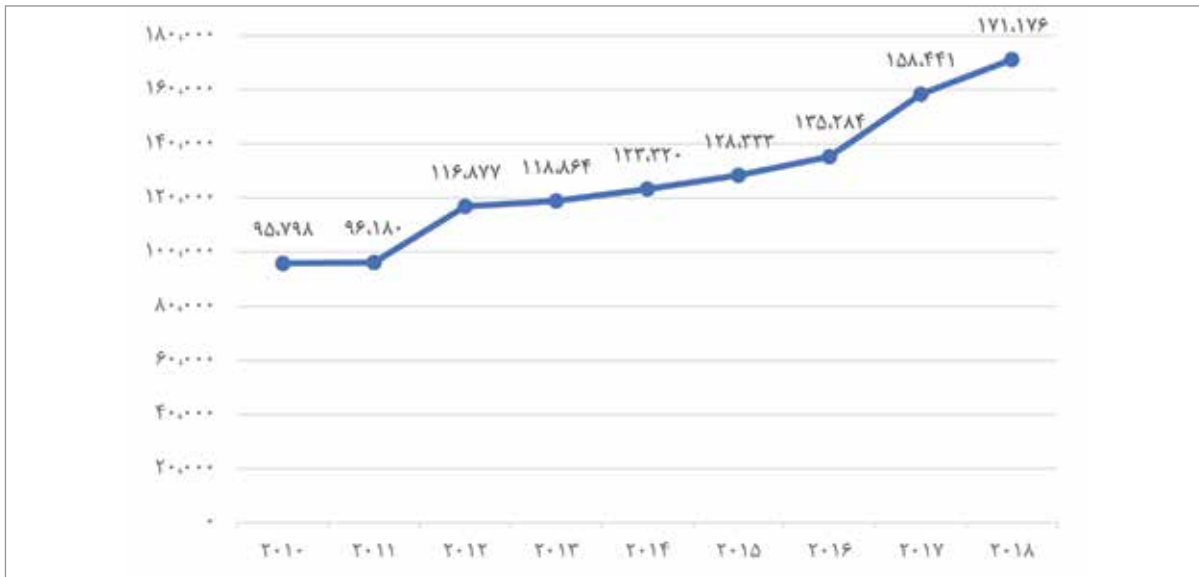
نمودار ۷۷ - تعداد مهاجران با تابعیت ایرانی و دارای اجازه اقامت معتبر در پنج کشور اول اتحادیه اروپا (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸) (EUROSTAT, 2020)

1. population
2. Usual resident

۳. valid permit که در اینجا منظور تمام اقامت‌های معتبر و تغییراتش تا ۳۱ دسامبر هر سال است (EUROSTAT, 2019b)

نمودار زیر تعداد ایرانی‌های دارای اجازه اقامت معتبر در اتحادیه اروپا در این سال‌ها نشان داده شده است:

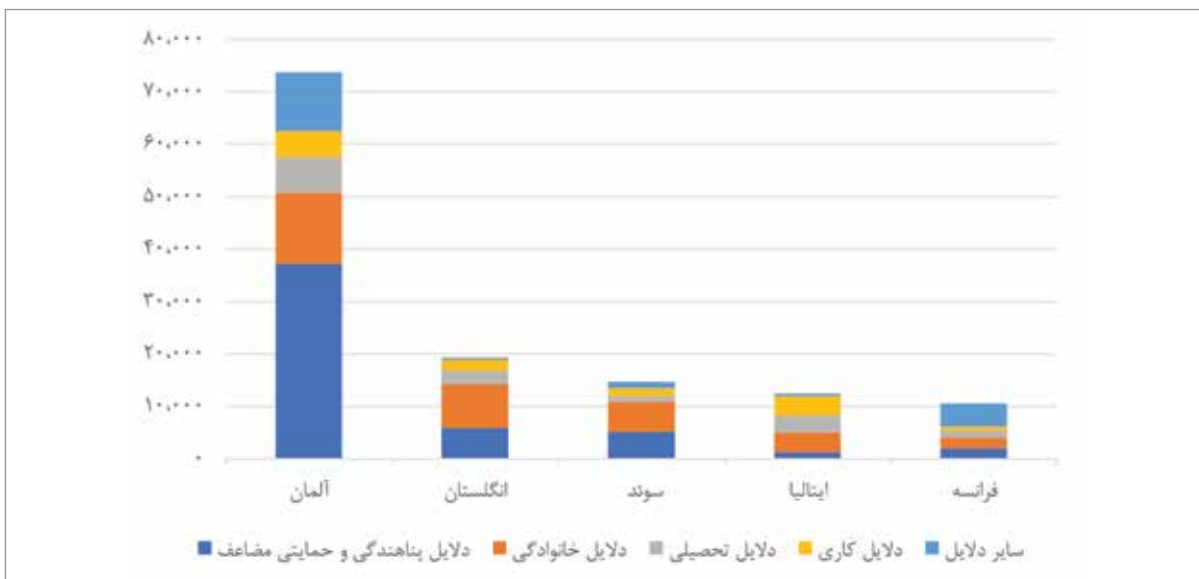
در سال ۲۰۱۸ کل ایرانی‌های دارای اجازه اقامت معتبر در اتحادیه اروپا ۱۷۱ هزار و ۱۷۶ نفر بوده‌اند. عددی که در سال ۲۰۱۰ معادل ۹۵ هزار و ۷۹۸ بوده است.

نمودار ۷۸- تعداد مهاجران ایرانی دارای اجازه اقامت معتبر در کل اتحادیه اروپا (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸)
(EUROSTAT, 2020)

نمودار شماره ۷۹ میزان اقامت ایرانی‌ها در کشورهای اول قاره اروپا در سال ۲۰۱۸ را بر اساس دلایل اقامت نشان می‌دهد:

اجازه اقامت را می‌توان بر اساس دلایل اقامت به خانوادگی، تحصیلی، کاری، پناهندگی و حمایتی مضاعف^۱ و سایر دلایل تقسیم بندی کرد.

نمودار ۷۹- مهاجران ایرانی دارای اجازه اقامت معتبر در سال ۲۰۱۸ در پنج کشور اول اتحادیه اروپا بر اساس دلیل اقامت
(EUROSTAT, 2020)

اقامت ایرانی‌ها در پنج کشور اول اروپا در سال ۲۰۱۸ بر اساس طول اجازه اقامت نشان داده شده است:

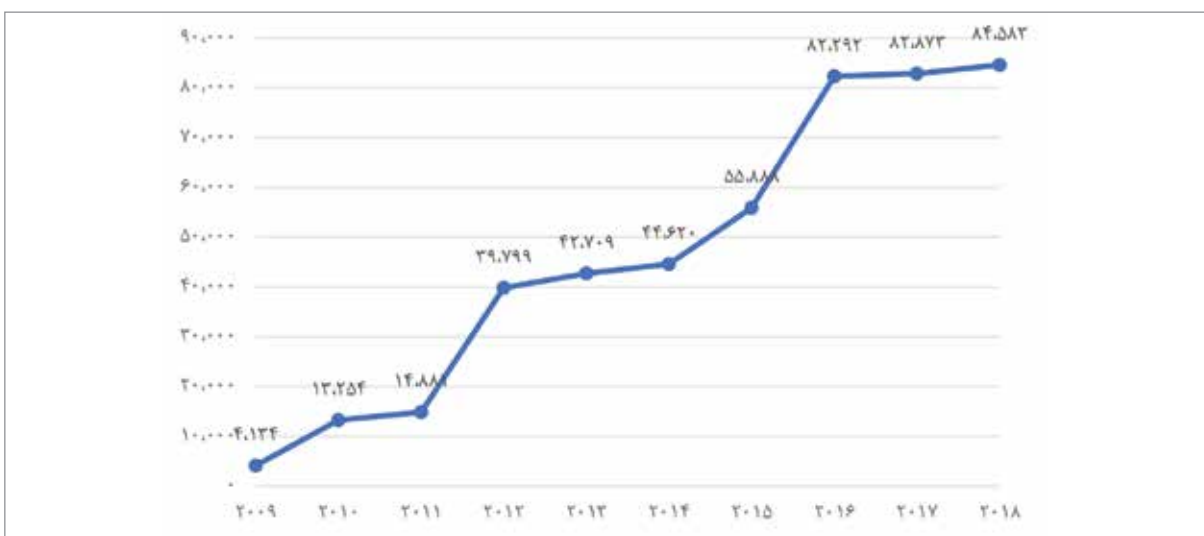
از سوی دیگر اجازه اقامت‌ها را می‌توان بر اساس طول اجازه اقامت به سه نوع اقامت ۳ تا ۵ ماه، ۶ تا ۱۱ ماه و ۱۲ ماه یا بیشتر تقسیم بندی کرد. در نمودار زیر میزان

نمودار ۸۰ - تعداد مهاجران ایرانی با اقامت معتبر در پنج کشور اول اتحادیه اروپا در سال ۲۰۱۸ بر اساس طول اجازه اقامت (EUROSTAT, 2020)

در سال ۲۰۰۴ تنها ۴۱۳۴ نفر بوده که این عدد با افزایش تقریباً ۲۰ برابری در سال ۲۰۱۸ به ۸۴ هزار و ۵۸۳ نفر رسیده است. در نمودار زیر روند تغییر تعداد ایرانی‌های دارای اقامت بلند مدت در اتحادیه اروپا در این سال‌ها قابل ملاحظه است:

در عین حال گروهی از مهاجران دارای اقامت بلند مدت^۱ هستند (در اینجا اقامت بلندمدت یعنی اقامت قانونی پنج سال یا بالاتر به همراه برخی شرایط) (EUROSTAT, 2019b). تعداد کل ایرانی‌های دارای اقامت بلندمدت در اتحادیه اروپا

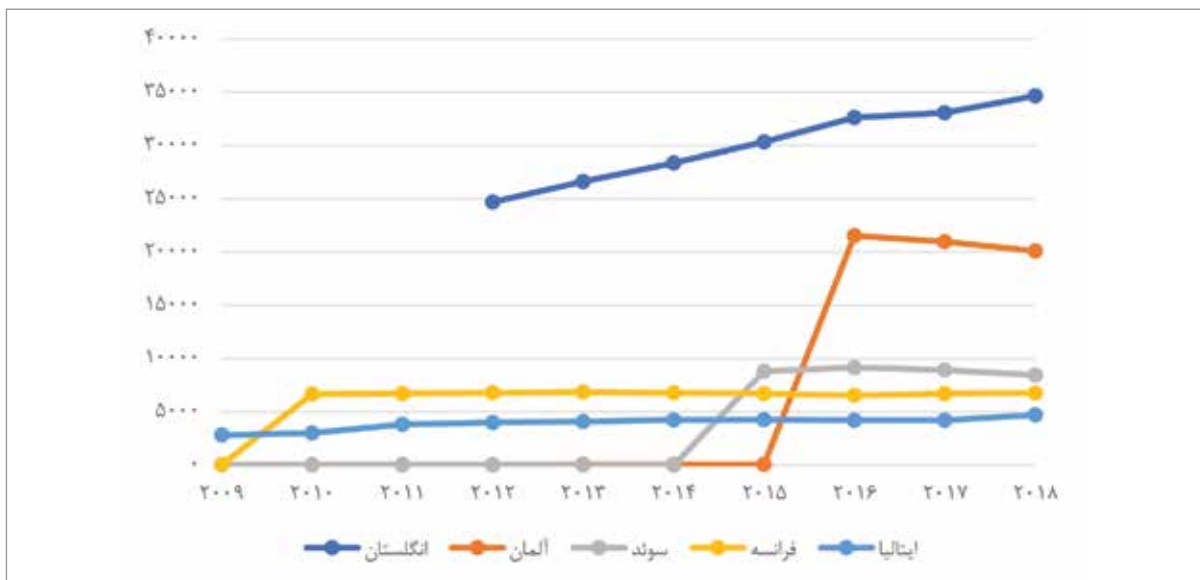

نمودار ۸۱ - تعداد مهاجران ایرانی دارای اقامت بلندمدت در کل اتحادیه اروپا (۲۰۰۹ تا ۲۰۱۸) (EUROSTAT, 2020)

1. Long-term resident status

همچنین جزء پنج کشوری‌اند که ایرانی‌ها در آنها دارای بیشترین تعداد اقامت بلند مدت هستند. در نمودار زیر روند تغییرات جمعیت ایرانی‌های دارای اقامت بلند مدت در این کشورها در سال‌های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۸ قابل ملاحظه می‌باشد:

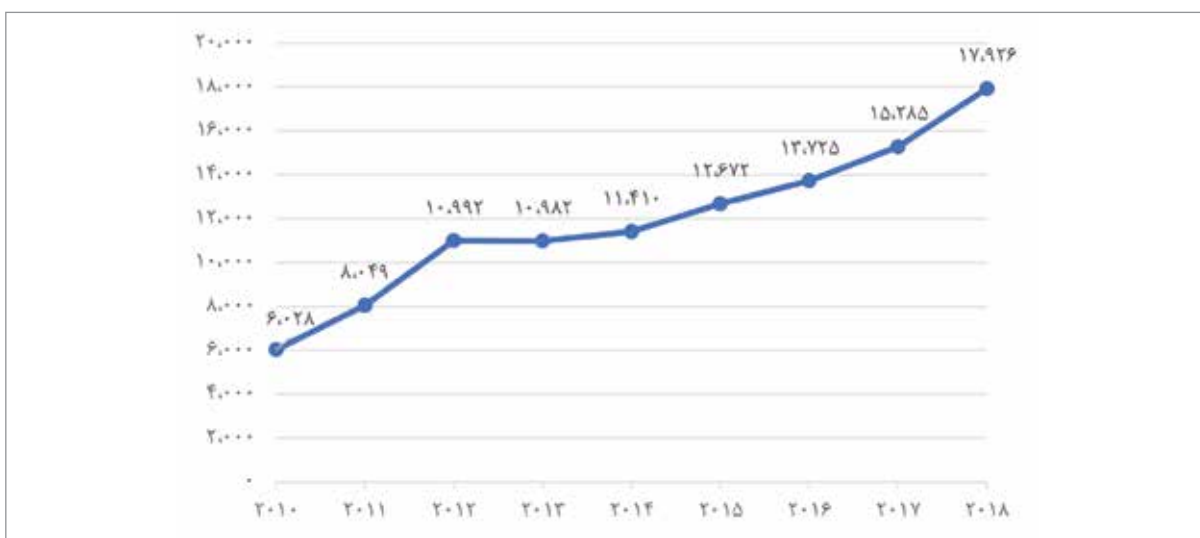
کشورهایی که ایرانی‌های با اقامت بلند مدت در آنها بیشترین تعداد را دارند به ترتیب انگلستان، آلمان، سوئد، فرانسه و ایتالیا هستند. چنان که مشخص است آلمان و سوئد که جزء پنج کشور اصلی مقصد مهاجرت ایرانی‌ها به اروپا بودند،

نمودار ۸۲ - تعداد مهاجران ایرانی دارای اقامت بلند مدت در پنج کشور اول اتحادیه اروپا (۲۰۰۹ تا ۲۰۱۸) (EUROSTAT, 2020)

هزار و ۹۲۶ نفر رسیده است. در نمودار ۸۳ تغییرات تعداد ایرانی‌های دارای اجازه اقامت کاری در اتحادیه اروپا در سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸ نشان داده شده است:

تعداد ایرانی‌های دارای اجازه اقامت کاری^۱ در اتحادیه اروپا در سال ۲۰۱۰ معادل ۶۰۲۸ بوده و این عدد با افزایشی نزدیک به ۲۰۰ درصد در سال ۲۰۱۸ به ۱۷ هزار و ۹۲۶ نفر رسیده است.

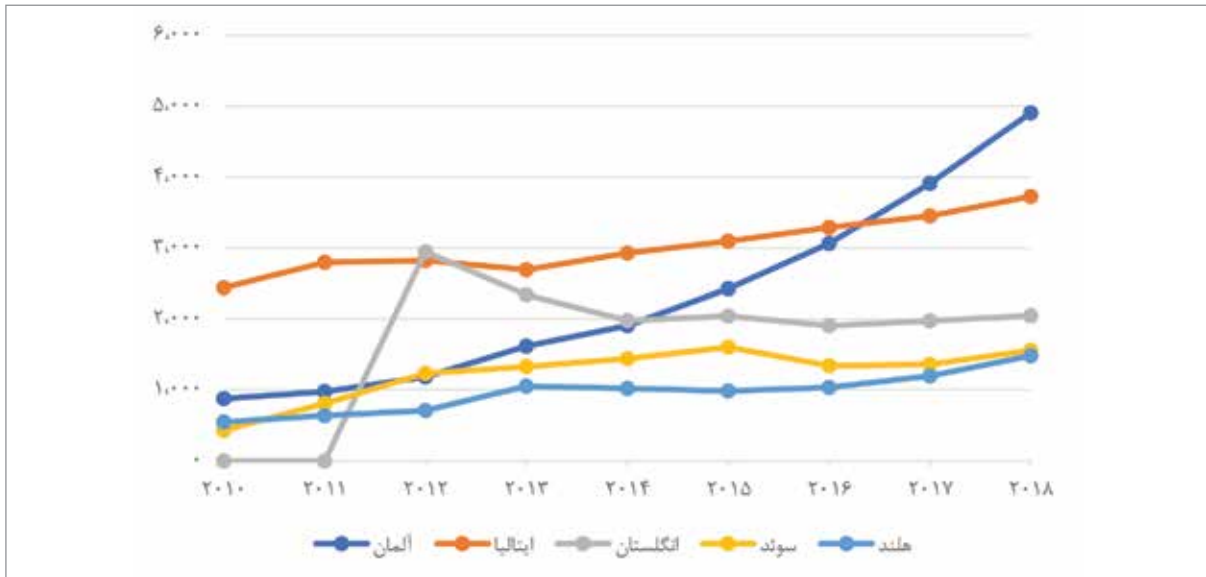

نمودار ۸۳ - تعداد مهاجران ایرانی دارای اقامت کاری در کل اتحادیه اروپا (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸) (EUROSTAT, 2020)

1. Residence permit with employment resion

۲۰۴۶، سوئد با ۱۵۶۰ و هلند با ۱۴۸۱ نفر میزبان‌های بعدی ایرانی‌ها برای مهاجرت کاری بوده‌اند. در نمودار زیر روند تغییرات مهاجرت کاری ایرانی‌ها به این پنج کشور در سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸ نشان داده شده است:

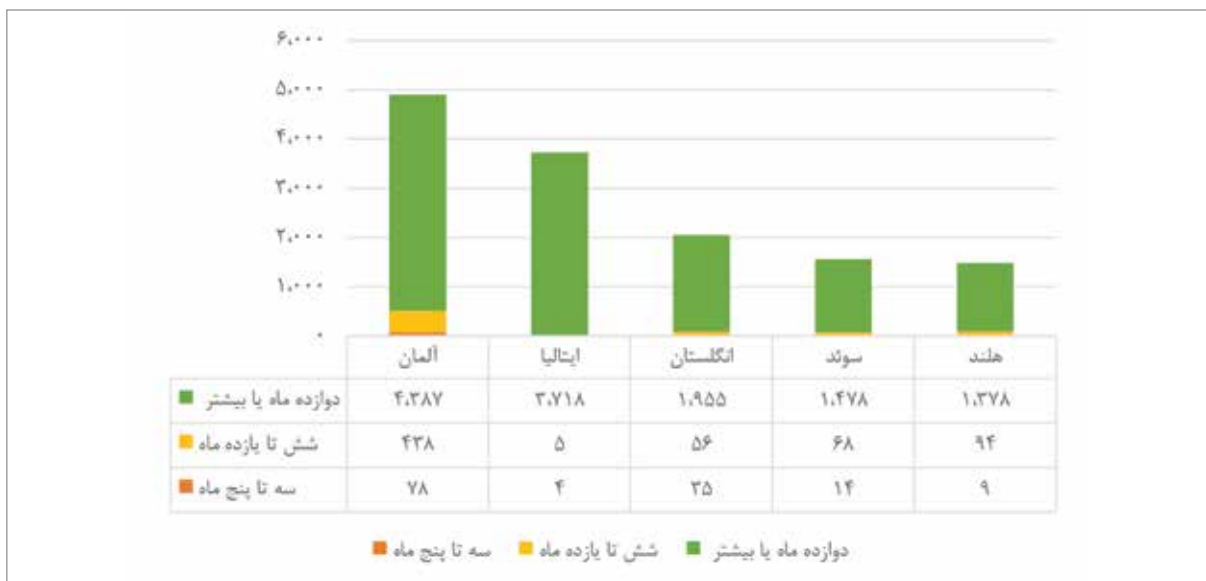
پنج کشور اول مقصد مهاجرت کاری ایرانی‌ها در اروپا آلمان، ایتالیا، انگلستان، سوئد و هلند هستند. در سال ۲۰۱۸ آلمان با ۴۹۰۳ ایرانی دارای اجازه اقامت کاری اولین میزبان ایرانی‌ها و پس از آن، ایتالیا با ۳۷۲۷، انگلستان با

نمودار ۸۴ - تعداد مهاجران ایرانی با اقامت کاری در پنج کشور اول مقصد مهاجرت کاری ایرانی‌ها در اتحادیه اروپا (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸) (EUROSTAT, 2020)

این پنج کشور در سال ۲۰۱۸ بر اساس طول دوره اقامت نشان داده شده است:

اجازه اقامت‌های کاری می‌تواند با طول دوره‌های متفاوت باشد. در نمودار زیر تعداد اقامت‌های کاری ایرانی‌ها در

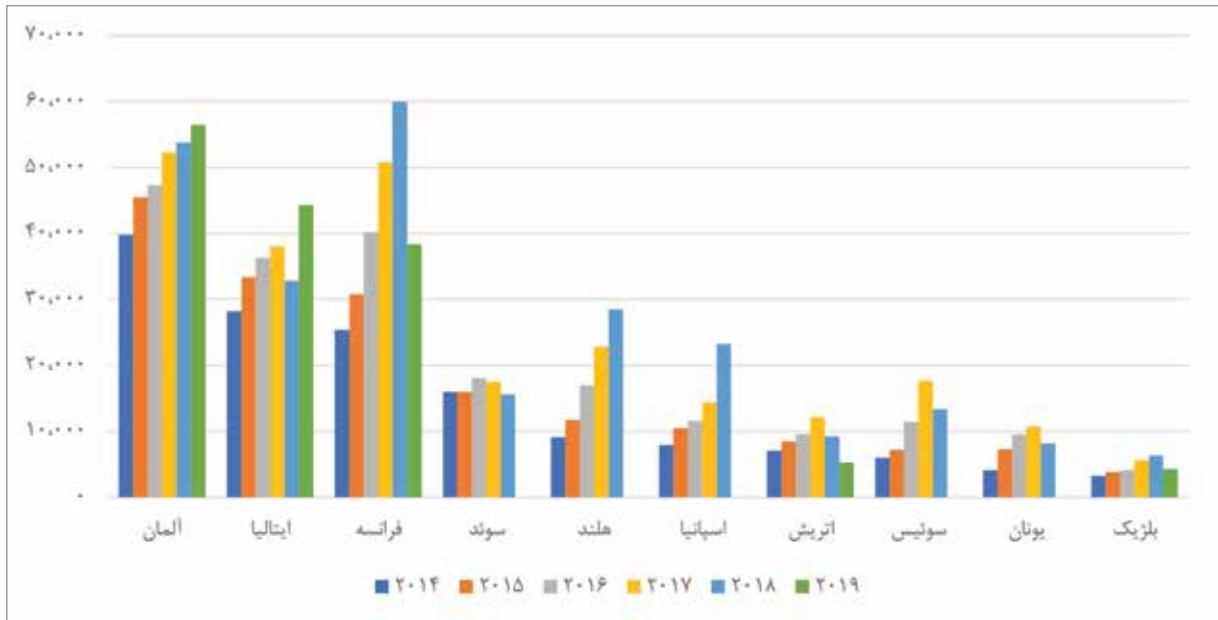

نمودار ۸۵ - تعداد مهاجران ایرانی با اقامت کاری در پنج کشور اول مقصد مهاجرت کاری ایرانی‌ها در سال ۲۰۱۸ بر اساس طول اجازه اقامت (EUROSTAT, 2020)

○ ویزای شنگن

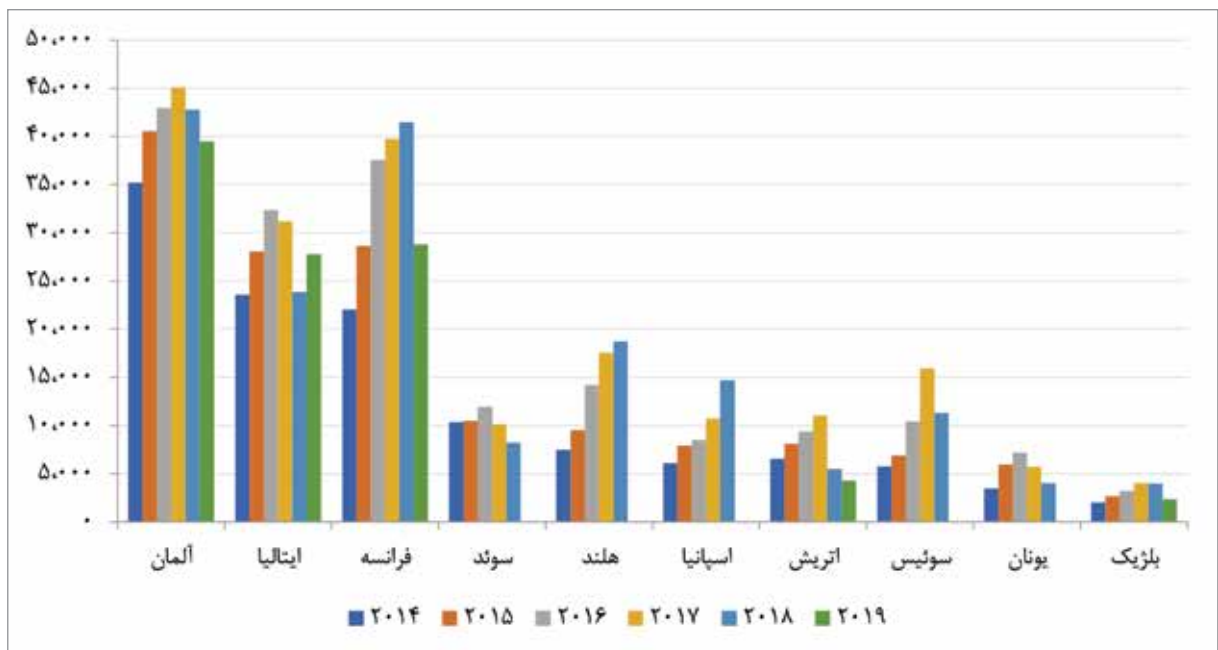
در نمودار زیر قابل مشاهده است. در سال ۲۰۱۹ بیشترین درخواست ویزای ثبت شده برای کشور آلمان بوده است و پس از آن به ترتیب ایتالیا و فرانسه قرار دارند.

بر اساس آمار اتحادیه اروپا ایرانیان درخواست دهنده و دریافت کننده ویزای شنگن به تفکیک در ۱۰ کشور اول

نمودار ۸۶- تعداد درخواست ثبت شده برای ویزای شنگن از سوی ایرانیان در ده کشور اول (۲۰۱۴ تا ۲۰۱۹)
(Schengen Visa Info, 2020)

در حدود ۸۰ درصد از درخواست‌های ویزا پذیرفته شده که در نمودار زیر تعداد آن به ترتیب در ۱۰ کشور اول قابل مشاهده است.

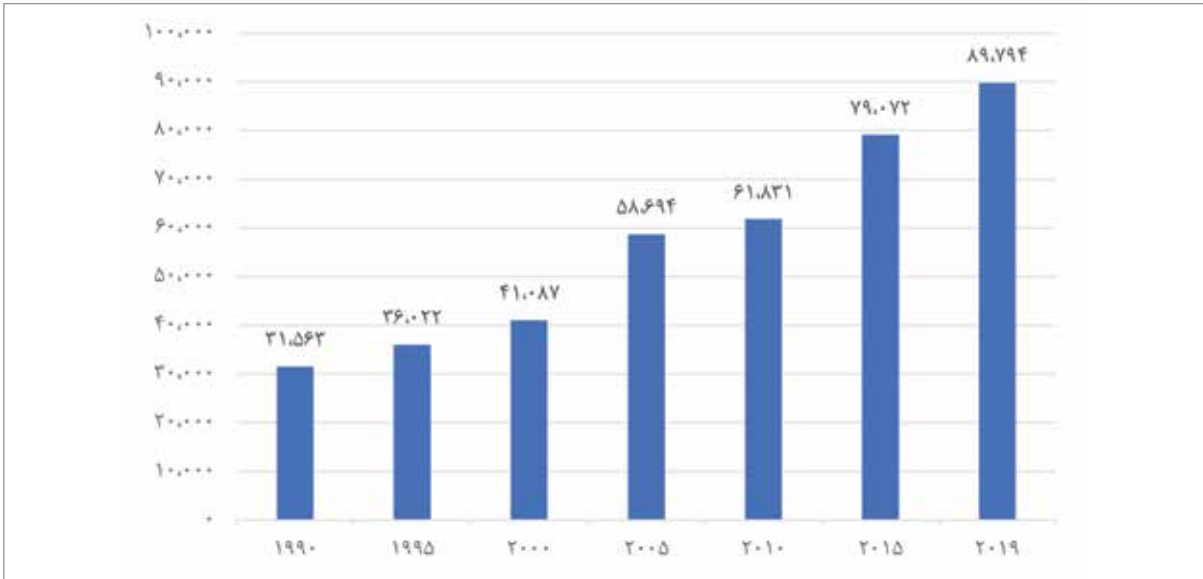
نمودار ۸۷- تعداد ویزای شنگن صادر شده برای ایرانیان در ۱۰ کشور اول (۲۰۱۴ تا ۲۰۱۹)
(Schengen Visa Info, 2020)

در حال حاضر حدود ۹۰ هزار ایرانی در این کشور زندگی می‌کنند.
در نمودار ۸۸ جمعیت مهاجران ایرانی در انگلستان در سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۹ نشان داده شده است. این آمار از طریق سرشماری به دست آمده و بر اساس کشور محل تولد است.

قابل ذکر است که این آمار تعداد کل ویزاها اعم از توریستی و سایر انواع ویزاهای صادر شده شنگن برای ایرانیان در ده کشور اول را نشان می‌دهد.

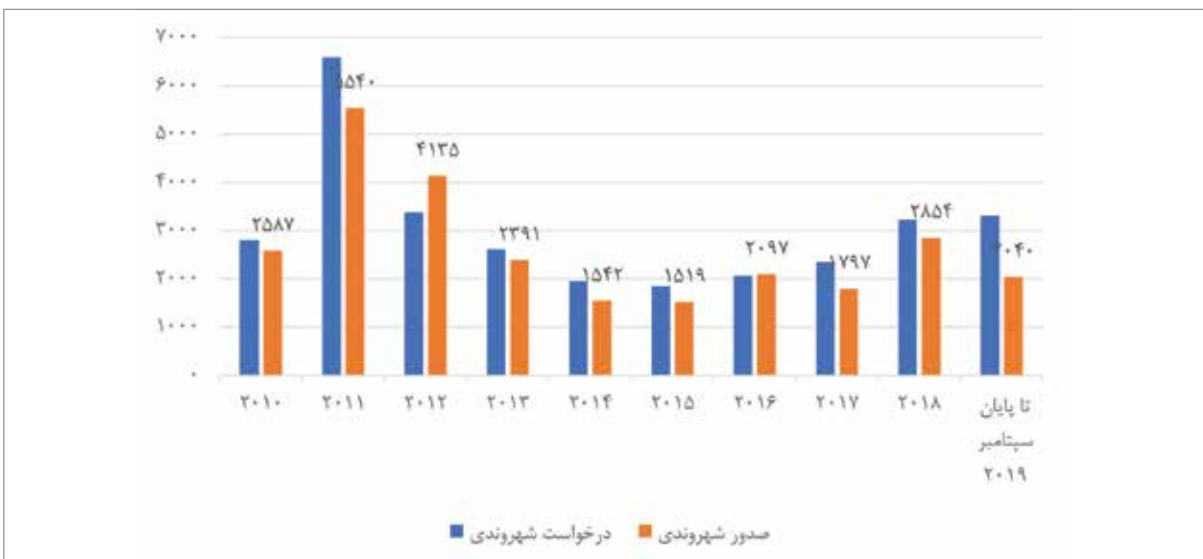
ایرانیان در انگلستان

انگستان دومین مقصد مهاجرت ایرانی‌ها در اروپا است و

نمودار ۸۸- جمعیت مهاجران ایرانی در انگلستان (۱۹۹۰ تا ۲۰۱۹)
(UNDESA, 2020)

در نمودار زیر تعداد درخواست‌های شهروندی و تعداد موافقت با این درخواست‌ها و اعطای آن به ایرانی‌ها در هر سال آمده است.

نمودار ۸۹- تعداد درخواست و صدور سالانه شهروندی انگلستان برای ایرانی‌ها (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹)
(Home Office, 2019b)

۱۱ هزار و ۳۷۷ رسیده است. تعداد صدور ویزا از آن پس تغییر چندانی نکرده و بیشترین تعداد مربوط به سال ۲۰۱۷ با ۱۳ هزار و ۸۱۶ است. این اعداد شامل ویزاهای کاری، تحصیلی، خانوادگی، توریستی، مسافران ترانزیتی و... نیز می‌شود.

در نمودار زیر تعداد صدور سالانه ویزا برای ایرانی‌ها نشان داده شده است.

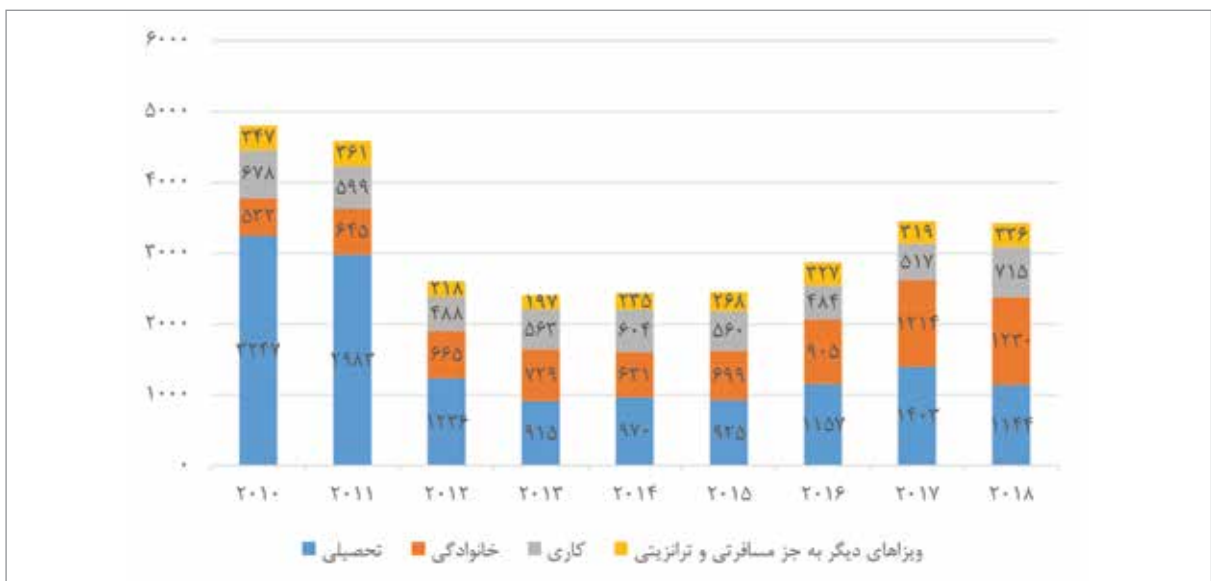
عددی که در سال ۲۰۱۱ معادل ۲۷ هزار و ۱۴۹ بوده ولی در ۲۰۱۲ و در پی حمله به سفارت انگلستان در تهران در ماه نوامبر این سال، با کاهشی ۵۸ درصدی به

نمودار ۹۰ - تعداد صدور سالانه ویزا برای ایرانی‌ها در انگلستان (۲۰۱۸ تا ۲۰۱۰)
(Home Office, 2019a)

خانوادگی، کاری (درخواست‌کننده اصلی و همراهان) و سایر ویزا به جز مسافرتی و ترانزیتی قابل مشاهده است:

چنان که گفته شد داده‌های نمودار بالا با احتساب ویزاهای مسافرتی و ترانزیتی است. در نمودار زیر انواع ویزا تحصیلی،

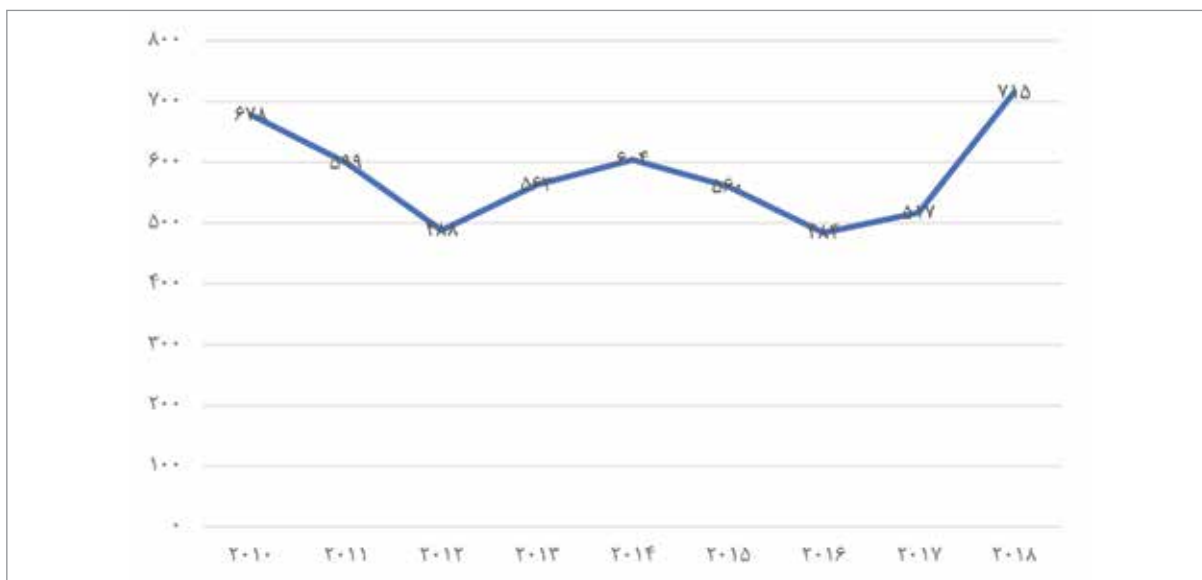

نمودار ۹۱ - وضعیت ایرانی‌ها در انگلستان براساس انواع ویزا (۲۰۱۸ تا ۲۰۱۰)
(Home Office, 2018a) (Home Office, 2018c) (Home Office, 2018b)

همراه است که کمترین آن مربوط به دو سال ۲۰۱۲ و ۲۰۱۶ و بیشترین آن مربوط به سال‌های ۲۰۱۰ با ۶۷۸ و ۲۰۱۸ با ۷۱۵ ویزای کاری است.

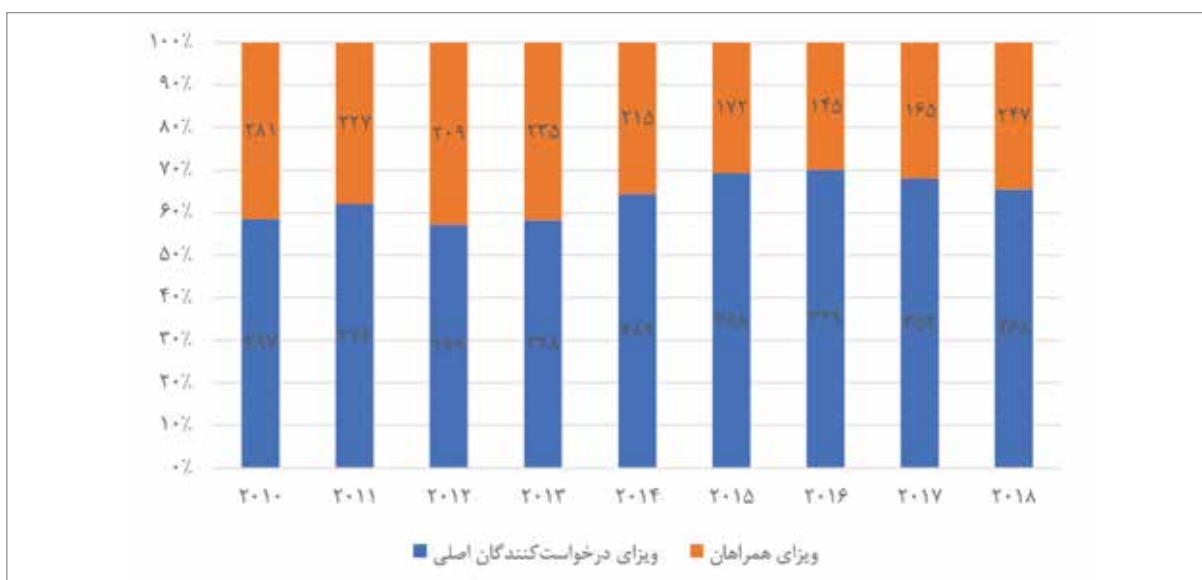
نمودار زیر ویزاهای کاری اعطا شده به ایرانی‌ها را نشان می‌دهد. روند اعطای ویزاهای کاری ایرانی‌ها در انگلستان بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸ با نوسان‌هایی سینوسی

نمودار ۹۲ - صدور ویزای کاری برای ایرانی‌ها در انگلستان (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸)
(Home Office, 2018b)

است. در نمودار ۹۳ این تعداد به تفکیک درخواست‌کننده اصلی و همراهان او آمده است.

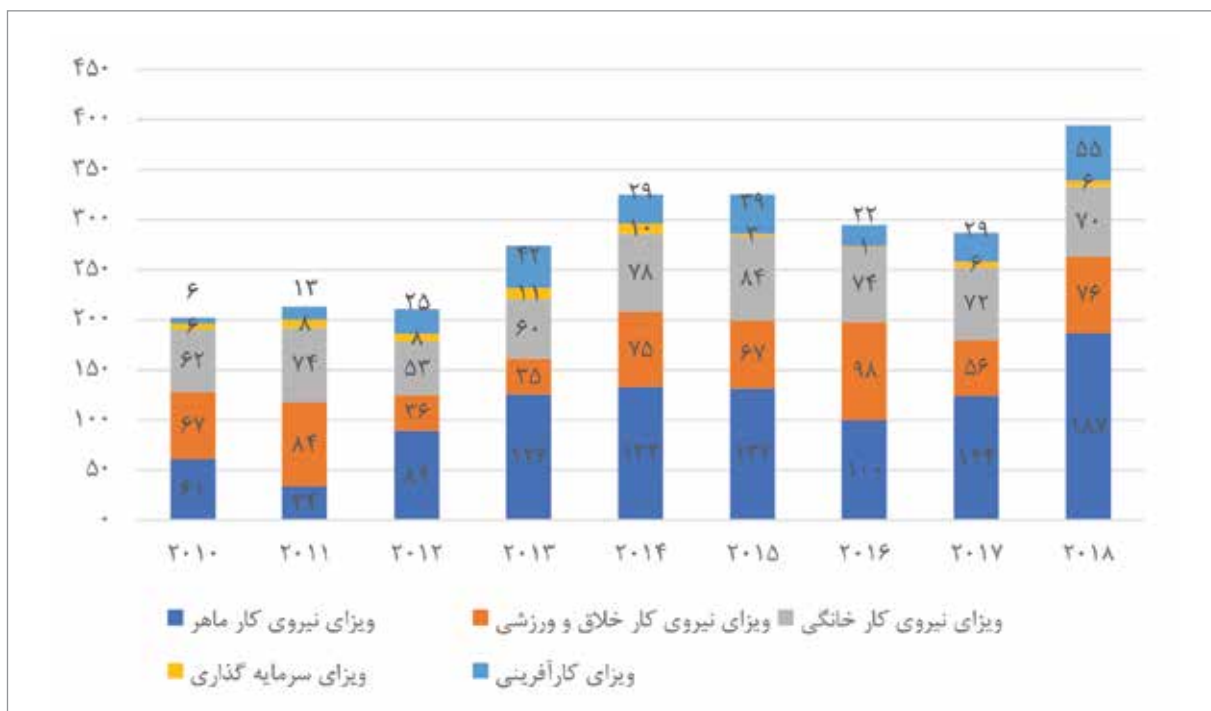
گفتنی است این اعداد با در نظر گرفتن خانواده‌ها و همراهان فردی است که برای کار درخواست ویزا کرده

نمودار ۹۳ - صدور سالانه ویزاهای کاری برای ایرانی‌ها در انگلستان به تفکیک درخواست‌کننده اصلی ویزا و همراهان (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸)
(Home Office, 2018b)

از دیگر ویزاهای پرتعداد ایرانی‌هاست. در نمودار ۹۴ روند صدور این ویزاها و نیز دو ویزای سرمایه‌گذاری^۴ و کارآفرینی^۵ و نسبت آن‌ها به یکدیگر را می‌بینیم. گفتنی است دو ویزای سرمایه‌گذاری و کارآفرینی از سال ۲۰۱۹ منقضی شده‌اند و جای خود را به دو ویزای بلندمدت نوآور^۶ و استارت‌آپ ویزا^۷ داده‌اند (GOV.UK, 2020). اعداد نمودار ۹۴ مربوط به درخواست‌کنندگان اصلی ویزا بدون در نظر گرفتن خانواده‌های آن‌هاست.

ویزاهای کاری انگلستان را می‌توان به چهار دسته کلی تقسیم کرد: ۱. ویزاهای کاری کوتاه مدت؛ ۲. ویزاهای کاری بلند مدت؛ ۳. ویزاهای سرمایه‌گذاری، کارآفرینی، کسب‌وکار و استعدادها؛ و ۴. ویزاهای کاری دیگر. بر اساس آمار نمودار ۹۴ در حال حاضر ویزای بلند مدت نیروی کار (ماهر)^۱ بیشترین صدور ویزای کاری ایرانی‌ها در انگلستان را تشکیل می‌دهد. ویزاهای کوتاه مدت نیروی کار خلاق یا ورزشی^۲ و نیروی کار خانگی^۳ نیز

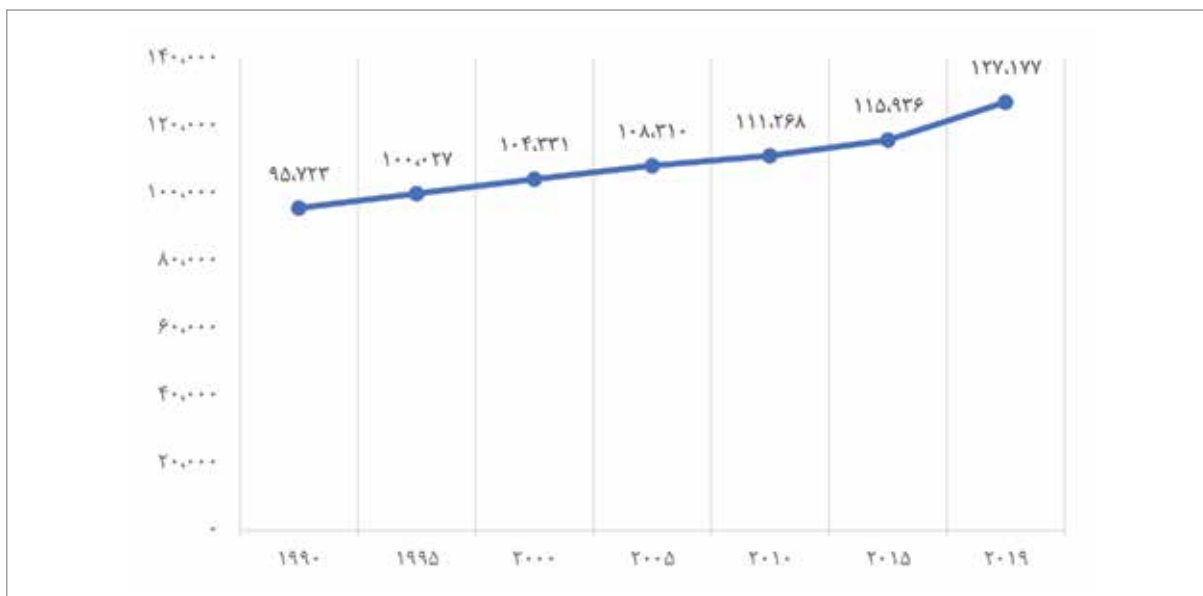
نمودار ۹۴- صدور ویزاهای کاری برای ایرانی‌ها در انگلستان به تفکیک انواع ویزای کاری (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸)
(Home Office, 2018b)

ایران در آلمان را در بین سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۹ می‌بینید. این آمار از طریق سرشماری و براساس کشور محل تولد به دست آمده است.

ایرانیان در آلمان

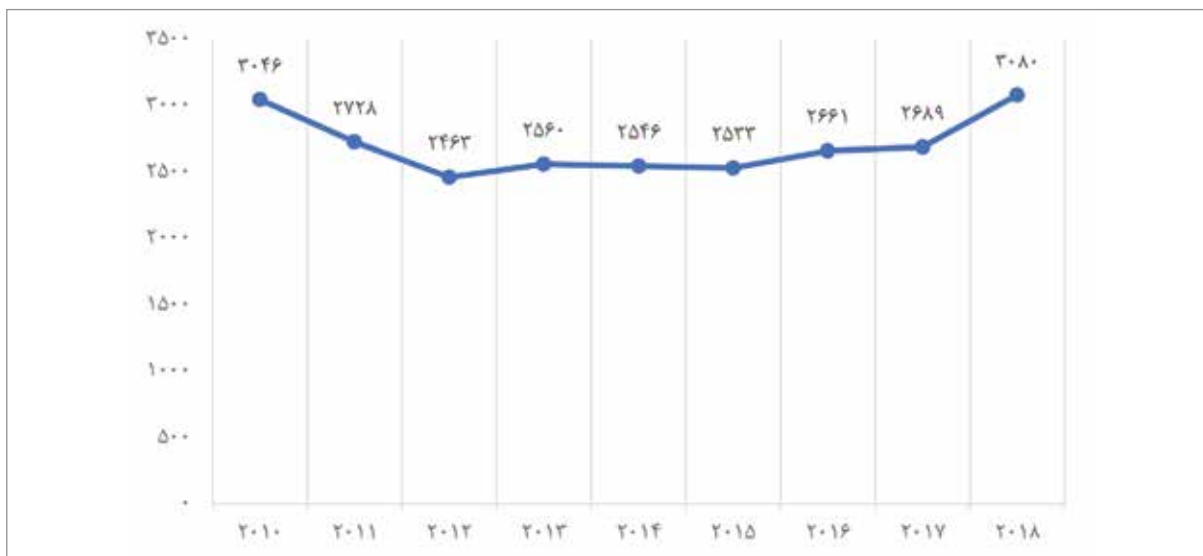
آلمان اولین مقصد ایرانی‌ها برای مهاجرت در اروپاست. در نمودار ۹۵ روند تغییرات جمعیت مهاجران متولد

1. General work visa (Tier 2)
2. Creative and Sporting visa (Tier 5)
3. Domestic Workers in a Private Household visa
4. Investor visa (Tier 1)
5. Entrepreneur visa (Tier 1)
6. Innovator visa
7. Start-up visa

نمودار ۹۵- جمعیت ایرانیان ساکن آلمان (۱۹۹۰ تا ۲۰۱۹)
(UNDESA, 2020)

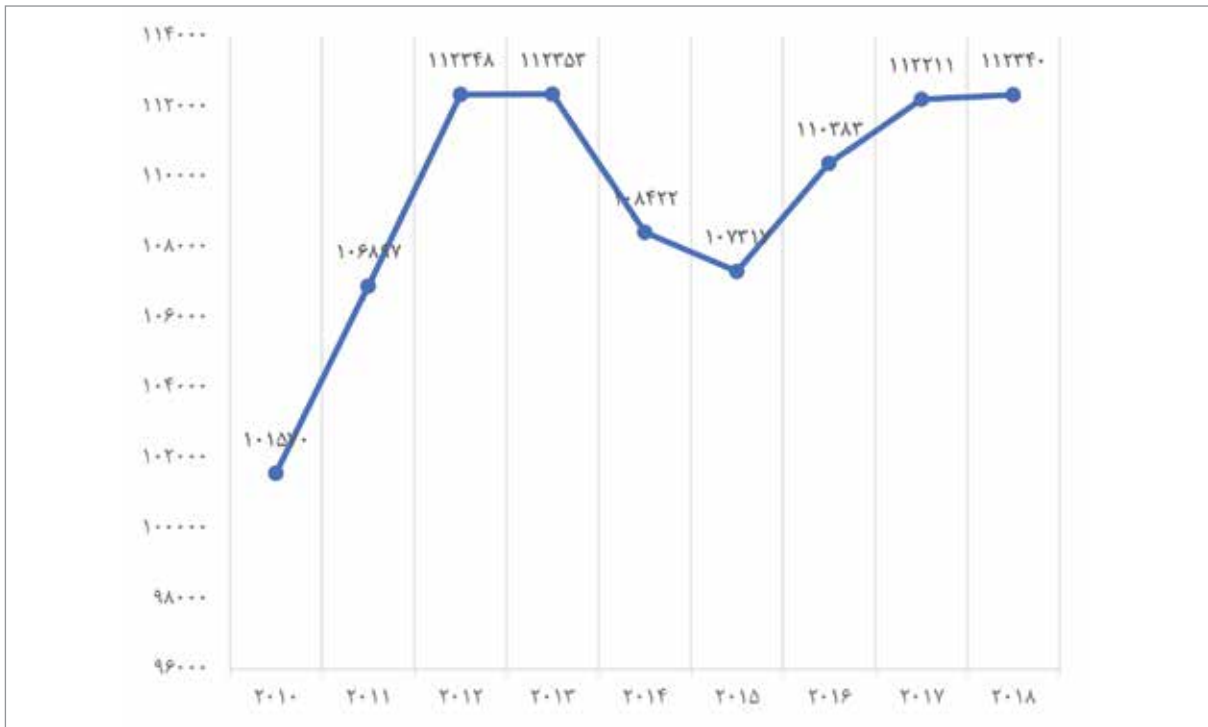
در نمودار زیر دریافت سالانه شهروندی آلمان از سوی شهروندان ایرانی نشان داده شده است:

نمودار ۹۶- دریافت سالانه شهروندی آلمان از سوی شهروندان ایرانی (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸)
(DESTATIS, 2020a)

روند کلی کاهش شدیدی داشته، صدور شهروندی برای ایرانی‌ها تغییر محسوسی نداشته است. در نمودار ۹۷ تعداد سالانه کل صدور شهروندی آلمان برای خارجی‌ها قابل مشاهده است:

چنان‌که مشخص است صدور شهروندی برای ایرانی‌ها از ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۲ بر خلاف روند کلی صدور شهروندی آلمان برای شهروندان خارجی (نمودار ۹۷) روندی کاهشی داشته است. همچنین از ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۵ که

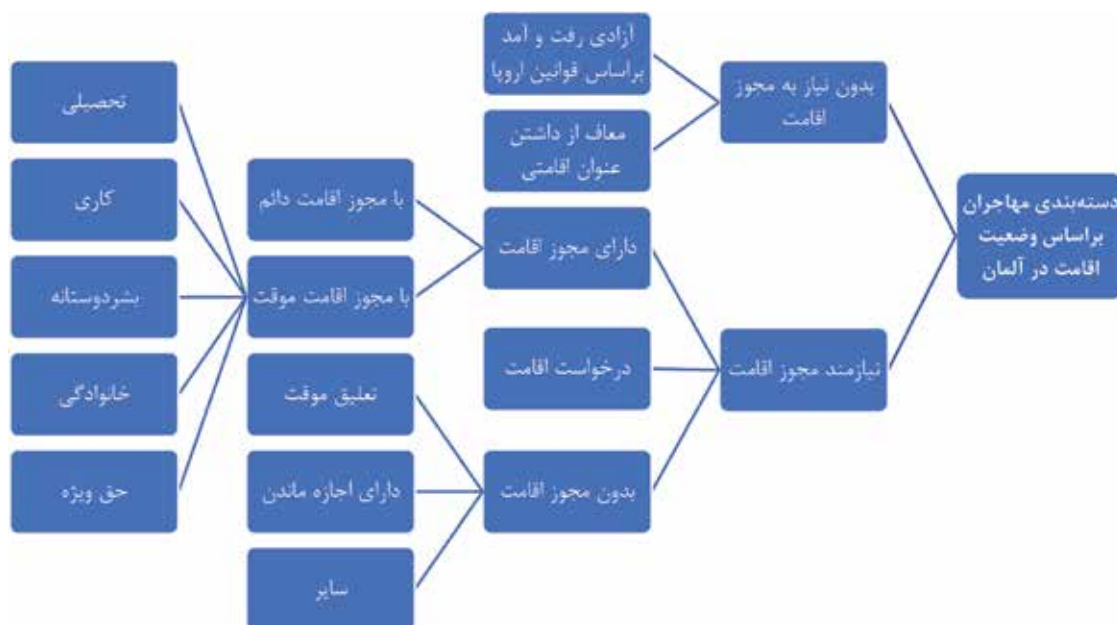

نمودار ۹۷- صدور سالانه شهروندی آلمان برای مهاجران خارجی (۲۰۱۸ تا ۲۰۱۰)
(DESTATIS, 2020a)

که مجوز اقامت ندارند، کسانی که درخواست مجوز داده‌اند. آن‌هایی که مجوز اقامت دارند، یا اقامت‌شان موقت است یا دائم. کسانی که اقامت‌شان موقت است، بر اساس علت اقامت به پنج دسته تقسیم می‌شوند: تحصیلی، کاری، بشردوستانه، خانوادگی و اقامت براساس حق ویژه. کسانی که مجوز اقامت ندارند به سه بخش تقسیم می‌شوند: کسانی که به طور موقت از دیپورت تعلیق شده‌اند، کسانی که اجازه ماندن دارند و کسانی که دو وضعیت دیگر را ندارند. در شکل زیر دسته‌بندی مهاجران بر اساس وضعیت اقامت‌شان نشان داده شده است:

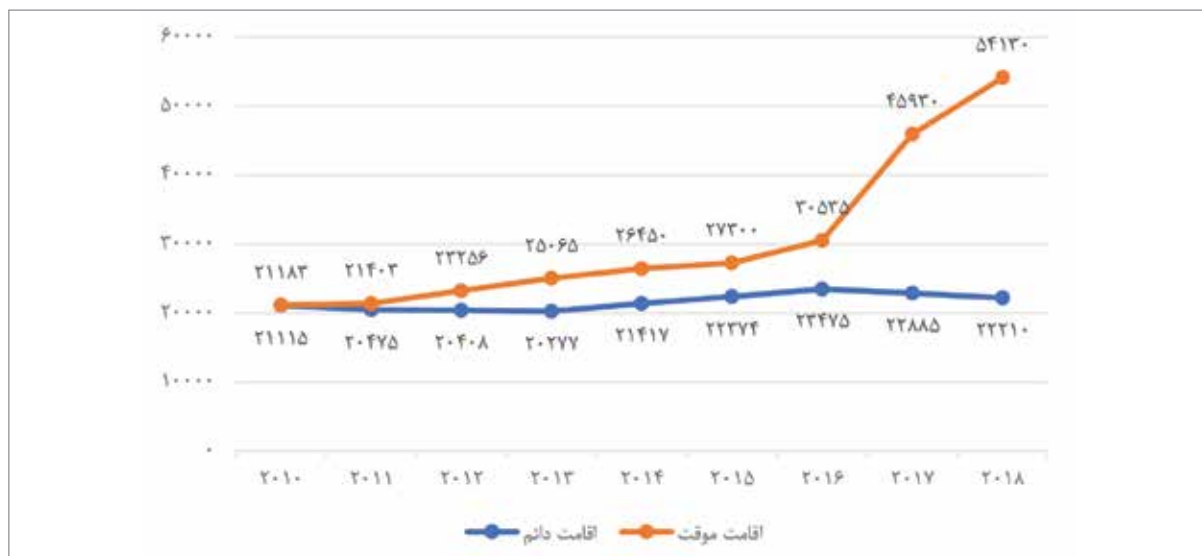
مهاجران در کشور آلمان را می‌توان بر اساس وضعیت اقامت به دو دسته اصلی تقسیم کرد: اول، کسانی که به مجوز اقامت نیاز ندارند و دوم، کسانی که به مجوز اقامت نیاز دارند. کسانی که اساساً نیاز به مجوز اقامت ندارند خود شامل دو نوع از مهاجران می‌شوند: اول، کسانی که تحت قوانین اتحادیه اروپا اجازه رفت و آمد آزادانه در آلمان را دارند^۱ و دوم، خارجی‌های بی‌مکان و کسانی که طبق قوانین از نیاز به داشتن عنوان اقامتی معافند.^۲ کسانی که به مجوز اقامت نیاز دارند اکثریت مهاجران را تشکیل می‌دهند. این دسته از مهاجران خود به سه بخش تقسیم می‌شوند: کسانی که مجوز اقامت دارند، کسانی

1. Freedom of movement according to EU law
2. Exempt from the requirement to have residence title, displaced foreigners

شکل ۵- دسته‌بندی مهاجران براساس وضعیت اقامت در کشور آلمان (BAMF, 2018b)

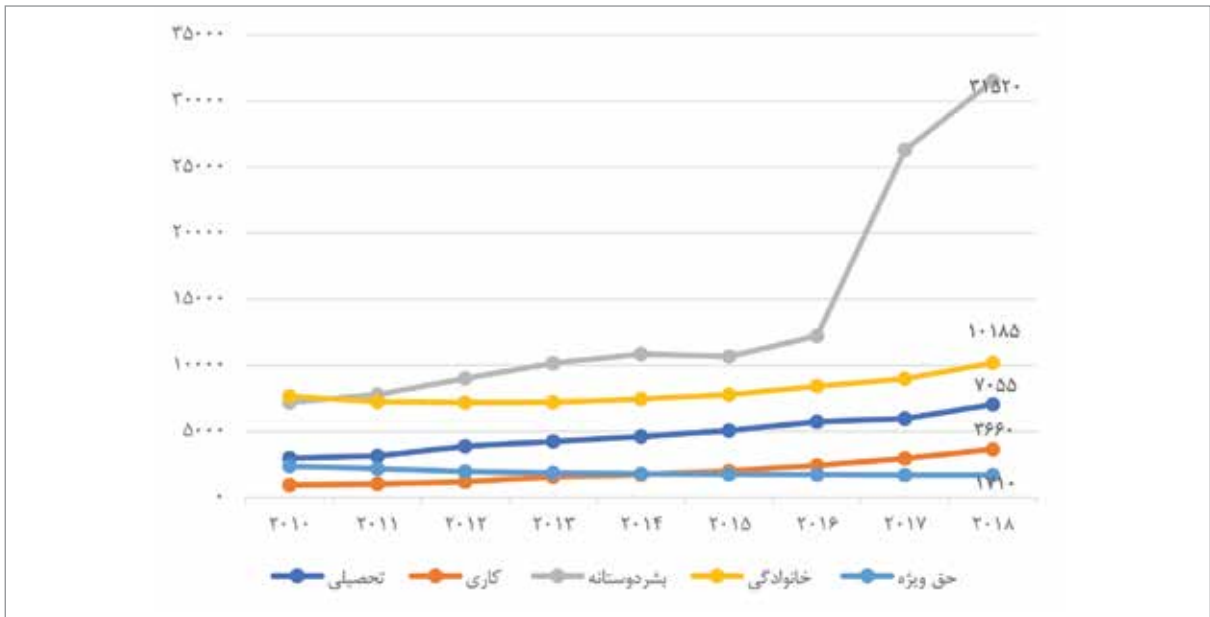
در نمودار زیر تعداد ایرانی‌های دارای مجوز اقامت دائم و موقت در سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸ نشان داده شده است:

نمودار ۹۸ - تعداد کل ایرانی‌های دارای مجوز اقامت دائم و موقت در آلمان (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸) (DESTATIS, 2020b)

اقامت موقت به ناگهان افزایشی شدید می‌یابد، آن هم در حالی که افراد دارای مجوز اقامت دائم از این سال روندی کاهشی دارد. در نمودار ۹۹ تعداد ایرانی‌های دارای مجوز اقامت موقت بر اساس نوع اقامت نشان داده شده است:

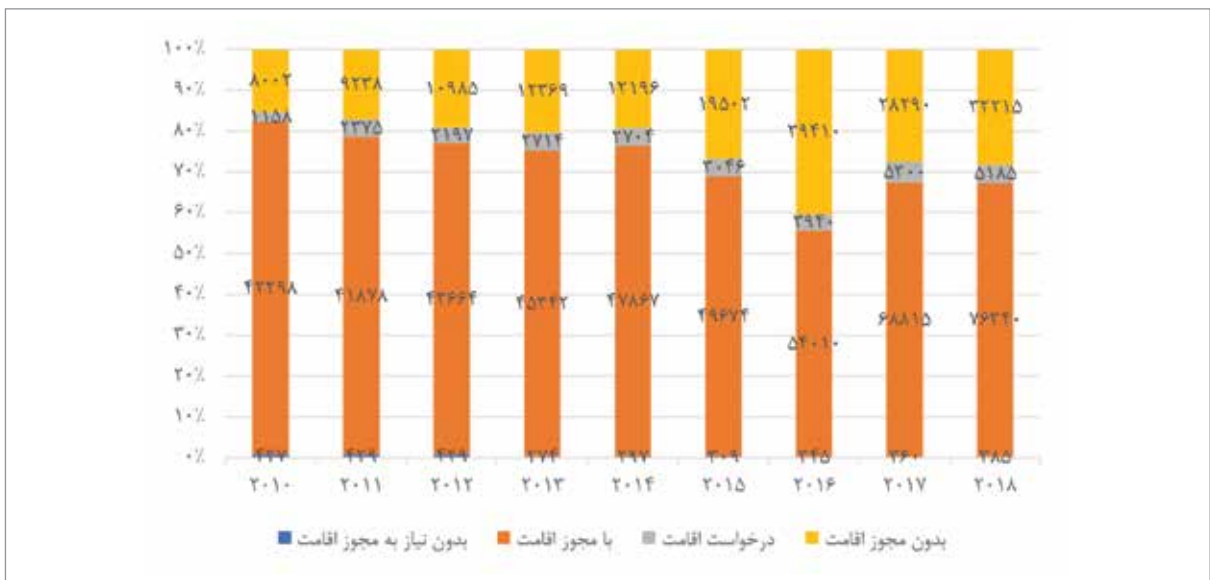
چنان‌که در نمودار بالا نشان داده شده است، به طور کلی تعداد ایرانی‌های با مجوز اقامت موقت بیشتر از مهاجران با اقامت دائم است و فاصله بین تعداد این دو دسته از مهاجران هر ساله (به جز سال ۲۰۱۴) بیشتر می‌شود. تا اینکه در سال ۲۰۱۷ تعداد ایرانی‌های با

نمودار ۹۹ - روند تغییرات تعداد ایرانی‌های با مجوز اقامت موقت در آلمان (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸)
(DESTATIS, 2020b)

همراه بوده است. در نمودار ۱۰۰ شمایی از وضعیت کل مهاجران ایرانی در آلمان بر اساس نوع اقامت‌شان در این سال‌ها نشان داده شده است:

چنانکه می‌بینید تعداد ایرانی‌های با مجوز اقامت موقت بشردوستانه از سایر اقامت‌های موقت بیشتر است و تعداد این دسته از مهاجران از سال ۲۰۱۶ با جهشی ناگهانی

نمودار ۱۰۰ - وضعیت کلی اقامت مهاجران ایرانی در آلمان (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸)
(DESTATIS, 2020b)

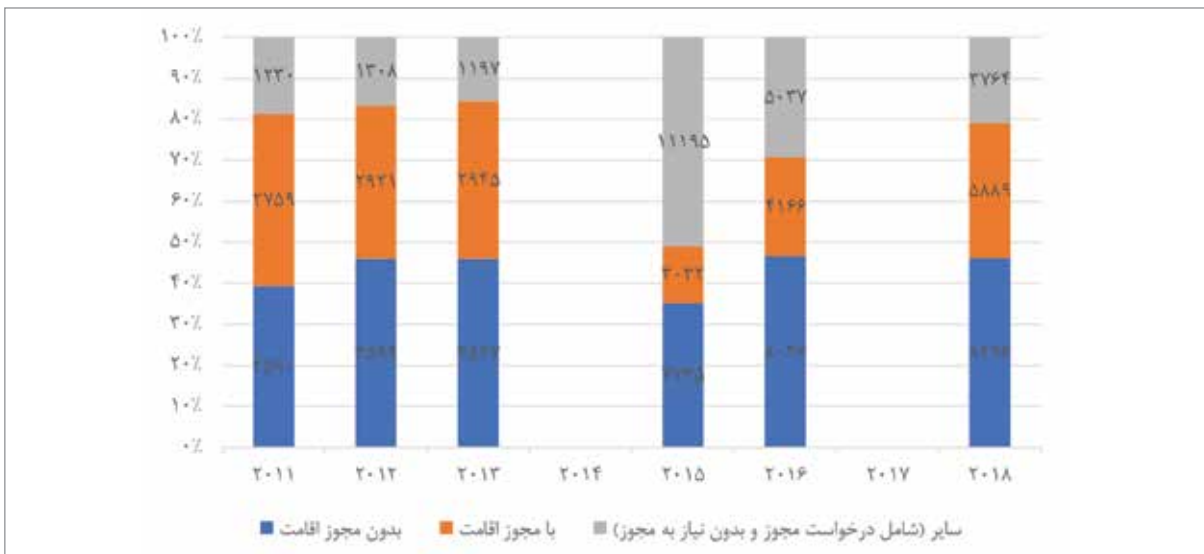
ایرانی با مجوز اقامت موقت در هر سال براساس نوع اقامت آنها در طول سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۸ نشان داده شده است:

در حالی که نمودار ۹۹ تعداد ایرانی‌های دارای مجوز اقامت موقت را نشان می‌دهد، در نمودار ۱۰۱ تعداد ورود سالانه مهاجران

نمودار ۱۰۱ - تعداد ورود سالانه ایرانی‌ها به آلمان با مجوز اقامت موقت بر اساس نوع اقامت (۲۰۱۱ تا ۲۰۱۸)
(BAMF, 2011) (BAMF, 2012) (BAMF, 2013) (BAMF, 2015b) (BAMF, 2018b)

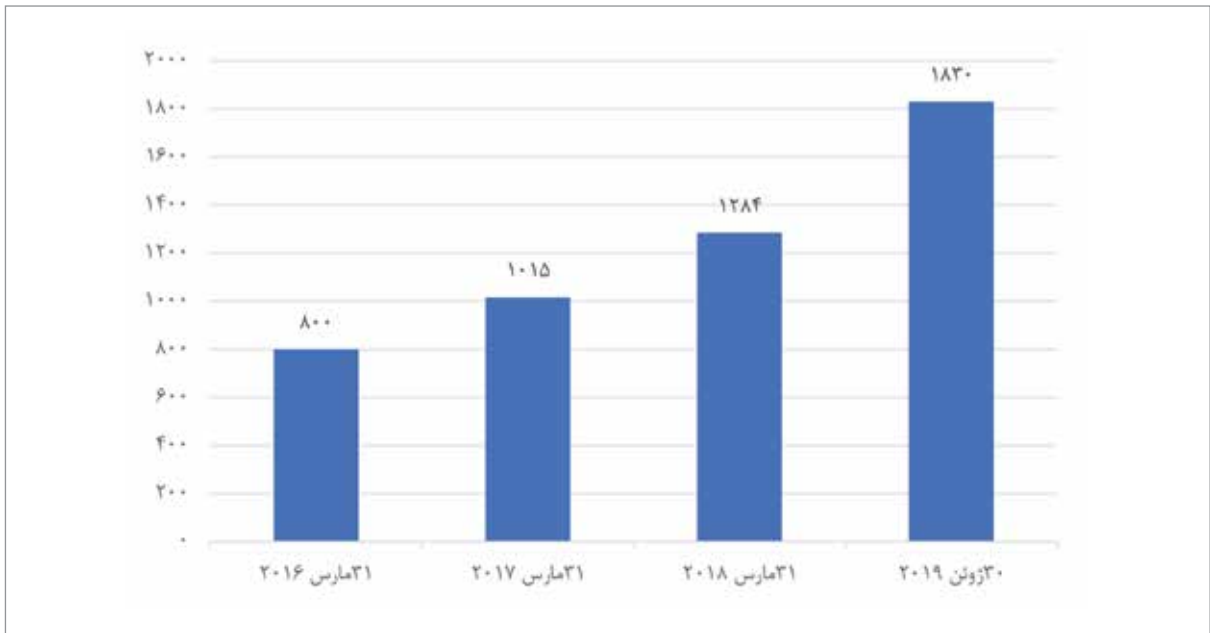
در نمودار ۱۰۲ می‌توان شمایی از ورود سالانه ایرانی‌ها به آلمان بر اساس وضعیت اقامت آنها را برای سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۸ مشاهده کرد:

نمودار ۱۰۲ - وضعیت کلی ورود سالانه مهاجران ایرانی به آلمان بر اساس وضعیت اقامت (۲۰۱۱ تا ۲۰۱۸)
(BAMF, 2011) (BAMF, 2012) (BAMF, 2013) (BAMF, 2015b) (BAMF, 2018b)

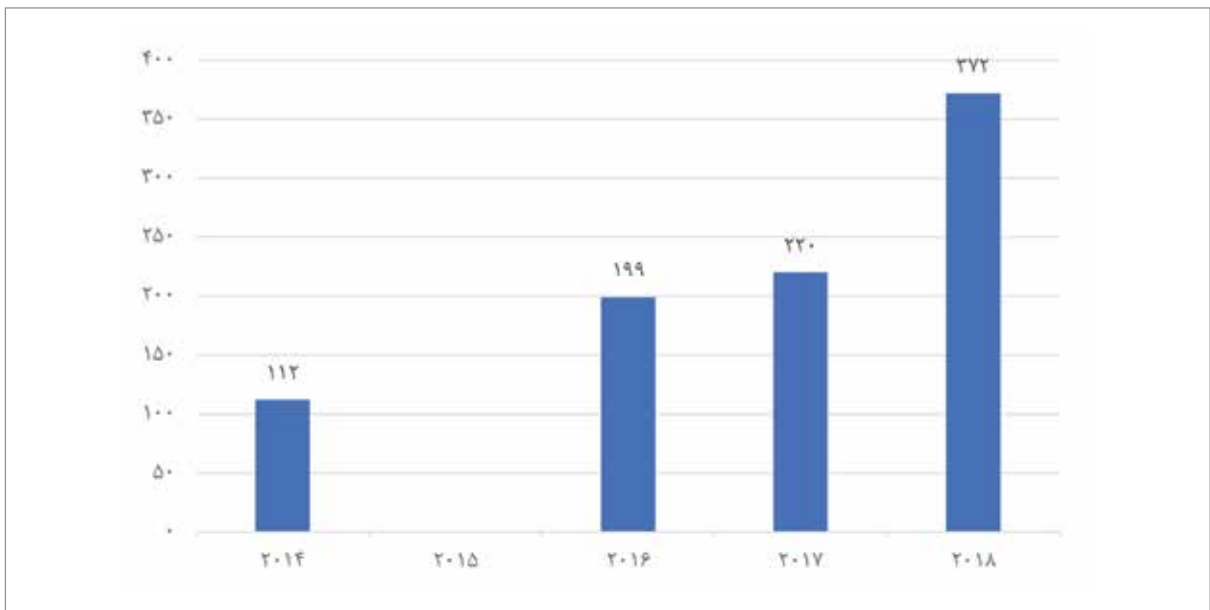
آبی در آلمان کار می‌کنند. در نمودار ۱۰۳ تعداد کل مهاجران ایرانی دارای کارت آبی در آلمان در سال‌های ۲۰۱۶ تا نیمه اول ۲۰۱۹ نشان داده شده است. رتبه ایران از این نظر در سال ۲۰۱۶ دهم و در سه سال بعدی نهم بوده است:

یکی از روش‌های مهاجرت کاری به آلمان از طریق دریافت کارت آبی است، به طوری که فرد ابتدا اقامت ۴ ساله دریافت می‌کند و پس از آن، در صورت داشتن شغل، می‌تواند برای اقامت دائم اقدام کند. ایران جزء ۱۰ کشور اول دنیاست که شهروندانش با کارت

نمودار ۱۰۳- تعداد مهاجران ایرانی دارای کارت آبی در آلمان
(BAMF, 2015a) (BAMF, 2016) (BAMF, 2017a) (BAMF, 2018a) BAMF, 2019)

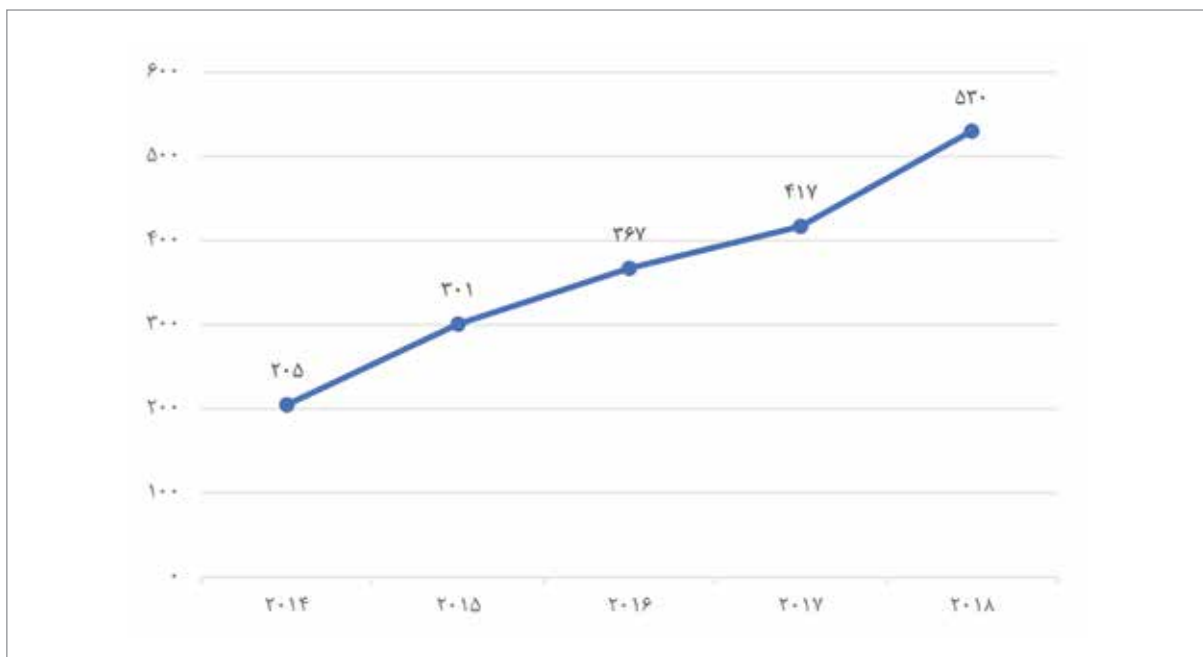
در نمودار ۱۰۴ تعداد سالانه صدور کارت آبی برای ایرانی‌ها نشان داده شده است:

نمودار ۱۰۴- تعداد سالانه صدور کارت آبی برای ایرانی‌ها در آلمان (۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸)
(BAMF, 2014) (BAMF, 2017b) (BAMF, 2018b)

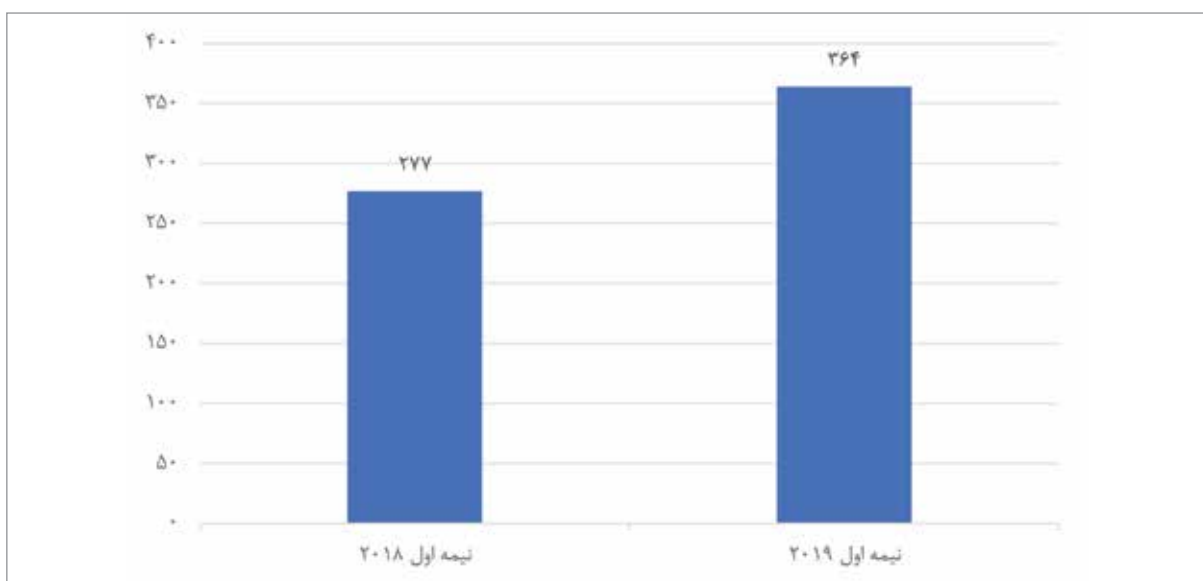
می‌توان دریافت اقامت دائم به علت شغل از سوی ایرانی‌ها را در سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ مشاهده کرد. ایران در این پنج سال به ترتیب در رده‌های ۸، ۶، ۷ و ۶ بوده است:

ایران هم‌چنین جزء ۱۰ کشور اول در میان کشورهای غیراتحادیه اروپاست که شهروندانش به علت داشتن شغل در آلمان اقامت دائم دریافت می‌کنند. در نمودار ۱۰۵

نمودار ۱۰۵- تعداد سالانه دریافت اقامت دائم از سوی ایرانی‌ها به علت داشتن شغل در آلمان (۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸)
(BAMF, 2015a) (BAMF, 2016) (BAMF, 2017a) (BAMF, 2018a) (BAMF, 2019)

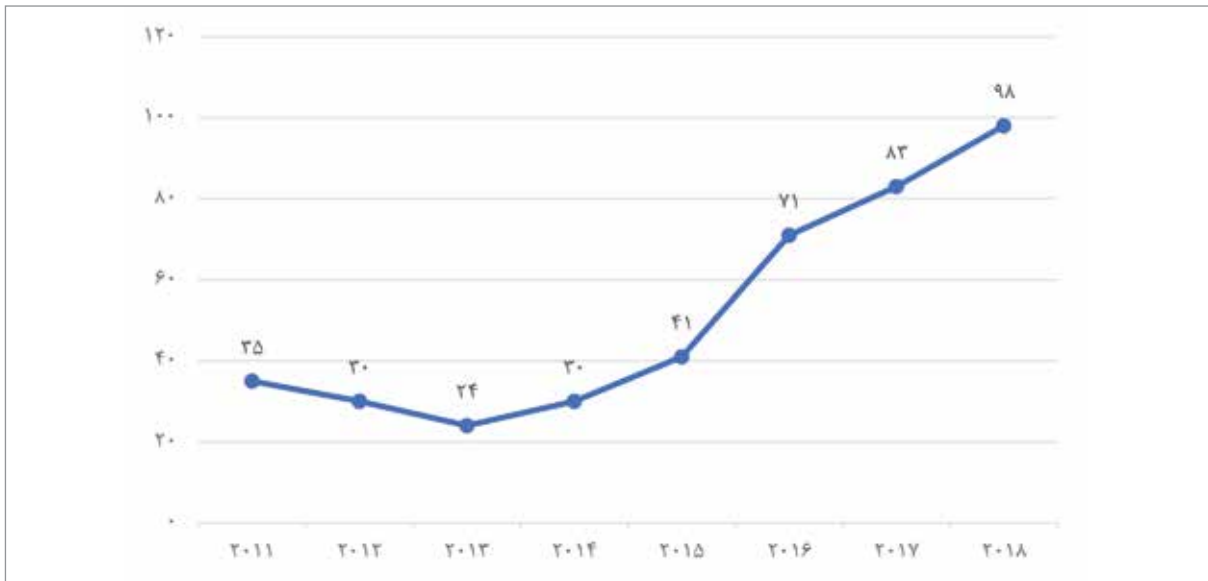
این تعداد برای نیمه اول سال ۲۰۱۹ عدد ۳۶۴ است که در مقایسه با مدت مشابه سال قبل خود افزایش داشته است:

نمودار ۱۰۶- تعداد صدور مجوز اقامت دائم برای ایرانی‌ها به علت شغل در آلمان
(BAMF, 2019)

دریافت می‌کنند. در نمودار ۱۰۷ روند تغییرات تعداد ایرانی‌های دریافت‌کننده این نوع اقامت در سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۸ نشان داده شده است:

یکی دیگر از روش‌های دریافت اقامت در آلمان از طریق خوداشتغالی و راه‌اندازی یک کسب‌وکار است. ایران جزء ۱۰ کشور اول دنیا است که شهروندانش این اقامت را

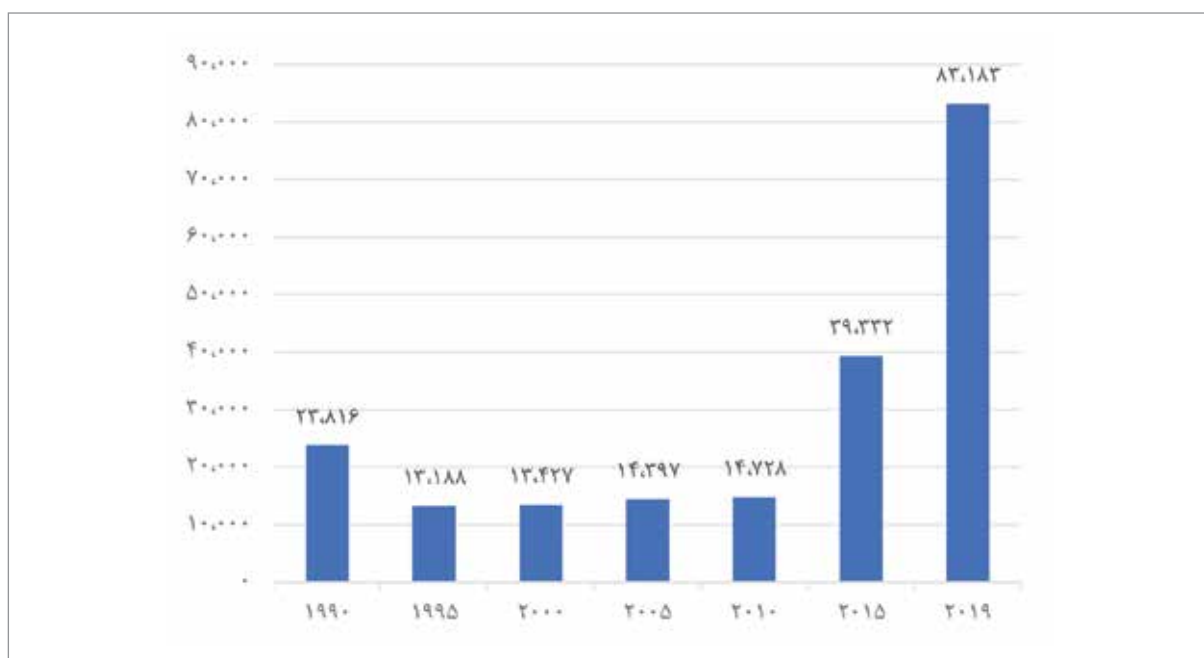

نمودار ۱۰۷- تعداد سالانه صدور مجوز اقامت به علت خوداشتغالی برای ایرانی‌ها در آلمان (۲۰۱۱ تا ۲۰۱۸) (BAMF, 2011) (BAMF, 2012) (BAMF, 2013) (BAMF, 2014) (BAMF, 2015b) (BAMF, 2017b) (BAMF, 2018b)

ایرانیان در ترکیه

ترکیه یکی از مقاصد جدید ایرانیان است که ایرانیان از کانال‌های مختلف برای مهاجرت به این کشور اقدام می‌کنند، با گشوده شدن کانال پناهجویی در ترکیه پس از تحولات منطقه‌ای دهه اخیر در سوریه و عراق تعداد ایرانیانی که به عنوان پناهجو در این کشور ثبت شده‌اند افزایش چشمگیری داشته است. با توجه به داده‌های مهاجرتی سازمان ملل متحد تعداد ایرانیان در ترکیه با احتساب پناهندگان و افرادی که وضعیت مشابه پناهندگی دارند ۸۳ هزار نفر گزارش شده است ولی این آمار در پایگاه داده دوجانبه بانک جهانی برای سال ۲۰۱۷ در ترکیه ۳۶ هزار نفر اعلام شده است. به نظر می‌رسد آمار ثبت شده بانک جهانی بدون احتساب تعداد ایرانیان در ترکیه در حالت انتظار و به صورت پناهجویی می‌باشد. ترکیه یکی از مهم‌ترین کشورهای خاورمیانه است که در سال‌های اخیر، مقصد مهاجرتی بسیاری از کشورهای منطقه مانند عراق، سوریه، افغانستان، آذربایجان،

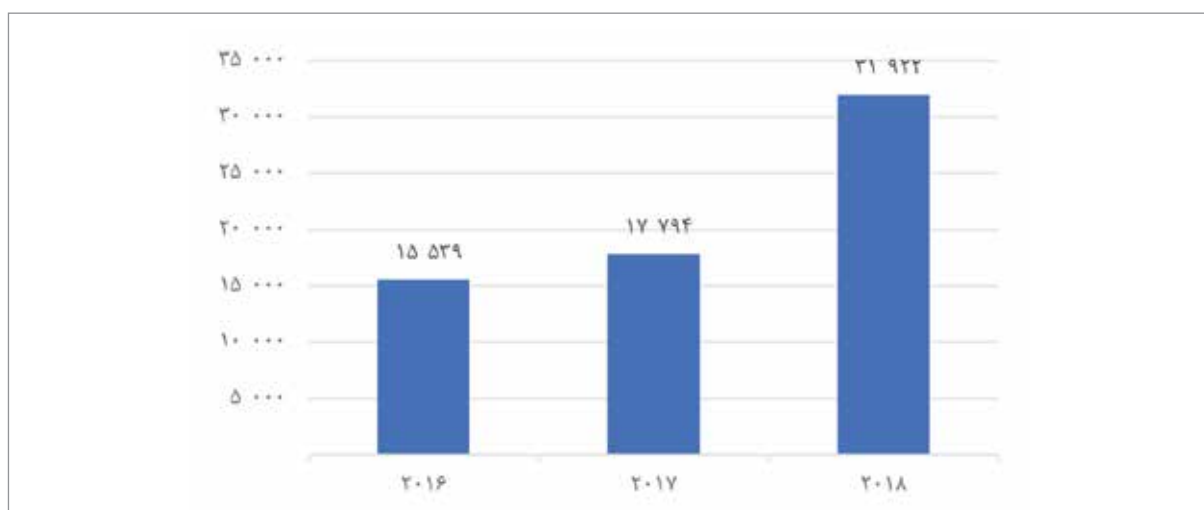
ازبکستان و ایران بوده است. چنان که در نمودار زیر مشاهده می‌شود، تعداد جمعیت مهاجران ایرانی در ترکیه طی سال‌های ۱۹۹۰ تا ۱۹۹۵ حدود ۴۵ درصد کاهش و پس از آن تا سال ۲۰۱۰ افزایش کمی پیدا کرده است. اما از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۵ تعداد جمعیت ایرانی‌های ساکن ترکیه، با افزایش قابل توجهی روبه رو بوده است و افزایشی ۱۶۷ درصدی داشته و ۲/۷ برابر شده است. این روند افزایش با شدتی کمتر تا سال ۲۰۱۹، با افزایش حدود ۱۱۱ درصد نسبت به سال ۲۰۱۵ ادامه یافته و ۲/۱ برابر شده است. نمودار ۱۰۸ روند تغییرات جمعیتی ایرانی‌های مهاجر در ترکیه را نشان می‌دهد. همانطور که اشاره شده در پایگاه داده سازمان ملل تعداد مهاجران در ترکیه علاوه بر سرشماری بر اساس محل تولد به طور مستقیم با آمار تعداد افراد در وضعیت پناهجویی یا وضعیت‌های مشابه جمع می‌شود. یکی از علل افزایش ناگهانی تعداد ایرانیان در ترکیه در سال‌های اخیر همین امر است.

نمودار ۱۰۸ - جمعیت مهاجران ایرانی در ترکیه (۱۹۹۰ تا ۲۰۱۹)
(UNDESA, 2020)

عراق، افغانستان و سوریه، چهارمین کشوری بوده است که شهروندانش به ترکیه مهاجرت کرده‌اند. ایران در سال ۲۰۱۷ در جایگاه هفتم و در سال ۲۰۱۸ در جایگاه پنجم قرار دارد (TURKSTAT, 2019a).

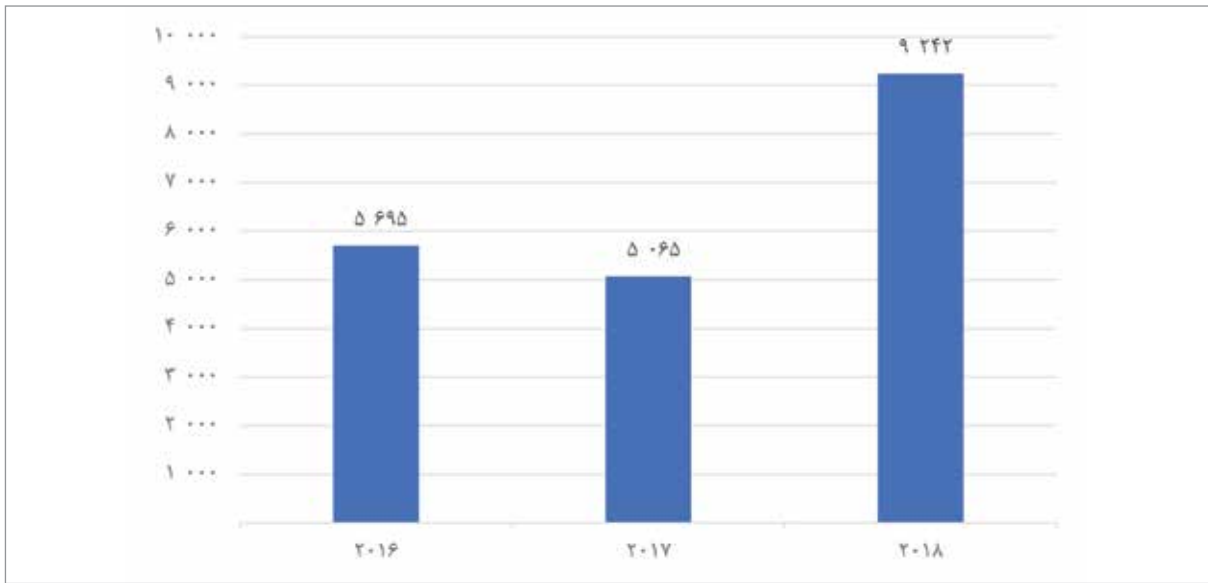
هم‌چنین چنانکه در نمودار زیر می‌بینید، آمار مربوط به تعداد مهاجران با تابعیت ایرانی که وارد ترکیه شده‌اند نشان از افزایش ناگهانی این تعداد در سال ۲۰۱۸ در مقایسه با سال ۲۰۱۷ دارد. ایران در سال ۲۰۱۶ پس از

نمودار ۱۰۹ - تعداد مهاجران وارد شده به کشور ترکیه با تابعیت ایران (۲۰۱۷ تا ۲۰۱۸)
(TURKSTAT, 2019a)

داده شده است، عددی که در سال ۲۰۱۸ افزایشی ۸۲ درصدی نسبت به سال ۲۰۱۷ داشته است:

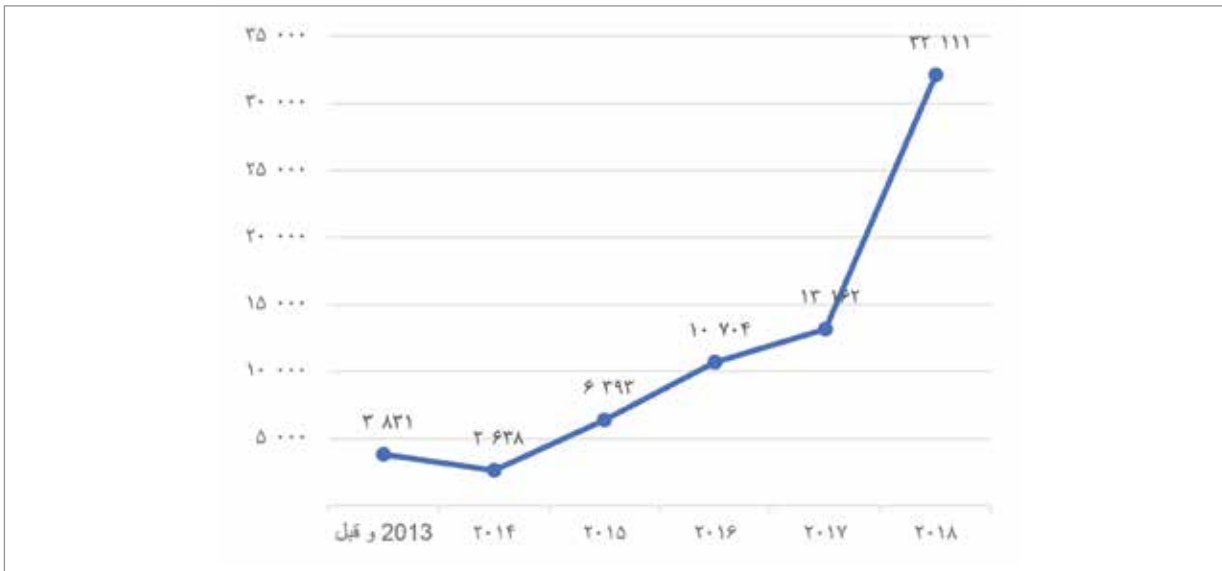
در نمودار ۱۱۰ تعداد شهروندان ایرانی (افراد با تابعیت ایرانی) که در این سه سال ترکیه را ترک کرده‌اند نشان

نمودار ۱۱۰- تعداد خروج شهروندان ایرانی از ترکیه (۲۰۱۶ تا ۲۰۱۸)
(TURKSTAT, 2019a)

ناگهانی یافته و نسبت به سال ۲۰۱۷ با افزایشی ۱۴۴ درصدی همراه بوده است. گفتنی است در مجموع ایران پس از عراق، افغانستان، سوریه و آلمان پنجمین کشوری است که شهروندانش اقامت ترکیه را دارد (TURKSTAT, 2019b).

در نمودار ۱۱۱ جمعیت شهروندان ایرانی در ترکیه براساس اولین سال گرفتن اقامت را نشان می‌دهد. طبق این آمار مشاهده می‌کنیم که این جمعیت از سال ۲۰۱۵ همواره روندی صعودی داشته است ولی در سال ۲۰۱۸ افزایشی

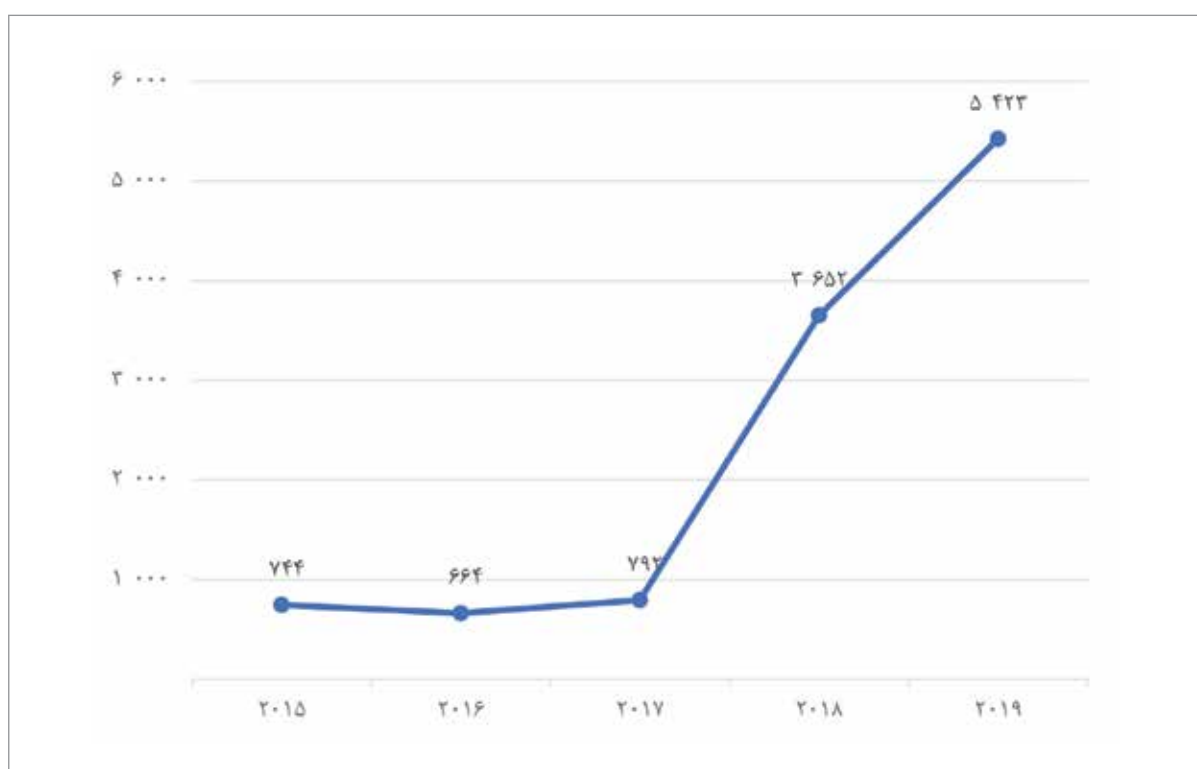
نمودار ۱۱۱ - جمعیت مهاجران با تابعیت ایرانی در ترکیه براساس سال اخذ اقامت (۲۰۱۳ و ماقبل تا ۲۰۱۸)
(TURKSTAT, 2019b)

چهارم) در سال ۲۰۱۷ جزء ۱۰ کشور اول از این سه بعد در ترکیه بوده‌اند (Turkey's Ministry of Interior 2019). نمودار زیر تعداد خرید خانه توسط شهروندان ایرانی را

بر اساس آمار وزارت داخلی ترکیه، ایرانیان با اخذ ۲۳۹۵ مجوز اقامت خانوادگی (رتبه دهم) و ۲۵۶۵ مجوز کار (رتبه دهم) در سال ۲۰۱۸ و ۴۴۵۶ اقامت دانشجویی (رتبه

نشان داده است. بر این اساس در سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۷ تعداد خرید خانه تقریباً ثابت است. اما در سال ۲۰۱۸ این عدد با جهشی ناگهانی نسبت به سال ۲۰۱۷ افزایشی ۳۶۱ درصدی داشته است و این روند افزایشی در سال ۲۰۱۹ هرچند با شیبی ملایم‌تر ادامه دارد. بر این اساس، در بین شهروندان خارجی‌ای که در ترکیه خانه خریده‌اند، رتبه ایرانی‌ها از هشتمین در سال‌های ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶ و ۲۰۱۷، به رتبه دوم در سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ رسیده است. همچنین در سال ۲۰۱۹، از بین

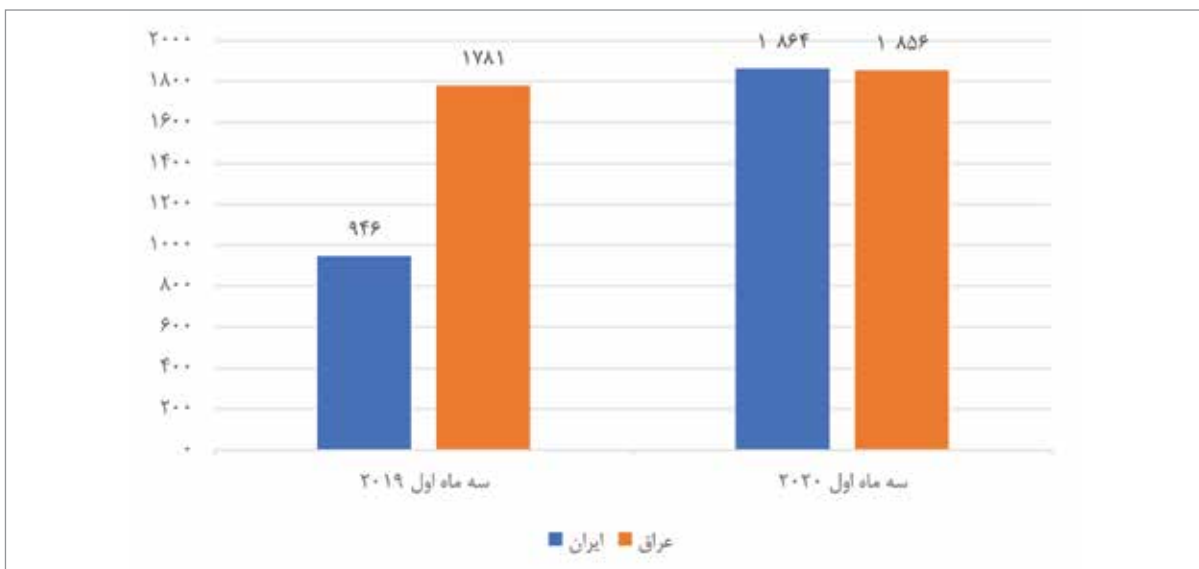
کل خانه‌های خریداری‌شده توسط خارجی‌ها در ترکیه، ۱۷ درصد متعلق به عراقی‌ها، ۱۲ درصد متعلق به ایرانی‌ها و ۶ درصد متعلق به روس‌هاست. به نظر می‌رسد روند افزایش ناگهانی خرید خانه توسط ایرانیان در ترکیه از سال ۲۰۱۸ با بحران ارزی و کاهش ارزش پول جاری در ایران همزمان بوده است. البته تغییرات قانونی کشور ترکیه نیز در اعطای اقامت به شهروندان سایر کشورها با خرید ملک به ارزش حداقل ۲۵۰ هزار دلار در جذب سرمایه‌های ایرانیان موثر بوده است.

نمودار ۱۱۲ - تعداد خرید خانه توسط شهروندان ایران در هر سال (۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹)
(TURKSTAT, 2020)

روند خرید خانه توسط ایرانی‌ها در سال ۲۰۲۰ افزایشی بوده است و در سه ماه اول این سال ایرانی‌ها با خرید ۱۸۶۴ خانه جای عراقی‌ها با ۱۸۵۶ خانه را گرفته‌اند و به جایگاه اول خرید خانه توسط خارجی‌ها در ترکیه

رسیده‌اند. در نمودار ۱۱۳ مقایسه خرید خانه توسط عراقی‌ها و ایرانی‌ها که رتبه‌های اول و دوم را دارند، برای سه ماه اول سال‌های ۲۰۱۹ و ۲۰۲۰ نشان داده شده است:

نمودار ۱۱۳ - مقایسه خرید خانه توسط ایرانی‌ها و عراقی‌ها در ترکیه در سه ماه اول ۲۰۲۰ و ۲۰۱۹ (TURKSTAT, 2020)

۲-۴- ایرانیان در آسیا

جدول زیر تعداد ایرانیان در آسیا و ۱۰ کشور اول با بیشترین تعداد ایرانی در این قاره را بر اساس داده‌های پایگاه داده مهاجرت بانک جهانی^۱ نشان می‌دهد.

ایرانی‌ها هم‌چنین در این سال‌ها جزء کشورهای اول در ثبت شرکت در ترکیه بوده‌اند. در سال ۲۰۱۹ شهروندان ایرانی با ثبت ۹۷۰ شرکت، در بین خارجی‌هایی که در ترکیه شرکت ثبت کرده‌اند، رتبه اول را داشته‌اند (TOBB, 2020).

جدول ۲۴- جمعیت ایرانیان در ده کشور اول با بیشترین جمعیت ایرانی در آسیا

۲۰۱۷	۲۰۱۳	۲۰۱۰	۲۰۰۰	۱۹۹۰	۱۹۸۰	۱۹۷۰	۱۹۶۰	
۶۶۸۰۲۳	۶۱۰۲۲۹	۳۷۸۷۰۲/۵	۲۶۹۱۸۲	۲۱۴۰۰۲	۲۴۹۱۷۷	۱۷۹۰۵۵	۱۲۸۱۱۲	آسیا
۴۵۴/۰۰۰*	۴۱۲/۴۰۰	۶۲/۴۴۹	۷۶۹۰۷	۴۴۷۶۲	۲۴۱۲۴	۲۲۱۰	۷۴	امارات متحده عربی
۴۶/۴۱۹	۴۶/۴۱۹	۹۸/۳۰۲	۱۱۷۱۷	۱۲۴۰۸	۷۵۱۳۳	۴۶۵۰۲	۱۹۴۵۳	کویت
۴۵/۱۷۰	۵۳/۲۳۶	۷۶/۲۵۹	۵۸۳۲۶	۵۳۰۷۷	۵۹۷۵۳	۵۳۲۱۱	۴۴۷۸۲	رژیم صهیونیستی
۳۰/۰۰۰	۳۰/۰۰۰	۲۵۵	۳۴۰۱	۲۹۸۴	۶۶۲۸	۳۲۷۱	۶۴۶	قطر
۱۵/۶۱۱	۱۵/۶۱۱	۸/۶۳۹	۱۹۲۳	۱۳۳۰۵	۱۵۱۰۴	۲۱۴۵۵	۳۱۴۱۹	عراق
۹/۸۱۷	۹/۸۱۷	-	۵۴۲	۳۴۲	۱۰۷	۳۶	-	مالزی
۸/۹۲۹	۸/۹۲۹	۱۸/۱۵۴	۱۵۹۹۹	-	-	-	-	ارمنستان
۶/۰۷۷	۶/۰۷۷	۵/۲۲۵	۵۵۹۱	۶۴۴	۱۸۶	۸۴	۵	ژاپن
۳/۱۸۲	-	-	۵۵۹۸	۷۶۳۷	۴۸۲۷	۵۰۶۸	-	ترکمنستان
۲/۱۵۴	-	۱۵/۶۰۵	۲۲۹	۲۸۵	۳۵۵	۴۴۳	۷۱۰۲	پاکستان

(WorldBank, 2020b)

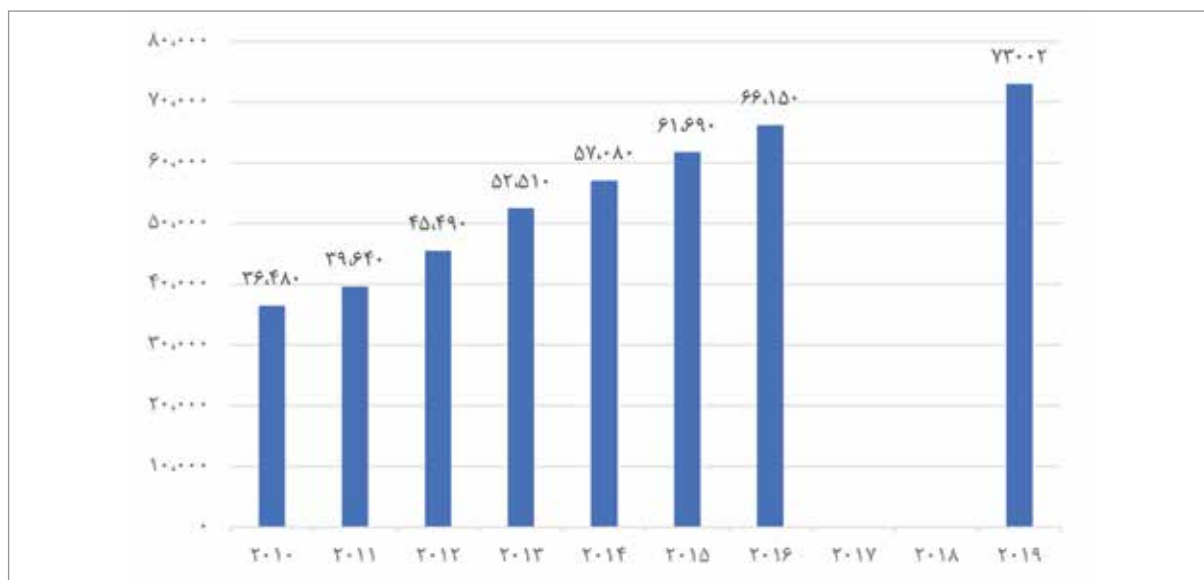
* داده سال ۲۰۱۷ ایرانیان در امارات از uae-expatriates.com استخراج شده است.

1. Bilateral migration matrix کامل تر است در داده‌های آسیایی کامل تر است

۲-۵- ایرانیان در استرالیا

استرالیا همواره یکی از مقصدهای اصلی مهاجرت ایرانی‌ها در همه انواع مهاجرت از جمله مهاجرت کاری بوده و تعداد کل جمعیت ایرانی‌ها در استرالیا در این سال‌ها روندی صعودی داشته است. این عدد در سال

۲۰۱۹ به بیش از ۷۳ هزار نفر رسیده که با افزایشی بیش از ۱۰۰ درصد نسبت به سال ۲۰۱۰ همراه بوده است. در نمودار ۱۱۴ این روند افزایشی قابل مشاهده است. این آمار از طریق سرشماری به دست آمده و براساس محل تولد فرد است.

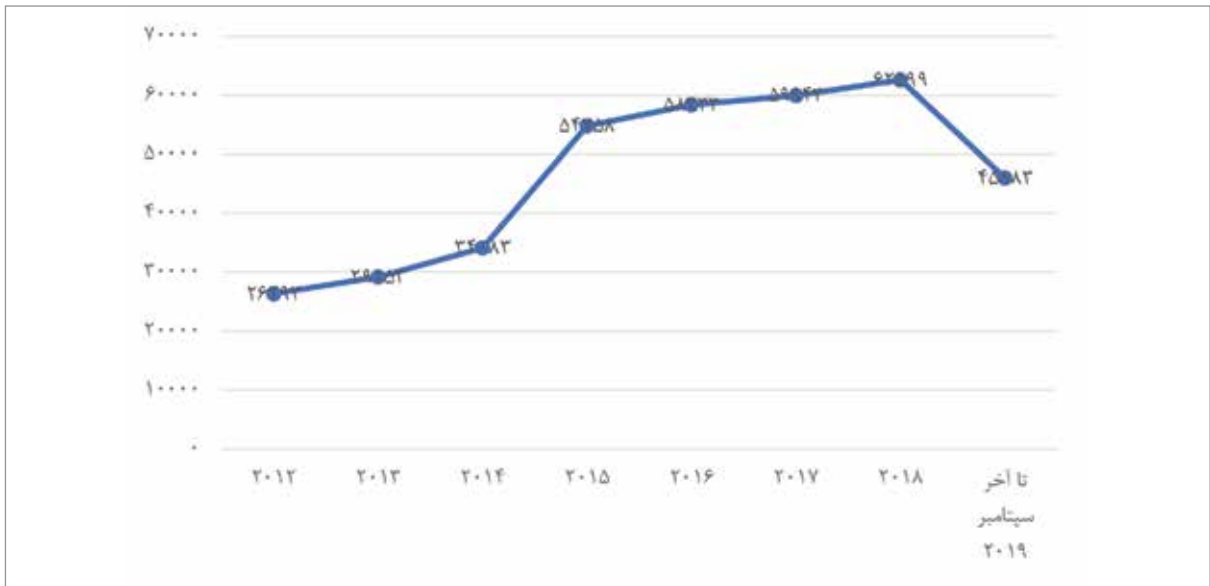
نمودار ۱۱۴ - روند تغییر جمعیت مهاجران ایرانی در استرالیا (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹)
(Australian Bureau of Statistics, 2020) (UNDESA, 2020)

○ اقامت موقت در استرالیا

○ ویزای اقامت موقت در این کشور چند نوع است: مسافرتی^۱، دسته خاص^۲، دانشجویی^۳، خدمه و ترانزیت^۴، کار در سفر^۵، استخدام نیروی کار ماهر^۶، سایر استخدام‌ها^۷، سایر. در نمودار ۱۱۵ تعداد کل شهروندان ایرانی دارای ویزای اقامت موقت در استرالیا نشان داده شده است. عددی که از سال ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۸ افزایشی حدوداً ۱۴۰ درصدی داشته است.

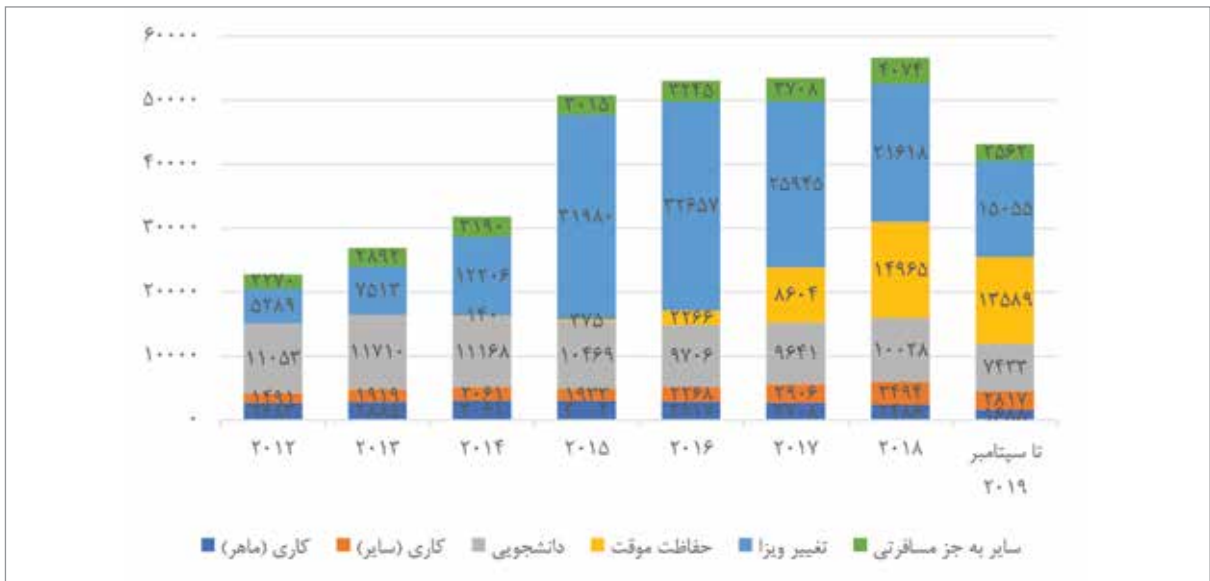
در حال حاضر استرالیا ۲۴ نوع ویزای کاری موقت و دائم برای جذب نیروی انسانی مورد نیاز خود در ویژگی‌ها و نیازمندی‌های مختلف دارد. در ادامه جریان مهاجران ایرانی به این کشور از طریق مهم‌ترین انواع این روش‌ها مورد بررسی قرار گرفته است.

1. Transit
2. Special category
3. Student
4. Crew and transit
5. Working holiday maker
6. Skilled employment
7. Other employment

نمودار ۱۱۵ - تعداد شهروندان ایرانی با ویزای اقامت موقت استرالیا (۲۰۱۲ تا ۲۰۱۹)
(Australian Government Department of Home Affairs, 2020c)

در نمودار ۱۱۶ شمایی کلی از وضعیت اقامت موقت ایرانی‌ها بر اساس نوع ویزایشان در استرالیا نشان داده شده است:

نمودار ۱۱۶ - وضعیت ایرانی‌های دارای ویزای اقامت موقت استرالیا بر اساس نوع ویزا (۲۰۱۲ تا ۲۰۱۹)
(Australian Government Department of Home Affairs, 2020c)

موقت نیروی کار ماهر^۱ بود که ملغی شد و جای خود را به ویزای موقت کمبود نیروی کار ماهر^۲ داد. در نمودار ۱۱۷ آمار مربوط به صدور سالانه این نوع ویزا برای ایرانی‌ها نشان داده شده است. براساس این آمار

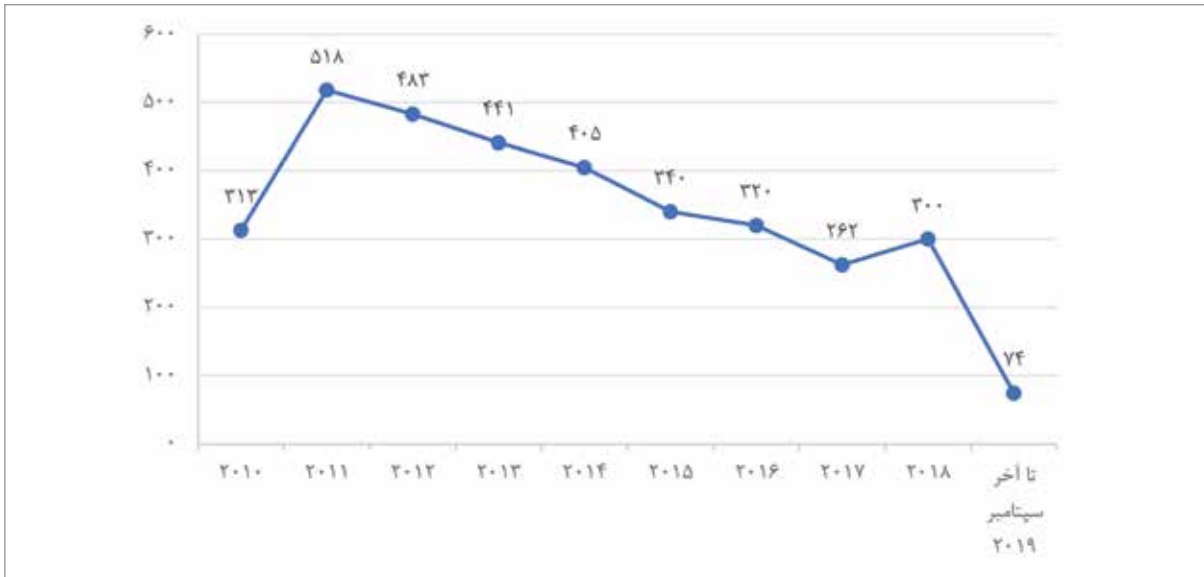
○ ویزای اقامت موقت استخدام نیروی کار ماهر در استرالیا

بسیاری از ویزاهای کاری استرالیا مربوط به استخدام نیروی کار ماهر است. این ویزا تا سال ۲۰۱۷ ویزای

1. Temporary Work (Skilled) visa (subclass 457)
2. Temporary Skill Shortage visa (subclass 482)

می‌رسد، اما به نظر می‌رسد این روند در سال ۲۰۱۹ کاهش داشته است و تا پایان سپتامبر ۲۰۱۹ تنها ۷۴ ویزای اقامت موقت استخدام نیروی کار ماهر برای ایرانی‌ها صادر شده است.

بیشترین تعداد صدور این ویزا برای ایرانی‌ها در سال ۲۰۱۱ با ۵۱۸ ویزا است. روند دریافت ویزا پس از این سال با کاهش همراه است تا اینکه در سال ۲۰۱۷ به ۲۶۲ ویزا می‌رسد. در سال ۲۰۱۸ صدور ویزای موقت نیروی کار ماهر بار دیگر افزایش می‌یابد و به عدد ۳۰۰

نمودار ۱۱۷ - صدور سالانه ویزاهای اقامت موقت استخدام نیروی ماهر (ویزاهای ۴۵۷ و ۴۸۲) برای ایرانی‌ها در استرالیا (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹) (Australian Government department of Home Affairs, 2020b)

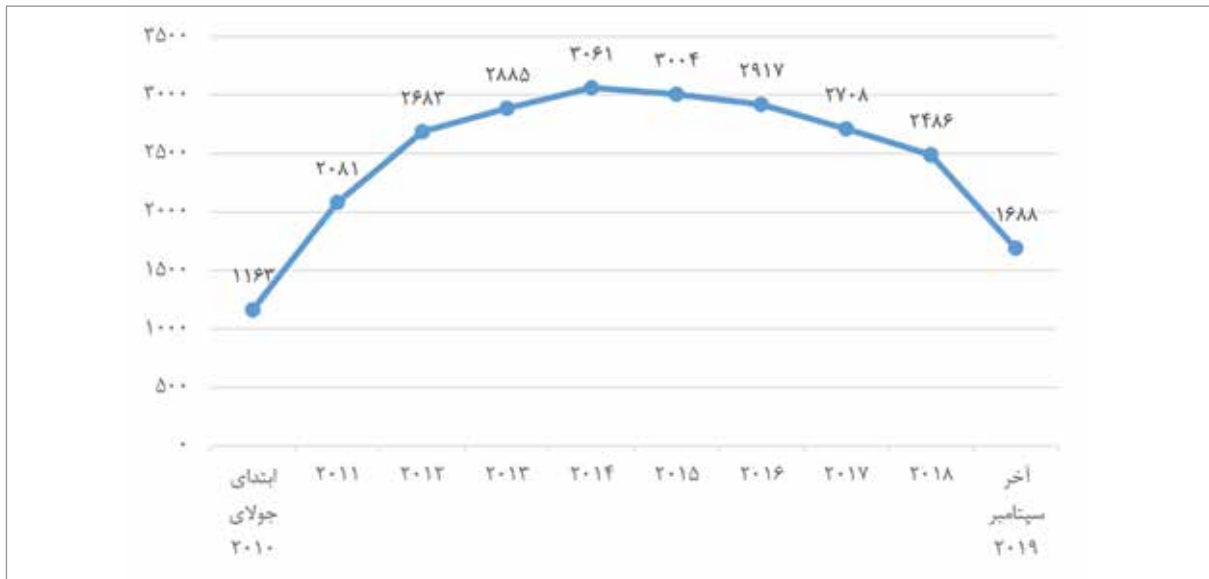
گفت روند تغییرات در مورد ایران تقریباً هم‌راستا با روند تغییرات کلی صدور این نوع ویزا برای مهاجران خارجی است.

البته با مشاهده تعداد صدور ویزاهای موقت نیروی کار ماهر استرالیا برای همه شهروندان خارجی در نمودار ۱۱۸ باید

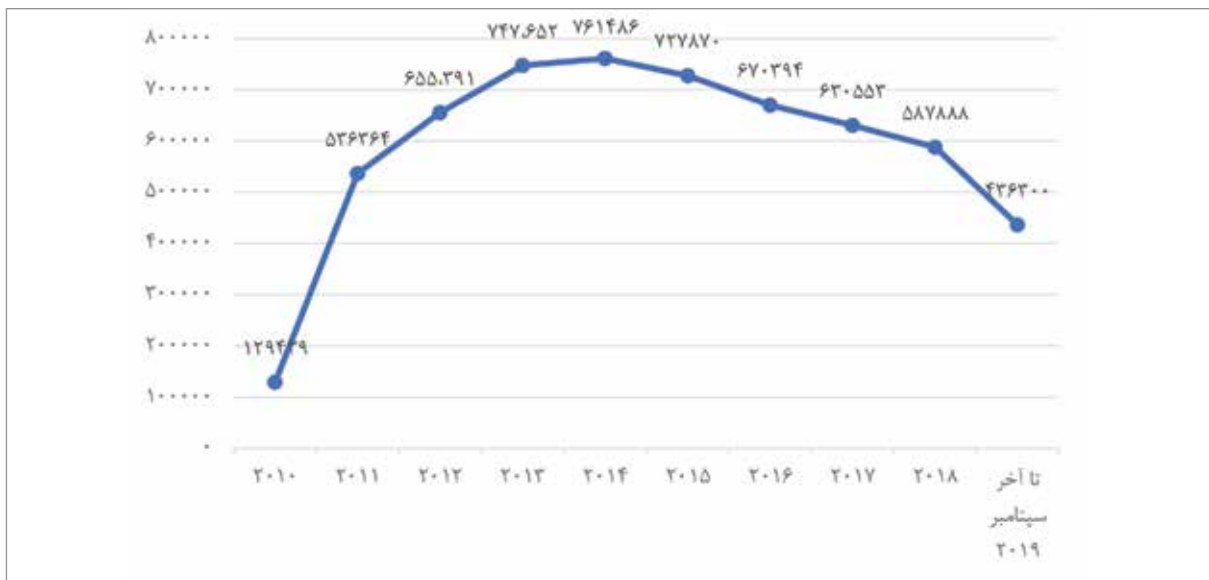
نمودار ۱۱۸ - تعداد صدور ویزاهای موقت نیروی کار ماهر استرالیا (ویزاهای ۴۵۷ و ۴۸۲) برای همه شهروندان خارجی (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹) (Australian Government department of Home Affairs, 2020b)

در حالی که نمودار ۱۱۷ تعداد صدور سالانه ویزای موقت نیروی ماهر برای ایرانی‌ها را نشان می‌دهد، در نمودار ۱۱۹ تعداد کل ایرانی‌های دارای این ویزاها نشان داده شده است:

نمودار ۱۱۹ - تعداد ایرانی‌های دارای ویزاهای موقت نیروی کار ماهر استرالیا (ویزاهای ۴۵۷ و ۴۸۲) (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹) (Australian Government department of Home Affairs, 2020b)

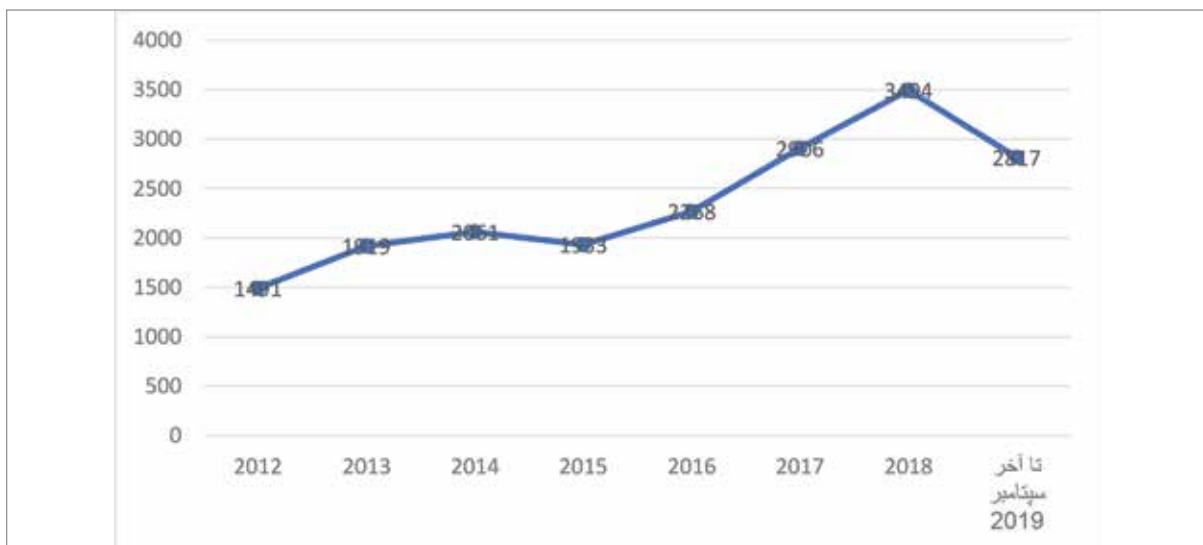
بر اساس این آمار تعداد کل ایرانی‌هایی که این ویزاها را دارند تا سال ۲۰۱۴ روندی صعودی داشته و از آن به بعد کاهش یافته است که این روند مطابق روند کل مهاجران دارای این ویزاها در استرالیا است که در نمودار ۱۲۰ آمده:

نمودار ۱۲۰ - تعداد کل مهاجران خارجی دارای ویزای اقامت موقت نیروی کار ماهر استرالیا (ویزاهای ۴۵۷ و ۴۸۲) (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹) (Australian Government department of Home Affairs, 2020b)

استخدامهاست که در نمودار ۱۲۱ تعداد ایرانی‌های دارای این ویزاها نشان داده شده است.

○ ویزای اقامت موقت سایر استخدام‌ها
نوع دیگر ویزای کاری اقامت موقت مربوط به سایر

نمودار ۱۲۱ - تعداد ایرانی‌های دارای ویزای موقت سایر استخدام‌ها در استرالیا (۲۰۱۲ تا ۲۰۱۹)
(Australian Government Department of Home Affairs, 2020c)

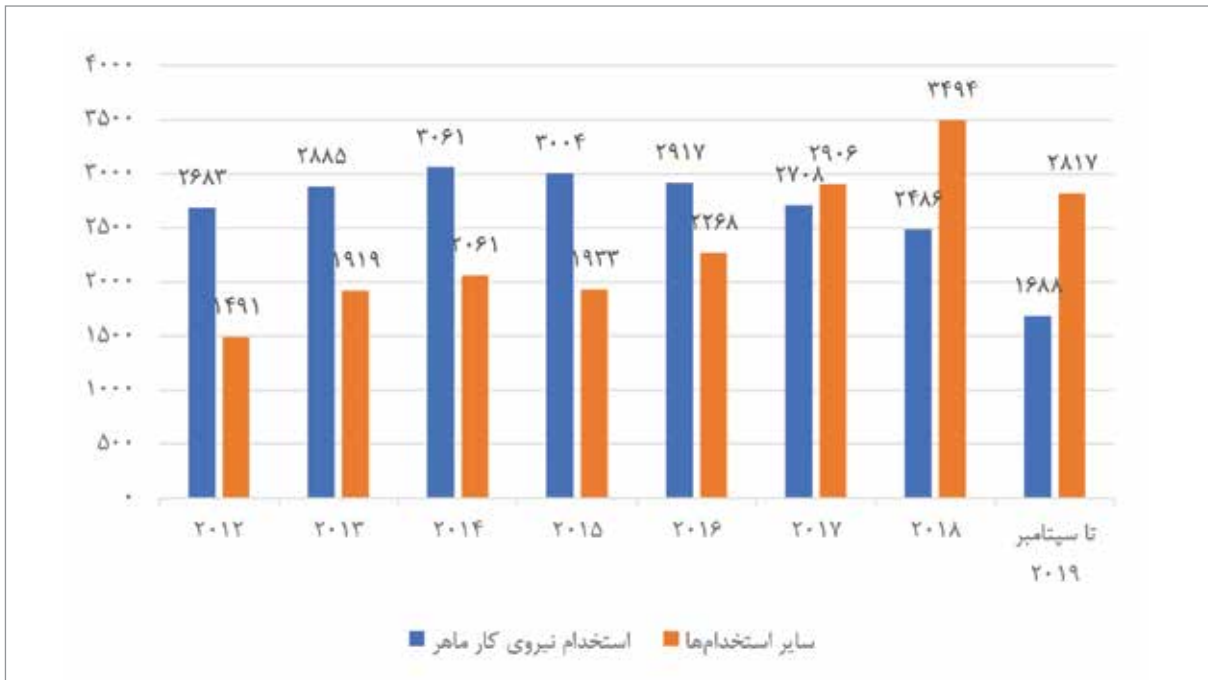
این روند مشابه روند تغییرات تعداد کل مهاجران دارای این نوع ویزاها در نمودار ۱۲۲ است:

نمودار ۱۲۲ - تعداد کل مهاجران دارای ویزای موقت سایر استخدام‌ها در استرالیا (۲۰۱۲ تا ۲۰۱۹)
(Australian Government Department of Home Affairs, 2020c)

ایرانی‌های دارای ویزای سایر استخدام‌ها از تعداد ایرانی‌های دارای ویزای استخدام نیروی کار ماهر پیشی گرفته است. هرچند در سال ۲۰۱۹ تعداد ایرانی‌های دارای ویزای سایر استخدام‌ها کمتر از سال ۲۰۱۸ است، اما همچنان با فاصله از تعداد ایرانی‌های دارای ویزای استخدام نیروی کار ماهر بیشتر است.

با مقایسه تعداد ایرانی‌های دارای ویزای موقت سایر استخدام‌ها با تعداد ایرانی‌های دارای ویزای موقت استخدام نیروی کار ماهر در نمودار ۱۲۳ مشخص است که تعداد ایرانی‌های دارای ویزای سایر استخدام‌ها به تدریج افزایش یافته و تعداد ایرانی‌های دارای ویزای استخدام نیروی کار ماهر کاهش یافته است؛ به طوری که از سال ۲۰۱۷ تعداد

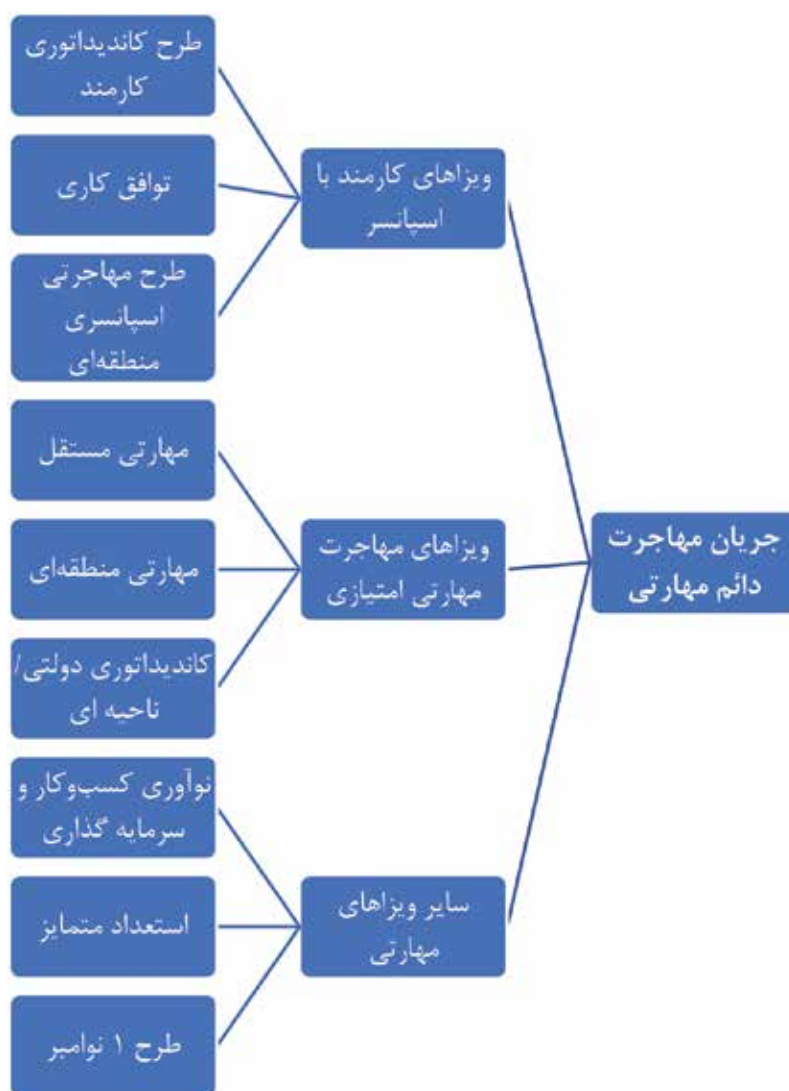
نمودار ۱۲۳-مقایسه ایرانیان با ویزای موقت استخدام نیروی کار ماهر و سایر ویزای موقت در استرالیا (۲۰۱۲ تا ۲۰۱۹) (Australian Government Department of Home Affairs, 2020c)

جذب افراد با مهارت‌های مورد نیاز استرالیاست، خود به سه دسته تقسیم می‌شود: ویزاهای با اسپانسر کارفرما، ویزاهای مهاجرت مهارتی امتیازی^۶ و ویزاهای مهارتی دیگر. هر یک از این دسته‌ها خود شامل چند نوع ویزای مجزا می‌شوند که در شکل ۶ نشان داده شده است:

○ اقامت دائم در استرالیا

ویزاهای اقامت دائم در استرالیا در قالب برنامه مهاجرتی استرالیا شامل چهار جریان عمده است: جریان مهارتی^۱، جریان خانوادگی^۲، جریان کودک^۳ و شرایط خاص^۴. جریان مهارتی یا ویزاهای اقامت دائم کاری که به دنبال

1. Skill stream
2. Family stream
3. Child stream
4. Special eligibility
5. Employer Sponsored visas
6. Points Tested Skilled Migration visas

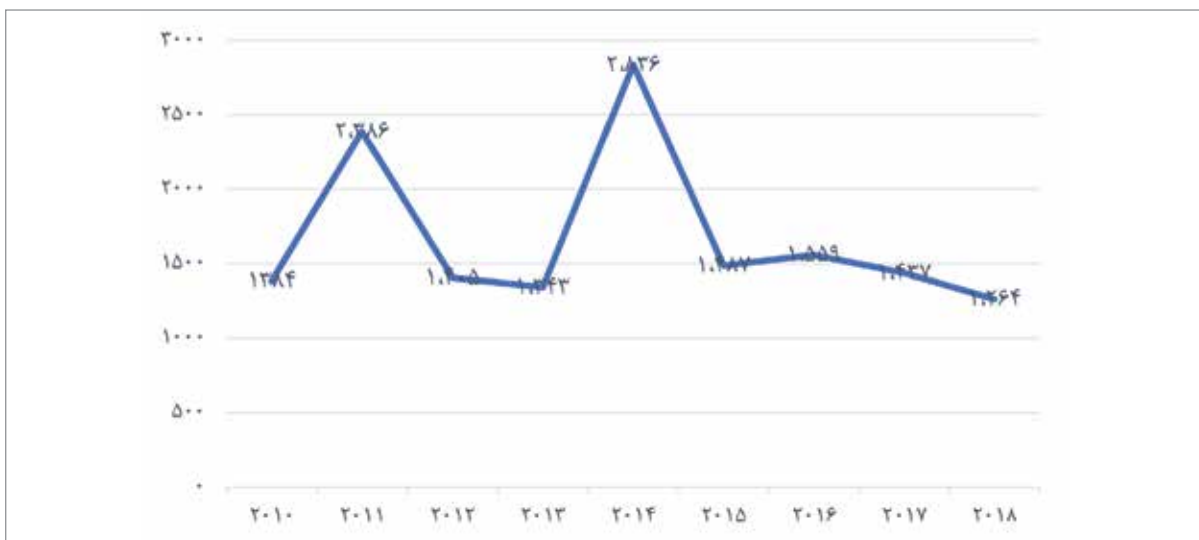

شکل ۶- انواع ویزاهای مهاجرت دائم به استرالیا^۱
(Australian Government Department of Home Affairs, 2020a)

ایران در کنار کشورهایی مثل هندوستان، چین، پاکستان، نپال، آفریقای جنوبی و... جزء ۱۵ کشور اول دنیاست که شهروندانش از این طریق اقامت دائم استرالیا را دریافت می‌کنند. در نمودار ۱۲۴ تعداد ویزاهای صادرشده برای ایرانی‌ها از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸ نشان داده شده است:

○ **ویزای اقامت دائم برنامه مهاجرت مهارتی امتیازی**
بزرگ‌ترین بخش مهاجرت‌های دائم به استرالیا، مهاجرت نیروی کار ماهر در قالب برنامه مهاجرتی امتیازی این کشور است. در سال ۲۰۱۸ حدود ۳۷/۶ درصد از کل مهاجرت‌های دائم به استرالیا در قالب این برنامه صورت گرفته است.

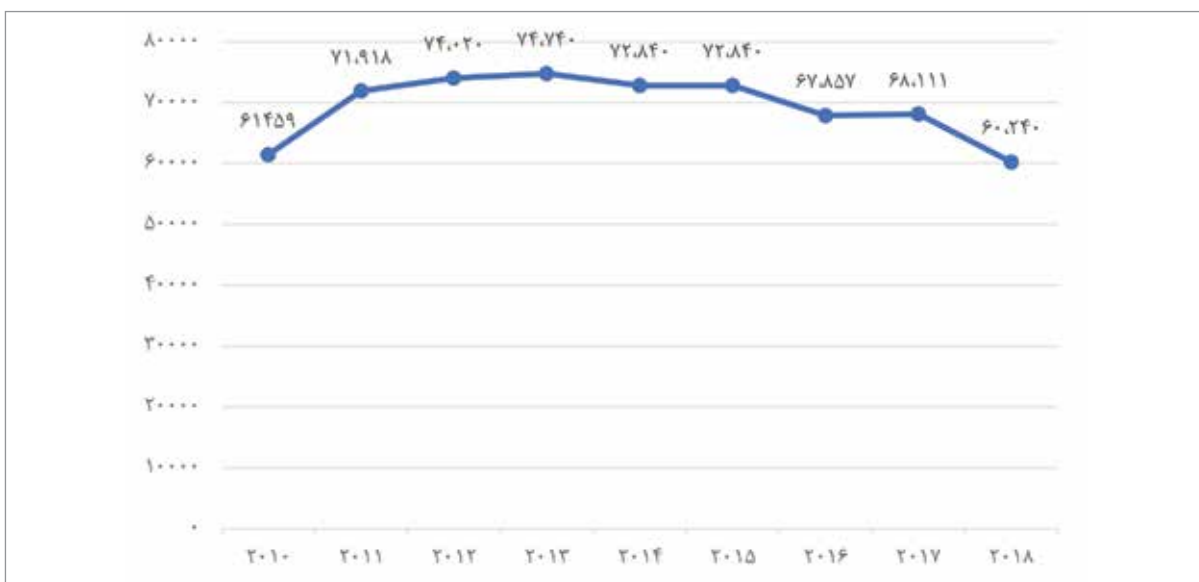
1. Employer Nomination Scheme, Labour Agreement, Regional Sponsored Migration Scheme, Skilled Independent, Skilled Regional, State/Territory Nominated, Business Innovation and Investment, Distinguished Talent, 1 November Onshore

نمودار ۱۲۴ - تعداد صدور سالانه ویزا در طرح مهاجرت دائم مهارتی امتیازمحور برای ایرانی‌ها در استرالیا (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸) (Australian Government Department of Home Affairs, 2020a)

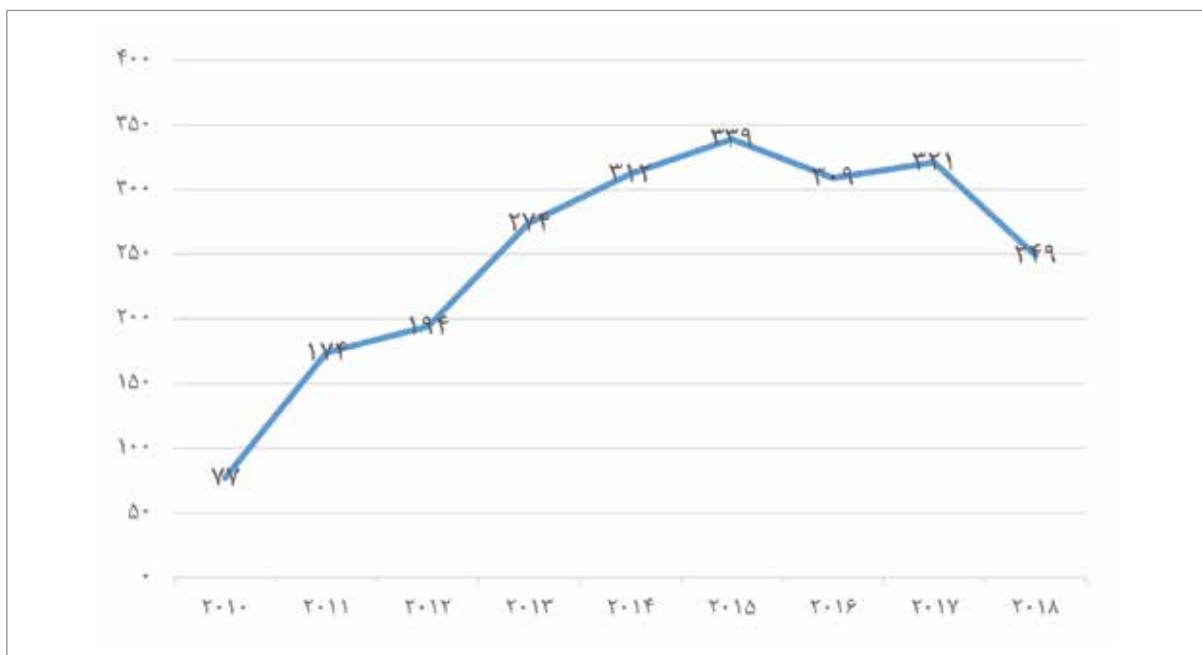
که در سال‌های ۲۰۱۱ و ۲۰۱۴ در صدور ویزا برای ایرانی‌ها اتفاق افتاده است با روند صدور این ویزا برای همه مهاجران در این طرح هم‌راستا نیست. در نمودار ۱۲۵ تعداد کل صدور ویزا در طرح مهاجرت دائم مهارتی امتیازمحور برای همه مهاجران قابل مشاهده است:

بر این اساس صدور سالانه ویزا در طرح مهاجرت دائمی امتیازمحور برای ایرانی‌ها روندی نوسانی دارد، به طوری که بیشترین صدور ویزا در سال‌های ۲۰۱۴ با ۲۸۳۶ ویزا و ۲۰۱۱ با ۲۳۸۱۶ ویزا و کمترین آن در سال ۲۰۱۸ با ۱۲۶۴ ویزا بوده است. باید گفت نوسانات شدیدی

نمودار ۱۲۵ - تعداد کل صدور ویزا در طرح مهاجرت دائم مهارتی امتیازمحور برای همه مهاجران در استرالیا (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸)

(Australian Government Department of Home Affairs, 2020a)

نمودار ۱۲۶ - تعداد صدور سالانه ویزاهای نوآوری در کسب‌وکار برای ایرانی‌ها در استرالیا (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸)
(Australian Government Department of Home Affairs, 2020a)

○ ویزای اقامت دائم نوآوری در کسب‌وکار و سرمایه‌گذاری

دریافت اقامت دائم استرالیا از طریق ویزای نوآوری در کسب‌وکار و سرمایه‌گذاری، بخش کوچکی از مهاجرت‌های دائم به این کشور را تشکیل می‌دهد. در سال ۲۰۱۸ این نوع ویزا سهمی ۴/۵ درصدی از کل مهاجرت‌های دائم به استرالیا را داشته است. با این حال بر اساس آمار مهاجرتی سال ۲۰۱۹ وزارت داخله استرالیا، ایران جزء

۱۵ کشور اول دنیاست که شهروندان ویزاهای نوآوری در کسب‌وکار این کشور را اخذ می‌کنند. در نمودار زیر تعداد صدور سالانه این نوع ویزا برای شهروندان ایرانی نشان داده شده است. این تعداد تا سال ۲۰۱۵ روندی افزایشی داشته و در این سال به عدد ۳۳۹ رسیده است. تعداد صدور این ویزا برای ایرانی‌ها از سال ۲۰۱۵ با روند کلی کاهش و نوسان همراه بوده است و در سال ۲۰۱۸ این عدد به ۲۴۹ رسیده است.

۲-۶- میل به مهاجرت در ایران و جهان

جدول زیر میل به مهاجرت را در مناطق مختلف جهان نشان داده است. در دوره‌های مختلف انجام نظرسنجی

میل به مهاجرت توسط گالوپ میل به مهاجرت در جهان رو به افزایش بوده است. متوسط جهانی میل به مهاجرت در بازه ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۷ میلادی ۱۵ درصد بوده است.

جدول ۲۵- میل به مهاجرت در مناطق مختلف جهان (درصد)

سال میلادی			میل به مهاجرت در مناطق مختلف جهان
۲۰۱۷-۲۰۱۵	۲۰۱۶-۲۰۱۳	۲۰۱۲-۲۰۱۰	
۱۵	۱۴	۱۳	متوسط جهانی
۳۳	۳۱	۳۰	جنوب صحرای آفریقا
۲۷	۲۳	۱۸	آمریکای لاتین و کارائیب
۲۴	۲۲	۱۹	خاورمیانه و شمال آفریقا
۲۱	۲۱	۲۰	اتحادیه اروپا
۱۴	۱۰	۱۰	آمریکای شمالی
۹	۱۰	۹	استرالیا/نیوزلند/اقیانوسیه
۸	۷	۸	آسیای شرقی
۸	۸	۸	آسیای جنوبی
۷	۷	۷	جنوب شرقی آسیا

منبع: (Gallup, 2020)

فساد، بحران اقتصادی و جرم و جنایت تمایل به مهاجرت دارند.

بنابر آمار مقایسه پذیر جهانی (گالوپ ۲۰۱۷)، بر اساس شاخص میل به مهاجرت، رتبه ایران ۸۷ ام در میان ۱۵۷ کشور جهان است.

در پیمایشی که میان ۲۵ هزار نفر در ۱۱ کشور عربی توسط Arab Barometer در انتهای سال ۲۰۱۸ و ابتدای سال ۲۰۱۹ صورت گرفته است بطور میانگین از هر ۵ نفر، یک نفر به فکر مهاجرت می باشد.

بنابر نتایج یک پیمایش سایت (Statista) متوسط میل به مهاجرت دائمی در آمریکا در دوره ریاست جمهوری بوش پسر و اوباما چیزی در حدود ۱۰ درصد بوده است که در دوره ترامپ متوسط این میل به ۱۶٪ افزایش یافته است.

جدول زیر میل به مهاجرت و دلایل آن را در میان دانشجویان و فعالان استارت‌آپ‌ها و کسب و کارهای کوچک ایرانی بر اساس پیمایش محدود نشان داده است.

بر اساس نظر سنجی گالوپ در سال ۲۰۱۷ میلادی بیش از ۷۵۰ میلیون نفر (حدود ۱۵ درصد) از جمعیت دنیا میل به مهاجرت بوده‌اند. نکته قابل توجه اینکه دو سوم از این ۷۵۰ میلیون ۱۸ کشور را برای زندگی مناسب دانسته‌اند.

بالاترین میل به مهاجرت مربوط به منطقه آفریقا نسبت به سایر نقاط است. با اینحال متوسط درصد جمعیت آرزوکنندگان مهاجرت^۱ در اروپا در بازه ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۵ بیشتر از آسیا بوده است.

بر اساس پیمایش موسسه گالوپ در ۱۲۰ کشور جهان، در بازه ۲۰۱۸-۲۰۱۰، سهم افرادی که به سوال «آیا قصد مهاجرت دارید؟» جواب مثبت داده‌اند در کشورهای آمریکای لاتین افزایش چشمگیری یافته است

در حال حاضر میل به مهاجرت در آمریکای لاتین ۳۱ درصد است (همچون کشورهای آفریقا و خاورمیانه) در حالیکه در ۲۰۱۰، این رقم تنها ۱۹ درصد بود. حدود یک‌سوم از مردم آمریکای لاتین به دلیل مشکلاتی چون

جدول ۲۶- میل (تصمیم) به مهاجرت و دلایل آن در میان دانشجویان و فعالان استارت‌آپ‌ها و کسب و کارهای کوچک ایرانی

ایرانیان (۱۳۹۵)	کارآفرینان		دانشجویان و فارغ التحصیلان (۱۳۹۷-۱۳۹۸)	میل به مهاجرت در ایران ^۱ ۱۳۹۷-۱۳۹۸ پس از بازگشت مجدد تحریم‌ها و نوسانات ارزی
	SME (پاییز ۱۳۹۸)	استارت‌آپ‌ها (پاییز ۱۳۹۸)		
۲۹/۸	۴۶	۲۷	۴۲	میل / تصمیم به مهاجرت
-	-	-	۱۱	اقدام عملی برای مهاجرت
-	۲۴	۲۰	۱۶	میل به بازگشت پس از مهاجرت
-	توان برنامه‌ریزی برای آینده، امنیت روانی و امکان تامین نیازهای دلخواه	امکان تامین نیازهای دلخواه، توان برنامه‌ریزی برای آینده و امکان تامین هزینه‌های ضروری	ناامیدی از اصلاح امور کشور، علاقه به کسب سابقه تحصیلی یا کاری در خارج از کشور و میل به تجربه زندگی در خارج	سه علت اول تمایل به مهاجرت (به ترتیب)

منبع: رصدخانه مهاجرت ایران. (۱۳۹۸). پیمایش سنجش میل به مهاجرت در میان دانشجویان و کارآفرینان

زندگی در خارج از مهم‌ترین انگیزه مهاجرت دانشجویان قلمداد شده است.

توان برنامه‌ریزی برای آینده، امنیت روانی و امکان تامین نیازهای دلخواه و هزینه‌های ضروری از مهم‌ترین علل تمایل به مهاجرت در میان فعالان حوزه استارت‌آپ و کسب و کارهای کوچک قلمداد شده است. پس از تحولات اقتصادی سال ۹۷ (بازگشت مجدد تحریم‌های بین‌المللی و نوسانات ارزی حاصل از آن) میل (تصمیم) به مهاجرت در میان دانشجویان و فعالان حوزه استارت‌آپ و کسب و کارهای کوچک افزایش چشمگیری یافته است.

۲-۶-۱- تمایل به مهاجرت در میان کارآفرینان و فعالین کسب و کار در ایران

رصدخانه مهاجرت ایران در بازه زمانی پاییز و زمستان ۱۳۹۸ پیمایشی را در میان کارآفرینان و صاحبان کسب‌وکار با هدف بررسی اثر تحولات اقتصادی اعم از بازگشت تحریم‌ها در سال ۱۳۹۷ و همچنین دیگر تحولات اقتصادی همچون نوسانات ارزی بر میل به

بر اساس پیمایش وضعیت اجتماعی، فرهنگی و اخلاقی جامعه ایران در سال ۹۵ تقریباً ۳۰ درصد از ایرانیان مایل به زندگی در خارج از کشور بوده‌اند. باید در نظر داشت که میل به مهاجرت با قصد و اقدام عملی برای مهاجرت تفاوت دارد و معمولاً فاصله بسیاری بین این دو شاخص وجود دارد. متأسفانه در این پیمایش در مورد قصد و اقدام جدی برای مهاجرت ایرانیان سوال نشده است.

علی‌رغم تمایل ۴۲ درصدی دانشجویان و فارغ التحصیلان به مهاجرت اما تنها ۱۱ درصد از آنها برای مهاجرت اقدام عملی انجام داده‌اند.

دانشجویان، فارغ التحصیلان (۴۲ درصد) و صاحبان کسب و کارهای کوچک (۴۶ درصد) به نسبت فعالان حوزه استارت‌آپ (۲۷ درصد) تمایل بیشتری به مهاجرت دارند.

فعالان استارت‌آپ‌ها (۲۰ درصد) و کسب و کارهای کوچک (۲۴ درصد) به نسبت دانشجویان (۱۶ درصد) تمایل بیشتری برای بازگشت به کشور دارند.

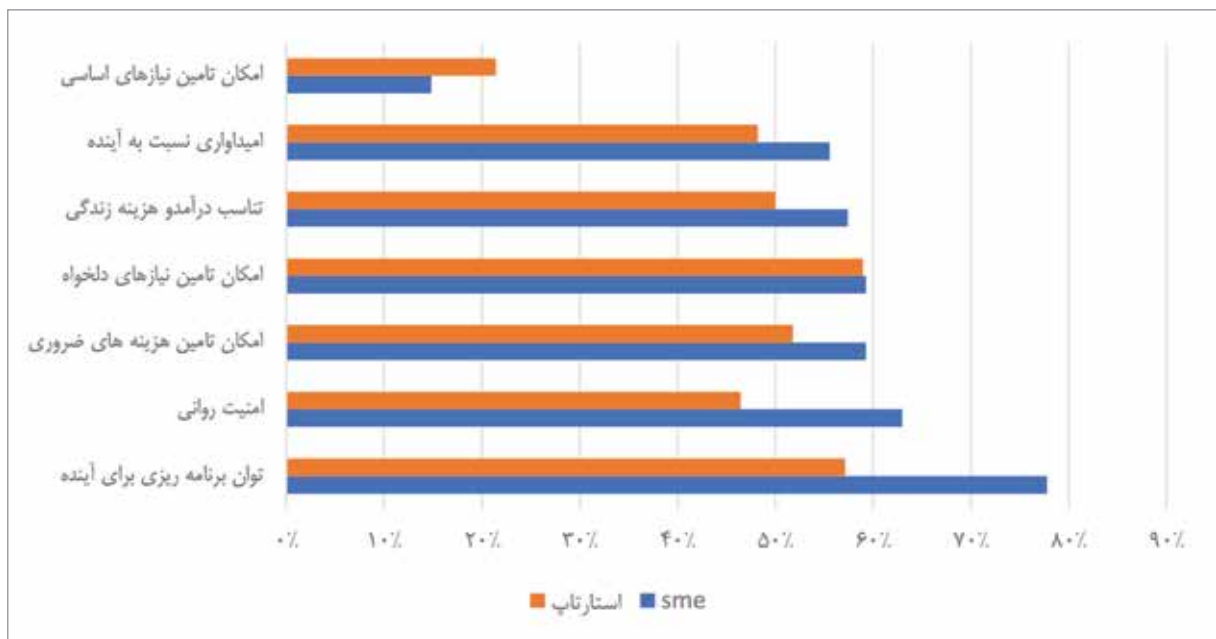
ناامیدی از اصلاح امور کشور، علاقه به کسب سابقه تحصیلی یا کاری در خارج از کشور و میل به تجربه

۱. پیمایش‌های میل به مهاجرت در میان دانشجویان و فعالان حوزه استارت‌آپ و کسب و کارهای کوچک توسط رصدخانه مهاجرت ایران در سطح محدود انجام شده است و نمونه آن معرف و قابل تعمیم به کل جامعه هدف نیست. حجم نمونه در پیمایش میل به مهاجرت در میان دانشجویان و فارغ التحصیلان ۹۲۵ نفر و در پیمایش میل به مهاجرت در میان فعالان حوزه استارت‌آپ و کسب و کارهای کوچک ۱۱۰ نفر بوده است.

۲. بر اساس پیمایش وضعیت اجتماعی، فرهنگی و اخلاقی جامعه ایران (۴۲۶ شهر مرکز شهرستان، ۸۲۰۰۰ هزار نفر حجم نمونه، ۱۳۹۵)

مهاجرت آن‌ها انجام داد که تعداد ۱۱۰ نفر در آن شرکت کردند. ۹۵ درصد از شرکت‌کنندگان در این پیمایش، کسب‌وکار خود را در سال ۹۷ و ماقبل آن ایجاد کرده‌اند، حدود نیمی از آن‌ها کسب‌وکار کوچک و متوسط (۵۴ نفر) ایجاد کرده و نیمی از آن‌ها (۵۶ نفر) در حوزه ایجاد استارت‌آپ فعال بوده‌اند. از میان فعالین کسب‌وکارهای کوچک و متوسط ۷۸

درصد، بازگشت تحریم‌ها و تحولات ارزی سال ۹۷ را در کاهش زیاد توان برنامه‌ریزی و ۶۳ درصد در کاهش زیاد امنیت روانی خود موثر دانسته‌اند. از میان فعالین استارت‌آپ‌ها نیز ۵۹ درصد کاهش زیاد در امکان تامین نیازهای دلخواه و ۵۷ درصد کاهش زیاد در توان برنامه‌ریزی برای آینده را اعلام کرده‌اند.

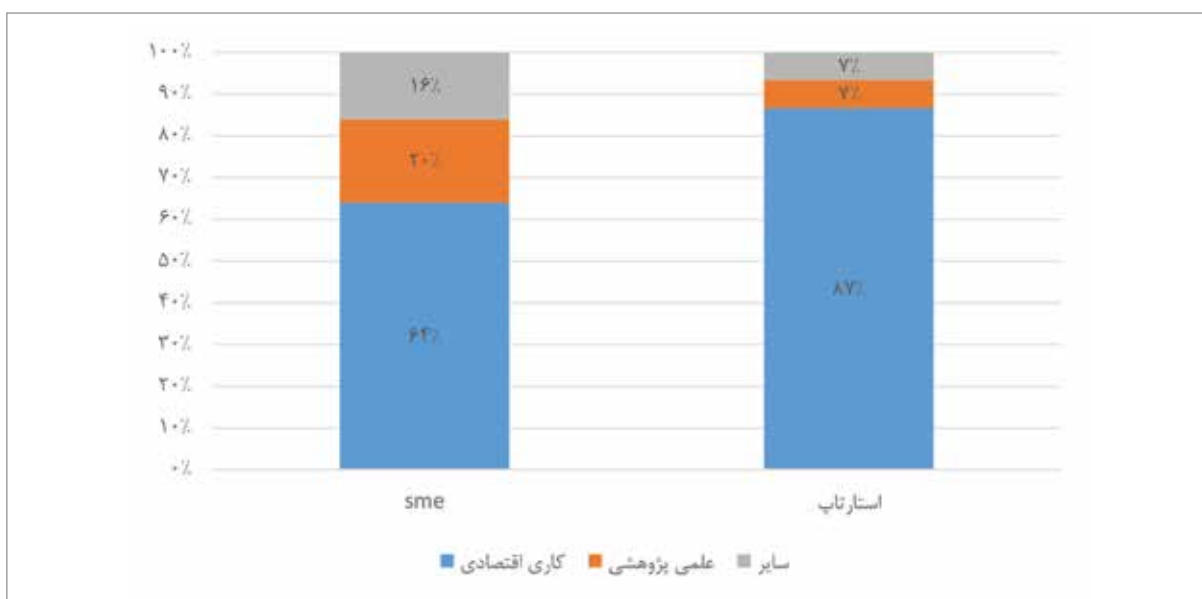

نمودار ۱۲۷- درصد افرادی که در اثر تحولات اقتصادی سال ۹۷ در موارد تعیین شده با کاهش زیادی مواجه شده‌اند، به تفکیک فعالین استارت‌آپ‌ها و SMEها (رصدخانه مهاجرت ایران، ۱۳۹۸)

تصمیم نمونه مورد بررسی درباره مهاجرت در میان فعالین کسب‌وکارهای کوچک و استارت‌آپ‌ها متفاوت بوده است.

تصمیم به مهاجرت در میان فعالان کسب‌وکارهای کوچک بیشتر از فعالان در استارت‌آپ‌هاست و حالت تردید در تصمیم‌گیری در میان فعالان استارت‌آپ‌ها از فعالان کسب‌وکارهای کوچک بیشتر است. تصمیم به ماندن در میان دو گروه تقریباً برابر است.

علت اصلی تصمیم به مهاجرت در میان فعالان استارت‌آپ‌ها و کسب‌وکارهای کوچک در نمودار ۱۲۸ نشان داده شده است، در میان فعالان استارت‌آپ‌ها علت اقتصادی‌کاری با ۸۷ درصد، علت اصلی اول و در میان فعالان کسب‌وکارهای کوچک نیز همین علت با ۶۴ درصد علت اصلی اول تصمیم به مهاجرت بوده است. نمودار ۱۲۸ توزیع علت‌های اصلی مهاجرت را در میان این گروه‌ها نشان می‌دهد:

نمودار ۱۲۸- توزیع علت اصلی تصمیم به مهاجرت در میان فعالان استارتاپ‌ها و کسب‌وکارهای کوچک (رصدخانه مهاجرت ایران، ۱۳۹۸)

در هر دو گروه بیش از ۹۰ درصد افراد تاثیر بازگشت مهاجرت، زیاد و خیلی زیاد اعلام کرده‌اند. تحریم‌ها و تحولات ارزی سال ۹۷ را در تصمیم خود برای

نمودار ۱۲۹- میزان تاثیر بازگشت تحریم‌ها و تحولات ارزی ۹۷ در تصمیم به مهاجرت در دو گروه فعالین در استارتاپ‌ها و SMEها (رصدخانه مهاجرت ایران، ۱۳۹۸)

حدود ۴۰ درصد تصمیم خود مبنی بر عدم بازگشت را اعلام کرده‌اند و در حدود ۲۰ درصد تصمیم دارند پس از مهاجرت دوباره به ایران بازگردند.

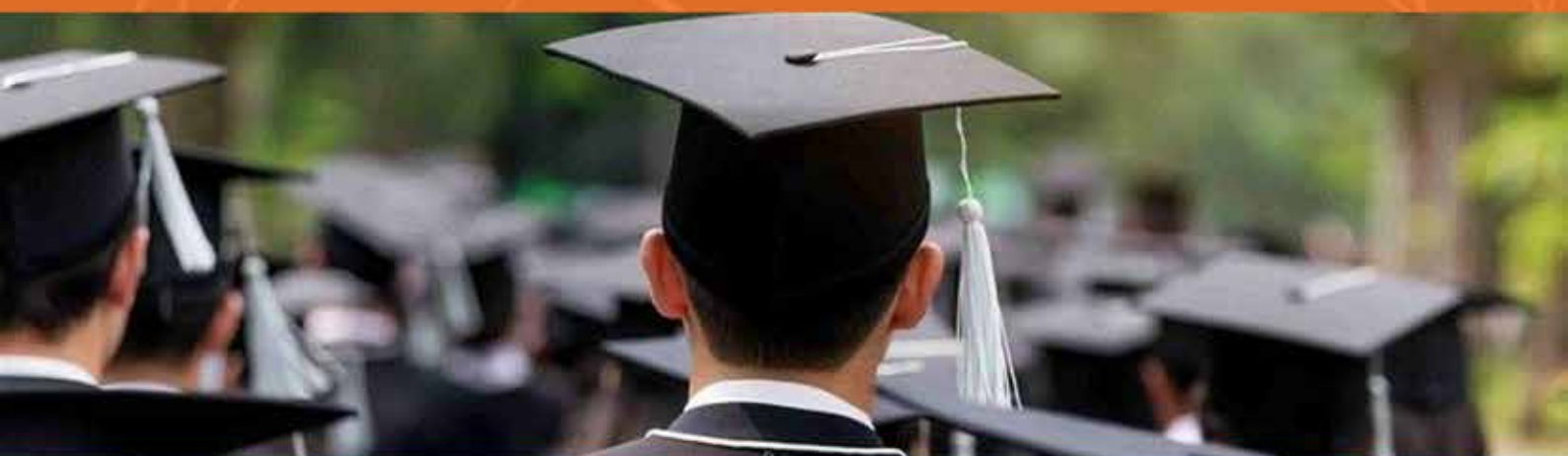
درخصوص تصمیم به بازگشت به کشور برای زندگی پس از مهاجرت، در هر دو گروه، ۴۰ درصد تصمیم قطعی خود را نمی‌دانند.

نمودار ۱۳۰- تصمیم به بازگشت پس از مهاجرت میان دو گروه فعالین استارتاپ‌ها و SME ها (رصدخانه مهاجرت ایران، ۱۳۹۸)

فصل سوم:

وضعیت و جایگاه ایران در جابه‌جایی دانشجویان بین‌المللی

I r a n M i g r a t i o n O u t l o o k 2 0 2 0

۳-۱- وضعیت کشور ایران در بازار جابه‌جایی دانشجویان بین‌المللی

همراه با رشد اقتصادی در کشورهای توسعه یافته، تقاضا برای جذب مهاجران تحصیل کرده و متخصص به نسبت نیروی کار ساده به شدت رو به افزایش است. جابه‌جایی دانشجویان در سطح بین‌المللی، یکی از مهم‌ترین انواع مهاجرت‌های قانونمند، منظم و امن است، به همین دلیل در سال‌های اخیر کشورهای بسیاری سعی در بکارگیری رویکرد چرخش دانشجویان و نخبگان داشته‌اند. جذب و اعزام دانشجویان خارجی، یکی از شاخص‌های مهم مرتبط با بین‌المللی شدن آموزش عالی است. افزایش و کاهش رتبه کشور در این شاخص، بیانگر میزان آمادگی یا عدم آمادگی فضای ملی، شامل زیرساخت‌های آموزشی، پژوهشی، رفاهی، اقتصادی، سیاسی، امنیتی و اجتماعی برای این موضوع است (حسینی‌مقدم، ۱۳۹۶). طبق هدف و سیاست‌گذاری صورت گرفته در قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه، تعداد دانشجویان بین‌المللی در ایران تا سال ۱۴۰۰ باید به ۷۵ هزار نفر افزایش یابد. هم‌چنین طبق این قانون تعداد دانشگاه‌هایی که جزو صد دانشگاه برتر آسیا هستند از ۶ باید به ۱۰ برسد و تعداد شعب خارجی دانشگاه‌ها نیز بایستی از ۶ به ۱۶ شعبه برسد (سازمان برنامه و بودجه کشور، ۱۳۹۶).

با این وجود، سهم کشور ایران از تحرک دانشجویان بین‌المللی بسیار اندک است. این سهم اندک، با اهداف مندرج در سند چشم‌انداز یعنی تبدیل شدن به قدرت اول منطقه در عرصه علم و فناوری هم‌خوانی ندارد (ذاکر صالحی و صالحی نجف‌آبادی، ۲۰۱۳). به عبارت دیگر، از یک طرف، افزایش تعداد دانشجویان ایرانی در خارج از کشور، از حدود ۱۹ هزار نفر در سال ۲۰۰۳ تا حدود ۵۳ هزار نفر در سال ۲۰۱۷، با کاهش سهم دانشجویفرستی آن از کل بازار دانشجویان بین‌المللی جهان از حدود ۱/۳ درصد تا حدود ۰/۹ درصد همراه بوده است. هم‌چنین تاکنون هیچ آمار دقیق و مشخصی از میزان بازگشت ایرانیان خارج از وطن تهیه نشده است، برنامه‌ای نیز در راستای بازگرداندن این افراد برای خدمت به کشور، بکار گرفته نشده است. تنها اقدامی که در این راستا شکل گرفته، طرح همکاری با متخصصان

و دانشمندان ایرانی غیر مقیم است که به منظور تسهیل شرایط ایرانیان بازگشتی و توسط معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری و مرکز تعاملات بین‌المللی علم و فناوری از سال ۱۳۹۴ ایجاد شده است و موجب ارائه تسهیلات به بیش از هزار و ۵۶۰ نفر از فارغ‌التحصیلان بازگشتی شده است.

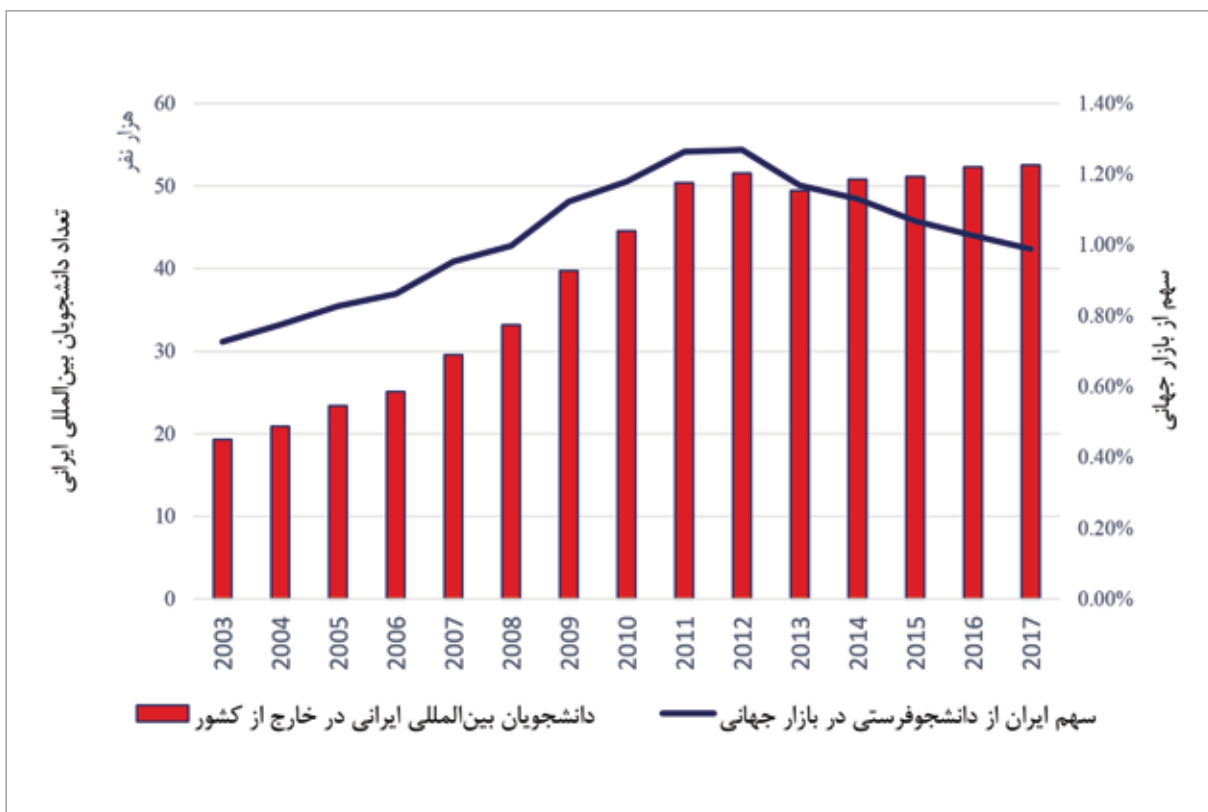
از طرف دیگر، تعداد دانشجویان بین‌المللی در ایران طی سال‌های تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ تا ۹۸-۱۳۹۷ با رشدی تقریباً ۴/۵ برابری همراه بوده است و از ۴ هزار و ۵۱۲ نفر در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ به ۲۱ هزار و ۶۰۱ نفر در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ رسیده است. کشور افغانستان با اعزام حدود ۱۳ هزار و ۸۰۰ دانشجو، عراق با ارسال ۲ هزار و ۸۱۰ دانشجو و لبنان با ارسال حدود هزار و ۳۷۰ دانشجوی بین‌المللی، مهم‌ترین کشورهای دانشجویفرست به ایران هستند که در مجموع ۸۶ درصد از جمعیت دانشجویان بین‌المللی در ایران را تشکیل می‌دهند. بنابراین همان‌طور که از آمار نیز مشهود است، ایران در میان کشورهای جاذب دانشجویان بین‌المللی، کشور شاخصی به حساب نمی‌آید (صلواتی و همکاران، ۱۳۹۷) و علیرغم اینکه کشورهای منطقه در یک رقابت جدی، برنامه‌های بلندپروازانه‌ای برای جذب دانشجویان خارجی تدارک دیده‌اند، در کشور ما نوعی بی‌تصمیمی و خلأ راهبرد کلان ملی در این زمینه مشهود است (پیلوار و همکاران، ۱۳۹۸).

بررسی وضعیت ایران به لحاظ دو شاخص توسعه منابع انسانی و رقابت پذیری برای استعدادهای نشان می‌دهد که کشور ایران به لحاظ پرورش نیروی انسانی ماهر در وضعیت مناسبی قرار دارد اما در شاخص رقابت پذیری برای استعدادهای از وضعیت مناسبی برخوردار نیست. اگرچه ایران از توانایی بالایی برای رشد و پرورش نیروی انسانی ماهر برخوردار است اما مهارت این نیروها بدون توجه به نیازهای داخلی و با تمرکز بیشتر بر مسائل کشورهای غربی و پیشرفته پرورش یافته و عملاً امکان بهره‌مندی از تمام استعداد و توانایی این نیروها در داخل به دلیل عدم وجود بسترهای مناسب وجود ندارد. این امر می‌تواند زمینه دلسردی متخصصان ایرانی را نسبت به اثر گذاری و حل مشکلات داخلی فراهم آورده و آنها را روانه

از خروج سرمایه انسانی ایران جبران شده است و بهبود نسبی در خالص جذب دانشجویان بین‌المللی در این کشور مشاهده می‌شود. با این وجود، اگر پیاده‌سازی سیاست‌های هدف‌گذاری شده در کشور به درستی صورت گیرد، امکان گذار ایران به یک کشور برنامه محور وجود دارد و بدیهی است که توجه به مسائل و مشکلات داخلی در پرورش متخصصان و فارغ‌التحصیلان دانشگاهی و ایجاد بسترهای مناسب برای بکارگیری این سرمایه‌های انسانی، علاوه بر حفظ و نگهداشت و برخورداری از منافع آنها در کشور، می‌تواند ایران را در سال‌های آتی به کشوری ممتاز در زمینه‌های علمی و تکنولوژیک در سطح منطقه‌ای و جهانی بدل نماید.

کشورهایی کند که در جستجوی این استعدادها هستند. ایران از جمله کشورهایی است که در حال گذار برای تبدیل شدن به یک کشور برنامه محور در حوزه آموزش عالی است. اهتمام به بین‌المللی شدن آموزش عالی از طریق جذب دانشجویان خارجی و تسهیل بازگشت دانشجویان ایرانی خارج از کشور، در اسناد بالادستی مورد توجه قرار گرفته است، اما بین‌المللی شدن آموزش عالی در ایران از بعد عملی پیشرفت چندانی نداشته است. در نتیجه به واسطه‌ی اعمال برنامه‌های محدودی که اخیراً در راستای جذب دانشجویان خارجی یا بازگرداندن دانشجویان خود از خارج از کشور انجام شده است، بخشی از خسارات ناشی

۲-۳- جریان خروجی دانشجویان بین‌المللی ۱-۲-۳- جمعیت دانشجویان ایرانی در خارج از کشور

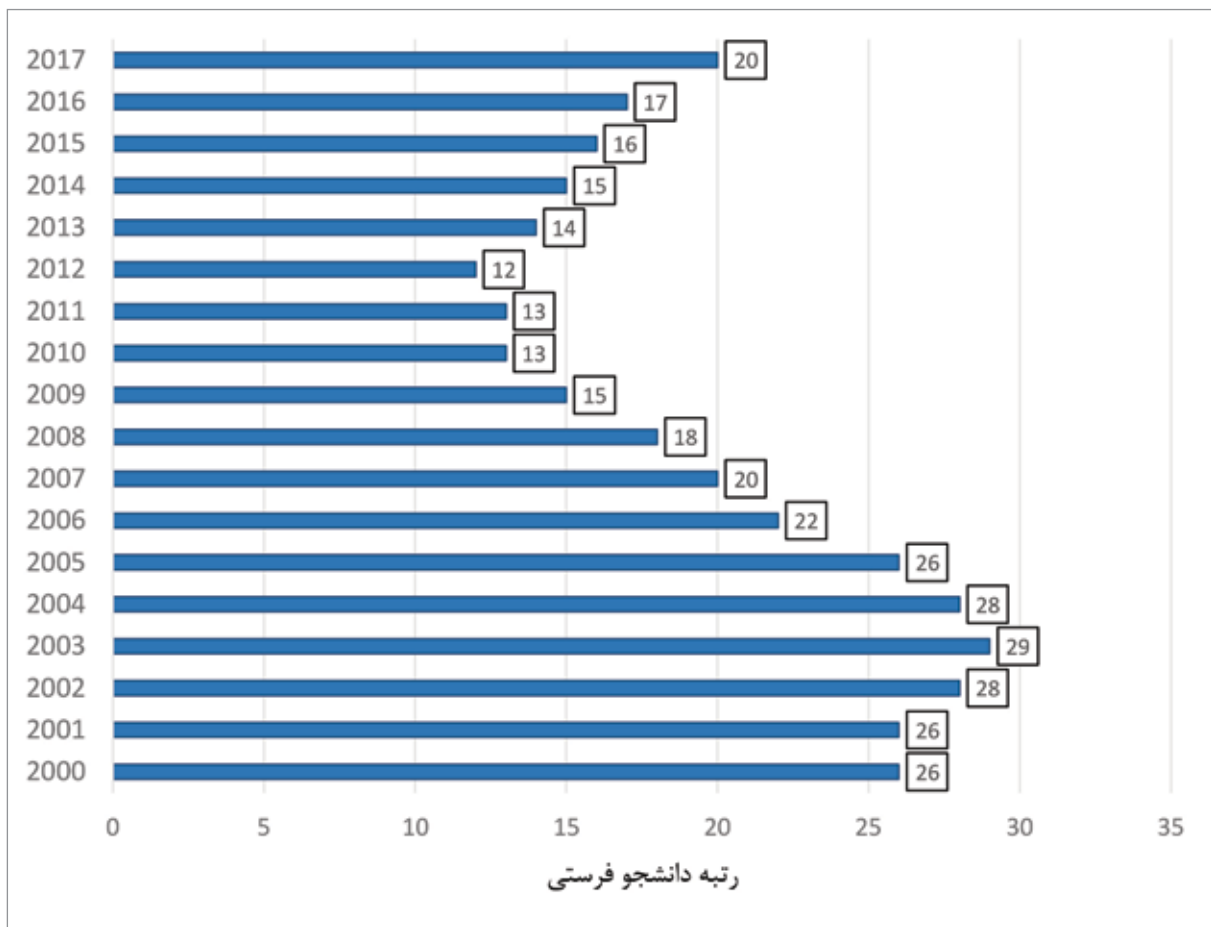
نمودار ۱۳۱- جمعیت دانشجویان بین‌المللی ایرانی در جهان^۱ (۲۰۰۳ تا ۲۰۱۷)

(UNESCO Institute for Statistics, 2020b)

۱. نمودار بر اساس آخرین آمار موجود در سازمان یونسکو رسم شده است.

میان دانشجویان موجب رشد سریع جمعیت دانشجویان بین‌المللی در جهان شده است، اما نرخ رشد جمعیت دانشجویان بین‌المللی ایرانی در قیاس با نرخ رشد جمعیت دانشجویان بین‌المللی در جهان کندتر بوده است. بدین ترتیب، سهم دانشجویفرستی ایران از کل بازار دانشجویان بین‌المللی جهان از سال ۲۰۱۲ روندی کاهشی به خود گرفته و از حدود ۱/۳ درصد به حدود ۰/۹ درصد رسیده است.

تعداد دانشجویان ایرانی در خارج از کشور به مرور و با افزایش جمعیت دانشجویان، از حدود ۱۹ هزار نفر در سال ۲۰۰۳ افزایش یافته است و به حدود ۵۳ هزار نفر در سال ۲۰۱۷ رسیده است. علیرغم اینکه تعداد دانشجویان بین‌المللی ایرانی روندی فزاینده داشته است؛ اما تعداد آنها در سال‌های اخیر ثابت شده و در تراز ۵۲ هزار نفر ثابت باقی مانده است. علی‌رغم اینکه استراتژی‌های جذب دانشجویان بین‌المللی در کشورهای مختلف و افزایش میل به جابه‌جایی در

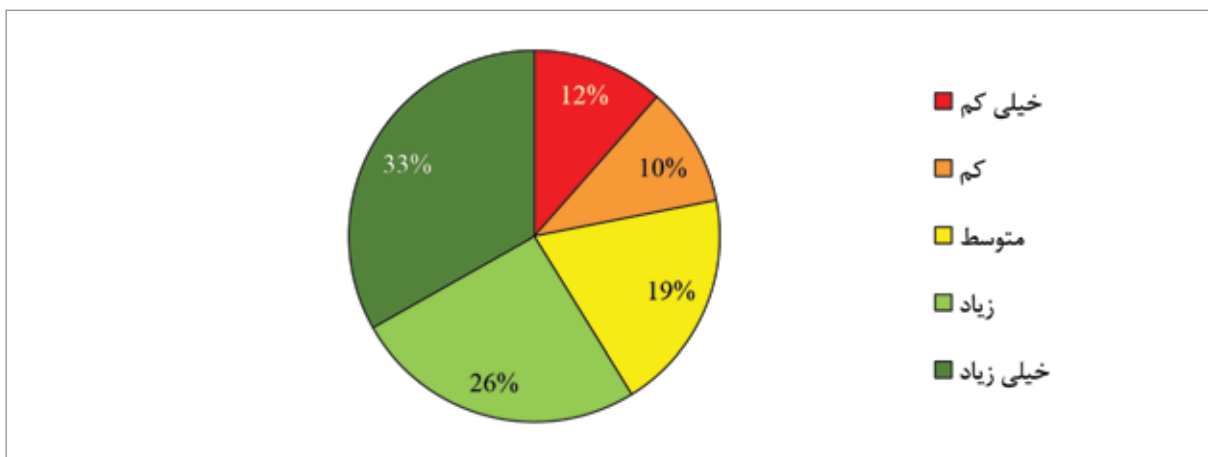
نمودار ۱۳۲- رتبه‌ی دانشجوی فرستی ایران در جهان (۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷)
(UNESCO Institute for Statistics, 2020b)

بیشترین میزان خود، یعنی رتبه ۲۹ جهان نائل می‌گردد. اگر چه در بازه سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۲ میلادی، این رتبه روندی کاهنده به خود می‌گیرد، به طوری که در سال ۲۰۱۲ به کمترین مقدار یعنی رتبه دوازدهم می‌رسد، ولی در ادامه روندی صعودی را طی کرده و به رتبه بیستم

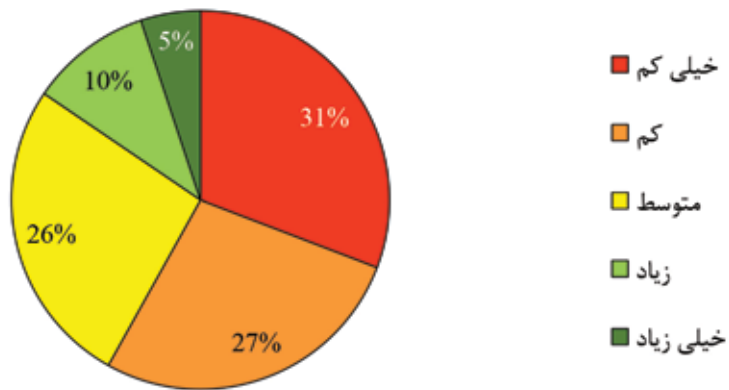
بدین ترتیب، علی‌رغم روند صعودی جمعیت دانشجویان خروجی، اما رتبه ایران در میان کشورهای دانشجویفرست، تغییرات قابل توجهی داشته است. در سال ۲۰۰۰، کشور ایران، دارای رتبه ۲۶م در اعزام دانشجویان بین‌المللی بوده است که تا سال ۲۰۰۳ روندی صعودی طی کرده و به

دانشجوفروستی در سال ۲۰۱۷ دست می‌یابد. بر اساس نتایج پیمایش سنجش میل به مهاجرت دانشجویان و فارغ‌التحصیلان ایرانی در سال ۱۳۹۷ توسط رصدخانه مهاجرت ایران که ۹۲۵ نفر در آن شرکت کرده‌اند، از میان ۳۰ عاملی که در دانشجویان و فارغ‌التحصیلان برای مهاجرت انگیزه ایجاد می‌کند، ناامیدی از اصلاح امور کشور، سطح درآمد و تناسب آن با هزینه‌ها، امکان پیشرفت شغلی، نظم و قانون‌مداری جامعه، علاقه به کسب سابقه تحصیلی یا کاری در خارج از کشور، شایسته‌سالاری، امکان یافتن شغل و میل به تجربه زندگی در خارج از کشور، به ترتیب هشت عامل اصلی انگیزاننده هستند. همچنین اگرچه پیش از تحولات اقتصادی در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ بواسطه بازگشت تحریم‌ها، حدود ۳۰ درصد از دانشجویان تمایل به مهاجرت داشته‌اند، اما این تحولات موجب افزایش این میل تا ۶۳ درصد شده است. با این وجود، باید در نظر داشته باشیم که میان تمایل به مهاجرت و اقدام به مهاجرت تفاوت بسیاری است. بنابر پیمایش‌های گالوپ در سال ۲۰۱۷ بیش از ۷۰۰ میلیون نفر از جمعیت جهان میل به مهاجرت دارند (۱۵ درصد از جمعیت جهان). در این سال طبق آمار بانک جهانی، تعداد مهاجران در جهان ۲۶۶ میلیون نفر بوده است. این واقعیت نشان می‌دهد که در کل جهان بسیاری از مردم صرفاً میل به مهاجرت دارند و کمتر برنامه‌ریزی و اقدام عملی در این مسیر می‌کنند (رصدخانه مهاجرت ایران، ۲۰۱۹). علاوه بر این، افراد در کنار دلایل و محرک‌های خود برای مهاجرت، تحت تاثیر عوامل بازدارنده از مهاجرت

چون میل به ماندن در کنار خانواده، هزینه‌های بالای مهاجرت، دشواری تدارک مقدمات مهاجرت و علاقه به تلاش برای اصلاح و پیشرفت ایران نیز هستند. به عبارت دیگر، بسیاری از دانشجویان و فارغ‌التحصیلانی که به مهاجرت از کشور می‌پردازند و یا برای مهاجرت در آینده برنامه‌ریزی می‌کنند، امکان بیرونی ایفای نقش در جهت اصلاح و پیشرفت ایران ندارند و بعضاً در صورتی که بخشی از محرک‌های آنان برای مهاجرت در بستر دیگری پاسخ داده شود، تصمیم به ماندن در کشور خود می‌گیرند. در این پیمایش، از شرکت‌کنندگان سوال شده است که "علاقه شما به ایفای نقش در جهت اصلاح و پیشرفت ایران چقدر است؟" و در سوالی دیگر تصور آنان نسبت به امکان بیرونی ایفای نقش در جهت مذکور سنجیده شده است. پاسخ افراد به این سوالات به ترتیب در نمودارهای زیر نشان داده شده است. همانگونه که در نمودارها قابل مشاهده است، ۲۲ درصد از افراد علاقه خود به ایفای نقش در جهت اصلاح و پیشرفت کشور را کم و یا خیلی کم عنوان کرده‌اند؛ در حالیکه حدود ۶۰ درصد از آنان علاقه زیاد و یا بسیار زیادی به اصلاح امور کشور دارند. از طرف دیگر، بیش از نیمی از افراد بر این باورند که امکان بیرونی این موضوع برای آن‌ها کم و خیلی کم است (رصدخانه مهاجرت ایران، ۱۳۹۷). لذا بهبود زیرساخت‌های کشور و فراهم کردن بستری برای بهره‌گیری از منافع دانشجویان و تحصیل‌کردگان، تأثیر بسزایی بر روی تصمیم افراد برای مهاجرت و یا امکان بازبهره‌مندی از آنان پس از مهاجرت می‌تواند داشته باشد.

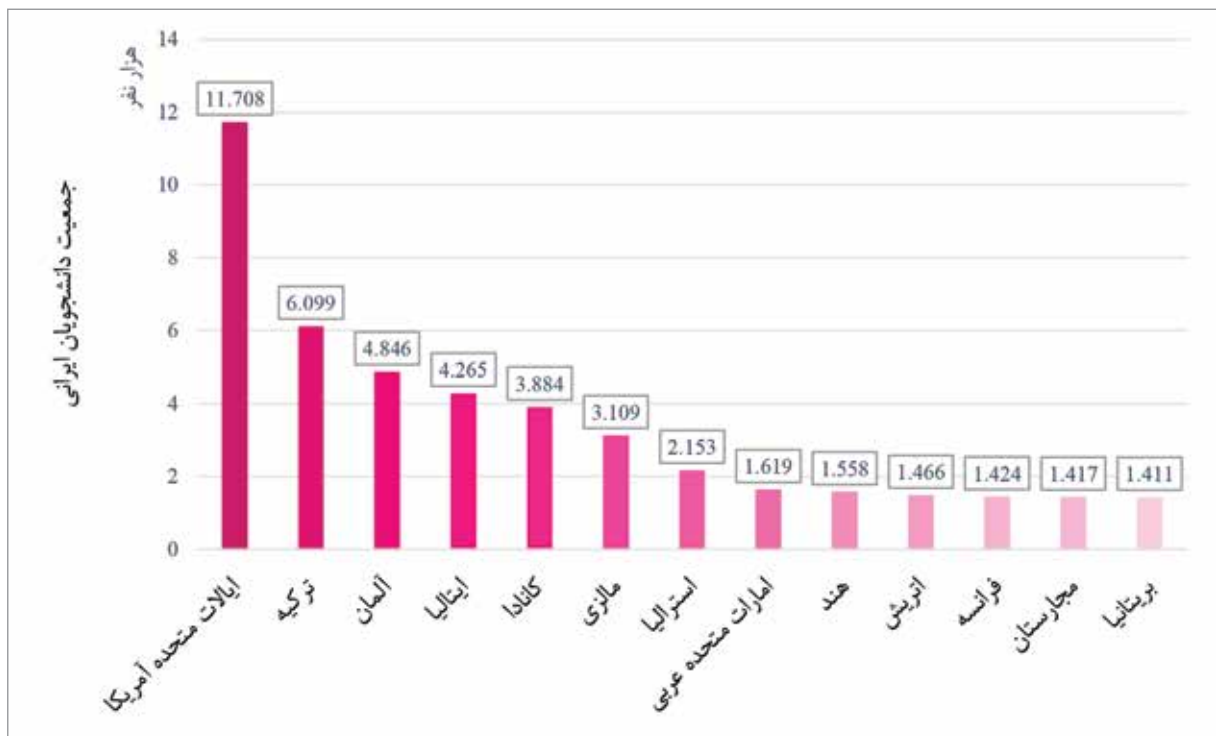

نمودار ۱۳۳- پاسخ افراد به سوال "علاقه شما به ایفای نقش در جهت اصلاح و پیشرفت ایران چقدر است"

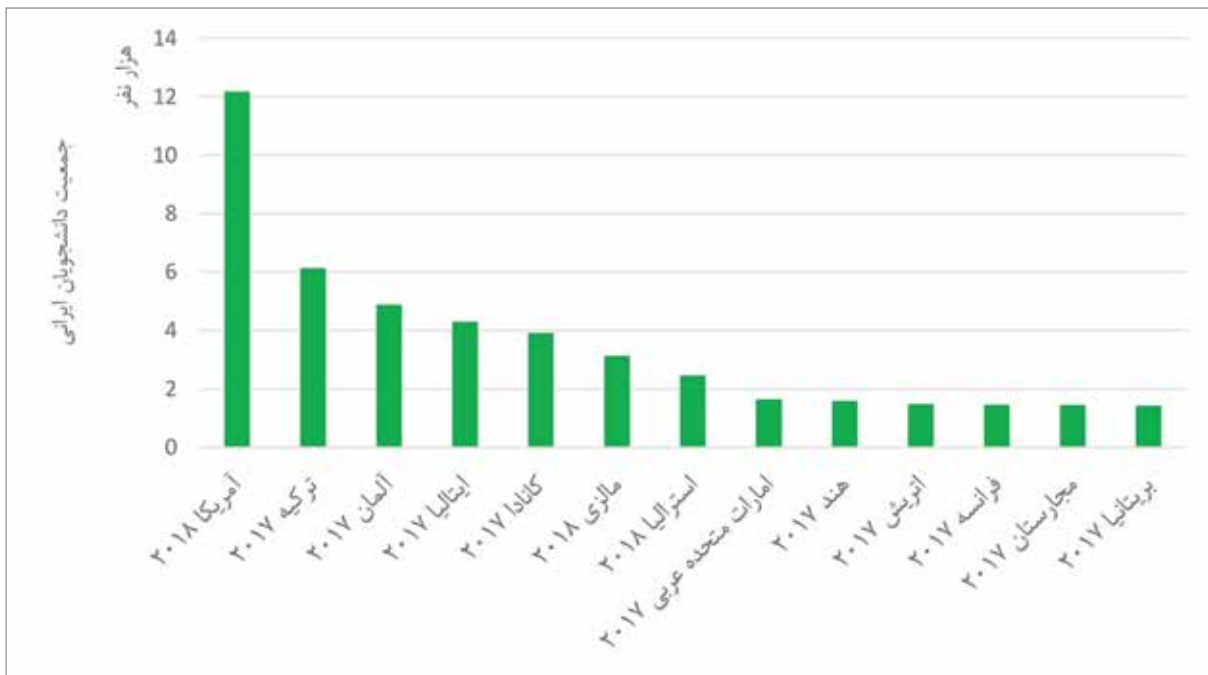
نمودار ۱۳۴- پاسخ افراد به سوال "چقدر امکان بیرونی ایفای نقش در جهت اصلاح و پیشرفت ایران برای شما وجود دارد"

۳-۲-۲- مقاصد اصلی دانشجویان ایرانی

نمودار ۱۳۵- مقاصد اصلی دانشجویان بین‌المللی ایرانی در سال ۲۰۱۷

(UNESCO Institute for Statistics, 2020b)

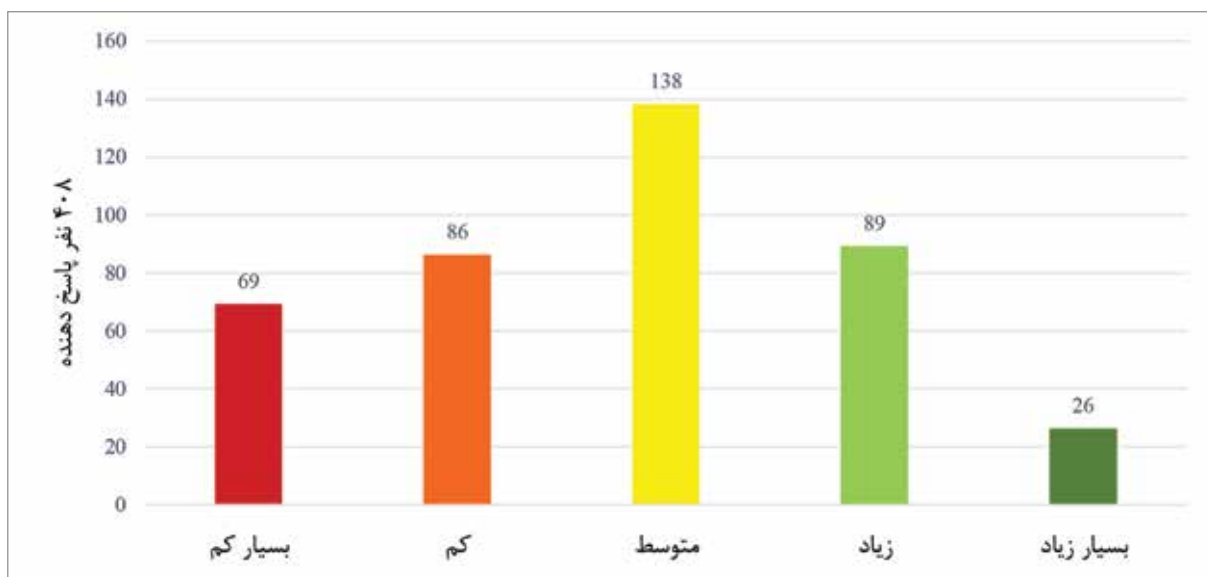
نمودار ۱۳۶- مقاصد اصلی دانشجویان بین‌المللی ایرانی بر اساس آخرین آمار موجود^۱
(UNESCO Institute for Statistics, 2020b) (IIE, 2020) (Austrade-MIP, 2019)

۳-۲-۳- جمعیت دانشجویان ایرانی در برخی از کشورهای منتخب

انتخاب مقصد تحصیلی، یکی از مسائل حائز اهمیت برای دانشجویان و کشور دانشجو فرست می‌باشد. بر اساس نتایج پیمایش سنجش میل به مهاجرت در میان دانشجویان و تحصیل کردگان ایرانی، حدود ۸۰ درصد از دانشجویانی که قصد مهاجرت دارند، خواهان مهاجرت به هر کشور توسعه یافته‌ای هستند که امکان مهاجرت به آن باشد. علاوه بر این، ۲۷ درصد از این افراد اگر نتوانند به کشور مطلوب خود مهاجرت کنند، کشورهایی همچون ترکیه، مالزی، گرجستان و... را به عنوان مقصد خود جایگزین می‌کنند.

یکی از مسائلی که در تصمیم دانشجویان نسبت به مهاجرت و همچنین در انتخاب مقصد مهاجرتی آنان تاثیرگذار است، تصویری است که نسبت به مهاجرت و شرایط کشورهای خارجی دارند؛ که این تصورات بعضاً مبتنی بر اطلاعات ناکافی یا غیرواقعی هستند. در پیمایش "عوامل موثر بر خروج و بازگشت ایرانیان مهاجر" که با شرکت ۴۲۵ نفر از تحصیل کردگان ایرانی مقیم خارج اجرا شده است (صلواتی، ۱۳۹۶)، پاسخ افراد به سوال "از کشوری (یا شهری) که به آن مهاجرت کردید پیش از مهاجرت به چه میزان اطلاعات داشتید"، در نمودار زیر نشان داده شده است. پاسخ‌ها به این سوال در طیفی از عدد ۱ (بسیار کم) تا ۵ (بسیار زیاد) است.

۱. نمودار بر اساس آخرین آمار موجود در سازمان یونسکو رسم شده است.
۲. آمار آمریکا و استرالیا برگرفته از پایگاه‌های داده سازمان آموزش جهانی و Austrade-MIP هستند و آمار سایر کشورها از پایگاه داده یونسکو جمع‌آوری شده‌اند.

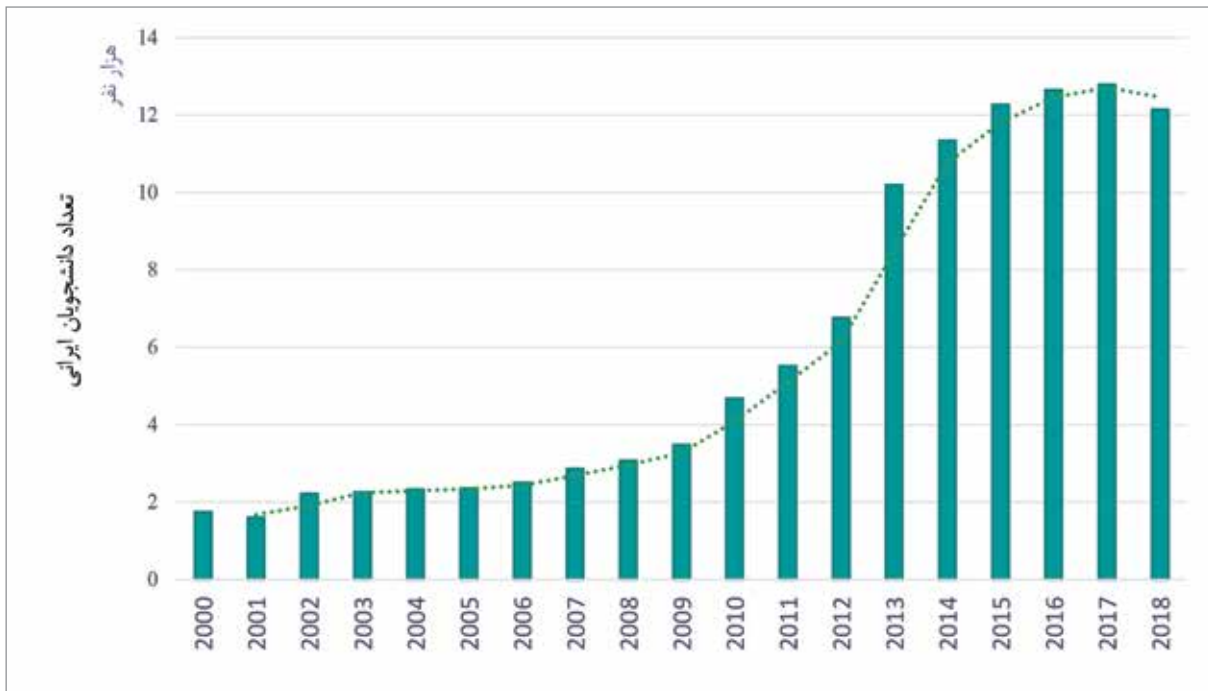

نمودار ۱۳۷- پاسخ ایرانیان خارج از کشور به سوال "از کشوری (یا شهری) که به آن مهاجرت کردید پیش از مهاجرت به چه میزان اطلاعات داشتید"

کنند، تجربه مهاجرتی بهتری داشته باشند و در نتیجه در صورت به کارگیری سیاست‌های بازگشت و بازبهره‌مندی، بتوان استفاده بهتری از آن‌ها در جهت منافع کشور کرد. در این قسمت ضمن بررسی وضعیت دانشجویان ایرانی در کشورهای منتخب مقصد، به طور خلاصه بر دلایل اقبال دانشجویان ایرانی به این کشورها متمرکز می‌شویم.

نمودار فوق، بیانگر مهاجرت طیف وسیعی از افراد بدون آگاهی از شرایط مهاجرت و وضعیت کشور مقصد است. ارائه تصویری دقیق و صحیح‌تر به دانشجویان می‌تواند دو نوع اثر داشته باشد؛ یکی اینکه برخی افراد تصمیم خود برای مهاجرت را تغییر دهند و در ایران بمانند؛ و دیگر اینکه افراد در انتخاب مقصد مهاجرتی خود درست‌تر عمل

● دانشجویان ایرانی مشغول به تحصیل در ایالات متحده آمریکا

نمودار ۱۳۸- تعداد دانشجویان ایرانی در ایالات متحده آمریکا^۱ (۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸)
(UNESCO Institute for Statistics, 2020b) (IIE, 2020)

است، باعث ایجاد احساس انزوا و عدم اطمینان در میان بسیاری از دانشجویان ایرانی شده است. بدین ترتیب چالش‌های موجود بر سر ورود دانشجویان ایرانی به این کشور، در نهایت باعث جایگزین شدن کشورهای دیگری مانند کانادا، آلمان و ترکیه به مقصد اول دانشجویان ایرانی گردیده و یا خواهد شد (Federis, 2019).

جدول زیر درصد تغییرات رشد دانشجویان کشورهای دانشجوی فرست در دانشگاه‌های آمریکا را در سال تحصیلی ۲۰۱۹ را نسبت به سال تحصیلی ۲۰۱۸ را نمایش می‌دهد. همانگونه مشاهده می‌شود، درصد تغییرات دانشجویان ایرانی در آمریکا قابل ملاحظه بوده و در مقاطع کارشناسی و تحصیلات تکمیلی شاهد رشد منفی به ترتیب ۱۰ و ۷ درصدی می‌باشیم. بطور کلی جمعیت دانشجویان ایرانی مشغول به تحصیل در آمریکا در سال ۲۰۱۹ در همه سطوح دارای رشد منفی پنج درصدی بوده است.

ایالات متحده آمریکا، کشور پیشتاز در جذب دانشجویان بین‌المللی، اولین مقصد دانشجویان ایرانی نیز می‌باشد. بر اساس گزارش مؤسسه آموزش بین‌الملل، جمعیت دانشجویان ایرانی در ایالات متحده آمریکا همواره رو به افزایش بوده است و طی سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۸ بیش از ۱۲ هزار دانشجوی ایرانی در این کشور مشغول به تحصیل بوده‌اند. با این وجود، در سال ۲۰۱۸ جمعیت دانشجویان ایرانی در آمریکا در مقایسه با سال ۲۰۱۷، بیش از ۶۰۰ نفر کاهش یافته است. چرا که از یک سو، تحریم‌های اقتصادی و نوسانات ارزی منجر به افزایش شهریه‌ها و هزینه‌های زندگی برای بسیاری از ایرانیان شده است. از دیگر سو، سیاست‌های مهاجرتی آمریکا (صدور ویزا) و ممنوعیت ورود اتباع کشورهای عمدتاً مسلمان از جمله ایران که موجب محدود شدن ورود خانواده‌های دانشجویان برای بازدید از این کشور شده

۱. دانشجویان ایرانی از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۲، بر اساس آمار موجود در یونسکو و تعداد دانشجویان ایرانی از سال ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۸ بر اساس آمار موجود در سازمان آموزش جهانی است. آمار موجود در یونسکو بر اساس تعداد دانشجویان در یک سال تحصیلی است، در حالی که آمار موجود در سازمان آموزش جهانی بر اساس تعداد دانشجویان در یک سال میلادی است. بنابراین، تفاوت اندکی میان جمعیت دانشجویان ایرانی مشغول به تحصیل در آمریکا در این دو پایگاه داده وجود دارد.

جدول ۲۷- تغییرات رشد دانشجویان کشورهای دانشجو فرست به آمریکا در سال ۲۰۱۹-۲۰۱۸ نسبت به ۲۰۱۸-۲۰۱۷

کشور دانشجو فرست	دوره‌های لیسانس	دوره‌های تحصیلات تکمیلی	دوره‌های بدون مدرک	تمام سطوح
چین	۰/۲ %	۲/۰ %	-۵/۴ %	۱/۷ %
هند	۶/۳ %	-۵/۶ %	۱۲/۳ %	۲/۹ %
کره جنوبی	-۹/۰ %	-۰/۳ %	-۳/۷ %	-۴/۲ %
عربستان سعودی	-۲۱/۲ %	-۱۴/۶ %	۰/۴ %	-۱۶/۵ %
کانادا	-۰/۹ %	-۰/۵ %	۰/۳ %	۰/۸ %
ویتنام	۰/۷ %	۰/۳ %	-۲۹/۲ %	۰/۳ %
تایوان	۳/۷ %	۱/۲ %	-۳/۷ %	۴/۱ %
ژاپن	-۲/۱ %	-۱/۵ %	-۸/۴ %	-۳/۵ %
برزیل	۵/۶ %	۱۲/۵ %	۱۶/۲ %	۹/۸ %
مکزیک	-۲/۹ %	-۲/۱ %	۵/۹ %	-۱/۵ %
نیجریه	-۳/۴ %	۱۰/۸ %	۱۰۱/۶ %	۵/۸ %
نپال	۱/۳ %	-۱۱/۰ %	۳۵/۱ %	-۰/۳ %
ایران	-۱۰/۱ %	-۷/۰ %	-۱۱/۰ %	-۵/۰ %
بریتانیا	-۳/۸ %	۰/۲ %	-۹/۹ %	-۲/۷ %
ترکیه	-۱/۰ %	-۷/۴ %	-۱۵/۳ %	-۳/۴ %

منبع: (Redden, 2019)

آمریکا ثبت نام کرده‌اند، از سال ۲۰۱۶ روندی کاهش به خود گرفته است و از ۵ هزار و ۲۰ نفر در سال ۲۰۱۶ به ۴ هزار و ۵۴۰ نفر در سال ۲۰۱۸ رسیده است.

کاهش دانشجویان ایرانی در آمریکا، در رشته‌های مهندسی نیز مشهود است. مطابق جدول زیر، جمعیت ایرانیانی که در رشته‌های مهندسی در دانشگاه‌های

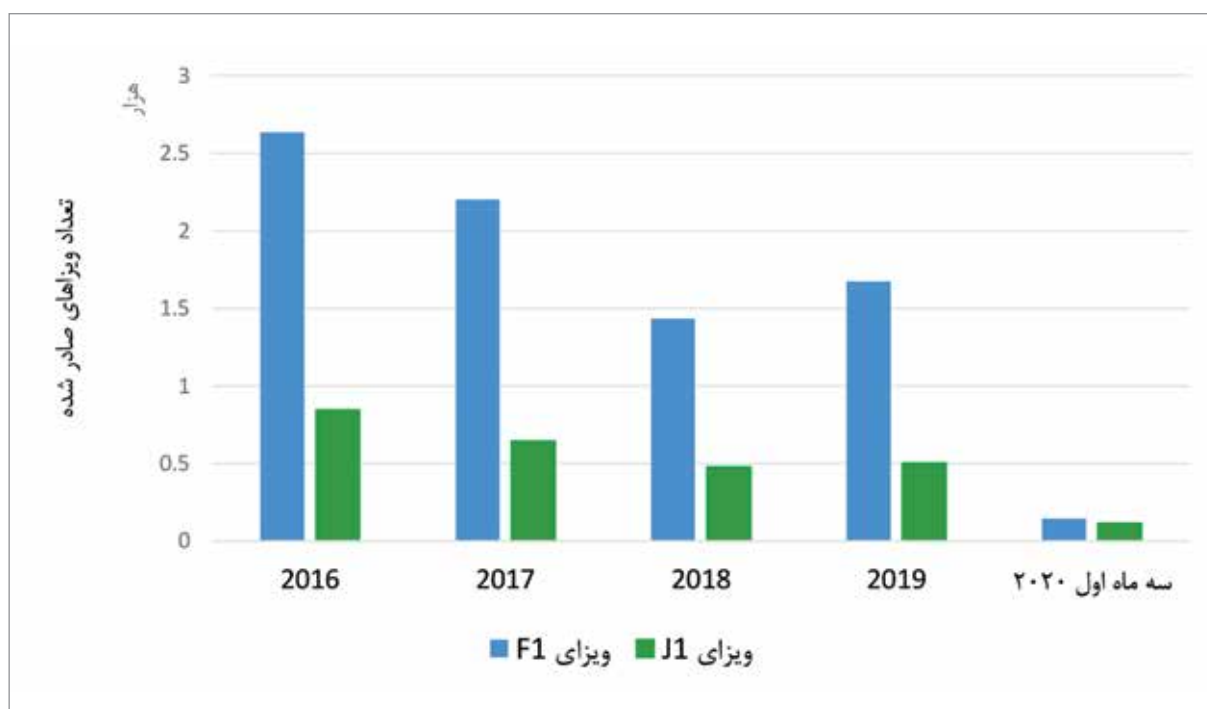
جدول ۲۸- مهم‌ترین کشورهای دانشجوی فرست به آمریکا در رشته‌های مهندسی

کشور دانشجوی فرست	سال ۲۰۱۶	سال ۲۰۱۷	سال ۲۰۱۸
همه کشورها	۹۶/۳۳۰	۸۸/۹۶۰	۸۶/۰۷۰
هند	۳۹/۴۷۰	۳۲/۱۱۰	۲۸/۶۰۰
چین	۳۰/۸۴۰	۳۰/۸۴۰	۳۱/۴۵۰
ایران	۵/۰۲۰	۴/۹۱۰	۴/۵۴۰

منبع: (Anderson, 2020)

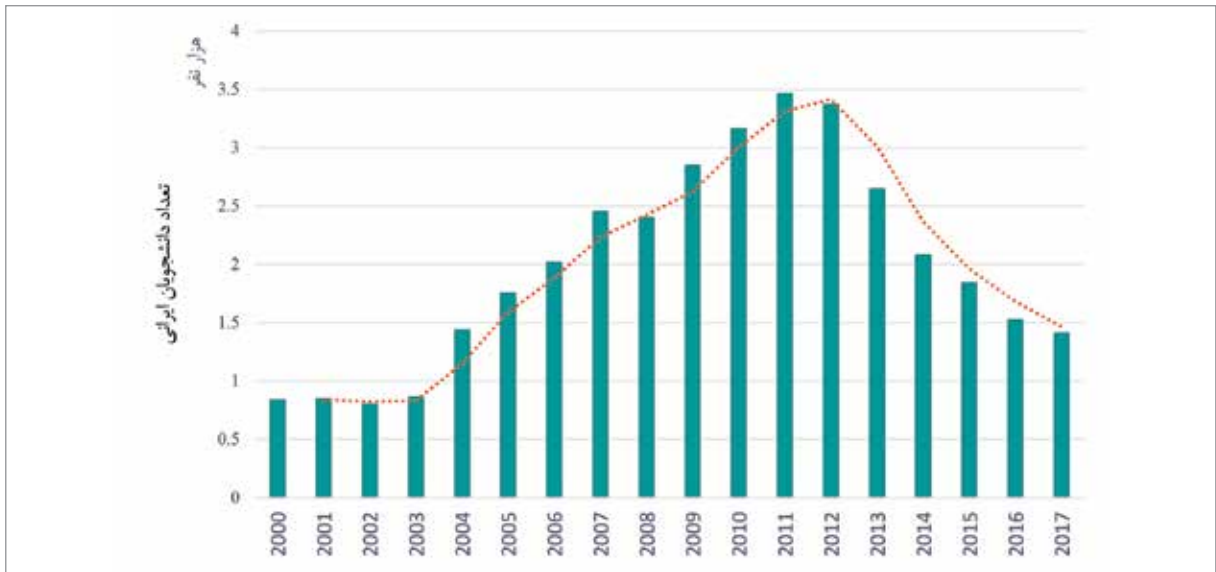
تعداد ویزاهای J1 صادر شده با کاهشی تقریباً ۶۸ درصدی همراه بوده است. علاوه بر این، در سه ماهه اول سال ۲۰۲۰ نیز، تعداد ویزاهای F1 و J1 افت چشمگیری را تجربه کرده‌اند و به ترتیب به تعداد ۱۴۵ و ۱۱۶ عدد کاهش یافته‌اند.

نمودار زیر روند نزولی تعداد ویزاهای F1 و J1 صادر شده برای دانشجویان و محققان ایرانی را طی سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۱۹ نشان می‌دهد که با کاهشی قابل ملاحظه همراه بوده است بطوریکه تعداد ویزاهای F1 صادر شده طی سال‌های مذکور با کاهشی تقریباً ۵۷ درصدی و

نمودار ۱۳۹- آمار ویزاهای دانشجویی F1 و J1 صادر شده توسط ایالات متحده آمریکا برای ایرانی‌ها (۲۰۱۶ تا ۲۰۲۰)
(TravelState.gov, 2020)

● جمعیت دانشجویان ایرانی در بریتانیا

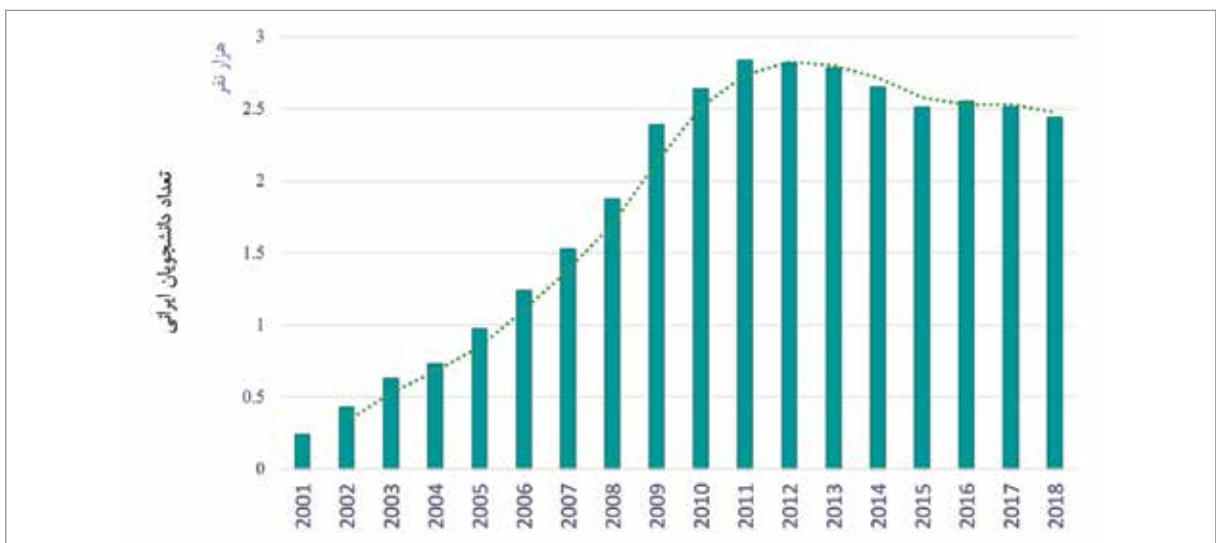

نمودار ۱۴۰- تعداد دانشجویان ایرانی در بریتانیا (۲۰۱۷ تا ۲۰۰۰)
(UNESCO Institute for Statistics, 2020b)

میان دو کشور بالا گرفت و با بسته شدن سفارت این کشور در ایران، شرایط اخذ ویزای دانشجویی برای این کشور دشوار شد (RNZ, 2011). بدین ترتیب جمعیت دانشجویان ایرانی در بریتانیا، از سال ۲۰۱۱ روندی نزولی یافته است و از حدود ۳ هزار و ۵۰۰ نفر در سال ۲۰۱۱ به حدود ۱ هزار و ۵۰۰ نفر در سال ۲۰۱۷ رسیده است.

بریتانیا، یکی دیگر از مقاصد مهم دانشجویان بین‌المللی، برای دانشجویان ایرانی نیز حائز اهمیت است. تعداد دانشجویان ایرانی در این کشور تا سال ۲۰۱۱ روندی فزاینده داشته است و از ۸۳۸ نفر در سال ۲۰۰۰ به ۳ هزار و ۴۶۳ نفر در سال ۲۰۱۱ رسیده است. اما پس از حمله به سفارت بریتانیا در ایران در تاریخ ۲۹ نوامبر ۲۰۱۱، تنش

● جمعیت دانشجویان ایرانی در استرالیا

نمودار ۱۴۱- تعداد دانشجویان ایرانی در استرالیا (۲۰۱۸ تا ۲۰۰۱)
(Austrade-MIP, 2019)

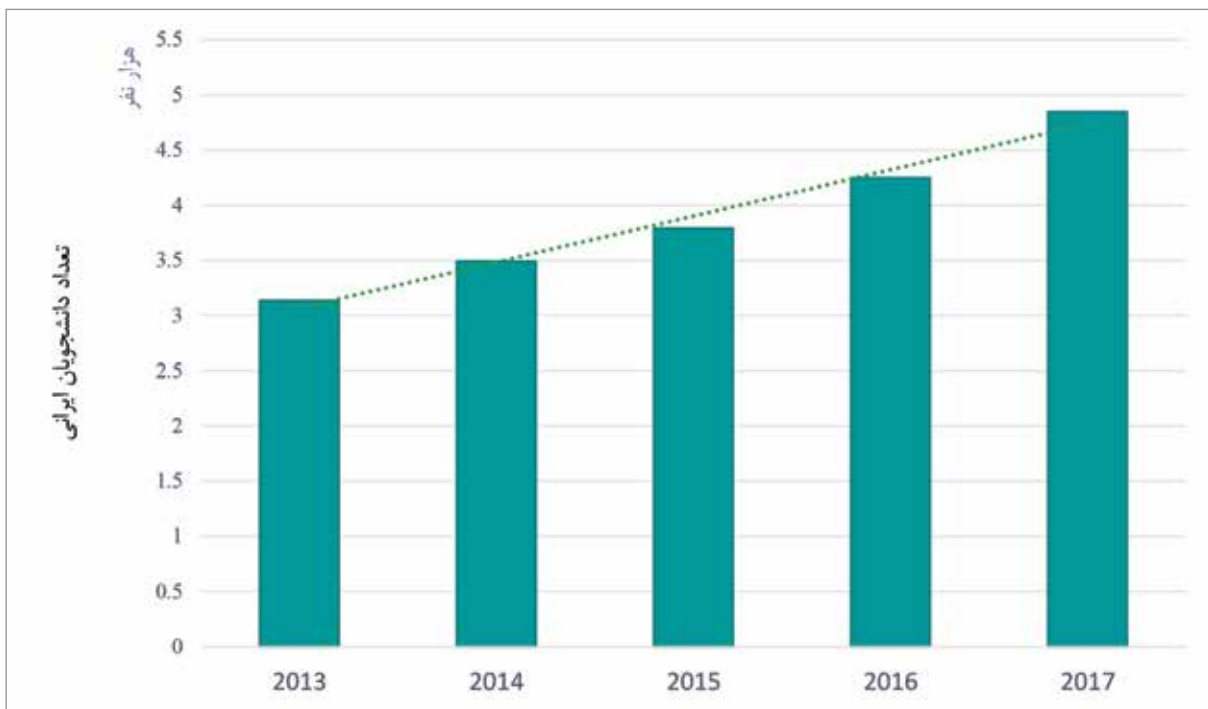
طی سال‌های ۲۰۰۱ تا ۲۰۱۸، جمعیت دانشجویان ایرانی در استرالیا از ۲۳۶ نفر تا حدود ۲ هزار و ۵۰۰ نفر افزایش یافته است. با این وجود، افت اندکی در تعداد دانشجویان ایرانی در استرالیا از سال ۲۰۱۰ مشاهده می‌شود که می‌تواند ناشی از بالا رفتن هزینه‌های تحصیلی در این کشور باشد. هر چند که استرالیا از نظر سطح هزینه‌های تحصیل در وضعیت مطلوب‌تری نسبت به کشورهای سنتی مانند ایالات متحده آمریکا و بریتانیا قرار دارد، اما نسبت به سایر کشورهای انگلیسی زبان از جمله کانادا و نیوزلند، وضعیت نامناسب‌تری دارد (IDP Education, 2017).

به طور کلی دلایل مختلفی این کشور را به مقصدی جذاب برای دانشجویان بین‌المللی و هم‌چنین دانشجویان ایرانی تبدیل کرده است. استرالیا بعنوان یک کشور انگلیسی

زبان در طول چند سال گذشته توانسته است ظرفیت‌های زیادی را برای جذب دانشجویان بین‌المللی برای تحصیل در این کشور ایجاد کند. این کشور از فرصت زبان ملی خود (انگلیسی) استفاده کرده و به راه‌اندازی دوره‌های فشرده زبان انگلیسی برای دانشجویان خارج از کشور (ELICOS)^۱ پرداخته است.

این صنعت در استرالیا در حدود ۲۰ سال قدمت دارد و دارای محبوبیت جهانی است (ELICOS, 2019). جالب آنکه ۷ درصد از بهترین دانشگاه‌های جهان در این کشور قرار دارند (QS, 2019c). علاوه بر این، دانشجویان حق دارند که در طول دوران تحصیل هفته‌ای ۲۰ ساعت کار کنند (IFP News, 2019) و امکان اشتغال پس از تحصیل برای آنان فراهم است.

● جمعیت دانشجویان ایرانی در آلمان

نمودار ۱۴۲- تعداد دانشجویان ایرانی در آلمان (۲۰۱۳ تا ۲۰۱۷)
(UNESCO Institute for Statistics, 2020b)

ایرانی در آلمان طی سال‌های ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۷ با افزایشی تقریباً ۵۵ درصدی از ۳ هزار و ۱۳۵ نفر به ۴ هزار و ۸۴۶ نفر افزایش یافته است. دانشگاه‌های با

آلمان یکی از محبوب‌ترین مقاصد تحصیلی در جهان است و یکی از مقاصد پیشرو برای دانشجویان بین‌المللی محسوب می‌شود (DAAD, 2017). تعداد دانشجویان

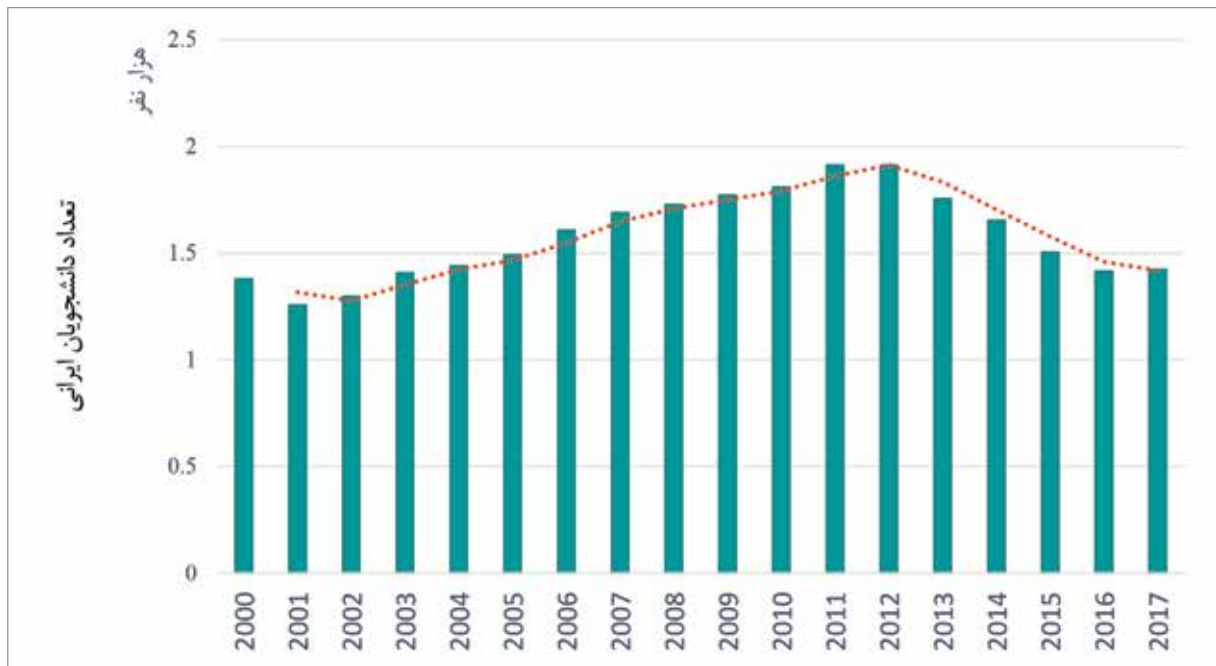
1. English Language Incentive Courses for Overseas Students

کیفیت، رشته‌های تحصیلی متنوع و راه‌های مختلف برای تأمین هزینه‌های تحصیل، این کشور را در کانون توجه علاقه‌مندان به تحصیل در خارج از کشور قرار داده است (DAAD, 2020). دوره‌های بدون شهریه و یا دارای شهریه‌های پایین، در کنار هزینه متوسط زندگی در آلمان، از عوامل مؤثر بر انتخاب این کشور به عنوان مقصد تحصیلی توسط دانشجویان بین‌المللی می‌باشند. هیچ کشور یا منطقه غالبی برای دانشجویفرستی به آلمان وجود ندارد و این امر موجب ایجاد تنوع قابل توجهی میان دانشجویان بین‌المللی آلمان در مقایسه با سایر کشورها می‌شود (Hoffmeyer-Zlotnik & Grote, 2019). دانشجویان ایرانی نیز از این قاعده مستثنی نیستند و آلمان از مقاصد مهم دانشجویان ایرانی نیز می‌باشد. چرا که اقدامات اطلاع رسانی و بازاریابی زیادی برای ترغیب

به تحصیل در آلمان صورت گرفته است. سازمان خدمات تبادلات دانشگاهی آلمان مهم‌ترین نهاد در این زمینه است که طی چند دهه گذشته یک شبکه بین‌المللی بزرگ ایجاد کرده است. وبسایت این مؤسسه، اطلاعات کاملی درباره تحصیل در مراکز این کشور به زبان‌های فارسی، انگلیسی و آلمانی ارائه می‌دهد.

با این وجود، در نتیجه‌ی تعداد بالای درخواست ویزا توسط ایرانیان و عدم وجود ظرفیت کافی، زمان انتظار برای دریافت ویزای تحصیلی این کشور بیش از یک سال به طول می‌انجامد. برای رفع این مسئله، آلمان در سال ۲۰۱۸ یک واحد جدید برای امور ویزا در تهران ایجاد کرد تا این مدت زمان را کوتاه کند و موانع تحصیل دانشجویان ایرانی در این کشور را کاهش دهد (Hoffmeyer-Zlotnik & Grote, 2019).

● جمعیت دانشجویان ایرانی در فرانسه

نمودار ۱۴۳- تعداد دانشجویان ایرانی در فرانسه (۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷)
(UNESCO Institute for Statistics, 2020b)

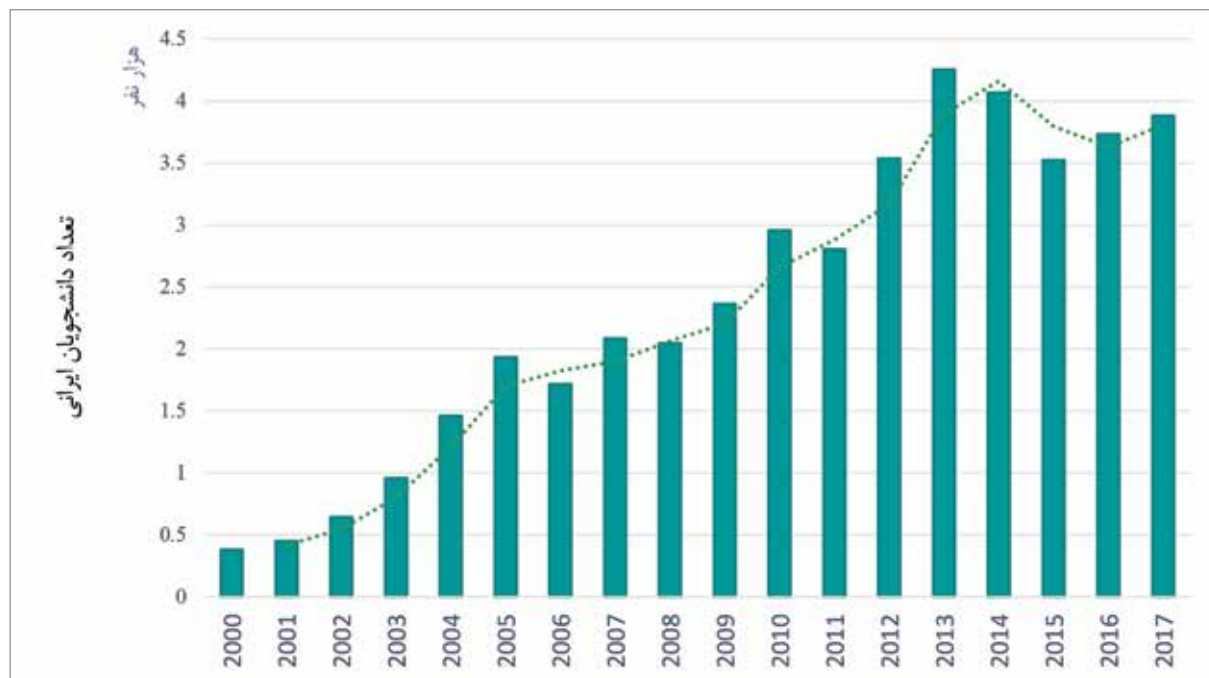
جمعیت دانشجویان ایرانی در کشور فرانسه در طول دو دهه گذشته تغییر چشمگیری نداشته است و بطور تقریبی و میانگین در تراز ۱ هزار و ۵۰۰ نفر بوده است. هر چند که در بازه سال‌های ۲۰۰۶ تا ۲۰۱۵ میلادی،

این جمعیت رو به افزایش بوده بطوریکه در سال ۲۰۱۱ میلادی به بالاترین رقم یعنی ۱ هزار و ۹۰۰ نفر نزدیک شده است ولی در ادامه روند نزولی را طی کرده و از سال ۲۰۱۵ مجدداً به تراز ۱ هزار و ۵۰۰ نفر بازگشته است.

فرانسه از کشورهای سنتی دانشجویپذیر است و محبوب‌ترین کشور غیر انگلیسی زبان برای دانشجویان بین‌المللی است (Campus France, 2018). چرا که کیفیت دانشگاه‌های این کشور در وضعیت نسبتاً مطلوبی قرار دارند و گام‌های متعددی در راستای جذب دانشجویان و محققان خارجی در مراکز آموزش عالی این کشور برداشته شده است. برای مثال، بسیاری از دوره‌های تحصیلی در این کشور به طور کامل یا بخشی از آن به زبان انگلیسی برگزار می‌شوند (Campus France, 2017). مؤسسات دولتی این کشور از کم هزینه‌ترین مؤسسات جهان در قیاس با سایر کشورهای دانشجویپذیر هستند. از طرف دیگر، بورس‌های متعددی برای دانشجویان بین‌المللی وجود دارد که از میان می‌توان به بورس تحصیلی دولت فرانسه، بورس‌های منطقه‌ای و سازمانی فرانسه، بورس تحصیلی اراسموس^۱ و سایر نهادهای بین‌المللی و خارجی

و نهایتاً بورس تحصیلی شرکت‌ها، بنیادها و سایر نهادها اشاره کرد (Campus France, 2017). یکی از سازمان‌های عملیاتی فرانسه که به جابه‌جایی‌های بین‌المللی اختصاص یافته است، پردیس فرانسه^۲ نام دارد. در بیش از یکصد کشور خارجی، مراکز پردیس فرانسه با مؤسسات آموزشی این کشور تحت نظارت سفارتخانه‌های فرانسه در خارج از کشور همکاری می‌کنند. هدف آنها ارتقای آموزش عالی در میان دانشجویان خارجی است و به دانشجویانی که قصد ادامه تحصیل در کشور فرانسه را دارند مشاوره می‌دهند (Duchêne & Lamouroux, 2010). یکی از شعب این مرکز در ایران وجود دارد و وبسایت آن، حاوی اطلاعاتی در راستای تحصیل در این کشور است. همه این موارد موجب ترغیب به تحصیل در این کشور شده‌اند و این موضوع در مورد ایرانیان نیز صادق بوده است.

● جمعیت دانشجویان ایرانی در کانادا

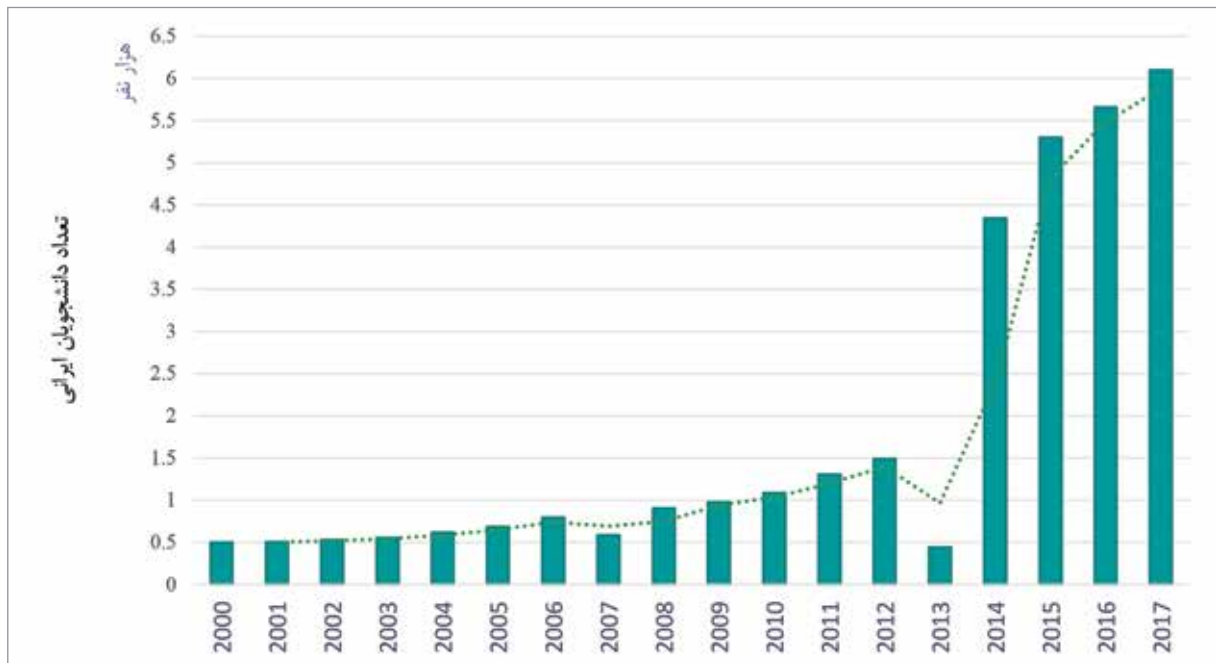
نمودار ۱۴۴-تعداد دانشجویان ایرانی در کانادا (۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷)
(UNESCO Institute for Statistics, 2020b)

1. Erasmus
2. CampusFrance

دو دهه‌ی اخیر میزبان دانشجویان خارجی بسیاری بوده است و تقاضای دانشجویان بین‌المللی برای تحصیل در این کشور با افزایش قابل ملاحظه‌ای همراه بوده است (IDP Education, 2020). دانشجویان ایرانی نیز از این قاعده مستثنی نبوده‌اند و علی‌الخصوص با توجه به محدودیت‌های ایجاد شده بر سر مهاجرت ایرانیان به ایالات متحده آمریکا، انتظار می‌رود که تعداد دانشجویان ایرانی که کانادا را به عنوان مقصد تحصیلی خود برمی‌گزینند، در سال‌های آتی افزایش یابد.

تعداد دانشجویان ایرانی در کانادا طی سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷ با افزایش چشمگیری همراه بوده است و از ۳۸۱ نفر در سال ۲۰۰۰ تا حدود ۴ هزار نفر در سال ۲۰۱۷ افزایش یافته است. با وجود دسترسی به تحصیل با شهریه‌های مقرون به صرفه، دوره‌ها و دانشگاه‌های باکیفیت، امکان اخذ اقامت دائم و اشتغال پس از تحصیل و استقبال مردم از دانشجویان خارجی، تعجبی ندارد که این کشور به سرعت به مقصدی پیشرو در جذب دانشجویان بین‌المللی تبدیل شده است. این کشور در

● جمعیت دانشجویان ایرانی در ترکیه

نمودار ۱۴۵- تعداد دانشجویان ایرانی در ترکیه (۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷)
(UNESCO Institute for Statistics, 2020b)

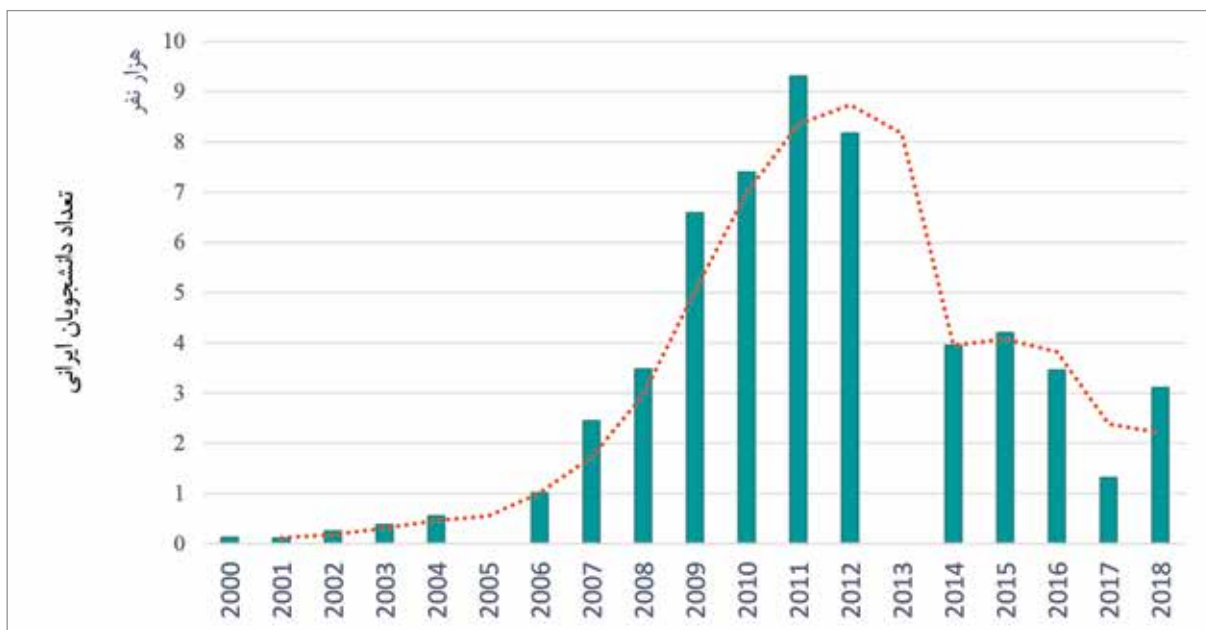
(Coşkun, 2015). طی دو دهه گذشته و با استفاده از برنامه‌ها، پروژه‌ها و همکاری‌های بین‌المللی که بخش جدایی‌ناپذیری از آموزش عالی این کشور می‌باشند، تعداد دانشجویان بین‌المللی در این کشور به سرعت افزایش یافته است و با جذب تعداد زیادی از دانشجویان بین‌المللی به مرکز منطقه‌ای جذب دانشجویان تبدیل شده است (Daily Sabah, 2019). تمرکز زیادی در جذب از سال ۲۰۱۰، افزایش تعداد دوره‌های به زبان انگلیسی، بورسیه‌های تحصیلی متعدد، تدوین برنامه‌های راهبردی

جمعیت دانشجویان ایرانی در کشور ترکیه از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۲ با شیبی ملایم افزایش یافته و از ۴۹۹ نفر در سال ۲۰۰۰ به ۱ هزار و ۴۸۸ نفر در سال ۲۰۱۲ رسیده است اما بیکباره این جمعیت از سال ۲۰۱۳ با افزایشی خیره‌کننده همراه بوده است و با افزایشی ۱۲۹۰ درصدی از ۴۳۸ نفر به ۶ هزار و ۹۹ نفر در سال ۲۰۱۷ افزایش یافته است. کشور ترکیه به دلیل همسایگی و قرابت‌های فرهنگی، تاریخی، مذهبی و قومی با کشورمان، از مقاصد مهم دانشجویان ایرانی می‌باشد (Özoğlu, Gür,

مرکزی، کشورهای عربی و آسیای جنوبی و غربی می‌باشند. چنین آماری بیانگر جذابیت این کشور برای دانشجویان بین‌المللی در سطح منطقه‌ای می‌باشد و کشورهای همسایه از جمله سوریه، آذربایجان، عراق و ایران مهم‌ترین کشورهای دانشجوی فرست به ترکیه هستند (ICEF, 2019).

آموزش بین‌المللی، اعطای فرصت‌های مطالعاتی به دانشجویان کشورهای کمتر توسعه یافته، ایجاد شناخت از دانشگاه‌ها در کشورهای همسایه و جذب منابع مالی از طریق همکاری‌های بین‌المللی همگی از عوامل مؤثر بر جذب دانشجویان به این کشور هستند. اکثر دانشجویان بین‌المللی این کشور از مناطق آسیای

● جمعیت دانشجویان ایرانی در مالزی

نمودار ۱۴۶- تعداد دانشجویان ایرانی در مالزی (۲۰۰۰ تا ۲۰۱۸)
(UNESCO Institute for Statistics, 2020b)

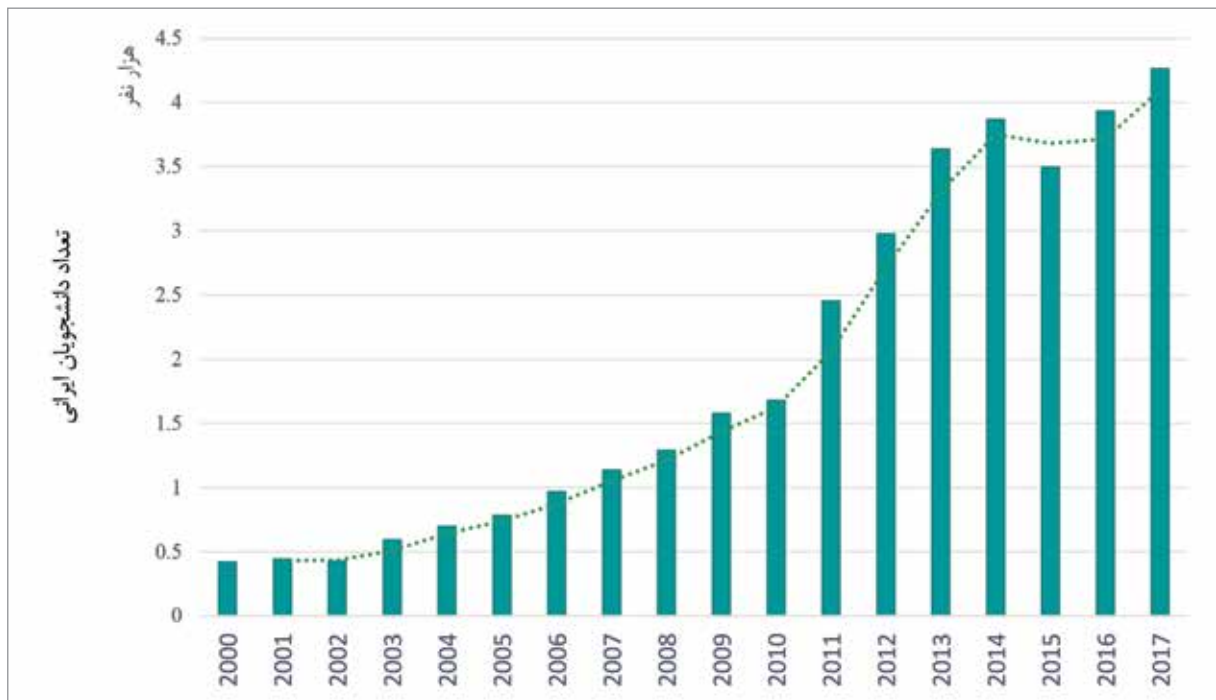
کشور هستند. به طور کلی میل دانشجویان ایرانی برای تحصیل در مالزی به طور قابل توجهی با عوامل اجتماعی - سیاسی و نگرانی‌های مذهبی در ایران، هزینه‌های معقولانه‌ی تحصیل در مالزی و دسترسی به فناوری‌های پیشرفته و همکاری‌های بین‌المللی همبستگی دارد (Kazemi, Baghbanian, Maymand, & Rahmani, 2018). بنابراین طی سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۱۲ و همزمان با دوران رکود اقتصادی، کشور مالزی به اولین مقصد دانشجویان ایرانی تبدیل می‌شود و طی این پنج سال، مهاجرت دانشجویان ایرانی به مالزی به حدی رشد پیدا می‌کند که از تعداد دانشجویان ایرانی که به آمریکا مهاجرت می‌کردند، پیشی می‌گیرد. یکی از دلایل علاقه‌مندی

تعداد دانشجویان ایرانی در مالزی از سال ۲۰۰۰ تا سال ۲۰۱۱ با افزایش چشمگیری همراه بوده است و از ۱۲۲ نفر به ۹ هزار و ۳۱۱ نفر افزایش یافته است اما این روند بعد از سال ۲۰۱۱ با روندی کاهشی همراه بوده است و از ۹ هزار و ۳۱۱ نفر در این سال به ۳ هزار و ۱۰۹ نفر در سال ۲۰۱۸ کاهش یافته است. مطابق پیمایش صورت گرفته بر روی ۲۵۰ نفر دانشجوی ایرانی در مالزی، هزینه‌ی پایین تحصیل و زندگی در این کشور، حضور شرکت‌های بین‌المللی در مالزی، فناوری‌های آموزشی منحصر به فرد در دانشگاه‌ها، ورود آسان به دانشگاه‌ها و آزادی‌های اجتماعی بیشتر نسبت به ایران، از دلایل اصلی مهاجرت دانشجویان ایران به این

ایرانیان به تحصیل در کشور مالزی در این سال‌ها، بورس‌هایی بود که وزارت علوم به دانشجویان ایرانی برای تحصیل در مالزی اعطا می‌کرد. قرار گرفتن بسیاری از دانشگاه‌های کشور مالزی در لیست دانشگاه‌هایی که مدرک‌شان از نظر وزارت علوم ایران معتبر نیست (در سال ۲۰۱۱) و مشکلات اقتصادی مالزی و کاهش شدید بودجه آموزش عالی این کشور در سال ۲۰۱۶ که موجب

افزایش شهریه‌ها، قطع بورسیه‌ها، کمک هزینه‌های تحصیلی، بودجه‌های تحقیقاتی و کاهش هزینه پرداخت به اساتید به ویژه اساتید خارجی دانشگاه‌های مالزی شده است، را می‌توان از جمله دلایل کاهش دانشجویان بین‌المللی و به طور خاص دانشجویان ایرانی که به نسبت سایر دانشجویان بیشتر به برنامه‌های حمایتی وابسته هستند برای تحصیل در مالزی قلمداد کرد.

● جمعیت دانشجویان ایرانی در ایتالیا

نمودار ۱۴۷- تعداد دانشجویان ایرانی در ایتالیا (۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷)

(UNESCO Institute for Statistics, 2020b)

جمعیت دانشجویان ایرانی در ایتالیا طی سال‌ها ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷ با پشت سر گذاشتن افزایشی خیره‌کننده از ۴۲۰ نفر در سال ۲۰۰۰ به ۴ هزار و ۲۶۵ نفر در سال ۲۰۱۷ افزایش یافته است. بخش اعظمی از ایرانیانی که وارد ایتالیا می‌شوند دانشجویانی هستند که به دلایل تحصیلی مهاجرت کرده‌اند. دلایل مختلفی موجب افزایش اقبال دانشجویان ایرانی به تحصیل در ایتالیا شده است که برخی از آنها عبارتند از: بیشتر دانشجویان ایرانی به دلیل فرایند پذیرش آسان در دانشگاه و دسترسی به بورس‌های تحصیلی به ایتالیا می‌آیند. با توجه به

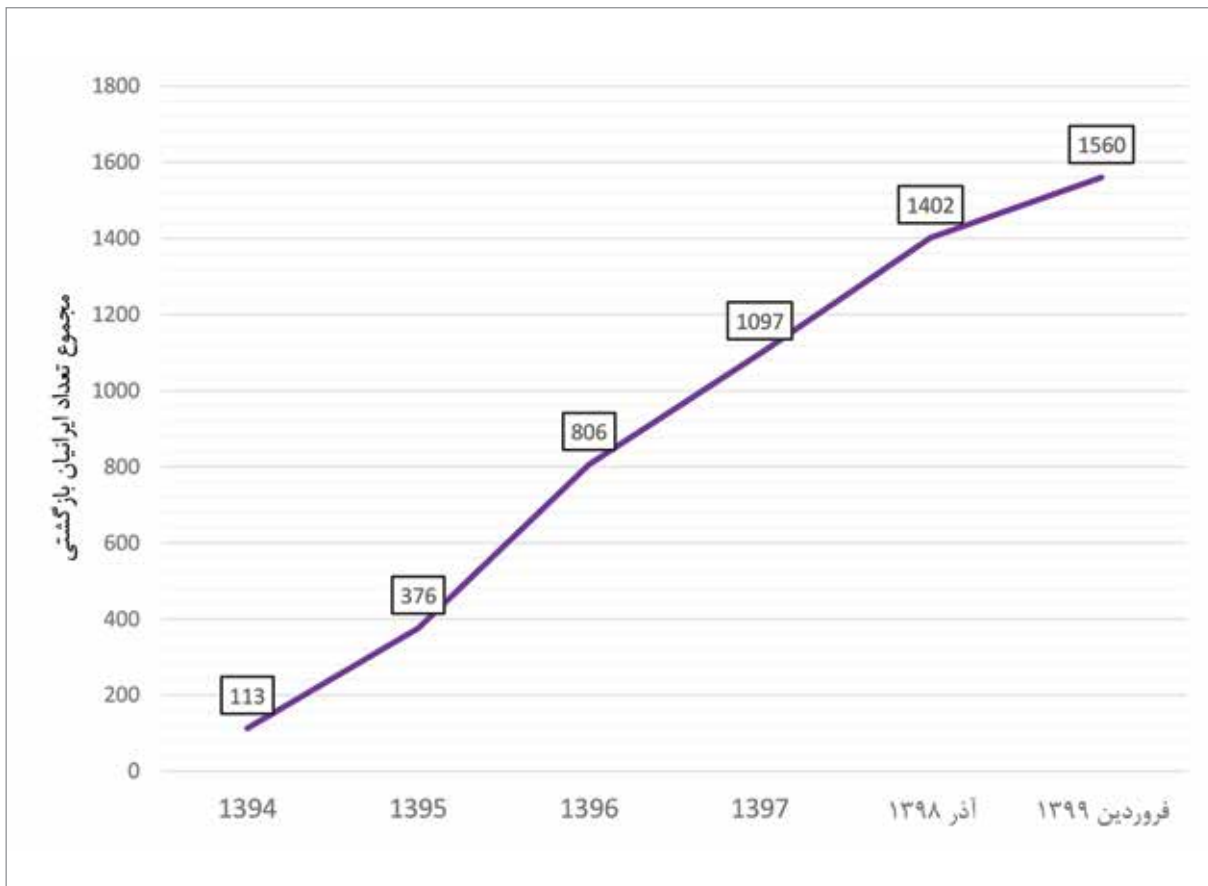
اینکه بسیاری از دانشگاه‌های ایتالیا دوره‌هایی را ارائه می‌دهند که محدودیتی در تعداد دانشجویان ثبت نام شده و بورسیه تحصیلی برای دانشجویان خارجی کم درآمد ندارد، بسیاری از دانشجویان جوان ایرانی مشتاقانه اقدام به ثبت نام در دانشگاه‌های ایتالیا می‌کنند. براساس داده‌های موجود در بایگانی سفارت ایران در رم، بین سال‌های ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۳ میلادی سالانه بین ۶۰۰ تا ۱۰۰۰ دانشجوی جدید ایرانی وارد ایتالیا شده‌اند. علاوه بر صندوق بورس تحصیلی که توسط دانشگاه‌ها ارائه می‌شود، بسیاری از دانشجویان ایرانی در ایتالیا

ایتالیا در ایران وابسته است، مکانیزمی را فراهم آورده که از طریق آن دانشجویان ایرانی که متقاضی تحصیل در ایتالیا هستند، می‌توانند واجد شرایط برای اخذ ویزای تحصیلی در ایتالیا شوند.

۳-۳- بازگشت ایرانیان خارج از وطن

۳-۳-۱- جمعیت ایرانیان بازگشتی

نیز می‌توانند از بورسیه‌های ارائه شده توسط دولت ایران بهره‌مند شوند. در صورت واجد شرایط بودن، دانشجویانی که در دفاتر کنسولی ایران در ایتالیا ثبت‌نام می‌کنند، بورس تحصیلی معادل تقریباً هزار یورو در هر ترم دریافت می‌کنند. این فرایند توسط دولت ایران و به منظور بررسی تعداد و هویت جوانان ایرانی مقیم خارج از کشور طراحی شده است (Mostafavi Mobasher, 2018). هم‌چنین وجود مدرسه ایتالیایی در تهران که به سفارت

نمودار ۱۴۸- نمودار تجمعی تعداد ایرانیان بازگشتی با آغاز طرح همکاری با متخصصان و دانشمندان ایرانی غیر مقیم (آمار دریافتی از معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری، ۱۳۹۹)

و دانشمندان ایرانی غیرمقیم، به منظور انتقال دانش، تجربه و ایده‌های فناورانه به کشور و هم‌چنین ایجاد ارتباط مؤثر دانشمندان و متخصصان ایرانی غیرمقیم با هم‌تایان داخلی و مراکز علمی و فناوری منتخب توسط معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری و مرکز تعاملات بین‌المللی علم و فناوری طراحی شده و از اسفند سال ۱۳۹۴ به صورت رسمی آغاز شده است. هدف اصلی این

به طور کلی تاکنون هیچ آمار دقیق و مشخصی از میزان بازگشت ایرانیان خارج از وطن تهیه نشده است، برنامه‌ای نیز در راستای بازگرداندن این افراد برای خدمت به کشور، بکار گرفته نشده است. تنها اقدامی که در این راستا شکل گرفته، طرح همکاری با متخصصان و دانشمندان ایرانی غیر مقیم است که به منظور تسهیل شرایط ایرانیان بازگشتی ایجاد شده است. طرح همکاری با متخصصان

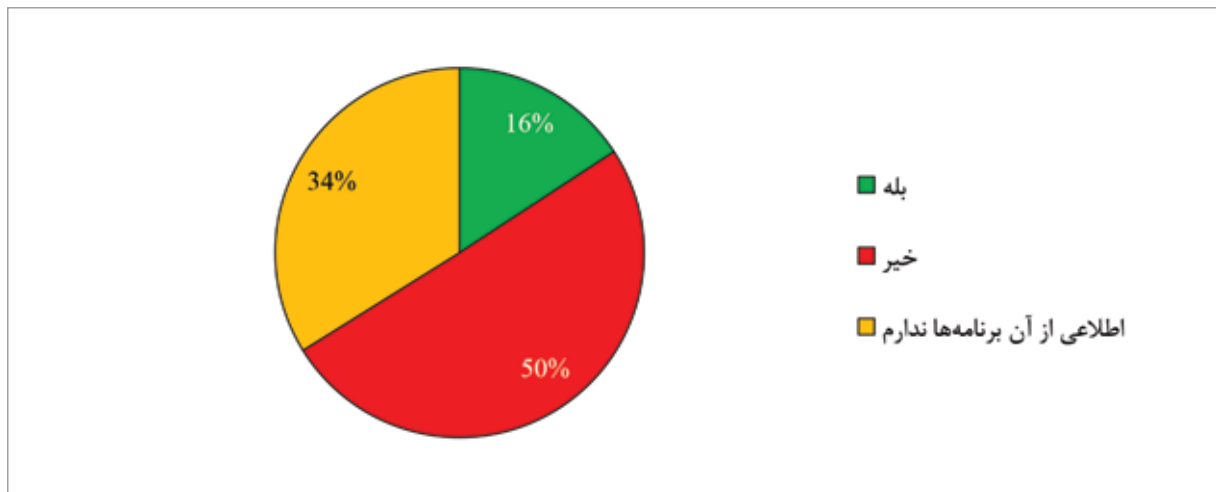
طرح ایجاد سازوکاری جهت بهره‌مندی از دانش و تجارت ارزشمند دانشمندان و متخصصان ایرانی غیرمقیم در قالب برنامه‌هایی همچون پسادکتری، فرصت مطالعاتی، اساتید مدعو و معین، فعالیت‌های فناورانه و برگزاری سخنرانی و کارگاه تخصصی با تأکید بر مدل چرخش نخبگان تعریف شده است. از جمله مهم‌ترین دستاوردهای این طرح می‌توان به ارائه تسهیلات به بیش از هزار و ۴۰۰ نفر از فارغ‌التحصیلان بازگشتی اشاره کرد.

همان‌طور که از نمودار بالا مشخص است، تعداد متخصصان ایرانی بازگشتی از اسفند ۱۳۹۴ تا فروردین ۱۳۹۹ به ۱۵۶۰ نفر رسیده است. به عبارت دیگر، از زمان آغاز رسمی طرح همکاری با متخصصان ایرانی، به طور متوسط روزانه بیش از یک متخصص ایرانی به کشور بازگشته است.

بر اساس نتایج پیمایش سنجش میل به مهاجرت دانشجویان و فارغ‌التحصیلان ایرانی توسط رصدخانه مهاجرت ایران در سال ۱۳۹۷ شمسی، ۱۶ درصد از کسانی که میل به مهاجرت دارند، می‌خواهند دوباره برای زندگی به ایران بازگردند، در حالیکه ۳۸ درصد از آنان تمایلی برای بازگشت به کشور ندارند. از طرف

دیگر، حدود نیمی از افرادی که می‌خواهند مهاجرت کنند، هنوز تصمیم قطعی برای ماندن در خارج از کشور و یا بازگشت به وطن‌شان نگرفته‌اند. بنابراین این افراد به طور بالقوه قابلیت بازگشت به کشور را دارند و در صورت فراهم شدن بستر مناسب برای بازگشت دانشجویان خارج از وطن و تدارک امکان بیرونی ایفای نقش در جهت اصلاح و پیشرفت کشور، تصمیم این افراد می‌تواند در راستای بازگشت به کشور تغییر کند.

یکی دیگر از مسائل حائز اهمیت در برقراری ارتباط با تعداد بیش‌تری از دانشجویان و تحصیل‌کردگان مهاجر، اطلاع‌رسانی مناسب نسبت به برنامه‌های حمایتی دولت است. در پرسشنامه "عوامل موثر بر خروج و بازگشت ایرانیان مهاجر" که در سال ۱۳۹۶ اجرا شده است (صلواتی، ۱۳۹۶)، حدود نیمی از افراد اذعان کرده‌اند که از این برنامه‌ها بهره‌مند نشده‌اند و حدود ۳۴ درصد نیز نسبت به برنامه‌های حمایتی دولت اطلاعی ندارند و در صورت افزایش آگاهی بخشی در این زمینه، میل به بازگشت و جمعیت دانشجویان و متخصصان ایرانی خارج از وطن می‌تواند افزایش یابد. این موضوع در نمودار زیر نشان داده شده است.

نمودار ۱۴۹- پاسخ ایرانیان خارج از کشور به سوال "آیا تا کنون به عنوان مهاجر ایرانی از برنامه‌های حمایتی دولت بهره‌مند شده‌اید؟"

۳-۴- جریان ورودی دانشجویان بین‌المللی به ایران

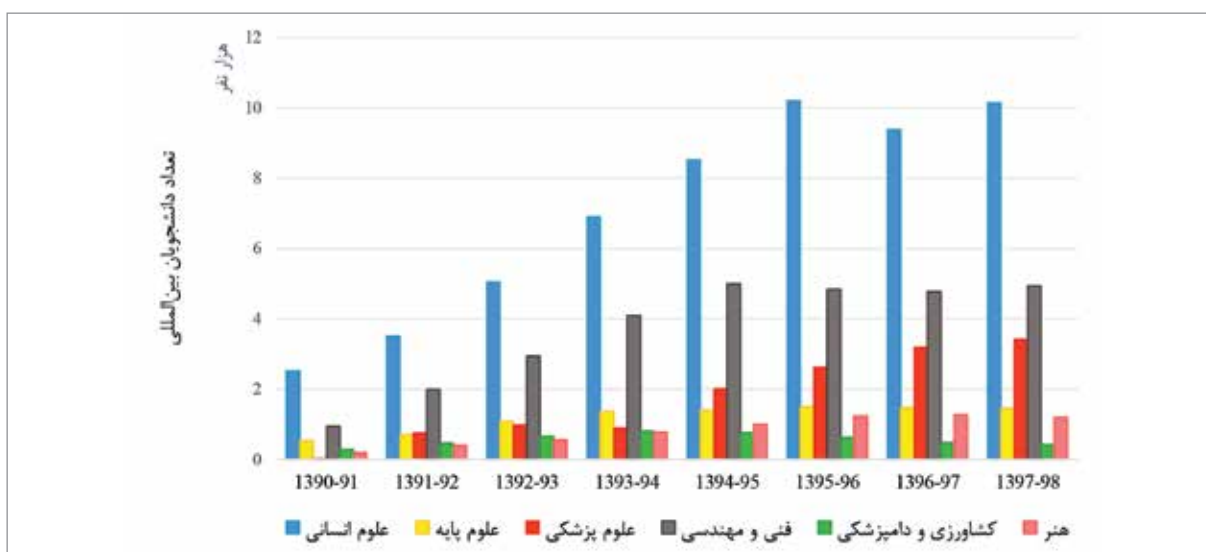
۳-۴-۱- جمعیت دانشجویان بین‌المللی در ایران

نمودار ۱۵۰- تعداد دانشجویان بین‌المللی در ایران از سال ۱۳۹۰-۹۱ تا ۱۳۹۷-۹۸ به تفکیک جنسیت (مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، ۱۳۹۸)

حضور مردان و زنان بین‌المللی در ایران جهت تحصیل رو به افزایش است و زنان کمتری تمایل به تحصیل در ایران دارند. هم‌اکنون ۵۵ درصد دانشجویان بین‌المللی در ایران مرد و ۴۵ درصد زن هستند.

تعداد دانشجویان بین‌المللی در ایران طی سال‌های تحصیلی ۱۳۹۰-۹۱ تا ۱۳۹۷-۹۸ با رشدی تقریباً ۴/۵ برابری همراه بوده است و از ۴ هزار و ۵۱۲ نفر در سال تحصیلی ۱۳۹۰-۹۱ به ۲۱ هزار و ۶۰۱ نفر در سال تحصیلی ۱۳۹۷-۹۸ رسیده است. همچنین شکاف بین

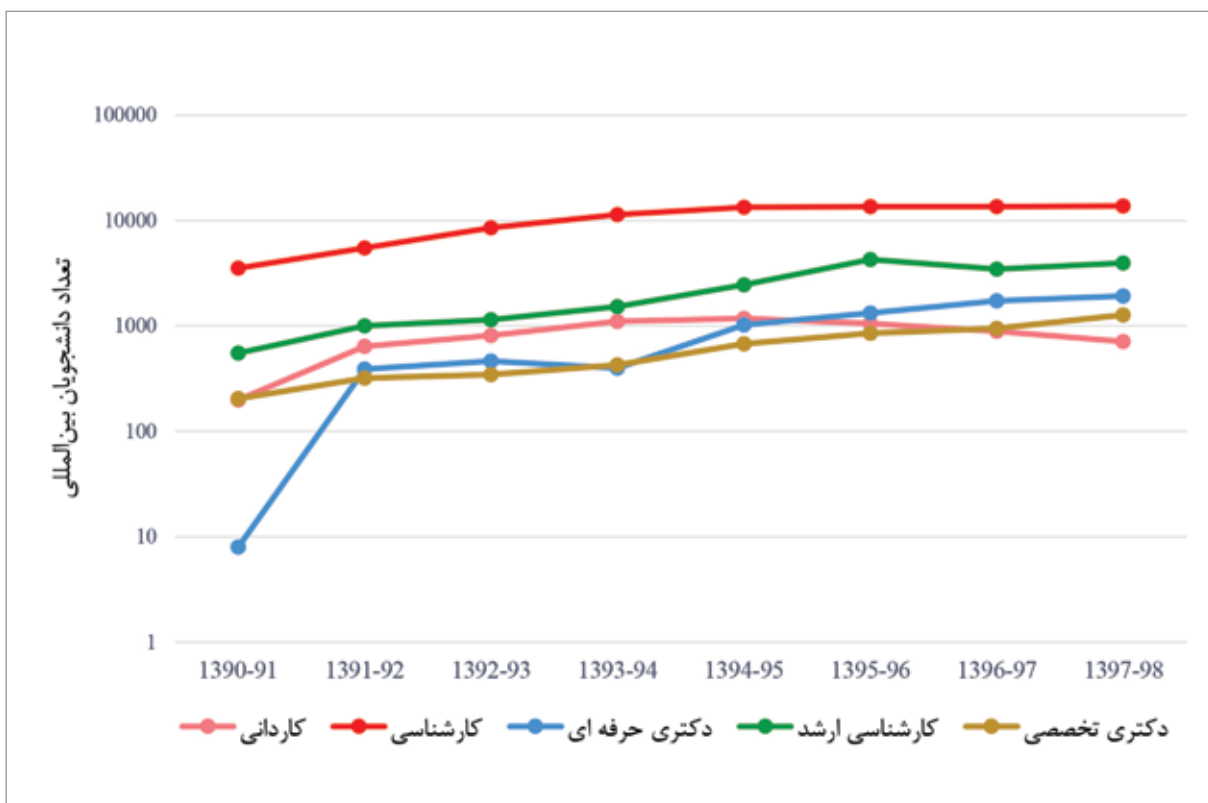

نمودار ۱۵۱- تعداد دانشجویان غیر ایرانی به تفکیک گروه تحصیلی از سال ۱۳۹۰-۹۱ تا ۱۳۹۷-۹۸ (مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، ۱۳۹۸)

غیرپزشکی در دسترس قرار گرفته است و برای پذیرش مستقیم دانشجویان بستری فراهم گردیده است. در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ رشته‌های مرتبط با علوم انسانی، فنی و مهندسی و علوم پزشکی به ترتیب با ۴۷، ۲۳ و ۱۶ درصد سه حوزه برتر دانشجویان بین‌المللی برای تحصیل در ایران بوده است. رشته‌های مرتبط با علوم پایه، هنر و کشاورزی و دامپزشکی به ترتیب در جایگاه‌های بعدی حوزه‌های علاقه دانشجویان برای تحصیل در ایران بوده است.

دانشجویان بین‌المللی در ایران بیشتر مشغول به تحصیل در رشته‌های علوم انسانی هستند اما باید توجه کرد که تقاضا برای ورود به رشته‌های پزشکی در ایران رو به افزایش است که این امر ناشی از برنامه‌های وزارت بهداشت است که از سال ۱۳۹۴، تمامی برنامه‌های آموزشی را به زبان انگلیسی بر روی وبسایت دانشگاه‌ها قرار داد و برای دانشجویان بین‌المللی قابل استفاده کرد. از سوی دیگر با راه‌اندازی وبسایت تحصیلات در ایران^۱، تمامی برنامه‌های آموزشی دانشگاه‌های علوم پزشکی و

نمودار ۱۵۲- تعداد دانشجویان غیر ایرانی به تفکیک دوره تحصیلی از سال ۹۱-۱۳۹۰ تا ۹۸-۱۳۹۷ (مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، ۱۳۹۸)

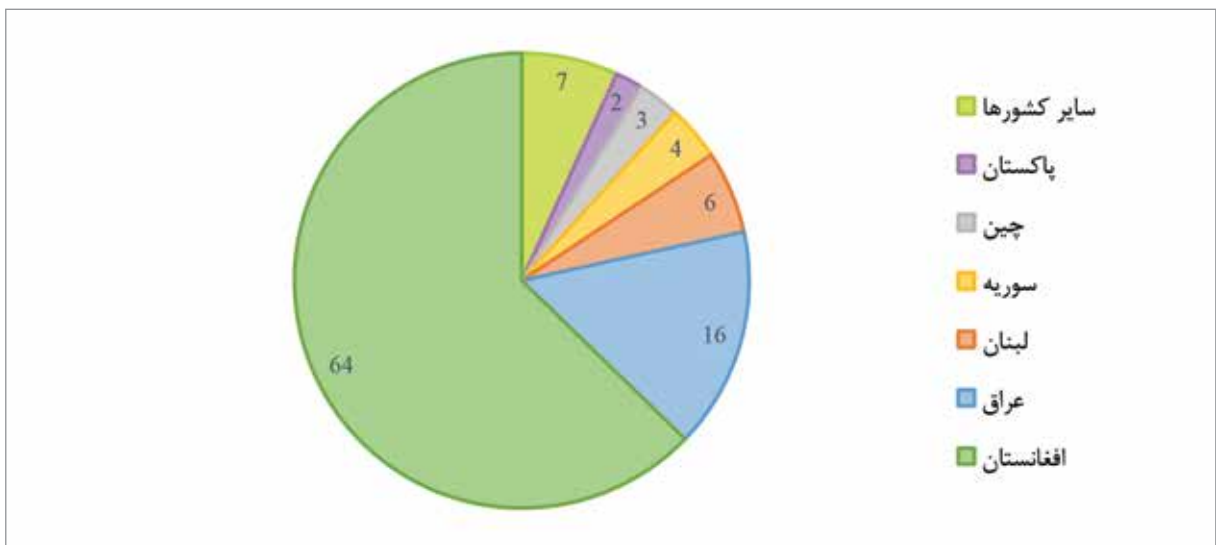
اختصاص داده است. دوره تحصیلی کارشناسی ارشد با ۱۸ درصد، دکترای عمومی با ۹ درصد، دکترای تخصصی با ۶ درصد و کاردانی با ۳ درصد در رتبه‌های بعدی بیشترین تعداد دانشجویان بین‌المللی قرار گرفته‌اند.

عمده جمعیت دانشجویان بین‌المللی در ایران را دانشجویان مقطع کارشناسی تشکیل می‌دهند. تنها در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷، مقطع تحصیلی لیسانس با ۶۴ درصد بیشترین تعداد دانشجویان بین‌المللی را به خود

۳-۴-۲- کشورهای اصلی دانشجوی فرست به ایران

شکل ۷- جریان ورودی دانشجویان بین‌المللی به ایران در سال ۲۰۱۷
(UNESCO Institute for Statistics, 2020a)

نمودار ۱۵۳- سهم هر یک از کشورهای دانشجوی فرست به ایران در سال ۱۳۹۷-۹۸
(مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی، ۱۳۹۸)

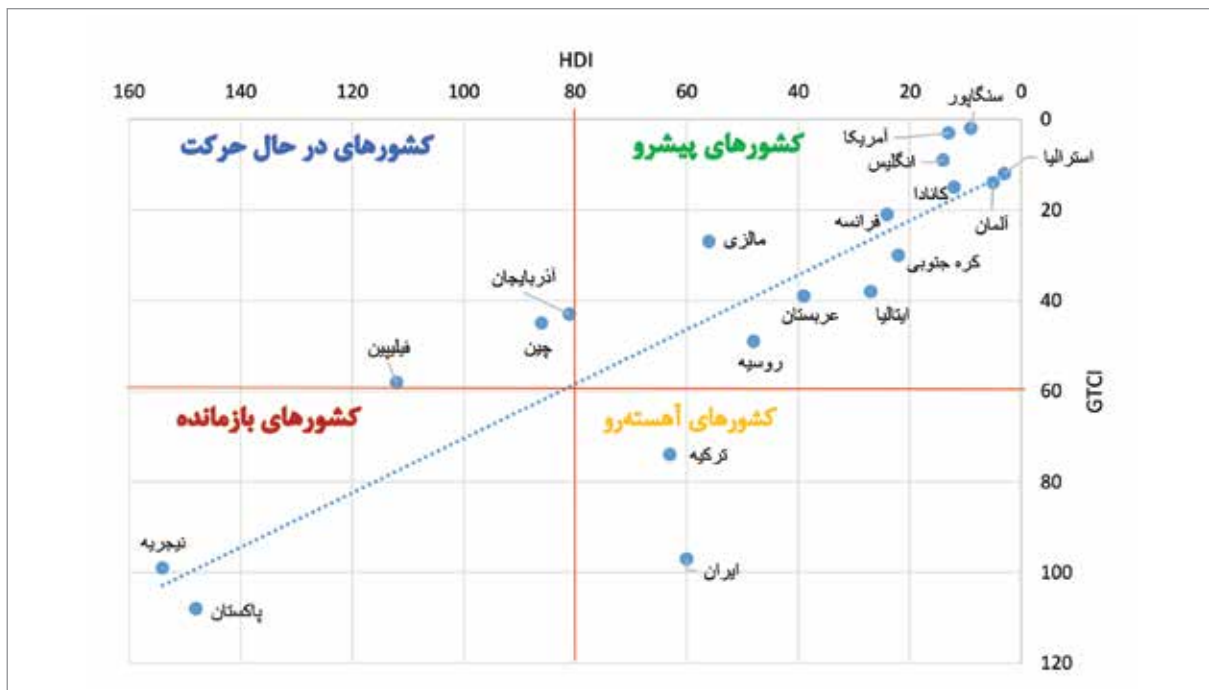
بین‌المللی، رتبه سوم دانشجویفرستی به کشور ایران را داشته است. این سه کشور در مجموع ۸۶ درصد از جمعیت دانشجویان بین‌المللی در ایران را تشکیل می‌دهند که بیانگر تمرکز ایران بر جذب دانشجویان خارجی از کشورهای منطقه است. پس از این سه کشور، کشورهای سوریه، چین و پاکستان به ترتیب در رده‌های بعدی دانشجویفرستی به ایران قرار می‌گیرند

مهم‌ترین کشورهای دانشجوی فرست به ایران، کشورهای آسیایی هستند. در سال ۱۳۹۷-۹۸، کشور افغانستان با اعزام حدود ۱۳ هزار و ۸۵۱ دانشجو به ایران، مهم‌ترین کشور دانشجویفرست به ایران بوده است. در همین سال، کشور عراق با ارسال ۲ هزار و ۸۱۰ دانشجوی بین‌المللی، رتبه‌ی دوم را در دانشجویفرستی به ایران داشته است و در نهایت کشور لبنان با ارسال هزار و ۳۶۸ دانشجوی

۳-۵- جایگاه ایران در شاخص‌های توسعه منابع انسانی و رقابت پذیری استعدادها

کشورها در سیاست‌گذاری و مدیریت استعدادها، دو رویکرد کلی را دنبال می‌کنند. رویکرد اول به پرورش و شکوفایی استعدادها در داخل اشاره می‌کند و رویکرد دوم حالتی است که کشورها حداقل در کوتاه مدت و به اندازه‌ی نیاز خود توانایی پرورش استعدادها را ندارند و از طریق سیاست‌های مهاجرتی به جذب و نگهداشت استعدادها از خارج از کشور روی می‌آورند. در نمودار زیر از رتبه شاخص توسعه منابع انسانی (HDI, 2019)^۱ برای نشان دادن رویکرد داخلی و از رتبه شاخص جهانی رقابت پذیری برای استعدادها (GTCI, 2019)^۲ برای نشان دادن وضعیت کشورها از منظر رقابت برای استعدادها استفاده شده است. کشورها بر اساس دو شاخص توسعه منابع انسانی و شاخص جهانی رقابت پذیری برای استعدادها، در چهار دسته‌ی کلی قرار می‌گیرند که عبارت‌اند از: کشورهای پیشرو^۳، کشورهای در حال حرکت^۴، کشورهای آهسته‌رو^۵ و کشورهای بازمانده^۶.

کشورهای پیشرو، کشورهایی هستند که به لحاظ هر دو شاخص توسعه منابع انسانی و رقابت پذیری برای استعدادها حائز رتبه‌های ممتاز هستند. استرالیا، آمریکا، کانادا، آلمان و سنگاپور کشورهای شاخص این دسته هستند. **کشورهای در حال حرکت**، کشورهایی هستند که در هر دو شاخص توسعه منابع انسانی و شاخص جهانی رقابت پذیری برای استعدادها در وضعیت نسبتاً مناسبی قرار دارند، این کشورها با اتخاذ برنامه‌های مختلف به فکر کم کردن فاصله‌ی خود با کشورهای دسته اول هستند. **کشورهای آهسته‌رو**، کشورهایی هستند که از منظر شاخص توسعه منابع انسانی در وضعیت خوبی قرار دارند اما از منظر شاخص جهانی رقابت پذیری برای استعدادها در وضعیت نامناسبی قرار دارند. این کشورها به تازگی برنامه‌های بین‌المللی سازی آموزش عالی را با تمرکز بیشتر بر کشورهای همسایه در دستور کار خود قرار داده‌اند. **کشورهای بازمانده**، کشورهایی هستند که در هر دو شاخص توسعه منابع انسانی و رقابت پذیری برای استعدادها از وضعیت نامناسبی برخوردارند.

1. Human Development Index
 1. Global Talent Competitiveness Index
 1. pioneer
 1. Movers
 1. Limpers
 1. Laggards

بررسی وضعیت ایران به لحاظ دو شاخص توسعه منابع انسانی و رقابت پذیری برای استعدادهای نشان می‌دهد که کشور ایران به لحاظ پرورش نیروی انسانی ماهر در وضعیت مناسبی قرار دارد اما در شاخص رقابت پذیری برای استعدادهای از وضعیت مناسبی برخوردار نیست. شاهد این مدعا، رتبه ایران در دو مولفه انتشارات علمی و کیفیت مراکز آموزشی (پیلار نوآوری) در شاخص رقابت پذیری جهانی (Global Competitiveness Index) است که هر ساله توسط مجمع جهانی اقتصاد منتشر می‌شود و در سال ۲۰۱۹ کشور ایران به ترتیب در دو شاخص ذکر شده رتبه ۴۲ و ۱۵ را به خود اختصاص داده است اما بررسی وضعیت ایران در شاخص رقابت پذیری برای استعدادهای نشان می‌دهد که ایران به جز در مولفه مهارت‌های دانش جهانی (رتبه ۶۳ در سال ۲۰۱۹) در بقیه شاخص‌ها از وضعیت مناسبی برخوردار نیست. مقایسه مولفه‌های مهارت‌های دانش جهانی از شاخص رقابت پذیری برای استعدادهای (GTCI) و مهارت فارغ التحصیلان دانشگاهی (رتبه ۱۳۶ در سال ۲۰۱۹) در ایران از شاخص رقابت پذیری جهانی (Global Competitiveness Index) بیانگر این واقعیت است که اگرچه ایران از توانایی بالایی برای رشد و پرورش نیروی انسانی ماهر برخوردار است اما مهارت این نیروها بدون توجه به نیازهای داخلی و با تمرکز بیشتر بر مسائل کشورهای غربی و پیشرفته پرورش یافته و عملاً امکان بهره‌مندی از توانایی این نیروها در داخل به دلیل عدم وجود بسترهای مناسب وجود ندارد. بنابراین غفلت از نیازها و مسائل داخلی در شکل‌گیری نظام مهارتی فارغ التحصیلان دانشگاهی و همچنین عدم وجود بسترهای مناسب بکارگیری این متخصصان موجب ایجاد شکافی عمیق میان کیفیت متخصصان و فارغ التحصیلان دانشگاهی با سطح مهارتی این متخصصان و فارغ التحصیلان شده است. این امر می‌تواند زمینه‌های دلسردی و ناامیدی متخصصان ایرانی را نسبت به اثر گذاری و حل مشکلات داخلی فراهم آورده و آنها را روانه کشورهای کند که قدردان این استعدادهای هستند. بدیهی است که توجه به مسائل و مشکلات داخلی در

پرورش متخصصان و فارغ التحصیلان دانشگاهی و ایجاد بسترهای مناسب برای بکارگیری این سرمایه‌های انسانی علاوه بر حفظ و نگهداشت و برخورداری از منافع آنها در کشور، می‌تواند ایران را در سال‌های آتی به کشوری ممتاز در زمینه‌های علمی و تکنولوژیک در سطح منطقه‌ای و جهانی بدل نماید.

۳-۶- جایگاه ایران در جریان جابه‌جایی‌های دانشجویی

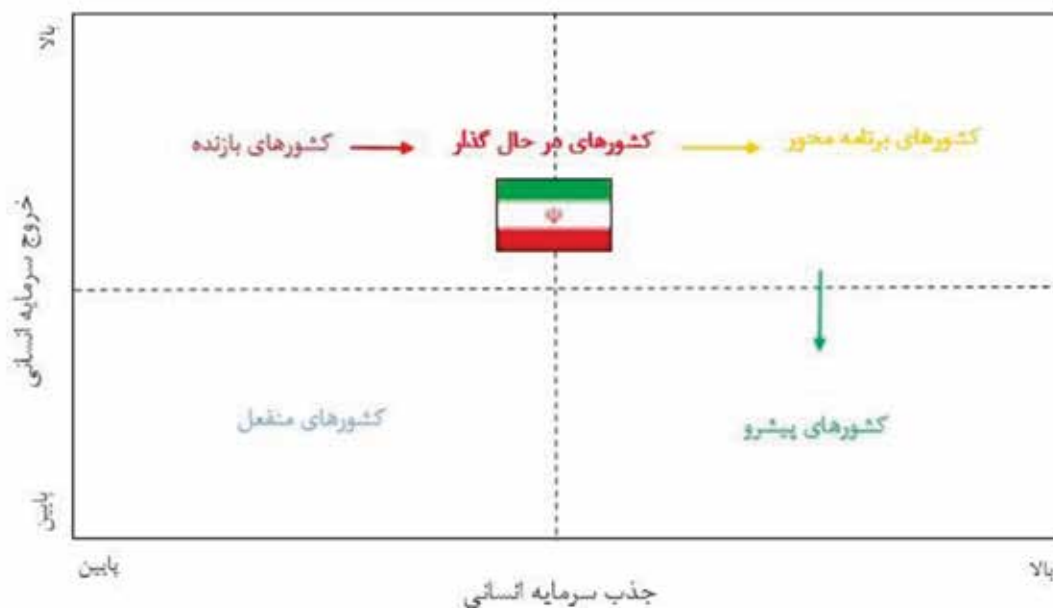
از آنجا که سرمایه انسانی در حال تبدیل شدن به مرکز اصلی رشد و توسعه اقتصادی جوامع است، دسترسی به افراد با استعداد و ماهر یکی از عوامل اساسی تعیین‌کننده چشم‌انداز آتی یک کشور محسوب می‌شود. مطابق تعریف شاخص جذابیت برای استعدادهای در سازمان همکاری و توسعه اقتصادی^۱، دانشجویان جزو استعدادهای محسوب می‌شوند. بنابراین تلاش در جهت جذب دانشجویان بین‌المللی و بازگشت یا باز بهره‌مندی از دانشجویان مشغول به تحصیل یا فارغ التحصیل در خارج از کشور، می‌تواند موجب افزایش سرمایه انسانی در یک کشور شود. همان‌طور که در بخش جابه‌جایی دانشجویان بین‌المللی در فصل اول، به تفصیل بررسی شد، کشورها از لحاظ دسترسی به دانشجویان و نخبگان، به پنج گروه کلی تقسیم می‌شوند.

کشورهای پیشرو، شامل کشورهای سنتی دانشجو پذیر و کشورهای نوظهور در بازار جذب دانشجویان بین‌المللی است. کشورهای سنتی دانشجو پذیر، کشورهایی هستند که از دیرباز جزو مقاصد محبوب دانشجویان بین‌المللی بوده‌اند. کشورهای نوظهور در بازار جذب دانشجویان بین‌المللی نیز در دو دهه‌ی اخیر، با بکارگیری سیاست‌های اثربخش، به جذب تعداد بسیار زیادی از دانشجویان بین‌المللی پرداخته‌اند. **کشورهای برنامه محور**، در گذشته با بحران خروج دانشجویان بین‌المللی مواجه بوده‌اند، اما در دو دهه‌ی اخیر و با بکارگیری سیاست‌های مناسب در راستای مدیریت جابه‌جایی‌های دانشجویی، توانسته‌اند به حل این مسئله بپردازند و استفاده‌ی بهینه‌ای از جابه‌جایی و چرخش نخبگان و

1. OECD Talent Attractiveness Index

کشورهای بازنده، دو دهه گذشته با مشکل خروج بالای دانشجویان مواجه بوده‌اند، از طرف دیگر، ظرفیت کافی برای جذب دانشجویان خارجی و یا بازگرداندن دانشجویان خود از خارج از کشور ندارند. **کشورهای منفعل** نیز سطح پایینی از جذب و خروج دانشجویان دارند و تمایلی به چرخش نخبگان و استفاده از ظرفیت علمی و فناوری سایر کشورها از کانال جابه‌جایی‌های دانشجویی ندارند.

دانشجویان بین‌المللی داشته باشند. **کشورهای در حال گذار**، دارای سطح بالایی از خروج دانشجویان خود هستند اما به واسطه‌ی اعمال برنامه‌های محدودی که اخیراً در راستای جذب دانشجویان خارجی یا بازگرداندن دانشجویان خود از خارج از کشور داشته‌اند، توانسته‌اند بخشی از خسارات ناشی از خروج سرمایه انسانی خود را جبران کنند، اما همواره موفق نشده‌اند خالص جذب دانشجویان بین‌المللی را از تراز منفی به مثبت برسانند.

شکل ۸- جایگاه ایران بر اساس میزان بهره‌مندی از جابه‌جایی دانشجویان

نمودار ۱۵۴- خالص جذب دانشجویان بین‌المللی در کشور ایران (۲۰۰۳ تا ۲۰۱۷) (UNESCO Institute for Statistics, 2020a)

ایران یک کشور دانشجو فرست و دانشجو پذیر است. طی سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۸، تعداد دانشجویان بین‌المللی در ایران افزایش یافته است و از حدود هزار و ۴۰۰ نفر به حدود ۲۱ هزار نفر رسیده است. از طرف دیگر، تعداد دانشجویان ایرانی در خارج از کشور نیز طی همین سال‌ها افزایش یافته است و از تراز ۱۹ هزار نفر در سال ۲۰۰۳ به تراز ۵۳ هزار نفر در سال ۲۰۱۷ رسیده است. بدین ترتیب تعداد دانشجویان بین‌المللی در ایران در یک روند منظم و به صورت صعودی افزایش یافته است؛ اما تعداد دانشجویان ایرانی در خارج از کشور طی همین سال‌ها علیرغم اینکه روندی افزایشی داشته است؛ در سال‌های اخیر ثابت شده و در تراز ۵۲ هزار نفر باقی مانده است. کشور ایران از کشورهای سنتی دانشجو فرست است و در سال ۲۰۱۱، دوازدهمین کشور اعزام کننده دانشجو در دنیا بوده است، اما این رتبه در سال ۲۰۱۷ تنزل یافته است و به جایگاه ۲۰ رسیده است. این در حالی است که وضعیت کشور ما از لحاظ دانشجو پذیری نیز بهبود یافته و از رتبه ۵۷ دانشجو پذیری در سال ۲۰۱۲ صعود کرده و در سال ۲۰۱۶ رتبه ۴۲ را در این زمینه کسب کرده است (UIS, 2019b)؛ (UIS, 2019a).

مهم‌ترین کشورهای دانشجو فرست به ایران، کشورهای آسیایی هستند. در سال ۲۰۱۸، کشور افغانستان با اعزام حدود ۱۴ هزار دانشجو به ایران، مهم‌ترین کشور دانشجو فرست به ایران بوده است. در همان سال، کشور عراق با ارسال بالغ بر ۳ هزار و پانصد دانشجوی بین‌المللی، رتبه‌ی دوم را در دانشجو فرستی به ایران داشته است و در نهایت کشور لبنان با ارسال حدود هزار دانشجوی بین‌المللی، رتبه سوم دانشجو فرستی به این کشور را داشته است. پس از این سه کشور، کشورهای سوریه، چین و پاکستان به ترتیب در رده‌های دیگر دانشجو فرستی به ایران قرار می‌گیرند.

جمهوری اسلامی ایران از بدو تأسیس خود، رویکرد جذب دانشجویان بین‌المللی را سرلوحه برنامه‌های فرهنگی خود قرار داد و با تأسیس دانشگاه بین‌المللی اسلامی ایران در سال ۱۹۸۳ که بعدها به دانشگاه بین‌المللی امام خمینی تغییر نام یافت، وظیفه جذب دانشجویان بین‌المللی را در سال ۱۹۹۴ به این دانشگاه واگذار نمود تا با تشکیل دبیرخانه مرکزی به پذیرش دانشجویان خارجی اقدام کند (نوازی، ۱۳۹۰). در طول دست کم دو دهه‌ی گذشته، در

اسناد بالادستی ضرورت توجه به نقش و اهمیت فعالیت‌ها و برنامه‌های بین‌المللی دانشگاه‌ها در پیشبرد اهداف توسعه‌ای کشور، تصریح شده است. در برخی از این اسناد، توجه به راهبردهای بین‌المللی توسعه آموزش عالی به صورت پراکنده به چشم می‌خورد. پراکنده بودن به این معناست که بین‌المللی شدن برخی خدمات و کارکردهای بین‌المللی آموزش عالی در اسناد بالادستی کشور مورد تأکید بوده است، اما این تأکیدها از منظر و رویکرد مشخصی پیروی نمی‌کنند. در قانون اساسی، سند چشم‌انداز، نقشه جامع علمی کشور و برنامه پنجم و ششم توسعه، بین‌المللی شدن آموزش عالی مورد تأکید قرار گرفته است. طبق هدف و سیاست‌گذاری صورت گرفته در قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه، تعداد دانشجویان بین‌المللی در ایران تا سال ۱۴۰۰ باید به ۷۵ هزار نفر افزایش یابد. با این وجود تا به امروز که تنها یک سال تا موعد مقرر باقی مانده است، دستیابی به ۲۸ درصد از این هدف محقق شده است.

علاوه بر این، طرح همکاری با متخصصان و دانشمندان ایرانی غیرمقیم، به منظور انتقال دانش، تجربه و ایده‌های فناورانه به کشور و همچنین ایجاد ارتباط مؤثر دانشمندان و متخصصان ایرانی غیرمقیم با هم‌تایان داخلی و مراکز علمی و فناوری منتخب توسط معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری و بنیاد ملی نخبگان طراحی شده و از اسفند سال ۱۳۹۴ به صورت رسمی آغاز شده است. از جمله مهم‌ترین دستاوردهای این طرح می‌توان به ارائه تسهیلات به بیش از ۱۵۰۰ نفر از فارغ‌التحصیلان بازگشتی اشاره کرد.

بنابراین اهتمام به بین‌المللی شدن آموزش عالی از طریق جذب دانشجویان خارجی و تسهیل بازگشت دانشجویان ایرانی خارج از کشور، در اسناد بالادستی مورد توجه قرار گرفته است، اما بین‌المللی شدن آموزش عالی در ایران از بعد عملی پیشرفت چندانی نداشته است. با توجه به اینکه ضرورت بکارگیری رویکرد چرخش نخبگان در ایران مشخص شده است، اگر پیاده سازی سیاست‌های هدف‌گذاری شده در کشور به درستی صورت گیرد، امکان گذار ایران از یک کشور بازنده به یک کشور برنامه محور وجود دارد. اما در صورتی که توجه کافی به اجرای برنامه‌های در دستور کار مبذول نگردد، نه تنها پیشرفتی صورت نخواهد گرفت، بلکه با پسرفت، در زمره‌ی کشورهای بازنده قرار خواهد گرفت.

سالنامه
مهاجرتی ایران
۱۳۹۹

۲۰۸

فصل چهارم:
وضعیت و جایگاه ایران
در مهاجرت های اجباری و پناهندگی

I r a n M i g r a t i o n O u t l o o k 2 0 2 0

فصل چهارم: وضعیت و جایگاه ایران در مهاجرت های اجباری و پناهندگی

به طور کلی بر اساس یافته های سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، در مجموع تعداد اتباع خارجی در استان های کشور یک میلیون و ۶۵۴ هزار و ۳۸۸ نفر می باشد. با توجه به اینکه بیشترین جمعیت اتباع خارجی در ایران، متعلق به اتباع کشورهای افغانستان و عراق است، در این فصل به ارائه آمارهای مربوط به این دو کشور مبدأ مهاجران پرداخته شده است. هم چنین با توجه به عدم دسترسی بودن آمار پناهندگان به صورت تفکیک شده، در اینجا آمارهای ارائه شده توسط مرکز آمار مورد بررسی قرار می گیرد که بدون در نظر گرفتن وضعیت اقامت اتباع خارجی، آمار مهاجران خارجی در ایران را ارائه می نماید.

از این رو، آمارهای ارائه شده توسط مرکز آمار ایران در سرشماری نفوس و مسکن هم شامل پناهندگان، هم دارندگان گذرنامه و هم چنین مهاجران فاقد مدرک است. به نظر می رسد در سرشماری های نفوس و مسکن شاهد کم شماری اتباع خارجی، بخصوص مهاجران فاقد مدرک، هستیم.

در این فصل ابتدا به تعداد اتباع افغانستانی و عراقی در ایران پرداخته شده و سپس به تعداد پناهندگان افغانستانی و روند ورود آنها به ایران بر اساس آمارهای UNHCR اشاره می شود. هم چنین روند بازگشت مهاجران و پناهندگان از ایران بر اساس آمارهای IOM تشریح می گردد. در انتهای این فصل وضعیت پناهنجویان ایرانی ثبت شده در کشورهای مختلف جهان در دهه اخیر مورد بررسی قرار می گیرد.

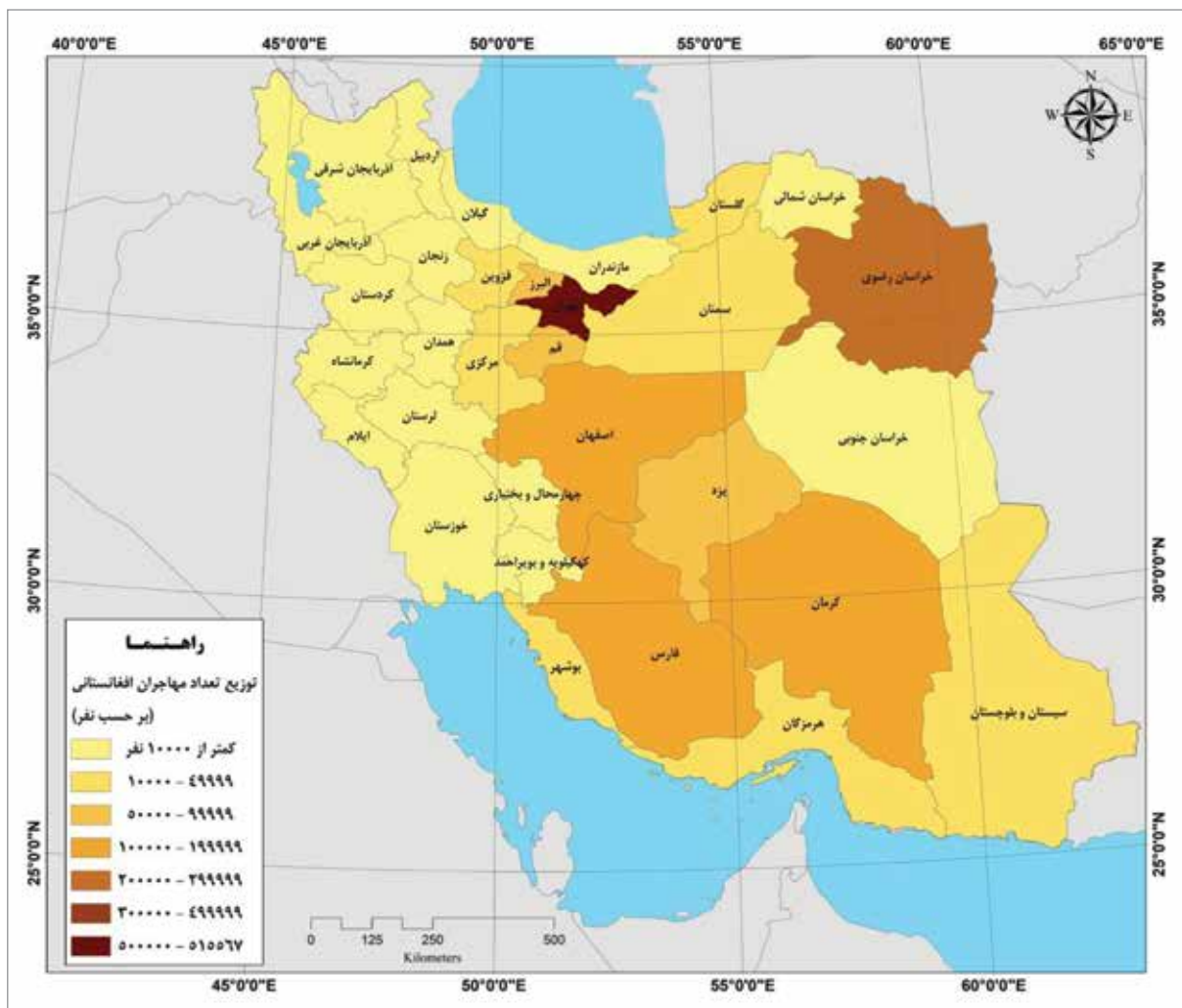
۴-۱- اتباع خارجی در ایران

جمعیت اتباع افغانستانی در ایران طبق سرشماری سال ۱۳۹۵ برابر با یک میلیون و ۵۸۳ هزار و ۹۷۹ نفر و جمعیت اتباع عراقی ۳۴ هزار و ۵۳۲ نفر می باشد. از این تعداد جمعیت، بیشترین تعداد اتباع افغانستانی در بین استان های کشور در استان تهران با ۵۱۵ هزار و ۵۶۷ نفر و کمترین تعداد در استان کردستان با ۱۸ نفر ثبت شده است. در مورد جمعیت اتباع عراقی نیز آمارها حاکی از آن است که بیشترین تعداد اتباع عراقی در استان قم با ۸۳۶۵ نفر و کمترین آنها در استان کهگیلویه و بویراحمد با ۴ نفر ثبت شده است.

جدول ۲۹- جمعیت کل استان، تعداد کل اتباع خارجی، اتباع افغانستانی و عراقی به تفکیک استان در سال ۱۳۹۵

نام استان	تعداد کل جمعیت استان	تعداد کل اتباع خارجی در استان	تعداد جمعیت اتباع افغانستانی	تعداد جمعیت اتباع عراقی
اردبیل	۱۲۷۰۴۲۰	۷۴	۳۵	۱۴
اصفهان	۵۱۲۰۸۵۰	۱۸۶۳۹۰	۱۸۳۱۲۴	۲۲۱۱
البرز	۲۷۱۲۴۰۰	۸۴۸۰۵	۸۴۳۲۱	۲۱۰
ایلام	۵۸۰۱۵۸	۱۷۳۴	۲۹	۱۶۹۴
آذربایجان شرقی	۳۹۰۹۶۵۲	۳۴۲	۱۳۹	۳۵
آذربایجان غربی	۳۳۶۵۲۱۹	۹۵۱	۱۰۷	۷۰۲
بوشهر	۱۱۶۳۴۰۰	۳۰۲۸۶	۲۹۶۹۱	۱۴۳
تهران	۱۳۲۶۷۶۳۷	۵۲۵۰۳۳	۵۱۵۵۶۷	۴۹۶۵
چهارمحال و بختیاری	۹۴۷۷۶۳	۱۰۶	۹۱	۶
خراسان جنوبی	۷۶۸۸۹۸	۵۰۷۵	۵۰۴۵	۱۶
خراسان رضوی	۶۴۳۴۵۰۱	۲۳۲۶۷۱	۲۱۹۴۴۲	۶۴۰۰
خراسان شمالی	۸۶۳۰۹۲	۱۲۷	۹۳	۲۵
خوزستان	۴۷۱۰۵۰۹	۱۱۴۳۲	۶۲۹۰	۴۹۷۲
زنجان	۱۰۵۷۴۶۱	۲۰۱	۴۰	۱۷
سمنان	۷۰۲۳۶۰	۳۵۵۴۴	۳۵۴۰۹	۷۱
سیستان و بلوچستان	۲۷۷۵۰۱۴	۲۹۶۷۶	۲۶۸۴۶	۱۴
فارس	۴۸۵۱۲۷۴	۱۱۰۰۹۸	۱۰۹۲۴۷	۵۶۳
قزوین	۱۲۷۳۷۶۱	۱۸۶۸۶	۱۸۴۰۱	۱۱۲
قم	۱۲۹۲۲۸۳	۱۲۰۰۲۸	۹۶۳۶۷	۸۳۶۵
کردستان	۱۶۰۳۰۱۱	۴۵۰	۱۸	۴۲۴
کرمان	۳۱۶۴۷۱۸	۱۲۶۱۰۶	۱۲۵۴۱۱	۷۶
کرمانشاه	۱۹۵۲۴۳۴	۸۸۳	۴۷	۸۳۰
کهگیلویه و بویراحمد	۷۱۳۰۵۲	۱۵۵۹	۱۵۰۳	۴
گلستان	۱۸۶۸۸۱۹	۱۸۷۸۲	۱۸۲۷۳	۵۴
گیلان	۲۵۳۰۶۹۶	۴۲۵	۳۰۹	۴۲
لرستان	۱۷۶۰۶۴۹	۳۳۱	۹۹	۲۲۶
مازندران	۳۲۸۳۵۸۲	۲۷۴۹	۲۶۲۳	۵۶
مرکزی	۱۴۲۹۴۷۵	۲۹۶۵۰	۲۹۲۵۷	۲۸۹
هرمزگان	۱۷۷۶۴۱۵	۲۶۱۰۷	۲۴۱۹۵	۹۷
همدان	۱۷۳۸۲۳۴	۴۴۴	۲۱۷	۱۸۷
یزد	۱۱۳۸۵۳۳	۵۳۶۴۳	۵۱۷۴۳	۱۷۱۲
جمع	۷۹۹۲۶۲۷۰	۱۶۵۴۳۸۸	۱۵۸۳۹۷۹	۳۴۵۳۲

منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵

شکل ۹- توزیع تعداد اتباع افغانستانی به تفکیک استان‌های کشور
(منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵، ترسیم: رصدخانه مهاجرت ایران، ۱۳۹۸)

البرز فاقد ممنوعیت می‌باشند. البته لازم به ذکر است که منطقه خجیر در منطقه ۱۳ شهرداری تهران برای اتباع افغانستانی ممنوع است (برگرفته شده از شیوه‌نامه پذیرش و ثبت‌نام دانشجویان خارجی ارائه شده توسط سازمان امور دانشجویان، ۱۳۹۴).

۴-۱-۱- تعداد اتباع خارجی به تفکیک جنسیت

تعداد اتباع افغانستانی و عراقی به تفکیک مرد و زن در جداول زیر ارائه شده است. بر این اساس تعداد اتباع افغانستانی مرد در ایران برابر با ۸۴۵ هزار و ۲۶۷ نفر و تعداد اتباع افغانستانی زن برابر با ۷۳۸ هزار و ۷۱۲ نفر است. تعداد مردان افغانستانی در استان خراسان رضوی با

برخی از استان‌ها و شهرستان‌ها برای اتباع خارجی از جمله افغانستانی‌ها ممنوع است؛ از این رو، توزیع جمعیت آن‌ها در ایران (شکل ۹) تحت تأثیر این قانون بوده است. استان‌هایی که به طور کامل برای اقامت شهروندان افغان ممنوع هستند عبارتند از: آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، اردبیل، زنجان، کردستان، کرمانشاه، ایلام، لرستان، چهارمحال و بختیاری، خراسان شمالی، کهگیلویه و بویراحمد، گیلان، مازندران، سیستان و بلوچستان، هرمزگان و همدان. استان‌هایی که بخش‌هایی از آن‌ها برای اقامت شهروندان افغان ممنوع هستند عبارتند از: اصفهان، بوشهر، خراسان جنوبی، خراسان رضوی، خوزستان، سمنان، فارس، قزوین، کرمان، گلستان، مرکزی و یزد. استان‌های تهران، قم و

۱۱۱ هزار و ۳۹۶ نفر بیش از سایر استان‌ها و در استان ایلام با ۱۲ نفر کمتر از سایر استان‌ها می‌باشد. اتباع زن افغانستانی نیز در استان تهران با ۲۴۰ هزار و ۷۸۷ نفر

بیشتر از سایر استان‌ها و در استان کردستان با ۵ نفر کمتر از دیگر استان‌ها می‌باشد.

جدول ۳۰- تعداد اتباع افغانستانی به تفکیک جنسیت در سال ۱۳۹۵

نام استان	تعداد اتباع افغانستانی مرد	درصد اتباع افغانستانی مرد	تعداد اتباع افغانستانی زن	درصد اتباع افغانستانی زن
تهران	۲۷۴۷۸۰	۵۳/۳	۲۴۰۷۸۷	۴۶/۷
خراسان رضوی	۱۱۱۳۹۶	۵۰/۸	۱۰۸۰۴۶	۴۹/۲
اصفهان	۹۴۷۷۳	۵۱/۸	۸۸۳۵۱	۴۸/۲
کرمان	۶۹۹۰۶	۵۵/۷	۵۵۵۰۵	۴۴/۳
فارس	۶۱۱۹۸	۵۶/۰	۴۸۰۴۹	۴۴/۰
البرز	۴۵۵۴۸	۵۴/۰	۳۸۷۷۳	۴۶/۰
قم	۴۸۷۵۹	۵۰/۶	۴۷۶۰۸	۴۹/۴
یزد	۲۸۲۸۶	۵۴/۷	۲۳۴۵۷	۴۵/۳
سایر استان‌ها	۱۱۰۶۲۱	۵۵/۷	۸۸۱۳۶	۴۴/۳
جمع کل	۸۴۵۲۶۷	۵۳/۴	۷۳۸۷۱۲	۴۶/۶

(منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵)

تعداد اتباع عراقی مرد نیز در کشور ایران برابر با ۱۹ هزار و ۷۲۵ نفر و تعداد اتباع عراقی زن ۱۴ هزار و ۸۰۷ نفر می‌باشد.

تعداد اتباع عراقی مرد در استان قم با ۴۷۱۹ نفر بیش‌تر از دیگر استان‌ها بوده و در استان کهگیلویه و بویر احمد با ۲ نفر جمعیت کمتر از سایر استان‌ها است. اتباع زن عراقی نیز در استان قم با ۳۶۴۶ نفر بیش‌تر از سایر استان‌ها و در استان چهارمحال و بختیاری با ۲ نفر جمعیت کمتر از دیگر استان‌ها می‌باشد. در مجموع ۵۳/۴ درصد از اتباع افغانستانی را در کل کشور، مردان و ۵۲/۹ درصد آن‌ها را زنان تشکیل می‌دهند.

تفکیک جنسیتی اتباع افغانستانی برحسب درصد، به نسبت کل جمعیت اتباع در هر استان نیز در جدول فوق ارائه شده است. در استان‌های اردبیل، ایلام و آذربایجان غربی درصد اتباع زنان افغانستانی نسبت به مردان بیش‌تر است و در استان‌های دیگر درصد مردان افغانستانی نسبت به زنان رقم بالاتری را نشان می‌دهد. یکی از دلایل این موضوع ازدواج مردان ایرانی با زنان غیرایرانی کشورهای همسایه در این سه استان است. در استان‌های بوشهر، کردستان، گیلان، لرستان، مازندران و همدان درصد اتباع مردان افغانستانی بالای شصت درصد و نسبت زنان افغانستانی در آن‌ها کمتر است.

جدول ۳۱- تعداد اتباع عراقی به تفکیک جنسیت در سال ۱۳۹۵

نام استان	تعداد اتباع عراقی مرد	درصد اتباع عراقی مرد	تعداد اتباع عراقی زن	درصد اتباع عراقی زن
تهران	۲۸۹۲	۵۸/۲	۲۰۷۳	۴۱/۷
خراسان رضوی	۳۷۵۰	۵۸/۵	۲۶۵۰	۴۱/۴
اصفهان	۱۳۲۴	۵۹/۸	۸۸۷	۴۰/۱
کرمان	۳۹	۵۱/۳	۳۷	۴۸/۶
فارس	۳۳۷	۵۹/۸	۲۲۶	۴۰/۱
البرز	۱۲۵	۵۹/۵	۸۵	۴۰/۴
قم	۴۷۱۹	۵۶/۴	۳۶۴۶	۴۳/۵
یزد	۱۰۰۳	۵۸/۵	۷۰۹	۴۱/۴
سایر استان‌ها	۵۵۳۶	۵۵/۱	۴۴۹۴	۴۴/۸
جمع کل	۱۹۷۲۵	۵۷/۱	۱۴۸۰۷	۴۲/۸

(منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵)

۴-۱-۲- تعداد اتباع خارجی به تفکیک گروه‌های سنی

تعداد اتباع افغانستانی و عراقی به تفکیک گروه‌های سنی در ۶ گروه از ۱۴-۰، ۱۹-۱۵، ۴۴-۳۰، ۵۹-۴۵، ۷۴-۶۰ و ۷۵ سال به بالا در دو جدول جداگانه زیر ارائه شده است. تعداد اتباع افغانستانی در گروه ۱۴-۰ سال برابر با ۵۵۰ هزار و ۷۴۰ نفر، در گروه سنی ۱۵-۲۹ سال برابر با ۵۱۵ هزار و ۱۵۶ نفر، در گروه سنی ۳۰-۴۴ سال برابر با ۳۰۴ هزار و ۵۲۹ نفر، در گروه سنی ۴۵-۵۹ سال برابر با ۱۵۰۳۷۷ نفر، در گروه سنی ۶۰-۷۴ سال برابر با ۵۱ هزار و ۶۱۰ نفر و در آخرین گروه سنی یعنی ۷۵ سال به بالا برابر با ۱۱ هزار و ۸۳۷ نفر می‌باشند. استان تهران بیشترین تعداد جمعیت در همه گروه‌های سنی را دارد.

تفکیک جنسیت اتباع عراقی برحسب درصد، به نسبت کل جمعیت اتباع در هر استان نیز در جدول فوق ارائه شده است. در استان اردبیل درصد مردان و زنان عراقی با هم برابر است. در استان‌های آذربایجان غربی، خوزستان، کردستان و همدان درصد اتباع زنان عراقی نسبت به مردان بیشتر است و در استان‌های دیگر درصد مردان عراقی بیشتر از زنان می‌باشد. در مجموع ۵۷/۱ درصد اتباع عراقی در کل کشور را مردان و ۴۲/۹ درصد آن‌ها را زنان تشکیل می‌دهند.

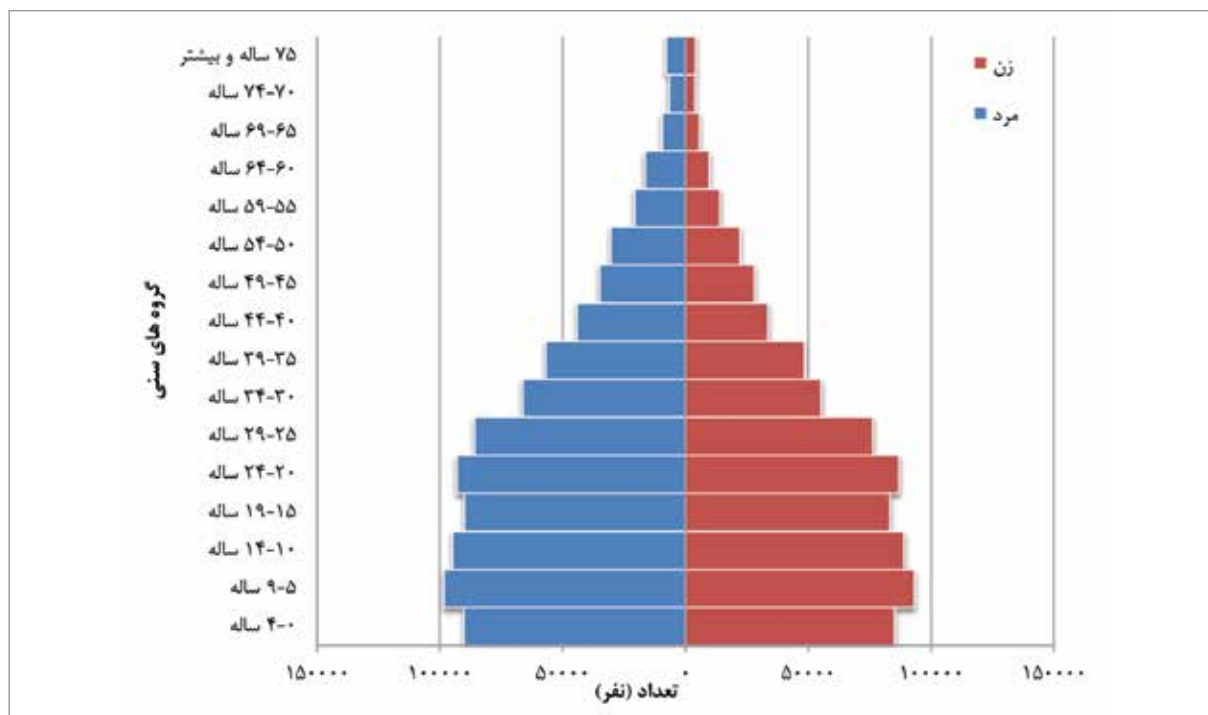
جدول ۳۲- تعداد اتباع افغانستانی به تفکیک گروه‌های سنی در سال ۱۳۹۵

نام استان	گروه سنی ۰-۱۴		گروه سنی ۱۵-۲۹		گروه سنی ۳۰-۴۴		گروه سنی ۴۵-۵۹		گروه سنی ۶۰-۷۴		گروه سنی ۷۵ به بالا	
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
تهران	۸/۳۲	۱۶۸۸۸۴	۳۳/۱	۱۷۰۶۷۱	۲۰/۵	۵۰۱۹۳	۹/۷	۱۶۷۱۰	۳/۲	۱۶۷۱۰	۰/۷	۳۳۸۹
خراسان رضوی	۷/۳۱	۶۹۴۸۰	۳۱/۶	۶۹۳۶۱	۱۹/۷	۲۴۹۸۳	۱۱/۴	۹۹۶۹	۴/۵	۹۹۶۹	۱/۱	۲۴۸۵
اصفهان	۲/۳۸	۷۰۰۹۴	۳۱/۳	۵۷۴۲۸	۱۸/۱	۱۵۸۹۴	۸/۶	۵۲۶۲	۲/۸	۵۲۶۲	۰/۶	۱۲۷۱
کرمان	۵/۳۸	۴۸۳۷۰	۳۲/۱	۴۰۳۵۶	۱۷/۵	۱۰۱۷۶	۸/۱	۳۵۹۳	۲/۸	۳۵۹۳	۰/۷	۹۰۲
فارس	۱/۳۸	۴۱۶۶۰	۳۲/۱	۳۵۱۳۲	۱۷/۷	۹۶۱۴	۸/۸	۲۸۲۵	۲/۵	۲۸۲۵	۰/۶	۶۶۲
البرز	۸/۳۴	۲۹۳۸۶	۳۲/۸	۲۷۷۳۶	۲۰	۷۵۲۵	۸/۹	۲۳۱۲	۲/۷	۲۳۱۲	۰/۵	۴۹۵
قم	۹/۳۲	۳۱۷۱۵	۳۰/۸	۲۹۷۴۴	۲۰/۲	۱۰۵۷۷	۱۰/۹	۳۸۷۷	۴	۳۸۷۷	۰/۹	۹۱۴
یزد	۶/۳۹	۲۰۵۱۶	۳۳/۴	۱۷۲۹۳	۱۷/۱	۳۸۱۴	۷/۳	۱۰۵۶	۲	۱۰۵۶	۰/۴	۲۱۲
سایر استان‌ها	۴/۳۵	۷۰۳۶۵	۳۳/۹	۶۷۴۳۵	۱۸	۱۷۶۰۱	۸/۸	۶۰۰۶	۳	۶۰۰۶	۰/۷	۱۵۰۷
جمع کل	۷/۳۴	۵۵۰۴۷۰	۳۲/۵	۵۱۵۱۵۶	۳۰/۴۵۲۹	۱۵۰۳۷۷	۹/۴	۱۵۱۶۱۰	۳/۲	۱۱۸۳۷	۰/۷	۱۱۸۳۷

(منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵)

افغانستانی در گروه سنی ۰-۱۴ هستند، پس از آن گروه سنی ۱۵-۲۹ بالاترین فراوانی را دارد. گروه سنی ۷۵ سال و بالاتر نیز کمترین فراوانی را به خود اختصاص داده است.

در بین گروه‌های سنی مختلف، در مجموع گروه سنی ۰-۱۴ سال بیشترین تعداد اتباع افغانستانی را در کل کشور به خود اختصاص داده است. در بیشتر استان‌های کشور اتباع

نمودار ۱۵۵- هرم سنی اتباع افغانستانی براساس داده‌های سرشماری ۱۳۹۵

۲۰۶۰ نفر و در آخرین گروه سنی یعنی ۷۵ سال به بالا برابر با ۴۴۲ نفر می‌باشد. استان قم بیشترین میزان جمعیت در گروه سنی ۰-۱۴ سال و بیشترین میزان جمعیت اتباع عراقی در گروه سنی ۷۵ سال به بالا با ۱۱۲ نفر را دارد.

از طرف دیگر اتباع عراقی در گروه ۰-۱۴ سال برابر با ۹۷۸۵ نفر، در گروه سنی ۱۵-۲۹ سال برابر با ۱۰۲۲۱ نفر، در گروه سنی ۳۰-۴۴ سال برابر با ۶۷۲۴ نفر، در گروه سنی ۴۵-۵۹ سال برابر با ۵۲۸۹ نفر، در گروه سنی ۶۰-۷۴ سال برابر با

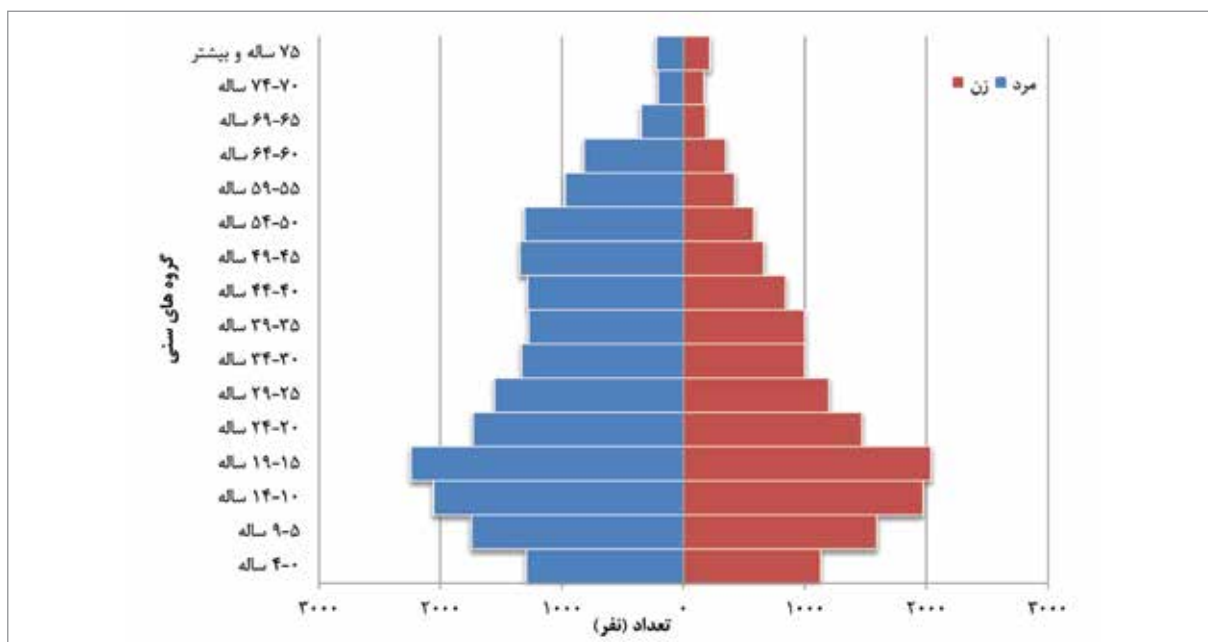
جدول ۳۳- تعداد اتباع عراقی به تفکیک گروه‌های سنی در سال ۱۳۹۵

نام استان	گروه سنی ۰-۱۴		گروه سنی ۱۵-۲۹		گروه سنی ۳۰-۴۴		گروه سنی ۴۵-۵۹		گروه سنی ۶۰-۷۴		گروه سنی ۷۵ به بالا	
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
تهران	۱۲۵۴	۲۵/۲	۱۳۸۰	۲۷/۷	۱۰۱۵	۲۰/۴	۸۵۰	۱۷/۱	۳۷۹	۷/۶	۸۷	۱/۷
خراسان رضوی	۲۳۰۱	۳۵/۹	۱۹۲۵	۳۰	۱۰۳۲	۱۶/۱	۸۳۹	۱۳/۱	۲۷۹	۴/۳	۲۴	۰/۳
اصفهان	۵۴۰	۲۴/۴	۷۰۱	۳۱/۷	۳۸۲	۱۷/۲	۳۸۱	۱۷/۲	۱۷۳	۷/۸	۳۴	۱/۵
کرمان	۳۲	۴۲/۱	۱۹	۲۵	۶	۷/۸	۱۴	۱۸/۴	۳	۳/۹	۲	۲/۶
فارس	۱۲۵	۲۲/۲	۱۷۲	۳۰/۵	۱۱۱	۱۹/۷	۱۰۱	۱۷/۹	۴۰	۷/۱	۱۴	۲/۴
البرز	۴۷	۲۲/۳	۵۹	۲۸	۴۸	۲۲/۸	۳۳	۱۵/۷	۲۰	۹/۵	۳	۱/۴
قم	۲۴۳۹	۲۹/۱	۲۳۳۶	۲۷/۹	۱۶۲۴	۱۹/۴	۱۳۸۱	۱۶/۵	۴۷۳	۵/۶	۱۱۲	۱/۳
یزد	۳۹۵	۲۳	۵۳۶	۳۱/۳	۳۷۵	۲۱/۹	۲۷۵	۱۶	۱۱۲	۶/۵	۱۹	۱/۱
سایر استان‌ها	۲۶۵۲	۲۶/۴	۳۰۹۳	۳۰/۸	۲۱۳۱	۲۱/۲	۱۴۱۵	۱۴/۱	۵۸۱	۵/۷	۱۴۷	۱/۴
جمع کل	۹۷۸۵	۲۸/۳	۱۰۲۲۱	۲۹/۵	۶۷۲۴	۱۹/۴	۵۲۸۹	۱۵/۳	۲۰۶۰	۵/۹	۴۴۲	۱/۲

(منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵)

در بین گروه‌های سنی مختلف، در مجموع گروه سنی ۰-۲۹ سال به بالا از آن بالاترین فراوانی را دارد. کمترین درصد نیز در گروه سنی بالای ۷۵ سال قرار دارد.

در بین گروه‌های سنی مختلف، در مجموع گروه سنی ۰-۲۹ سال بیشترین تعداد اتباع عراقی را در کل کشور به خود اختصاص داده است. در بیشتر استان‌های کشور اتباع عراقی

نمودار ۱۵۶- هرم سنی اتباع عراقی براساس داده‌های سرشماری ۱۳۹۵

هرم سنی اتباع عراقی نشان می‌دهد که گروه سنی ۱۵-۱۹ سال بالاترین فراوانی را در میان سایر گروه‌های سنی دارد. هرم فوق نشان می‌دهد که اختلاف بین تعداد زنان و مردان عراقی در گروه سنی کمتر از ۱۹ سال کمتر است اما در گروه سنی ۲۰ تا ۷۰ سال تعداد مردان عراقی بصورت معناداری از تعداد زنان عراقی افزایش پیدا می‌کند. مجدداً در گروه سنی بالای ۷۰ سال اختلاف بین تعداد مردان و زنان عراقی کاهش می‌یابد.

۴-۱-۳- اتباع افغانستانی و عراقی در مناطق شهری و روستایی

تعداد اتباع افغانستانی ساکن در مناطق شهری بر اساس آمارهای ارائه‌شده در جدول ۳۴ برابر با یک میلیون و ۲۴۲ هزار و ۳۳۲ نفر و تعداد اتباع افغانستانی ساکن در مناطق روستایی ۳۴۰ هزار و ۹۶۸ نفر است. در مناطق شهری استان تهران با ۳۷۳ هزار نفر جمعیت بیشترین جمعیت اتباع افغانستانی زندگی می‌کنند و کمترین استان در این زمینه کردستان است که ۱۳ نفر تبعه افغانستانی در مناطق شهری آن سکونت دارند. تعداد اتباع افغانستانی ساکن در مناطق روستایی در استان تهران ۱۴۲ هزار و ۴۸۹ نفر بیش از دیگر استان‌ها و در استان ایلام کمتر از استان‌های دیگر می‌باشد.

جدول ۳۴- تعداد و درصد اتباع افغانستانی ساکن در مناطق شهری و روستایی^۱ در سال ۱۳۹۵

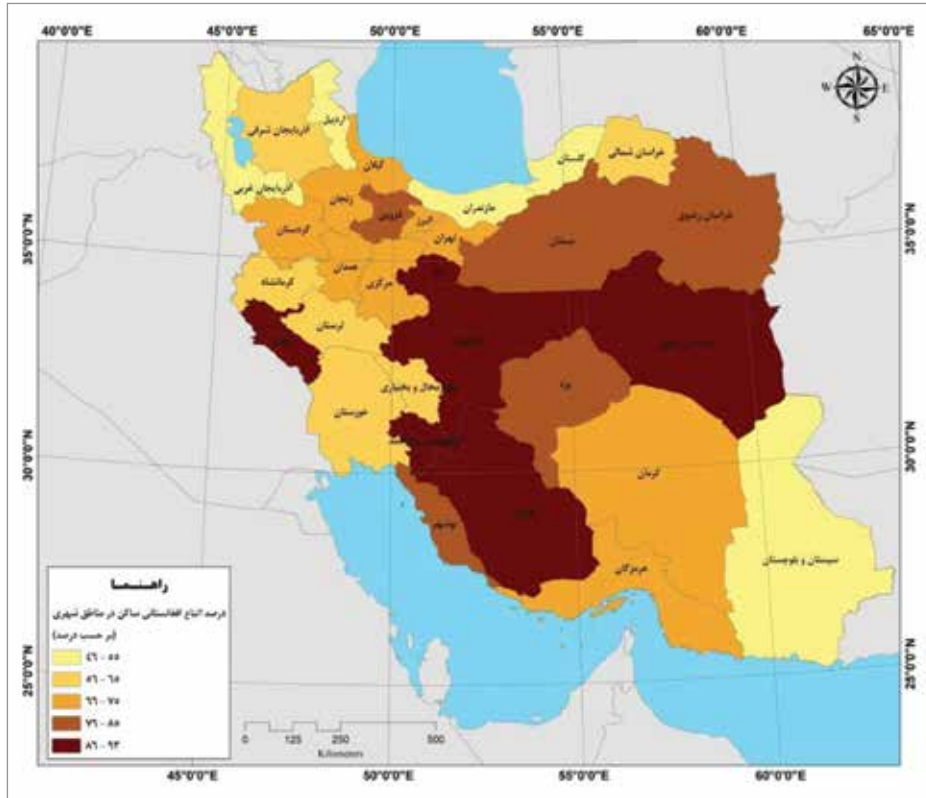
نام استان	تعداد اتباع افغانستانی ساکن در مناطق شهری	درصد اتباع افغانستانی ساکن در مناطق شهری	تعداد اتباع افغانستانی ساکن در مناطق روستایی	درصد اتباع افغانستانی ساکن در مناطق روستایی	جمع شهری و روستایی
تهران	۳۷۳۰۰۰	۷۲/۳	۱۴۲۴۸۹	۲۷/۶	۵۱۵۴۸۹
خراسان رضوی	۱۸۵۷۸۰	۸۴/۶	۳۳۶۵۸	۱۵/۳	۲۱۹۴۳۸
اصفهان	۱۶۶۷۹۷	۹۱	۱۶۳۲۱	۸/۹	۱۸۳۱۱۸
کرمان	۸۹۹۰۹	۷۱/۶	۳۵۵۰۰	۲۸/۳	۱۲۵۴۰۹
فارس	۹۲۵۴۱	۸۴/۷	۱۶۱۴۷	۱۴/۷	۱۰۸۶۸۸
البرز	۵۹۱۳۱	۷۰/۱	۲۵۱۷۵	۲۹/۸	۸۴۳۰۶
قم	۸۸۶۱۶	۹۱/۹	۷۷۵۱	۸	۹۶۳۶۷
یزد	۴۲۴۵۹	۸۲	۹۲۸۴	۱۷/۹	۵۱۷۴۳
سایر استان‌ها	۱۴۴۰۹۹	۷۲/۵	۵۴۶۴۳	۲۷/۴	۱۹۸۷۴۲
جمع کل	۱۲۴۲۳۳۲	۸۷/۴	۳۴۰۹۶۸	۲۱/۵	۱۵۸۳۳۰۰

(منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵)

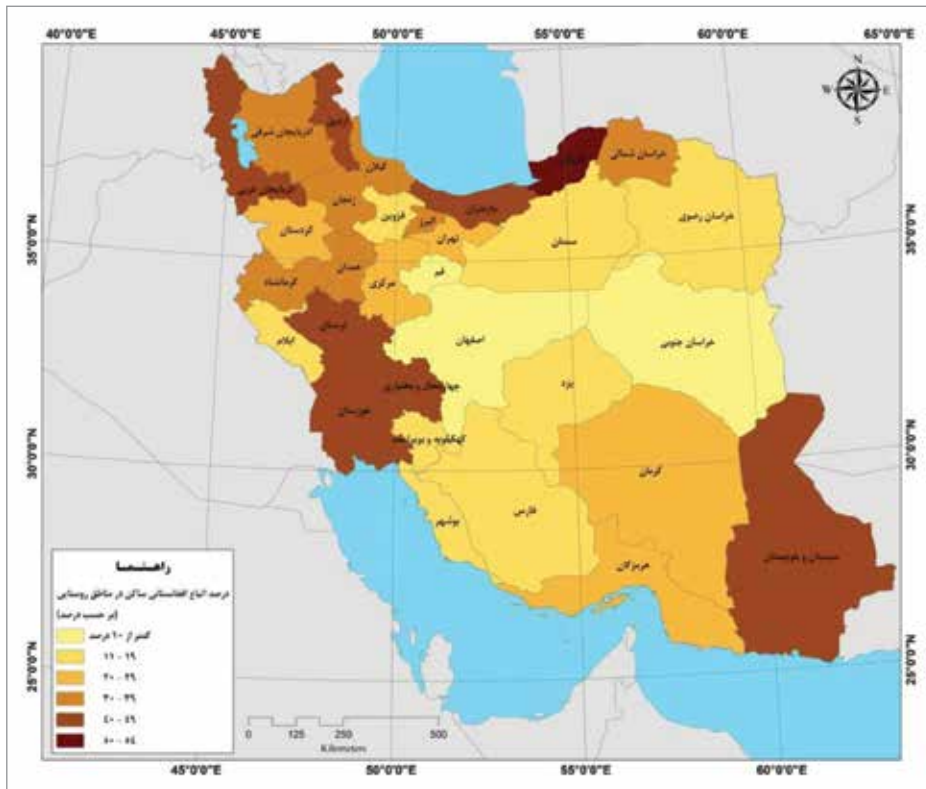
در مجموع بر اساس داده‌های ارائه شده در جدول فوق، ۷۸/۵ درصد از اتباع افغانستانی در مناطق شهری و ۲۱/۵ درصد در مناطق روستایی سکونت دارند. بین ۴۶-۵۵ درصد از اتباع افغانستانی در استان‌های گلستان، مازندران، اردبیل، آذربایجان غربی و سیستان بلوچستان در مناطق شهری سکونت دارند که در

شکل ۱۰ با رنگ زرد کم‌رنگ نمایش داده شده است. بیشترین درصد اتباع افغانستانی ساکن در مناطق شهری (۹۳-۸۶ درصد) در استان‌های خراسان جنوبی، اصفهان، قم، کهگیلویه و بویراحمد، فارس و ایلام است که در نقشه با رنگ قهوه‌ای پررنگ نمایش داده شده است (شکل ۱۰).

۱. عدم تطابق جمعیت کل اتباع افغانستانی با جمعیت‌های ساکن در مناطق شهری و روستایی بر اساس آمارنامه سال ۱۳۹۵ است.

شکل ۱۰- درصد اتباع افغانستانی ساکن در مناطق شهری (منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵، ترسیم: رصدخانه مهاجرت ایران، ۱۳۹۸)

شکل ۱۱- درصد اتباع افغانستانی ساکن در مناطق روستایی (منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵، ترسیم: رصدخانه مهاجرت ایران، ۱۳۹۸)

کمتر از ۱۰ درصد از اتباع افغانستانی در استان های قم، اصفهان و خراسان جنوبی در مناطق روستایی زندگی می کنند که این میزان، کمترین درصد روستائینسانی اتباع افغانستانی را شامل می شود. (رنگ زرد کم رنگ،

شکل شماره ۱۱).

بیشترین میزان روستائینسانی در استان گلستان با ۵۳/۶ درصد است. این موضوع تحت تأثیر اقتصاد و میزان شهرنشینی دو استان است.

جدول ۳۵- تعداد و درصد اتباع عراقی ساکن در مناطق شهری و روستایی در سال ۱۳۹۵

نام استان	تعداد اتباع عراقی ساکن در مناطق شهری	درصد اتباع عراقی ساکن در مناطق شهری	تعداد اتباع عراقی ساکن در مناطق روستایی	درصد اتباع عراقی ساکن در مناطق روستایی
تهران	۴۸۶۴	۹۷/۷	۱۰۰	۲
خراسان رضوی	۵۹۶۱	۹۳/۱	۴۳۹	۶/۸
اصفهان	۲۱۷۱	۹۸/۱	۴۰	۱/۸
کرمان	۵۷	۷۵	۱۹	۲۵
فارس	۵۴۱	۹۶	۲۲	۳/۹
البرز	۱۸۱	۸۶/۱	۲۹	۱۳/۸
قم	۸۳۳۳	۹۹/۶	۳۲	۰/۳
یزد	۱۶۸۲	۹۸/۲	۳۰	۱/۷
سایر استان ها	۸۱۲۰	۸۰/۹	۱۹۱۰	۱۹
جمع کل	۳۱۹۱۰	۹۲/۴	۲۶۲۱	۷/۵

(منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵)

۴-۱-۴- وضعیت اشتغال اتباع خارجی در ایران
تعداد شاغلان خارجی مرد و زن در ایران برابر با ۵۳۸ هزار و ۶۴۶ نفر و تعداد بیکاران خارجی مرد و زن ۲۱ هزار و ۳۹۴ نفر است. در مجموع نرخ اشتغال نیروی کار خارجی در کشور ایران، ۹۶/۱ درصد، نرخ بیکاری ۳/۹ و نرخ مشارکت اقتصادی نیروی کار اتباع خارجی برابر با ۴۴ درصد است. بیشترین نرخ اشتغال نیروی کار اتباع خارجی در استان بوشهر با ۹۸/۱ درصد و کمترین نرخ آن متعلق به استان کرمانشاه با ۶۸/۴ درصد است. هم چنین نرخ مشارکت اقتصادی نیروی کار اتباع خارجی در استان های زنجان با ۷۱/۶ درصد بیشترین و استان های کرمانشاه و قم کمترین نرخ را به خود اختصاص داده اند.

تعداد اتباع عراقی ساکن در مناطق شهری بر اساس آمارهای ارائه شده در جدول فوق برابر با ۳۱ هزار و ۹۱۰ نفر و تعداد اتباع عراقی ساکن در مناطق روستایی برابر با ۲ هزار ۶۲۱ نفر می باشد.
بیشترین تعداد اتباع عراقی در مناطق شهری در استان قم برابر با ۸ هزار و ۳۳۳ نفر و کمترین تعداد آن ها در استان کهگیلویه و بویراحمد با ۴ نفر تبعه عراقی است. در بین استان های کشور بیشترین میزان روستائینسانی اتباع عراقی مربوط به استان های زنجان و لرستان است. در مجموع ۹۲/۴ درصد از اتباع عراقی در کشور، در مناطق شهری و ۷/۶ درصد در مناطق روستایی سکونت دارند.

جدول ۳۶- شاغلان، بیکاران، نرخ اشتغال و نرخ بیکاری اتباع خارجی در سال ۱۳۹۵

استان	تعداد شاغلان خارجی مرد و زن	تعداد بیکاران خارجی مرد و زن	نرخ اشتغال نیروی کار اتباع خارجی	نرخ بیکاری نیروی کار اتباع خارجی	نرخ مشارکت اقتصادی نیروی کار اتباع خارجی
اردبیل	۱۹	۲	۹۰/۵	۹/۵	۳۲/۳
اصفهان	۵۵۶۶۶	۲۱۲۹	۹۶/۳	۳/۷	۴۱/۴
البرز	۲۸۹۷۵	۱۱۶۰	۹۶/۲	۳/۸	۴۶/۲
ایلام	۷۰۶	۶۷	۹۱/۳	۸/۷	۵۳/۹
آذربایجان شرقی	۱۴۹	۸	۹۴/۹	۵/۱	۵۶/۱
آذربایجان غربی	۲۶۸	۳۹	۸۷/۳	۱۲/۷	۳۸/۶
بوشهر	۱۳۹۲۱	۲۶۷	۹۸/۱	۱/۹	۶۱/۱
تهران	۱۸۲۷۳۰	۴۲۰۳	۹۷/۸	۲/۲	۴۵/۵
چهارمحال و بختیاری	۳۵	۹	۷۹/۵	۲۰/۵	۵۳/۷
خراسان جنوبی	۱۲۱۹	۸۸	۹۳/۳	۶/۷	۳۵/۸
خراسان رضوی	۷۱۳۰۵	۴۷۷۶	۹۳/۷	۶/۳	۴۱/۵
خراسان شمالی	۴۰	۶	۸۷/۰	۱۳/۰	۴۶/۵
خوزستان	۴۰۰۴	۴۴۲	۹۰/۱	۹/۹	۴۸/۲
زنجان	۱۳۳	۳	۹۷/۸	۲/۲	۷۱/۶
سمنان	۱۱۶۵۶	۸۳۵	۹۳/۳	۶/۷	۴۳/۸
سیستان و بلوچستان	۸۸۷۷	۱۰۳۳	۸۹/۶	۱۰/۴	۴۴/۹
فارس	۳۶۳۸۶	۱۰۶۵	۹۷/۲	۲/۸	۴۵/۶
قزوین	۵۹۱۴	۱۷۹	۹۷/۱	۲/۹	۴۳/۵
قم	۲۸۰۸۰	۱۳۷۲	۹۵/۳	۴/۷	۳۱/۴
کردستان	۱۲۹	۱۸	۸۷/۸	۱۲/۲	۳۸/۵
کرمان	۴۳۳۲۸	۱۰۵۴	۹۷/۶	۲/۴	۴۷/۹
کرمانشاه	۱۶۰	۷۴	۶۸/۴	۳۱/۶	۳۱/۱
کهگیلویه و بویر احمد	۶۷۴	۳۴	۹۵/۲	۴/۸	۵۸/۰
گلستان	۶۳۲۳	۴۵۳	۹۳/۳	۶/۷	۴۶/۷
گیلان	۱۵۵	۲۲	۸۷/۶	۱۲/۴	۴۷/۵
لرستان	۱۰۹	۱۴	۸۸/۶	۱۱/۴	۴۴/۴
مازندران	۱۲۶۸	۶۶	۹۵/۱	۴/۹	۶۰/۷
مرکزی	۹۴۱۵	۲۵۳	۹۷/۴	۲/۶	۴۲/۱
هرمزگان	۹۹۲۶	۳۳۲	۹۶/۸	۳/۲	۵۳/۹
همدان	۱۲۲	۸	۹۳/۸	۶/۲	۳۶/۶
یزد	۱۶۹۵۴	۱۳۸۳	۹۲/۵	۷/۵	۴۶/۳
جمع	۵۳۸۶۴۶	۲۱۳۹۴	۹۶/۱	۳/۹	۴۴/۰

(منبع: نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵- مرکز آمار ایران، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، ۱۳۹۶)

۴-۲- پناهندگان افغانستانی و عراقی در ایران

داده‌های ثبت شده از جمعیت پناهندگان افغانستانی و عراقی در سال‌های ۱۹۷۹ تا ۲۰۱۸ در جدول زیر ارائه شده است: جمعیت اتباع افغانستانی و عراقی در چهل سال گذشته با فراز و فرودهایی همراه بوده است. از سال ۱۹۷۹ که آمارهای پناهندگان در ایران در دسترس است بیشترین پناهندگان ثبت شده در ایران مربوط به کشورهای افغانستان و عراق است. روند ورود و ثبت پناهندگان افغانستانی اغلب از سال

۱۹۷۹ آغاز شده و در دهه ۱۹۹۰ به اوج خود می‌رسد. بطور مثال در سال‌های ۱۹۹۰-۱۹۹۱ بیش از سه میلیون پناهنده افغانستانی در ایران حضور داشته‌اند. پس از آن تعداد پناهندگان افغانستانی ساکن در ایران روند کاهشی داشته و از سال ۲۰۰۴ به بعد تاکنون در حدود یک میلیون نفر ثابت مانده است. بیشترین پناهنده عراقی نیز در اوایل دهه ۱۹۹۰ در ایران حضور داشته است اما از اواسط این دهه تعداد آنها کاهش یافته و از سال ۲۰۰۵ به بعد جمعیت آنها کمتر از ۵۰ هزار نفر بوده است.

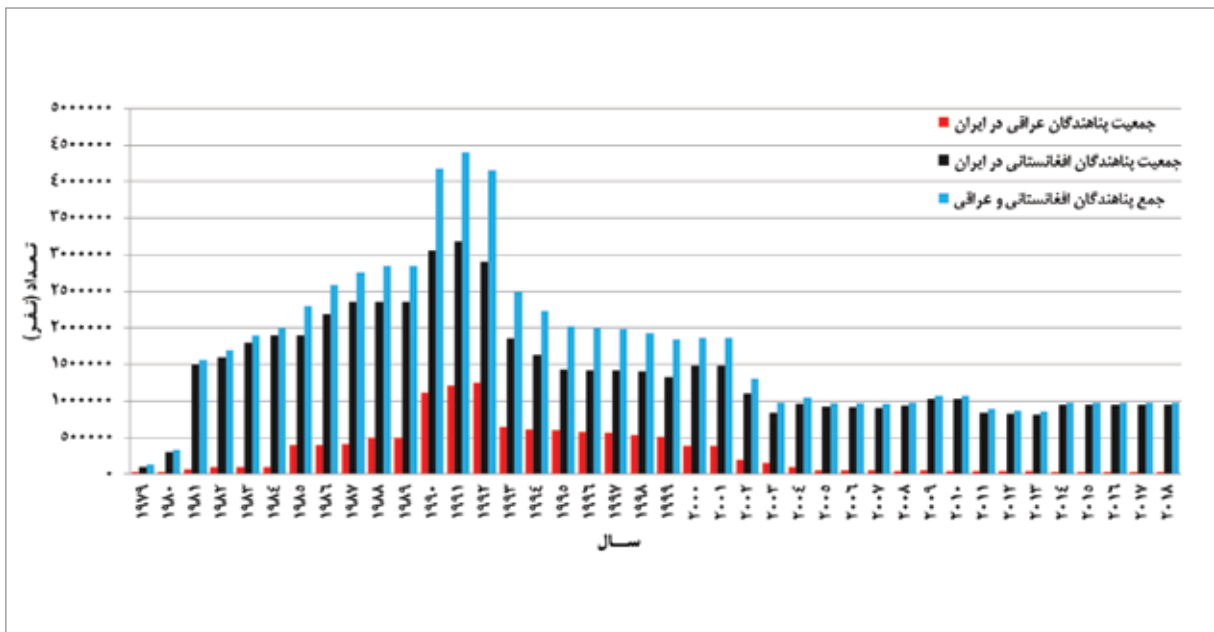
جدول ۳۷- جمعیت پناهندگان افغانستانی و عراقی در بازه زمانی ۴۰ ساله (۱۹۷۹ تا ۲۰۱۸)

سال	جمعیت پناهندگان افغانستانی در ایران	جمعیت پناهندگان عراقی در ایران	جمع پناهندگان افغانستانی و عراقی
۱۹۷۹	۱۰۰۰۰۰	۳۰۰۰۰	۱۳۰۰۰۰
۱۹۸۰	۳۰۰۰۰۰	۳۰۰۰۰	۳۳۰۰۰۰
۱۹۸۱	۱۵۰۰۰۰۰	۶۵۰۰۰	۱۵۶۵۰۰۰
۱۹۸۲	۱۶۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۷۰۰۰۰۰
۱۹۸۳	۱۸۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۱۹۰۰۰۰۰
۱۹۸۴	۱۹۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۲۰۰۰۰۰۰
۱۹۸۵	۱۹۰۰۰۰۰	۴۰۰۰۰۰	۲۳۰۰۰۰۰
۱۹۸۶	۲۱۹۰۰۰۰	۴۰۰۰۰۰	۲۵۹۰۰۰۰
۱۹۸۷	۲۳۵۰۰۰۰	۴۱۰۰۰۰	۲۷۶۰۰۰۰
۱۹۸۸	۲۳۵۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰	۲۸۵۰۰۰۰
۱۹۸۹	۲۳۵۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰	۲۸۵۰۰۰۰
۱۹۹۰	۳۰۶۱۱۱۰	۱۱۱۳۲۹۱	۴۱۷۴۴۰۱
۱۹۹۱	۳۱۸۶۶۱۶	۱۲۱۸۳۷۹	۴۴۰۴۹۹۵
۱۹۹۲	۲۹۰۰۶۶۶	۱۲۵۰۰۵۷	۴۱۵۰۷۲۳
۱۹۹۳	۱۸۵۰۰۰۰	۶۴۵۰۰۰	۲۴۹۵۰۰۰
۱۹۹۴	۱۶۲۳۳۳۱	۶۱۳۰۰۰	۲۲۳۶۳۳۱
۱۹۹۵	۱۴۲۹۰۳۸	۵۹۵۵۰۰	۲۰۲۴۵۳۸

سال	جمعیت پناهندگان افغانستانی در ایران	جمعیت پناهندگان عراقی در ایران	جمع پناهندگان افغانستانی و عراقی
۱۹۹۶	۱۴۱۴۶۵۹	۵۷۹۲۰۰	۱۹۹۳۸۵۹
۱۹۹۷	۱۴۱۱۷۵۹	۵۷۰۷۹۴	۱۹۸۲۵۵۳
۱۹۹۸	۱۴۰۰۷۲۲	۵۳۰۶۱۰	۱۹۳۱۳۳۲
۱۹۹۹	۱۳۲۵۷۲۴	۵۰۹۹۶۴	۱۸۳۵۶۸۸
۲۰۰۰	۱۴۸۲۰۰۰	۳۸۶۰۰۰	۱۸۶۸۰۰۰
۲۰۰۱	۱۴۸۲۰۰۰	۳۸۶۰۰۰	۱۸۶۸۰۰۰
۲۰۰۲	۱۱۰۴۹۰۹	۲۰۱۶۷۱	۱۳۰۶۵۸۰
۲۰۰۳	۸۳۴۶۹۹	۱۵۰۱۹۶	۹۸۴۸۹۵
۲۰۰۴	۹۵۲۸۰۲	۹۳۱۷۳	۱۰۴۵۹۷۵
۲۰۰۵	۹۲۰۲۴۸	۵۴۰۰۰	۹۷۴۲۴۸
۲۰۰۶	۹۱۴۲۶۰	۵۴۰۲۴	۹۶۸۲۸۴
۲۰۰۷	۹۰۶۰۷۱	۵۷۴۱۴	۹۶۳۴۸۵
۲۰۰۸	۹۳۵۵۹۵	۴۴۴۴۴	۹۸۰۰۳۹
۲۰۰۹	۱۰۲۲۴۹۴	۴۷۹۲۴	۱۰۷۰۴۱۸
۲۰۱۰	۱۰۲۷۵۷۷	۴۵۷۰۸	۱۰۷۳۲۸۵
۲۰۱۱	۸۴۰۴۵۱	۴۵۹۳۷	۸۸۶۳۸۸
۲۰۱۲	۸۲۴۰۸۷	۴۴۰۸۵	۸۶۸۱۷۲
۲۰۱۳	۸۱۴۰۱۵	۴۳۲۶۸	۸۵۷۲۸۳
۲۰۱۴	۹۵۰۰۰۰	۳۲۰۰۰	۹۸۲۰۰۰
۲۰۱۵	۹۵۱۱۴۲	۲۸۲۶۸	۹۷۹۴۱۰
۲۰۱۶	۹۵۱۱۴۲	۲۸۲۶۸	۹۷۹۴۱۰
۲۰۱۷	۹۵۱۱۴۲	۲۸۲۶۸	۹۷۹۴۱۰
۲۰۱۸	۹۵۱۱۴۲	۲۸۲۶۸	۹۷۹۴۱۰

منبع: (UNHCR, 2020) بازبینی شده در ۲۶ ژانویه ۲۰۲۰؛ قابل دسترس در:

http://popstats.unhcr.org/en/persons_of_concern

نمودار ۱۵۷- جمعیت اتباع افغانستانی و عراقی (۱۹۷۹ تا ۲۰۱۸)
منبع: (UNHCR, 2020) بازیابی شده در ۲۶ ژانویه ۲۰۲۰ (ترسیم: رصدخانه مهاجرت ایران: ۱۳۹۸)

رفسنجان در کرمان با ۵۳۸۰ نفر پناهنده است. بخشی از مهمان‌شهرها نیز که در گذشته میزبان مهاجران و پناهندگان عراقی بوده است پس از بازگشت پناهندگان این کشور جمعیت بسیار اندکی را میزبانی می‌کنند که عمدتاً در استان‌های غربی کشور همچون آذربایجان غربی و کرمانشاه واقع شده‌اند.

جدول زیر جمعیت پناهندگان ساکن در مهمان‌شهرهای ایران را به تفکیک جنسیت و گروه‌های سنی در سال ۲۰۱۸ نشان می‌دهد. برای برخی از گروه‌های سنی با توجه به جمعیت پایین (زیر ۵ نفر) داده ارائه نشده و به صورت علامت ستاره (*) مشخص شده‌اند.

۴-۲-۱- پناهندگان در مهمان‌شهرها

هم‌چنانکه اشاره شد از مجموع ۹۸۰ هزار پناهنده افغانستانی ساکن در ایران کمتر از ۳۰ هزار نفر آنها در مهمان‌شهرها ساکن هستند. بعبارتی دیگر حدود ۹۷ درصد پناهندگان در ایران در شهرها و یا مناطق روستایی زندگی می‌کنند و ۳ درصد آنها در ۲۰ مهمان‌شهر ساکن هستند.

مهمان‌شهرهای فعال در ۱۲ استان کشور قرار دارند که مهم‌ترین آنها در استان‌های کرمان، خراسان‌رضوی، مرکزی، سمنان و یزد هستند که اغلب آنها میزبان پناهندگان افغانستانی است. بزرگترین مهمان‌شهر در ایران از نظر جمعیت در سال ۲۰۱۸، مهمان‌شهر

جدول ۳۸- جمعیت پناهندگان ساکن در مهمان شهرها به تفکیک جنسیت و گروه‌های سنی در سال ۲۰۱۸

ردیف	نام مهمانشهر	استان	گروه‌های سنی زنان										جمع کل	
			گروه‌های سنی مردان					گروه‌های سنی زنان						
			جمع مرد	بالای ۶۰	۱۸-۵۹	۱۲-۱۷	۵-۱۱	۰-۴	جمع زن	بالای ۶۰	۱۸-۵۹	۱۲-۱۷		۵-۱۱
۱	اباذر	لرستان	۷۱	*	۴۵	۱۲	۶	۵	۵۳	۵	۳۲	۹	۶	*
۲	اردکان	یزد	۱۵۳۸	۶۶	۷۲۶	۲۸۱	۳۷۰	۱۹۵	۱۴۷۸	۵۲	۶۹۲	۳۱۴	۲۵۱	۱۶۹
۳	بنی نجر	خوزستان	۹۸۸	۲۱	۵۸۶	۱۵۵	۱۰۴	۱۲۲	۹۹۶	۱۲	۶۰۱	۱۷۰	۱۱۰	۱۰۳
۴	نربله	آذربایجان غربی	۱۷	*	۹	*	*	۱۵	*	*	*	*	*	*
۵	بردسیر	کرمان	۱۵۹۸	۴۱	۶۸۵	۳۲۴	۲۸۴	۲۶۴	۱۵۷۴	۴۲	۶۶۴	۳۱۲	۲۸۱	۲۷۵
۶	دالکی	بوشهر	۹۴	۸	۳۰	۱۴	۱۴	۲۸	۱۰۹	۷	۳۹	۱۶	۱۴	۳۳
۷	دیزله	آذربایجان غربی	۱۷	*	*	*	*	*	۹	*	۵	*	*	*
۸	ابراهیم آباد	مرکزی	۳۳	۱۶	۱۰	۰	*	*	۱۷	*	۱۱	*	*	*
۹	مهاجرین	سمنان	۳۶۷۵	۱۹۲۹	۱۰۳۶	۲۷۹	۲۹۵	۲۰۷	۱۷۴۶	۹۲	۸۶۲	۳۱۹	۲۴۸	۲۲۵
۱۰	چهرم	فارس	۱۲۵	۵۹	۳۲	۱۲	۸	۵	۶۶	۷	۳۳	۱۲	۹	۵
۱۱	مبید	یزد	۱۲۲۰	۶۴۸	۴۰۵	۱۰۰	۶۷	۶۲	۵۸۲	۱۴	۳۴۲	۸۴	۶۸	۷۴
۱۲	رفسنجان	کرمان	۵۳۸۰	۲۷۴۴	۸۲۴	۶۹۵	۵۴۰	۳۹۳	۲۶۳۶	۲۲۰	۸۷۷	۶۰۷	۵۸۰	۳۵۲
۱۳	سروستان	فارس	۵۷۷	۲۹۷	۱۲۶	۵۸	۵۱	۳۷	۲۸۰	۱۰	۱۰۵	۴۸	۷۰	۴۷
۱۴	ساوه	مرکزی	۴۹۳۶	۲۵۷۷	۸۳۴	۵۴۵	۵۷۴	۴۷۰	۲۳۵۹	۵۵	۸۰۵	۴۹۵	۶۰۹	۳۹۵
۱۵	سنقر	کرمانشاه	۲۵	۱۳	۵	*	*	*	۱۲	*	۵	*	*	*
۱۶	سلطانیه	زنجان	۶	*	*	*	*	*	۶	*	*	*	*	*
۱۷	ورماهنگ	کرمانشاه	۵	*	*	*	*	*	۵	*	*	*	*	*
۱۸	تفت	یزد	۱۰۳۰	۵۰۵	۲۸۴	۹۹	۷۷	۳۱	۵۲۵	۲۴	۳۱۱	۱۱۲	۳۷	۴۱
۱۹	تربت جام	خراسان رضوی	۳۹۱۱	۲۱۸۹	۱۲۹۶	۳۳۰	۲۶۲	۱۴۰	۱۷۲۲	۱۰۵	۹۴۳	۲۹۱	۲۵۲	۱۳۱
۲۰	زیوه	آذربایجان غربی	۲۸۰	۱۴۵	۱۰۰	۱۶	۱۵	۵	۱۳۵	۵	۷۴	۳۲	۱۸	۶
	جمع		۲۹۷۶۱	۱۵۴۳۶	-	-	-	-	۱۴۳۲۵	-	-	-	-	-

(منبع: UNHCR, 2018. پاریسی ششم در آفریقای غربی، ۲۰۲۰؛ قابل دسترسی در <http://popstats.unhcr.org/en/demographics>)

۳-۴- میل به مهاجرت در میان مهاجران افغانستانی در ایران

در این بخش به ارائه خلاصه‌ای از یافته‌های دو پیمایش و مطالعات میدانی در خصوص مهاجران افغانستانی در ایران پرداخته می‌شود.

پیمایش اول با همکاری مشترک گروه جغرافیای انسانی دانشگاه شهید بهشتی و گروه جغرافیا دانشگاه تورکو فنلاند در سال ۲۰۱۷ (مهر ۱۳۹۶) انجام شده است (برای مطالعه نتایج تفصیلی و گزارش این تحقیق رجوع شود به: (Jauhiainen & Eyvazlu, 2018). این پیمایش در چهار مهمان‌شهر بردسیر و رفسنجان (استان کرمان)، تربت جام (استان خراسان رضوی) و بنی‌نجر (خوزستان) و حدود ۶ روستا در استانهای کرمان و خراسان رضوی انجام شده است. در مجموع ۶۴۴ مهاجر افغانستانی (حداقل ۱۵ ساله) در این پیمایش شرکت کرده و به سوالات تحقیق پاسخ

دادند.

پیمایش دوم در سال ۲۰۱۹ (تابستان ۱۳۹۸) و با همکاری مشترک رصدخانه مهاجرت ایران در پژوهشکده سیاست‌گذاری دانشگاه صنعتی شریف و گروه جغرافیای دانشگاه تورکو فنلاند انجام شد (برای مطالعه نتایج تفصیلی و گزارش این تحقیق رجوع شود به: (Jauhiainen et al. 2020). این پیمایش اغلب در چهار شهر تهران (شامل شهر تهران و شهرهای اطراف همچون ورامین، پاکدشت، پیشوا، شهریار، اسلامشهر و...)، اصفهان (شامل شهر اصفهان و شهرهای اطراف)، مشهد و کرمان (شامل شهر کرمان و روستای شریف‌آباد) انجام شد و در مجموع ۱۳۶۵ مهاجر افغانستانی (حداقل ۱۵ ساله) به پرسشهای تحقیق پاسخ دادند. در ادامه به خلاصه‌ای از یافته‌های این دو پیمایش در زمینه میل به مهاجرت و بازگشت مهاجران افغانستانی در ایران پرداخته می‌شود.

جدول ۳۹- ویژگی‌های جمعیتی پاسخگویان افغانستانی در پیمایش

مدرک اقامت	پناهندگان در مهمانشهرها			پناهندگان در شهرها و روستاها			مهاجران متعارف (پاسپورتی)			مهاجران نامتعارف (فاقدمدرک)			جمع		
	مرد	زن	کل	مرد	زن	کل	مرد	زن	کل	مرد	زن	کل	مرد	زن	کل
گروه سنی و جنسیت															
۱۵ تا ۱۸ ساله	۱۵	۱۰	۱۳	۶	۱۲	۹	۵	۱۱	۸	۱۰	۱۲	۱۰	۹	۱۱	۱۰
۱۹ تا ۲۹ ساله	۲۴	۳۴	۲۹	۳۸	۵۴	۴۶	۴۹	۵۷	۵۳	۴۷	۴۳	۴۶	۳۹	۴۸	۴۳
۳۰ تا ۴۹ ساله	۳۶	۴۵	۴۰	۳۵	۲۷	۳۰	۳۴	۲۷	۳۰	۳۰	۲۹	۳۰	۳۴	۳۲	۳۳
۵۰ تا ۶۴ ساله	۱۶	۹	۱۲	۱۷	۶	۱۲	۸	۳	۶	۱۱	۱۴	۱۲	۱۳	۷	۱۱
بالای ۶۵ سال	۹	۲	۶	۴	۱	۳	۴	۲	۳	۲	۲	۲	۵	۲	۳
جمع کل	۵۰	۵۰	۱۰۰	۴۸	۵۲	۱۰۰	۴۸	۵۲	۱۰۰	۶۹	۳۱	۱۰۰	۵۲	۴۸	۱۰۰

منبع: Jauhiainen et al. 2020 و Jauhiainen & Eyvazlu 2018

درصد پاسخگویان را مردان و ۴۸ درصد آنها را زنان تشکیل می‌دهند.

جدول فوق ویژگی‌های جمعیتی پاسخگویان به پرسش‌های تحقیق را نشان می‌دهد. در مجموع ۵۲

۴-۳-۱- تمایل به بازگشت در میان مهاجران افغانستانی

جدول ۴۰- تمایل به بازگشت در میان مهاجران افغانستانی (درصد)

مهاجران نامتعارف (فاقد مدرک)				مهاجران متعارف (پاسپورتی)				پناهندگان در شهرها و روستاها				پناهندگان در مهمان شهرها				تمایل به مهاجرت
تعداد پاسپورت	میان	حداکثر	درصد	تعداد پاسپورت	میان	حداکثر	درصد	تعداد پاسپورت	میان	حداکثر	درصد	تعداد پاسپورت	میان	حداکثر	درصد	
۳۳۸	۲۸	۲۲	۵۰	۴۱۳	۳۴	۳۱	۳۵	۶۴۵	۳۹	۳۳	۲۸	۵۱۶	۴۶	۱۶	۳۸	جمع کل
۲۳۳	۲۷	۱۹	۵۴	۲۰۵	۳۶	۳۰	۳۴	۳۰۴	۳۹	۳۳	۲۸	۲۶۱	۴۴	۱۳	۴۳	مرد
۱۰۳	۳۱	۲۹	۴۰	۲۰۷	۳۳	۳۱	۳۶	۳۳۵	۳۹	۳۳	۲۸	۲۵۵	۴۷	۱۹	۳۴	زن
۲۸	۳۷	۱۳	۵۰	۳۴	۴۷	۳۲	۲۱	۵۸	۴۴	۲۸	۲۸	۶۵	۳۷	۲۱	۴۲	۱۵ تا ۱۸ ساله
۱۵۵	۳۱	۲۱	۴۸	۲۱۹	۳۳	۲۹	۳۸	۲۹۸	۳۹	۳۳	۲۸	۱۵۲	۴۴	۲۰	۳۶	۱۹ تا ۲۹ ساله
۹۷	۲۰	۲۷	۵۳	۱۲۴	۳۲	۳۳	۳۵	۱۹۳	۴۱	۳۲	۲۷	۲۰۶	۵۰	۱۶	۳۴	۳۰ تا ۴۹ ساله
۴۰	۲۵	۲۳	۵۲	۲۳	۳۹	۳۹	۲۲	۷۵	۳۵	۳۳	۳۲	۶۱	۴۶	۷	۴۷	۵۰ تا ۶۴ ساله
۶	۰	۱۷	۸۳	۱۲	۳۳	۲۵	۴۲	۱۸	۲۲	۳۹	۳۹	۳۰	۴۰	۷	۵۳	بالای ۶۵ سال
۱۴۳	۳۴	۲۲	۴۳	۲۱۵	۳۲	۳۱	۳۷	۲۸۴	۴۰	۳۲	۲۸	۲۰۸	۵۱	۱۹	۳۰	مجرد
۱۹۳	۲۳	۲۲	۵۵	۱۹۷	۳۷	۳۰	۳۳	۳۵۷	۳۸	۳۲	۲۰	۲۹۳	۴۲	۱۳	۴۵	متاهل
۷۷	۲۷	۲۵	۴۸	۵۵	۳۸	۲۹	۳۳	۱۵۹	۴۴	۲۸	۲۸	۲۶۳	۴۵	۱۲	۴۳	دارای فرزند در ایران
۲۰۷	۲۵	۲۶	۴۹	۱۵۶	۲۸	۲۹	۴۳	۱۹۰	۲۷	۳۵	۳۸	-	-	-	-	دارای فرزند در افغانستان
۲۳۰	۲۵	۲۰	۵۵	۲۳۳	۳۳	۳۴	۳۳	۳۳۷	۴۰	۳۴	۲۶	۲۸۵	۴۶	۱۶	۳۸	شاغل
۹۴	۳۱	۲۹	۴۰	۱۶۸	۳۵	۲۶	۳۹	۲۸۲	۳۷	۳۲	۳۱	-	-	-	-	غیرشاغل/غیرفعال
۹۹	۲۸	۲۱	۵۱	۷۰	۴۰	۲۹	۳۱	۱۳۹	۳۴	۳۲	۳۴	-	-	-	-	تحصیلات ابتدایی
۲۹	۴۱	۳۵	۲۴	۱۷۴	۲۸	۳۰	۴۲	۶۵	۲۶	۴۶	۲۸	۳۶	۲۲	۲۸	۵۰	تحصیلات دانشگاهی

منبع: Jauhiainen & Eyvazlu 2018 و Jauhiainen et al. 2020

جدول فوق تمایل به بازگشت به افغانستان را در میان مهاجران افغانستانی در ایران نشان می‌دهد. بیشترین میزان تمایل به بازگشت در میان مهاجران فاقد مدرک مشاهده می‌شود و پس از آن مهاجران متعارف (پاسپورتی) تمایل بیشتری برای بازگشت به کشورشان دارند. در مجموع پناهندگان در مقایسه با مهاجران فاقد مدرک یا دارای پاسپورت تمایل کمتری برای بازگشت به کشورشان دارند.

جدول فوق تمایل به بازگشت به افغانستان را در میان مهاجران افغانستانی در ایران نشان می‌دهد. بیشترین میزان تمایل به بازگشت در میان مهاجران فاقد مدرک مشاهده می‌شود و پس از آن مهاجران متعارف

۴-۳-۲- برنامه‌ریزی برای بازگشت در میان مهاجران افغانستانی

جدول ۴۱- برنامه‌ریزی برای بازگشت در میان مهاجران افغانستانی (درصد)

مهاجران نامتعارف (فاقد مدرک)				مهاجران متعارف (پاسپورتی)				پناهندگان در شهرها و روستاها				پناهندگان در مهمان شهرها				تمایل به مهاجرت
تعداد	ن	ت	ا	تعداد	ن	ت	ا	تعداد	ن	ت	ا	تعداد	ن	ت	ا	
۳۰۹	۳۶	۲۸	۳۶	۴۳۰	۴۳	۳۳	۲۴	۶۴۸	۵۶	۳۰	۱۴	۲۷۶	۴۷	۲۱	۳۲	
۲۱۶	۳۴	۲۵	۴۱	۲۰۸	۴۵	۳۱	۲۴	۳۰۸	۵۵	۳۰	۱۵	۱۴۴	۵۰	۲۲	۲۸	
۹۱	۴۲	۳۳	۲۵	۲۲۲	۴۱	۳۶	۲۳	۳۳۴	۵۸	۳۰	۱۲	۱۳۲	۴۴	۲۰	۳۶	
۳۳	۵۸	۱۵	۲۷	۳۵	۵۷	۲۹	۱۴	۵۸	۵۹	۲۶	۱۵	۹	۲۲	۳۳	۴۴	
۱۳۵	۳۴	۲۴	۴۲	۲۲۸	۴۱	۳۴	۲۵	۲۹۷	۵۳	۳۳	۱۳	۴۷	۴۹	۱۵	۳۶	
۹۲	۳۰	۳۳	۳۷	۱۳۰	۴۱	۳۳	۲۶	۱۹۷	۶۱	۲۵	۱۴	۱۴۱	۵۲	۲۱	۲۷	
۴۱	۴۴	۳۴	۲۲	۲۵	۴۸	۳۲	۲۰	۷۵	۴۸	۳۶	۱۶	۵۴	۴۵	۲۲	۳۳	
۶	۰	۵۰	۵۰	۱۱	۴۵	۴۵	۱۰	۱۸	۷۲	۱۱	۱۷	۲۴	۳۳	۳۴	۳۳	
۱۲۹	۴۰	۲۷	۳۳	۲۱۹	۴۱	۳۶	۲۳	۲۸۳	۵۸	۲۸	۱۴	۸۰	۶۵	۱۵	۲۰	
۱۷۸	۳۴	۲۸	۳۸	۲۱۰	۴۵	۳۱	۲۴	۳۶۱	۵۵	۳۱	۱۴	۱۸۶	۴۰	۲۴	۳۶	
۶۹	۳۵	۴۵	۲۰	۵۷	۴۶	۳۷	۱۷	۱۶۲	۶۰	۲۶	۱۴	۱۷۷	۴۳	۲۳	۳۴	
۲۰۹	۳۴	۲۸	۳۸	۱۶۳	۳۶	۳۸	۲۶	۱۹۴	۴۲	۴۰	۱۸	
۲۰۶	۳۲	۲۷	۴۱	۲۳۵	۴۴	۳۱	۲۵	۳۴۳	۵۶	۲۹	۱۵	۱۶۸	۵۶	۲۰	۲۴	
۹۲	۴۴	۳۰	۲۶	۱۷۶	۴۰	۳۷	۲۳	۲۸۱	۵۴	۳۲	۱۴	
۱۰۱	۳۸	۲۱	۴۱	۷۵	۵۶	۱۹	۲۵	۱۴۳	۵۵	۲۹	۱۶	
۲۶	۳۵	۳۸	۲۷	۱۷۹	۳۵	۴۲	۲۳	۶۴	۴۶	۳۱	۲۳	۱۸	۲۸	۱۶	۵۶	

منبع: Jauhiainen & Eyvazlu 2018 و Jauhiainen et al. 2020

مهاجرت به کشورهای اروپایی در میان مهاجران متعارف افغانستانی (دارای پاسپورت و ویزای ایران) در ایران (پاسخ‌های بله و شاید) بیشتر از سایر گروه‌ها است. کمترین میزان برنامه‌ریزی برای مهاجرت به کشورهای اروپایی نیز بین مهاجران فاقد مدرک و پناهندگان ساکن در مهمان‌شهرها مشاهده می‌شود. یکی از مهم‌ترین دلایل این موضوع این است که مهاجران نامتعارف اغلب نیروی کار فصلی هستند که بین ایران و افغانستان در حال جابه‌جایی می‌باشند. پناهندگان ساکن در مهمان‌شهرها نیز با توجه به اقامت بلندمدت در مهمان‌شهرها و حضور نسل اول این مهاجران در این مناطق برنامه‌ریزی کمتری برای مهاجرت به کشورهای اروپایی دارند.

در جدول فوق میزان برنامه‌ریزی برای بازگشت گروه‌های مختلف مهاجران افغانستانی نشان داده شده است. به طور کلی، میزان برنامه‌ریزی برای بازگشت در مقایسه با تمایل به بازگشت در میان مهاجران افغانستانی کمتر مشاهده می‌شود. در این راستا برنامه‌ریزی برای بازگشت در میان مهاجران فاقد مدرک بیشتر از سایر گروه‌ها است. هم‌چنین شاغلان کمتر از افراد بیکار تمایل به بازگشت داشته و افراد مجرد در مقایسه با افراد متاهل تمایل کمتری برای بازگشت دارند.

۴-۳-۳- برنامه‌ریزی برای مهاجرت به کشورهای اروپایی

یافته‌های پیمایش نشان می‌دهد که برنامه‌ریزی برای

جدول ۴۲- برنامهریزی برای مهاجرت به کشورهای اروپایی در میان مهاجران افغانستانی در ایران (درصد)

برنامهریزی برای مهاجرت	پناهندگان در مهمان شهرها			پناهندگان در شهرها و روستاها			مهاجران متعارف (پاسپورتی)			مهاجران نامتعارف (فاقد مدرک)		
	تعداد پاسخ	٪	تعداد	تعداد پاسخ	٪	تعداد	تعداد پاسخ	٪	تعداد	تعداد پاسخ	٪	تعداد
جمع کل	۲۰	۴۴	۵۲۳	۳۷	۳۲	۶۵۴	۳۳	۲۰	۴۷	۲۰	۳۳	۳۳۷
مرد	۲۱	۳۹	۲۶۱	۳۲	۳۵	۳۰۹	۳۴	۳۱	۴۶	۱۹	۳۵	۲۳۱
زن	۱۸	۴۹	۲۶۲	۳۱	۳۱	۳۴۰	۳۴	۲۸	۵۰	۲۲	۲۸	۱۰۴
۱۵ تا ۱۸ ساله	۱۵	۴۹	۶۶	۳۱	۳۶	۵۸	۳۱	۲۹	۵۶	۱۱	۳۳	۲۶
۱۹ تا ۲۹ ساله	۲۷	۳۷	۱۵۰	۳۶	۳۰	۳۰۰	۳۹	۲۲	۳۴	۲۱	۴۵	۱۵۴
۳۰ تا ۴۹ ساله	۲۱	۳۵	۲۱۱	۲۹	۴۳	۲۰۰	۳۶	۳۳	۵۰	۲۷	۲۳	۱۰۰
۵۰ تا ۶۴ ساله	۹	۶۹	۶۴	۳۱	۲۳	۷۵	۲۴	۲۲	۷۲	۱۳	۱۵	۲۹
بالای ۶۵ سال	۳	۸۰	۳۰	۱۷	۶۶	۱۸	۰	۹۲	۸۳	۱۷	۰	۶
مجرد	۱۸	۴۲	۲۰۹	۳۶	۳۵	۲۸۷	۳۶	۲۱	۳۷	۱۹	۴۴	۱۴۰
متاهل	۲۱	۴۶	۲۹۷	۲۷	۳۰	۳۶۳	۳۱	۳۸	۵۴	۲۱	۲۵	۱۹۵
دارای فرزند در ایران	۱۵	۵۰	۲۶۹	۲۸	۲۴	۱۶۲	۲۸	۳۶	۶۷	۱۳	۲۰	۸۰
دارای فرزند در افغانستان				۲۷	۳۳	۱۹۷	۳۳	۳۲	۴۳	۲۲	۳۵	۲۰۶
شاغل	۲۵	۳۶	۲۸۹	۳۱	۳۴	۳۴۱	۳۸	۲۶	۴۶	۲۲	۳۲	۲۲۸
غیرشاغل / غیر فعال				۳۱	۳۰	۲۸۶	۳۲	۳۸	۴۷	۱۸	۳۵	۹۴
تحصیلات ابتدایی				۲۹	۴۳	۱۴۳	۳۰	۴۰	۴۶	۲۱	۳۳	۱۰۰
تحصیلات دانشگاهی	۲۸	۲۶	۳۵	۲۱	۴۳	۶۳	۳۲	۴۸	۱۴	۳۲	۵۴	۲۸

منبع: Jauhiainen & Eyvazlu 2018 و Jauhiainen et al. 2020

۴-۴- آمار بازگشت مهاجران افغانستانی از ایران و پاکستان (۲۰۱۹-۲۰۰۲)

همه ساله هزاران نفر از مهاجران فاقد مدرک و یا حتی پناهندگان افغانستانی به علل مختلف در حال بازگشت به وطن خود هستند. بیکاری و مشکلات اقتصادی در ایران و پاکستان از مهمترین دلایل بازگشت اتباع این کشور محسوب می‌شود. این در حالی است که کشور افغانستان خود نیز با مشکلات متعددی مانند جنگ و درگیری، افزایش بیکاری، رشد ضعیف اقتصاد و شمار زیاد آوارگان داخلی مواجه است که مهاجران بازگشتی را با چالش‌های متعددی مواجه می‌سازد. براساس گزارش‌های سازمان بین‌المللی

مهاجرت (IOM)، طی دو سال گذشته، بیش از یک میلیون و ۳۰۰ هزار مهاجر افغانستانی فاقد مدرک از کشورهای ایران و پاکستان به کشور خود بازگشته‌اند. خروج ایالات متحده آمریکا از توافق برجام و اعمال فشارهای اقتصادی علیه کشور ایران، تاثیرات مستقیمی بر معیشت صدها هزار مهاجر افغانستانی در ایران گذاشته است. البته با توجه به جابه‌جایی مهاجران فصلی افغانستانی بین ایران و افغانستان شاهد یک جابه‌جایی بین مرزی در طول فصول سال هستیم و از این‌رو، نمی‌توان آمارهای ارائه شده در زمینه بازگشت مهاجران افغانستانی را به منزله بازگشت پایدار در نظر گرفت. در مجموع تعداد مهاجران فاقد مدرک بازگشتی از ایران طی

دو سال اخیر به دلایل مختلفی به خصوص دلایل اقتصادی افزایش یافته است. به طور کلی مهاجرانی که به کشور خود بازمی‌گردند به ۳ دسته تقسیم می‌شوند:

- بازگشت داوطلبانه مهاجران دارای مدرک
- بازگشت داوطلبانه مهاجران فاقد مدرک
- بازگشت اجباری (دیپورت) مهاجران فاقد مدرک

اغلب مهاجران بازگشته به افغانستان در شهرهای کابل، ننگرهار، کندوز، بغلان و قندهار و تعداد کمی در غزنی و هرات ساکن شده‌اند. از طرف دیگر اغلب مهاجرانی که از پاکستان بازمی‌گردند، تمایل دارند که در حوالی قندهار، جلال آباد و کابل سکنی گزینند، در حالی که مهاجرانی که از ایران بازمی‌گردند، بیشتر در استان هرات و استان‌های غربی متمرکز می‌شوند (Akseer et al, 2018). با توجه به انتشار گزارش‌های متعدد هفتگی توسط سازمان بین‌المللی مهاجرت، آمارهای منتشر شده در پایان هر ماه با آنچه که در پایان هر سال منتشر می‌شود تفاوت جزئی را نشان می‌دهد. لذا در تهیه این گزارش چنانچه آمار ماهیانه‌ای که در پایان هر سال منتشر شده قابل دسترس بوده مورد استناد قرار گرفته است. در غیر این صورت مجموع داده‌های هفتگی برای هر ماه لحاظ شده است.

این آمارها از ابتدای ژانویه ۲۰۱۵ تا دسامبر ۲۰۱۹ در پورتال IOM قابل دسترس می‌باشند. در ادامه به طور تفصیلی آمارهای مربوط به بازگشت مهاجران افغانستانی در سالهای ۲۰۰۲ تا ۲۰۱۹ ارائه می‌گردد:

۴-۴-۱- آمار بازگشت مهاجران افغانستانی در سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۰۹

پس از سقوط طالبان و تأسیس دولت موقت افغانستان در اواخر سال ۲۰۰۱، بازگشت داوطلبانه پناهندگان افغانستانی از کشورهای پاکستان و ایران آغاز شد. به طوریکه در پایان سال ۲۰۰۲، بیش از ۳۰۰ هزار پناهنده به کشور خود بازگشتند. بر اساس گزارش کمیساری عالی پناهندگان (UNHCR) در سال ۲۰۰۹، بین سال‌های ۲۰۰۲-۲۰۰۹، حدود ۲ میلیون و ۵۶۳ هزار و ۱۴۵ پناهنده افغانستانی از ایران و پاکستان به صورت داوطلبانه و یا به اجبار به کشور خود بازگشته‌اند. در این فاصله زمانی، بالاترین میزان بازگشت پناهندگان افغانستانی مربوط به سال ۲۰۰۷ است که حدود ۲۱ درصد از کل بازگشتی‌ها را دربرمی‌گیرد. این در حالی است که در سال ۲۰۰۹، تعداد پناهندگان افغانستانی بازگشته به وطن با افت شدید مواجه گشته و تعداد آن به حدود ۴۰ هزار نفر رسیده است.

جدول ۴۳- روند بازگشت پناهندگان افغانستانی (۲۰۰۲ تا ۲۰۰۹)

سال	بازگشت داوطلبانه از پاکستان	بازگشت داوطلبانه از ایران	دیپورت از پاکستان	دیپورت از ایران	کل بازگشتی‌ها از پاکستان	کل بازگشتی‌ها از ایران	کل بازگشتی‌ها از ایران و پاکستان
۲۰۰۲	۱۹۴۱۲۷	۱۱۷۳۶۴	۴۶۸۰	۴۲۳۶۰	۱۹۸۸۰۷	۱۵۹۷۲۴	۳۵۸۵۳۱
۲۰۰۳	۴۵۱۲۵	۱۲۴۶۱۵	۵۰۳	۵۳۸۹۷	۴۵۶۲۸	۱۷۸۵۱۲	۲۲۴۱۴۰
۲۰۰۴	۴۱۱۰۳	۷۴۹۷۶	۵۲	۷۹۴۱۰	۴۱۱۵۵	۱۵۴۳۸۶	۱۹۵۵۴۱
۲۰۰۵	۱۱۵۹۷	۲۲۵۸۱۵	۱۱۲	۹۵۸۴۵	۱۱۷۰۹	۳۲۱۶۶۰	۳۳۳۳۶۹
۲۰۰۶	۹۶۸۱	۲۳۸۳۸۴	۲۸۴	۱۴۶۳۸۷	۹۹۶۵	۳۸۴۷۷۱	۳۹۴۷۳۶
۲۰۰۷	۷۵۴۱	۱۵۵۷۲۱	۲۰۹	۳۶۳۳۶۹	۷۷۵۰	۵۱۹۰۹۰	۵۲۶۸۴۰
۲۰۰۸	۷۸۹۷	۷۴۷۷۳	۷۸۱	۴۰۶۵۲۴	۸۶۷۸	۴۸۱۲۹۷	۴۸۹۹۷۵
۲۰۰۹	۷۹۹	۳۲۲۷	۲۸۰	۳۵۷۰۷	۱۰۷۹	۳۸۹۳۴	۴۰۰۱۳

منبع: (UNHCR, 2009: 16)

* ذکر آمار بالای بازگشت پناهندگان در این گزارش قابل تامل می‌باشد، چرا که بر اساس قوانین پناهندگی، کشور میزبان به سادگی نمی‌تواند این میزان (بالا) از پناهندگان را به کشور مبدأ دیپورت کند. لذا به نظر می‌رسد منظور از پناهندگان دیپورت شده اغلب شامل مهاجرانی است که فاقد مدرک (کارت آمایش) بوده‌اند.

نمودار ۱۵۸- روند بازگشت پناهندگان افغانستانی (۲۰۰۲ تا ۲۰۰۹)

۴-۴-۲- آمار بازگشت مهاجران فاقد مدرک افغانستانی در سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹

بر اساس گزارش‌های سازمان بین‌المللی مهاجرت (IOM)، حدود ۸۰۰ هزار مهاجر افغان در سال ۲۰۱۸ به صورت داوطلبانه و یا اجبار به کشور خود بازگشتند که در مقایسه با سال ۲۰۱۷ این میزان دو سوم افزایش یافته است. این رقم بالاترین میزان از ثبت تعداد بازگشت مهاجران به افغانستان از سال ۲۰۱۲ را نشان می‌دهد. از جمله مهم‌ترین دلایل افزایش میزان بازگشت مهاجران فاقد مدرک افغانستانی در سال ۲۰۱۸ می‌توان به تحریم‌های اقتصادی علیه ایران و کاهش ارزش ریال در برابر ارزهای خارجی اشاره کرد که

منجر به افزایش بازگشت مهاجران افغانستانی فاقد مدرک به کشورشان شده است. در این میان، مهاجران فاقد مدرکی که به صورت فصلی و موقت در ایران مشغول به کار هستند، بیش از دیگر مهاجران تحت تأثیر این مشکلات اقتصادی قرار گرفته‌اند. چرا که تعداد زیادی از این مهاجران بخش عمده‌ای از درآمد خود را به خانواده و یا نزدیکان خود در افغانستان ارسال می‌نمایند.

آمارهای منتشر شده توسط IOM نشان می‌دهد که در سال ۲۰۱۹ تعداد مهاجران فاقد مدرک بازگشتی از ایران و پاکستان در مقایسه با سال قبل با کاهش ۳۸ درصدی مواجه بوده و بار دیگر به سطح سال‌های قبل از ۲۰۱۸ رسیده است.

جدول ۴۴- روند بازگشت مهاجران فاقد مدرک افغانستانی از ایران و پاکستان (۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹)

سال	کل بازگشتی‌ها از ایران	کل بازگشتی‌ها از پاکستان
۲۰۱۵	۵۴۴۰۱۶	۱۱۹۲۷۹
۲۰۱۶	۴۴۳۵۲۷	۲۴۸۰۵۴
۲۰۱۷	۴۵۱۴۶۹	۹۷۳۱۳
۲۰۱۸	۷۷۳۱۲۵	۳۲۷۲۲
۲۰۱۹	۴۷۹۹۰۲	۱۹۷۷۰

منبع: (IOM, 2016; 2017a; 2017b; 2017c; 2017d; 2017e; 2017f; 2017g; 2018; 2019; 2020a; 2020b)

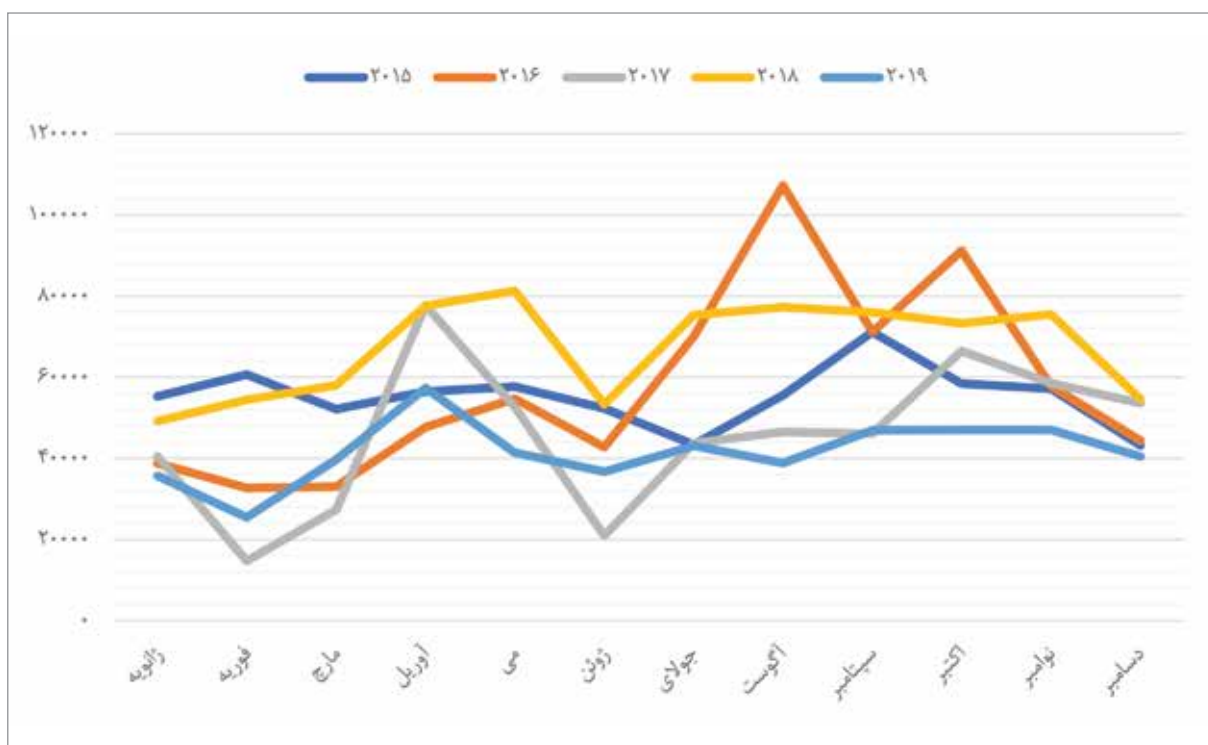
نمودار ۱۵۹- روند بازگشت مهاجران فاقد مدرک افغانستانی از ایران و پاکستان (۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹)

در ادامه، آمار بازگشت مهاجران فاقد مدرک افغانستانی از ایران و پاکستان در سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹ به تفکیک ماه‌های سال نشان داده شده است:

جدول ۴۵- بازگشت مهاجران فاقد مدرک افغانستانی از ایران و پاکستان (۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹)

ماه	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹
ژانویه	۵۵۲۸۱	۳۸۷۹۲	۴۰۴۵۶	۴۹۱۴۷	۳۵۷۰۴
فوریه	۶۰۶۸۲	۳۲۶۹۱	۱۴۶۹۴	۵۴۴۶۴	۲۵۴۴۷
مارچ	۵۲۱۱۳	۳۳۰۵۳	۲۷۳۶۲	۵۸۰۲۹	۳۹۷۱۴
آوریل	۵۶۵۰۶	۴۷۷۱۵	۷۷۷۲۶	۷۷۶۲۰	۵۷۳۵۱
می	۵۷۶۷۶	۵۴۷۱۳	۵۲۶۷۲	۸۱۲۷۶	۴۱۳۷۴
ژوئن	۵۲۳۰۹	۴۲۷۲۰	۲۰۹۳۰	۵۳۳۵۷	۳۶۷۱۷
جولای	۴۳۳۴۹	۷۰۰۶۱	۴۳۷۷۹	۷۵۳۴۹	۴۳۰۷۹
اگوست	۵۵۵۱۸	۱۰۷۲۳۵	۸۳۴۶۵	۷۷۳۰۵	۳۸۸۱۱
سپتامبر	۷۱۱۱۶	۷۱۱۶۵	۴۶۰۷۶	۷۵۹۷۴	۴۶۹۴۰
اکتبر	۵۸۴۴۰	۹۱۱۶۳	۶۶۴۴۱	۷۳۲۳۲	۴۷۰۱۷
نوامبر	۵۷۱۴۷	۵۷۸۸۸	۵۸۵۵۰	۷۵۴۸۲	۴۷۰۶۰
دسامبر	۴۳۱۵۸	۴۴۳۸۵	۵۳۵۵۸	۵۴۶۱۲	۴۰۴۵۸
جمع	۶۶۳۲۹۵	۶۹۱۵۸۱	۵۴۸۷۸۲	۸۰۵۸۴۷	۴۹۹۶۷۲

منبع: (IOM, 2016; 2017a; 2017b; 2017c; 2017d; 2017e; 2017f; 2017g; 2018; 2019; 2020a; 2020b)

نمودار ۱۶۰ - بازگشت مهاجران فاقد مدرک افغانستانی از ایران و پاکستان (۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹)

تنها در سال ۲۰۱۸ این میزان افزایش قابل توجهی یافته است. همان طور که اشاره گردید، دلیل عمده بازگشت مهاجرین افغان از ایران فشارهای ناشی از تحریم‌های اقتصادی امریکا می‌باشد که سبب کاهش عواید کارگران افغان در ایران نیز شده است. در عین حال واحد پول ایران بعد از وضع تحریم‌های جدید در مقابل دلار امریکایی ارزش خود را از دست داده است که دلیل دیگر برای برگشت مهاجران افغان پنداشته می‌شود. به علاوه، نکته قابل توجه در سال ۲۰۱۸ این است که تا پایان سال بیش از نیمی از مهاجران بازگشتی به افغانستان به کشورشان دیپورت شده‌اند.

بر اساس آمارهای سازمان بین‌المللی مهاجرت، از آنجایی که کشور ایران پس از پاکستان میزبان بیشترین تعداد از پناهندگان و مهاجران افغانستانی است و از طرف دیگر مهاجرت‌های فصلی کاری بین ایران و افغانستان چشمگیر است، بیشترین تعداد بازگشتی‌ها نیز از کشور ایران می‌باشد که اغلب این بازگشتی‌ها را مهاجران فاقد مدرک تشکیل می‌دهند که به صورت داوطلبانه یا بشکل اجباری (دیپورت) به کشور خود بازمی‌گردند. طبق برآورد IOM، طی سال‌های ۲۰۱۲ تا پایان سال ۲۰۱۹، روند بازگشت مهاجران فاقد مدرک افغانستانی به کشورشان، افزایش و یا کاهش زیادی را نشان نمی‌دهد.

جدول ۴۶- تعداد مهاجران فاقد مدرک افغانستانی بازگشتی از ایران (۲۰۱۲ تا ۲۰۱۹)

سال	بازگشت داوطلبانه از ایران	دیپورتی از ایران	درصد بازگشت داوطلبانه	درصد بازگشت دیپورتی	کل بازگشتی ها از ایران
۲۰۱۲	۲۷۹۰۱۲	۲۵۰۷۳۱	۵۲/۷	۴۷/۳	۵۲۹۷۴۳
۲۰۱۳	۲۱۷۴۷۳	۲۲۰۸۴۶	۴۹/۶	۵۰/۴	۴۳۸۳۲۹
۲۰۱۴	۲۸۶۲۲۲	۲۱۸۵۶۵	۵۶/۷	۴۳/۴	۵۰۴۷۹۱
۲۰۱۵	۳۱۶۴۱۵	۲۲۷۶۰۱	۵۸/۲	۴۱/۸	۵۴۴۰۱۶
۲۰۱۶	۲۴۸۷۶۴	۱۹۴۷۶۳	۵۶/۱	۴۳/۹	۴۴۳۵۲۷
۲۰۱۷	۱۹۴۳۲۱	۲۷۱۹۸۲	۴۱/۷	۵۸/۳	۴۶۶۳۰۳
۲۰۱۸	۳۵۵۵۲۳	۴۱۲۱۴۰	۴۶/۳	۵۳/۷	۷۶۷۶۶۳
۲۰۱۹	۲۰۸۰۵۹	۲۶۸۸۲۸	۴۳/۶	۵۶/۴	۴۷۶۸۲۸

داده‌های ۲۰۱۲، ۲۰۱۳ و ۲۰۱۴ بازیابی شده از IOM, 2015, 2016, 2017h, 2018, 2019, 2020)

* آمار مربوط به سال ۲۰۱۹ از اول ژانویه تا ۲۸ دسامبر ۲۰۱۹ (مجموع داده‌های ماهانه و یا هفتگی) در نظر گرفته شده است. * علت اختلاف جزئی داده‌های سال ۲۰۱۸ با مجموع داده‌هایی که به تفکیک ماهیانه در این سال استخراج شده‌اند، این است که در گزارش‌هایی که داده‌های بازگشتی به تفکیک ماهیانه ارائه شده‌اند، داده‌ها به تفکیک داوطلبانه و تبعیدی منتشر نشده است و لذا آمارهای مربوط به ۲۰۱۸ در این جدول بر اساس گزارش زیر می‌باشد:

https://afghanistan.iom.int/sites/default/files/Reports/iom_afghanistan-return_of_undocumented_afghans-situation_report_23_-29_dec_2018_003.pdf

نمودار ۱۶۱- تعداد مهاجران فاقد مدرک افغانستانی بازگشتی از ایران (۲۰۱۲ تا ۲۰۱۹)

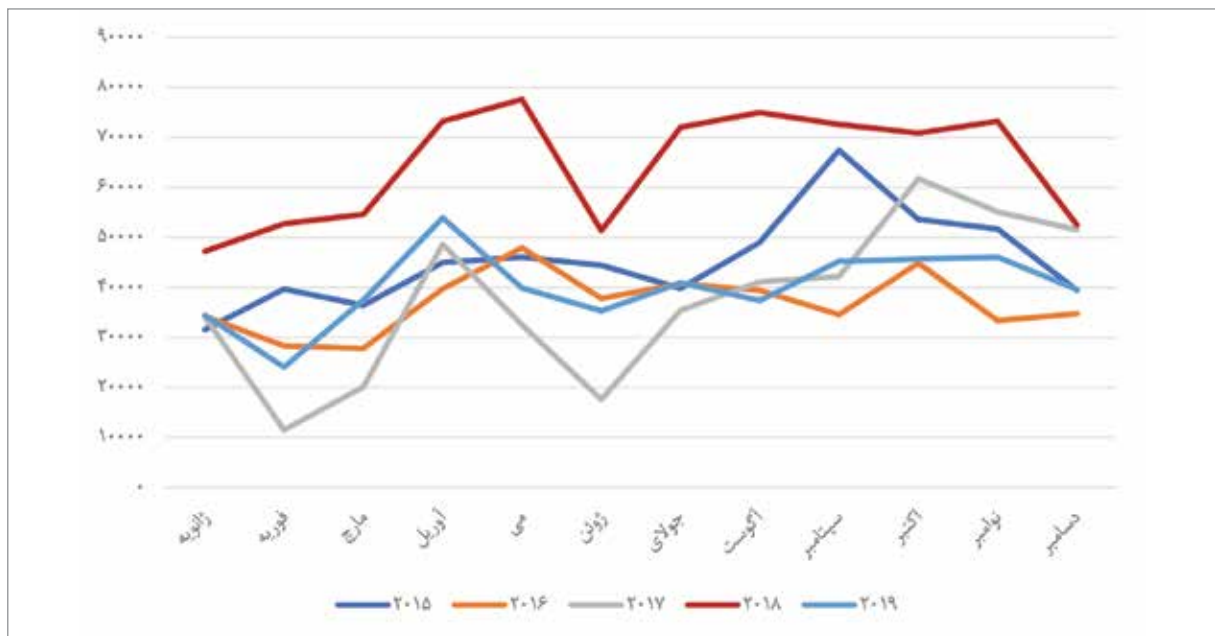
(سپتامبر و اکتبر)، کشور ایران را ترک کرده و به وطن خود بازگشته‌اند. حال آنکه در ماه‌های سرد سال (ژانویه و فوریه) آمار بازگشت مهاجران کاهش یافته است.

روند ماهیانه بازگشت مهاجران فاقد مدرک افغانستانی از ایران در سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹ نشان می‌دهد که به طور متوسط، اکثر مهاجران بازگشته را کارگران مهاجر فصلی تشکیل می‌دهند که در پایان ماه‌های گرم سال

جدول ۴۷- تعداد مهاجران فاقد مدرک افغانستانی بازگشتی از ایران به تفکیک ماه (۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹)

۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	
۳۴۴۱۳	۴۷۲۶۶	۳۴۰۵۸	۳۴۱۸۸	۳۱۵۳۵	ژانویه
۲۴۰۷۱	۵۲۷۵۷	۱۱۴۸۵	۲۸۳۰۲	۳۹۶۶۹	فوریه
۳۷۵۱۲	۵۴۶۳۹	۲۰۱۳۴	۲۷۸۲۸	۳۶۴۱۱	مارچ
۵۳۸۹۸	۷۳۲۲۸	۴۸۶۰۹	۳۹۷۲۶	۴۴۹۸۱	آوریل
۳۹۸۸۶	۷۷۶۱۰	۳۲۴۶۲	۴۷۹۴۱	۴۶۰۵۶	می
۳۵۲۷۷	۵۱۳۸۶	۱۷۶۳۰	۳۷۸۰۵	۴۴۴۵۵	ژوئن
۴۰۹۴۷	۷۲۰۵۵	۳۵۴۰۴	۴۰۷۲۶	۳۹۷۸۳	جولای
۳۷۳۸۹	۷۴۹۶۰	۴۱۰۸۹	۳۹۴۳۱	۴۸۹۹۲	اگوست
۴۵۲۱۶	۷۲۶۳۲	۴۲۱۶۶	۳۴۵۵۳	۶۷۳۹۲	سپتامبر
۴۵۶۷۶	۷۰۸۵۵	۶۱۷۴۷	۴۴۸۸۴	۵۳۶۳۵	اکتبر
۴۶۰۲۶	۷۳۲۳۰	۵۵۱۱۴	۳۳۳۸۶	۵۱۶۹۴	نوامبر
۳۹۵۹۱	۵۲۵۰۷	۵۱۵۷۱	۳۴۷۵۷	۳۹۴۱۳	دسامبر
۴۷۹۹۰۲	۷۷۳۱۲۵	۴۵۱۴۶۹	۴۴۳۵۲۷	۵۴۴۰۱۶	جمع

منبع: (IOM, 2016; 2017a; 2017b; 2017c; 2017d; 2017e; 2017f; 2017g; 2018; 2019; 2020a; 2020b)

نمودار ۱۶۲- بازگشت مهاجران فاقد مدرک افغانستانی از ایران به تفکیک ماه‌های سال (۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹)

در ادامه آمار بازگشت پناهندگان و مهاجران فاقد مدرک افغانستانی از سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹ به تفکیک داده‌های ماهیانه و در قالب جداول و نمودارهای جداگانه ارائه می‌شود:

۴-۳- آمار بازگشت مهاجران افغانستانی در سال‌های ۲۰۱۵-۲۰۱۹ (به تفکیک ماه‌های سال)

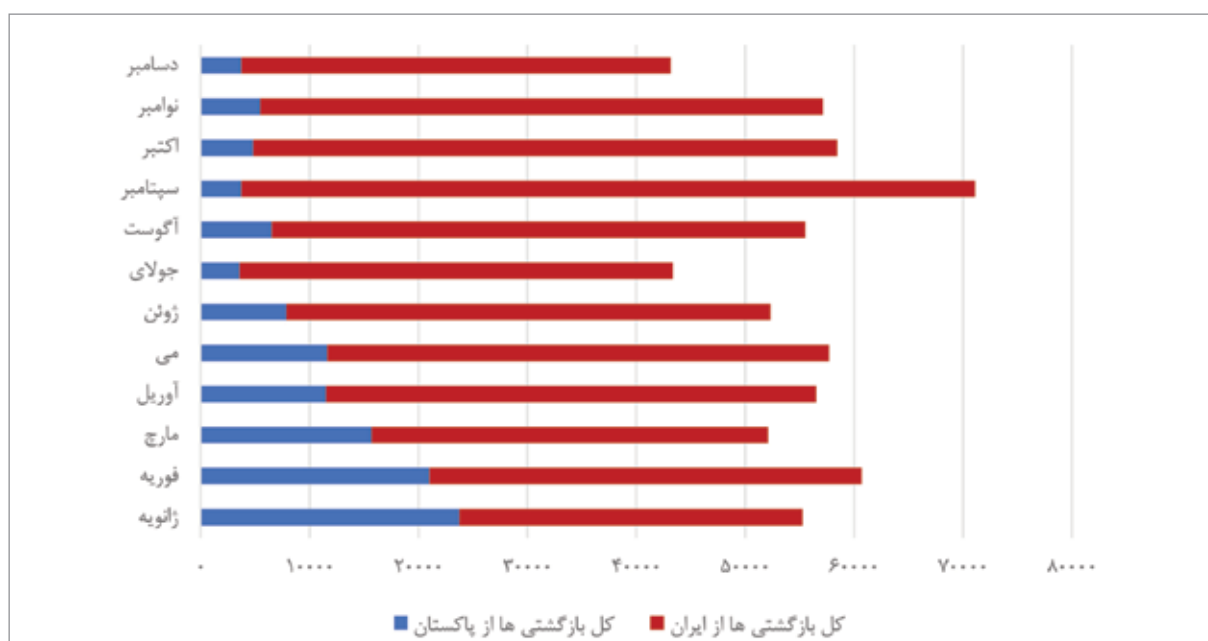
● **آمار بازگشت مهاجران افغانستانی در سال ۲۰۱۵**
طبق برآورد IOM در سال ۲۰۱۵، حدود ۵۴۴ هزار و ۱۶ مهاجر فاقد مدرک از کشورهای ایران و پاکستان به افغانستان بازگشته‌اند. به علاوه از کل مهاجران بازگشته

به وطن خود، ۸۲ درصد مهاجران از کشور ایران بوده‌اند که بیش از نیمی از آنها یعنی ۵۸ درصد به صورت داوطلبانه به کشور خود بازگشته‌اند.

جدول ۴۸- تعداد مهاجران فاقد مدرک افغانستانی بازگشتی به تفکیک ماه در سال ۲۰۱۵

سال ۲۰۱۵	بازگشت داوطلبانه از پاکستان	بازگشت داوطلبانه از ایران	دیپورت از پاکستان	دیپورت از ایران	کل بازگشتی‌ها از پاکستان	کل بازگشتی‌ها از ایران
ژانویه	۲۲۲۷۴	۱۸۶۱۳	۱۴۷۲	۱۲۹۲۲	۵۵۲۸۱	۳۱۵۳۵
فوریه	۱۹۲۰۳	۲۰۲۵۱	۱۸۱۰	۱۹۴۱۸	۶۰۶۸۲	۳۹۶۶۹
مارس	۱۳۶۱۰	۲۰۲۱۰	۲۰۹۲	۱۶۲۰۱	۵۲۱۱۳	۳۶۴۱۱
آوریل	۹۹۶۶	۲۵۴۲۸	۱۵۵۹	۱۹۵۵۳	۵۶۵۰۶	۴۴۹۸۱
می	۹۹۶۱	۲۷۱۰۲	۱۶۵۹	۱۸۹۵۴	۵۷۶۷۶	۴۶۰۵۶
ژوئن	۶۸۳۶	۲۶۱۹۹	۱۰۱۸	۱۸۲۵۶	۵۲۳۰۹	۴۴۴۵۵
جولای	۲۷۹۰	۲۴۳۳۶	۷۷۶	۱۵۴۴۷	۴۳۳۴۹	۳۹۷۸۳
آگوست	۵۰۱۲	۳۱۸۵۶	۱۵۱۴	۱۷۱۳۶	۵۵۵۱۸	۴۸۹۹۲
سپتامبر	۲۷۵۰	۳۹۴۰۰	۹۷۴	۲۷۹۹۲	۷۱۱۱۶	۶۷۳۹۲
اکتبر	۳۳۷۶	۲۷۱۶۳	۱۴۲۹	۲۶۴۷۲	۵۸۴۴۰	۵۳۶۳۵
نوامبر	۲۴۷۶	۳۱۶۵۷	۲۹۷۷	۲۰۰۳۷	۵۷۱۴۷	۵۱۶۹۴
دسامبر	۱۷۸۸	۲۴۲۰۰	۱۹۵۷	۱۵۲۱۳	۴۳۱۵۸	۳۹۴۱۳
جمع	۱۰۰۰۴۲	۳۱۶۴۱۵	۱۹۲۳۷	۲۲۷۶۰۱	۶۶۳۲۹۵	۵۴۴۰۱۶

منبع: (IOM, 2016)

نمودار ۱۶۳- تعداد مهاجران فاقد مدرک افغانستانی بازگشتی به وطن خود به تفکیک ماه در سال ۲۰۱۵

● آمار بازگشت مهاجران افغانستانی در سال ۲۰۱۶

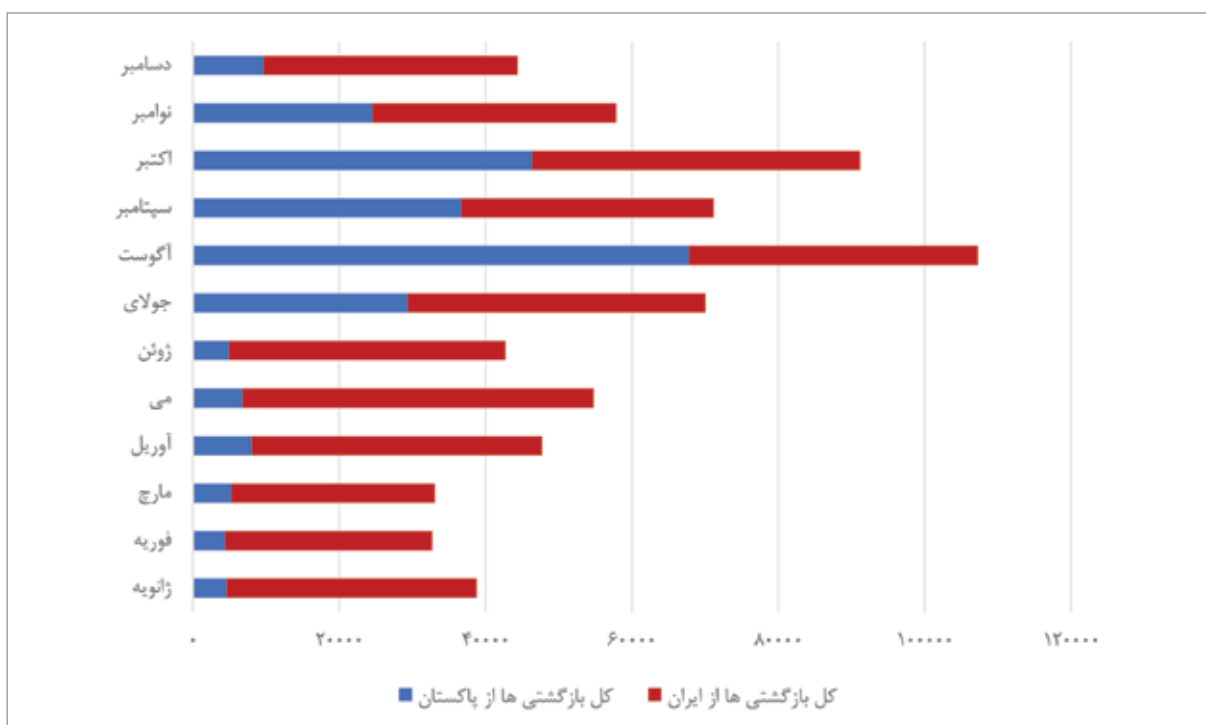
پس از سال ۲۰۱۸ که شاهد بالاترین میزان بازگشت مهاجران فاقد مدرک افغانستانی به کشور خود بوده است، در سال ۲۰۱۶ نیز حدود ۶۹۲ هزار نفر به افغانستان بازگشتند. در این میان، ۶۹ درصد از کل مهاجران بازگشتی افغانستانی یعنی حدود ۴۷۴ نفر هزار نفر به صورت داوطلبانه از کشورهای ایران و پاکستان به کشور خود

بازگشتند که بیش از نیمی از این مهاجران (۵۲ درصد) از کشور ایران بودند. این موضوع حاکی از این است که در سال ۲۰۱۶ تعداد زیادی از مهاجران و بخصوص پناهندگان افغانستانی ساکن در پاکستان به کشور خود بازگشته‌اند. مهم‌ترین دلیل آن را می‌توان در افزایش کمک‌های ارائه شده (کمک نقدی) برای مهاجران بازگشتی از این کشور و همچنین تغییرات سیاستی در این کشور دانست.

جدول ۴۹- تعداد مهاجران فاقد مدرک افغانستانی بازگشتی به تفکیک ماه در سال ۲۰۱۶

سال ۲۰۱۶	بازگشت داوطلبانه از پاکستان	بازگشت داوطلبانه از ایران	دیپورت از پاکستان	دیپورت از ایران	کل بازگشتی‌ها از پاکستان	کل بازگشتی‌ها از ایران	کل بازگشتی‌ها از ایران و پاکستان
ژانویه	۱۷۶۶	۱۷۶۷۷	۲۸۳۸	۱۶۵۱۱	۴۶۰۴	۳۴۱۸۸	۳۸۷۹۲
فوریه	۱۸۱۶	۱۴۳۸۳	۲۵۷۳	۱۳۹۱۹	۴۳۸۹	۲۸۳۰۲	۳۲۶۹۱
مارس	۲۸۷۶	۱۴۴۵۶	۲۳۴۹	۱۳۳۷۲	۵۲۲۵	۲۷۸۲۸	۳۳۰۵۳
آوریل	۴۵۷۹	۲۱۱۰۳	۳۴۱۰	۱۸۶۲۳	۷۹۸۹	۳۹۷۲۶	۴۷۷۱۵
می	۴۹۸۲	۲۸۱۱۲	۱۷۹۰	۱۹۸۲۹	۶۷۷۲	۴۷۹۴۱	۵۴۷۱۳
ژوئن	۳۲۴۹	۲۰۳۹۲	۱۶۶۶	۱۷۴۱۳	۴۹۱۵	۳۷۸۰۵	۴۲۷۲۰
جولای	۲۷۸۶۳	۲۱۲۲۶	۱۴۷۲	۱۹۵۰۰	۲۹۳۳۵	۴۰۷۲۶	۷۰۰۶۱
آگوست	۶۵۹۴۶	۲۲۱۸۸	۱۸۵۸	۱۷۲۴۳	۶۷۸۰۴	۳۹۴۳۱	۱۰۷۲۳۵
سپتامبر	۳۴۶۹۴	۲۰۹۶۸	۱۹۱۸	۱۳۵۸۵	۳۶۶۱۲	۳۴۵۵۳	۷۱۱۶۵
اکتبر	۴۴۷۱۰	۲۷۷۵۹	۱۵۶۹	۱۷۱۲۵	۴۶۲۷۹	۴۴۸۸۴	۹۱۱۶۳
نوامبر	۲۳۸۰۷	۱۹۲۹۶	۶۹۵	۱۴۰۹۰	۲۴۵۰۲	۳۳۳۸۶	۵۷۸۸۸
دسامبر	۹۱۸۲	۲۱۲۰۴	۴۴۶	۱۳۵۵۳	۹۶۲۸	۳۴۷۵۷	۴۴۳۸۵
جمع	۲۲۵۴۷۰	۲۴۸۷۶۴	۲۲۵۸۴	۱۹۴۷۶۳	۲۴۸۰۵۴	۴۴۳۵۲۷	۶۹۱۵۸۱

منبع: (IOM, 2016)

نمودار ۱۶۴- تعداد مهاجران فاقد مدرک افغانستانی بازگشتی به تفکیک ماه در سال ۲۰۱۶

● آمار بازگشت مهاجران افغانستانی در سال ۲۰۱۷

با توجه به اینکه داده‌های هفتگی منتشر شده توسط IOM در خصوص بازگشت مهاجران فاقد مدرک افغانستانی در سال ۲۰۱۷، در برخی از ماه‌های سال (جولای و آگوست) به صورت ماهیانه منتشر نشده است، لذا داده‌های مربوط به این دو ماه بصورت مجموع داده‌های هفتگی در جدول زیر ارائه شده است. به عبارت دیگر داده‌های ماه جولای از یک تا ۲۹ جولای محاسبه شده و برای ماه آگوست، مجموع داده‌های هفتگی از یک آگوست تا دو سپتامبر مورد محاسبه قرار گرفته است. بر این اساس آمار کل بازگشتی‌ها که بصورت مجموع ماه‌های سال منتشر شده با آنچه که در سایر گزارش‌ها به صورت سالیانه آمده است، تفاوت اندکی را نشان می‌دهد.

به طور کلی در سال ۲۰۱۷ حدود ۵۴۹ هزار مهاجر

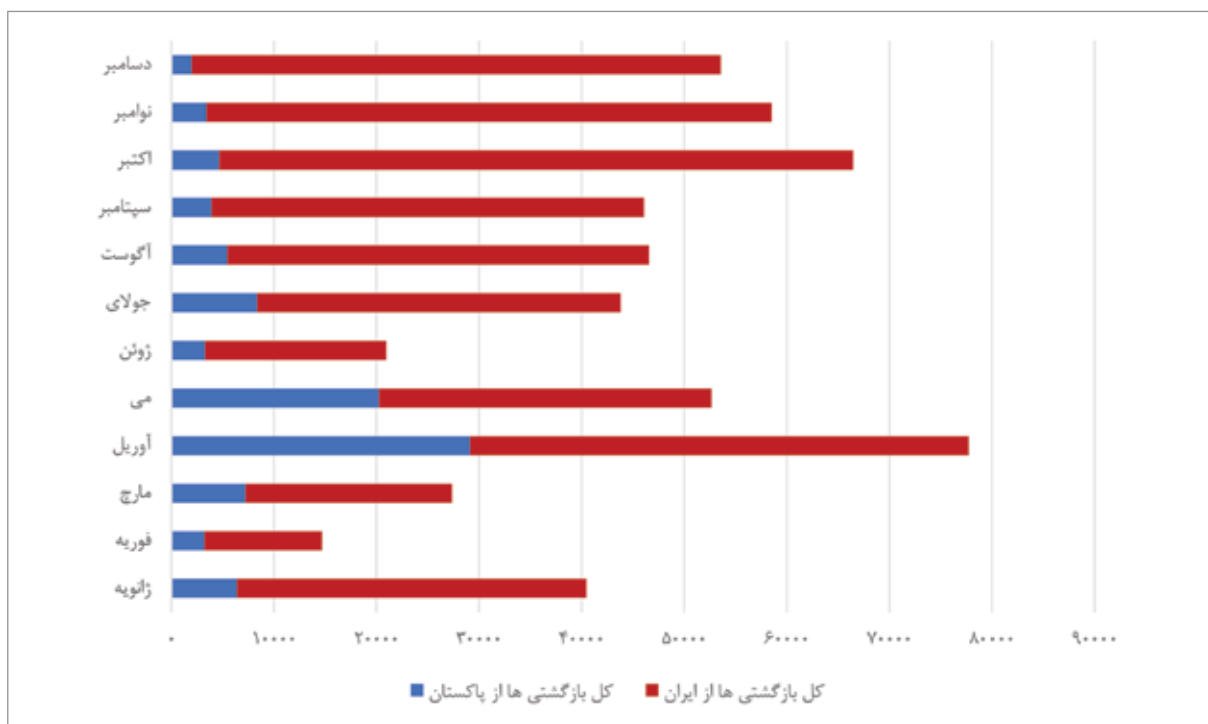
فاقد مدرک افغانستانی از کشورهای ایران و پاکستان به وطن خود بازگشتند که ۸۲ درصد آنها از کشور ایران بودند. نکته قابل توجه‌تر اینکه از سال ۲۰۱۷ تعداد مهاجران دیپورت شده از ایران از تعداد مهاجران فاقد مدرک بازگشتی بصورت داوطلبانه پیشی گرفته است. به طور مثال در سال ۲۰۱۷ بیش از نیمی از مهاجران بازگشته از ایران یعنی حدود ۵۸ درصد به کشور خود دیپورت شدند و تنها ۴۲ درصد آنها به صورت داوطلبانه به کشور خود بازگشته‌اند. از جمله دلایل افزایش آمار مهاجران فاقد مدرک افغانستانی دیپورت شده از سال ۲۰۱۷ به بعد می‌توان به خروج غیرقانونی مهاجران افغانستانی از ایران به سمت کشور ترکیه اشاره کرد که قصد داشتند از طریق مرزهای ایران به کشور ترکیه و یا سایر کشورهای اروپایی مهاجرت کنند که پس از دستگیری از کشور اخراج شده‌اند.

جدول ۵۰- تعداد مهاجران فاقد مدرک افغانستانی بازگشتی به تفکیک ماه در سال ۲۰۱۷

سال ۲۰۱۷	بازگشت داوطلبانه از پاکستان	بازگشت داوطلبانه از ایران	دیپورت از پاکستان	دیپورت از ایران	کل بازگشتی ها از پاکستان	کل بازگشتی ها از ایران	کل بازگشتی ها از ایران و پاکستان
ژانویه	۵۸۹۹	۱۸۴۷۳	۴۹۹	۱۵۵۸۵	۶۳۹۸	۳۴۰۵۸	۴۰۴۵۶
فوریه	۲۵۵۶	۴۶۷۶	۶۵۳	۶۸۰۹	۳۲۰۹	۱۱۴۸۵	۱۴۶۹۴
مارس	۶۸۸۳	۷۶۳۵	۳۴۵	۱۲۴۹۹	۷۲۲۸	۲۰۱۳۴	۲۷۳۶۲
آوریل	۲۸۸۱۶	۱۴۲۳۸	۳۰۱	۳۴۳۷۱	۲۹۱۱۷	۴۸۶۰۹	۷۷۷۲۶
می	۲۰۰۰۰	۱۰۱۸۸	۲۱۰	۲۲۲۷۴	۲۰۲۱۰	۳۲۴۶۲	۵۲۶۷۲
ژوئن	۳۱۰۱	۶۹۴۳	۱۹۹	۱۰۶۸۷	۳۳۰۰	۱۷۶۳۰	۲۰۹۳۰
جولای	۷۹۷۶	۱۰۷۳۵	۳۹۹	۲۴۶۶۹	۸۳۷۵	۳۵۴۰۴	۴۳۷۷۹
آگوست	۵۰۳۴	۱۴۲۳۸	۴۱۵	۲۶۸۵۱	۵۴۴۹	۴۱۰۸۹	۴۶۵۳۸
سپتامبر	۳۷۰۳	۱۵۴۳۲	۲۰۷	۲۶۷۳۴	۳۹۱۰	۴۲۱۶۶	۴۶۰۷۶
اکتبر	۴۳۸۱	۳۰۲۳۲	۳۱۳	۳۱۵۱۵	۴۶۹۴	۶۱۷۴۷	۶۶۴۴۱
نوامبر	۳۰۷۸	۲۹۱۷۶	۳۵۸	۲۵۹۳۸	۳۴۳۶	۵۵۱۱۴	۵۸۵۵۰
دسامبر	۱۸۰۸	۲۶۹۱۴	۱۷۹	۲۴۶۵۷	۱۹۸۷	۵۱۵۷۱	۵۳۵۵۸
جمع	۹۳۲۳۵	۱۸۸۸۸۰	۴۰۷۸	۲۶۲۵۸۹	۹۷۳۱۳	۴۵۱۴۶۹	۵۴۸۷۸۲

منبع: (IOM, 2017a;2017b;2017c;2017d;2017e;2017f;2017g)

* لازم به توضیح است که به دلیل عدم انتشار آمارهای بازگشت در ماه های جولای و آگوست، داده های ارائه شده در (۰۱-۲۹ جولای) (۰۱ آگوست تا ۰۲ سپتامبر) برای این دو ماه مورد استناد قرار گرفته است.

نمودار ۱۶۵- تعداد مهاجران فاقد مدرک افغانستانی بازگشتی به تفکیک ماه در سال ۲۰۱۷

● آمار بازگشت مهاجران افغانستانی در سال ۲۰۱۸

در سال ۲۰۱۸ تعداد مهاجران فاقد مدرک بازگشتی از افغانستان به حدود ۷۷۰ هزار نفر رسیده است که از این تعداد از ابتدای ژانویه تا ۲۹ دسامبر ۲۰۱۸، تعداد ۳۵۵ هزار و ۵۲۳ نفر بصورت داوطلبانه به کشور خود بازگشته‌اند و ۴۱۲ هزار و ۱۴۰ نفر از این مهاجران از ایران دیپورت شده‌اند (IOM, 2018)^۱ همان‌طور که در

بلا اشاره شد، در سال ۲۰۱۸، بیشترین آمار بازگشت مهاجران فاقد مدرک افغانستانی ثبت شده است. به طوریکه میزان آن نسبت به سال قبل ۳۲ درصد افزایش یافته است.

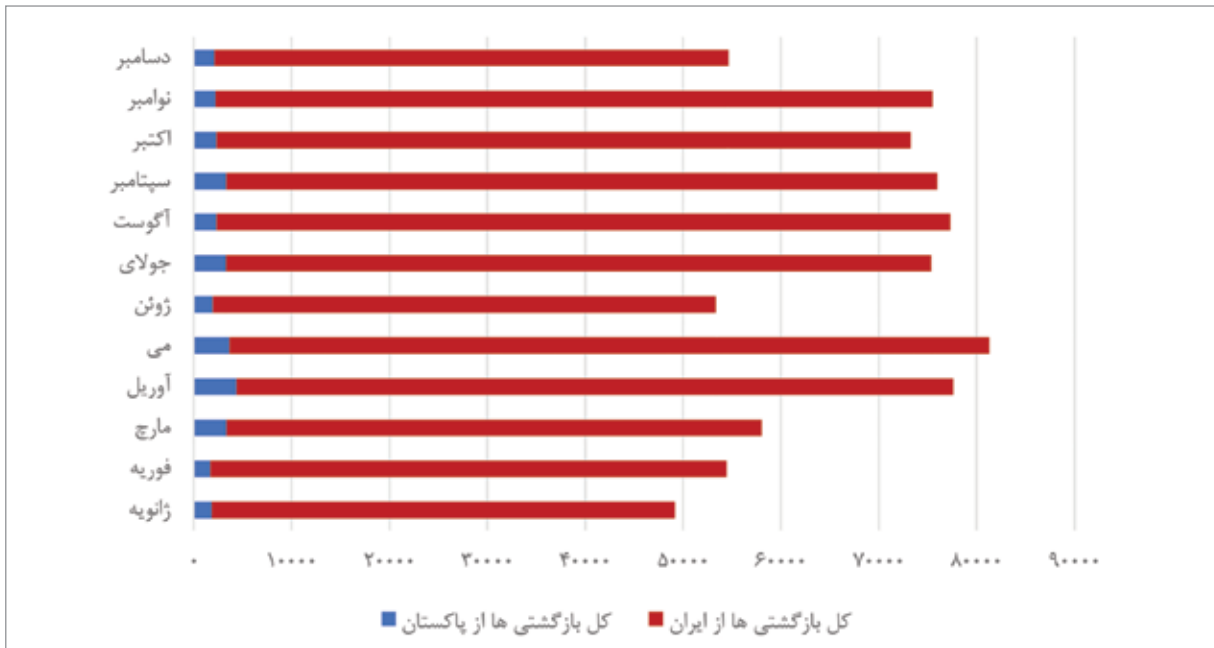
لذا بر این اساس از کل ۸۰۶ هزار مهاجر فاقد مدرک بازگشتی به افغانستان در این سال، ۹۶ درصد از ایران و تنها ۴ درصد از کشور پاکستان بوده است.

جدول ۵۱- تعداد مهاجران فاقد مدرک افغانستانی بازگشتی به تفکیک ماه در سال ۲۰۱۸

سال ۲۰۱۸	کل بازگشتی‌ها از پاکستان	کل بازگشتی‌ها از ایران	کل بازگشتی‌ها از ایران و پاکستان
ژانویه	۱۸۸۱	۴۷۲۶۶	۴۹۱۴۷
فوریه	۱۷۰۷	۵۲۷۵۷	۵۴۴۶۴
مارس	۳۳۹۰	۵۴۶۳۹	۵۸۰۲۹
آوریل	۴۳۹۲	۷۳۲۲۸	۷۷۶۲۰
می	۳۶۶۶	۷۷۶۱۰	۸۱۲۷۶
ژوئن	۱۹۷۱	۵۱۳۸۶	۵۳۳۵۷
جولای	۳۲۹۴	۷۲۰۵۵	۷۵۳۴۹
اگوست	۲۳۴۵	۷۴۹۶۰	۷۷۳۰۵
سپتامبر	۳۳۴۲	۷۲۶۳۲	۷۵۹۷۴
اکتبر	۲۳۷۷	۷۰۸۵۵	۷۳۲۳۲
نوامبر	۲۲۵۲	۷۳۲۳۰	۷۵۴۸۲
دسامبر	۲۱۰۵	۵۲۵۰۷	۵۴۶۱۲
جمع	۳۲۷۲۲	۷۷۳۱۲۵	۸۰۵۸۴۷

منبع: (IOM, UNHCR, 2019)

1. https://afghanistan.iom.int/sites/default/files/Reports/iom_afghanistan-return_of_undocumented_afghans-_situation_report_23_-_29_dec_2018_003.pdf

نمودار ۱۶۶- تعداد مهاجران فاقد مدرک افغانستانی بازگشتی از ایران و پاکستان به تفکیک ماه در سال ۲۰۱۸

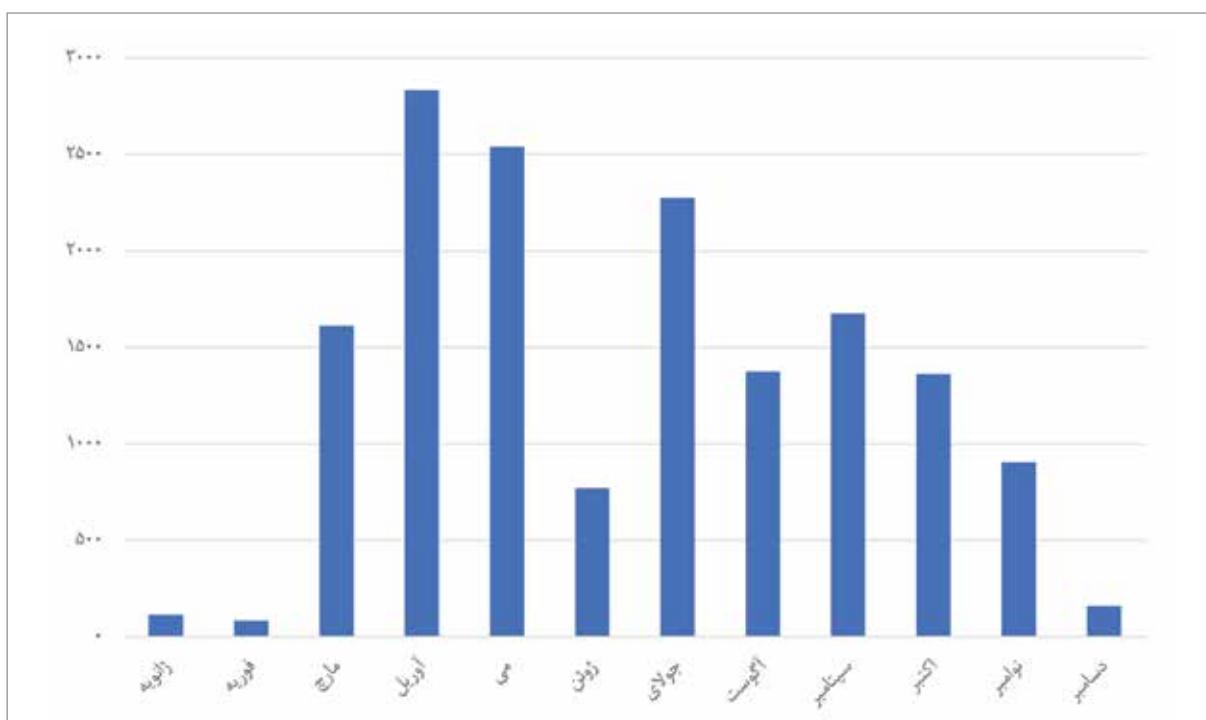
کرده است. بر اساس این گزارش حدود ۱۵ هزار و ۶۹۹ پناهنده در سال ۲۰۱۸ از کشورهای ایران و پاکستان به افغانستان بازگشته‌اند که از این تعداد ۱۹۶۴ نفر از ایران و ۱۳ هزار و ۵۸۴ نفر از پاکستان به کشور خود بازگشتند. لازم به ذکر است که حدود یک سوم از کل پناهندگان بازگشتی در ماه‌های آوریل و می ثبت شده‌اند.

با توجه به شرایط سال ۲۰۱۸ علاوه بر مهاجران فاقد مدرک تعدادی از پناهندگان افغانستانی نیز به کشور خود بازگشته‌اند. بر همین اساس سازمان بین‌المللی مهاجرت با همکاری کمیساریای عالی پناهندگان، علاوه بر آمار مربوط به بازگشت مهاجران فاقد مدرک افغانستانی، داده‌های مربوط به بازگشت پناهندگان را نیز در سال ۲۰۱۸ منتشر

جدول ۵۲- تعداد پناهندگان بازگشتی افغانستانی از ایران و پاکستان به تفکیک ماه در سال ۲۰۱۸

سال ۲۰۱۸	کل پناهندگان بازگشتی از ایران و پاکستان
ژانویه	۱۱۳
فوریه	۸۳
مارس	۱۶۱۲
آوریل	۲۸۳۳
می	۲۵۳۹
ژوئن	۷۷۱
جولای	۲۲۷۴
اگوست	۱۳۷۴
سپتامبر	۱۶۷۵
اکتبر	۱۳۶۲
نوامبر	۹۰۴
دسامبر	۱۵۹
جمع	۱۵۶۹۹

منبع: (IOM & UNHCR, 2019)

نمودار ۱۶۷- تعداد پناهندگان افغانستانی بازگشتی از ایران و پاکستان به تفکیک ماه در سال ۲۰۱۸

داده است.

از طرف دیگر، با مقایسه آمار مهاجران فاقد مدرک بازگشتی از ایران و پاکستان در این سال می‌توان دریافت که حدود ۹۶ درصد از کل مهاجران فاقد مدرک بازگشتی به افغانستان مربوط به ایران و تنها ۴ درصد مربوط به پاکستان بوده است. به علاوه ۱۲ درصد از کل بازگشتی‌های این سال در ماه آوریل صورت گرفته است. از ابتدای ژانویه تا ۲۸ دسامبر ۲۰۱۹ تعداد مهاجران فاقد مدرک بازگشتی از ایران که به صورت داوطلبانه به کشور خود بازگشته‌اند ۲۰۸ هزار و ۵۹ نفر می‌باشد و تعداد مهاجران دیپورت شده در این بازه زمانی ۲۶۸ هزار و ۸۲۸ نفر به ثبت رسیده است.

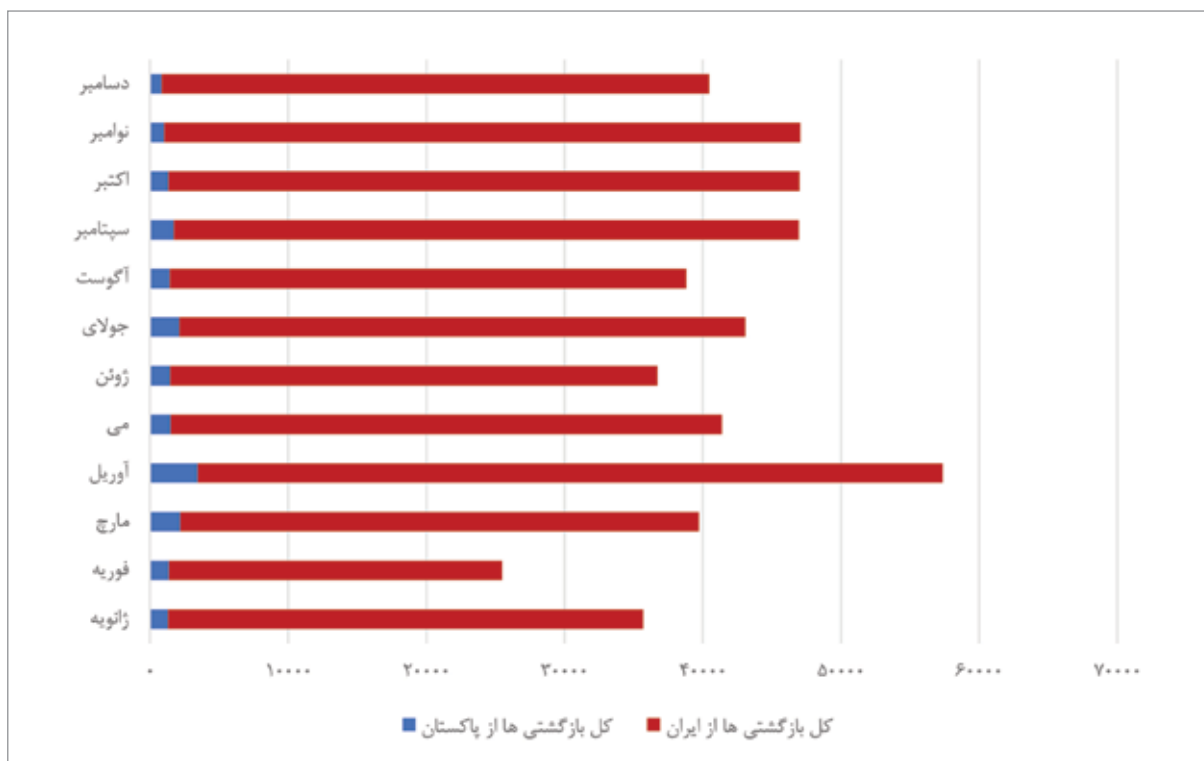
● آمار بازگشت مهاجران افغانستانی در سالهای ۲۰۱۹

همان‌گونه که اشاره شد در سال ۲۰۱۹، نرخ بازگشت مهاجران افغانستانی از ایران و پاکستان در مقایسه با سال ۲۰۱۸ با افت مواجه شده و به کمترین میزان خود در طی پنج سال گذشته رسیده است. به عبارت دیگر حدود ۵۰۰ هزار نفر از مهاجران فاقد مدرک در این سال از کشورهای ایران و پاکستان به افغانستان بازگشته‌اند که این میزان در مقایسه با سال گذشته ۳۸ درصد کاهش نشان می‌دهد. علت این امر را می‌توان ثبات نسبی قیمت ارز نسبت به سال گذشته و افزایش نسبی دستمزدها دانست که میزان میل به بازگشت را در میان مهاجران فاقد مدرک بازگشتی کاهش

جدول ۵۳- تعداد مهاجران فاقد مدرک افغانستانی بازگشتی به تفکیک ماه در سال ۲۰۱۹

سال ۲۰۱۹	کل بازگشتی‌ها از پاکستان	کل بازگشتی‌ها از ایران	کل بازگشتی‌ها از پاکستان و ایران
ژانویه	۱۲۹۱	۳۴۴۱۳	۳۵۷۰۴
فوریه	۱۳۷۶	۲۴۰۷۱	۲۵۴۴۷
مارس	۲۲۰۲	۳۷۵۱۲	۳۹۷۱۴
آوریل	۳۴۵۳	۵۳۸۹۸	۵۷۳۵۱
می	۱۴۸۸	۳۹۸۸۶	۴۱۳۷۴
ژوئن	۱۴۴۰	۳۵۲۷۷	۳۶۷۱۷
جولای	۲۱۳۲	۴۰۹۴۷	۴۳۰۷۹
اگوست	۱۴۲۲	۳۷۳۸۹	۳۸۸۱۱
سپتامبر	۱۷۲۴	۴۵۲۱۶	۴۶۹۴۰
اکتبر	۱۳۴۱	۴۵۶۷۶	۴۷۰۱۷
نوامبر	۱۰۳۴	۴۶۰۲۶	۴۷۰۶۰
دسامبر	۸۶۷	۳۹۵۹۱	۴۰۴۵۸
جمع	۱۹۷۷۰	۴۷۹۹۰۲	۴۹۹۶۷۲

منبع: (IOM, 2020a; 2020b)

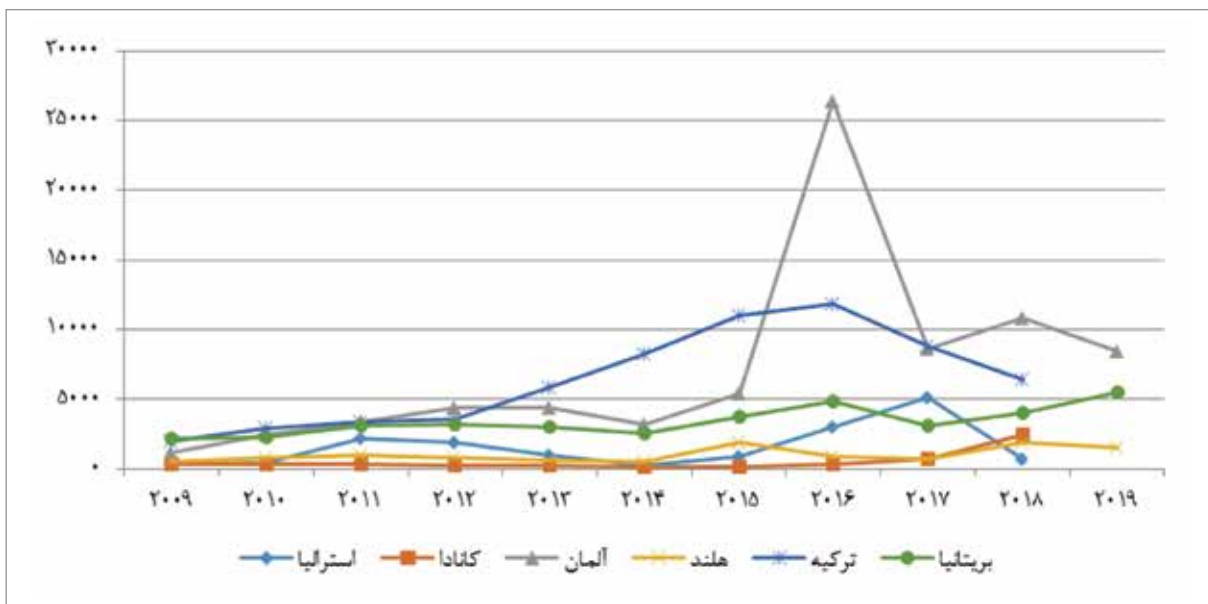
نمودار ۱۶۸- تعداد مهاجران فاقد مدرک افغانستانی بازگشتی به تفکیک ماه در سال ۲۰۱۹

۴-۵- پناهجویان ایرانی در سایر کشورها

۴-۵-۱- کشورهای مقصد پناهجویان ایرانی در ده سال گذشته

پناهجویان ایرانی در سال ۲۰۱۸ در کشورهای اتریش، آلمان، هلند، سوئد، ترکیه، انگلستان و رومانی جزو سه ملیت اول پناهجویان بودند. در اتریش بیشترین افزایش متقاضی پناهندگی از سوی ایرانیان با در حدود هزار متقاضی و ۱۰۰ نفر بیش از سال ۲۰۱۷ بوده است. در صورتی که در استرالیا بیشترین کاهش تقاضای پناهجویی در رابطه با پناهجویان ایرانی رخ داده که ۴۳۰۰ نفر کمتر از سال قبل بوده است. در دانمارک نیز تعداد پناهجوی ایرانی در سال ۲۰۱۸، بیشترین افزایش را در این کشور به خود اختصاص داده و به تعداد ۵۰۰ نفر بیش از سال قبل رسیده است.

در آلمان، در سال ۲۰۱۸، درخواست پناهجویی از کشورهای مختلف جهان ۱۸/۳ درصد افزایش داشته و به ۱۶۲ هزار متقاضی رسیده است؛ از این تعداد، ۱۱ هزار تقاضا توسط پناهجویان ایرانی ثبت شده است. در هلند، بیشترین افزایش ثبت اولین درخواست پناهجویی نسبت به سال گذشته (۲۰۱۷) از سوی ایرانیان صورت گرفته و در حدود ۱۹۰۰ تقاضای پناهجویی، حدود ۱۱۵۰ نفر بیش از سال ۲۰۱۷، ثبت شده است. در کشور رومانی، ایران تنها با حدود ۱۰۰ تقاضای پناهجویی در سه کشور اول پناهجو فرست به این کشور قرار گرفته است. در سوئد، تعداد ثبت اولین درخواست پناهجویان ایرانی در سال ۲۰۱۸، ۱۱۰۰ نفر و در ترکیه این میزان برابر با ۶۴۰۰ درخواست بوده است. همچنین در انگلستان، ایران با تعداد ۴ هزار متقاضی یکی از اصلی ترین کشورهای پناهجو فرست به این کشور بوده است.

نمودار ۱۶۹- اصلی ترین مقاصد پناهجویان ایرانی (۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹)
منبع: OECD Stat؛ Eurostat استخراج شده در ۱۹ می ۲۰۲۰

* داده‌های در دسترس در OECD Stat برای سه کشور استرالیا، کانادا و ترکیه

ترکیه به عنوان یکی از مقاصد اصلی پناهجویان ایرانی در سال‌های اخیر است. هم‌چنانکه داده‌های جدول زیر نیز نشان می‌دهد، مقصد اصلی پناهجویان ایرانی در سال‌های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹ در بین کشورهای EU و EFTA،

نمودار فوق ثبت پناهجویان ایرانی در هر سال را به تفکیک کشورهای منتخب عضو اتحادیه اروپا و EFTA، و کشورهای منتخب عضو OECD، نشان می‌دهد. نکته قابل توجه در این نمودار ظهور کشورهای هم‌چون

در سال ۲۰۱۷ به دنبال بهبود نسبی وضعیت اقتصادی در کشور و همچنین کنترل بیشتر مرزی در کشورهای اروپایی اتفاق افتاده است.

ابتدا آلمان و سپس بریتانیا بوده است. روند افزایش تعداد پناهجویان در سال ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶ در جدول زیر قابل مشاهده بوده و در ادامه کاهش ورود پناهجویان ایرانی

جدول ۵۴- تعداد پناهجویان ایرانی ثبت نام شده برای اولین بار در کشورهای EU و EFT

	۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	
آلمان	۸,۴۰۵	۱۰,۸۵۵	۸,۶۱۰	۲۶,۴۲۵	۵,۳۹۵	۳,۱۹۵	۴,۴۲۵	۴,۳۵۰	۳,۳۵۰	۲,۴۷۵	۱,۱۷۰	
بریتانیا	۵,۴۵۵	۴,۰۰۵	۳,۰۹۵	۴,۸۳۵	۳,۷۱۵	۲,۵۰۰	۲,۹۶۵	۳,۱۶۰	۳,۰۵۰	۲,۲۲۵	۲,۱۴۵	
هلند	۱,۵۳۵	۱,۸۷۰	۷۲۰	۸۸۵	۱,۸۸۵	۵۰۵	۵۹۵	۸۳۵	۹۳۰	۷۸۵	۵۰۰	
یونان	۲,۳۲۵	۱,۷۳۰	۱,۲۹۵	۱,۰۸۵	۱۹۰	۲۹۵	۱۷۰	۲۱۰	۲۴۵	:	:	
سوئد	۹۸۵	۱,۰۹۵	۹۰۵	۹۳۵	۴,۲۷۰	۸۰۰	۱,۰۱۵	۱,۵۳۵	۱,۱۲۰	۱,۱۸۵	۱,۱۴۰	
اتریش	۶۵۵	۱,۰۵۰	۹۵۰	۲,۴۰۰	۳,۳۸۰	۷۲۵	:	:	:	:	:	
فرانسه	۵۲۰	۶۰۵	۳۹۵	۳۹۰	۲۶۵	۱۷۰	۱۶۰	۲۳۰	۱۹۵	۴۰۰	۱۹۵	
بلژیک	۷۱۰	۴۸۵	۲۰۰	۲۵۵	۴۵۰	۱۸۰	۲۰۵	۳۵۰	۳۸۵	۲۷۰	۲۷۰	
سوئیس	۴۹۰	۴۵۵	۲۸۰	۵۳۰	۵۷۰	۱۱۵	۱۸۰	۳۱۵	۳۲۵	۲۷۵	۲۲۵	
ایتالیا	۲۷۰	۲۳۰	۲۲۵	۳۸۵	۲۶۰	۳۸۵	۳۹۵	۱۷۰	۲۳۵	۲۷۰	۱۶۵	
سایر	۱,۵۶۵	۱,۴۹۵	۱,۰۴۵	۲,۷۵۵	۶,۹۱۰	۱,۰۴۵	۱,۰۳۵	۱,۳۲۰	۱,۱۳۰	۱,۲۹۰	۱,۱۱۰	
جمع کل	۲۲,۹۲۰	۲۳,۸۹۰	۱۷,۷۱۰	۴۰,۸۷۵	۲۷,۲۹۰	۹,۹۱۰	۱۱,۱۵۰	۱۲,۴۸۰	۱۰,۹۵۵	۹,۱۸۰	۶,۹۱۰	

: به معنی اینکه هنوز داده‌ها توسط آن کشور ارائه نشده‌اند. / NA به معنی اینکه داده در دسترس نیست.

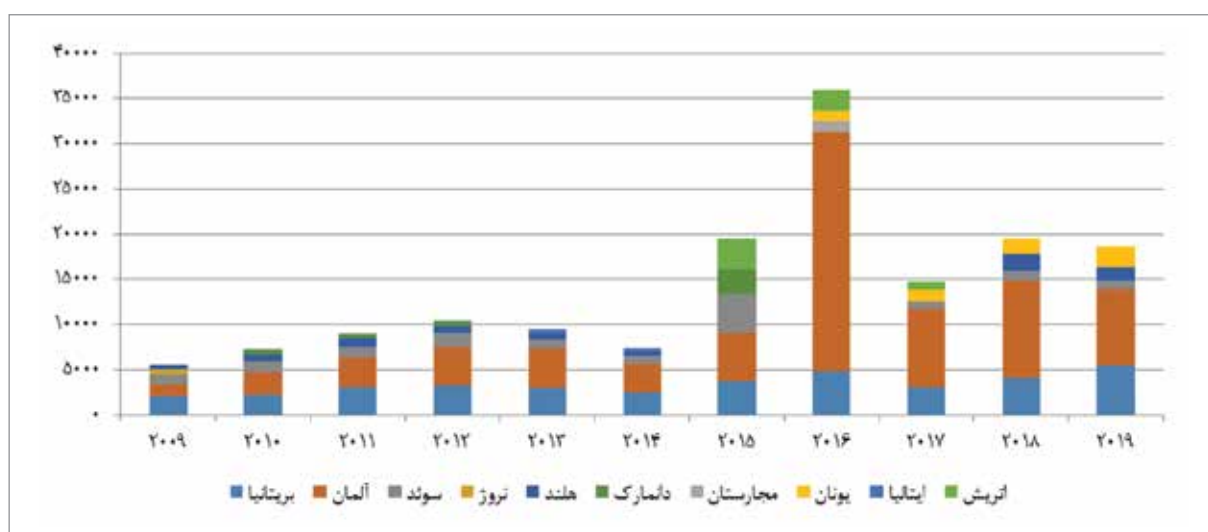
منبع: Eurostat، استخراج شده در ۱۹ می ۲۰۲۰، قابل دسترس در: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

نیز در سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۷ میزبان تعداد قابل توجهی از پناهجویان ایرانی بوده است. هلند که در سال‌های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۴ از سهم مشخصی در این نمودار برخوردار بوده است، در سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۷، که با ورود گسترده پناهجویان سایر کشورها به کشورهای اروپایی همزمان بوده است، از فهرست پنج کشور اول ثبت تقاضای پناهندگی توسط ایرانیان در بین کشورهای اروپایی خارج شده و دوباره از سال ۲۰۱۸ به این لیست بازگشته است. در سال ۲۰۱۹ نیز که در مجموع نزدیک به ۲۳ هزار پناهجوی ایرانی در کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA ثبت شده است، کشور آلمان با حدود ۸ هزار پناهجوی ایرانی ثبت شده جدید همچنان مقصد اصلی پناهجویان ایرانی به شمار می‌رود. در سال ۲۰۱۹ پس از کشور آلمان به ترتیب کشورهای بریتانیا، یونان، هلند و سوئد بیشترین پناهجوی ایرانی را به ثبت رسانده‌اند که در مقایسه با سال ۲۰۱۸ در سه کشور

در نمودار زیر مشاهده می‌شود که در هر یک از سال‌های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹ کدام یک از کشورهای اروپایی پنج مقصد اول پناهجویان ایرانی بوده است. می‌توان چنین برداشت کرد که آلمان و بریتانیا در تمامی سال‌های ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹ دو کشور اول مقصد برای پناهجویان ایرانی بوده‌اند و پس از آن سوئد در تمامی سال‌ها به غیر از سال ۲۰۱۶ تا ۲۰۱۹، در رده‌ی سوم پذیرش پناهجویان ایرانی قرار می‌گیرد. هم‌چنین مشاهده می‌شود که از سال ۲۰۱۶ به بعد، کشور یونان به این فهرست اضافه شده و جزو ۵ کشور اول پذیرنده‌ی پناهجویان ایرانی قرار گرفته است. هم‌چنین دانمارک در سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۲ بعنوان یکی از پنج مقصد اصلی پناهجویان ایرانی بوده و پس از آن در سال ۲۰۱۵ دوباره به این فهرست بازگشته و از سال ۲۰۱۶ به بعد مجدد در بین پنج کشور اصلی مقصد پناهجویان ایرانی در بین کشورهای اروپایی قرار نگرفته است. کشور اتریش

کشورها همچون یونان که در گذشته در لیست پنج کشور اول برای پناهجویان ایرانی قرار نداشته‌اند به لیست این کشورها اضافه شده‌اند. در سال ۲۰۱۹ با اتخاذ سیاست‌های سختگیرانه‌تر توسط کشورهای اروپایی پناهجویان ایرانی بیشتری در کشور یونان و جزایر آن متوقف شده‌اند و از این رو تعداد پناهجویی ثبت شده ایرانی در کشور یونان در سال ۲۰۱۹ در مقایسه با سال گذشته آن افزایش یافته است.

آلمان، سوئد و هلند روند کاهشی بوده اما در دو کشور یونان و بریتانیا پناهجویان ایرانی بیشتری به ثبت رسیده است. در مجموع پنج کشور مذکور در دو سال گذشته میلادی مقصد اصلی پناهجویان ایرانی در بین کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA بوده‌اند. همچنین برخی از کشورها همچون اتریش تنها در دوره ورود گسترده پناهجویان به کشورهای اروپایی در بین پنج مقصد اول پناهجویان ایرانی قرار داشته‌اند و پس از آن مجدد از این لیست خارج شده‌اند و برخی از

نمودار ۱۷۰- پنج کشور اول مقصد پناهجویان ایرانی در کشورهای EU و EFTA

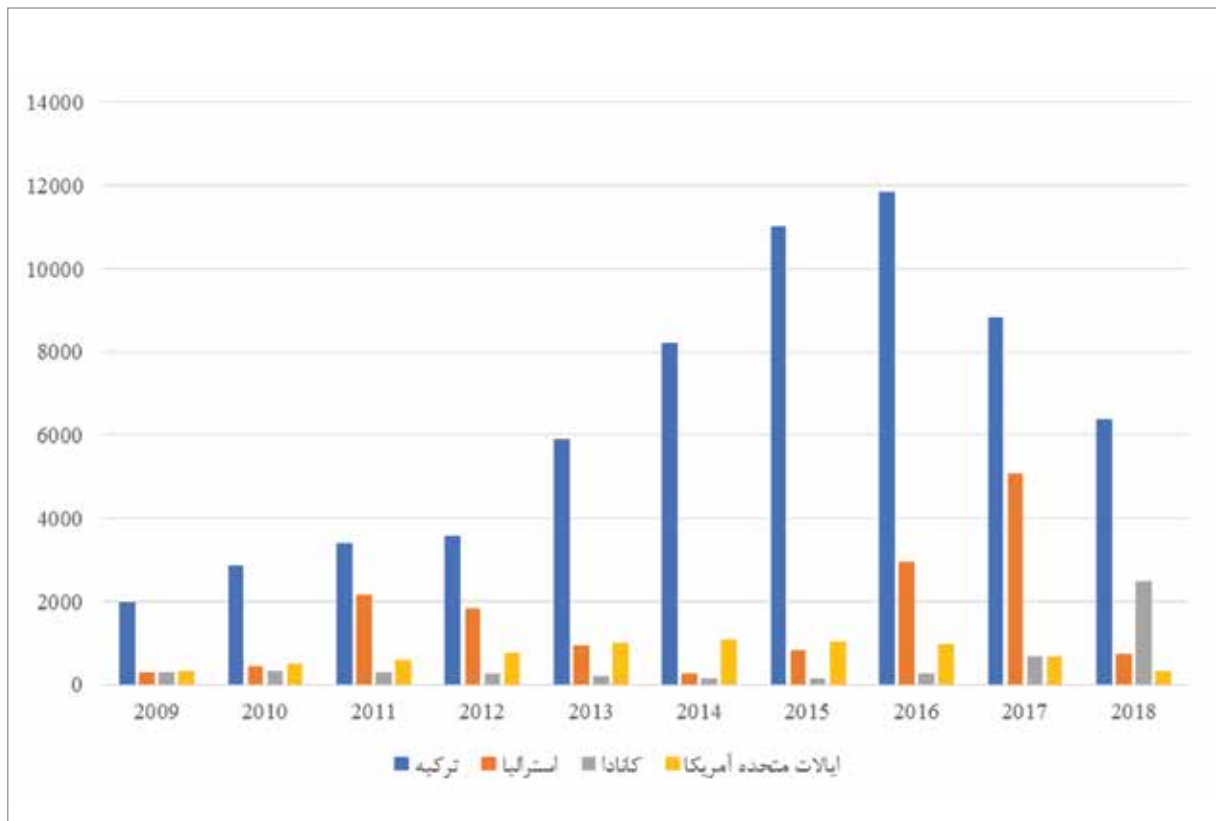
آن، بیشترین ثبت پناهجویی ایرانی را داشته و در سال ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶ بیشترین تعداد پناهجویی ایرانی، بیش از ۱۱,۰۰۰ نفر، در این کشور ثبت شده‌اند. در سال ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶، استرالیا رتبه دوم ثبت پناهجویی ایرانی را در میان این چهار کشور داشته است.

در کشورهای عضو OECD، به غیر از کشورهای اروپایی، نام برده شده در جدول بالا، چهار کشور ترکیه، استرالیا، کانادا و ایالات متحده آمریکا مقاصد اصلی پناهجویان ایرانی هستند. در میان این چهار کشور ترکیه، به دلیل داشتن مرز مشترک با ایران و سهولت دسترسی به

جدول ۵۵- تعداد پناهجویان ایرانی ثبت شده در کشورهای منتخب عضو OECD

سال	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	کشور
ترکیه	۶۳۸۷	۸۸۲۸	۱۱۸۵۶	۱۱۰۲۳	۸۲۰۲	۵۸۹۷	۳۵۸۹	۳۴۱۱	۲۸۸۱	۱۹۸۱	
استرالیا	۷۴۴	۵۰۷۵	۲۹۷۱	۸۴۴	۲۶۲	۹۶۷	۱۸۵۱	۲۱۵۲	۴۵۸	۳۱۲	
کانادا	۲۴۸۳	۶۸۴	۲۸۶	۱۴۹	۱۶۱	۲۰۱	۲۶۴	۳۱۸	۳۲۷	۳۱۰	
ایالات متحده آمریکا	۳۲۵	۶۹۱	۹۹۱	۱۰۴۸	۱۱۰۰	۱۰۱۰	۷۶۷	۵۹۵	۵۰۴	۳۴۴	

منبع: OECD Stat، برگرفته شده در ۲۵ دسامبر ۲۰۱۹
قابل دسترس در: <https://stats.oecd.org/index.aspx?lang=en>

نمودار ۱۷۱- تعداد پناهنجویان ایرانی ثبت شده در کشورهای منتخب عضو OECD

ایرانی در سایر کشورها این روند همواره افزایشی بوده است چرا که آمارها نشانگر میزان تجمعی پناهندگان در طی سالهای اخیر هستند. به عبارتی دیگر در یک سال مشخص تعدادی از پناهنجویان که جزو آمارهای پناهنجویان در نظر گرفته شده اند پس از دریافت پاسخ مثبت وارد لیست پناهندگان می گردند و یا اینکه یک پناهجو ممکن است دو یا سه سال منتظر دریافت پاسخ درخواست پناهندگی خود باشد و از این رو در تمام دو یا سه سال در آمارهای پناهنجویی در نظر گرفته شود.

۴-۵-۲- تعداد کل پناهنجویان و پناهندگان ایرانی در جهان

چنانچه مشخص است روند پناهنجویی ایرانیان در کشورهای دیگر با افزایش قابل توجهی در طی سالهای ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸ رو به رو بوده است و تنها در سال ۲۰۱۷ تعداد کل پناهنجویان ایرانی خارج از ایران، به میزانی کاهش یافته که می تواند به دلیل توافق برجام و رشد اقتصاد داخلی و بهبود شرایط معیشتی در ایران و از طرف دیگر تحت تأثیر کنترل بیشتر مرزها از طرف کشورهای اروپایی بوده باشد. البته در خصوص تعداد پناهندگان

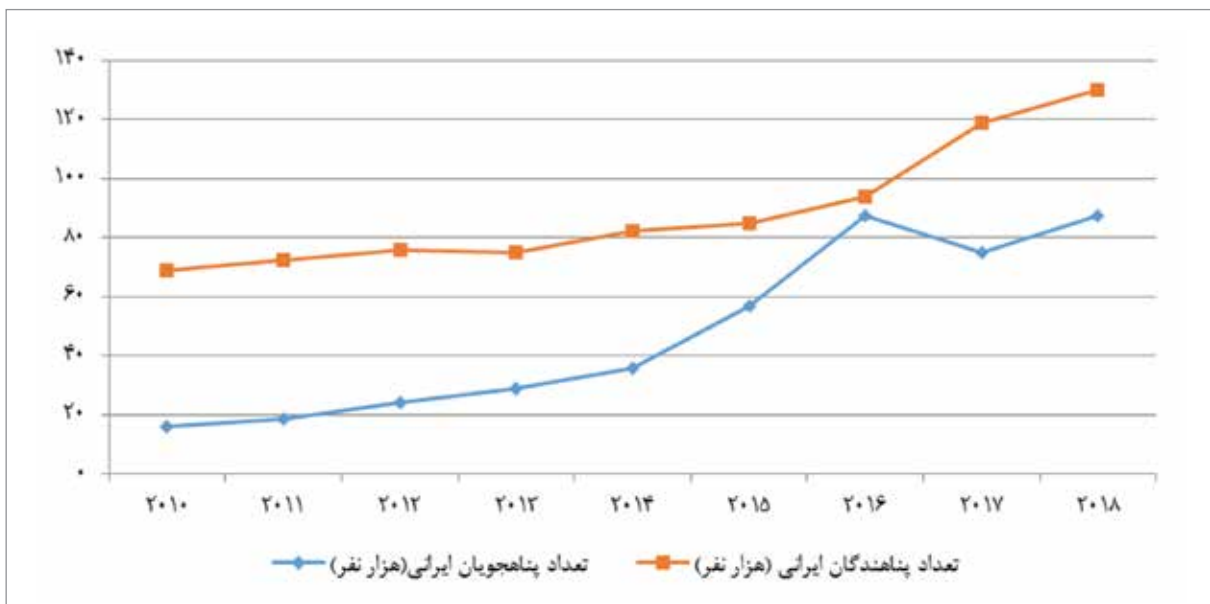
جدول ۵۶- تعداد کل ایرانیان در وضعیت پناهنجویی و پناهندگی در کشورهای جهان

سال	تعداد کل پناهجویان ایرانی در جهان (Asylum seekers) (هزار نفر)	تعداد کل پناهندگان ایرانی در جهان (Refugees) (هزار نفر)
۲۰۱۰	۱۶.۱	۶۸.۶
۲۰۱۱	۱۸.۵	۷۲.۴
۲۰۱۲	۲۴.۱	۷۵.۹
۲۰۱۳	۲۸.۸	۷۵.۱
۲۰۱۴	۳۵.۸	۸۲.۲
۲۰۱۵	۵۷.۱	۸۵
۲۰۱۶	۸۷.۵	۹۴.۱
۲۰۱۷	۷۵.۱	۱۱۸.۶
۲۰۱۸	۸۷.۳	۱۲۹.۹

منبع: migration data portal

* آمارهای این جدول نشانگر افراد در وضعیت پناهنجویی در همان سال است و به معنای تعداد پناهنجوی ایرانی ثبت شده در آن سال نیست؛ لذا نمی توان آمارهای ارائه شده در سالهای مختلف را جمع بست.

قابل دسترس در: https://migrationdataportal.org/?i=asyl_origin&t=2018&cm49=364

نمودار ۱۷۲- تعداد کل ایرانیان در وضعیت پناهنجویی و پناهندگی در کشورهای جهان

منبع: migration data portal

قابل دسترس در: https://migrationdataportal.org/?i=asyl_origin&t=2018&cm49=364

و حدود ۸۷ هزار نفر نیز در وضعیت پناهنجویی بوده‌اند.

در مجموع در سال ۲۰۱۸ در حدود ۱۲۹ هزار ایرانی در دیگر کشورها در وضعیت پناهندگی قرار داشته‌اند

۴-۵-۳- تعداد پناهجویان ایرانی به ازای هر ۱۰ هزار نفر جمعیت ایران

به ازای هر ۱۰ هزار نفر ایرانی در سال ۱۳۸۵ برابر ۱/۴ نفر، در سال ۱۳۹۰، برابر ۲/۳ نفر، در سال ۱۳۹۵ برابر ۷ نفر

و در سال ۱۳۹۸ برابر ۳/۹ نفر پناهجوی ایرانی جدید در کشورهای عضو OECD، ثبت شده‌اند. همان‌گونه که از این آمارها مشخص است تا سرشماری سال ۱۳۹۵ این روند رو به افزایش بوده و پس از آن روند کاهشی داشته است.

جدول ۵۷- تعداد پناهجویان ایرانی ثبت شده در کشورهای OECD

سال	جمعیت ایران (نفر)	پناهجویان ایرانی ثبت شده در کشورهای عضو OECD	تعداد پناهجویان ایرانی در کشورهای OECD (به ازای هر ۱۰۰۰۰ نفر جمعیت ایران)
۲۰۰۶/۱۳۸۵	۷۰۴۹۵۷۸۲	۱۰۴۰۰	۱.۴
۲۰۱۱/۱۳۹۰	۷۵۱۴۹۶۶۹	۱۷۹۵۵	۲.۳
۲۰۱۶/۱۳۹۵	۷۹۹۲۶۲۷۰	۵۶۴۳۱	۷
۲۰۱۸/۱۳۹۸	۸۳۲۱۶۹۵۷	۳۳۲۴۴	۳.۹

منبع: OECD stat، بازبایی در ۲۶ ژانویه ۲۰۲۰

قابل دسترسی در: <https://stats.oecd.org/viewhtml.aspx?datasetcode=MIG&lang=en>

جمعیت ایران در سال ۱۳۹۸ مطابق آخرین آمار به روز شده سایت مرکز آمار ایران و OECD stat محاسبه شده است و تعداد پناهجویان ثبت شده در سال ۲۰۱۸ و جمعیت کشور ایران در روز ۶ بهمن ۱۳۹۸ در نظر گرفته شده است.

EFTA، تبدیل شده است؛ تا جایی که در سال ۲۰۱۸، حدود ۴۵ درصد از کل پناهجویان ایرانی وارد شده به کشورهای عضو اتحادیه اروپا و EFTA، در آلمان ثبت شده‌اند اما در سال ۲۰۱۹ سهم این کشور به حدود ۳۷ درصد کاهش یافته است.

۴-۵-۴- درصد پناهجویان ایرانی وارد شده در آن سال به کشور مقصد

با توجه به درصد پناهجویان ایرانی وارد شده به هر کشور از کل پناهجویان ایرانی وارد شده به کشورهای عضو اتحادیه اروپا و EFTA، در سال ۲۰۰۹، بریتانیا با ۳۱ درصد بیشترین سهم ورود پناهجویان ایرانی را به خود اختصاص می‌داده و پس از آن، آلمان با ۱۷ درصد در رده دوم قرار گرفته است. اما این روند تا سال ۲۰۱۸ تغییر یافته و روند ثبت پناهجویان ایرانی در بریتانیا کاهش یافته و در سال ۲۰۱۸ به حدود ۱۷ درصد رسیده است؛ اما در سال ۲۰۱۹ سهم بریتانیا از مجموع پناهجویان ثبت شده جدید در بین کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA مجدداً افزایش یافته و به حدود ۲۴ درصد رسیده است. از طرف دیگر آلمان در سال‌های گذشته به اولین مقصد پناهجویان ایرانی در کشورهای عضو اتحادیه اروپا و

پس از آلمان و بریتانیا که همواره جزو اولین مقاصد برای پناهجویان ایرانی در اروپا هستند، کشورهای هلند و سوئد مقاصد بعدی پناهجویان ایرانی در کشورهای مذکور به حساب می‌آیند اما از سال ۲۰۱۷ یونان سهم بیشتری از کل پناهجویان جدید ایرانی ثبت شده در کشورهای مذکور را ثبت نموده است؛ بطوریکه سهم این کشور از حدود ۲ درصد در سال ۲۰۱۱ به ۱۰ درصد در سال ۲۰۱۹ افزایش یافته است. نکته مهم دیگر سهم سایر کشورهای اروپایی از کل پناهجویان ایرانی ثبت شده در این کشورها است؛ در حالیکه در سال ۲۰۰۹ حدود ۱۶ درصد از کل پناهجویان ایرانی در سایر کشورها (به غیر از ۱۰ کشور اصلی اروپایی) ثبت شده‌اند اما در سال ۲۰۱۹ سهم این کشورها به حدود ۷ درصد کاهش یافته است. این بدین معناست که در سال‌های اخیر ثبت پناهجویان ایرانی در ۱۰ کشور اصلی اروپایی متمرکز شده و سهم سایر کشورها کاهش یافته است.

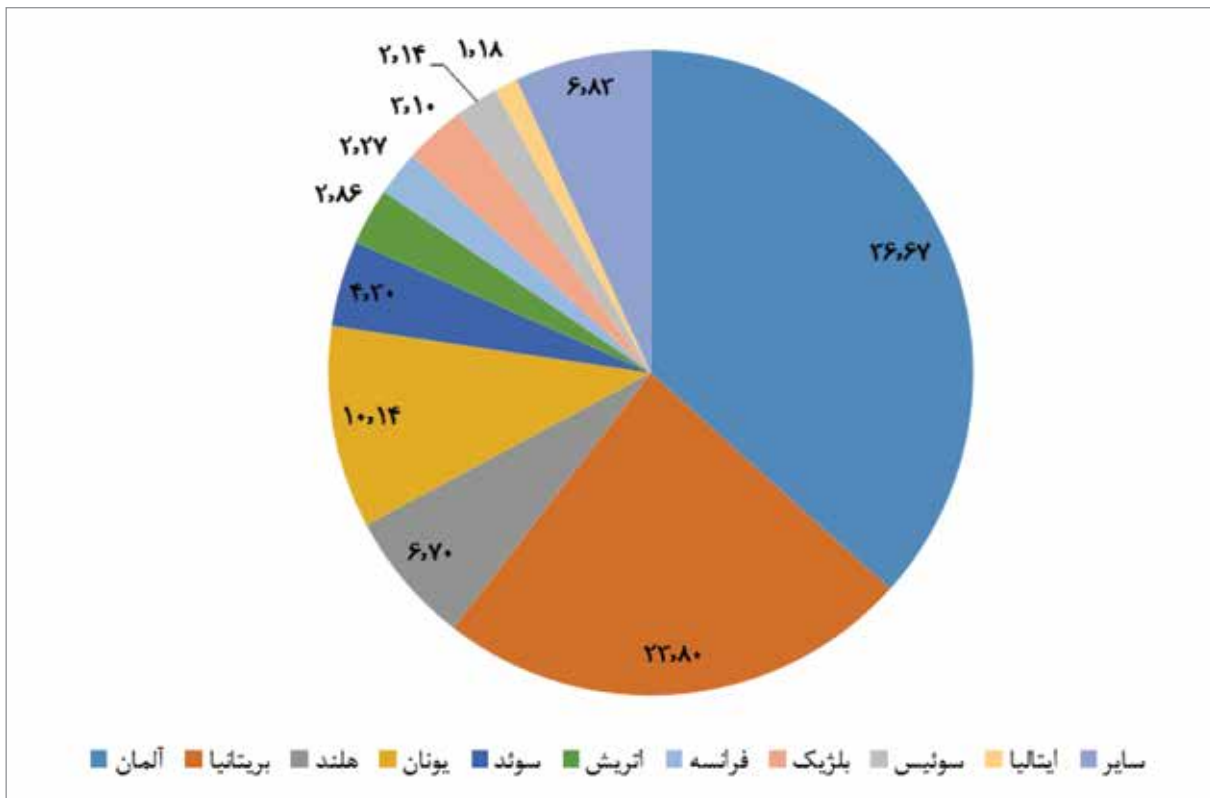
جدول ۵۸- سهم هر کشور از پناهنجویان ایرانی جدید ثبت شده در کشورهای EU و EFTA (درصد)

۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	
۳۶.۶۷	۴۵.۴۴	۴۸.۶۲	۶۴.۶۵	۱۹.۷۷	۳۲.۲۴	۳۹.۶۹	۳۴.۸۶	۳۰.۵۸	۲۶.۹۶	۱۶.۹۳	آلمان
۲۳.۸۰	۱۶.۷۶	۱۷.۴۸	۱۱.۸۳	۱۳.۶۱	۲۵.۲۳	۲۶.۵۹	۲۵.۳۲	۲۷.۸۴	۲۴.۲۴	۳۱.۰۴	بریتانیا
۶.۷۰	۷.۸۳	۴.۰۷	۲.۱۷	۶.۹۱	۵.۱۰	۵.۳۴	۶.۶۹	۸.۴۹	۸.۵۵	۷.۲۴	هلند
۱۰.۱۴	۷.۲۴	۷.۳۱	۲.۶۵	۰.۷۰	۲.۹۸	۱.۵۲	۱.۶۸	۲.۲۴			یونان
۴.۳۰	۴.۵۸	۵.۱۱	۲.۲۹	۱۵.۶۵	۸.۰۷	۹.۱۰	۱۲.۳۰	۱۰.۲۲	۱۲.۹۱	۱۶.۵۰	سوئد
۲.۸۶	۴.۴۰	۵.۳۶	۵.۸۷	۱۲.۳۹	۷.۳۲						اتریش
۲.۲۷	۲.۵۳	۲.۲۳	۰.۹۵	۰.۹۷	۱.۷۲	۱.۴۳	۱.۸۴	۱.۷۸	۴.۳۶	۲.۸۲	فرانسه
۳.۱۰	۲.۰۳	۱.۱۳	۰.۶۲	۱.۶۵	۱.۸۲	۱.۸۴	۲.۸۰	۳.۵۱	۲.۹۴	۳.۹۱	بلژیک
۲.۱۴	۱.۹۰	۱.۵۸	۱.۳۰	۲.۰۹	۱.۱۶	۱.۶۱	۲.۵۲	۲.۹۷	۳.۰۰	۳.۲۶	سوئیس
۱.۱۸	۰.۹۶	۱.۲۷	۰.۹۴	۰.۹۵	۳.۸۸	۳.۵۴	۱.۳۶	۲.۱۵	۲.۹۴	۲.۳۹	ایتالیا
۶.۸۳	۶.۲۶	۵.۹۰	۶.۷۴	۲۵.۳۲	۱۰.۵۴	۹.۲۸	۱۰.۵۸	۱۰.۳۱	۱۴.۰۵	۱۶.۰۶	سایر
۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	۱۰۰.۰۰	جمع کل

منبع: Eurostat برگرفته شده در ۱۹ می ۲۰۲۰

قابل دسترس در: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

* با توجه به گرد شدن اعشار، درصد کل سالها اندکی کمتر یا بیشتر از ۱۰۰ درصد است.

نمودار ۱۷۳- سهم هر کشور از پناهنجویان ایرانی جدید ثبت شده در کشورهای EU و EFTA (درصد)

۴-۵-۵- سهم پناهجویان ایرانی از کل پناهجویان در کشورهای مقصد

در جدول زیر سهم پناهجویان ایرانی در سالهای ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹ از کل پناهجویان ثبت شده در کشورهای مقصد (EU و EFTA) محاسبه شده است که این موضوع در سالهای مختلف دچار تغییراتی شده است. به عنوان مثال روند ثبت پناهجویان ایرانی در کشور هلند با نوسانات بسیاری همراه بوده است و با وجود اینکه از سال ۲۰۱۵ تا سال ۲۰۱۷ روند ثابت حدود ۴ تا ۵ درصد را داشته است، در سال ۲۰۱۸ این مقدار در حدود ۲/۲ برابر شده و به مقدار ۹ درصد رسیده است. روند کلی کشورهای عضو اتحادیه اروپا و EFTA نیز نشان می‌دهد که روند ثبت

پناهجویان ایرانی تا سال ۲۰۱۲ از مجموع پناهجویان ثبت شده در این کشورها بین ۳ الی ۴ درصد بوده است اما با ورود تعداد گسترده پناهجویان از سایر کشورها به اتحادیه اروپا از سال ۲۰۱۳، سهم پناهجویان ایرانی ثبت شده در مقایسه با کل پناهجویان ثبت شده در این کشورها روند کاهشی داشته است اما مجدداً از سال ۲۰۱۸ به سطح قبل از سال ۲۰۱۳ (حدود ۳ تا ۴ درصد) برمیگردد. هم‌چنین در بین کشورهای عضو اتحادیه اروپا و EFTA بریتانیا وضعیت متفاوت‌تری از نظر سهم پناهجویان ایرانی از کل پناهجویان ثبت شده در این کشور دارد؛ بطوریکه در سال ۲۰۱۹ در حدود ۱۲ درصد از کل پناهجویان جدید ثبت شده در این کشور پناهجویان ایرانی بوده‌اند.

جدول ۵۹- سهم پناهجویان ایرانی از کل پناهجویان در کشورهای EU و EFTA (درصد)

۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	
۵/۹۰	۶/۷۱	۴/۳۴	۳/۶۶	۱/۲۲	۱/۸۵	۴/۰۵	۶/۷۵	۷/۳۳	۶/۰۰	۴/۲۴	آلمان
۱۲/۳۳	۱۰/۴۳	۹/۰۱	۱۲/۳۲	۹/۳۵	۷/۷۸	۱۰/۰۰	۱۱/۳۳	۱۱/۷۹	۹/۸۴	۷/۰۰	بریتانیا
۶/۸۳	۹/۱۴	۴/۴۷	۴/۵۹	۴/۳۸	۲/۳۲	۶/۰۶	۸/۶۴	۸/۰۴	۵/۹۱	۳/۳۶	هلند
۳/۱۰	۲/۶۶	۲/۲۷	۲/۱۸	۱/۶۷	۳/۸۹	۲/۱۶	۲/۱۹	۲/۶۳	-	-	یونان
۴/۲۶	۶/۰۶	۴/۰۸	۴/۱۹	۲/۷۴	۱/۰۷	۲/۰۶	۳/۵۰	۳/۷۸	۳/۷۳	۴/۸۳	سوئد
۶/۰۸	۹/۰۷	۴/۲۳	۶/۰۲	۳/۹۵	۲/۸۲	-	-	-	-	-	اتریش
۰/۴۳	۰/۵۴	۰/۴۳	۰/۵۱	۰/۳۸	۰/۲۹	۰/۲۶	۰/۴۲	۰/۳۷	۰/۸۳	۰/۴۶	فرانسه
۳/۰۷	۲/۶۸	۱/۴۳	۱/۷۹	۱/۱۵	۱/۲۸	۱/۷۱	۱/۹۱	۱/۵۲	۱/۲۵	۱/۶۳	بلژیک
۳/۹۱	۳/۳۸	۱/۶۹	۲/۰۵	۱/۵۰	۰/۵۲	۰/۹۳	۱/۲۲	۱/۶۹	۲/۰۵	۱/۵۶	سوئیس
۰/۷۷	۰/۴۳	۰/۱۸	۰/۳۲	۰/۳۱	۰/۶۰	۱/۵۴	۰/۹۹	۰/۵۸	۲/۷۰	۰/۹۵	ایتالیا
۰/۹۵	۱/۶۲	۱/۳۷	۲/۶۱	۲/۱۸	۱/۰۲	۱/۳۸	۳/۱۲	۳/۵۵	۴/۶۷	۲/۸۲	سایر
۳/۴۱	۳/۹۵	۲/۶۲	۳/۳۱	۲/۰۶	۱/۶۶	۲/۸۰	۳/۹۸	۳/۷۷	۴/۰۰	۳/۰۵	جمع کل

منبع: Eurostat برگرفته شده در ۱۹ می ۲۰۲۰

قابل دسترس در: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

به این کشور، علیرغم افزایش تعداد پناهجویان ایرانی تا سال ۲۰۱۸، سهم پناهجویان ایرانی از کل پناهجویان وارد شده به این کشور کمتر شده است. البته در این آمار، افراد آواره شده سوری که تنها با حمایت موقت^۱ در این کشور مستقر شده‌اند، در نظر گرفته نشده است.

کشور ترکیه به سبب داشتن مرز مشترک با ایران و راه ارتباطی ایران به اروپا، سالانه با ورود تعداد قابل توجهی از پناهجویان ایرانی رو به رو است و در سالهای ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۱ درصد قابل توجهی از پناهجویان وارد شده به این کشور، ایرانی بوده‌اند اما با ورود پناهجویان سوری

1. Temporary protection

می‌کند، تا سال ۲۰۱۷ کمتر از ۲ درصد بوده است و تنها در سال ۲۰۱۸ با افزایشی در حدود ۳/۲ برابری نسبت به سال گذشته مواجه بوده است.

به همین علت آمار پناهیجویان سوری در رتبه اول ملیت پناهیجویان مستقر در کشور ترکیه قرار نگرفته است. سهم پناهیجویان ایرانی در کشور کانادا نیز بنا به این دلیل که امکان پذیرش افراد از ملیت‌های متفاوت را فراهم

جدول ۶۰- سهم پناهیجویان ایرانی از کل پناهیجویان ورودی در کشورهای منتخب OECD (درصد)

۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	
۷.۶۲	۷.۱۴	۱۵.۲۳	۸.۲۵	۹.۳۴	۱۳.۱۶	۱۳.۵۶	۲۱.۲۹	۳۱.۲۳	۲۵.۲۹	ترکیه
۲.۵۸	۱۴.۰۰	۱۰.۷۵	۶.۸۳	۲.۹۱	۸.۲۴	۱۱.۷۳	۱۸.۷۰	۵.۵۵	۵.۰۳	استرالیا
۴.۴۸	۱.۳۸	۱.۲۰	۰.۹۳	۱.۱۸	۱.۹۴	۱.۳۱	۱.۲۷	۱.۴۵	۰.۹۱	کانادا
۰.۱۳	۰.۲۱	۰.۳۸	۰.۶۱	۰.۹۱	۱.۲۰	۰.۹۸	۰.۸۵	۱.۰۲	۰.۹۰	ایالات متحده آمریکا

منبع: OECD Stat - محاسبات پژوهشگران؛ برگرفته شده در ۲۵ دسامبر ۲۰۱۹

قابل دسترس در: <https://stats.oecd.org/index.aspx?lang=en>

است که در این سال‌ها، سال ۲۰۱۶ با توجه به ورود تعداد بالای پناهیجویان به کشورهای اروپایی، این تعداد به اوج خود رسیده و پناهیجویان ایرانی نیز در کنار دیگر پناهیجویان سوری، عراقی و افغانستانی اقدام به مهاجرت کرده و پناهیجویان ایرانی با ۵۶ هزار و ۸۸۰ نفر در رتبه‌ی چهارم کشورهای پناهیجورست به کشورهای OECD در این سال قرار گرفته است.

۴-۵-۶- جایگاه پناهیجویان ایرانی در کشورهای OECD از ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸

کشور ایران از سال ۲۰۱۴ تا پایان سال ۲۰۱۸ (به جز سال ۲۰۱۷)، در میان ۱۰ کشور اول پناهیجورست به کشورهای OECD قرار گرفته است. تعداد پناهیجویان ایرانی وارد شده به این کشورها، از ۲۰ هزار و ۱۲۰ نفر در سال ۲۰۱۴ به ۳۳ هزار و ۲۶۰ نفر در سال ۲۰۱۸ رسیده

جدول ۶۱- ده کشور مبدا با بالاترین میزان متقاضی پناهندگی در کشورهای عضو OECD

۲۰۱۸		۲۰۱۷		۲۰۱۶		۲۰۱۵		۲۰۱۴	
۹۵۱۸۰	افغانستان	۱۱۰۷۷۰	افغانستان	۳۳۶۰۱۰	سوریه	۳۷۲۸۶۰	سوریه	۱۲۹۰۸۰	سوریه
۸۰۱۰۰	سوریه	۹۶۷۰۰	سوریه	۲۱۴۹۳۰	افغانستان	۲۵۱۹۷۰	افغانستان	۶۸۲۱۰	عراق
۵۹۵۵۰	عراق	۸۹۲۹۰	عراق	۱۵۵۲۰۰	عراق	۱۷۹۷۹۰	عراق	۵۲۷۳۰	افغانستان
۵۸۹۹۰	ونزوئلا	۵۹۲۹۰	السالوادور	۵۶۸۸۰	ایران	۶۷۵۳۰	آلبانی	۴۶۸۸۰	اریتره
۴۵۳۲۰	السالوادور	۵۸۱۵۰	ونزوئلا	۵۱۸۸۰	پاکستان	۶۲۳۲۰	کوزوو	۳۰۶۷۰	کوزوو
۴۱۱۴۰	هندوراس	۵۰۳۳۰	نیجریه	۵۱۲۳۰	نیجریه	۵۱۴۵۰	پاکستان	۲۸۶۷۰	چین
۳۶۸۵۰	نیجریه	۴۱۷۹۰	گواتمالا	۴۰۸۴۰	السالوادور	۴۷۵۰۰	اریتره	۲۵۸۴۰	پاکستان
۳۴۸۳۰	گواتمالا	۳۹۵۲۰	چین	۴۰۶۸۰	اریتره	۴۰۷۸۰	ایران	۲۴۸۶۰	صربستان
۳۳۲۶۰	ایران	۳۶۲۴۰	پاکستان	۳۹۰۱۰	چین	۳۳۳۹۰	نیجریه	۲۱۸۶۰	نیجریه
۳۰۴۰۰	پاکستان	۳۳۹۸۰	هندوراس	۳۵۵۳۰	مکزیک	۳۱۹۷۰	چین	۲۰۱۲۰	ایران

منبع: (OECD, 2019: 35)

۴-۵-۷- نسبت جنسیتی پناهجویان ایرانی در کشورهای EU و EFTA

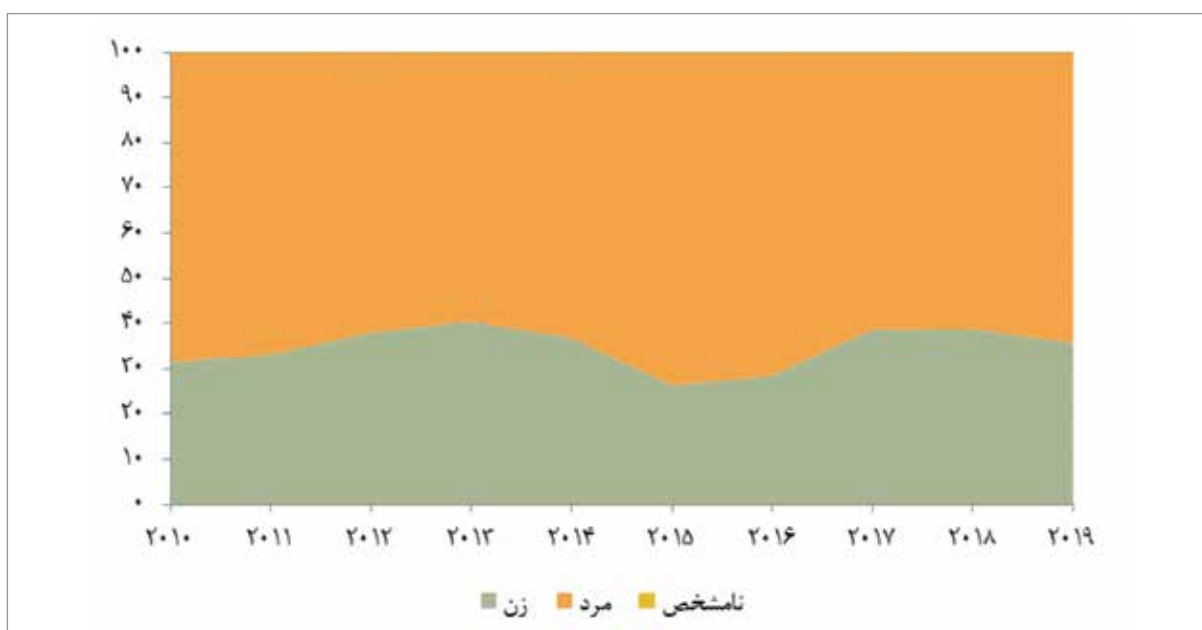
نتایج یافته‌های این جدول نشان می‌دهد سهم عمده‌ی پناهجویان ایرانی ثبت شده را مردان به خود اختصاص می‌دهند. این اختلاف سهم ورود پناهجویان زن و مرد در سال‌های

۲۰۱۵ و ۲۰۱۶ به اوج خود رسیده و بیش از ۷۰ درصد متقاضیان ایرانی جدید مرد بوده‌اند. یکی از دلایل افزایش سهم مردان در این سال‌ها غالب شدن ورود زمینی به کشورهای اروپایی بود که با توجه به خطرات و دشواری‌های آن مردان بیشتر از زنان تمایل به مهاجرت از طریق زمینی داشته‌اند.

جدول ۶۲- پناهجویان ایرانی جدید در کشورهای EU و EFTA به تفکیک جنسیت

سال	۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	جنسیت
فراوانی	۸۱۹۰	۹۲۵۰	۶۸۵۰	۱۱۶۷۵	۷۱۷۰	۳۶۴۵	۴۴۲۰	۴۷۲۰	۳۶۲۵	۲۸۹۰	زن
درصد	۳۵.۷۳	۳۸.۷۲	۳۸.۶۷	۲۸.۵۶	۲۶.۲۷	۳۶.۸	۴۰.۵۱	۳۷.۹۹	۳۳.۱۵	۳۱.۵	زن
فراوانی	۱۴۷۲۵	۱۴۶۳۵	۱۰۸۶۰	۲۹۱۵۵	۲۰۱۰۵	۶۲۶۰	۶۴۸۵	۷۷۰۵	۷۳۰۵	۶۲۸۰	مرد
درصد	۶۴.۲۴	۶۱.۲۶	۶۱.۳	۷۱.۳۳	۷۳.۶۷	۶۳.۲	۵۹.۴۴	۶۲.۰۱	۶۶.۸	۶۸.۴۵	مرد
فراوانی	۵	۵	۵	۴۵	۱۵	۰	۵	۰	۵	۵	نامشخص
درصد	۰.۰۲	۰.۰۲	۰.۰۳	۰.۱۱	۰.۰۵	۰	۰.۰۵	۰	۰.۰۵	۰.۰۵	نامشخص
فراوانی	۲۲۹۲۰	۲۳۸۹۰	۱۷۷۱۵	۴۰۸۷۵	۲۷۲۹۰	۹۹۰۵	۱۰۹۱۰	۱۲۴۲۵	۱۰۹۳۵	۹۱۷۵	مجموع

منبع: Eurostat؛ و محاسبات پژوهشگران- برگرفته شده در ۱۵ می ۲۰۲۰
<https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do> قابل دسترسی در:

نمودار ۱۷۴- درصد پناهجویان ایرانی جدید در کشورهای EU و EFTA (به تفکیک جنسیت)

۴-۵-۸- گروه سنی پناهجویان ایرانی در کشورهای EU و EFTA

در بررسی پناهجویان ایرانی به تفکیک گروه‌های سنی، مشخص می‌شود که یکی از انگیزه‌های اصلی این افراد برای مهاجرت، انگیزه‌های اقتصادی - کاری است. چنانچه بیشترین تعداد پناهجویان ثبت شده ایرانی برای اولین

بار در کشورهای اروپایی مربوط به گروه سنی ۱۸ تا ۳۴ سال و سپس گروه سنی ۳۴ تا ۶۵ سال است که افراد در سن فعالیت محسوب می‌شوند. هم‌چنین حدود ۵ هزار نفر از پناهجویان ایرانی ثبت شده در این کشورها در سال ۲۰۱۹ کمتر از ۱۸ سال سن داشته‌اند.

جدول ۶۳- پناهجویان ایرانی ثبت شده برای اولین بار در کشورهای EU و EFTA (به تفکیک گروه سنی)

۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	
۳۶۴۵	۳۸۸۰	۳۱۵۰	۵۱۳۰	۳۰۴۰	۱۳۳۰	۱۵۶۰	۱۶۱۰	۱۳۵۵	۱۰۸۵	کمتر از ۱۴ سال
۱۵۱۵	۱۲۷۵	۹۷۵	۱۹۴۵	۱۴۲۵	۴۸۵	۵۴۵	۶۰۰	۶۰۰	۵۶۰	۱۴ تا ۱۷ سال
۱۰۱۱۵	۱۰۹۰۵	۸۳۳۵	۲۴۲۹۰	۱۷۰۱۰	۵۱۴۰	۵۷۳۰	۶۹۲۵	۶۳۵۰	۵۳۷۰	۱۸ تا ۳۴ سال
۷۳۰۰	۷۴۸۰	۵۰۰۵	۹۱۸۰	۵۵۵۵	۲۷۴۰	۳۰۵۵	۳۱۳۵	۲۵۱۵	۲۰۲۵	۳۵ تا ۶۴ سال
۱۶۵	۲۰۰	۱۳۰	۱۶۰	۱۴۰	۱۱۵	۱۳۰	۱۰۰	۷۵	۸۵	۶۵ سال و بیشتر
۱۸۰	۱۵۰	۱۱۵	۱۶۵	۱۲۰	۹۵	۱۲۰	۱۱۰	۶۰	۵۰	نامعلوم
۲۲۹۲۰	۲۳۸۹۰	۱۷۷۱۰	۴۰۸۷۰	۲۷۲۹۰	۹۹۰۵	۱۱۱۴۰	۱۲۴۸۰	۱۰۹۵۵	۹۱۷۵	مجموع

منبع: Eurostat؛ برگرفته شده در ۱۹ می ۲۰۲۰

قابل دسترسی در: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

در سال ۲۰۱۹ در حدود ۱۶ درصد بوده که در مقایسه با سال ۲۰۱۰ افزایش حدود چهار درصدی را نشان می‌دهد. هم‌چنین سهم گروه سنی ۳۵ تا ۶۴ سال با بیشترین افزایش مواجه بوده و از حدود ۲۲ درصد در سال ۲۰۱۰ به ۳۲ درصد در سال ۲۰۱۹ افزایش یافته است. بعبارتی دیگر با کاهش سهم گروه سنی ۱۸ تا ۳۴ سال سهم دو گروه سنی ۳۵ تا ۶۴ سال و زیر ۱۴ سال افزایش یافته است.

با توجه به سهم گروه‌های سنی پناهجویان جدید ایرانی ثبت شده در کشورهای عضو اتحادیه اروپا و EFTA، گروه سنی کمتر از ۱۴ سال در سال ۲۰۱۷ و ۲۰۱۸ افزایش محسوسی داشته است؛ در صورتی که گروه سنی ۱۸ تا ۳۵ سال که در تمامی سال‌ها بیشترین سهم را به خود اختصاص داده است از سال ۲۰۱۷ به بعد سهم آن به زیر ۵۰ درصد کاهش یافته است. سهم گروه سنی زیر ۱۴ سال

جدول ۶۴- درصد پناهجویان ایرانی ثبت شده برای اولین بار در کشورهای EU و EFTA (به تفکیک گروه‌های سنی)

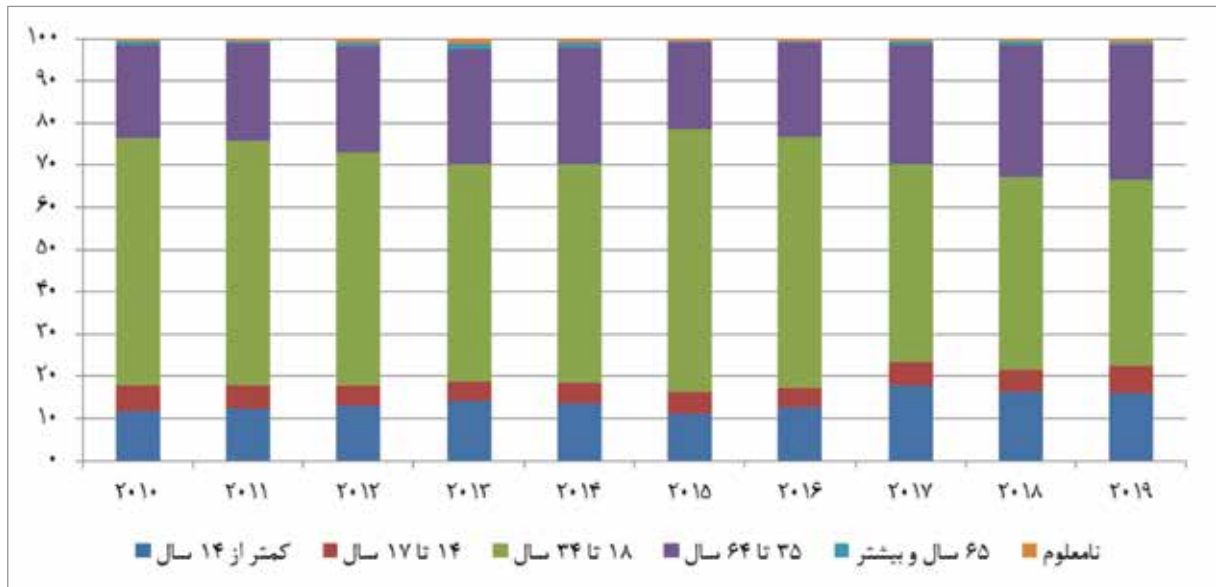
۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	
۱۵/۹۰	۱۶/۲۴	۱۷/۷۹	۱۲/۵۵	۱۱/۱۴	۱۳/۴۳	۱۴/۰۰	۱۲/۹۰	۱۲/۳۷	۱۱/۸۳	کمتر از ۱۴ سال
۶/۶۱	۵/۳۴	۵/۵۱	۴/۷۶	۵/۲۲	۴/۹۰	۴/۸۹	۴/۸۱	۵/۴۸	۶/۱۰	۱۴ تا ۱۷ سال
۴۴/۱۳	۴۵/۶۵	۴۷/۰۶	۵۹/۴۳	۶۲/۳۳	۵۱/۸۹	۵۱/۴۴	۵۵/۴۹	۵۷/۹۶	۵۸/۵۳	۱۸ تا ۳۴ سال
۳۱/۸۵	۳۱/۳۱	۲۸/۲۶	۲۲/۴۶	۲۰/۳۶	۲۷/۶۶	۲۷/۴۲	۲۵/۱۲	۲۲/۹۶	۲۲/۰۷	۳۵ تا ۶۴ سال
۰/۷۲	۰/۸۴	۰/۷۳	۰/۳۹	۰/۵۱	۱/۱۶	۱/۱۷	۰/۸۰	۰/۶۸	۰/۹۳	۶۵ سال و بیشتر
۰/۷۹	۰/۶۳	۰/۶۵	۰/۴۰	۰/۴۴	۰/۹۶	۱/۰۸	۰/۸۸	۰/۵۵	۰/۵۴	نامعلوم
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	مجموع

منبع: Eurostat؛ برگرفته شده در ۱۹ می ۲۰۲۰

قابل دسترسی در: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

در تمامی سال‌های مورد بررسی بیشترین سهم ثبت تقاضای پناهندگی توسط ایرانیان مربوط به گروه سنی ۱۸ تا ۳۴ سال و پس از آن گروه سنی ۳۵ تا ۶۴ سال هستند. می‌توان نتیجه گرفت که افراد در سنین کار و فعالیت

تمایل بیشتری برای مهاجرت داشته و انگیزه‌های اقتصادی عامل مهمی در این جابه‌جایی‌های اجباری هستند. هم‌چنین دشواری‌های مهاجرت‌های اجباری و پناهجویی برای افراد در سایر گروه‌های سنی باعث کاهش تمایل این افراد به جابه‌جایی می‌شود.

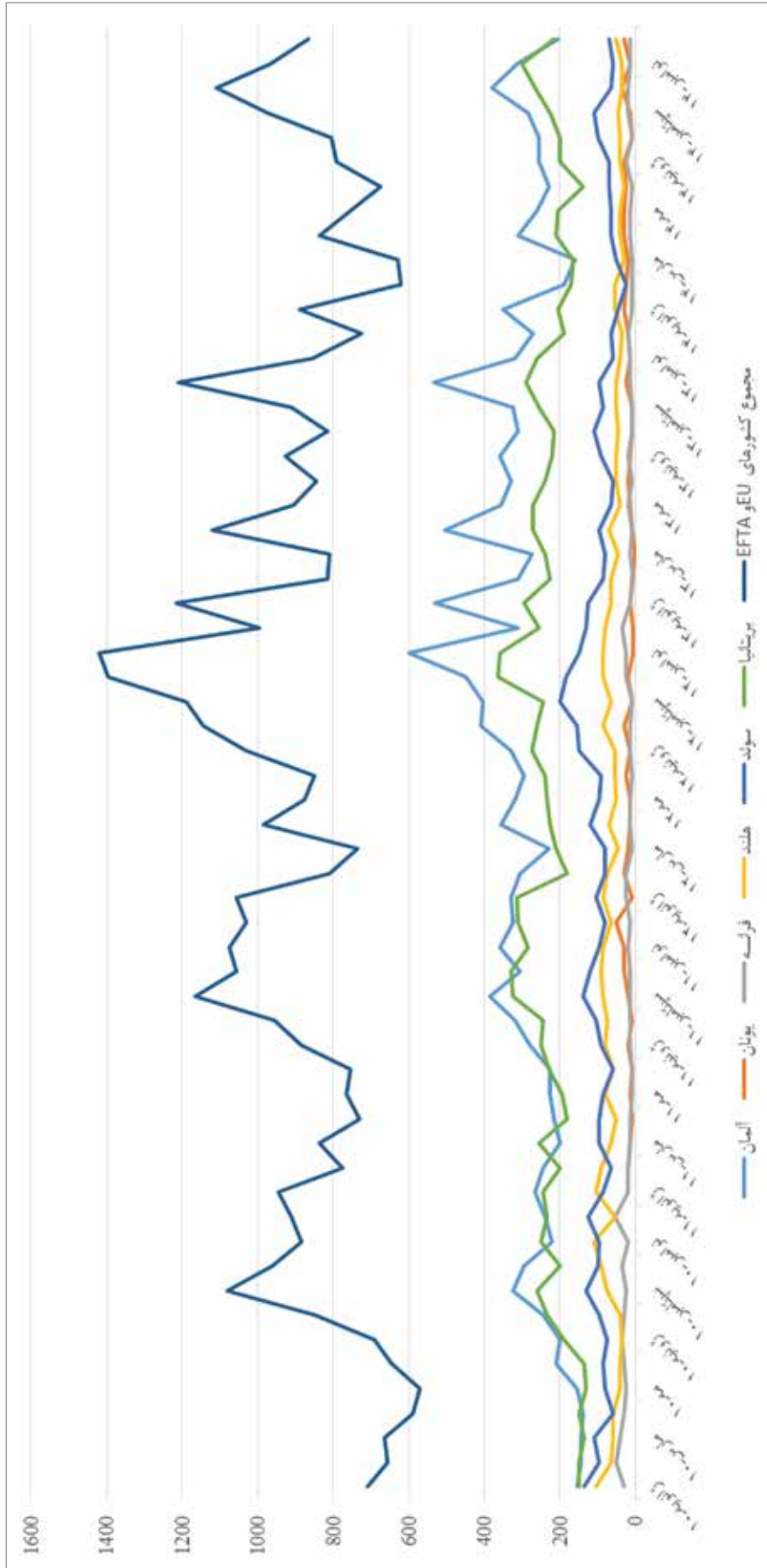
نمودار ۱۷۵- درصد گروه‌های سنی پناهجویان ایرانی (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹)

۴-۵-۹- آمار ثبت شده پناهجویان ایرانی

میزان ثبت پناهجویان ایرانی جدید در کشورهای اروپایی منتخب نشان می‌دهد که از سال ۲۰۱۰ تا سال ۲۰۱۴، این روند به صورت مشابه با یکدیگر پیش رفته و کمتر تابع فصول مختلف سال بوده است؛ اگرچه بطور کلی در ماه‌های سرد سال میزان ثبت پناهجویان ایرانی کاهش داشته است. به همین ترتیب در برخی از کشورهای اروپایی، مانند آلمان، این مقادیر از ماه ژوئن تا نوامبر به طور معمول، با افزایش قابل توجه روبه‌رو است و در برخی دیگر، مانند سوئد و هلند، این روند بین ماه‌های سپتامبر تا دسامبر، با افزایش قابل توجهی مواجه بوده است.

پس از سال ۲۰۱۵ نیز، با ورود حجم بالای پناهجویان به کشورهای اروپایی و تغییر سیاست‌ها در پذیرش پناهجویان در برخی از کشورهای اروپایی، میزان ورود پناهجویان ایرانی نیز به اروپا تغییر کرده و در مقایسه

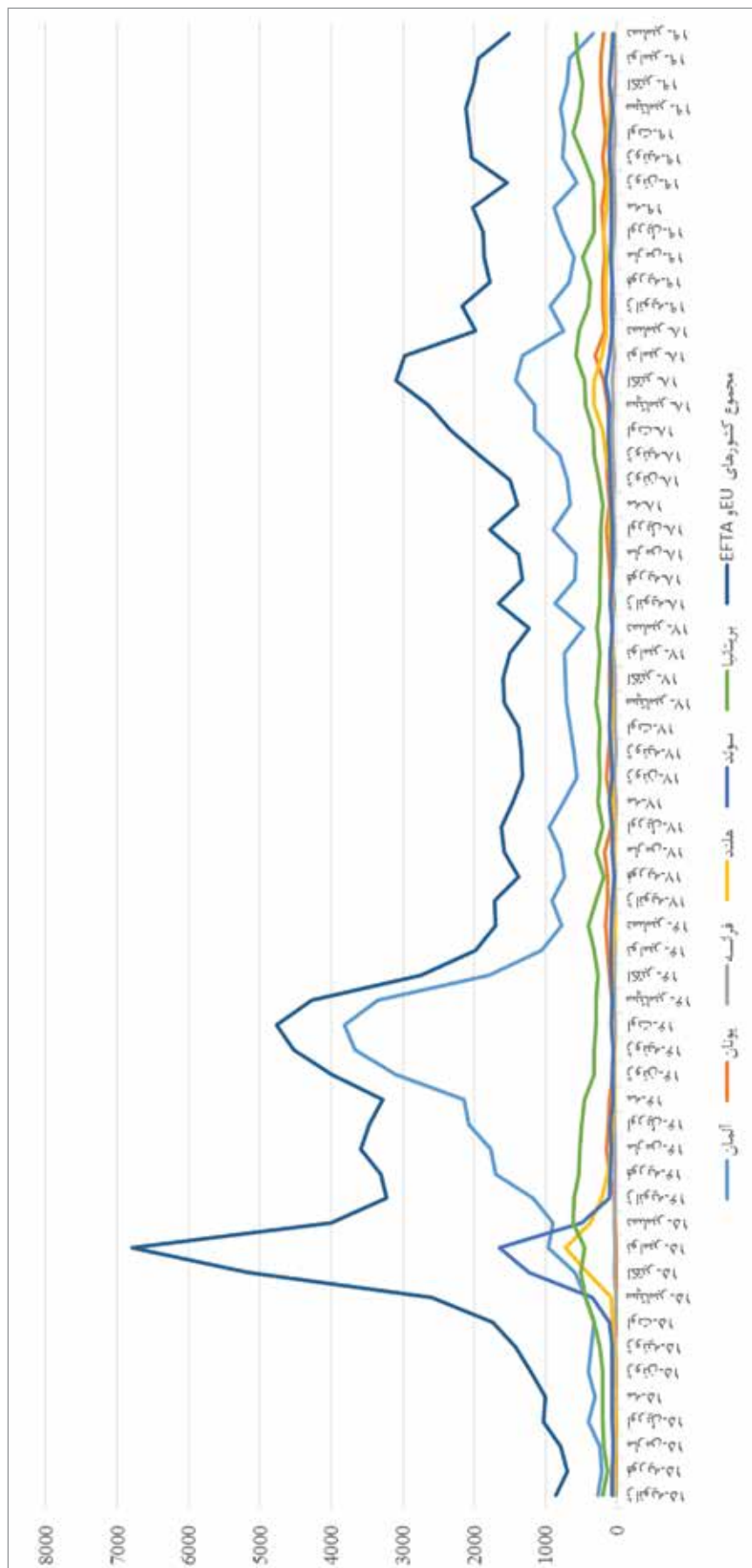
با سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۴ افزایش زیادی داشته است. بدین ترتیب از اواسط سال ۲۰۱۵، ماه آگوست، تا اواخر سال ۲۰۱۶، ماه سپتامبر، بیشترین تعداد پناهجو ایرانی در ۱۰ سال گذشته، وارد کشورهای اروپایی شدند. اما مهم‌ترین مشخصه دوره پس از ۲۰۱۵ افزایش سهم ورود پناهجویان ایرانی از طریق زمینی به کشورهای اروپایی است که در کنار پناهجویان سایر کشورها، بخصوص پناهجویان سوری، عراقی و افغانستانی، اغلب از طریق مسیر شرق دریای مدیترانه (مسیر یونان) وارد کشورهای اروپایی شدند. از این‌رو در این دوره ورود پناهجویان در مقایسه با دوره ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۴ بیشتر تحت تأثیر مسئله آب و هوا بوده است. از این‌رو در ماه‌های سرد سال در مقایسه با ماه‌های گرم تابستان تعداد پناهجویان ثبت شده کمتر است. در بخش ضمایم روند ورود و ثبت ماهانه پناهجویان ایرانی به تفصیل ارائه شده است.

نمودار ۱۷۶ - آمار ماهیانه ثبت شده پناهنجویان ایرانی (۲۰۱۴ تا ۲۰۱۹)

منبع: Eurostat، ۲۰۱۹؛ برگرفته شده در ۹ دسامبر ۲۰۱۹

قابل دسترس در: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asy/appctizm&lang=en

نمودار ۱۷۷- آمار ماهیانه ثبت شده پناهنجویان ایرانی در کشورهای EU و EFTA (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹)

منبع: Eurostat؛ برگرفته شده در ۲۰ می ۲۰۲۰

قابل دسترس در: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asyappctzm&lang=en

۴-۵-۱۰- روند ثبت نام پناهجویان ایرانی در کانادا

خود را ثبت می‌کنند و از این آمار می‌توان برداشت کرد که بخش عمده این افراد با روش‌هایی هم‌چون دریافت ویزای گردشگری وارد کشور شده و سپس درخواست خود را درون مرزهای کشور در دفاتر داخل کشور (inland) ثبت می‌کنند.

با توجه به جدول زیر بیشترین تعداد ایرانیان متقاضی پناهندگی در کشور کانادا در دفاتر درون مرزی تقاضای

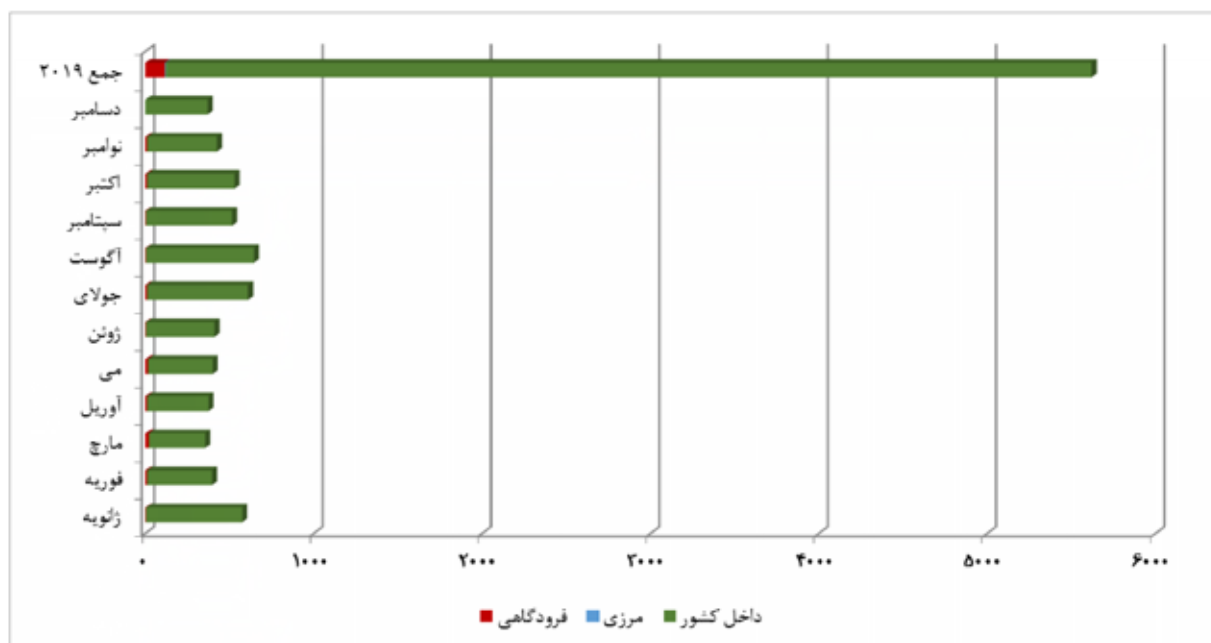
جدول ۱- متقاضیان پناهندگی ایرانی در کانادا به تفکیک ماه‌های سال و دفتر ثبت در سال ۲۰۱۹

فرودگاهی	ژانویه	فوریه	مارچ	آوریل	می	ژوئن	جولای	اگوست	سپتامبر	اکتبر	نوامبر	دسامبر	جمع ۲۰۱۹
فرودگاهی	۵	۱۰	۲۰	۱۰	۱۵	۵	۱۰	۵	۵	۱۰	۱۰	—	۱۱۵
مرزی	۰	۰	۰	۰	—	—	۰	۰	۰	۰	—	—	۵
داخل کشور	۵۷۰	۳۸۵	۳۳۵	۳۶۵	۳۸۵	۴۰۵	۶۰۰	۶۴۰	۵۱۰	۵۲۰	۴۱۵	۳۷۰	۵,۵۰۰
جمع	۵۷۵	۳۹۵	۳۵۵	۳۷۵	۴۰۰	۴۱۰	۶۱۰	۶۵۰	۵۱۵	۵۳۰	۴۲۵	۳۷۵	۵,۶۱۵

منبع: Government of Canada. بازبینی شده در ۸ جولای ۲۰۲۰

قابل دسترسی در: <https://open.canada.ca/data/en/dataset/b6cbcf4d-f763-4924-a2fb-8cc4a06e3de4>

-- به معنی تعداد کمتر از ۵ نفر پناهجوی ثبت شده است که برای جلوگیری از محفوظ ماندن هویت آنها تعدادشان اعلام نشده است.

نمودار ۱۷۸- متقاضیان پناهندگی ایرانی در کانادا به تفکیک ماه‌های سال و دفتر ثبت در سال ۲۰۱۹ (به تفکیک ماه)

چنین نبوده است. هم‌چنین تعداد کل پناجویان ایرانی ثبت شده در این کشور در سال ۲۰۱۸، ۳/۶ برابر تعداد ایرانیان متقاضی پناهندگی در سال ۲۰۱۷ و در سال ۲۰۱۹، ۱/۹ برابر تعداد سال ۲۰۱۸ شده است.

چنانچه در جدول زیر مشخص است، تعداد پناجویان ثبت شده در کشور کانادا در سال ۲۰۱۷ و ۲۰۱۸، در سه ماه پایان سال میلادی به میزان قابل توجهی از ماه‌های قبلی بیشتر شده‌اند که در سال‌های پیش از آن

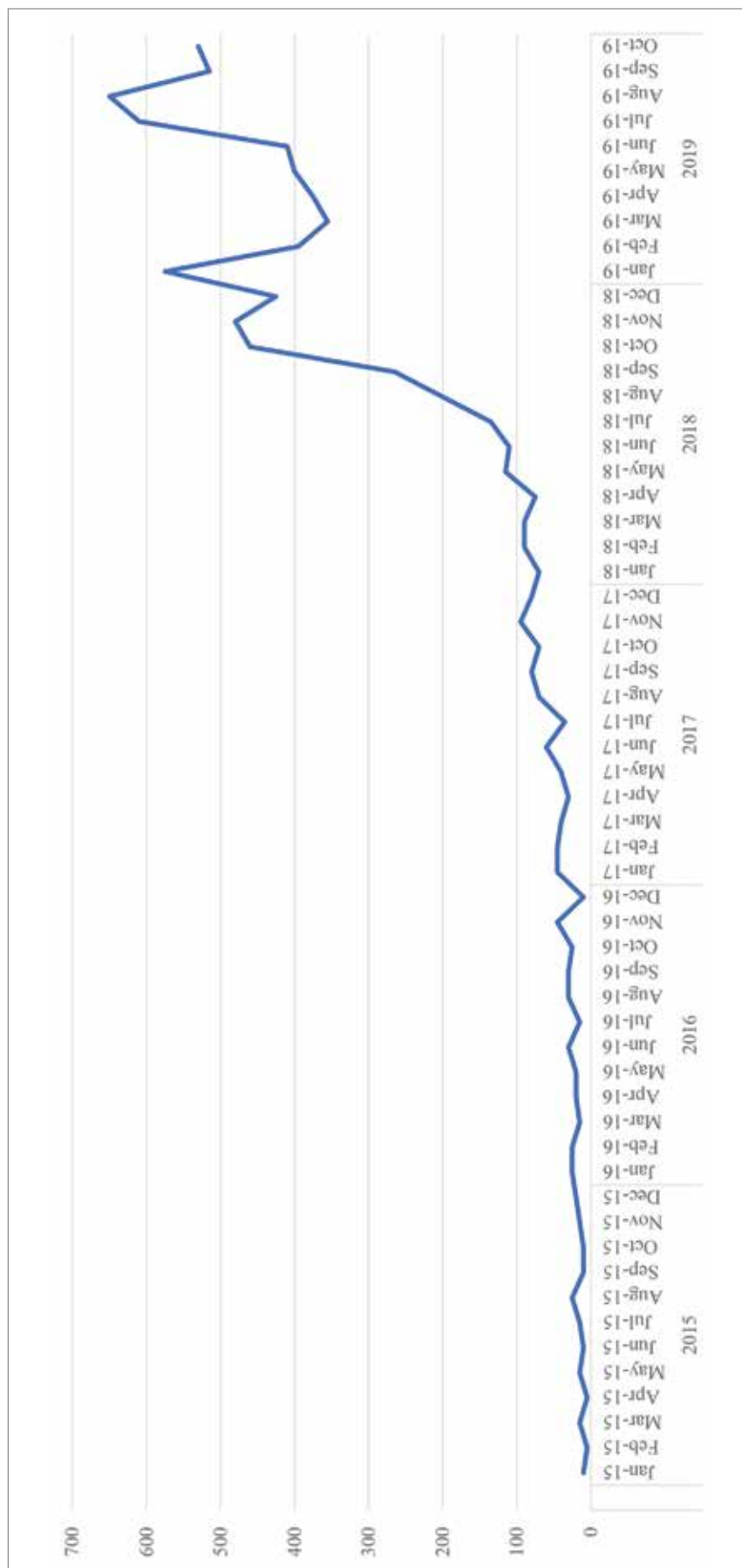
جدول ۶۶- متقاضیان پناهندگی ایرانی در کشور کانادا به تفکیک ماه‌های سال (۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹)

مجموع سال	سه ماه چهارم				سه ماه سوم				سه ماه دوم				سه ماه اول			
	مجموع	دسامبر	نوامبر	اکتبر	مجموع	سپتامبر	اگوست	جولای	مجموع	ژوئن	می	آوریل	مجموع	مارچ	فوریه	ژانویه
۱۵۰	۴۵	۲۰	۱۵	۱۰	۴۵	۱۰	۲۵	۱۵	۳۰	۱۰	۱۵	۵	۳۰	۱۵	۵	۱۰
۲۸۵	۸۰	۱۰	۴۵	۲۵	۷۵	۳۰	۳۰	۱۵	۷۰	۳۰	۲۰	۲۰	۶۵	۱۵	۲۵	۲۵
۶۸۵	۲۴۵	۸۰	۹۵	۷۰	۱۸۵	۸۰	۷۰	۳۵	۱۳۰	۶۰	۴۰	۳۰	۱۲۵	۴۰	۴۵	۴۵
۲,۵۲۵	۱,۳۶۵	۴۲۵	۴۸۰	۴۶۰	۶۰۰	۲۶۵	۲۰۰	۱۳۵	۳۰۰	۱۱۰	۱۱۵	۷۵	۲۵۵	۹۰	۹۰	۷۰
۴,۸۲۰	۵۳۰	*	*	۵۳۰	۱,۷۷۵	۵۱۵	۶۵۰	۶۱۰	۱,۱۸۵	۴۱۰	۴۰۰	۳۷۵	۱,۳۲۵	۳۵۵	۳۹۵	۵۷۵

منبع: Government of Canada, برگرفته شده در ۵ ژانویه ۲۰۲۰

قابل دسترسی در: <https://open.canada.ca/data/en/dataset/b6cbcf4d-f763-4924-a2fb-8cc4a06e3de4>

* داده ماه‌های نوامبر و دسامبر ۲۰۱۹ در زمان استخراج داده ارائه نشده است. پی‌نوشت: آخرین تاریخ بروزرسانی اطلاعات در سایت کانادا، ۳۱ اکتبر ۲۰۱۹ بوده است.

نمودار ۱۷۹ - پناهجویان ایرانی ثبت شده به تفکیک ماههای سال در کانادا (۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹)

منبع: Government of Canada، برگرفته شده در ۵ ژانویه ۲۰۲۰

قابل دسترسی در: <https://open.canada.ca/data/en/dataset/b6c6bcf4d-4763-4924-a2fb-8cc4a06e3de4>

۴-۶- نتایج بررسی درخواست پناهجویان ایرانی به تفکیک سال و کشور مقصد

۴-۶-۱- مرحله اول پاسخ درخواست پناهجویان در کشورهای EU و EFTA در مرحله اول اعلام نتیجه درخواست پناهندگی برای

پناهجویان ایرانی در کشورهای EU و EFTA در سال ۲۰۱۹ در مجموع حدود ۱۹ هزار ایرانی متقاضی پناهندگی نتیجه درخواست خود را دریافت کردند. در جدول زیر به تفصیل مجموع نتایج اعلام شده برای پناهجویان ایرانی به تفکیک کشورهای مقصد (درخواست کننده پناهندگی از آن کشور) از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹ ارائه شده است.

جدول ۶۷- تعداد کل پناهجویان ایرانی دریافت کننده پاسخ درخواست پناهندگی در کشورهای EU و EFTA در مرحله اول

۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	
۳۹۵	۳۴۵	۵۶۰	۱۱۰	۳۲۰	۶۲۰	۴۹۰	۳۰۰	۲۰۰	۴۰۵	۷۴۵	بلژیک
۶۸۰	۶۹۵	۶۳۰	۳۰۰	۱۴۵	۳۷۰	۱۴۰	۲۳۵	۱۱۵	۷۵	۳۳۰	یونان
۵۹۰	۵۳۵	۵۵۰	۲۵۰	۲۲۵	۱۹۰	۲۷۵	۲۳۵	۱۸۵	۲۶۵	۱۲۵	فرانسه
۸۲۷۵	۸,۶۴۵	۲۷,۰۰۵	۹,۸۵۵	۱,۹۲۵	۲,۹۶۰	۳,۲۹۰	۲,۹۱۵	۲,۶۲۰	۲,۷۶۰	۱,۱۲۰	آلمان
۲۷۰	۲۱۵	۲۳۰	۳۰۰	۳۴۵	۳۷۵	۲۷۵	۱۵۵	۲۴۵	۲۲۰	۱۴۰	ایتالیا
۱۱۹۵	۲,۰۴۵	۲,۲۸۰	۱,۴۲۵	۳۹۰	۵۴۵	۱,۰۹۵	۹۸۵	۱,۲۱۰	۱,۱۷۵	۸۴۵	سوئد
۴۱۴۰	۲,۷۳۵	۳,۲۵۵	۴,۳۹۰	۳,۵۰۵	۲,۳۰۰	۲,۳۴۵	۲,۷۱۵	۲,۷۶۰	۲,۷۲۵	۲,۴۶۰	بریتانیا
۲۳۰	۲۳۰	۱۵۰	۲۵۰	۲۸۵	۳۲۰	۲۲۰	۲۱۵	۲۵۵	۲۱۵	۱۷۵	سوئیس
۹۵۵	۷۳۰	۱,۵۳۵	۸۳۰	۴۱۰	۵۸۰	۱,۱۷۰	۱,۲۲۵	۱,۱۴۰	۸۳۰	۵۴۰	هلند
۱۰۹۵	۳,۰۴۰	۱,۹۰۰	۶۴۰	۴۷۵	۲۸۰	۷۵۰	۵۵۰	۴۴۵	۴۱۵	۲۵۵	اتریش
۱۲۱۵	۷۹۰	۲,۵۹۵	۲,۶۵۰	۶۱۰	۸۱۰	۱,۲۶۵	۱,۳۰۰	۱,۴۹۵	۱,۴۴۵	۱,۳۲۰	سایر
۱۹۰۳۵	۲۰,۰۱۰	۴۰,۶۹۵	۲۰,۹۹۵	۸,۶۴۰	۹,۳۵۰	۱۱,۳۰۵	۱۰,۸۲۵	۱۰,۶۶۰	۱۰,۵۲۰	۸,۰۴۰	جمع کل

منبع: Eurostat؛ برگرفته شده در ۱۹ می ۲۰۲۰: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

شده توسط پناهجویان ایرانی در سال ۲۰۱۷ بوده است. جدول زیر نیز تعداد پاسخ‌های مثبت ارائه شده (در مرحله اول بررسی درخواست) به پناهجویان ایرانی را از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹ و به تفکیک کشور مقصد نشان می‌دهد.

با توجه به سیاست‌های پذیرش پناهجویان در اتحادیه اروپا در سال ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶، ورود پناهجویان به این کشورها بسیار افزایش داشته است و به همین ترتیب پس از گذشت مدت زمان لازم برای فرآیند پاسخگویی به تقاضاهای ثبت شده، بیشترین تعداد پاسخ‌های دریافت

جدول ۶۸- مجموع پاسخ مثبت پناهجویان ایرانی در مرحله اول درخواست در کشورهای EU و EFTA

۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	
۲۹۵	۲۶۵	۴۶۰	۶۵	۲۲۵	۳۱۵	۲۰۰	۱۶۵	۵۰	۵۵	۹۵	بلژیک
۲۰۹۰	۲,۷۱۵	۱۵,۱۴۵	۵,۸۵۰	۱,۵۸۵	۲,۱۲۵	۱,۹۴۵	۱,۶۶۰	۱,۴۳۰	۱,۴۷۵	۶۰۰	آلمان
۴۰۰	۴۶۰	۳۸۰	۱۶۰	۵۵	۱۲۰	۲۵	۱۰	۱۰	۳۰	۳۰	یونان
۱۵۵	۱۷۵	۱۹۵	۱۵۰	۱۳۵	۱۳۰	۱۵۵	۱۳۰	۱۲۵	۱۸۵	۵۵	فرانسه
۱۸۵	۱۵۰	۱۴۵	۲۴۰	۲۲۵	۳۲۰	۲۲۵	۱۴۵	۱۷۰	۱۹۵	۱۱۵	ایتالیا
۳۷۵	۳۳۰	۷۲۵	۴۳۵	۲۸۵	۲۶۰	۶۴۵	۵۲۰	۵۳۵	۴۲۵	۲۳۰	هلند
۴۶۵	۱,۳۵۵	۱,۲۷۵	۴۶۵	۳۸۵	۲۶۵	۴۵۰	۳۳۰	۲۱۰	۱۶۵	۱۰۰	اتریش
۴۱۰	۷۵۵	۱,۱۴۵	۶۶۵	۱۷۵	۳۶۰	۵۹۰	۳۴۰	۳۸۵	۲۵۰	۱۶۵	سوئد
۲۷۸۰	۱,۳۱۰	۱,۵۶۰	۱,۷۰۵	۲,۰۰۵	۱,۲۶۵	۱,۳۱۰	۱,۴۲۵	۱,۲۸۰	۸۵۰	۴۶۵	بریتانیا
۱۹۵	۱۹۵	۱۳۰	۹۵	۲۱۰	۲۴۵	۱۴۰	۱۵۰	۱۷۰	۱۴۵	۱۳۰	سوئیس
۴۶۰	۳۳۰	۱,۰۲۵	۱,۲۳۵	۳۱۵	۳۱۰	۵۹۰	۵۶۵	۴۸۵	۴۵۰	۳۹۰	سایر
۷۸۱۵	۷,۹۵۵	۲۲,۱۸۰	۱۱,۰۷۵	۵,۶۰۰	۵,۷۲۰	۶,۲۶۰	۵,۴۴۵	۴,۸۷۰	۴,۲۳۵	۲,۳۷۰	جمع کل

منبع: Eurostat؛ برگرفته شده در ۱۹ می ۲۰۲۰: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

پذیرش پناهجو مواجه بودند. این روند در بریتانیا در سال ۲۰۱۹ دوباره افزایشی شده و در آلمان هم‌چنان روند کاهشی داشته است. در این میان کشور اتریش روند افزایشی خود را در پذیرش پناهجویان ایرانی حفظ کرده و در سال ۲۰۱۸ نسبت به کشور بریتانیا نیز تعداد بیشتری از پناهجویان ایرانی پاسخ مثبت دریافت کرده‌اند اما در سال ۲۰۱۹ تعداد پاسخ مثبت به درخواست پناهجویان ایرانی در این کشور کاهش یافته است.

به همین ترتیب مجموع پاسخ‌های مثبت در میان پاسخ‌های دریافت شده توسط پناهجویان ایرانی در کشورهای عضو اتحادیه اروپا و EFTA نیز، در سال ۲۰۱۷ به بیشترین تعداد رسیده است، البته باید در نظر داشت که روند کلی فراوانی پاسخ‌های مثبت برای پناهجویان ایرانی از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۷ روند افزایشی داشته است. بیشترین تعداد پاسخ مثبت برای پناهجویان ایرانی در کشورهای آلمان و بریتانیا ثبت شده است که هر دو کشور در سال ۲۰۱۸ نسبت به سال ۲۰۱۷ با کاهش

جدول ۶۹- درصد پاسخ مثبت در مرحله اول به درخواست پناهجویان ایرانی در کشورهای EU و EFTA

۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	
۷۴.۷	۷۶.۸	۸۲.۱	۵۹.۱	۷۰.۳	۵۰.۸	۴۰.۸	۵۵.۰	۲۵.۰	۱۳.۶	۱۲.۸	بلژیک
۲۵.۳	۳۱.۴	۵۶.۱	۵۹.۴	۸۲.۳	۷۱.۸	۵۹.۱	۵۶.۹	۵۴.۶	۵۳.۴	۵۳.۶	آلمان
۵۸.۸	۶۶.۲	۶۰.۳	۵۳.۳	۳۷.۹	۳۲.۴	۱۷.۹	۴.۳	۸.۷	۴۰.۰	۹.۱	یونان
۲۶.۳	۳۲.۷	۳۵.۵	۶۰.۰	۶۰.۰	۶۸.۴	۵۶.۴	۵۵.۳	۶۷.۶	۶۹.۸	۴۴.۰	فرانسه
۶۸.۵	۶۹.۸	۶۳.۰	۸۰.۰	۶۵.۲	۸۵.۳	۸۱.۸	۹۳.۵	۶۹.۴	۸۸.۶	۸۲.۱	ایتالیا
۳۹.۳	۴۵.۲	۴۷.۲	۵۲.۴	۶۹.۵	۴۴.۸	۵۵.۱	۴۲.۴	۴۶.۹	۵۱.۲	۴۲.۶	هلند
۴۲.۵	۴۴.۶	۶۷.۱	۷۲.۷	۸۱.۱	۹۴.۶	۶۰.۰	۶۰.۰	۴۷.۲	۳۹.۸	۳۹.۲	اتریش
۳۴.۳	۳۶.۹	۵۰.۲	۴۶.۷	۴۴.۹	۶۶.۱	۵۳.۹	۳۴.۵	۳۱.۸	۲۱.۳	۱۹.۵	سوئد
۶۷.۱	۴۴.۲	۴۷.۹	۳۸.۸	۵۷.۲	۵۵.۰	۵۵.۹	۵۲.۵	۴۶.۴	۳۱.۲	۱۸.۹	بریتانیا
۸۴.۸	۸۴.۸	۸۶.۷	۳۸.۰	۷۳.۷	۷۶.۶	۶۳.۶	۶۹.۸	۶۶.۷	۶۷.۴	۷۴.۳	سوئیس
۳۷.۹	۴۱.۸	۳۹.۵	۴۶.۶	۵۱.۶	۳۸.۳	۴۶.۶	۴۳.۵	۳۲.۴	۳۱.۱	۲۹.۵	سایر
۴۱.۱	۳۹.۸	۵۴.۵	۵۲.۸	۶۴.۸	۶۱.۲	۵۵.۴	۵۰.۳	۴۵.۷	۴۰.۳	۲۹.۵	جمع کل

منبع: Eurostat؛ برگرفته شده در ۱۹ می ۲۰۲۰: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

ایرلند و لوکزامبورگ، به دلیل تعداد بسیار کم متقاضیان پناهندگی، داده‌اند. در سال ۲۰۱۹ نیز کشورهای سوئیس و بلژیک بیشترین درصد پاسخ مثبت را در مرحله اول بررسی‌ها به پناهجویان ایرانی داده‌اند. در ادامه جدول زیر تعداد پاسخ‌های منفی ارائه شده به پناهجویان ایرانی در مرحله اول بررسی درخواست‌ها را به تفکیک کشور مقصد از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹ نشان می‌دهد.

تحولات سیاسی و افزایش تمایل برخی از کشورهای عضو اتحادیه اروپا و EFTA به پذیرش پناهجویان در سال ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵، در جدول فوق قابل مشاهده است. مهم‌ترین اثرگذاری را بر این آمار، کشور آلمان با پذیرش بیش از ۷۰ درصد پناهجویان ایرانی در مرحله اول در دو سال ۲۰۱۴ و ۲۰۱۵ داشته است. در میان کشورهای مذکور، سوئیس و ایتالیا بالاترین درصد پاسخ‌های مثبت به پناهجویان ایرانی را پس از پرتغال و

جدول ۷۰- تعداد دریافت پاسخ منفی در مرحله اول توسط پناهجویان ایرانی در کشورهای EU و EFTA

۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	
۱۰۰	۸۰	۱۰۰	۴۵	۹۵	۳۰۵	۲۸۵	۱۳۵	۱۵۰	۳۴۵	۶۵۰	بلژیک
۶۱۸۵	۵,۹۳۰	۱۱,۸۶۰	۴,۰۰۵	۳۳۵	۸۳۵	۱,۳۴۵	۱,۲۵۵	۱,۱۹۰	۱,۲۸۵	۵۲۵	آلمان
۸۰	۶۵	۸۵	۶۰	۱۲۰	۵۰	۵۰	۵	۸۰	۲۵	۲۵	ایتالیا
۲۷۵	۲۳۵	۲۵۰	۱۴۰	۹۰	۲۵۰	۱۲۰	۲۲۵	۱۰۰	۴۵	۳۰۰	یونان
۴۴۰	۳۶۰	۳۵۵	۱۰۵	۹۰	۶۰	۱۲۰	۱۰۵	۶۰	۸۰	۷۰	فرانسه
۵۸۰	۴۰۰	۸۱۰	۳۹۵	۱۲۵	۳۲۰	۵۲۵	۷۰۵	۶۰۵	۴۰۵	۳۱۰	هند
۶۳۰	۱,۶۸۵	۶۳۰	۱۷۵	۹۰	۱۵	۳۰۰	۲۲۰	۲۳۵	۲۵۰	۱۵۵	اتریش
۷۸۰	۱,۲۹۰	۱,۱۳۵	۷۶۰	۲۱۵	۱۹۰	۵۰۵	۶۴۵	۸۲۵	۹۲۰	۶۷۵	سوئد
۱۳۶۰	۱,۵۲۵	۱,۶۹۰	۲,۶۸۵	۱,۵۰۰	۱,۰۳۵	۱,۰۳۰	۱,۲۹۰	۱,۴۷۵	۱,۸۷۵	۱,۹۹۵	بریتانیا
۳۵	۴۰	۲۰	۱۵۰	۷۵	۷۵	۸۰	۶۵	۸۵	۷۰	۴۵	سوئیس
۷۴۵	۴۴۵	۱,۵۷۰	۱,۳۹۰	۳۰۵	۵۰۰	۶۷۵	۷۲۵	۹۷۵	۹۸۰	۹۲۰	سایر
۱۱۲۲۰	۱۲,۰۵۵	۱۸,۵۱۵	۹,۹۲۰	۳,۰۴۰	۳,۶۳۰	۵,۰۴۰	۵,۳۷۵	۵,۷۹۵	۶,۲۸۵	۵,۶۶۵	جمع کل

منبع: Eurostat؛ برگرفته شده در ۱۹ می ۲۰۲۰: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

۴-۶-۲- مرحله نهایی پاسخ درخواست پناهندگی در کشورهای EU و EFTA

بخشی از پناهجویان پاسخ درخواست خود را در مرحله نهایی (دادگاه) دریافت کردند که تعداد پاسخ‌های ارائه شده به این درخواست‌ها در جدول زیر نمایش داده شده است. پاسخ‌های دریافت شده در مرحله‌ی نهایی نشان‌دهنده‌ی این است که روند ارائه پاسخ‌ها به پناهجویان ایرانی در مرحله‌ی دوم از سال ۲۰۱۲ تا سال ۲۰۱۶ با کاهش روبه‌رو بوده است. این روند در کشور آلمان که از اولین مقاصد پناهجویان ایرانی در کشورهای عضو اتحادیه اروپا است، همواره با افزایش روبه‌رو بوده است و در سال ۲۰۱۹ به بالاترین میزان رسیده است. در جدول ۷۲ به پاسخ‌های مثبت به درخواست پناهجویان ایرانی در مرحله نهایی اشاره شده است.

تعداد پاسخ‌های منفی دریافت شده توسط پناهجویان ایرانی در کل کشورهای عضو اتحادیه اروپا و EFTA، از سال ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۵ روند کاهشی داشته است اما در سال‌های ۲۰۱۶ و ۲۰۱۷ به علت افزایش درخواست‌های پناهندگی این میزان افزایش قابل توجهی داشته است. در آلمان این تعداد نوسان بسیاری داشته و از ۱۳۴۵ پاسخ منفی در سال ۲۰۱۳ به ۳۳۵ پاسخ منفی در سال ۲۰۱۵ رسیده است اما پس از آن با افزایش تعداد پاسخ‌های منفی به تعداد ۱۱ هزار و ۸۶۰ پاسخ منفی در سال ۲۰۱۷ و تعداد ۶۱۸۵ پاسخ منفی در سال ۲۰۱۹ رسیده است.

جدول ۷۱- تعداد دریافت پاسخ نهایی توسط پناهجویان ایرانی در کشورهای EU و EFTA

۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	
۴۵	۶۵	۲۵	۴۰	۱۳۵	۲۰۰	۸۰	۸۰	۶۰	۱۳۵	۳۴۰	بلژیک
۵۴۵۵	۴/۴۱۰	۳/۴۷۵	۱/۱۵۵	۹۱۰	۱/۰۸۵	۹۸۰	۹۸۰	۹۲۰	۴۹۰	۶۹۵	آلمان
۱۵۰	۹۰	۱۰۵	۹۵	۱۰۰	۱۰۵	۱۳۰	۱۳۰	۱۵	۴۰	۲۰	یونان
۲۰	۱۰	۵	۵	۰	۰	۰	۰	۵	۰	۰	ایتالیا
۱۵۰	۱۷۰	۲۱۵	۱۱۰	۷۰	۱۰۰	۳۵۰	۱۰۰	۱۱۵	۵۵	۵۵	هلند
۵۳۰	۱۸۰	۹۰	۶۰	۸۰	۱۱۰	۲۵۵	۲۵۵	۱۶۰	۱۹۰	۱۵۰	اتریش
۸۷۰	۶۱۵	۴۳۵	۲۸۰	۲۳۵	۵۰۰	۹۳۵	۹۳۵	۸۵۵	۵۷۵	۴۶۰	سوئد
۱۷۵۰	۱۵۳۰	۱/۰۳۵	۱/۱۱۰	۹۸۵	۷۳۰	۱/۳۶۰	۱/۳۶۰	۱/۷۰۰	۲/۱۴۵	۱/۶۱۵	بریتانیا
۲۰۰	۱۳۰	۱۰۵	۷۵	۶۵	۱۰۵	۱۱۵	۱۱۵	۱۲۵	۱۷۵	۱۵۵	سوئیس
۲۹۵	۲۰۵	۹۰	۳۵	۵۵	۸۵	۸۰	۸۰	۸۵	۴۵	۶۰	فرانسه
۷۸۰	۱۰۶۰	۹۵۰	۶۱۰	۵۰۵	۸۹۰	۱/۰۵۵	۱/۰۵۵	۱/۰۳۵	۹۸۵	۵۷۵	سایر
۹۹۴۵	۸۴۶۵	۶/۵۳۰	۳/۵۷۰	۳/۱۳۵	۳/۹۱۰	۵/۰۹۰	۵/۰۹۰	۵/۰۹۵	۴/۸۴۰	۴/۱۲۵	جمع کل

منبع: Eurostat؛ برگرفته شده در ۱۹ می ۲۰۲۰: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

جدول ۷۲- مجموع پاسخ مثبت پناهجویان ایرانی در مرحله نهایی درخواست در کشورهای EU و EFTA

۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۵	۵	بلژیک
۲۰۲۰	۱/۸۹۰	۱/۷۵۵	۴۵۵	۵۲۵	۵۹۵	۷۷۵	۵۸۰	۴۵۵	۳۰۰	۳۸۵	آلمان
۳۰	۳۰	۳۰	۷۰	۵۰	۴۰	۵۰	۸۰	۱۵	۴۰	۰	یونان
۱۵	۵	۰	۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	ایتالیا
۸۵	۱۲۰	۱۳۵	۷۵	۵۵	۶۵	۳۰۰	۴۰	۷۰	۳۰	۲۵	هلند
۳۵۰	۹۵	۶۵	۴۵	۷۰	۱۰۵	۱۳۰	۱۶۵	۱۰۰	۹۵	۷۵	اتریش
۲۵۵	۲۰۵	۱۶۰	۱۵۰	۱۴۰	۲۱۰	۲۶۰	۲۶۰	۲۱۰	۱۲۰	۹۰	سوئد
۱۴۴۵	۱۱۸۵	۶۷۰	۶۷۰	۵۲۵	۳۹۵	۵۸۰	۶۸۵	۷۲۰	۸۵۰	۵۵۵	بریتانیا
۲۰	۱۰	۵	۵	۵	۱۰	۵	۲۰	۱۰	۲۰	۳۵	سوئیس
۱۷۵	۱۴۰	۴۰	۲۰	۲۰	۴۰	۳۰	۳۵	۵۰	۲۵	۲۵	فرانسه
۱۶۵	۲۵۵	۲۵۵	۱۵۰	۱۹۰	۲۱۵	۳۳۵	۲۵۵	۱۸۵	۱۴۵	۱۰۵	سایر
۴۵۷۰	۳/۹۳۵	۳/۱۲۵	۱/۶۵۰	۱/۵۸۰	۱/۶۸۰	۲/۴۷۰	۲/۱۲۵	۱/۸۲۰	۱/۶۲۵	۱/۳۰۵	جمع کل

منبع: Eurostat؛ برگرفته شده در ۱۹ می ۲۰۲۰: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

مجموع پاسخ‌های مثبت دریافت شده در مرحله‌ی دوم در سال ۲۰۱۳ و ۲۰۱۴ و همچنین در سال ۲۰۱۷ تا ۲۰۱۹ با افزایش مواجه بوده است. دلیل اصلی این تفاوت افزایش قابل توجه این تعداد در کشور آلمان در سال ۲۰۱۷ تا ۲۰۱۹ بوده است. بریتانیا و سوئد که رتبه‌های بعدی را در پذیرش پناهندگان ایرانی در مرحله‌ی دوم دارند، با روند نسبتاً ثابتی حرکت کرده‌اند.

جدول ۷۳- درصد پاسخ مثبت در مرحله نهایی به درخواست پناجویان ایرانی در کشورهای EU و EFTA

۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	
۰/۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳/۷	۱/۴۷	بلژیک
۳۷/۰	۴۲/۸۶	۵۰/۵	۳۹/۳۹	۵۷/۶۹	۵۴/۸۴	۷۹/۰۸	۵۹/۱۸	۴۹/۴۶	۶۱/۲۲	۵۵/۴	آلمان
۲۰/۰	۳۳/۳۳	۲۸/۵۷	۷۳/۶۸	۵۰	۳۸/۱	۳۸/۴۶	۶۱/۵۴	۱۰۰	۱۰۰	۰	یونان
۷۵/۰	۵۰	۰	۱۰۰	-	-	-	-	۰	-	-	ایتالیا
۵۶/۷	۷۰/۵۹	۶۲/۷۹	۶۸/۱۸	۷۸/۵۷	۶۵	۸۵/۷۱	۴۰	۶۰/۸۷	۵۴/۵۵	۴۵/۴۵	هلند
۶۶/۰	۵۲/۷۸	۷۲/۲۲	۷۵	۸۷/۵	۹۵/۴۵	۵۰/۹۸	۶۴/۷۱	۶۲/۵	۵۰	۵۰	اتریش
۲۹/۳	۳۳/۳۳	۳۶/۷۸	۵۳/۵۷	۵۹/۵۷	۴۲	۲۷/۸۱	۲۷/۸۱	۲۴/۵۶	۲۰/۸۷	۱۹/۵۷	سوئد
۸۲/۶	۷۷/۴۵	۶۴/۷۳	۶۰/۳۶	۵۳/۳	۵۴/۱۱	۴۲/۶۵	۵۰/۳۷	۴۲/۳۵	۳۹/۶۳	۳۴/۳۷	بریتانیا
۱۰/۰	۷/۶۹	۴/۷۶	۶/۶۷	۷/۶۹	۹/۵۲	۴/۳۵	۱۷/۳۹	۸	۱۱/۴۳	۲۲/۵۸	سوئیس
۵۹/۳	۶۸/۲۹	۴۴/۴۴	۵۷/۱۴	۳۶/۳۶	۴۷/۰۶	۳۷/۵	۴۳/۷۵	۵۸/۸۲	۵۵/۵۶	۴۱/۶۷	فرانسه
۲۱/۲	۲۴/۰۶	۲۶/۸۴	۲۴/۵۹	۳۷/۶۲	۲۴/۱۶	۳۱/۷۵	۲۴/۱۷	۱۷/۸۷	۱۴/۷۲	۱۸/۲۶	سایر
۴۶/۰	۴۶/۴۹	۴۷/۸۶	۴۶/۲۲	۵۰/۴	۴۲/۹۷	۴۸/۵۳	۴۱/۷۵	۳۵/۷۲	۳۳/۵۷	۳۱/۶۴	میانگین کل

منبع: Eurostat؛ برگرفته شده در ۱۹ می ۲۰۲۰: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

سال ۲۰۱۷ نزول کرده است. در مرحله نهایی پاسخ به درخواست پناهندگی تعدادی از پناجویان ایرانی پاسخ منفی دریافت کردند که جدول زیر به تفکیک کشور مقصد از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹ آن را نشان می‌دهد.

ارائه پاسخ‌های مثبت در مرحله‌ی نهایی در کشور بریتانیا برای متقاضیان پناهندگی روندی افزایشی داشته است و به بالاترین میزان خود در سال ۲۰۱۹ رسیده است. اما در فنلاند این روند کاهش قابل توجهی داشته است و از ۱۰۰ درصد در سال‌های ۲۰۱۰ و ۲۰۱۱ به ۵۰ درصد در

جدول ۷۴- تعداد دریافت پاسخ منفی در مرحله نهایی توسط پناهجویان ایرانی در کشورهای EU و EFTA

۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	
۴۵	۶۵	۲۵	۴۰	۱۳۵	۲۰۰	۱۷۰	۸۰	۶۰	۱۳۰	۳۳۵	بلژیک
۳۴۳۵	۲/۵۱۵	۱/۷۲۰	۷۰۰	۳۸۵	۴۸۵	۵۳۵	۴۰۰	۴۶۵	۱۹۵	۳۱۵	آلمان
۱۱۵	۶۰	۸۰	۲۵	۵۰	۶۰	۰	۵۰	۰	۰	۱۵	یونان
۱۲۵	۶۵	۴۵	۱۵	۳۵	۴۵	۵۰	۴۵	۴۰	۲۵	۳۰	فرانسه
۵	۵	۵	۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	ایتالیا
۶۵	۵۰	۸۰	۳۰	۱۵	۳۵	۵۰	۵۵	۴۵	۳۰	۳۰	هلند
۱۷۵	۸۵	۲۵	۱۵	۱۰	۵	۹۵	۹۰	۶۰	۹۰	۷۰	اتریش
۶۱۵	۴۱۰	۲۷۵	۱۳۰	۹۰	۲۹۰	۴۳۵	۶۷۵	۶۴۵	۴۵۵	۳۷۰	سوئد
۳۰۵	۳۴۵	۳۶۵	۴۴۰	۴۶۰	۳۳۵	۷۶۰	۶۷۵	۹۸۰	۱/۲۹۵	۱/۰۶۰	بریتانیا
۱۸۵	۱۲۵	۱۰۰	۷۰	۶۵	۹۵	۶۵	۹۵	۱۱۵	۱۵۵	۱۱۵	سوئیس
۳۰۵	۷۹۵	۶۹۰	۴۳۵	۳۰۵	۶۷۵	۱/۰۰۵	۷۹۵	۸۵۵	۸۴۵	۴۷۵	سایر
۵/۳۸۰	۴/۴۹۵	۳/۴۱۰	۱/۹۲۰	۱/۵۵۵	۲/۲۲۵	۳/۱۷۵	۲/۹۶۵	۳/۲۷۵	۳/۲۱۵	۲/۸۲۰	جمع کل

منبع: Eurostat؛ برگرفته شده در ۱۹ می ۲۰۲۰: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

و EFTA، مشخص می‌شود که علیرغم فراوانی بسیار کمتر گروه‌های سنی زیر ۱۸ سال در دریافت پاسخ پناهندگی، احتمال دریافت پاسخ مثبت در این گروه بیش از سایر گروه‌های سنی است. در سال ۲۰۱۹ حدود ۴۸ درصد از کل پاسخ‌های دریافتی گروه سنی زیر ۱۴ سال، پاسخ مثبت بوده و برای گروه سنی ۱۴ تا ۱۷ سال نیز ۵۲ درصد از کل پاسخ‌های دریافت شده، پاسخ مثبت بوده است در حالیکه این میزان برای سایر گروه‌های سنی زیر ۴۰ درصد بوده است.

یکی از دلایل این موضوع را می‌توان کودکان بی‌سرپرست یا بدون همراه وارد شده به این کشورها دانست که در اغلب مواقع ملاحظات بیشتری برای عدم بازگرداندن آنها صورت می‌گیرد.

سال‌های ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶ کمترین تعداد پاسخ منفی در مرحله دوم به متقاضیان پناهندگی ایرانی در اتحادیه اروپا ارائه شده است در حالیکه پس از آن مجدداً تعداد پاسخ‌های منفی افزایش داشته است. اما از سال ۲۰۱۵ در کشور بریتانیا با روند نزولی پاسخ‌های منفی مواجه هستیم و در سال ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ در مقایسه با تمامی سال‌های گذشته (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۷)، تعداد پاسخ‌های منفی کمتری در مرحله دوم به پناهجویان ایرانی داده است.

۴-۶-۳- فراوانی و درصد پاسخ مثبت پناهندگی به تفکیک سن

با بررسی فراوانی و درصد پاسخ‌های مثبت و منفی برای گروه‌های سنی مختلف در کشورهای عضو اتحادیه اروپا

جدول ۷۵- پاسخ‌های دریافت شده در مرحله‌ی اول توسط پناهجویان ایرانی (زیر ۱۴ سال) در کشورهای EU و EFTA

۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	گروه‌های سنی
۳۰۶۰	۳/۰۴۵	۵/۳۳۵	۳/۰۰۵	۱/۰۹۵	۱/۱۹۰	۱/۴۶۵	۱/۳۰۰	۱/۲۳۵	۱/۱۴۰	۸۵۵	فراوانی پناهجویان ایرانی دریافت کننده پاسخ (کل)
۱۴۶۵	۱/۵۱۵	۳/۲۳۵	۱/۷۸۵	۸۰۵	۷۹۰	۸۷۰	۷۱۵	۶۲۵	۵۱۰	۳۶۰	فراوانی پناهجویان ایرانی دریافت کننده پاسخ (مثبت)
۴۷/۸۷	۴۹/۷۵	۶۰/۶۴	۵۹/۴۰	۷۳/۵۲	۶۶/۳۹	۵۹/۳۹	۵۵/۰۰	۵۰/۶۱	۴۴/۷۴	۴۲/۱۱	درصد پاسخ مثبت
۱۵۹۵	۱/۵۳۰	۲/۱۰۰	۱/۲۲۰	۲۸۵	۳۹۵	۵۹۵	۵۸۵	۶۱۰	۶۳۰	۴۹۵	فراوانی پناهجویان ایرانی دریافت کننده پاسخ (منفی)
۵۲/۱۲	۵۰/۲۵	۳۹/۳۶	۴۰/۶۰	۲۶/۰۳	۳۳/۱۹	۴۰/۶۱	۴۵/۰۰	۴۹/۳۹	۵۵/۲۶	۵۷/۸۹	درصد پاسخ منفی

منبع: Eurostat، برگرفته شده در ۱۹ می ۲۰۲۰: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>

بیش از ۷۰ درصد از پاسخ‌های داده شده به افراد در این دو گروه سنی مثبت بوده‌اند. پس از آن تا سال ۲۰۱۹ دوباره این روند با کاهش روبه‌رو بوده و به حدود ۵۲ درصد رسیده است.

از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۵ روند دریافت پاسخ مثبت برای گروه‌های سنی ۱۴ تا ۱۷ سال افزایشی بوده است و در سال ۲۰۱۵، درصد پاسخ مثبت برای این گروه‌های سنی، به بالاترین میزان خود در ۱۰ سال گذشته رسیده است و

جدول ۷۶- پاسخ‌های دریافت شده در مرحله‌ی اول توسط پناهجویان ایرانی (۱۴ تا ۱۷ سال) در کشورهای EU و EFTA

۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	گروه‌های سنی
۹۰۰	۸۵۰	۱/۴۸۵	۹۴۰	۳۶۵	۴۱۵	۴۹۰	۴۵۰	۵۴۰	۵۵۰	۵۱۰	فراوانی پناهجویان ایرانی دریافت کننده پاسخ (کل)
۴۷۰	۴۳۰	۸۷۵	۶۴۰	۲۷۰	۲۸۵	۳۰۵	۲۶۵	۳۱۵	۳۱۵	۲۶۰	فراوانی پناهجویان ایرانی دریافت کننده پاسخ (مثبت)
۵۲/۲۲	۵۰/۵۹	۵۸/۹۲	۶۸/۰۹	۷۳/۹۷	۶۸/۶۷	۶۲/۲۴	۵۸/۸۹	۵۸/۳۳	۵۷/۲۷	۵۰/۹۸	درصد پاسخ مثبت
۴۲۵	۴۲۰	۶۱۵	۳۰۰	۱۰۰	۱۳۵	۱۹۰	۱۸۵	۲۲۵	۲۳۵	۲۵۰	فراوانی پناهجویان ایرانی دریافت کننده پاسخ (منفی)
۴۷/۲۲	۴۹/۴۱	۴۱/۴۱	۳۱/۹۱	۲۷/۴۰	۳۲/۵۳	۳۸/۷۸	۴۱/۱۱	۴/۶۷	۴۲/۷۳	۴۹/۰۲	درصد پاسخ منفی

منبع: Eurostat، برگرفته شده در ۱۹ می ۲۰۲۰: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>

بالاترین فراوانی دریافت پاسخ مثبت در بین گروه‌های سنی مربوط به گروه سنی ۱۸ تا ۳۴ سال برای پناهجویان ایرانی است که در سال ۲۰۱۶ و ۲۰۱۷، پس از ورود گسترده پناهجویان، افزایش چشمگیری داشته است و در سال ۲۰۱۷ به ۱۱ هزار و ۹۴۰ نفر می‌رسد ولی در

سال ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ به روند گذشته خود (حدود سه هزار پاسخ مثبت) بر می‌گردد. البته این تعداد بالای دریافت پاسخ مثبت متأثر از تعداد بالای ورود و ثبت درخواست پناهندگی در این گروه سنی به نسبت سایر گروه‌ها است.

جدول ۷۷- پاسخ‌های دریافت شده در مرحله اول توسط پناهجویان ایرانی (۱۸ تا ۳۴ سال) در کشورهای EU و EFTA

گروه‌های سنی	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹
فراوانی پناهجویان ایرانی دریافت کننده پاسخ (کل)	۴/۵۲۰	۵/۹۳۵	۶/۰۳۰	۶/۱۷۵	۵/۸۵۰	۴/۶۹۵	۴/۳۵۵	۱۱/۳۹۰	۲۲/۶۳۰	۹/۷۴۵	۸۴۶۵
فراوانی پناهجویان ایرانی دریافت کننده پاسخ (مثبت)	۱/۰۷۰	۲/۲۱۵	۲/۵۹۵	۳/۰۱۰	۳/۱۷۰	۲/۸۲۰	۲/۶۵۰	۵/۴۷۵	۱۱/۹۴۰	۳/۵۲۰	۳۲۵۰
درصد پاسخ مثبت	۲۳/۶۷	۳۷/۳۲	۴۳/۰۳	۴۸/۷۴	۵۴/۱۹	۶۰/۰۶	۶۰/۸۵	۴۸/۰۷	۵۲/۷۶	۳۶/۱۲	۳۸/۳۹
فراوانی پناهجویان ایرانی دریافت کننده پاسخ (منفی)	۳/۴۵۰	۳/۷۲۰	۳/۴۳۰	۳/۱۶۵	۲/۶۸۰	۱/۸۷۵	۱/۷۰۰	۵/۹۱۵	۱۰/۶۹۰	۶/۲۲۰	۵۲۱۰
درصد پاسخ منفی	۷۶/۳۳	۶۲/۶۸	۵۶/۸۸	۵۱/۲۶	۴۵/۸۱	۳۹/۹۴	۳۹/۰۴	۵۱/۹۳	۴۷/۲۴	۶۳/۸۳	۶۱/۵۴

منبع: Eurostat، برگرفته شده در ۱۹ می ۲۰۲۰: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>

در گروه سنی ۳۵ تا ۶۴ سال از سال ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۷ بیش از ۵۰ درصد پاسخ‌های دریافت شده در مرحله اول مثبت بوده‌اند در حالیکه از سال ۲۰۱۸ این روند تغییر کرده و بیش از ۶۰ درصد از این گروه پاسخ منفی گرفته‌اند. روند دریافت پاسخ مثبت برای این گروه از سال ۲۰۱۶ نزولی شده و به حدود ۴۰ درصد در سال ۲۰۱۹ رسیده است. گروه سنی بالای ۶۵ سال کمترین فراوانی دریافت پاسخ‌ها را دارد و سهم پاسخ‌های منفی نیز در میان آنها

بیشتر است. سال ۲۰۱۴ و ۲۰۱۶ این روند تغییر کرده و بیش از ۵۰ درصد پاسخ‌ها در این گروه سنی مثبت بوده‌اند. روند کلی نیز نشان می‌دهد بین سال‌های ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۷، پاسخ‌های مثبت برای متقاضیان این گروه سنی تقریباً در حدود ۵۰ درصد یا بیشتر بوده است اما از سال ۲۰۱۸ سهم پاسخ‌های مثبت مشابه سال‌های قبل از ۲۰۱۴ شده و به کمتر از ۴۰ درصد در سال ۲۰۱۸ و به کمتر از ۳۰ درصد در سال ۲۰۱۹ رسیده است.

جدول ۷۸- پاسخ‌های دریافت شده در مرحله‌ی اول توسط پناهنجویان ایرانی (۳۵ تا ۶۴ سال) در کشورهای EU و EFTA

۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	گروه‌های سنی	
۶۲۸۵	۶/۱۰۰	۱۰/۸۸۰	۵/۳۸۵	۲/۶۰۵	۲/۸۸۰	۳/۲۸۵	۲/۷۳۰	۲/۷۲۰	۲/۷۳۵	۲/۰۶۰	۳۵ تا ۶۴ سال	فراوانی پناهنجویان ایرانی دریافت کننده پاسخ (کل)
۲۴۷۵	۲/۳۷۵	۵/۹۴۰	۳/۰۳۰	۱/۷۴۵	۱/۷۳۰	۱/۸۱۰	۱/۳۸۵	۱/۲۷۵	۱/۱۴۰	۶۶۰		فراوانی پناهنجویان ایرانی دریافت کننده پاسخ (مثبت)
۳۹/۳۷	۳۸/۹۳	۵۴/۶۰	۵۶/۲۷	۶۶/۹۹	۶۰/۰۷	۵۵/۱۰	۵۰/۷۳	۴۶/۸۸	۴۱/۶۸	۳۲/۰۴		درصد پاسخ مثبت
۳۸۱۰	۳/۷۲۵	۴/۹۴۰	۲/۳۵۵	۸۶۰	۱/۱۵۰	۱/۴۷۵	۱/۳۴۵	۱/۴۵۰	۱/۵۹۵	۱/۴۰۰		فراوانی پناهنجویان ایرانی دریافت کننده پاسخ (منفی)
۶۰/۶۲	۶۱/۰۷	۴۵/۴۰	۴۳/۷۳	۳۳/۰۱	۳۹/۹۳	۴۴/۹۰	۴۹/۲۷	۵۳/۳۱	۵۸/۳۲	۶۷/۹۶		درصد پاسخ منفی

منبع: Eurostat، برگرفته شده در ۱۹ می ۲۰۲۰: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>

جدول ۷۹- پاسخ‌های دریافت شده در مرحله‌ی اول توسط پناهنجویان ایرانی (۶۵ سال و بیشتر) در کشورهای EU و EFTA

۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	گروه‌های سنی	
۱۸۰	۱۷۵	۲۵۰	۱۵۵	۹۵	۹۵	۱۲۰	۸۵	۷۰	۱۱۰	۵۵	۶۵ سال و بیش‌تر	فراوانی پناهنجویان ایرانی دریافت کننده پاسخ (کل)
۵۰	۶۵	۱۲۵	۸۵	۴۵	۵۵	۴۵	۳۰	۲۵	۳۵	۱۵		فراوانی پناهنجویان ایرانی دریافت کننده پاسخ (مثبت)
۲۷/۷۷	۳۷/۱۴	۵۰/۰۰	۵۴/۸۴	۴۷/۳۷	۵۷/۸۹	۳۷/۵۰	۳۵/۲۹	۳۵/۷۱	۳۱/۸۲	۲۷/۲۷		درصد پاسخ مثبت
۱۲۵	۱۱۰	۱۲۵	۷۰	۵۰	۴۵	۷۰	۵۵	۴۵	۷۵	۴۰		فراوانی پناهنجویان ایرانی دریافت کننده پاسخ (منفی)
۶۹/۴۴	۶۲/۸۶	۵۰/۰۰	۴۵/۱۶	۵۲/۶۳	۴۷/۳۷	۵۸/۳۳	۶۴/۷۱	۶۴/۲۹	۶۸/۱۸	۷۲/۷۳		درصد پاسخ منفی

منبع: Eurostat، برگرفته شده در ۱۹ می ۲۰۲۰: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>

مثبت در سال ۲۰۱۹ به بالاترین حد خود، حدود ۶۴ درصد می‌رسد در حالیکه در سال ۲۰۱۸ به ۴۵ درصد کاهش داشته است.

بخشی از پاسخ‌های ارائه شده برای متقاضیانی است که گروه سنی آنها نامشخص است. برای این متقاضیان نیز که تعداد آنها اندک است، پاسخ

جدول ۸۰- پاسخ‌های دریافت شده در مرحله‌ی اول توسط پناهنجویان ایرانی گروه سنی نامعلوم در کشورهای EU و EFTA

گروه‌های سنی	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹
فراوانی پناهنجویان ایرانی دریافت کننده پاسخ (کل)	۴۰	۵۵	۶۵	۸۰	۹۵	۷۵	۱۲۵	۱۲۰	۱۱۵	۱۰۰	۱۴۵
فراوانی پناهنجویان ایرانی دریافت کننده پاسخ (مثبت)	۵	۲۰	۳۰	۳۵	۶۰	۴۰	۸۰	۶۵	۶۵	۴۵	۱۰۵
درصد پاسخ مثبت	۱۲/۵۰	۳۶/۳۶	۴۶/۱۵	۴۳/۷۵	۶۳/۱۶	۵۳/۳۳	۶۴	۵۴/۱۷	۵۶/۵۲	۴۵	۷۲/۴۱
فراوانی پناهنجویان ایرانی دریافت کننده پاسخ (منفی)	۳۵	۳۰	۳۰	۴۵	۳۰	۳۵	۴۵	۵۵	۵۰	۵۰	۴۵
درصد پاسخ منفی	۸۷/۵۰	۵۴/۵۵	۴۶/۱۵	۵۶/۲۵	۳۱/۵۸	۴۶/۶۷	۳۶	۴۵/۸۳	۴۳/۴۸	۵۰	۳۱/۰۳

۴-۶-۴- منبع: Eurostat، برگرفته شده در ۱۹ می ۲۰۲۰: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>

۴-۶-۴- فراوانی و درصد پاسخ مثبت تقاضای پناهندگی ایرانیان به تفکیک جنسیت

در بررسی‌های صورت گرفته در بخش نسبت جنسیتی پناهنجویان ایرانی در کشورهای EU و EFTA، مشخص شده است که تعداد مردان وارد شده به کشورهای عضو اتحادیه اروپا و EFTA، بیشتر از زنان است، به همین ترتیب فراوانی پاسخ‌های مثبت دریافت شده توسط آنان نیز بیشتر است در حالیکه درصد پاسخ‌های مثبت دریافت شده توسط زنان و مردان از میان تمامی پاسخ‌های دریافت شده نشان می‌دهد که احتمال دریافت پاسخ مثبت توسط

زنان بیشتر است. در سال ۲۰۱۵، بیشترین درصد دریافت پاسخ مثبت دیده می‌شود که برای مردان پناهنجوی ایرانی از کل پاسخ‌های دریافت شده حدود ۶۰ درصد و برای زنان حدود ۷۳ درصد، مثبت بوده است. در سال ۲۰۱۹ میزان دریافت پاسخ مثبت برای پناهنجویان ایرانی در مرحله اول درخواست‌ها به حدود ۴۰ درصد رسیده و برای زنان در حدود ۴۴ درصد بوده است که در مقایسه با سال ۲۰۱۸ این میزان برای مردان پناهنجوی ایرانی سه درصد افزایش و برای زنان پناهنجوی ایرانی در کشورهای اروپایی و EFTA سه درصد کاهش نشان می‌دهد.

جدول ۸۱- فراوانی پاسخ‌های دریافت شده در مرحله‌ی اول توسط پناهجویان ایرانی به تفکیک گروه‌های جنسیتی در کشورهای EU و EFTA (۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹)

جنسیت	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸	۲۰۱۹	
مرد	فراوانی پناهجویان ایرانی دریافت کننده پاسخ (کل)	۵/۸۷۵	۷/۳۹۵	۷/۲۶۰	۷/۱۰۰	۷/۰۹۵	۵/۹۱۵	۱۴/۴۰۵	۲۸/۰۴۰	۱۲/۸۷۵	۱۲/۰۱۵	
	فراوانی پناهجویان ایرانی دریافت کننده پاسخ (مثبت)	۱/۶۰۵	۲/۸۲۰	۳/۱۴۵	۳/۴۴۵	۳/۸۲۵	۳/۴۴۵	۳/۳۵۵	۷/۰۱۵	۱۴/۴۶۵	۴/۶۷۰	
	درصد پاسخ مثبت	۲۷/۳۲	۳۸/۱۳	۴۳/۳۲	۴۸/۵۲	۵۳/۹۱	۵۸/۲۴	۶۰/۴۰	۴۸/۷۰	۵۱/۵۹	۳۶/۲۷	۳۹/۴۰
	فراوانی پناهجویان ایرانی دریافت کننده پاسخ (منفی)	۴/۲۷۵	۴/۵۷۵	۴/۱۱۵	۳/۶۵۰	۳/۲۶۰	۲/۴۷۰	۲/۲۰۰	۷/۳۹۰	۱۳/۵۷۵	۸/۲۰۰	۷/۲۸۰
	درصد پاسخ منفی	۷۲/۷۷	۶۱/۸۷	۵۶/۶۸	۵۱/۴۱	۴۵/۹۵	۴۱/۷۶	۳۹/۶۰	۵۱/۳۰	۴۸/۴۱	۶۳/۶۹	۶۰/۵۹
زن	فراوانی پناهجویان ایرانی دریافت کننده پاسخ (کل)	۲/۱۵۵	۳/۱۲۰	۳/۳۹۵	۳/۷۲۰	۴/۲۰۵	۳/۴۳۰	۳/۰۸۵	۶/۵۸۰	۱۲/۶۳۵	۷/۱۳۵	
	فراوانی پناهجویان ایرانی دریافت کننده پاسخ (مثبت)	۷۷۰	۱/۴۱۰	۱/۷۲۰	۲/۰۰۰	۲/۴۳۵	۲/۲۷۰	۲/۲۴۵	۴/۰۵۵	۷/۷۰۰	۳/۲۸۰	
	درصد پاسخ مثبت	۳۵/۷۳	۴۵/۱۹	۵۰/۶۶	۵۳/۷۶	۵۷/۹۱	۶۶/۱۸	۷۲/۷۷	۶۱/۶۳	۶۰/۹۴	۴۵/۹۷	۴۳/۸۷
	فراوانی پناهجویان ایرانی دریافت کننده پاسخ (منفی)	۱/۳۹۰	۱/۷۰۵	۱/۶۷۵	۱/۷۱۰	۱/۷۶۵	۱/۱۴۵	۸۳۵	۲/۵۲۵	۴/۹۳۵	۳/۸۵۵	۳/۹۴۰
	درصد پاسخ منفی	۶۴/۵۰	۵۴/۶۵	۴۹/۳۴	۴۵/۹۷	۴۱/۹۷	۳۳/۳۸	۲۷/۰۷	۳۸/۳۷	۳۹/۰۶	۵۴/۰۳	۵۶/۱۲

منبع: Eurostat، برگرفته شده در ۱۹ می ۲۰۲۰: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do>

۴-۷- اسکان مجدد (Resettlements)

بسیاری از پناهندگان به دلیل ادامه درگیری‌ها، جنگ‌ها و آزار و اذیت‌ها نمی‌توانند به وطن خود بازگردند. بسیاری از آن‌ها در شرایط مخاطره‌آمیز زندگی می‌کنند و یا نیازهای خاصی دارند که نمی‌توان آن‌ها را در کشوری که در آن به دنبال حفاظت هستند، مورد توجه قرار داد. در چنین شرایطی، UNHCR به اسکان مجدد پناهندگان در کشور سوم کمک می‌کند. بنا به تعریف UNHCR، اسکان

مجدد، انتقال پناهندگان از یک کشور پناهگاه به کشور دیگری است که توافق کرده است آن‌ها را پذیرش کرده و در نهایت به آن‌ها اسکان دائمی اعطا کند. با توجه به گزارش کمیساری عالی سازمان ملل متحد برای پناهندگان (UNHCR)، در سال ۲۰۱۸ در مجموع ۵۶۰ نفر ایرانی در جهان اسکان مجدد یافته‌اند که از این تعداد ۳۰۰ نفر در کانادا و ۱۸۳ نفر در استرالیا ثبت شده‌اند.

جدول ۸۲- تعداد مهاجرین ایرانی اسکان مجدد یافته از سال ۱۹۸۱ تاکنون در جهان

سال	تعداد	اولین مقصد مهاجران ایرانی اسکان مجدد شده در این دهه	تعداد کل مهاجران اسکان مجدد شده در آمریکا در این دهه
۱۹۸۰ تا ۱۹۹۰	۴۳۵۷۱	آمریکا	۳۰۹۱۹
۱۹۹۱ تا ۲۰۰۰	۳۴۱۶۰	آمریکا	۱۶۹۰۱
۲۰۰۱ تا ۲۰۱۰	۴۹۲۷۱	آمریکا	۳۶۰۸۵
۲۰۱۱ تا ۲۰۱۸	۳۰۱۷۵	آمریکا	۱۸۲۷۱
مجموع	۱۵۷۱۷۷	-	۱۰۲۱۷۶

منبع: UNHCR popstat، برگرفته شده در ۳۰ دسامبر ۲۰۱۹ قابل دسترس در: <http://popstats.unhcr.org/en/resettlement>

چنانچه در نمودار شماره ۱۸۰ مشخص است، از سال ۲۰۱۶ به بعد که سیاست‌های مهاجرتی آمریکا، بنا به سیاست رئیس‌جمهور آن کشور درباره‌ی برخی کشورهای

مبدا، از جمله ایران، تغییر کرد. از این رو تعداد ایرانیانی که از طریق اسکان مجدد به آمریکا منتقل شده‌اند از سال ۲۰۱۷ با افت بسیار زیادی مواجه گردید.

جدول ۸۳- تعداد مهاجرین ایرانی اسکان مجدد یافته در آمریکا، (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸)

سال	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸
تعداد کل مهاجران اسکان مجدد شده در آمریکا	۲۹۷۹	۲۱۰۰	۱۹۷۴	۲۵۳۵	۲۸۳۰	۳۱۲۱	۴۱۵۲	۱۵۴۵	۱۴

منبع: UNHCR popstat، برگرفته شده در ۳۰ دسامبر ۲۰۱۹ قابل دسترس در: <http://popstats.unhcr.org/en/resettlement>

البته در سطح کلان شاهد کاهش اسکان مجدد در ایالات متحده آمریکا برای کل مهاجران کشورهای مختلف هستیم که این موضوع تحت تأثیر سیاست کلان دولت فعلی آمریکا بوده است. نمودار زیر تغییرات میزان مهاجران اسکان مجدد شده ایرانی در آمریکا را نشان می‌دهد.

نمودار ۱۸۰ - تعداد کل مهاجران (پناهندگان) ایرانی اسکان مجدد شده در آمریکا
 منبع: UNHCR popstat، برگرفته شده در ۳۰ دسامبر ۲۰۱۹
 قابل دسترس در: <http://popstats.unhcr.org/en/resettlement>

خلاصه و جمع بندی

I r a n M i g r a t i o n O u t l o o k 2 0 2 0

خلاصه و جمع بندی

مهاجرت و جابه‌جایی افراد از قرن‌های گذشته تا زمان حال به اشکال مختلفی وجود داشته است اما در عصر حاضر مهاجرت‌ها با توجه به تنوع و تکثر نیروهای کششی و رانشی از پیچیدگی‌ها و اشکال مختلفی برخوردار شده است.

در ادبیات جهانی مهاجرت طبقه‌بندی‌های مختلفی از مهاجرت براساس عواملی همچون جغرافیا، زمان، قصد از مهاجرت و غیره وجود دارد که یکی از مهم‌ترین آنها طبقه‌بندی آن براساس مهاجرت‌های داخلی و بین‌المللی است. اگر فرد از مرزهای سرزمین و کشور خود خارج نشود (همچون مهاجرت از روستا به شهر در داخل کشور و یا آوارگان داخلی) در دسته مهاجرت‌های داخلی قرار خواهد گرفت و در صورت خارج شدن از مرزهای کشور متبوع خود جزو مهاجرت‌های بین‌المللی خواهد بود.

مهاجرت‌های بین‌المللی از نظر عوامل محرکه و قصد از مهاجرت، به سه گروه اصلی: جابه‌جایی‌های دانشجویی (تحصیلی)، مهاجرت‌های کاری (اقتصادی) و مهاجرت‌های اجباری (پناهمجویی) تقسیم می‌شوند.

خلاصه ۴ فصل سالنامه مهاجرتی ایران به شرح زیر در ادامه این بخش ارائه شده است:

● در فصل اول به روندهای جهانی و منطقه‌ای مهاجرت‌های بین‌المللی در هر سه حوزه دانشجویی، کاری و اجباری اشاره شده است. در این راستا از جدیدترین آمار و اطلاعات منابع جهانی بخصوص گزارش جهانی مهاجرت (World Migration Report 2020) استفاده شده است.

● در فصل دوم مروری بر وضعیت و آمار مهاجران ایرانی در جهان انجام شده است.

● در فصل سوم وضعیت و جایگاه ایران در جابه‌جایی دانشجویان بین‌المللی مورد بررسی قرار گرفته است.

● در فصل چهارم وضعیت ایران از پنجره مهاجرت‌های اجباری و پناهمجویی مورد توجه و تمرکز اصلی بوده است.

خلاصه نکات فصل اول: مهاجرت‌های

بین‌المللی در جهان

❖ ۳/۵ درصد از ساکنین زمین را مهاجران بین‌المللی تشکیل می‌دهند.

● بر اساس آخرین گزارش سازمان بین‌المللی مهاجرت (۲۰۲۰ میلادی) جمعیت مهاجران بین‌المللی در جهان در سال ۲۰۱۹ بالغ بر ۲۷۲ میلیون نفر معادل ۳/۵ درصد از کل جمعیت ساکنین روی زمین است.

● تعداد مهاجران بین‌المللی سریع‌تر از جمعیت جهان رشد کرده است

● ۵۲ درصد از جمعیت مهاجران بین‌المللی جهان را مردان و ۴۸ درصد را زنان تشکیل می‌دهند.

● تعداد نیروی کار مهاجر در جهان در سال ۲۰۱۸ میلادی ۱۶۴ میلیون نفر تخمین زده شده است.

● ۷۴ درصد از جمعیت مهاجران بین‌المللی جهان در سن کار (۲۰ تا ۶۴ سال) هستند.

❖ قاره آسیا بزرگ‌ترین مبدا و منبع مهاجران دنیا

● در سال ۲۰۱۹ میلادی، ۴۰ درصد از کل مهاجرت‌های جهان (۱۱۲ میلیون نفر) در میان آسیایی تباران اتفاق افتاده است. بر همین اساس، آسیا بزرگ‌ترین مبدا مهاجرت‌های بین‌المللی در جهان است.

● بیش از نیمی از مهاجران آسیائی تبار یعنی حدود ۶۶ میلیون نفر در همین قاره و سایر کشورهای آسیایی مستقر شده‌اند.

❖ هند بزرگ‌ترین کشور مهاجرفرست دنیا

● کشور هند با داشتن ۱۷/۵ میلیون مهاجر در خارج از این کشور، بزرگ‌ترین کشور مهاجرفرست دنیا است و به دنبال آن مکزیک با ۱۱/۸ میلیون نفر مهاجر و چین با ۱۰/۷ میلیون نفر مهاجر در رتبه دوم و سوم قرار دارند.

❖ آمریکا بزرگ‌ترین کشور مهاجرپذیر دنیا

● کشور ایالات متحده آمریکا با میزبانی ۵۰/۷ میلیون نفر مهاجر، بزرگ‌ترین کشور مهاجرپذیر دنیا می‌باشد.

❖ مهاجرت عامل تعیین کننده تغییر جمعیت در

چندین کشور بوده است.

● مهاجرت بین منطقه‌ای نقش مهمی در تغییر جمعیت در برخی از کشورهای آفریقایی مانند گینه استوایی داشته است.

● مهاجرت نیروی کار به تغییرات چشمگیر جمعیت بویژه در کشورهای شورای همکاری خلیج فارس کمک کرده است. با استثناء عمان و عربستان سعودی، مهاجران اکثر جمعیت کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس را تشکیل می دهند.

❖ الگوهای مهاجرتی از منطقه‌ای به منطقه دیگر متفاوت است.

● در حالی که بیشتر مهاجران بین‌المللی متولد آفریقا، آسیا و اروپا در مناطق تولد خود زندگی می کنند، اکثر مهاجران آمریکای لاتین و کارائیب و آمریکای شمالی در خارج از مناطق تولد خود ساکن هستند. در اقیانوسیه، تعداد مهاجران درون منطقه و ساکنان خارج از منطقه در سال ۲۰۱۹ تقریباً برابر بود.

● بیش از نیمی از کل مهاجران بین‌المللی (۱۴۱ میلیون نفر) در اروپا و آمریکای شمالی زندگی می کردند.

مهاجرت‌های کاری در جهان

❖ کاهش و افزایش جمعیت مهاجران کاری در کشورهای پردرآمد و با درآمد متوسط

● در بازه سال‌های ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۷، جمعیت مهاجران کاری دنیا در کشورهای با درآمد بالا، کاهش اندکی (از ۱۱۲/۳ به ۱۱۱/۲ میلیون نفر مهاجر) را شاهد بوده است.

● در همین بازه زمانی، جمعیت مهاجران کاری دنیا در کشورهای با درآمد متوسط، افزایش چشمگیری (از ۱۷/۵ به ۳۰/۵ میلیون نفر مهاجر) داشته است.

❖ مقاصد مهم مهاجران کاری دنیا: آمریکا، اروپا و کشورهای حوزه خلیج فارس

● بخش عمده‌ای از جمعیت مهاجران کاری دنیا (۶۱ درصد) در سه منطقه شامل آمریکای شمالی با ۲۳ درصد، در شمال، جنوب و غرب اروپا با ۲۳/۹ درصد و هم‌چنین در کشورهای عربی حوزه خلیج فارس با ۱۳/۹ درصد بعنوان مقاصد اصلی مهاجرت کاری حضور دارند.

❖ رشد چشمگیر وجوه ارسالی مهاجران (Remittances) در دو دهه گذشته

● وجوه ارسالی مهاجران در طول چند سال گذشته افزایش چشمگیری داشته است به طوری که از ۱۲۶ میلیارد دلار در سال ۲۰۰۰ به ۶۸۹ میلیون دلار در سال ۲۰۱۸ رسیده است. تنها در یک سال ۹ درصد رشد داشته است و از سال ۲۰۱۷ با ۶۳۳ میلیارد دلار به ۶۸۹ میلیارد در سال ۲۰۱۸ است

❖ کشورهای اصلی فرستنده و دریافت کننده وجوه ارسالی مهاجران

● در سال ۲۰۱۸ سه کشور بزرگ پذیرنده وجوه ارسالی هند با ۷۸/۶ میلیارد دلار، چین با ۶۷/۴ میلیارد دلار و مکزیک با ۳۵/۷ میلیارد دلار بوده‌اند. در مرتبه بعدی فیلیپین و مصر قرار داشته‌اند.

● کشورهای اصلی فرستنده در سال ۲۰۱۸، آمریکا ۶۸ میلیارد دلار، امارات ۴۴/۴ میلیارد دلار و عربستان با ۳۶/۱ و در نهایت سوئیس با ۲۶/۶ میلیارد دلار بوده‌اند.

❖ تاثیر کرونا بر کاهش حجم وجوه ارسالی مهاجران

● طبق پیش بینی‌ها وجوه ارسالی مهاجران در سال ۲۰۲۰ نسبت به ۲۰۱۹ در حدود ۴/۴ درصد رشد می‌توانست داشته باشد، ولی بخاطر اثرات اقتصادی کووید ۱۹ بر اقتصاد جهانی، بانک جهانی در گزارش آپریل ۲۰۲۰ خود تخمین زده است وجوه ارسالی مهاجران با کاهشی ۲۰ درصدی از ۷۱۴ میلیارد دلار به ۵۷۲ میلیارد دلار کاهش یابد. این امر باعث کاهش ۱۹/۷ درصدی وجوه ارسالی به کشورهای با درآمد پایین و متوسط خواهد شد.

جابه‌جایی‌های تحصیلی-دانشجویی در جهان

❖ رشد چشمگیر جمعیت دانشجویان بین‌المللی در جهان

● تعداد دانشجویانی بین‌المللی از ۲ میلیون نفر در سال ۲۰۰۰ به ۵/۳ میلیون نفر در سال ۲۰۱۹ رسیده است. پیش‌بینی می‌شود که در صورت تداوم رشد سالیانه ۵/۱ درصد در جمعیت دانشجویان بین‌المللی، تعداد آنها تا

سال ۲۰۳۰ دو برابر شود و به ۱۰/۲ میلیون نفر برسد.

- جمعیت دانشجویان بین‌المللی در سال ۲۰۱۷ در مناطق مختلف جهان افزایش چشمگیری نشان می‌دهد اما بیشترین افزایش جمعیت دانشجویان بین‌المللی مربوط به منطقه جنوب و غرب آسیا به میزان ۱۰۲ درصد بوده است.

- جمعیت دانشجویان بین‌المللی در سال ۲۰۱۷ میلادی، ۷۱ درصد در اروپای شرقی و مرکزی، ۵۶ درصد در کشورهای عربی، ۴۰ درصد در آمریکای لاتین و کارائیب، ۲۸ درصد در آسیای مرکزی، ۲۶ درصد در آمریکای شمالی و اروپای غربی و ۱۷ درصد در آسیای شرقی و اقیانوسیه نسبت به سال ۲۰۱۱ رشد داشته است.

❖ آمریکای شمالی و اروپای غربی، مناطق اصلی جذب دانشجویان بین‌المللی

- آمریکای شمالی (آمریکا و کانادا) و اروپای غربی (بریتانیا، آلمان)، همواره مناطق اصلی جذب دانشجویان بین‌المللی در جهان هستند.

- در سال ۲۰۱۸ به ترتیب کشورهای آمریکا با ۲۲ درصد، بریتانیا با ۱۰ درصد، چین با ۱۰ درصد، استرالیا با ۷ درصد، کانادا با ۷ درصد، فرانسه با ۷ درصد، روسیه با ۶ درصد و آلمان با ۵ درصد، جز هشت مقصد برتر (کشورهای دانشجوی پذیر) دانشجویان بین‌المللی بوده‌اند.

- جذب دانشجویان بین‌المللی در سال ۲۰۱۶ میلادی ۳۰۰ میلیارد دلار به اقتصاد کشورهای میزبان در جهان کمک کرده است. ایالات متحده با ۵۷/۳ میلیارد دلار بیش‌تاز کشورهای است که از منافع اقتصادی دانشجویان بین‌المللی بهره می‌برد.

❖ شرق و جنوب آسیا، مناطق اصلی فرستنده دانشجویان بین‌المللی

- مهم‌ترین کشورهای دانشجوی فرست جهان در شرق و جنوب آسیا (چین و هند) قرار دارند، در نتیجه ۳۰ درصد از کل جمعیت دانشجویان بین‌المللی در جهان (حدود ۱/۵ میلیون نفر) از کشورهای جنوب و شرق آسیا و هم‌چنین اقیانوسیه تأمین می‌شوند.

- در سال ۲۰۱۷ به ترتیب کشورهای چین، هند، آلمان،

کره جنوبی، ویتنام، فرانسه، آمریکا، نیجریه، قزاقستان و عربستان سعودی، ۹ کشور برتر دانشجوی فرست بوده‌اند.

❖ بازارهای نوظهور در جذب دانشجویان بین‌المللی

- طی سال‌های ۲۰۰۱ تا ۲۰۱۹، بازار جابه‌جایی دانشجویان بین‌المللی بزرگ‌تر شده است و مقاصد اصلی دانشجویان بین‌المللی دستخوش تغییراتی شده‌اند.

- کشورهایی مانند چین، کانادا و روسیه از مقاصد نوظهور دانشجویان بین‌المللی هستند و در دو دهه‌ی اخیر توانسته‌اند سهم قابل توجهی از این بازار را از آن خود کنند.

- بازار دانشجویان بین‌المللی در برخی از کشورها همچون ایالات متحده آمریکا، بریتانیا، استرالیا، فرانسه و آلمان از دیرباز جزو مقاصد محبوب دانشجویان بین‌المللی برای تحصیل بوده‌اند، کمتر شده است.

- کشورهایمانند ژاپن، اسپانیا و بلژیک جایگاه خود را در رقابت با سایر مقاصد دانشجویان بین‌المللی از دست داده‌اند و دیگر در میان هشت کشور اصلی دانشجوی پذیر جهان نمی‌باشند.

مهاجرت‌های اجباری در جهان

❖ جمعیت رو به افزایش آوارگان و پناهجویان در جهان

- مهاجرت‌های اجباری در جهان در طول چند سال گذشته تحت تأثیر افزایش ناآرامی‌های منطقه‌ای، خشونت‌های داخلی و تغییر اقلیم (اعم از خشکسالی، سیل، زلزله و...) افزایش چشمگیری داشته است. این نوع از مهاجرت‌ها به دو نوع مهاجرت‌های اجباری داخلی یا آوارگان داخلی (IDP) و یا مهاجرت‌های فرامرزی تقسیم می‌شود که در اینجا مورد توجه بیشتر است.

- در دو سال گذشته حوادث ناگوار عمدتاً سیاسی و اقتصادی، موج‌های مهاجرت و آوارگی را تشدید کرده است.

- درگیری داخلی در سوریه، آفریقای مرکزی و یمن، بروز خشونت‌های شدید علیه مسلمانان روهینگیا که منجر به مهاجرت بسیاری از آنها به بنگلادش شد و بی‌ثباتی شدید اقتصادی و سیاسی در ونزوئلا از جمله مهم‌ترین

اتفاقات تشدید کننده‌ی مهاجرت در جهان بوده‌اند.

- در سال ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ نیز جابه‌جایی‌های عظیم ناشی از خطرات مرتبط با مسائل آب و هوایی در بسیاری از نقاط جهان از جمله در موزامبیک، فیلیپین، چین، هند و ایالات متحده آمریکا رخ داده است.
- در سال ۲۰۱۹ نزدیک به ۷۱ میلیون نفر از جمعیت جهان مجبور به ترک خانه‌های خود شده‌اند که از این تعداد ۴۱ میلیون نفر آوارگان داخلی بوده و در حدود ۳۰ میلیون نفر مهاجران مرتبط با پناهنجویی هستند.

❖ سوریه، افغانستان و عراق مهم‌ترین کشور مبدأ پناهندگان در جهان

- در سطح منطقه‌ای، کشورهای خاورمیانه و بخصوص کشورهای سوریه، افغانستان و عراق مهم‌ترین کشور مبدأ پناهندگان در سطح جهان هستند. کشور سوریه از اوایل دهه ۲۰۱۰ و شدت گرفتن درگیری‌ها و خشونت‌های داخلی به سرعت تبدیل به اولین کشور مبدأ پناهنجویان در جهان شد. کشورهای آمریکای مرکزی و بخصوص ونزوئلا و کشورهای آفریقایی از جمله سودان جنوبی از دیگر مناطق مهم پناهنجوفرست در جهان به حساب می‌آیند.

- کشور ترکیه پس از ورود آوارگان سوری (حدود ۳/۶ میلیون پناهجو) از اوایل دهه ۲۰۱۰ میلادی تبدیل به کشور اصلی مقصد پناهنجویان در جهان تبدیل شد. در سال ۲۰۱۹ کشور ایران با میزبانی از حدود ۱ میلیون پناهنده، عمدتاً افغانستانی و عراقی در رتبه ششم از نظر میزبانی از تعداد بالای پناهندگان در جهان قرار دارد.

❖ تعداد افراد بدون تابعیت در سطح جهان در

- سال ۲۰۱۸ میلادی ۳/۹ میلیون نفر بوده است. بنگلادش بیشترین تعداد افراد بدون تابعیت (حدود ۹۰۶ هزار نفر) را داشت. پس از آن ساحل عاج (۶۹۲ هزار نفر) و میانمار (۶۲۰ هزار نفر) قرار داشتند.

❖ آوارگی در برخی مناطق به عنوان یکی از ویژگی‌های مهم باقی مانده است.

- فیلیپین با ۳/۸ میلیون بیشترین تعداد آوارگی جدید را در سال ۲۰۱۸ داشته است.
- حدود ۴ میلیون ونزوئلایی تا اواسط سال ۲۰۱۹ کشور خود را ترک کرده بودند. جمهوری بولیوی ونزوئلا بزرگ‌ترین کشور مبدأ پناهنجویان در سال ۲۰۱۸ (بیش از ۳۴۰ هزار نفر) بود.
- جدیدترین تخمین جهانی برای کل کودکان مهاجر تقریباً ۳۱ میلیون نفر است. تقریباً ۱۳ میلیون کودک پناهنده، ۹۳۶ هزار کودک پناهجو و ۱۷ میلیون کودک که به اجبار در داخل کشور خود آواره شده‌اند، وجود دارند.

خلاصه نکات فصل دوم: ایرانیان مهاجر در جهان

❖ مهم‌ترین کشورهای میزبان ایرانیان در جهان

- ۲۰ کشور اول دارای بیشترین جمعیت ایرانی (افراد متولد ایران) با مقایسه آمار سازمان ملل متحد و بانک جهانی می‌تواند به ترتیب زیر ذکر شود: امارات متحده عربی، ایالات متحده آمریکا، کانادا، آلمان، انگلستان، ترکیه، سوئد، استرالیا، رژیم صهیونیستی، کویت، هلند، قطر، فرانسه، نروژ، اتریش، دانمارک، ایتالیا، عراق، سوئیس، بلژیک.

❖ ایرانیان خارج از کشور: مهاجران غالباً تحصیل کرده و متخصص

- آمارهای پایگاه داده DIOC نشان می‌دهد، ایرانیان بالای ۲۵ سال در این کشورها در سال‌های مختلف بین ۴۵ تا ۵۶ درصد دارای تحصیلات دانشگاهی بوده‌اند. این درحالیست که نرخ متوسط افراد دارای تحصیلات دانشگاهی در کشورهای OECD در سال ۲۰۱۸ میلادی ۳۶/۹ درصد بوده است.

- اولین گروه شغلی در میان ایرانیان مهاجر در کشورهای OECD متخصصان هستند، حدود ۳۰ درصد ایرانیان شاغل در این کشورها در سال ۲۰۱۵ در این گروه شغلی مشغول به فعالیت بوده‌اند. از سال ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۵ درصد

ایرانیان در این گروه شغلی از ۲۵ درصد به ۳۰ درصد رسیده است.

❖ وضعیت ایرانیان ساکن آمریکا

● آمار جمعیت ایرانیان داخل آمریکا معمولاً بر اساس دو معیار ارائه می‌شود. طبق آخرین آمار موجود (سال ۲۰۱۷)، جمعیت ایرانیان ساکن در آمریکا براساس **محل تولد ایران** به ۳۹۵ هزار نفر رسیده است. این رقم اگر بر اساس **اصالت ایرانی هر چند محل تولد خاک آمریکا** باشد، به ۴۷۷ هزار نفر می‌رسد.

● در سال ۲۰۱۷ میلادی، ۷۴/۷ درصد از جمعیت ایرانی در آمریکا (۲۵ سال و بالاتر) دارای تحصیلات بالاتر از دیپلم بوده‌اند و ۷۲/۳ درصد آنها در سن کار (۱۸-۶۴) سال بوده‌اند.

● از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸ سالانه بین ۸ تا ۱۰ هزار نفر ایرانی تابعیت کشور آمریکا را دریافت کرده‌اند. در سال‌های اخیر بخصوص در دولت ترامپ، این روند کاهشی بوده است.

● تعداد ایرانیان دریافت‌کننده اقامت دائم قانونی این کشور نیز از ۱۴ هزار و ۸۲۲ نفر اجازه اقامت در سال ۲۰۱۰ به ۱۰ هزار و ۱۱۶ اجازه اقامت در سال ۲۰۱۸ کاهش یافته است.

● روند دریافت ویزاهای موقت کاری و تحصیلی توسط ایرانیان نیز از سال ۲۰۱۵ رو به کاهش بوده و از ۹ هزار ویزا در ۲۰۱۵ به حدود ۵ هزار ویزا در سال ۲۰۱۸ رسیده است.

● نرخ مشارکت ایرانیان ۱۶ سال و بالاتر در بازار کار آمریکا، ۶۱ تا ۶۴ درصد، نرخ اشتغال آنان ۹۳ تا ۹۷ درصد و نرخ بیکاری ۳ تا ۷ درصد بوده است.

● در سال ۲۰۱۷ بیش از ۵۶/۵ درصد از ایرانیان شاغل در آمریکا در مشاغل مدیریتی، کسب و کار و هنر فعالیت می‌کرده‌اند، ۲۲ درصد در مشاغل فروش و دفتری، ۱۰/۵ درصد در مشاغل خدماتی، ۷ درصد در تولید، حمل و نقل و جابه‌جایی کالا، ۴ درصد در مشاغل منابع طبیعی ساخت و ساز و تعمیر و نگهداری فعالیت می‌نموده‌اند.

● ۷۵/۵ درصد شاغلین ایرانی در آمریکا در مشاغل مزد و حقوق‌بگیری و ۱۴/۴ درصد کار در دولت و حدود ۱۰

درصد به صورت خود اشتغالی مشغول به فعالیت بوده‌اند.

❖ وضعیت ایرانیان ساکن کانادا

● جمعیت ایرانیان ساکن کانادا در از سال ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۹ همواره صعودی بوده است. این جمعیت در سال ۲۰۱۹ به ۱۶۴ هزار نفر رسیده است.

● از سال ۲۰۱۵ تا نوامبر ۲۰۱۹ تعداد اقامت‌های دائم اعطا شده به ایرانیان در کانادا ۳۳ هزار و ۵۷۳ نفر بوده است. در سال‌های اخیر پس از سال ۲۰۱۶ تا نوامبر ۲۰۱۹ سالانه بین ۵ تا ۶ هزار نفر ایرانی در کانادا اقامت دائم دریافت کرده‌اند. این میزان تقریباً ثابت و در برخی سال‌ها کاهشی بوده است.

● تعداد اقامت‌های موقت اعطا شده به ایرانیان از سال ۲۰۱۵ تا نوامبر ۲۰۱۹ همواره افزایشی بوده و از ۳ هزار و ۶۲۰ ویزا در ۲۰۱۵ به ۱۷ هزار و ۳۹۰ ویزا تا نوامبر ۲۰۱۹ رسیده است.

● ویزاهای موقت کانادا در دو دسته کاری و تحصیلی به ایرانیان اعطا شده است که بیشترین تعداد مرتبط با ویزاهای تحصیلی بوده که از تعداد ۲ هزار و ۳۴۰ ویزا در سال ۲۰۱۵ به ۸ هزار و ۸۶۵ ویزا در نوامبر ۲۰۱۹ رسیده است.

● از انواع ویزاهای کاری موقت کشور کانادا، تعداد ویزاهای کاری انسان دوستانه و حمایتی اعطا شده به ایرانیان در سال‌های اخیر رو به افزایش بوده و به ۴ هزار و ۳۳۵ ویزا در نوامبر ۲۰۱۹ رسیده است.

❖ وضعیت ایرانیان ساکن اروپا

● بر اساس آمار سازمان ملل در سال ۲۰۱۹ میلادی، ۵ کشور اروپائی دارای بیشترین جمعیت ایرانی شامل: آلمان با حدود ۱۲۷ هزار نفر، انگلستان با ۸۹ هزار و ۷۰۰ نفر، سوئد با ۷۹ هزار نفر، هلند با ۳۳ هزار و ۸۰۰ نفر و فرانسه با ۲۵ هزار نفر بوده است.

● اما از زاویه دید اجازه اقامت، آمار جمعیت ایرانیان ساکن در کشورهای اروپائی با آمار فوق تفاوت اندکی خواهد داشت. بر همین اساس در سال ۲۰۱۸ تعداد کل ایرانیان (شهروندان ایرانی) با اجازه اقامت معتبر در اتحادیه اروپا ۱۷۱ هزار و ۱۷۶ نفر بوده‌اند. این عدد در سال ۲۰۱۰، ۹۵ هزار و ۷۹۸ نفر بوده که در این سال‌ها

رشد قابل توجهی داشته است. شایان ذکر است این آمار مربوط به افرادی است که با اجازه اقامت در این کشورها حضور دارند و شامل ایرانیانی که شهروندی یا تابعیت این کشورها را ندارند نمی‌شود.

● بر اساس اجازه اقامت معتبر برای شهروندان ایرانی در سال ۲۰۱۸، ایرانیان در آلمان ۷۳ هزار و ۷۱۷ نفر و سپس با فاصله زیاد در انگلستان ۱۹ هزار و ۲۸۲ نفر، در سوئد ۱۴ هزار و ۶۸۹ نفر و در ایتالیا ۱۲ هزار و ۴۱۷ نفر بوده‌اند.

● تعداد شهروندان ایرانی دارای اقامت بلند مدت (اقامت قانونی ۵ سال یا بالاتر) در اروپا از سال ۲۰۰۴ از ۴ هزار و ۱۳۴ نفر با افزایش ۲۰ برابری در سال ۲۰۱۸ به ۸۴ هزار و ۵۸۳ نفر رسیده است.

● ۵ کشور اولی که ایرانیان بیشترین اقامت بلند مدت را در آنجا داشته‌اند، به ترتیب انگلستان، آلمان، سوئد، فرانسه و ایتالیا هستند.

● تعداد ایرانیان دارای اجازه اقامت کاری در اتحادیه اروپا از ۶ هزار و ۲۸ نفر در ۲۰۱۰ به ۱۷ هزار و ۹۲۶ نفر در ۲۰۱۸ رسیده است.

❖ وضعیت ایرانیان ساکن آلمان

● آلمان اولین و مهم‌ترین مقصد ایرانیان ساکن در اروپا است. بر اساس آمار سازمان ملل در سال ۲۰۱۹، جمعیت ایرانیان ساکن آلمان ۱۲۷ هزار نفر اعلام شده است.

● از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸ میلادی، سالانه بین ۲۵۰۰ تا ۳۰۰۰ حق شهروندی برای اتباع ایرانی ساکن در آلمان اعطا شده است. از سال ۲۰۱۲ این تعداد شیب صعودی اندکی داشته است و از تعداد ۲ هزار و ۴۶۳ به ۳ هزار و ۸۰۰ حق شهروندی در سال ۲۰۱۸ رسیده است.

● از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸ تعداد دارندگان مجوز اقامت دائم در آلمان بین ۲۰ تا ۲۳ هزار نفر متغیر بوده است، دارندگان اقامت دائم از سال ۲۰۱۶ با شیب کاهشی اندکی از ۲۳ هزار و ۴۷۵ نفر به ۲۲ هزار و ۲۱۰ نفر در سال ۲۰۱۸ رسیده است.

● دارندگان اقامت موقت از ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸ از ۲۱ هزار و ۱۸۳ نفر به ۵۴ هزار و ۱۳۰ نفر رسیده و همواره شیب افزایشی داشته است. در سال ۲۰۱۶ رشد نمایی قابل

توجهی را آغاز کرده که به دلیل افزایش شدید اجازه اقامت‌های بشر دوستانه بوده است.

● در سال ۲۰۱۸ از ۵۴ هزار انواع اجازه اقامت موقت ایرانیان در آلمان، ۳۱ هزار و ۵۰۰ نفر مربوط به اجازه اقامت بشر دوستانه، ۱۰ هزار و ۱۸۵ نفر خانوادگی، ۷ هزار و ۵۵ نفر تحصیلی، ۳ هزار و ۶۶۰ نفر کاری و هزار و ۷۱۰ نفر حق ویژه بوده است.

❖ وضعیت ایرانیان ساکن انگلستان

● نرخ سالانه اعطای شهروندی انگلستان به ایرانیان از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹ بین هزار و ۵۰۰ تا ۵ هزار و ۵۰۰ متغیر بوده است. در بازه ۱۰ ساله (۲۰۱۰ تا ۲۰۱۹) بطور متوسط سالانه ۲ هزار و ۶۵۰ حق شهروندی انگلستان به ایرانیان اعطا شده است.

● تعداد ویزاهای کل ویزاهای صادر شده برای ایرانیان در سال ۲۰۱۸ در انگلستان ۱۲ هزار و ۶۷۱ عدد بوده است که ۳ هزار و ۴۲۵ ویزای آن غیر توریستی و مسافرتی بوده است.

● در سال ۲۰۱۸ میلادی، هزار و ۱۴۴ ویزای آن از نوع تحصیلی، هزار و ۲۳۰ ویزای آن از نوع خانوادگی و ۷۱۵ ویزای آن از نوع کاری و ۳۳۶ ویزای آن سایر ویزاهای غیر توریستی بوده است که هر نوع شامل درخواست کننده اصلی و خانواده آنها است.

● توزیع اعطای انواع ویزای کاری انگلستان به ایرانیان در سال ۲۰۱۸ بدین صورت بوده است: ۱۸۷ ویزای نیروی کار ماهر، ۷۶ ویزای نیروی کار خلاق و ورزشی، ۷۰ ویزای نیروی کار خانگی، ۶ ویزای سرمایه‌گذاری ۶ نفر، و ۵۵ ویزای کارآفرینی.

❖ وضعیت ایرانیان ساکن در ترکیه

● ترکیه در سال‌های اخیر تبدیل به مقصد مهاجرتی بسیاری از کشورهای منطقه به ویژه ایران شده است.

● جمعیت ایرانیان ساکن در ترکیه بر اساس داده‌های سازمان ملل با احتساب مستقیم افراد در وضعیت پناهنجوبی و مشابه آن در سال ۲۰۱۹ به ۸۳ هزار نفر رسیده است. این درحالیست که در سال ۲۰۱۰ جمعیت ایرانیان در ترکیه تنها ۱۴ هزار نفر گزارش شده بود.

● تعداد ایرانیانی که سالانه اقامت ترکیه را دریافت می‌کنند از ۲ هزار و ۶۳۸ نفر در سال ۲۰۱۴ به ۳۲ هزار و ۱۱۱ نفر در سال ۲۰۱۸ رسیده است. بدین ترتیب طی چهار سال تقریباً ۱۲ برابر شده است.

● ایران پس از عراق، افغانستان، سوریه و آلمان پنجمین کشوری است که شهروندانش اقامت ترکیه را دارند.

● بر اساس آمار وزارت داخلی ترکیه ایرانیان با اخذ ۲۳۹۵ مجوز اقامت خانوادگی (رتبه دهم) و ۲ هزار و ۵۶۵ مجوز کار (رتبه دهم) در سال ۲۰۱۸ و ۴ هزار و ۴۵۶ اقامت دانشجویی (رتبه چهارم) در سال ۲۰۱۷ جزء ۱۰ کشور اول از این سه بعد در ترکیه بوده‌اند.

● ایرانیان در سال ۲۰۱۹ میلادی، ۸ هزار و ۴۲۳ خانه در ترکیه خریداری کرده‌اند. در بین شهروندان خارجی‌ای که در ترکیه خانه خریده‌اند، رتبه ایرانی‌ها از هشتمین کشور در سال‌های ۲۰۱۵ و ۲۰۱۶ و ۲۰۱۷، به رتبه دوم در سال‌های ۲۰۱۸ و ۲۰۱۹ رسیده است.

● ایرانی‌ها هم‌چنین در سال‌های اخیر جزء کشورهای اول در ثبت شرکت در ترکیه بوده‌اند. در سال ۲۰۱۹ شهروندان ایرانی با ثبت ۹۷۰ شرکت، در بین خارجی‌هایی که در ترکیه ثبت شرکت داشته‌اند رتبه اول را داشته‌اند.

❖ وضعیت ایرانیان ساکن استرالیا

● جمعیت ایرانیان در استرالیا در سال‌های اخیر روندی صعودی داشته و از ۳۶ هزار نفر در سال ۲۰۱۰ به ۷۳ هزار نفر در سال ۲۰۱۹ رسیده است.

● تعداد کل ویزاها اقامت موقت اعطا شده به ایرانیان نیز از سال ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۸ همواره صعودی بوده و از ۲۶ هزار به ۶۳ هزار رسیده است.

● بسیاری از ویزاهای کاری استرالیا مربوط به استخدام نیروی کار ماهر است.

● ویزای موقت نیروی کار ماهر و در حال حاضر با تغییر به ویزای کمبود نیروی کار ماهر از ویزاهای مهم نیروی کار استرالیا است که در سال‌های اخیر هم برای ایرانیان و هم در تعداد کل صدور روند کاهشی داشته است.

● در سال‌های ۲۰۱۰ تا آخر سپتامبر ۲۰۱۹ بیشترین تعداد صدور این ویزا برای ایرانی‌ها در سال ۲۰۱۱ با ۵۱۸ ویزا بوده است. روند دریافت ویزا پس از این سال

با کاهش همراه بوده تا اینکه در سال ۲۰۱۷ به کمترین تعداد خود در این سال‌ها یعنی ۲۶۲ ویزا می‌رسد. در سال ۲۰۱۸ اخذ ویزای موقت نیروی کار ماهر بار دیگر با افزایش همراه است و به عدد ۳۰۰ می‌رسد.

● سایر انواع ویزای موقت نیروی کار صادر شده برای ایرانیان در استرالیا از ۱۴۹۱ نفر در سال ۲۰۱۲ به ۳۴۹۴ نفر در سال ۲۰۱۸ رسیده است.

● مجموع تعداد ویزاهای دریافت شده توسط ایرانیان در طرح مهاجرت دائم نیروی کار ماهر به استرالیا در سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸، ۱۵۱۰۱ ویزا بوده است. به طور متوسط سالانه ۱۶۷۷ نفر ایرانی با این نوع ویزا به استرالیا مهاجرت کرده‌اند.

● تعداد ویزاهای دریافت شده توسط ایرانیان در طرح اقامت دائم نوآوری در کسب و کار از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۸ در حدود ۲ هزار و ۲۴۴ ویزا بوده است. به طور متوسط سالانه ۲۴۹ نفر ایرانی با استفاده از این نوع ویزا به استرالیا مهاجرت کرده‌اند.

خلاصه نکات فصل سوم: وضعیت ایران در بازار جابه‌جایی دانشجویان بین‌المللی ❖ جریان خروجی دانشجویان از ایران

● تعداد دانشجویان ایرانی در خارج از کشور از حدود ۱۹ هزار نفر در سال ۲۰۰۳ به حدود ۵۳ هزار نفر در سال ۲۰۱۷ رسیده است. علیرغم اینکه تعداد دانشجویان بین‌المللی ایرانی روندی فزاینده داشته است؛ اما تعداد آنها در سال‌های اخیر در تراز ۵۲-۵۳ هزار نفر ثابت باقی مانده است.

● سهم دانشجویفرستی ایران از کل بازار دانشجویان بین‌المللی جهان از سال ۲۰۱۲ روندی کاهشی به خود گرفته و از حدود ۱/۳ درصد به حدود ۰/۹ درصد رسیده است.

● رتبه دانشجوی فرستی کشور ایران طی سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۷ از جایگاه ۱۲ به رتبه ۲۰ تنزل کرده است.

❖ پنج مقصد اصلی دانشجویان ایرانی: آمریکا، ترکیه، آلمان، ایتالیا و کانادا

● در طول چهار دهه گذشته کشور آمریکا اولین مقصد

دانشجویان ایرانی بوده است. در سال ۲۰۱۸ میلادی، تعداد ۱۲ هزار و ۱۴۲ دانشجوی ایرانی در آمریکا مشغول به تحصیل بوده‌اند.

● کشور ترکیه بنا بر آخرین داده‌های قابل دسترس (سال ۲۰۱۷ میلادی) با میزبانی بیش از شش هزار دانشجوی ایرانی، در سال‌های اخیر، تبدیل به دومین مقصد محبوب دانشجویان ایرانی شده است. همجواری و نزدیکی فرهنگی، لغو ویزا میان دو کشور، زبان ترکی، موقعیت و بورسیه‌های تحصیلی در دانشگاه‌های ترکیه منجر به افزایش دانشجویان ایرانی در کشور ترکیه در سال‌های اخیر شده است.

● کشورهای آلمان و ایتالیا هر یک با میزبانی بیش از ۴ هزار دانشجو بعنوان مقاصد برتر بعدی دانشجویان ایرانی به شمار می‌آیند. بورسیه‌های تحصیلی، هزینه‌های زندگی نسبتاً پائین در این کشورها، پیری جمعیت و نیاز به نیروی کار جوان در این کشورها باعث شده است برنامه‌های جذاب و متنوعی برای جذب دانشجویان داشته باشند. دفتر DAAD و مدرسه زبان ایتالیایی در تهران، زمینه آشنائی بیشتر جوانان ایرانی با فرصت‌های تحصیلی در این کشورها را فراهم ساخته است.

● کانادا در چند سال اخیر، به یکی از مقاصد جذاب برای دانشجویان ایرانی تبدیل شده است. این کشور با میزبانی قریب به ۴ هزار دانشجو، بعنوان مقصد پنجم محبوب دانشجویان ایرانی شناخته می‌شود. محدودیت‌های دولت ترامپ برای ورود اتباع و دانشجویان ایرانی به خاک آمریکا، زبان انگلیسی و برنامه‌های تسریع ورود و جذب دانشجو در کانادا، حضور جمعیت قابل توجه ایرانیان در کانادا که زمینه آگاهی جوانان ایرانی از فرصت‌های دانشجویی در این کشور فراهم می‌کند از جمله عواملی هستند که در رشد تعداد دانشجویان ایرانی در این کشور موثر بوده است.

❖ روند کاهشی صدور ویزا و ورود دانشجویان ایرانی به خاک آمریکا

● تعداد ویزاهای F1 و J1 صادر شده در آمریکا برای دانشجویان و محققان ایرانی طی سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۱۹ با کاهشی قابل ملاحظه همراه بوده است بطوریکه

تعداد ویزاهای F1 صادر شده طی سال‌های مذکور با کاهشی تقریباً ۵۷ درصدی و تعداد ویزاهای J1 صادر شده با کاهشی تقریباً ۶۸ درصدی همراه بوده است.

● سیاست‌های سختگیرانه مهاجرتی دونالد ترامپ و قانون عدم ورود اتباع کشورهای عمدتاً مسلمان اگرچه شامل دانشجویان نمی‌شود اما بر پذیرش و اخذ ویزا و ورود دانشجویان ایرانی تاثیر گذار بوده است. در سال‌های آتی احتمالاً کشورهای نظیر کانادا و آلمان جایگزین کشور آمریکا می‌شوند.

❖ روند بازگشت فارغ التحصیلان و متخصصان ایرانی خارج از کشور به داخل

● تعداد متخصصان ایرانی بازگشتی از اسفند ۱۳۹۴ تا فروردین ۱۳۹۹ به ۱۵۶۰ نفر رسیده است. به عبارت دیگر، از زمان آغاز رسمی طرح همکاری با متخصصان ایرانی، به طور متوسط روزانه بیش از یک متخصص ایرانی به کشور بازگشته است.

❖ دلایل اصلی میل به مهاجرت در میان دانشجویان و فارغ التحصیلان ایرانی

● بر اساس نتایج پیمایش (محدود) سنجش میل به مهاجرت در میان دانشجویان و فارغ‌التحصیلان ایرانی که توسط رصدخانه مهاجرت ایران در سال ۱۳۹۷ انجام شده است، هشت عامل: ۱- ناامیدی از اصلاح امور کشور، ۲- سطح درآمد و تناسب آن با هزینه‌ها، ۳- امکان پیشرفت شغلی، ۴- نظم و قانون‌مداری جامعه، ۵- علاقه به کسب سابقه تحصیلی یا کاری در خارج از کشور، ۶- شایسته سالاری، ۷- امکان یافتن شغل و ۸- میل به تجربه زندگی در خارج از کشور، به عنوان دلایل اصلی مهاجرت دانشجویان و فارغ‌التحصیلان ایرانی بر شمرده شده‌اند.

● پیش از وقوع تحولات اقتصادی در سال‌های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ بواسطه بازگشت تحریم‌ها، حدود ۳۰ درصد از دانشجویان تمایل به مهاجرت داشته‌اند، اما این تحولات موجب افزایش این میل تا ۶۳ درصد شده است.

❖ تمایل به بازگشت به کشور در میان دانشجویان و فارغ التحصیلان ایرانی

● بر اساس نتایج پیمایش (محدود) سنجش میل به مهاجرت در میان دانشجویان و فارغ التحصیلان ایرانی، ۱۶ درصد از کسانی که میل به مهاجرت دارند، می‌خواهند دوباره برای زندگی به ایران بازگردند، در حالیکه ۳۸ درصد از آنان تمایلی برای بازگشت به کشور ندارند. از طرف دیگر، حدود نیمی از افرادی که می‌خواهند مهاجرت کنند، هنوز تصمیم قطعی برای ماندن در خارج از کشور و یا بازگشت به وطنشان نگرفته‌اند.

● خوشبختانه ۶۰ درصد از دانشجویان و فارغ التحصیلان ایرانی علاقه زیاد و یا بسیار زیادی به ایفای نقش در جهت اصلاح و پیشرفت امور کشور دارند. در حالیکه ۲۲ درصد از آنها تمایل خود به ایفای نقش در جهت اصلاح کشور را کم و یا خیلی کم عنوان کرده‌اند.

● بر اساس نظر سنجی دیگری طیف وسیعی از افراد (حدود ۴۰ درصد افراد) بدون آگاهی از شرایط مهاجرت و اطلاعات دقیق از وضعیت کشور مقصد، اقدام به مهاجرت می‌کنند.

❖ جریان ورودی دانشجویان بین‌المللی

● تعداد دانشجویان بین‌المللی در ایران طی سال‌های تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ تا ۹۸-۱۳۹۷ با رشدی تقریباً ۴/۵ برابری همراه بوده است و از ۴ هزار و ۵۱۲ نفر در سال تحصیلی ۹۱-۱۳۹۰ به ۲۱ هزار و ۶۰۱ نفر در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ رسیده است.

● در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷ رشته‌های مرتبط با علوم انسانی، فنی و مهندسی و علوم پزشکی به ترتیب با ۴۷، ۲۳ و ۱۶ درصد سه حوزه برتر دانشجویان بین‌المللی برای تحصیل در ایران بوده است.

● دانشجویان بین‌المللی در ایران بیشتر مشغول به تحصیل در رشته‌های علوم انسانی هستند اما باید توجه کرد که تقاضا برای ورود به رشته‌های پزشکی در ایران رو به افزایش است.

● عمده جمعیت دانشجویان بین‌المللی در ایران را دانشجویان مقطع کارشناسی تشکیل می‌دهند. در سال تحصیلی ۹۸-۱۳۹۷، مقطع تحصیلی لیسانس با ۶۴

درصد بیشترین تعداد دانشجویان بین‌المللی را به خود اختصاص داده است. دوره تحصیلی کارشناسی ارشد با ۱۸ درصد، دکترای عمومی با ۹ درصد، دکترای تخصصی با ۶ درصد و کاردانی با ۳ درصد در رتبه‌های بعدی بیشترین تعداد دانشجویان بین‌المللی قرار گرفته‌اند.

● سه کشور افغانستان (۶۴ درصد)، عراق (۱۶ درصد) و لبنان (۶ درصد) در مجموع ۸۶ درصد از جمعیت دانشجویان بین‌المللی در ایران را تشکیل می‌دهند که بیانگر تمرکز ایران بر جذب دانشجویان خارجی از کشورهای منطقه است.

● شکاف جنسیتی میان دانشجویان بین‌المللی جهت تحصیل در ایران رو به افزایش است و زنان کمتری تمایل به تحصیل در ایران دارند. هم‌اکنون ۵۵ درصد دانشجویان بین‌المللی در ایران مرد و ۴۵ درصد زن هستند.

خلاصه نکات فصل چهارم: مهاجرت‌های اجباری و پناهجویی در ایران

❖ وضعیت جمعیت اتباع خارجی در ایران

● جمهوری اسلامی ایران از چهار دهه گذشته میزبان تعداد بالای پناهندگان افغانستانی و عراقی بود است و از این نظر یکی از مهم‌ترین کشورهای جهان از نظر میزبانی از تعداد بالای پناهندگان در جهان به شمار می‌رود.

● جمعیت پناهندگان عراقی و افغانستانی در اواخر دهه ۱۳۶۰ به حدود ۴ میلیون نفر رسیده است. در سال ۲۰۱۸ بخش عمده پناهندگان در ایران (حدود ۹۵۰ هزار نفر) از کشور افغانستان بوده‌اند.

● بر اساس اطلاعات به دست آمده از طرح سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵، جمعیت اتباع خارجی در کشور برابر ۱,۶۵۴,۳۸۸ نفر می‌باشد. با مقایسه تعداد اتباع خارجی در کشور طی سال‌های ۱۳۶۵ الی ۱۳۹۵، مشاهده می‌شود که جمعیت مذکور تا سال ۱۳۹۰ روندی رو به افزایش داشته ولی در سال ۱۳۹۵، از جمعیت مذکور کاسته شده است.

● از مجموع ۱,۶۵۴,۳۸۸ نفر اتباع غیر ایرانی در کشور، ۹۵/۷ درصد (۱,۵۸۳,۹۷۹ نفر) افغانستانی می‌باشند و پس از آن به ترتیب، ۲/۱ درصد (۳۴,۵۳۲ نفر) عراقی، ۰/۹ درصد (۱۴,۳۲۰ نفر) پاکستانی، ۰/۴ درصد (۷۱۳)

نفر) مربوط به کشور ترکیه و ۱/۳ درصد (۲۰/۸۴۴ نفر) مربوط به سایر کشورها می‌باشند.

● در کنار پناهندگان براساس پیش‌بینی‌ها در حدود ۱/۵ تا ۲ میلیون مهاجر فاقد مدرک افغانستانی در ایران زندگی می‌کنند که بخشی از آنها کارگران فصلی هستند که بین ایران و افغانستان در جابه‌جایی می‌باشند.

● ثابت بودن آمار پناهندگان در ایران در چند سال گذشته نشان از عدم به‌روزرسانی آمار دقیق پناهندگان در ایران دارد. علی‌رغم اجرای طرح آمایش پناهندگان (کارت آمایش) جمعیت پناهندگان ساکن در ایران از سال ۲۰۱۵ میلادی تاکنون در حدود ۹۸۰ هزار نفر بدون تغییر مانده است.

❖ ساختار جمعیتی اتباع خارجی در ایران

● از نظر ساختار سنی ۶۷ درصد مهاجران افغانستانی ساکن در ایران کمتر از ۲۹ سال سن دارند و از نظر مکان سکونت نیز نزدیک به ۸۰ درصد آنها در مناطق شهری زندگی می‌کنند.

● استان‌های تهران، خراسان رضوی و اصفهان به ترتیب میزبان بیشترین اتباع افغانستانی در ایران هستند.

● در حدود ۵۳ درصد اتباع افغانستانی ساکن در ایران را مردان و ۴۷ درصد آنها را زنان تشکیل می‌دهند.

● از میان ۱۲۷۳۲۱۱ نفر تبعه خارجی ۱۰ ساله و بیشتر در کشور، ۷۹۴۱۰۸ نفر (۶۲/۴ درصد) باسواد، ۴۷۴۹۱۹ نفر (۳۷/۳ درصد) بی‌سواد هستند.

❖ بازار کار اتباع خارجی در ایران

● از جمعیت ۱۰ ساله و بیشتر اتباع خارجی در کشور ۴۴ درصد در بازار کار فعال هستند که از این جمعیت فعال، ۹۶ درصد شاغل و ۴ درصد بیکار هستند.

● از نظر شاخص‌های اقتصادی نیز نرخ بیکاری اتباع خارجی در ایران در حدود ۳/۸ درصد است که در مجموع ۲/۴ درصد شاغلان کشور را تشکیل می‌دهند.

● ۲/۴ درصد از کل شاغلین در کشور را اتباع خارجی تشکیل داده‌اند. که ۹۲/۴ درصد از آنها مرد و ۷/۶ درصد زن هستند.

❖ بازگشت اتباع خارجی از ایران به موطن خود

● بخش عمده‌ای از پناهندگان افغانستانی و عراقی در دهه‌های ۱۳۷۰ و ۱۳۸۰ به کشورهای خود بازگشته‌اند.

● در حال حاضر بخش اصلی مهاجران افغانستانی بازگشته به کشورشان را مهاجران فاقد مدرک تشکیل می‌دهند که در جابه‌جایی بین ایران و افغانستان هستند.

● از سال ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۷ میانگین مهاجران فاقد مدرک بازگشتی در هر سال در حدود ۵۰۰ هزار نفر بوده است که کمی بیش از نصف آنها به‌صورت داوطلبانه و کمتر از نصف آنها از کشور دیپورت شده‌اند.

● در سال ۱۳۹۷ بخاطر تحولات اقتصادی و تحریم‌های آمریکا علیه ایران و کاهش ارزش ریال در برابر ارزهای خارجی تعداد مهاجران فاقد مدرک بازگشتی افزایش یافته و به کمتر از ۸۰۰ هزار نفر افزایش یافت. در سال ۲۰۱۹ (۱۳۹۸) مجدداً این تعداد کاهش یافته و به میانگین سال‌های قبل از سال ۱۳۹۷ (یعنی ۵۰۰ هزار نفر) رسید.

● بخشی از مهاجران فاقد مدرک افغانستانی دیپورت (رد مرز) شده شامل مهاجران عبوری از خاک ایران به مقصد ترکیه و کشورهای اروپایی است که در مرزها و یا داخل کشور دستگیر و به کشور افغانستان دیپورت شده‌اند.

● براساس پیمایش‌های میدانی انجام شده در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۶، تمایل به بازگشت به افغانستان در میان مهاجران فاقد مدرک افغانستانی بیشتر از پناهندگان و مهاجران دارای گذرنامه است.

● میل بازگشت در میان پناهندگان در مهمان‌شهرها در حدود ۳۸ درصد، در میان پناهندگان در مناطق شهری و روستایی در حدود ۲۸ درصد، در میان مهاجران دارای گذرنامه حدود ۳۵ درصد و در میان مهاجران فاقد مدرک در حدود ۵۰ درصد است.

● تمایل به مهاجرت به کشورهای اروپایی در میان مهاجران افغانستانی دارای گذرنامه (با ۷۱ درصد) بیشتر از سایر مهاجران بوده و کمترین میل به مهاجرت در میان پناهندگان ساکن در مهمان‌شهرها (با ۵۶ درصد) مشاهده می‌شود.

بریتانیا، هلند و ترکیه مهم‌ترین مقصد پناهجویان ایرانی در جهان بوده‌اند.
● از سال ۲۰۱۵ همسو با افزایش ورود پناهجویان دیگر کشورها به قاره اروپا، روند ورود و ثبت پناهجویان ایرانی در این کشورها افزایش یافته است.

❖ خروج پناهندگان ایرانی از کشور

● در سال‌های گذشته بخشی از ایرانیان نیز در کنار پناهجویان سوری، عراقی و افغانستانی اقدام به مهاجرت از طریق کانال پناهجویی به کشورهای اروپایی کرده‌اند.
● در این ارتباط آمارهای ارائه شده توسط کشورهای مقصد پناهجویان نشان می‌دهد که کشورهای آلمان،

فهرست منابع

I r a n M i g r a t i o n O u t l o o k 2 0 2 0

منابع فارسی

- پیلوار، ف؛ رحمان سرشت، ح؛ شریفزاده، ف؛ و صالحی صدقیانی، ج. (۱۳۹۸). الگوی سیاست‌گذاری جذب دانشجویان بین‌المللی در ایران. فصلنامه خط‌مشی گذاری عمومی در مدیریت، ۱۰(۳۳)، ۶۸-۸۳.
- حسینی‌مقدم، م. (۱۳۹۶). دانشگاه ایرانی در سپهر بین‌المللی: بین‌المللی شدن آموزش عالی و آینده دانشگاه در ایران (صالح‌نیا، س و همکاران). قابل دسترسی بر روی آدرس: <https://doi.org/978-600-8905-23-3>.
- ذاکر صالحی، ع؛ صالحی‌نجف‌آبادی، م. (۲۰۱۳). ارائه راهبردهایی برای جذب دانشجویان خارجی در ایران. ۱-۲۲.
- رصدخانه مهاجرت ایران. (۱۳۹۸). پیمایش سنجش میل به مهاجرت در میان دانشجویان و کارآفرینان.
- رصدخانه مهاجرت ایران. (۲۰۱۹). پرونده مهاجرت گیت ایران (حقایق و مغالطه‌ها پیرامون موضوع مهاجرت ایرانیان به خارج از کشور). دانش بنیان فناور.
- سازمان امور دانشجویان. (۱۳۹۴). شیوه‌نامه پذیرش و ثبت نام دانشجویان خارجی.
- صلواتی، ب؛ ملکی، ع؛ شجاعی، ا؛ قاسمی، ز؛ و بهزادی، ف. (۱۳۹۷). جابه‌جایی بین‌المللی دانشجویان و تحصیل کردگان در سطح ایران و جهان. قابل دسترسی بر روی آدرس: www.ristip.sharif.ir.
- مرکز آمار ایران. (۱۳۹۵). سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵.
- مرکز آمار ایران. (۱۳۹۸). سرشماری نفوس و مسکن ۱۳۹۵. قابل دسترسی بر روی آدرس: <https://www.amar.org.ir>.
- مرکز آمار و اطلاعات راهبردی وزارت کار. (۱۳۹۶). بررسی ویژگی‌ها و وضع فعالیت اتباع خارجی در کشور. وزارت رفاه کار و امور اجتماعی.
- مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی. (۱۳۹۸). آمار دانشجویان غیر ایرانی در ایران.
- نوازنی، ب. (۱۳۹۰). الگوی جذب و پذیرش دانشجویان بین‌المللی در دانشگاه‌های ایران. اولین همایش بین‌المللی مدیریت، آینده نگری، کارآفرینی و صنعت در آموزش عالی. قابل دسترسی بر روی آدرس: https://doi.org/IICMFEI-HE01_038
- وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی. (۱۳۹۶). بررسی ویژگی‌ها و وضع فعالیت اتباع خارجی در کشور (براساس نتایج سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵)؛ مرکز آمار و اطلاعات راهبردی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی.

منابع لاتین:

- Admission Table. (2019). 19 Scholarships in Canada for International Students. Retrieved from <https://admissiontable.com/19-scholarships-in-canada-for-international-students/>
- Akseer, T., Haidary, M.S., Hayat, K., Yousufzai, F.A. (2019) Survey of The Afghan Returnees, Published by The Asia Foundation.
- Allen, S. (2019). 2020 global health care outlook: Laying a foundation for the future. the Deloitte insight.
- Anderson, S. (2020). Indian Tech Graduate Students Plummeted In U.S. Before Covid-19. Forbes. Retrieved from https://www.forbes.com/sites/stuartanderson/2020/0608/indian-tech-graduate-students-plummeted-in-us-before-covid-19/amp/?_twitter_impression=true.
- Austrade-MIP. (2019). Iranian students in Australia. Retrieved from <https://austrade-mip.getoslo.com/>
- Australian Government Department of Home Affairs. (2020a). Retrieved from Australian government data portal: https://data.gov.au/data/dataset/dba45e7c-81f4-44aa-9d82-1b9a0a121017/resource/afb44d6-080b-48d1-bffb-093887ce9a65/download/migration_trends_statistical_package_2018_19.xlsx.
- Australian Government department of Home Affairs. (2020b). Retrieved from Australian Government data portal: <https://data.gov.au/data/dataset/2515b21d-0dba-4810-afd4-ac8dd92e873e/resource/51db4613-b548-4c9f-aa07-155cab48d423/download/bp00141-temporary-resident-skilled-visas-granted-at-2019-09-30-v100.xlsx>.
- Australian Government Department of Home Affairs. (2020c). Retrieved from Australian Government data portal: <https://data.gov.au/data/dataset/ab245863-4dea-4661-a334-71ee15937130/resource/04410b15-0cf0-4151-b26b-0eb0799ba126/download/bp00191-temporary-entrants-in-australia-at-30-september-2019-v100.xlsx>.
- BAMF. (2011). Retrieved from Federal Office for Migration and Refugees: https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Forschung/Migrationsberichte/migrationsbericht-2011.pdf?__blob=publicationFile&v=13.
- BAMF. (2012). Retrieved from Federal Office for Migration and Refugees: https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Forschung/Migrationsberichte/migrationsbericht-2012.pdf?__blob=publicationFile&v=13.
- BAMF. (2013). Retrieved from Federal Office for Migration and Refugees: https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Forschung/Migrationsberichte/migrationsbericht-2013.pdf?__blob=publicationFile&v=13.
- BAMF. (2014). Retrieved from Federal Office Migration and Refugees: https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Forschung/Migrationsberichte/migrationsbericht-2014.pdf?__blob=publicationFile&v=13.
- BAMF. (2015a). Retrieved from Federal Office for Migration and Refugees: https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Forschung/BerichtsreihenMigrationIntegration/Wanderungsmonitoring/wanderungsmonitoring-2015.pdf?__blob=publicationFile&v=16
- BAMF. (2015b). Retrieved from Federal Office Migration and Refugees: https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Forschung/Migrationsberichte/migrationsbericht-2015.pdf?__blob=publicationFile&v=14
- BAMF. (2016). Retrieved from Federal Office for Migration and Refugees: <https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Forschung/BerichtsreihenMigrationIntegration/Wanderungsmonitoring/wanderungsmonitoring-2016.html?nn=447260>
- BAMF. (2017a). Retrieved from Federal Office for Migration and Refugees: https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Forschung/BerichtsreihenMigrationIntegration/Wanderungsmonitoring/wanderungsmonitoring-2017.pdf?__blob=publicationFile&v=16
- BAMF. (2017b). Retrieved from Federal Office Migration and Refugees: <https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Forschung/BerichtsreihenMigrationIntegration/Wanderungsmonitoring/wanderungsmonitoring-2017.html?nn=447260>

- lagen/DE/Forschung/Migrationsberichte/migrationsbericht-2016-2017.pdf?__blob=publicationFile&v=19
- BAMF. (2018a). Retrieved from Federal Office for Migration and Refugees: https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Forschung/BerichtsreihenMigrationIntegration/Wanderungsmonitoring/wanderungsmonitoring-jahresbericht-2018.pdf?__blob=publicationFile&v=13
- BAMF. (2018b). Retrieved from Federal Office Migration and Refugees: https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Forschung/Migrationsberichte/migrationsbericht-2018.pdf?__blob=publicationFile&v=5
- BAMF. (2019). Retrieved from Federal Office for Migration and Refugees: https://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/EN/Forschung/BerichtsreihenMigrationIntegration/Wanderungsmonitoring/wanderungsmonitoring-halbjahresbericht-2019.pdf?__blob=publicationFile&v=2
- WHO. (2017). Brain Drain, A dynamic understanding of health worker migration/ WHO/HIS/HWF/EC/2017.1
- Britnell, Mark. (2019) The NHS must prepare for the global workforce war. March 2019
- Campus France. (2017). Higher Education in France. (33), 34.
- Campus France. (2018). A Strategy for Attracting International Students. 33(0), 1–24.
- Campus France. (2019a). Choose France. In *The British Journal of Psychiatry* (Vol. 112). <https://doi.org/10.1192/bjp.112.483.211-a>
- Campus France. (2019b). Student Mobility. Retrieved from <https://www.campusfrance.org>
- Canada's International Education. (2019). Building on Success: Canada's International Education Strategy (2019-2024). Retrieved from <https://www.international.gc.ca/education/strategy-2019-2024-strategie.aspx?lang=eng>
- Canadian Bureau for International Education. (2019). International Students in Canada. Retrieved from <https://cbie.ca/infographic/>
- Cao, C. (2008). China's brain drain at the high end: Why government policies have failed to attract first-rate academics to return. *Asian Population Studies*, 4(3), 331–345. <https://doi.org/10.1080/17441730802496532>
- CensusBurea. (2017). american community survey.
- China's Ministry of Education. (2019a). Statistical report on international students in China for 2018. Retrieved from http://en.moe.gov.cn/documents/reports/201904/t20190418_378692.html
- China's Ministry of Education. (2019b). Statistical report on international students in China for 2018. Retrieved from www.moe.gov.cn
- Choudaha, R. (2019). Beyond \$ 300 billion The global impact of international students. (August).
- College Factual. (2020, April 30). Retrieved from <https://www.collegefactual.com/>
- Council General Medical. Doctors by World Region of Primary Medical Qualification (PMQ). London: GMC; 2016. www.gmc-uk.org/doctors/register/search_stats.asp. [Accessed 25 November 2016]
- DAAD. (2017). The German university System at a Glance.
- DAAD. (2020). Study and Research in Germany. Retrieved from <https://mail.google.com/mail/u/0/?ui=2&view=bt&ver=1elcdcfthyba0>
- Daily Sabah. (2019). International students flocking to Turkey for higher education. Retrieved from <https://www.dailysabah.com/education/2019/07/27/international-students-flocking-to-turkey-for-higher-education>
- Department of Homeland Security. (2020). Retrieved from Department of Homeland Security: <https://www.dhs.gov/immigration-statistics/yearbook>
- DESTATIS. (2020a). Naturalization statistics. Retrieved from Federal Statistical Office of Germany: <https://www-genesis.destatis.de/genesis//online/data?operation=previous&levelindex=2&step=1&titel=Statistics+%28tables%29&levelid=1582037814949&levelid=1582037810137>
- DESTATIS. (2020b). Statistics of foreigners. Retrieved from Federal Statistical Office of Germany: <https://www-genesis.destatis.de/genesis/online/data?operation=statistic&levelindex=0&levelid=1582037803144&code=12521>
- DIOC. (2017). OECD migration database. OECD.
- DIOC. (2020). DIOC: Database on Immigrants in OECD countries and non ... Retrieved from OECD: <http://www.oecd.org/els/mig/dioc.htm>

- Duchêne, H., & Lamouroux, É. (2010). foreign students in France. In Higher Education in Europe (Vol. 6). <https://doi.org/10.1080/0379772810060211>
- ELICOS. (2019). English Courses in Australia. Retrieved from <https://www.elicos.com/english-courses/>
- Esipova, N., Pugliese, A., & Ray, J. (2020, May 5). More Than 750 Million Worldwide Would Migrate If They Could. Retrieved from <https://news.gallup.com/poll/245255/750-million-worldwide-migrate.aspx>.
- Esipova, N., Ray, J., & Pugliese, A. (2011). Gallup World Poll: The Many Faces of Global Migration. IOM.
- Eurostat (2019). Data: Asylum and managed migration database; accessible at: <https://ec.europa.eu/eurostat/web/asylum-and-managed-migration/data/database>
- Eurostat data (2020). <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>
- EUROSTAT. (2019a). Retrieved from https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/demo_pop_esms.htm
- EUROSTAT. (2019b). Retrieved from https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/Annexes/migr_res_esms_an5.pdf
- EUROSTAT. (2019c). People in the EU - statistics on demographic changes: Statistics Explained. Retrieved from Eurostat: <https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/>
- EUROSTAT. (2020). Asylum and Managed Migration: Retrieved from <https://ec.europa.eu/eurostat/data/database>
- Expat Guide Turkey. (2019). What is Foreign Student Exam (YOS). Retrieved from <https://www.expatguideturkey.com/foreign-student-exam-yos/>
- Falck, O., & Lameli, A. (2015). Cultural Biases in Migration: Estimating Non-Monetary Migration Costs. Jens Ruhose Ifo Institute and IZA.
- Federis, M. (2019). Iranian students in US scramble as sanctions ratchet up tuition costs. Retrieved from <https://www.pri.org/stories/2019-08-23/iranian-students-us-scramble-pay-tuition-sanctions-result-skyrocketing-costs%0D>
- Gao, H., & De Wit, H. (2017). China and International Student Mobility. *International Higher Education*, (90), 3. <https://doi.org/10.6017/ihe.2017.90.9992>
- Globalmediainsight. (2020). uae population by nationality. Retrieved from www.Uae-expatriates.com: <https://www.globalmediainsight.com/blog/uae-population-statistics/>
- GOV.UK. (2020). Retrieved from <https://www.gov.uk/browse/visas-immigration/work-visas>
- Government of Canada (2019). Asylum Claimants – Monthly IRCC Updates; accessible at: <https://open.canada.ca/data/en/dataset/b6cbcf4d-f763-4924-a2fb-8cc4a06e3de4>
- GulfResearchCenter. (2018). gulf labour market and migration.
- Guthrie, A. (2018). International higher education report: student trends. EDUCATIONS.COM.
- Hoffmeyer-Zlotnik, P., & Grote, J. (2019). Attracting and retaining international students in Germany. In *World Education News & Reviews*. Retrieved from <http://proxy.lib.sfu.ca/login?url=http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=eue&AN=95938607&site=ehost-live>
- Home Office. (2018a). Immigration Statistics. Retrieved from Home Office of the United Kingdom: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/781102/entry-visas1-dec-2018-tables.ods
- Home Office. (2018b). Immigration Statistics. Retrieved from Home Office of the United Kingdom: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/781104/entry-visas2-dec-2018-tables.ods
- Home Office. (2018c). Immigration Statistics. Retrieved from Home Office of the United Kingdom: https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/781105/entry-visas3-dec-2018-tables.ods
- Home Office. (2019a). Immigration Statistics. Retrieved from Home Office of the United Kingdom: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/825080/entry-visas1-jun-2019-tables.ods
- Home Office. (2019b). Immigration Statistics. Retrieved from Home Office of the United Kingdom: [سوالنامه](https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/848096/citizen-</p>
</div>
<div data-bbox=)

ship-sep-2019-tables.ods

-ICEF. (2019). Turkey removes international student quotas and signals recruitment strategy. Retrieved from <https://monitor.icef.com/2019/05/turkey-removes-international-student-quotas-signals-recruitment-strategy/>

-IDP Education. (2017). IDP Student Perceptions.

-IDP Education. (2020). Why study in Canada? Retrieved from <https://www.idp.com/iran/study-in-canada/why-canada/>

-IDP. (2016). What you need to know about the Simplified Student Visa Framework. Retrieved from <https://www.idp.com/australia/blog/visa-and-migration/everything-you-need-to-know-about-simplified-student-visa-framework/>

-IFP News. (2019). Study Abroad Programs in Australia for Iranian Students. Retrieved from <https://ifpnews.com/study-abroad-programs-in-australia-for-iranian-students>

-IIE. (2020). international student's enrollment trends. Retrieved from <https://www.iie.org/en/Research-and-Insights/Open-Doors/Data/International-Students/Enrollment>

-ILO. (2018). ILO's Global Estimates on International Migrant Workers. Geneva: International labour organization.

-ILO. (2019). World Employment Social Outlook. Geneva: International Labour Organization.

-IndexMundi. (2020). Physicians (per 1,000 people). Retrieved from <https://www.indexmundi.com/facts/indicators/SH.MED.PHYS.ZS>

-Institute of International Education. (2019). Open Doors Report on International Educational Exchange. Retrieved from <https://iie.org/opendoors>

-International Organization for Migration (IOM), (2015) Undocumented Afghan Returns from Iran & Pakistan, January to December 2015, available at: https://afghanistan.iom.int/sites/default/files/Reports/returns_of_undocumented_afghans_from_iran_and_pakistan_annual_report_2015_0.pdf

-International Organization for Migration (IOM), (2016) Afghanistan-return of undocumented afghans from Pakistan and Iran- 2016 overview, available at: https://afghanistan.iom.int/sites/default/files/Reports/iom_afghanistan_-_return_of_undocumented_afghans_from_pakistan_and_iran_-_2016_overview.pdf

-International Organization for Migration (IOM), (2017a) Afghanistan- return of undocumented afghans weekly situation report 16-22 April 2017, available at: https://afghanistan.iom.int/sites/default/files/Reports/iom_return_of_undocumented_afghans_weekly_situation_report_16-22_april_2017.pdf

-International Organization for Migration (IOM), (2017b) Afghanistan- return of undocumented afghans weekly situation report 14-20 May 2017, available at: https://afghanistan.iom.int/sites/default/files/Reports/iom_afghanistan_return_of_undocumented_afghans_weekly_situation_report-14-20_may_2017.pdf

-International Organization for Migration (IOM), (2017c) Afghanistan- return of undocumented afghans weekly situation report 16-22 July 2017, available at: https://afghanistan.iom.int/sites/default/files/Reports/iom_return_of_undocumented_afghans_weekly_situation_report_july_16_-22_2.pdf

-International Organization for Migration (IOM), (2017d) Afghanistan- return of undocumented afghans weekly situation report 06-12 August 2017, available at: https://afghanistan.iom.int/sites/default/files/Reports/iom_return_of_undocumented_afghans_weekly_situation_report_aug_6_-_12.pdf

-International Organization for Migration (IOM), (2017e) Afghanistan- return of undocumented afghans weekly situation report 10-16 September 2017, available at:

-International Organization for Migration (IOM), (2017f) Afghanistan- return of undocumented afghans situation report November 2017, available at: https://afghanistan.iom.int/sites/default/files/Reports/iom_afghanistan_return_of_undocumented_afghans-situation_report_november_2017.pdf

-International Organization for Migration (IOM), (2017g) Afghanistan- return of undocumented afghans situation report December 2017, available at: https://afghanistan.iom.int/sites/default/files/Reports/iom_afghanistan_return_of_undocumented_afghans-situation_report_decemb.pdf

- International Organization for Migration (IOM), (2017h) Return of Undocumented Afghans, Weekly Situation Report, 24-30 December 2017, available at: https://afghanistan.iom.int/sites/default/files/Reports/iom_afghanistan_return_of_undocumented_afghans-situation_report-24_-30_dec_2017.pdf
- International Organization for Migration (IOM), (2018) Afghanistan- return of undocumented afghans situation report 23-29 December 2018, available at: https://afghanistan.iom.int/sites/default/files/Reports/iom_afghanistan-return_of_undocumented_afghans-situation_report_23_-29_dec_2018_003.pdf
- International Organization for Migration (IOM), (2019) Returns to Afghanistan Joint IOM-UNHCR Summary Report, available at: https://afghanistan.iom.int/sites/default/files/Reports/iom_unhcr_2018_joint_return_repot_final_24jun_2019english.pdf
- International Organization for Migration (IOM), (2020a) Afghanistan-return of undocumented afghans- situation report 29 December 2019- 4 January 2020, Available at: https://afghanistan.iom.int/sites/default/files/Reports/iom_afghanistan-return_of_undocumented_afghans-situation_report_29_dec_2019-4_jan_2020.pdf
- International Organization for Migration (IOM), (2020b) Afghanistan-return of undocumented afghans- situation report 5-11 January 2020, Available at: https://afghanistan.iom.int/sites/default/files/Reports/iom_afghanistan-return_of_undocumented_afghans-situation_report_5_-11_jan_2020.pdf
- IOM (2019) World Migration Report 2020; accessible at: <http://www.iom.int/wmr>
- IOM. (2000). world migration report. Geneva: International Organization for Migration.
- IOM. (2018). World Migration Report. International Organization for Migration.
- IOM. (2020). world migration report. Geneva: International Organization for Migration.
- IRCC. (2020). Immigration, Refugees and Citizenship Canada. Retrieved from canada.ca: <https://www.canada.ca/en/immigration-refugees-citizenship/corporate/reports-statistics.html>
- Jauhiainen S. J.; Eyvazlu. D. & Salavati. B. (2020). Afghans in Iran: Migration Patterns and Aspirations. University of Turku.
- Jauhiainen, J., & Eyvazlu, D. (2018) Urbanization, refugees and irregular migrants in Iran, 2017. Turun yliopiston maantieteen ja geologian laitoksen julkaisu, 9.
- Kazemi, A., Baghbanian, A., Maymand, M. M., & Rahmani, H. (2018). Contributing Factors to Migration Growth Among Iranian Students: Drivers of Migration to Malaysia. *Journal of International Migration and Integration*, 19(3), 757–770. <https://doi.org/10.1007/s12134-018-0567-z>
- Max Roser and Hannah Ritchie (2020) - "Burden of Disease". Published online at OurWorldInData.org. Retrieved from: '<https://ourworldindata.org/burden-of-disease>'
- McCarthy, N., & Richter, F. (2019, January 10). Infographic: Desire To Migrate Higher Under Trump. Retrieved from <https://www.statista.com/chart/16581/share-of-americans-who-would-like-to-permanently-move-to-another-country/>
- Migration Data Portal (2019). Immigration and emigration; accessible at: https://migrationdataportal.org/?i=asyl_origin&t=2018&cm49=364
- Turkey's Ministry of Interior. (2019). Directorate General of Migration Management. Retrieved from Ministry Interior of Turkey: <https://en.goc.gov.tr/residence-permits>
- Nearly a third of Latin Americans want to emigrate. (2019). Retrieved from <https://www.economist.com/graphic-detail/2019/09/07/nearly-a-third-of-latin-americans-want-to-emigrate>
- OECD (2019). International Migration Outlook 2019, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/c3e35eeca-en>.
- OECD (2019). OECD stat; accessible at: <https://stats.oecd.org/index.aspx?lang=en>
- Özoğlu, M., Gür, B. S., & Coşkun, İ. (2015). Factors influencing international students' choice to study in Turkey and challenges they experience in Turkey. *Research in Comparative and International Education*, 10(2), 223–237. <https://doi.org/10.1177/1745499915571718>
- Project Atlas. (2018). Project Atlas 2018: infographics. Retrieved from <https://www.iie.org/Research-and-In>

- sights/Project-Atlas/Explore- Data/Infographics/Current-Infographics
- QS. (2019a). How Aging Populations Are Impacting the Higher Education Sector. Retrieved from <https://www.qs.com/aging-populations-impacting-the-he-sector/>
 - QS. (2019b). How is International Student Mobility Changing in Higher Education? Retrieved from <https://www.qs.com/how-is-international-student-mobility-changing-in-higher-education/>
 - QS. (2019c). The World's Top 100 Universities. Retrieved from <https://www.topuniversities.com/student-info/choosing-university/worlds-top-100-universities>
 - Redden, E. (2019). Number of Enrolled International Students Drops. Inside Higher ED. Retrieved from <https://www.insidehighered.com/admissions/article/2019/11/18/international-enrollments-declined-undergraduate-graduate-and>
 - RNZ. (2011). British says some diplomatic staff leaving Iran. Retrieved from <https://www.rnz.co.nz/news/world/92466/british-says-some-diplomatic-staff-leaving-iran>
 - Rosenzweig, M. R. (2010). Global Wage Inequity and International Flow of Migration. Yale University.
 - Schengen Visa Info. (2020). Retrieved from 2019 Country-Specific Schengen Visa Statistics: <https://statistics.schengenvisainfo.com/>
 - Thanabalasingam, S., & Baba, Y. El. (2019). TD Economics Canada's Population Boom: An International Student Story. TD Economics.
 - The British Chamber of Commerce in China. (2019). Education on the Belt and Road. (February).
 - TOBB. (2020). Retrieved from The Union of Chambers and Commodity Exchange of Turkey: <https://tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Sayfalar/Eng/KurulanKapananSirketistatistikleri.php>
 - TURKSTAT. (2019a). Retrieved from Turkish Statistical Institute: http://www.turkstat.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=2763
 - TURKSTAT. (2019b). Retrieved from Turkish Statistical Institute: http://www.turkstat.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=2834
 - TURKSTAT. (2020). Retrieved from Turkish Statistical Institute: http://www.turkstat.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=2339
 - UIS. (2019a). Inbound internationally mobile students by continent of origin. Retrieved from <http://data.uis.unesco.org/>
 - UIS. (2019b). Outbound internationally mobile student by continent of origin. Retrieved from <http://data.uis.unesco.org/#>
 - UIS. (2019c). Outbound internationally mobile students by host region. Retrieved from <http://data.uis.unesco.org/>
 - UN Women. (2017). Women Workers Migrants Contribution to Development: Policy Brief No.2. New York: UN Women.
 - UN. (1998). Recommendations on Statistics of International Migration, Revision 1, Statistical Papers. New York.
 - UN. (2017). Handbook on Measuring International Migration through Population Censuses. New York: United nation.
 - UN. (2019). International Migrant Stock. United Nation Department of Economic and Social Affairs.
 - UN. (2020). International migrant stock. Retrieved from www.united nation.org: <https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimates17.asp>
 - UNDESA. (2019). Retrieved from United Nations Department of Economic and Social Affairs: <https://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/index.asp>
 - UNDESA. (2020). Retrieved from United Nations Department of Economic and Social Affairs: [https://www.ausstats.abs.gov.au/ausstats/subscriber.nsf/0/391BDD6DA4AEB994CA2583DF00157765/\\$-File/3105065001ds0008_2019.xls](https://www.ausstats.abs.gov.au/ausstats/subscriber.nsf/0/391BDD6DA4AEB994CA2583DF00157765/$-File/3105065001ds0008_2019.xls)
 - UNESCO Institute for Statistics. (2020a). Global Flow of Tertiary-Level Students. Retrieved from <http://uis.unesco.org/en/uis-student-flow>

- UNESCO Institute for Statistics. (2020b). Inbound internationally mobile students by continent of origin. Retrieved from <https://data.uis.unesco.org/>
- UNHCR (2018) Statistic, accessible at: <http://popstats.unhcr.org/en/demographics>
- UNHCR (2019). Population statistics database; accessible at: <http://popstats.unhcr.org/>
- UNHCR Operational Portal Greece. (2020). Aegean Islands. Weekly Snapshot-6-12 April. <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/75410>
- UNHCR. (2009) Operational Information; Monthly Summary Report, Statistical Overview of Returned Afghan Refugees from Pakistan, Iran and Neighboring Countries, IDPs Caseload and Movements and Reintegration Activities, 02 Mar 2002 – 31 January 2009, Operational Information Unit Branch Office Kabul.
- UNHCR (2020) Population Data Portal: Available at: <https://popstats.unhcr.org/en/overview>
- UNHCR (2020b) Global Trends 2019; available at: <https://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/5ee200e37/unhcr-global-trends-2019.html>
- UNSTAT. (2017). UNSTAT. Retrieved from <https://unstats.un.org/unsd/demographic-social/Standards-and-Methods/files/Handbooks/international-migration/2017-draft-E.pdf>
- Wen, W., & Hu, D. (2019). The Emergence of a Regional Education Hub: Rationales of International Students' Choice of China as the Study Destination. *Journal of Studies in International Education*, 23(3), 303–325. <https://doi.org/10.1177/1028315318797154>
- WENR. (2019). How Germany became an international study destination of global scale. Retrieved from <https://wenr.wes.org/2019/10/how-germany-became-an-international-study-destination-of-global-scale>
- Who Desires to Migrate from MENA? (2019, December 17). Retrieved from <https://www.arabbarometer.org/2019/12/who-desires-to-migrate-from-mena/>
- World Bank. (2018). *Moving for Prosperity: Global Migration and Labour Market*. World Bank Group.
- World Bank. (2019). *Migration and Remittances*. world bank group.
- World Bank. (2020). *Remittances Inflow April 2020*. world bank.
- World Bank. (2020b). *Migration and Remittances Data*. Retrieved from World Bank: <https://www.worldbank.org/en/topic/migrationremittancesdiasporaissues/brief/migration-remittances-data>
- Yang, Z., & De Wit, H. (2019). International Students in China: Facts, Paths, and Challenges. *International Higher Education*, (97), 18–20. <https://doi.org/10.6017/ihe.2019.97.10945>

پیوست ها

I r a n M i g r a t i o n O u t l o o k 2 0 2 0

پیوست شماره ۱ مفاهیم و تعاریف پایه مهاجرت

1- Assimilation	۱- تطابق پذیری
<p>تطبیق یک نژاد یا گروه اجتماعی - معمولا اقلیت - با نژاد یا گروه اجتماعی دیگر. تطابق پذیری می تواند شامل جنبه های زبانی، رسوم، ارزش ها، عادات و حتی علائق اساسی زندگی باشد. اگر چه رسوم فرهنگی و سنتی یک گروه کاملا کنار گذاشته نمی شود، به طور کلی تطابق پذیری، یک گروه را به سمتی سوق می دهد که از نظر اجتماعی از اعضای دیگر اجتماع غیر قابل تشخیص باشند. یکسان شدن حد غایی فرهنگ پذیری است.</p>	
2- Assisted Voluntary Return	۲- بازگشت داوطلبانه حمایت شده
<p>کمک اجرایی و یا اداری، لجیستیک، مالی و ادغام مجدد پناهیجویانی که درخواست پناهندگی آن ها رد شده، قربانیان قاچاق انسان، مهاجرین آواره، شهروندان متخصص و مهاجرین دیگر که قادر و یا مایل به ماندن در کشور میزبان نیستند و راغب هستند به طور داوطلبانه به کشور مبدا بازگردند.</p>	
3- Asylum seeker	۳- پناهجو
<p>فردی که به دنبال رهایی از آزار و اذیت و یا آسیب جدی، در کشوری به غیر از کشور خویش به سر می برد و در انتظار نتیجه تصمیم گیری درخواست پناهندگی خویش بر اساس ابزارهای ملی و بین المللی است. در صورت دریافت نتیجه منفی، شخص باید همانند شرایط اتباع بیگانه غیر مجاز یا غیر قانونی کشور را ترک کند و یا ممکن است اخراج شود، مگر اینکه اجازه اقامت بر مبنای بشردوستانه و یا طرق دیگر دریافت کند.</p>	
5- Forced migration	۵- مهاجرت اجباری
<p>پویایی جمعیتی که در آن عنصر اجبار، شامل تهدیدات جانی و معیشتی ممکن است از عوامل طبیعی و یا انسانی ناشی شده باشد (بعنوان مثال: حرکت پناهندگان و آوارگان به صورت داخلی (داخل یک کشور) همین طور آوارگان ناشی شده از بلایای طبیعی، فجایع شیمیایی یا اتمی، قحطی یا پروژه های توسعه ای).</p>	
6- Internally Displaced Person (IDP)	۶- آوارگان داخلی
<p>افراد یا گروهی از افراد که مجبور به فرار یا ترک خانه ها یا مکان های اقامت همیشگی شان شده اند؛ این جابه جایی می تواند به منظور اجتناب از تأثیرات درگیری های مسلحانه، شرایط خشونت تعمیم یافته، نقض حقوق انسانی یا فجایع طبیعی یا انسانی؛ باشد. این اشخاص از مرزهای به رسمیت شناخته شده بین المللی کشور عبور نمی نمایند (اصول راهنمای جابه جایی های داخلی/ E/CN.4/1998/53/Add.2.UN Doc). به موضوع پناهندگان بالفعل، آوارگان، آوارگان خارجی و افراد فاقد موطن نیز مراجعه نمایید.</p>	
7- Irregular migration	۷- مهاجرت نامتعارف
<p>جابه جایی که خارج از هنجارهای قانونی کشورهای مبدا، گذار و مقصد انجام پذیرد. تعریفی شفاف و پذیرفته شده در ابعاد جهانی برای مهاجرت نامتعارف وجود ندارد. از منظر کشورهای مقصد این موضوع می تواند به صورت ورود، ماندن یا کار کردن در یک کشور بدون داشتن مجوزهای لازم یا مدارک مورد نیاز مطابق با قوانین مهاجرتی باشد. از منظر کشور فرستنده، نامتعارف بودن می تواند در قالب عبور شخص از مرز بین المللی بدون گذرنامه یا مدارک مسافرتی معتبر یا رعایت ملزومات اداری کافی برای ترک از کشور باشد. با این حال در فضای بین المللی تمایل چندانی به استفاده از واژه «مهاجرت غیرقانونی» به خصوص برای موارد قاچاق مهاجرین و قاچاق انسان وجود ندارد.</p>	

8- Migrant	۸- مهاجر
<p>در سطح بین‌المللی، هیچ تعریف جهانی پذیرفته شده‌ای برای «مهاجر» وجود ندارد. استنباط عمومی که از واژه مهاجر وجود دارد این است که این واژه معمولاً برای پوشش دادن تمامی مواردی که در آن تصمیم به مهاجرت آزادانه توسط فرد بنا به دلایل «رفاه فردی» و بدون وجود عنصر و یا عناصر الزام آور خارجی صورت می‌پذیرد، اطلاق می‌گردد. بنابراین به افراد و یا اعضای خانواده‌ای گفته می‌شود که به کشور یا منطقه‌ای دیگر به منظور بهبود شرایط اقتصادی یا اجتماعی‌شان و چشم اندازهایی بهتر برای خود یا خانواده‌اشان جابه‌جا می‌شوند. سازمان ملل، مهاجر را بعنوان فردی که در یک کشور خارجی به مدت بیش از یک سال اقامت کرده است، صرف نظر از دلایل مهاجرت، داوطلبانه یا غیر داوطلبانه بودن، نحوه مهاجرت، متعارف و یا نامتعارف بودن مهاجرت کرده‌اند، تعریف می‌کند. با توجه به چنین تعریفی، افرادی که در محدوده زمانی کوتاه‌تری به‌عنوان جهانگرد یا بازرگان مسافرت می‌کنند، مهاجر در نظر گرفته نمی‌شوند. با این وجود، استفاده رایج شامل نوع مشخصی از مهاجران کوتاه‌مدت می‌شود، از جمله کشاورزان فصلی/ کارگران فصلی که برای مدت کوتاهی به منظور کاشت یا برداشت محصولات مزرعه سفر می‌کنند.</p>	
9- Economic migrant	۹- مهاجر اقتصادی
<p>فردی که محل سکونت دائم خود را به منظور سکونت گزیدن در خارج از کشور خود با هدف بهبود کیفیت زندگی ترک نماید، را مهاجر اقتصادی می‌گویند. این واژه در برخی موارد برای تمییز دادن پناهندگانی که در حال فرار از آزار و اذیت هستند بکار برده می‌شود، و هم‌چنین به طور مشابهی برای اشاره به افرادی که تلاش می‌کنند بدون مجوز قانونی به یک کشور وارد شوند و یا با استفاده از روش پناهنجویی بدون دلیل موجه وارد کشور مقصد شوند نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد. این اصطلاح را می‌توان به افرادی که کشورشان را به منظور اشتغال ترک می‌نمایند نیز اطلاق نمود.</p>	
10- Documented migrant	۱۰- مهاجر دارای مدارک قانونی
<p>مهاجری که به‌صورت قانونی به کشوری وارد شده و در آن کشور مطابق با معیارهای قانونی پذیرش، باقی می‌ماند.</p>	
11- Irregular migrant	۱۱- مهاجر نامتعارف
<p>فردی است که به خاطر ورود غیرقانونی، نقض شرط ورود، پایان یافتن مهلت ویزا، فقدان وضعیت قانونی در کشور گذار یا میزبان، مهاجر نامتعارف نامیده می‌شود. این تعریف هم‌چنین در بردارنده افرادی است که به‌صورت قانونی وارد کشور میزبان یا گذار شده اما بیش از مدت مجاز در آنجا اقامت کرده یا متعاقباً به‌صورت غیرقانونی مشغول به کار شده باشند (هم‌چنین مهاجر پنهان/ بدون روادید یا مهاجر در وضعیت نامتعارف نامیده می‌شوند). واژه «نامتعارف» به «غیرقانونی» ترجیح داده می‌شود زیرا واژه غیرقانونی به طور ضمنی حامل مفهوم جرم بوده و به نظر می‌رسد که به نحوی انسانیت مهاجران را خدشه دار می‌نماید.</p>	
12- Migration management	۱۲- مدیریت مهاجرت
<p>اصطلاح مدیریت مهاجرت دربرگیرنده‌ی طیف گسترده‌ای از فعالیت‌های دولتی در چارچوب نظام‌های ملی در ارتباط با مدیریت منظم و انسانی مهاجرت فرامرزی، بالاخص مدیریت ورود و حضور اتباع خارجی در داخل مرزهای کشور و حمایت از پناهندگان و سایر افراد نیازمند به حمایت می‌باشد. در حقیقت این اصطلاح به رویکردهای برنامه‌ریزی شده به منظور توسعه ظرفیت‌های سیاسی، قانونی و اجرایی مرتبط به مسائل بنیادین مهاجرتی اشاره دارد.</p>	
13- Non - Refoulement	۱۳- اصل عدم بازگرداندن اجباری
<p>حقی برای افرادی است که وضعیت پناهندگی را دریافت کرده‌اند. طبق این اصل، دولت‌ها نمی‌توانند فرد پناهنده را به کشور یا محلی که جان او در معرض خطر است به‌اجبار بازگردانند.</p>	

14- Refugee	۱۴- پناهنده
<p>شخصی که به دلیل ترسی مستدل از دستگیری به دلایل نژادی، مذهبی، ملیتی، عضویت در گروه‌های اجتماعی خاص و یا عقاید سیاسی، خارج از کشور متبوع خود زندگی می‌کند و قادر و یا راغب به بازگشت و پذیرش حمایت کشور خود نمی‌باشد. (بند ۱ (2) (A)، کنوانسیون در ارتباط با وضعیت پناهندگان، بند ۱ (2) (A)، ۱۹۵۱ اصلاح شده توسط پروتکل الحاقی (۱۹۶۷). علاوه بر تعریف پناهنده در کنوانسیون پناهنده در سال ۱۹۵۱، بند ۱ (۲) ۱۹۶۹ کنوانسیون سازمان وحدت آفریقا (OAU) که بنا به تعریف این معاهده پناهنده کسی است که بنا به دلایل تجاوز خارجی، اشغال، سلطه خارجی و یا وقایعی که بطور جدی نظم عمومی بخشی و یا تمام کشور مبدا و متبوعش مورد اخلال واقع شده و مجبور به ترک کشور می‌باشد. هم‌چنین اعلامیه کارتاجنا اعلام می‌دارد "لفظ پناهنده بیان‌کننده وضعیت افرادی است که جان، امنیت و یا آزادی ایشان بطور گسترده توسط خشونت، مخاصمات داخلی، تجاوز خارجی، نقض گسترده حقوق بشر و یا هرگونه شرایط دیگر که بطور جدی نظم عمومی را مختل نموده است، مورد تهدید واقع شده و اقدام به خروج از کشور می‌نمایند."</p>	
15- Resettlement	۱۵- اسکان مجدد
<p>این اصطلاح به جابه‌جایی و ادغام مجدد افراد (پناهندگان، مهاجران داخلی و غیره) به مناطق جغرافیایی دیگر، معمولاً کشوری ثالث، اطلاق می‌گردد. در مفهوم پناهندگی، این واژه مبین انتقال پناهندگان از کشوری که در آن افراد درخواست پناهندگی خود را تسلیم کرده‌اند به کشوری که با پذیرش این افراد موافقت شده است، می‌باشد. معمولاً به پناهجویان، وضعیت پناهندگی و یا اقسام دیگر اقامت بلندمدت اهدا می‌گردد که در بسیاری از موارد این موضوع می‌تواند به اعطای تابعیت نیز بینجامد.</p>	
16- Smuggling	۱۶- قاچاق مهاجر
<p>قاچاق مهاجر عبارت است از "کمک به ورود غیر قانونی افراد به کشوری که تابعیت و یا اقامت دائم آنجا را ندارند به منظور تحصیل منافع مالی و یا غیر مالی بطور مستقیم و یا غیر مستقیم" (بند 3(A)، پروتکل سازمان ملل متحد بر علیه قاچاق مهاجر از طرق زمینی، دریایی و هوایی، مکمل کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه جرایم سازمان یافته فراملی، ۲۰۰۰). قاچاق مهاجر، بر خلاف قاچاق انسان، در برگیرنده عنصر بهره‌کشی، اجبار، و یا نقض حقوق بشر نمی‌باشد.</p>	

پیوست شماره ۲ وضعیت اقامت ایرانیان در اتحادیه اروپا

جدول ۸۴- توزیع اقامت ایرانیان در ده کشور اول اتحادیه اروپا بر اساس دلایل اقامت مجاز در سال ۲۰۱۸

سایر		پناهندگی و حمایتی مضاعف		تحصیلی		خانوادگی		کاری	
۱۱/۲۱۲	آلمان	۳۷۲۲۵	آلمان	۶/۷۵۲	آلمان	۱۳/۶۲۵	آلمان	۴/۹۰۳	آلمان
۴/۳۳۵	فرانسه	۵۸۹۷	انگلستان	۳/۲۴۲	ایتالیا	۸/۳۶۷	انگلستان	۳/۷۲۷	ایتالیا
۳/۵۹۵	هلند	۵۱۵۰	سوئد	۲/۶۰۰	انگلستان	۵/۶۸۳	سوئد	۲/۰۴۶	انگلستان
۳/۱۰۵	اسپانیا	۲۰۱۸	فرانسه	۲/۳۷۵	مجارستان	۳/۷۰۵	ایتالیا	۱/۵۶۰	سوئد
۲/۷۹۲	اتریش	۱۸۶۳	هلند	۱/۳۱۳	فرانسه	۲/۰۵۳	فرانسه	۱/۴۸۱	هلند
۱/۹۸۶	نروژ	۱۵۸۴	بلژیک	۱/۳۰۸	اتریش	۱/۷۰۱	هلند	۸۱۱	فرانسه
۱/۵۱۳	قبرس	۱۳۸۲	سوئیس	۱/۱۲۲	سوئد	۱/۲۸۲	بلژیک	۶۲۵	اسلواکی
۱/۱۷۴	سوئد	۱۳۰۳	ایتالیا	۷۲۸	سوئیس	۱/۱۴۸	اسپانیا	۴۳۸	فنلاند
۱/۱۷۱	سوئیس	۱۰۸۰	نروژ	۵۰۰	اسپانیا	۹۲۶	اتریش	۳۹۲	اسپانیا
۱/۰۴۱	مجارستان	۵۰۰	اسپانیا	۴۰۲	هلند	۸۳۲	یونان	۳۳۶	اتریش

منبع: (EUROSTAT, 2020)

جدول ۸۵- توزیع اقامت ایرانیان در ده کشور اول اتحادیه اروپا بر اساس طول مدت اقامت در سال ۲۰۱۸

۱۲ ماه و بیشتر		۶ تا ۱۱ ماه		۳ تا ۵ ماه	
۶۸/۵۰۵	آلمان	۴/۷۳۳	آلمان	۴۷۹	آلمان
۱۸/۸۰۹	انگلستان	۲/۱۷۵	اتریش	۲۲۵	سوئد
۱۴/۰۸۹	سوئد	۱/۰۶۴	سوئیس	۱۷۳	انگلستان
۱۲/۱۲۰	ایتالیا	۸۲۰	مجارستان	۸۳	بلژیک
۱۰/۳۰۸	فرانسه	۳۷۵	سوئد	۵۷	سوئیس
۸/۸۸۸	هلند	۳۰۰	انگلستان	۳۱	اسپانیا
۵/۳۷۵	اسپانیا	۲۷۵	ایتالیا	۲۶	مجارستان
۴/۲۰۶	بلژیک	۲۳۹	اسپانیا	۲۲	ایتالیا
۴/۰۲۹	نروژ	۲۰۸	فرانسه	۱۹	لهستان
۳/۲۰۸	مجارستان	۱۹۸	اسلواکی	۱۸	اتریش

منبع: (EUROSTAT, 2020)

جدول ۸۶- نسبت ایرانیان دارای اقامت تحصیلی به کل مهاجران تحصیلی در ده کشور اول اتحادیه اروپا در سال ۲۰۱۸

نام کشور	کل مهاجران تحصیلی	مهاجران ایرانی	درصد
آلمان	۱۹۰/۰۱۸	۶/۷۵۲	۳/۶
ایتالیا	۴۴/۷۲۱	۳/۲۴۲	۷/۲
انگلستان	۴۶۷/۹۷۷	۲/۶۰۰	۰/۶
مجارستان	۲۰/۸۹۷	۲/۳۷۵	۱۱/۴
فرانسه	۱۷۲/۹۹۰	۱/۳۱۳	۰/۸
اتریش	۱۸/۸۰۰	۱/۳۰۸	۷/۰
سوئد	۱۷/۹۹۳	۱/۱۲۲	۶/۲
سوئیس	۲۴/۷۲۰	۷۲۸	۲/۹
اسپانیا	۵۵/۹۷۹	۵۰۰	۰/۹
هلند	۲۸/۳۹۸	۴۰۲	۱/۴
اتحادیه اروپا	۱/۲۳۰/۹۷۵	۲۱/۴۳۰	۱/۷

منبع: (EUROSTAT, 2020)

پیوست شماره ۳ جمعیت دانشجویان ایرانی در کشورهای مختلف

جدول ۸۷- تعداد دانشجویان ایرانی در مقاصد اصلی دانشجویان (۲۰۰۳ تا ۲۰۱۸)

بین‌المللی ایرانی

نام کشور	۲۰۰۳	۲۰۰۴	۲۰۰۵	۲۰۰۶	۲۰۰۷	۲۰۰۸	۲۰۰۹	۲۰۱۰	۲۰۱۱	۲۰۱۲	۲۰۱۳	۲۰۱۴	۲۰۱۵	۲۰۱۶	۲۰۱۷	۲۰۱۸
آمریکا	۲۲۵۸	۲۳۲۱	۲۳۵۱	۲۵۰۶	۲۸۵۷	۳۰۶۳	۳۴۷۵	۴۶۸۹	۵۵۱۹	۶۷۶۳	۱۰۱۹۴	۱۱۳۳۸	۱۲۲۶۹	۱۲۶۴۵	۱۳۷۸۳	۱۲۱۴۲
ترکیه	۵۵۴	۶۱۵	۶۸۲	۷۹۶	۵۸۹	۹۰۶	۹۷۵	۱۰۸۷	۱۳۰۵	۱۴۸۸	۴۳۸	۴۲۴۳	۵۳۰۲	۵۶۶۱	۶۰۹۹	...
آلمان	۳۱۳۵	۲۴۹۳	۳۷۹۱	۴۲۴۸	۴۸۴۶	...
ایتالیا	۵۹۳	۶۹۴	۷۸۰	۹۶۵	۱۱۳۶	۱۲۸۹	۱۵۷۷	۱۶۷۸	۲۴۵۲	۲۹۷۵	۳۶۳۷	۳۸۶۶	۳۴۹۵	۳۹۳۵	۴۲۶۵	...
کانادا	۹۶۰	۱۴۶۱	۱۹۳۵	۱۷۱۶	۲۰۸۶	۲۰۴۷	۲۳۶۴	۲۹۵۸	۲۸۰۵	۳۵۳۷	۴۲۵۴	۴۰۶۸	۳۵۲۵	۳۷۳۵	۳۸۸۴	...
استرالیا	۶۲۷	۷۲۷	۹۶۹	۱۲۳۶	۱۵۲۳	۱۸۷۲	۲۳۸۶	۲۶۳۴	۲۸۳۴	۲۸۱۷	۲۷۸۱	۲۶۴۸	۲۵۰۷	۲۵۴۹	۲۵۰۹	۲۴۳۸
اتریش	۴۷۷	۵۱۴	...	۵۰۹	۵۳۷	۶۰۹	۶۶۳	۷۲۸	۷۹۳	۷۵۳	۹۹۱	۱۰۲۱	۱۱۴۷	۱۲۳۲	۱۴۶۶	...
هند	۳۳۶	۴۷۲	۱۰۳۸	۱۲۵۸	۲۵۸۹	۲۱۳۱	۲۱۰۹	۱۳۲۸	۱۵۴۴	۱۴۵۹	۱۴۵۹	۱۵۵۸
فرانسه	۱۴۰۸	۱۴۴۱	۱۴۹۱	۱۶۰۷	۱۶۹۰	۱۷۲۸	۱۷۷۲	۱۸۱۰	۱۹۱۳	۱۹۱۳	۱۷۵۵	۱۶۵۳	۱۵۰۴	۱۴۱۵	۱۴۲۴	...
مجارستان	۲۰۹	۲۹۹	۳۸۲	۴۰۴	۴۹۶	۵۷۹	۶۶۶	۸۲۴	۹۰۱	۹۴۷	۱۰۲۵	۹۸۸	۸۱۶	۱۱۱۶	۱۴۱۷	...
بریتانیا	۸۶۰	۱۴۳۶	۱۷۵۲	۲۰۱۶	۲۴۵۴	۲۴۰۰	۲۸۴۹	۳۱۶۳	۳۴۶۳	۳۳۷۲	۲۶۵۰	۲۹۸۲	۱۸۴۲	۱۵۲۲	۱۴۱۱	...
مالزی	۳۷۴	۵۵۰	...	۱۰۱۲	۲۴۴۲	۳۴۷۵	۶۵۸۸	۷۳۹۷	۹۳۱۱	۸۱۷۰	...	۳۹۵۳	۴۱۹۵	۳۴۵۵	۱۳۱۳	۳۱۰۹
امارات متحده عربی	۳۰۴۶	۳۲۰۴	۳۱۶۷	۲۶۶۳	۲۳۸۳	۲۲۹۷

منبع: (UNESCO Institute for Statistics, 2020) (IIE, 2020) (Austrade-MIP, 2019)

پیوست شماره ۴

رتبه کشورهای منتخب در شاخص‌های HDI و GTCI

جدول ۸۸- رتبه برخی از کشورهای منتخب در شاخص توسعه منابع انسانی و رقابت پذیری برای استعدادها در سال ۲۰۱۹

رتبه شاخص توسعه انسانی (HDI)	رتبه شاخص رقابت‌پذیری برای استعدادها (GTCI)	
۳	۱۲	استرالیا
۵	۱۴	آلمان
۹	۲	سنگاپور
۱۲	۱۵	کانادا
۱۳	۳	آمریکا
۱۴	۹	انگلیس
۲۲	۳۰	کره جنوبی
۲۴	۲۱	فرانسه
۲۷	۳۸	ایتالیا
۳۹	۳۹	عربستان
۴۸	۴۹	روسیه
۵۶	۲۷	مالزی
۶۰	۹۷	ایران
۶۳	۷۴	ترکیه
۸۶	۴۵	چین
۸۱	۴۳	آذربایجان
۱۱۲	۵۸	فیلیپین
۱۴۸	۱۰۸	پاکستان
۱۵۴	۹۹	نیجریه

منابع: (HDI, 2019) (GTCI, 2019)

پیوست شماره ۵

آمار اتباع خارجی در ایران به تفکیک استان

جدول ۸۹- تعداد اتباع افغانستانی به تفکیک جنسیت در سال ۱۳۹۵

نام استان	تعداد اتباع افغانستانی مرد	اتباع افغانستانی مرد (درصد)	تعداد اتباع افغانستانی زن	اتباع افغانستانی زن (درصد)
اردبیل	۱۵	۴۲/۹	۲۰	۵۷/۱
اصفهان	۹۴۷۷۳	۵۱/۸	۸۸۳۵۱	۴۸/۲
البرز	۴۵۵۴۸	۵۴/۰	۳۸۷۷۳	۴۶/۰
ایلام	۱۲	۴۱/۴	۱۷	۵۸/۶
آذربایجان شرقی	۷۶	۵۴/۷	۶۳	۴۵/۳
آذربایجان غربی	۵۲	۴۸/۶	۵۵	۵۱/۴
بوشهر	۱۹۳۸۶	۶۵/۳	۱۰۳۰۵	۳۴/۷
تهران	۲۷۴۷۸۰	۵۳/۳	۲۴۰۷۸۷	۴۶/۷
۴ محال و بختیاری	۶۰	۶۵/۹	۳۱	۳۴/۱
خراسان جنوبی	۲۶۱۹	۵۱/۹	۲۴۲۶	۴۸/۱
خراسان رضوی	۱۱۱۳۹۶	۵۰/۸	۱۰۸۰۴۶	۴۹/۲
خراسان شمالی	۵۵	۵۹/۱	۳۸	۴۰/۹
خوزستان	۳۶۷۱	۵۸/۴	۲۶۱۹	۴۱/۶
زنجان	۲۳	۵۷/۵	۱۷	۴۲/۵
سمنان	۱۸۵۳۵	۵۲/۳	۱۶۸۷۴	۴۷/۷
سیستان و بلوچستان	۱۴۱۶۳	۵۲/۸	۱۲۶۸۳	۴۷/۲
فارس	۶۱۱۹۸	۵۶/۰	۴۸۰۴۹	۴۴/۰
قزوین	۹۵۹۲	۵۲/۱	۸۸۰۹	۴۷/۹
قم	۴۸۷۵۹	۵۰/۶	۴۷۶۰۸	۴۹/۴
کردستان	۱۳	۷۲/۷	۵	۲۷/۸
کرمان	۶۹۹۰۶	۵۵/۷	۵۵۵۰۵	۴۴/۳
کرمانشاه	۲۶	۵۵/۳	۲۱	۴۴/۷
کهگیلویه و بویراحمد	۸۹۶	۵۹/۶	۶۰۷	۴۰/۴
گلستان	۹۶۰۲	۵۲/۵	۸۶۷۱	۴۷/۵
گیلان	۲۱۸	۷۰/۶	۹۱	۲۹/۴
لرستان	۶۳	۶۳/۶	۳۶	۳۶/۴
مازندران	۱۸۱۸	۶۹/۳	۸۰۵	۳۰/۷
مرکزی	۱۵۲۹۰	۵۲/۳	۱۳۹۶۷	۴۷/۷
هرمزگان	۱۴۳۰۱	۵۹/۱	۹۸۹۴	۴۰/۹
همدان	۱۳۵	۶۲/۲	۸۲	۳۷/۸
یزد	۲۸۲۸۶	۵۴/۷	۲۳۴۵۷	۴۵/۳
جمع	۸۴۵۲۶۷	۵۳/۴	۷۳۸۷۱۲	۴۶/۶

(منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵)

جدول ۹۰- تعداد اتباع عراقی به تفکیک جنسیت در سال ۱۳۹۵

نام استان	تعداد اتباع عراقی مرد	اتباع عراقی مرد (درصد)	تعداد اتباع عراقی زن	اتباع عراقی زن (درصد)
اردبیل	۷	۵۰/۰	۷	۵۰/۰
اصفهان	۱۳۲۴	۵۹/۹	۸۸۷	۴۰/۱
البرز	۱۲۵	۵۹/۵	۸۵	۴۰/۵
ایلام	۱۰۲۰	۶۰/۲	۶۷۴	۳۹/۸
آذربایجان شرقی	۲۷	۷۷/۱	۸	۲۲/۹
آذربایجان غربی	۳۴۵	۴۹/۱	۳۵۷	۵۰/۹
بوشهر	۸۲	۵۷/۳	۶۱	۴۲/۷
تهران	۲۸۹۲	۵۸/۲	۲۰۷۳	۴۱/۸
چهارمحال و بختیاری	۴	۶۶/۷	۲	۳۳/۳
خراسان جنوبی	۹	۵۶/۳	۷	۴۳/۷
خراسان رضوی	۳۷۵۰	۵۸/۶	۲۶۵۰	۴۱/۴
خراسان شمالی	۱۶	۶۴/۰	۹	۳۶/۰
خوزستان	۲۶۸۰	۵۳/۹	۲۲۹۲	۴۶/۱
زنجان	۹	۵۲/۹	۸	۴۷/۱
سمنان	۴۸	۶۷/۶	۲۳	۳۲/۴
سیستان و بلوچستان	۷	۵۰/۰	۷	۵۰/۰
فارس	۳۳۷	۵۹/۹	۲۲۶	۴۰/۱
قزوین	۷۰	۶۲/۵	۴۲	۳۷/۵
قم	۴۷۱۹	۵۶/۴	۳۶۴۶	۴۳/۶
کردستان	۲۰۸	۴۹/۱	۲۱۶	۵۰/۹
کرمان	۳۹	۵۱/۳	۳۷	۴۸/۷
کرمانشاه	۴۳۵	۵۲/۴	۳۹۵	۴۷/۶
کهگیلویه و بویراحمد	۲	۵۰/۰	۲	۵۰/۰
گلستان	۳۲	۵۹/۳	۲۲	۴۰/۷
گیلان	۳۱	۷۳/۸	۱۱	۲۶/۲
لرستان	۱۳۴	۵۹/۳	۹۲	۴۰/۷
مازندران	۳۳	۵۸/۹	۲۳	۴۱/۱
مرکزی	۱۸۵	۶۴/۰	۱۰۴	۳۶/۰
هرمزگان	۵۹	۶۰/۸	۳۸	۳۹/۳
همدان	۹۳	۴۹/۷	۹۴	۵۰/۳
یزد	۱۰۰۳	۵۸/۶	۷۰۹	۴۱/۴
جمع	۱۹۷۲۵	۵۷/۱	۱۴۸۰۷	۴۲/۹

(منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵)

جدول ۹۱- تعداد اتباع افغانستانی به تفکیک گروه‌های سنی در سال ۱۳۹۵

نام استان	گروه سنی ۰-۱۴		گروه سنی ۱۵-۲۹		گروه سنی ۳۰-۴۴		گروه سنی ۴۵-۵۹		گروه سنی ۶۰-۷۴		گروه سنی ۷۵ به بالا	
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
اردبیل	۱۲	۳۴/۳	۶	۱۷/۱	۸	۲۲/۹	۶	۱۷/۱	۲	۵/۷	۱	۲/۹
اصفهان	۷۰۰۹۴	۳۸/۳	۵۷۴۲۸	۳۱/۴	۳۳۱۷۵	۱۸/۱	۱۵۸۹۴	۸/۷	۵۲۶۲	۲/۹	۱۲۷۱	۰/۷
البرز	۲۹۳۸۶	۳۴/۹	۲۷۷۳۶	۳۲/۹	۱۶۸۶۷	۲۰/۰	۷۵۲۵	۸/۹	۲۳۱۲	۲/۷	۴۹۵	۰/۶
ایلام	۷	۲۴/۱	۸	۲۷/۶	۹	۳۱/۰	۴	۱۳/۸	۱	۳/۴	۰	۰/۰
آذربایجان شرقی	۴۰	۲۸/۸	۳۱	۲۲/۳	۳۹	۲۸/۱	۱۷	۱۲/۲	۹	۶/۵	۳	۲/۲
آذربایجان غربی	۳۱	۲۹/۰	۳۰	۲۸/۰	۲۰	۱۸/۷	۱۸	۱۶/۸	۵	۴/۷	۳	۲/۸
بوشهر	۱۰۰۲۳	۳۳/۸	۱۲۴۸۲	۴۲/۰	۵۱۷۱	۱۷/۴	۱۵۴۵	۵/۲	۳۹۳	۱/۳	۷۷	۰/۳
تهران	۱۶۸۸۸۴	۳۲/۸	۱۷۰۶۷۱	۳۳/۱	۱۰۵۷۲۰	۲۰/۵	۵۰۱۹۳	۹/۷	۱۶۷۱۰	۳/۲	۳۳۸۹	۰/۷
چهارمحال و بختیاری	۳۲	۳۵/۲	۳۴	۳۷/۴	۱۴	۱۵/۴	۹	۹/۹	۲	۲/۲	۰	۰/۰
خراسان جنوبی	۲۱۵۸	۴۲/۸	۱۵۳۳	۳۰/۴	۷۹۷	۱۵/۸	۳۷۱	۷/۴	۱۳۷	۲/۷	۴۹	۱/۰
خراسان رضوی	۶۹۴۸۰	۳۱/۷	۶۹۳۶۱	۳۱/۶	۴۳۱۶۴	۱۹/۷	۲۴۹۸۳	۱۱/۴	۹۹۶۹	۴/۵	۲۴۸۵	۱/۱
خراسان شمالی	۳۵	۳۷/۶	۲۹	۳۱/۲	۱۵	۱۶/۱	۱۰	۱۰/۸	۴	۴/۳	۰	۰/۰
خوزستان	۲۰۴۱	۳۲/۴	۲۴۰۶	۳۸/۳	۱۰۹۱	۱۷/۳	۵۹۱	۹/۴	۱۳۳	۲/۱	۲۸	۰/۴
زنجان	۱۶	۴۰/۰	۷	۱۷/۵	۱۰	۲۵/۰	۵	۱۲/۵	۱	۲/۵	۱	۲/۵
سمنان	۱۱۰۶۲	۳۱/۲	۱۱۲۷۲	۳۱/۸	۶۹۷۹	۱۹/۷	۴۱۴۲	۱۱/۷	۱۴۶۲	۴/۱	۴۹۲	۱/۴
سیستان و بلوچستان	۱۰۲۰۴	۳۸/۰	۸۵۴۲	۳۱/۸	۴۷۰۲	۱۷/۵	۲۳۱۰	۸/۶	۹۳۹	۳/۵	۱۴۹	۰/۶
فارس	۴۱۶۶۰	۳۸/۱	۳۵۱۳۲	۳۲/۲	۱۹۳۵۴	۱۷/۷	۹۶۱۴	۸/۸	۲۸۲۵	۲/۶	۶۶۲	۰/۶
قزوین	۷۰۲۵	۳۸/۲	۵۷۳۷	۳۱/۲	۳۲۰۹	۱۷/۴	۱۶۶۷	۹/۱	۶۱۰	۳/۳	۱۵۳	۰/۸
قم	۳۱۷۱۵	۳۲/۹	۲۹۷۴۴	۳۰/۹	۱۹۵۴۰	۲۰/۳	۱۰۵۷۷	۱۱/۰	۳۸۷۷	۴/۰	۹۱۴	۰/۹
کردستان	۶	۳۳/۳	۹	۵۰/۰	۱	۵/۶	۲	۱۱/۱	۰	۰/۰	۰	۰/۰
کرمان	۴۸۳۷۰	۳۸/۶	۴۰۳۵۶	۳۲/۲	۲۲۰۱۴	۱۷/۶	۱۰۱۷۶	۸/۱	۳۵۹۳	۲/۹	۹۰۲	۰/۷
کرمانشاه	۱۲	۲۵/۵	۱۶	۳۴/۰	۹	۱۹/۱	۶	۱۲/۸	۲	۴/۳	۲	۴/۳
کهگیلویه و بویر احمد	۴۹۳	۳۲/۸	۵۴۲	۳۶/۱	۳۰۱	۲۰/۰	۱۲۲	۸/۱	۴۰	۲/۷	۵	۰/۳
گلستان	۶۳۳۷	۳۴/۷	۶۰۲۰	۳۲/۹	۳۱۲۹	۱۷/۱	۱۸۰۴	۹/۹	۷۷۰	۴/۲	۲۱۳	۱/۲
گیلان	۸۳	۲۶/۹	۱۱۰	۳۵/۶	۳۹	۱۲/۶	۶۲	۲۰/۱	۱۴	۴/۵	۱	۰/۳
لرستان	۲۹	۲۹/۳	۳۵	۳۵/۴	۱۲	۱۲/۱	۱۸	۱۸/۲	۵	۵/۱	۰	۰/۰
مازندران	۸۳۷	۳۱/۹	۸۷۹	۳۳/۵	۵۷۳	۲۱/۸	۲۸۶	۱۰/۹	۴۲	۱/۶	۶	۰/۲
مرکزی	۱۰۲۸۳	۳۵/۱	۹۳۵۱	۳۲/۰	۵۳۵۴	۱۸/۳	۳۰۰۹	۱۰/۳	۱۰۲۰	۳/۵	۲۴۰	۰/۸
هرمزگان	۹۵۳۵	۳۹/۴	۸۲۸۵	۳۴/۲	۴۳۱۵	۱۷/۸	۱۵۷۱	۶/۵	۴۰۸	۱/۷	۸۱	۰/۳
همدان	۶۴	۲۹/۵	۷۱	۳۲/۷	۴۶	۲۱/۲	۲۶	۱۲/۰	۷	۳/۲	۳	۱/۴
یزد	۲۰۵۱۶	۳۹/۶	۱۷۲۹۳	۳۳/۴	۸۸۵۲	۱۷/۱	۳۸۱۴	۷/۴	۱۰۵۶	۲/۰	۲۱۲	۰/۴
جمع	۵۵۰۴۷۰	۳۴/۸	۵۱۵۱۵۶	۳۲/۵	۳۰۴۵۲۹	۱۹/۲	۱۵۰۳۷۷	۹/۵	۵۱۶۱۰	۳/۳	۱۱۸۳۷	۰/۷

(منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵)

جدول ۹۲- تعداد اتباع عراقی به تفکیک گروه‌های سنی در سال ۱۳۹۵

نام استان	گروه سنی ۰-۱۴		گروه سنی ۱۵-۲۹		گروه سنی ۳۰-۴۴		گروه سنی ۴۵-۵۹		گروه سنی ۶۰-۷۴		گروه سنی ۷۵ به بالا	
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
اردبیل	۱	۷/۱	۳	۲۱/۴	۲	۱۴/۳	۳	۲۱/۴	۳	۲۱/۴	۲	۱۴/۳
اصفهان	۵۴۰	۲۴/۴	۷۰۱	۳۱/۷	۳۸۲	۱۷/۳	۳۸۱	۱۷/۲	۱۷۳	۷/۸	۳۴	۱/۵
البرز	۴۷	۲۲/۴	۵۹	۲۸/۱	۴۸	۲۲/۹	۳۳	۱۵/۷	۲۰	۹/۵	۳	۱/۴
ایلام	۴۳۹	۲۵/۹	۴۹۶	۲۹/۳	۳۸۸	۲۲/۹	۲۵۸	۱۵/۲	۹۱	۵/۴	۲۲	۱/۳
آذربایجان شرقی	۶	۱۷/۱	۱۰	۲۸/۶	۶	۱۷/۱	۶	۱۷/۱	۶	۱۷/۱	۱	۲/۹
آذربایجان غربی	۱۷۶	۲۵/۱	۱۹۰	۲۷/۱	۱۸۱	۲۵/۸	۹۶	۱۳/۷	۴۷	۶/۶	۱۲	۱/۷
بوشهر	۴۶	۳۲/۲	۴۰	۲۸	۳۱	۲۱/۷	۱۸	۱۲/۶	۷	۴/۹	۱	۰/۷
تهران	۱۲۵۴	۲۵/۳	۱۳۸۰	۲۷/۸	۱۰۱۵	۲۰/۴	۸۵۰	۱۷/۱	۳۷۹	۷/۶	۸۷	۱/۸
چهارمحال و بختیاری	۲	۳۳/۳	۲	۳۳/۳	۰	۰	۱	۱۶/۷	۱	۱۶/۷	۰	۰
خراسان جنوبی	۸	۵۰	۶	۳۷/۵	۰	۰	۱	۶/۳	۱	۶/۳	۰	۰
خراسان رضوی	۲۳۰۱	۳۶	۱۹۲۵	۳۰/۱	۱۰۳۲	۱۶/۱	۸۳۹	۱۳/۱	۲۷۹	۴/۴	۲۴	۰/۴
خراسان شمالی	۵	۲۰	۱۱	۴۴	۰	۰	۳	۱۲	۵	۲۰	۱	۴
خوزستان	۱۳۶۶	۲۷/۵	۱۶۵۶	۳۳/۳	۱۰۰۱	۲۰/۱	۶۲۷	۱۲/۶	۲۵۵	۵/۱	۶۷	۱/۳
زنجان	۰	۰	۳	۱۷/۶	۳	۱۷/۶	۴	۲۳/۵	۵	۲۹/۴	۲	۱۱/۸
سمنان	۱۳	۱۸/۳	۱۸	۲۵/۴	۶	۸/۵	۱۶	۲۲/۵	۱۶	۲۲/۵	۲	۲/۸
سیستان و بلوچستان	۷	۵۰	۳	۲۱/۴	۲	۱۴/۳	۲	۱۴/۳	۰	۰	۰	۰
فارس	۱۲۵	۲۲/۲	۱۷۲	۳۰/۶	۱۱۱	۱۹/۷	۱۰۱	۱۷/۹	۴۰	۷/۱	۱۴	۲/۵
قزوین	۲۳	۲۰/۵	۳۲	۲۸/۶	۱۵	۱۳/۴	۳۰	۲۶/۸	۱۲	۱۰/۷	۰	۰
قم	۲۴۳۹	۲۹/۲	۲۳۳۶	۲۷/۹	۱۶۲۴	۱۹/۴	۱۳۸۱	۱۶/۵	۴۷۳	۵/۷	۱۱۲	۱/۳
کردستان	۹۸	۲۳/۱	۱۰۱	۲۳/۸	۱۱۹	۲۸/۱	۶۹	۱۶/۳	۳۰	۷/۱	۷	۱/۷
کرمان	۳۲	۴۲/۱	۱۹	۲۵	۶	۷/۹	۱۴	۱۸/۴	۳	۳/۹	۲	۲/۶
کرمانشاه	۲۱۶	۲۶	۲۶۳	۳۱/۷	۱۶۶	۲۰	۱۲۷	۱۵/۳	۴۷	۵/۷۷	۱۱	۱/۳۳
کهگیلویه و بویر احمد	۲	۵۰	۰	۰	۲	۵۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
گلستان	۱۲	۲۲/۲	۸	۱۴/۸	۱۸	۳۳/۳	۱۰	۱۸/۵	۵	۹/۳	۱	۱/۹
گیلان	۷	۱۶/۷	۹	۲۱/۴	۷	۱۶/۷	۱۱	۲۶/۲	۳	۷/۱	۵	۱۱/۹
لرستان	۵۵	۲۴/۳	۵۹	۲۶/۱	۶۲	۲۷/۴	۲۶	۱۱/۵	۱۶	۷/۱	۸	۳/۵
مازندران	۱۴	۲۵	۱۷	۳۰/۴	۱۱	۱۹/۶	۷	۱۲/۵	۷	۱۲/۵	۰	۰
مرکزی	۸۱	۲۸	۸۶	۲۹/۸	۴۳	۱۴/۹	۵۴	۱۸/۷	۲۰	۶/۹	۵	۱/۷
هرمزگان	۱۷	۱۷/۵	۳۴	۳۵/۱	۲۲	۲۲/۷	۲۰	۲۰/۶	۴	۴/۱	۰	۰
همدان	۵۸	۳۱	۴۶	۲۴/۶	۴۶	۲۴/۶	۲۶	۱۳/۹	۱۱	۵/۹	۰	۰
یزد	۳۹۵	۲۳/۱	۵۳۶	۳۱/۳	۳۷۵	۲۱/۹	۲۷۵	۱۶/۱	۱۱۲	۶/۵	۱۹	۱/۱
جمع	۹۷۸۵	۲۸/۳	۱۰۲۲۱	۲۹/۶	۶۷۲۴	۱۹/۵	۵۲۸۹	۱۵/۳	۲۰۶۰	۶	۴۴۲	۱/۳

(ماخذ: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵)

جدول ۹۳- تعداد و درصد اتباع افغانستانی ساکن در مناطق شهری و روستایی^۱ در سال ۱۳۹۵

نام استان	تعداد اتباع افغانستانی ساکن در مناطق شهری	درصد اتباع افغانستانی ساکن در مناطق شهری	تعداد اتباع افغانستانی ساکن در مناطق روستایی	درصد اتباع افغانستانی ساکن در مناطق روستایی	جمع شهری و روستایی
اردبیل	۱۹	۵۱/۳	۱۶	۴۵/۷	۳۵
اصفهان	۱۶۶۷۹۷	۹۱/۱	۱۶۳۲۱	۸/۹	۱۸۳۱۱۸
البرز	۵۹۱۳۱	۷۰/۱	۲۵۱۷۵	۲۹/۹	۸۴۳۰۶
ایلام	۲۵	۸۹/۳	۳	۱۰/۷	۲۸
آذربایجان شرقی	۸۹	۶۴/۰	۵۰	۳۶/۰	۱۳۹
آذربایجان غربی	۵۷	۵۳/۳	۵۰	۴۶/۷	۱۰۷
بوشهر	۲۴۷۴۸	۸۳/۴	۴۹۴۳	۱۶/۶	۲۹۶۹۱
تهران	۳۷۳۰۰۰	۷۲/۴	۱۴۲۴۸۹	۲۷/۶	۵۱۵۴۸۹
چهارمحال و بختیاری	۵۳	۵۸/۲	۳۸	۴۱/۸	۹۱
خراسان جنوبی	۴۷۰۳	۹۳/۲	۳۴۲	۶/۸	۵۰۴۵
خراسان رضوی	۱۸۵۷۸۰	۸۴/۷	۳۳۶۵۸	۱۵/۳	۲۱۹۴۳۸
خراسان شمالی	۵۸	۶۲/۴	۳۵	۳۷/۶	۹۳
خوزستان	۳۵۷۲	۵۶/۸	۲۷۱۳	۴۳/۲	۶۲۸۵
زنجان	۲۸	۷۰/۰	۱۲	۳۰/۰	۴۰
سمنان	۲۹۸۹۷	۸۴/۴	۵۵۱۲	۱۵/۶	۳۵۴۰۹
سیستان و بلوچستان	۱۴۴۳۶	۵۳/۸	۱۲۴۰۹	۴۶/۲	۲۶۸۴۵
فارس	۹۲۵۴۱	۸۵/۱	۱۶۱۴۷	۱۴/۹	۱۰۸۶۸۸
قزوین	۱۵۳۵۱	۸۳/۴	۳۰۵۰	۱۶/۶	۱۸۴۰۱
قم	۸۸۶۱۶	۹۲/۰	۷۷۵۱	۸/۰	۹۶۳۶۷
کردستان	۱۳	۷۲/۲	۵	۲۷/۸	۱۸
کرمان	۸۹۹۰۹	۷۱/۷	۳۵۵۰۰	۲۸/۳	۱۲۵۴۰۹
کرمانشاه	۲۹	۶۱/۷	۱۸	۳۸/۳	۴۷
کهگیلویه و بویر احمد	۱۳۴۲	۸۹/۳	۱۶۱	۱۰/۷	۱۵۰۳
گلستان	۸۴۷۱	۴۶/۴	۹۷۹۸	۵۳/۶	۱۸۲۶۹
گیلان	۲۰۵	۶۶/۳	۱۰۴	۳۳/۷	۳۰۹
لرستان	۶۰	۶۰/۶	۳۹	۳۹/۴	۹۹
مازندران	۱۴۱۷	۵۴/۰	۱۲۰۶	۴۶/۰	۲۶۲۳
مرکزی	۲۱۶۷۴	۷۴/۱	۷۵۸۰	۲۵/۹	۲۹۲۵۴
هرمزگان	۱۷۷۰۲	۷۳/۲	۶۴۹۲	۲۶/۸	۲۴۱۹۴
همدان	۱۵۰	۶۹/۱	۶۷	۳۰/۹	۲۱۷
یزد	۴۲۴۵۹	۸۲/۱	۹۲۸۴	۱۷/۹	۵۱۷۴۳
جمع	۱۲۴۲۳۳۲	۷۸/۵	۳۴۰۹۶۸	۲۱/۵	۱۵۸۳۳۰۰

(منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵)

جدول ۹۴- تعداد و درصد اتباع عراقی ساکن در مناطق شهری و روستایی در سال ۱۳۹۵

نام استان	تعداد اتباع عراقی ساکن در مناطق شهری	درصد اتباع عراقی ساکن در مناطق شهری	تعداد اتباع عراقی ساکن در مناطق روستایی	درصد اتباع عراقی ساکن در مناطق روستایی
اردبیل	۱۳	۹۲/۹	۱	۷/۱
اصفهان	۲۱۷۱	۹۸/۲	۴۰	۱/۸
البرز	۱۸۱	۸۶/۲	۲۹	۱۳/۸
ایلام	۱۲۲۶	۷۲/۴	۴۶۸	۲۷/۶
آذربایجان شرقی	۳۵	۱۰۰/۰	۰	۰/۰
آذربایجان غربی	۴۵۵	۶۴/۸	۲۴۷	۳۵/۲
بوشهر	۱۲۵	۸۷/۴	۱۸	۱۲/۶
تهران	۴۸۶۴	۹۸/۰	۱۰۰	۲/۰
چهارمحال و بختیاری	۶	۱۰۰/۰	۰	۰/۰
خراسان جنوبی	۱۶	۱۰۰/۰	۰	۰/۰
خراسان رضوی	۵۹۶۱	۹۳/۱	۴۳۹	۶/۹
خراسان شمالی	۲۴	۹۶/۰	۱	۴/۰
خوزستان	۴۱۸۵	۸۴/۲	۷۸۷	۱۵/۸
زنجان	۶	۳۵/۳	۱۱	۶۴/۷
سمنان	۶۸	۹۵/۸	۳	۴/۲
سیستان و بلوچستان	۹	۶۴/۳	۵	۳۵/۷
فارس	۵۴۱	۹۶/۱	۲۲	۳/۹
قزوین	۱۰۸	۹۶/۴	۴	۳/۶
قم	۸۳۳۳	۹۹/۶	۳۲	۰/۴
کردستان	۳۵۵	۸۳/۷	۶۹	۱۶/۳
کرمان	۵۷	۷۵/۰	۱۹	۲۵/۰
کرمانشاه	۷۵۰	۹۰/۴	۸۰	۹/۶
کهگیلویه و بویر احمد	۴	۱۰۰/۰	۰	۰/۰
گلستان	۴۵	۸۳/۳	۹	۱۶/۷
گیلان	۳۳	۷۸/۶	۹	۲۱/۴
لرستان	۱۰۶	۴۶/۹	۱۲۰	۵۳/۱
مازندران	۳۲	۵۷/۱	۲۴	۴۲/۹
مرکزی	۲۵۶	۸۸/۶	۳۳	۱۱/۴
هرمزگان	۸۰	۸۲/۵	۱۷	۱۷/۵
همدان	۱۸۳	۹۷/۹	۴	۲/۱
یزد	۱۶۸۲	۹۸/۲	۳۰	۱/۸
جمع	۳۱۹۱۰	۹۲/۴	۲۶۲۱	۷/۶

(منبع: مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵)

پیوست شماره ۶

ثبت پناهنجوی جدید ایرانی در کشورهای EU و EFTA به تفکیک کشور مقصد از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۹

جدول ۹۵- تعداد پناهنجویان ایرانی ثبت نام شده برای مرتبه اول در کشورهای EU و EFTA

۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	
۲۲۳۲۵	۲۳۲۹۰	۱۷۲۸۵	۴۰۲۰۵	۲۵۴۰۵	۹۷۰۵	۱۰۷۲۰	۱۱۷۴۰	۱۰۲۹۰	۸۵۱۵	۶,۱۴۰	اتحادیه اروپا (۲۸ کشور)
۷۱۰	۴۸۵	۱۹۵	۲۵۵	۴۵۵	۱۸۵	۲۰۵	۳۴۵	۳۸۵	۲۷۰	۲۷۰	بلژیک
۸۰	۳۵	۸۰	۴۵۰	۱۶۵	۱۰۰	۶۰	۲۵	۲۵	NA	NA	بلغارستان
۳۵	۲۰	۰	۰	۰	۰	۵	۰	۰	۵	۵	جمهوری چک
۱۳۵	۱۹۵	۱۳۵	۳۱۵	۲۷۵۵	۲۷۵	۳۶۵	۵۵۰	۵۰۵	۶۵۰	۳۲۰	دانمارک
۸۴۰۵	۱۰۸۵۵	۸۶۰۰	۲۶۴۲۵	۵۳۹۵	۳۱۹۵	۴۴۲۵	۴۳۴۰	۳۳۵۰	۲۴۷۵	۱,۱۷۰	آلمان
۵	۵	۱۰	۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	استونی
۴۵	۲۵	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۰	۲۵	۱۰	۳۵	۴۰	ایرلند
۲۳۲۵	۱۷۳۰	۱۳۰۰	۱۰۸۵	۱۹۰	۲۹۵	۱۶۵	۲۰۰	۲۵۰	NA	NA	یونان
۱۸۰	۶۰	۶۰	۶۵	۸۰	۴۰	۶۰	۶۰	۵۵	۴۵	NA	اسپانیا
۵۲۰	۶۰۵	۳۹۰	۴۰۰	۲۶۵	۱۷۵	۱۶۵	۲۲۵	۱۸۵	۴۰۵	۱۹۵	فرانسه
۱۶۵	۱۲۰	۶۵	۱۵۰	۰	۵	۵	NA	NA	NA	NA	کرواسی
۲۷۰	۲۳۰	۲۳۰	۳۸۵	۲۶۵	۳۸۵	۴۰۰	۱۶۵	۲۴۰	۲۷۵	۱۶۵	ایتالیا
۲۹۰	۲۰۵	۷۵	۳۵	۱۰	۲۵	۲۰	۵۵	۶۰	۱۱۰	۱۷۰	قبرس
۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۱۰	۰	۵	لتونی
۵	۱۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	لیتوانی
۵۵	۵۰	۱۵	۵۵	۵۵	۵	۱۵	۳۰	۱۵	NA	NA	لوکزامبورگ
۲۰	۳۰	۹۰	۱۲۵۵	۱۷۸۰	۲۵۰	۵۵	NA	NA	NA	NA	مجارستان
۱۰	۵	۰	۵	۵	۱۰	۰	۰	۵	۰	۰	مالت
۱۵۳۵	۱۸۷۰	۷۲۵	۸۸۵	۱۸۹۰	۴۹۵	۶۰۵	۸۳۵	۹۳۰	۷۷۵	۵۰۰	هلند
۶۵۵	۱۰۵۰	۹۵۰	۲۳۹۵	۳۳۷۵	۷۳۰	NA	NA	NA	NA	NA	اتریش
۳۵	۳۰	۱۰	۱۰	۰	۵	۰	۱۵	۵	۰	۵	لهستان
۳۰	۱۵	۱۵	۱۰	۵	۵	۰	۰	۵	۵	۵	پرتغال
۱۰۵	۱۴۰	۱۹۵	۱۵	۲۰	۵۵	۲۰	۲۰	۲۵	NA	NA	رومانی
۱۲۰	۱۶۰	۵۰	۷۵	۳۰	۲۰	۰	۰	۵	۱۰	۱۰	اسلوونی
۴۵	۱۵	۵	۰	۰	۰	۰	۰	۱۰	۵	NA	اسلوواکی
۹۵	۲۳۰	۸۵	۱۴۰	۶۱۰	۹۰	۱۴۵	۱۲۰	NA	NA	NA	فنلاند

۹۸۵	۱۰۹۵	۹۰۰	۹۳۰	۴۲۶۵	۷۹۵	۱۰۱۵	۱۵۴۰	۱۱۱۵	۱۱۸۵	۱۱۴۰	سوئد
۵۴۵۵	۴۰۰۵	۳۰۴۰	۴۸۳۰	۳۷۱۵	۲۵۰۰	۲۹۷۰	۳۱۶۵	۳۰۵۰	۲۲۲۰	۲,۱۴۵	بریتانیا
۳۵	۳۰	۱۵	۲۰	۱۰	NA	NA	NA	NA	NA	NA	ایسلند
.	.	.	.	NA	NA	NA	NA	NA	NA	NA	لیختن اشتاین
۷۰	۱۱۰	۸۵	۱۱۰	۱۳۰۵	۹۵	۲۵۰	۴۳۰	۳۴۰	۴۱۵	۵۵۰	نروژ
۴۹۰	۴۵۵	۲۷۰	۵۳۰	۵۷۰	۱۱۰	۱۸۰	۳۱۰	۳۲۰	۲۷۵	۲۲۵	سوئیس
۲۲۹۲۰	۲۳۸۹۰	۱۷۷۱۰	۴۰۸۷۵	۲۷۲۹۰	۹۹۱۰	۱۱۱۵۰	۱۲۴۸۰	۱۰۹۵۵	۹۱۸۰	۶۹۱۰	جمع کل

: به معنی اینکه هنوز داده‌ها توسط آن کشور ارائه نشده‌اند. / NA به معنی اینکه داده در دسترس نیست.
منبع: Eurostat, استخراج شده در ۲۰ می ۲۰۲۰

قابل دسترس در: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

جدول ۹۶- درصد پناهجویان ایرانی ثبت شده به کل پناهجویان ایرانی جدید ثبت شده در کشورهای EU و EFTA

۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	
۹۷/۴۰	۹۷/۴۹	۹۷/۶۰	۹۸/۳۶	۹۳/۰۹	۹۷/۹۳	۹۶/۱۴	۹۴/۰۷	۹۳/۹۳	۹۲/۷۶	۸۸/۸۶	اتحادیه اروپا (۲۸ کشور)
۳/۱۰	۲/۰۳	۱/۱۰	۰/۶۲	۱/۶۷	۱/۸۷	۱/۸۴	۲/۷۶	۳/۵۱	۲/۹۴	۳/۹۱	بلژیک
۰/۳۵	۰/۱۵	۰/۴۵	۱/۱۰	۰/۶۰	۱/۰۱	۰/۵۴	۰/۲۰	۰/۲۳	-	-	بلغارستان
۰/۱۵	۰/۰۸	۰	۰	۰	۰	۰/۰۴	۰	۰	۰/۰۵	۰/۰۷	جمهوری چک
۰/۵۹	۰/۸۲	۰/۷۶	۰/۷۷	۱۰/۱۰	۲/۷۷	۳/۲۷	۴/۴۱	۴/۶۱	۷/۰۸	۴/۶۳	دانمارک
۳۶/۶۷	۴۵/۴۴	۴۸/۵۶	۶۴/۶۵	۱۹/۷۷	۳۲/۲۴	۳۹/۶۹	۳۴/۷۸	۳۰/۵۸	۲۶/۹۶	۱۶/۹۳	آلمان
۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۰۶	۰/۰۱	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	استونی
۰/۲۰	۰/۱۰	۰/۱۱	۰/۰۵	۰/۰۷	۰/۲۰	۰	۰/۲۰	۰/۰۹	۰/۳۸	۰/۵۸	ایرلند
۱۰/۱۴	۷/۲۴	۷/۳۴	۲/۶۵	۰/۷۰	۲/۹۸	۱/۴۸	۱/۶۰	۲/۲۸	-	-	یونان
۰/۷۹	۰/۲۵	۰/۳۴	۰/۱۶	۰/۲۹	۰/۴۰	۰/۵۴	۰/۴۸	۰/۵۰	۰/۴۹	-	اسپانیا
۲/۲۷	۲/۵۲	۲/۲۰	۰/۹۸	۰/۹۷	۱/۷۷	۱/۴۸	۱/۸۰	۱/۶۹	۴/۴۱	۲/۸۲	فرانسه
۰/۷۲	۰/۵۰	۰/۳۷	۰/۳۷	۰	۰/۰۵	۰/۰۴	-	-	-	-	کرواسی
۱/۱۸	۰/۹۶	۱/۳۰	۰/۹۴	۰/۹۷	۳/۸۸	۳/۵۹	۱/۳۲	۲/۱۹	۳	۲/۳۹	ایتالیا
۱/۲۷	۰/۸۶	۰/۴۲	۰/۰۹	۰/۰۴	۰/۲۵	۰/۱۸	۰/۴۴	۰/۵۵	۱/۲۰	۲/۴۶	قبرس
۰/۰۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰/۰۹	۰	۰/۰۷	لتونی
۰/۰۲	۰/۰۶	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	لیتوانی
۰/۲۴	۰/۲۱	۰/۰۸	۰/۱۳	۰/۲۰	۰/۰۵	۰/۱۳	۰/۲۴	۰/۱۴	-	-	لوکزامبورگ
۰/۰۹	۰/۱۳	۰/۵۱	۳/۰۷	۶/۵۲	۲/۵۲	۰/۴۹	-	-	-	-	مجارستان
۰/۰۴	۰/۰۲	۰	۰/۰۱	۰/۰۲	۰/۱۰	۰	۰	۰/۰۵	۰	۰	مالت
۶/۷۰	۷/۸۳	۴/۰۹	۲/۱۷	۶/۹۳	۴/۹۹	۵/۴۳	۶/۶۹	۸/۴۹	۸/۴۴	۷/۲۴	هلند
۲/۸۶	۴/۴۰	۵/۳۶	۵/۸۶	۱۲/۳۷	۷/۳۷	-	-	-	-	-	اتریش
۰/۱۵	۰/۱۳	۰/۰۶	۰/۰۲	۰	۰/۰۵	۰	۰/۱۲	۰/۰۵	۰	۰/۰۷	لهستان
۰/۱۳	۰/۰۶	۰/۰۸	۰/۰۲	۰/۰۲	۰/۰۵	۰	۰	۰/۰۵	۰/۰۵	۰/۰۷	پرتغال
۰/۴۶	۰/۵۹	۱/۱۰	۰/۰۴	۰/۰۷	۰/۵۵	۰/۱۸	۰/۱۶	۰/۲۳	-	-	رومانی
۰/۵۲	۰/۶۷	۰/۲۸	۰/۱۸	۰/۱۱	۰/۲۰	۰	۰	۰/۰۵	۰/۱۱	۰/۱۴	اسلونی
۰/۲۰	۰/۰۶	۰/۰۳	۰	۰	۰	۰	۰	۰/۰۹	۰/۰۵	-	اسلوواکی
۰/۴۱	۰/۹۶	۰/۴۸	۰/۳۴	۲/۲۴	۰/۹۱	۱/۳۰	۰/۹۶	-	-	-	فنلاند
۴/۳۰	۴/۵۸	۵/۰۸	۲/۲۸	۱۵/۶۳	۸/۰۲	۹/۱۰	۱۲/۳۴	۱۰/۱۸	۱۲/۹۱	۱۶/۵۰	سوئد
۲۳/۸۰	۱۶/۷۶	۱۷/۱۷	۱۱/۸۲	۱۳/۶۱	۲۵/۲۳	۲۶/۶۴	۲۵/۳۶	۲۷/۸۴	۲۴/۱۸	۳۱/۰۴	بریتانیا
۰/۱۵	۰/۱۳	۰/۰۸	۰/۰۵	۰/۰۴	-	-	-	-	-	-	ایسلند
۰/۰۰	۰	۰	۰	-	-	-	-	-	-	-	لیختن اشتاین
۰/۳۱	۰/۴۶	۰/۴۸	۰/۲۷	۴/۷۸	۰/۹۶	۲/۲۴	۳/۴۵	۳/۱۰	۴/۵۲	۷/۹۶	نروژ
۲/۱۴	۱/۹۰	۱/۵۲	۱/۳۰	۲/۰۹	۱/۱۱	۱/۶۱	۲/۴۸	۲/۹۲	۳	۳/۲۶	سوئیس
۱۰۰/۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	جمع کل

منبع: Eurostat برگرفته شده در ۲۰ می ۲۰۲۰- محاسبات پژوهشگران

قابل دسترس در: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

* با توجه به گرد شدن اعشار، درصد کل سالها اندکی کمتر یا بیشتر از ۱۰۰ درصد است.

جدول ۹۷- درصد پناهجویان ایرانی ثبت شده به کل پناهجویان ثبت شده در آن کشور در کشورهای EU و EFTA

۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	
۳/۴۰	۳/۹۶	۲/۶۵	۳/۳۳	۲/۰۲	۱/۷۲	۲/۹۱	۴/۲۱	۳/۹۰	۴/۱۰	۳/۱۲	اتحادیه اروپا (۲۸ کشور)
۳/۰۷	۲/۶۷	۱/۴۲	۱/۷۸	۱/۱۵	۱/۲۷	۱/۷۰	۱/۹۰	۱/۵۰	۱/۲۴	۱/۵۷	بلژیک
۳/۸۶	۱/۴۲	۲/۱۶	۲/۳۲	۰/۸۴	۰/۹۷	۰/۸۶	۲/۴۴	۳/۵۵	-	-	بلغارستان
۲/۲۳	۱/۴۷	۰	۰	۰	۰/۵۵	۱	۰	۱/۰۳	۱/۲۸	۰/۷۹	جمهوری چک
۵/۱۹	۵/۵۸	۴/۶۲	۵/۱۹	۱۳/۱۶	۱/۸۹	۴/۹۸	۹/۰۵	۱۲/۶۷	۱۲/۸۴	۸/۴۸	دانمارک
۵/۹۰	۶/۷۰	۴/۳۴	۳/۶۶	۱/۲۲	۱/۸۵	۴/۰۴	۶/۷۴	۷/۳۲	۵/۹۹	۴/۲۳	آلمان
۵/۰۰	۵/۵۶	۲/۷۸	۶/۶۷	۰	۰	۵/۲۶	۰	۰	۰	۰	استونی
۰/۹۵	۰/۶۸	۰/۶۹	۱/۳۴	۰/۶۱	۱/۷۴	۰/۵۳	۲/۶۶	۱/۱۷	۱/۸۲	۱/۵۰	ایرلند
۳/۱۰	۲/۶۶	۲/۲۷	۲/۱۸	۱/۶۷	۳/۸۹	۲/۱۶	۲/۱۹	۲/۶۳	-	-	یونان
۰/۱۶	۰/۱۱	۰/۱۷	۰/۴۵	۰/۵۵	۰/۶۴	۱/۱۷	۲/۳۴	۲/۰۲	۱/۷۶	-	اسپانیا
۰/۴۳	۰/۵۴	۰/۴۳	۰/۵۱	۰/۳۸	۰/۲۹	۰/۲۶	۰/۴۲	۰/۳۷	۰/۸۳	۰/۴۶	فرانسه
۱۳/۰۴	۱۷/۷۸	۶/۷۸	۶/۵۱	۶/۹۰	۱/۳۲	۰/۴۸	-	-	-	-	کرواسی
۰/۷۷	۰/۴۳	۰/۱۸	۰/۳۲	۰/۳۱	۰/۶۰	۱/۵۴	۰/۹۹	۰/۵۸	۲/۶۹	۰/۹۵	ایتالیا
۲/۲۸	۲/۶۹	۱/۷۹	۱/۴۱	۰/۹۵	۲/۰۳	۱/۷۴	۲/۵۲	۳/۷۲	۴/۰۶	۵/۳۱	قبرس
۲/۷۸	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲/۶۳	۴/۴۸	۰	۱۰	لتونی
۰/۸۰	۳/۹۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	لیتوانی
۲/۵۰	۲/۲۵	۰/۸۶	۲/۴۲	۲/۵۴	۰/۹۷	۲/۵۳	۱/۵۰	۱/۰۴	-	-	لوکزامبورگ
۴/۳۰	۴/۷۲	۳/۰۴	۴/۴۳	۱/۰۲	۰/۶۲	۰/۳۲	-	-	-	-	مجارستان
۰/۲۵	۰/۲۵	۰/۳۱	۰/۵۸	۰/۵۹	۰/۷۸	۰	۰	۰/۲۷	۰	۰	مالت
۶/۸۳	۹/۱۴	۴/۴۷	۴/۵۹	۴/۳۸	۲/۳۲	۶/۰۵	۸/۶۴	۸/۰۴	۵/۹۱	۳/۳۶	هلند
۶/۰۸	۹/۰۴	۴/۲۳	۶/۰۱	۳/۹۵	۲/۸۲	-	-	-	-	-	اتریش
۱/۲۷	۱/۲۵	۰/۳۳	۰/۱۵	۰/۰۵	۰/۲۷	۰/۰۷	۰/۱۶	۰/۲۰	۰/۱۲	۰/۰۵	لهستان
۱/۷۳	۱/۲۱	۱/۹۷	۱/۴۱	۱/۱۵	۲/۲۵	۰/۹۹	۱/۷۲	۳/۶۴	۳/۱۳	۳/۵۷	پرتغال
۴/۲۸	۷/۲۰	۴/۲۶	۱/۰۸	۱/۶۳	۳/۶۷	۱/۴۲	۰/۸۳	۱/۷۷	-	-	رومانی
۳/۳۲	۵/۷۱	۳/۴۷	۵/۹۳	۱۱/۵۴	۵/۶۳	۲/۰۸	۰	۳/۲۸	۵/۱۳	۵/۴۱	اسلونی
۲۰/۹۳	۹/۶۸	۳/۲۳	۵	۱/۸۵	۲/۱۷	۱/۷۲	۰	۳/۱۳	۳/۱۷	-	اسلوواکی
۳/۸۹	۷/۷۸	۲/۰۷	۲/۶۴	۱/۹۱	۲/۵۸	۴/۸۴	۴/۱۱	-	-	-	فنلاند
۴/۲۶	۶/۰۵	۴/۰۷	۴/۱۸	۲/۷۳	۱/۰۷	۲/۰۶	۳/۴۹	۳/۷۷	۳/۷۲	۴/۸۱	سوئد
۱۲/۳۳	۱۰/۴۱	۸/۹۹	۱۲/۲۹	۹/۲۹	۷/۷۳	۹/۹۲	۱۱/۲۹	۱۱/۷۸	۹/۸۳	۶/۹۹	بریتانیا
۴/۳۵	۴/۱۱	۲/۳۵	۱/۸۲	۴/۱۷	-	-	-	-	-	-	ایسلند
۰/۰۰	۰	۰	۰	-	-	-	-	-	-	-	لیختن اشتاین
۳/۲۳	۴/۳۱	۲/۵۱	۳/۵۱	۴/۲۹	۰/۸۷	۲/۱۸	۴/۵۶	۴/۰۲	۴/۳۵	۳/۳۲	نروژ
۳/۹۱	۳/۳۶	۱/۶۸	۲/۰۵	۱/۵۰	۰/۵۲	۰/۹۳	۱/۲۱	۱/۶۷	۲/۰۳	۱/۵۵	سوئیس
۳/۴۱	۳/۹۵	۲/۶۲	۳/۳۱	۲/۰۶	۱/۶۶	۲/۷۹	۳/۹۷	۳/۷۶	۳/۹۹	۳/۰۴	جمع کل

منبع: Eurostat بر گرفته شده در ۲۰ می ۲۰۲۰

قابل دسترس در: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

پیوست شماره ۷

روند ثبت پناهیجویان ایرانی در کشورهای EU و EFTA به تفکیک ماه‌های سال

در این بخش به طور مفصل به بررسی روند ثبت پناهیجویان جدید ایرانی در کشورهای EU و EFTA و چند مقصد اصلی برای پناهیجویان ایرانی در بین این کشورها پرداخته شده است.

● دوره سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۴

جدول ۹۸- تعداد پناهیجویان ایرانی ثبت‌نام شده برای مرتبه اول در کشورهای منتخب EU و EFTA در سال ۲۰۱۰

سال ۲۰۱۰							
مجموع کشورهای EU و EFTA	بریتانیا	سوئد	هلند	فرانسه	یونان	آلمان	
۷۱۰	۱۵۰	۱۳۵	۱۰۵	۳۰	-	۱۵۵	ژانویه
۶۵۵	۱۵۰	۹۵	۶۵	۵۰	-	۱۴۵	فوریه
۶۶۵	۱۳۵	۱۱۰	۶۰	۴۰	-	۱۴۵	مارچ
۵۹۰	۱۵۰	۶۰	۶۰	۳۰	-	۱۴۰	آوریل
۵۷۰	۱۳۰	۸۰	۴۰	۲۵	-	۱۵۵	می
۶۴۵	۱۳۵	۸۵	۴۰	۳۰	-	۲۱۰	ژوئن
۶۹۰	۱۹۰	۷۵	۳۵	۳۵	-	۲۰۰	جولای
۸۵۰	۲۳۵	۹۵	۴۰	۳۰	-	۲۴۵	اگوست
۱۰۸۰	۲۶۰	۱۳۰	۷۵	۲۵	-	۳۲۵	سپتامبر
۹۶۰	۲۰۰	۱۰۰	۹۰	۳۵	-	۲۹۵	اکتبر
۸۸۵	۲۵۰	۹۵	۱۱۰	۲۰	-	۲۲۰	نوامبر
۹۱۰	۲۳۵	۱۲۵	۵۵	۵۵	-	۲۴۰	دسامبر
۹۲۱۰	۲۲۲۰	۱۱۸۵	۷۷۵	۴۰۵	-	۲۴۷۵	مجموع

منبع: Eurostat برگرفته شده در ۹ دسامبر ۲۰۱۹

قابل دسترس در: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asyappctzm&lang=en

در سال ۲۰۱۰، روند ثبت‌نام پناهیجویان جدید در کشورهای اروپایی، همانند دیگر سال‌ها، بیشتر در کشور آلمان و بریتانیا صورت گرفته است. بیشترین تعداد ورود نیز در ماه‌های گرم‌تر سال یعنی از ماه ژوئن تا دسامبر بوده است و بیانگر دشواری‌های مسیر در ماه‌های سرد برای ورود پناهیجویان به کشورهای اروپایی است.

جدول ۹۹- تعداد پناهمجویان ایرانی ثبت‌نام شده برای مرتبه اول در کشورهای منتخب EU و EFTA در سال ۲۰۱۱

سال ۲۰۱۱							
مجموع کشورهای EU و EFTA	بریتانیا	سوئد	هلند	فرانسه	یونان	آلمان	
۹۴۵	۲۴۵	۸۵	۱۰۵	۲۰	۲۰	۲۶۵	ژانویه
۷۷۵	۲۰۰	۶۵	۹۰	۲۰	۲۰	۲۴۵	فوریه
۸۳۵	۲۵۵	۹۵	۶۵	۱۵	۱۵	۲۰۰	مارچ
۷۳۰	۱۸۰	۹۵	۵۰	۱۵	۱۰	۲۱۵	آوریل
۷۶۵	۱۹۵	۸۵	۸۰	۱۰	۱۵	۲۲۵	می
۷۵۵	۲۳۰	۶۰	۶۰	۱۰	۱۰	۲۲۵	ژوئن
۸۸۵	۲۵۰	۹۰	۸۰	۱۵	۲۰	۲۸۰	جولای
۹۵۵	۲۴۵	۱۰۵	۷۵	۱۵	۱۰	۳۲۰	آگوست
۱۱۶۵	۳۲۵	۱۴۰	۸۵	۱۵	۲۰	۳۸۵	سپتامبر
۱۰۵۵	۳۳۰	۱۲۰	۹۰	۱۵	۳۰	۳۰۵	اکتبر
۱۰۷۵	۲۸۵	۹۵	۸۵	۲۰	۳۰	۳۶۰	نوامبر
۱۰۳۰	۳۱۰	۸۰	۶۵	۱۵	۵۰	۳۲۵	دسامبر
۱۰۹۷۰	۳۰۵۰	۱۱۱۵	۹۳۰	۱۸۵	۲۵۰	۳۳۵۰	مجموع

منبع: Eurostat برگرفته شده در ۹ دسامبر ۲۰۱۹

قابل دسترس در: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asyappctzm&lang=en

چنانچه در سال ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۴، دیده می‌شود روند ثبت‌نام‌های جدید پناهمجویان ایرانی مانند سال ۲۰۱۰ ادامه می‌یابد. در این جداول مشاهده می‌شود که تعداد ورود پناهمجویان مانند سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹ در ماه‌های سرد سال کمتر از ماه‌های گرم‌تر سال نیست و به همین علت می‌توان نتیجه گرفت گروه بیشتری از پناهمجویان از مسیرهای هوایی وارد این کشورها شده‌اند و تحت تاثیر آب و هوا، آمار تغییر محسوسی نداشته است.

جدول ۱۰۰- تعداد پناهیجویان ایرانی ثبت نام شده برای مرتبه اول در کشورهای منتخب EU و EFTA در سال ۲۰۱۲

سال ۲۰۱۲							
مجموع کشورهای EU و EFTA	بریتانیا	سوئد	هلند	فرانسه	یونان	آلمان	
۱۰۵۵	۳۱۵	۱۰۵	۸۵	۲۵	۱۰	۳۳۰	ژانویه
۸۱۰	۱۸۰	۸۰	۷۵	۲۵	۳۰	۳۰۵	فوریه
۷۳۵	۲۱۰	۸۰	۴۵	۱۰	۲۰	۲۳۰	مارچ
۹۸۵	۲۲۵	۱۲۰	۷۰	۱۵	۱۵	۳۵۵	آوریل
۸۷۵	۲۳۵	۹۵	۵۰	۱۵	۱۵	۳۲۰	می
۸۵۰	۲۴۰	۹۰	۵۵	۱۰	۲۵	۲۹۵	ژوئن
۱۰۳۰	۲۷۵	۱۵۰	۵۵	۱۵	۱۵	۳۳۰	جولای
۱۱۴۵	۲۶۰	۱۵۵	۸۵	۱۵	۳۰	۴۱۰	اگوست
۱۱۹۰	۲۴۵	۲۰۰	۶۵	۱۰	۱۰	۴۰۵	سپتامبر
۱۳۹۵	۳۶۵	۱۸۵	۸۵	۲۵	۲۰	۴۵۰	اکتبر
۱۴۲۰	۳۶۰	۱۵۰	۸۵	۲۵	۵	۶۰۰	نوامبر
۹۹۵	۲۵۵	۱۳۰	۸۰	۳۵	۵	۳۱۰	دسامبر
۱۲۴۸۵	۳۱۶۵	۱۵۴۰	۸۳۵	۲۲۵	۲۰۰	۴۳۴۰	مجموع

منبع: Eurostat بر گرفته شده در ۹ دسامبر ۲۰۱۹

قابل دسترس در: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asyappctzm&lang=en

سال ۲۰۱۲، افزایش تعداد پناهیجویان جدید در کشور آلمان دیده می شود که همچنان در ماه های گرم تر، اگوست تا نوامبر، بیشتر از سایر ماه ها بوده است. چنین پدیده ای می تواند ناشی از عوامل سیاسی باشد. در سوئد و هلند نیز در ماه های اگوست تا نوامبر، روند افزایش ورود پناهیجویان ایرانی مشاهده می شود.

جدول ۱۰۱- تعداد پناجویان ایرانی ثبت نام شده برای مرتبه اول در کشورهای منتخب EU و EFTA در سال ۲۰۱۳

سال ۲۰۱۳							
مجموع کشورهای EU و EFTA	بریتانیا	سوئد	هلند	فرانسه	یونان	آلمان	
۱۲۱۵	۲۹۵	۱۲۵	۶۵	۱۵	۱۵	۵۳۰	ژانویه
۸۱۵	۲۲۵	۸۵	۶۵	۵	۱۰	۳۱۰	فوریه
۸۱۰	۲۴۰	۸۰	۴۵	۱۵	۰	۲۷۵	مارچ
۱۱۲۰	۲۷۰	۹۵	۷۰	۱۰	۱۰	۵۰۵	آوریل
۹۰۵	۲۷۰	۶۵	۴۰	۲۰	۱۵	۳۵۵	می
۸۴۵	۲۴۰	۶۰	۵۰	۱۰	۲۰	۳۳۰	ژوئن
۹۲۵	۲۲۰	۹۰	۵۰	۲۰	۱۵	۳۶۰	جولای
۸۱۵	۲۱۵	۱۱۰	۴۵	۱۰	۱۰	۳۱۰	آگوست
۹۱۰	۲۵۵	۸۵	۵۰	۱۰	۱۰	۳۲۵	سپتامبر
۱۲۱۰	۲۹۰	۹۵	۵۰	۱۵	۲۵	۵۳۵	اکتبر
۸۵۵	۲۶۰	۶۰	۴۰	۱۵	۱۵	۳۲۰	نوامبر
۷۲۵	۱۹۰	۶۵	۳۵	۲۰	۲۰	۲۷۰	دسامبر
۱۱۱۵۰	۲۹۷۰	۱۰۱۵	۶۰۵	۱۶۵	۱۶۵	۴۴۲۵	مجموع

منبع: Eurostat بر گرفته شده در ۹ دسامبر ۲۰۱۹

قابل دسترس در: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asyappctzm&lang=en

ماه‌های ابتدایی سال ۲۰۱۳، روند افزایش یافته تعداد پناجویان جدید وارد شده به کشور آلمان همچنان ادامه می‌یابد تا در اواخر سال به روند عادی بازمی‌گردد. تعداد پناجویان وارد شده به فرانسه و یونان همچنان کمتر از سایر کشورهای منتخب در اروپا بوده و به صورت یک روند ثابت در طول سال ادامه می‌یابد.

جدول ۱۰۲- تعداد پناهنجویان ایرانی ثبت نام شده برای مرتبه اول در کشورهای منتخب EU و EFTA در سال ۲۰۱۴

سال ۲۰۱۴							
مجموع کشورهای EU و EFTA	بریتانیا	سوئد	هلند	فرانسه	یونان	آلمان	
۸۹۰	۲۰۵	۴۵	۵۵	۱۰	۳۰	۳۵۰	ژانویه
۶۲۰	۱۷۰	۲۵	۵۵	۱۰	۲۵	۱۹۰	فوریه
۶۳۰	۱۶۵	۵۰	۳۰	۱۰	۲۰	۱۶۰	مارچ
۸۳۵	۲۱۰	۶۵	۴۰	۱۵	۳۰	۳۱۰	آوریل
۷۵۵	۲۰۵	۶۵	۴۰	۱۵	۳۰	۲۶۰	می
۶۷۵	۱۴۰	۷۰	۳۰	۱۰	۲۵	۲۳۰	ژوئن
۷۹۰	۲۰۰	۷۰	۴۰	۲۵	۳۰	۲۵۵	جولای
۸۰۵	۲۰۰	۱۰۰	۴۰	۱۰	۱۰	۲۵۵	اگوست
۹۷۵	۲۲۵	۱۱۰	۴۵	۲۰	۱۵	۲۸۵	سپتامبر
۱۱۱۰	۲۶۵	۶۵	۳۵	۲۰	۳۵	۳۸۰	اکتبر
۹۶۵	۳۰۰	۶۰	۳۵	۱۵	۱۵	۳۱۵	نوامبر
۸۶۵	۲۱۵	۷۰	۵۰	۱۵	۳۰	۲۰۵	دسامبر
۹۹۱۵	۲۵۰۰	۷۹۵	۴۹۵	۱۷۵	۲۹۵	۳۱۹۵	مجموع

منبع: Eurostat برگرفته شده در ۹ دسامبر ۲۰۱۹

قابل دسترس در: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asyappctzm&lang=en

در سال ۲۰۱۴، تعداد کلی پناهنجویان جدید ثبت شده در کشور سوئد و هلند از سال های پیش از آن، کمتر شده است و در ماه های پایانی سال تعداد پناهنجویان ایرانی ثبت شده در این دو کشور، برخلاف سال های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۲، کاهش قابل توجهی داشته است.

● دوره سال های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹

همچنانکه اشاره شد از سال ۲۰۱۵ به بعد روند ورود و ثبت نام پناهنجویان ایرانی در کشورهای اروپایی با تحولاتی مواجه شده است که در ادامه به بررسی روند ثبت نام پناهنجویان ایرانی در این کشورها در ماه های مختلف سال پرداخته می شود.

جدول ۱۰۳- تعداد پناهنجویان ایرانی ثبت‌نام شده برای مرتبه اول در کشورهای منتخب EU و EFTA در سال ۲۰۱۵

سال ۲۰۱۵							
مجموع کشورهای EU و EFTA	بریتانیا	سوئد	هلند	فرانسه	یونان	آلمان	
۸۶۰	۲۰۵	۶۰	۳۵	۱۵	۳۰	۲۶۰	ژانویه
۷۰۰	۱۳۵	۶۵	۴۰	۲۰	۱۵	۲۱۵	فوریه
۷۹۰	۱۹۰	۵۰	۲۵	۱۵	۱۰	۲۴۰	مارچ
۱۰۲۵	۲۰۰	۶۰	۲۵	۲۰	۱۵	۴۰۰	آوریل
۱۰۰۵	۲۰۵	۶۵	۳۰	۱۵	۲۵	۳۰۵	می
۱۲۰۵	۲۰۵	۶۵	۳۵	۱۵	۱۰	۴۰۵	ژوئن
۱۴۲۵	۲۴۰	۷۰	۴۵	۲۰	۲۰	۳۵۵	جولای
۱۷۳۵	۳۲۰	۱۱۰	۶۰	۲۰	۱۵	۳۲۵	آگوست
۲۵۹۵	۴۳۵	۳۵۰	۸۵	۱۵	۱۵	۴۴۵	سپتامبر
۵۱۶۵	۵۱۰	۱۲۳۰	۴۱۵	۴۰	۵	۵۸۵	اکتبر
۶۷۹۰	۴۶۰	۱۶۵۰	۷۲۰	۳۰	۱۰	۹۶۵	نوامبر
۴۰۰۰	۶۱۰	۴۹۰	۳۷۵	۴۰	۲۰	۸۹۵	دسامبر
۲۷۲۹۵	۳۷۱۵	۴۲۶۵	۱۸۹۰	۲۶۵	۱۹۰	۵۳۹۵	مجموع

منبع: Eurostat برگرفته شده در ۹ دسامبر ۲۰۱۹

قابل دسترس در: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asyappctzm&lang=en

سال ۲۰۱۵، با شروع ورود پناهنجویان سوری و عراقی به کشورهای اروپایی، ثبت‌نام پناهنجویان ایرانی به این منطقه نیز افزایش یافته و به ویژه در کشورهای آلمان، هلند، سوئد و بریتانیا، افزایش تعداد پناهنجویان ایرانی مشاهده می‌شود. روند افزایش پناهنجویان ایرانی از اکتبر (مهرماه) سال ۲۰۱۵ همچون روند ثبت‌نام پناهنجویان دیگر کشورها به طور ناگهانی شدت بسیار زیادی پیدا می‌کند.

جدول ۱۰۴- تعداد پناهجویان ایرانی ثبت نام شده برای مرتبه اول در کشورهای منتخب EU و EFTA در سال ۲۰۱۶

سال ۲۰۱۶							
مجموع کشورهای EU و EFTA	بریتانیا	سوئد	هلند	فرانسه	یونان	آلمان	
۳۲۲۵	۵۹۵	۱۰۵	۲۱۵	۳۰	۴۰	۱۱۷۵	ژانویه
۳۳۱۵	۵۳۵	۹۵	۱۳۰	۲۵	۱۰۵	۱۷۰۰	فوریه
۳۵۸۵	۵۲۰	۸۰	۷۵	۳۰	۱۴۵	۱۷۷۰	مارچ
۳۴۷۵	۴۹۰	۹۵	۶۵	۳۵	۱۱۵	۲۰۷۰	آوریل
۳۲۸۵	۴۵۰	۵۵	۴۵	۴۰	۱۱۰	۲۱۴۰	می
۳۹۹۰	۳۲۰	۷۰	۵۰	۳۵	۵۰	۳۱۰۰	ژوئن
۴۵۳۰	۳۲۵	۵۵	۳۵	۳۵	۴۵	۳۶۷۵	جولای
۴۷۷۰	۳۰۰	۷۵	۶۰	۳۰	۲۵	۳۸۲۰	اگوست
۴۲۷۵	۳۰۰	۶۵	۶۵	۳۵	۶۵	۳۳۵۵	سپتامبر
۲۷۴۵	۲۶۵	۸۰	۶۰	۴۵	۱۰۰	۱۷۹۰	اکتبر
۱۹۸۵	۳۲۵	۸۰	۵۵	۳۰	۱۳۰	۱۰۶۰	نوامبر
۱۷۰۰	۴۰۵	۷۵	۳۰	۳۰	۱۵۵	۷۷۰	دسامبر
۴۰۸۸۰	۴۸۳۰	۹۳۰	۸۸۵	۴۰۰	۱۰۸۵	۲۶۴۲۵	مجموع

منبع: Eurostat برگرفته شده در ۹ دسامبر ۲۰۱۹

قابل دسترس در: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asyappctzm&lang=en

روند افزایش تقاضا برای پناهجویی در سال ۲۰۱۶، به دنبال سیاست‌های کشورهای اروپایی بخصوص کشور آلمان در پذیرش پناهجویان، ادامه پیدا کرده و کشورهای اروپایی با بالاترین نرخ ثبت درخواست پناهجویان روبه‌رو بوده‌اند. این روند در خصوص پناهجویان ایرانی نیز صادق است و تا ماه آگوست و سپتامبر سال ۲۰۱۶ نیز همچنان روند افزایشی داشته است اما پس از آن این روند با کاهش مواجه می‌گردد که شاید مهم‌ترین دلیل آن را در امضای تفاهم بین اتحادیه اروپا و ترکیه در این زمان برای بازگرداندن یا جلوگیری از حرکت مهاجران به سمت اروپا دانست.

جدول ۱۰۵- تعداد پناهنجویان ایرانی ثبت نام شده برای مرتبه اول در کشورهای منتخب EU و EFTA در سال ۲۰۱۷

سال ۲۰۱۷							
مجموع کشورهای EU و EFTA	بریتانیا	سوئد	هلند	فرانسه	یونان	آلمان	
۱۷۱۰	۲۹۰	۶۰	۵۰	۳۰	۱۳۰	۹۱۰	ژانویه
۱۳۸۰	۱۹۰	۴۵	۳۵	۳۰	۱۳۵	۷۴۰	فوریه
۱۵۸۰	۲۹۰	۶۰	۴۵	۳۵	۱۷۰	۷۹۰	مارچ
۱۶۱۵	۲۰۵	۶۰	۴۵	۳۰	۸۰	۹۵۵	آوریل
۱۴۶۰	۲۶۰	۱۰۵	۵۰	۱۵	۹۵	۷۵۵	می
۱۳۲۵	۲۴۰	۶۰	۶۵	۴۵	۱۴۰	۵۶۰	ژوئن
۱۳۳۵	۲۵۵	۸۵	۷۵	۱۵	۱۱۵	۵۹۵	جولای
۱۳۸۰	۲۳۵	۱۰۰	۷۵	۲۰	۸۰	۶۵۰	اگوست
۱۵۷۵	۲۹۰	۹۰	۶۵	۳۰	۹۵	۷۱۵	سپتامبر
۱۵۹۰	۲۷۰	۷۵	۶۵	۳۰	۱۰۰	۷۲۰	اکتبر
۱۵۰۵	۲۳۵	۹۰	۸۵	۵۰	۹۰	۷۴۰	نوامبر
۱۲۲۵	۲۸۰	۷۰	۷۰	۶۰	۷۰	۴۷۰	دسامبر
۱۷۶۸۰	۳۰۴۰	۹۰۰	۷۲۵	۳۹۰	۱۳۰۰	۸۶۰۰	مجموع

منبع: Eurostat برگرفته شده در ۹ دسامبر ۲۰۱۹

قابل دسترسی در: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asyappctzm&lang=en

در سال ۲۰۱۷ از تعداد پناهنجویان ایرانی جدید وارد شده به کشورهای اروپایی به مقدار قابل توجهی کاسته شده است ولی همچنان افزایش ورود پناهنجویان در ماه‌های آگوست تا نوامبر، نسبت به ماه‌های پیش از آن قابل توجه است که شاید مهم‌ترین دلیل آن را شرایط مناسب اقلیمی برای حرکت به سمت کشورهای اروپایی دانست.

جدول ۱۰۶- تعداد پناهنجویان ایرانی ثبت‌نام شده برای مرتبه اول در کشورهای منتخب EU و EFTA در سال ۲۰۱۸

سال ۲۰۱۸							
مجموع کشورهای EFTA و EU	بریتانیا	سوئد	هلند	فرانسه	یونان	آلمان	
۱۶۵۵	۲۳۵	۹۰	۹۰	۴۵	۹۵	۸۶۵	ژانویه
۱۳۲۰	۲۳۵	۷۰	۷۰	۶۰	۹۰	۵۹۰	فوریه
۱۳۷۵	۲۲۰	۶۵	۷۰	۳۰	۱۲۵	۵۷۵	مارچ
۱۷۸۵	۲۲۰	۶۰	۱۰۵	۳۵	۱۴۵	۸۹۰	آوریل
۱۳۹۵	۱۹۵	۸۰	۸۵	۵۰	۱۰۵	۶۵۰	می
۱۵۰۰	۲۵۰	۹۰	۸۵	۴۰	۱۳۰	۷۰۰	ژوئن
۱۹۳۵	۳۲۰	۱۰۵	۱۶۵	۵۰	۱۴۰	۸۰۰	جولای
۲۳۲۵	۳۳۵	۱۱۵	۲۰۰	۶۰	۱۰۰	۱۱۴۵	آگوست
۲۶۴۰	۴۳۵	۱۱۰	۳۱۵	۵۵	۱۳۰	۱۱۴۵	سپتامبر
۳۰۹۵	۴۵۰	۱۵۵	۳۲۰	۷۰	۱۸۵	۱۴۲۰	اکتبر
۲۹۷۵	۵۷۰	۱۰۰	۲۱۵	۴۰	۳۱۰	۱۳۲۵	نوامبر
۱۹۸۰	۵۴۰	۶۵	۱۵۰	۶۵	۱۷۵	۷۵۰	دسامبر
۲۳۹۸۰	۴۰۰۵	۱۱۰۵	۱۸۷۰	۶۰۰	۱۷۳۰	۱۰۸۵۵	مجموع

منبع: Eurostat برگرفته شده در ۹ دسامبر ۲۰۱۹

قابل دسترس در: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asyappctzm&lang=en

روند ورود و ثبت‌نام پناهنجویان ایرانی در کشورهای اروپایی براساس فصول سال در سال ۲۰۱۸ حاکی از روند مجدد افزایشی تعداد آنها است. از ماه آوریل (فروردین) ۲۰۱۸ و با افزایش دمای هوا تعداد پناهنجویان ثبت شده ایرانی در کشورهای اروپایی (EU و EFTA) افزایش یافته و تا ماه‌های اکتبر و نوامبر به حدود ۳ هزار نفر در ماه رسیده است. خروج آمریکا از توافق برجام و اعلام مجدد تحریم‌ها علیه ایران و مشکلات اقتصادی ناشی از آن در افزایش تعداد پناهنجویان ایرانی بی‌تأثیر نبوده است. این در حالی است که روند ورود پناهنجویان سایر کشورها به کشورهای اروپایی در سال ۲۰۱۸ در مقایسه با سال قبل از آن کاهشی بوده است.

جدول ۱۰۷- تعداد پناجویان ایرانی ثبت نام شده برای مرتبه اول در کشورهای منتخب EU و EFTA در سال ۲۰۱۹

سال ۲۰۱۹							
مجموع کشورهای EU و EFTA	بریتانیا	سوئد	هلند	فرانسه	یونان	آلمان	
۲۱۷۵	۴۰۵	۸۵	۱۵۵	۴۰	۲۰۵	۹۳۵	ژانویه
۱۷۸۰	۳۸۰	۶۵	۱۶۵	۶۰	۲۰۰	۶۷۵	فوریه
۱۸۶۵	۴۸۵	۹۰	۱۵۰	۶۵	۱۷۰	۶۰۰	مارچ
۱۸۸۰	۳۱۵	۸۰	۱۹۰	۴۰	۱۸۰	۷۶۰	آوریل
۲۰۲۵	۳۲۰	۸۰	۱۴۰	۲۵	۲۱۰	۸۸۰	می
۱۵۴۵	۳۳۵	۸۰	۱۳۵	۴۰	۱۶۵	۵۶۵	ژوئن
۲۰۴۰	۴۶۵	۱۰۰	۱۰۵	۵۵	۱۹۵	۷۶۰	جولای
۲۰۷۵	۶۱۵	۹۰	۱۳۰	۳۰	۱۵۵	۷۳۰	آگوست
۵۲۱۱	۵۲۵	۷۰	۱۰۵	۵۵	۲۰۵	۷۸۵	سپتامبر
۲۰۱۵	۴۸۰	۱۰۰	۱۰۵	۳۰	۲۲۵	۷۰۰	اکتبر
۱۸۳۵	۵۵۰	۸۰	۸۵	۳۰	۲۳۰	۶۷۵	نوامبر
۶۴۰	:	۵۰	:	:	۱۸۵	۳۳۵	دسامبر
۲۱۹۹۰	۳۸۴۵	۸۴۰	۱۴۶۵	۴۱۰	۱۶۸۵	۷۳۷۵	مجموع

منبع: Eurostat برگرفته شده در ۲۰ می ۲۰۲۰

قابل دسترس در: https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=migr_asyappctzm&lang=en

در سال ۲۰۱۹ نیز بیشترین تعداد پناجوی ایرانی ثبت شده در کشورهای اتحادیه اروپا و EFTA مربوط به ماه‌های تابستان بوده است.

پیوست شماره ۸

پاسخ‌های ارائه شده به درخواست پناهندگی ایرانیان و درصد پاسخ مثبت در کشورهای EU و EFTA به تفکیک کشور

جدول ۱۰۸- تعداد کل پناهجویان ایرانی که در مرحله اول پاسخ درخواست پناهندگی خود را در کشورهای EU و EFTA

۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	
۱۸,۶۹۵	۱۹,۶۵	۴۰,۱۸۵	۱۹,۹۴۰	۸,۲۴۵	۸,۹۱۵	۱۰,۷۶۰	۱۰,۲۰۵	۹,۹۲۰	۹,۶۳۵	۷,۲۶۰	اتحادیه اروپا (۲۸ کشور)
۳۹۵	۳۴۵	۵۶۰	۱۱۰	۳۲۰	۶۲۰	۴۹۰	۳۰۰	۲۰۰	۴۰۵	۷۴۵	بلژیک
۷۵	۴۰	۱۴۰	۵۰	۲۰	۶۰	۱۵	۴۰	۲۵	۴۰	۲۰	بلغارستان
۲۰	۵	۰	۵	۵	۱۰	۵	۱۰	۵	۵	۵	جمهوری چک
۲۶۰	۱۶۰	۱,۴۴۵	۱,۰۵۵	۲۰۵	۲۸۰	۵۷۰	۴۶۵	۵۲۰	۳۳۰	۲۱۰	دانمارک
۸,۲۷۵	۸,۶۴۵	۲۷,۰۰۵	۹,۸۵۵	۱,۹۲۵	۲,۹۶۰	۳,۲۹۰	۲,۹۱۵	۲,۶۲۰	۲,۷۶۰	۱,۱۲۰	آلمان
۵	۵	۵	۱۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	استونی
۱۵	۱۰	۱۰	۲۵	۲۵	۲۵	۱۵	۲۰	۳۵	۲۰	۵۵	ایرلند
۶۸۰	۶۹۵	۶۳۰	۳۰۰	۱۴۵	۳۷۰	۱۴۰	۲۳۵	۱۱۵	۷۵	۳۳۰	یونان
۱۲۵	۲۰	۶۰	۳۵	۲۰	۴۵	۱۰	۴۵	۵۵	۳۰	۷۰	اسپانیا
۵۹۰	۵۳۵	۵۵۰	۲۵۰	۲۲۵	۱۹۰	۲۷۵	۲۳۵	۱۸۵	۲۶۵	۱۲۵	فرانسه
۳۰	۴۵	۴۰	۱۵	۰	۰	۰	۰	:	:	:	کرواسی
۲۷۰	۲۱۵	۲۳۰	۳۰۰	۳۴۵	۳۷۵	۲۷۵	۱۵۵	۲۴۵	۲۲۰	۱۴۰	ایتالیا
۴۵	۴۵	۱۵	۲۰	۲۰	۵	۳۵	۲۰	۱۹۰	۷۰	۱۹۰	قبرس
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۵	۱۵	۵	۰	۰	لتونی
۱۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	لیتوانی
۲۵	۶۰	۳۰	۲۰	۱۰	۱۵	۵۰	۱۵	۱۵	۴۰	۲۵	لوکزامبورگ
۴۰	۶۰	۱۲۵	۲۰۵	۶۰	۲۵	۱۰	۳۰	۲۰	۵۵	۲۰	مجارستان
۰	۰	۰	۱۰	۵	۱۰	۰	۰	۵	۰	۰	مالت
۹۵۵	۷۳۰	۱,۵۳۵	۸۳۰	۴۱۰	۵۸۰	۱,۱۷۰	۱,۲۲۵	۱,۱۴۰	۸۳۰	۵۴۰	هلند
۱,۰۹۵	۳,۰۴۰	۱,۹۰۰	۶۴۰	۴۷۵	۲۸۰	۷۵۰	۵۵۰	۴۴۵	۴۱۵	۲۵۵	اتریش
۴۰	۲۰	۱۵	۱۰	۱۰	۱۰	۵	۱۰	۱۰	۵	۵	لهستان
۱۰	۵	۵	۱۰	۵	۵	۵	۱۰	۰	۵	۰	پرتغال
۷۵	۹۰	۶۰	۱۵	۴۰	۶۵	۱۵	۱۵	۱۵	۱۵	۵	رومانی
۱۰	۱۰	۲۵	۲۵	۲۰	۱۰	۵	۱۰	۱۰	۵	۵	اسلونی
۱۵	۵	۰	۰	۵	۵	۵	۱۰	۵	۱۰	۱۵	اسلوواکی
۳۰۵	۸۵	۲۶۵	۳۳۵	۵۰	۱۲۵	۱۹۰	۱۸۵	۹۰	۱۵۰	۹۰	فنلاند

۱,۱۹۵	۲,۰۴۵	۲,۲۸۰	۱,۴۲۵	۳۹۰	۵۴۵	۱,۰۹۵	۹۸۵	۱,۳۱۰	۱,۱۷۵	۸۴۵	سوئد
۴,۱۴۰	۲,۷۳۵	۳,۲۵۵	۴,۳۹۰	۳,۵۰۵	۲,۳۰۰	۲,۳۴۵	۲,۷۱۵	۲,۷۶۰	۲,۷۲۵	۲,۴۶۰	بریتانیا
۲۵	۱۵	۰	۱۰	۵	۱۰	۵	۵	۵	۰	۰	ایسلند
۱۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	لیختن اشتاین
۷۵	۱۱۰	۳۵۵	۷۹۵	۱۰۵	۱۰۵	۳۲۰	۳۹۵	۴۸۵	۶۶۵	۶۰۵	نروژ
۲۳۰	۲۳۰	۱۵۰	۲۵۰	۲۸۵	۳۲۰	۲۲۰	۲۱۵	۲۵۵	۲۱۵	۱۷۵	سوئیس
۱۹,۰۳۵	۲۰,۰۱۰	۴۰,۶۹۵	۲۰,۹۹۵	۸,۶۴۰	۹,۳۵۰	۱۱,۳۰۵	۱۰,۸۲۵	۱۰,۶۶۰	۱۰,۵۲۰	۸,۰۴۰	جمع کل

منبع: Eurostat؛ برگرفته شده در ۲۰ می ۲۰۲۰: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

جدول ۱۰۹- مجموع پاسخ مثبت پناهجویان ایرانی در مرحله اول درخواست در کشورهای EU و EFTA

۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	
۷۵۷۰	۷,۷۰۵	۲۱,۸۲۵	۱۰,۴۶۵	۵,۳۴۰	۵,۴۲۰	۶,۰۲۵	۵,۱۷۵	۴,۵۶۵	۳,۹۵۵	۲,۰۷۵	اتحادیه اروپا (۲۸ کشور)
۲۹۵	۲۶۵	۴۶۰	۶۵	۲۲۵	۳۱۵	۲۰۰	۱۶۵	۵۰	۵۵	۹۵	بلژیک
۲۰	۵	۵	۵	۵	۱۵	۵	۵	۵	۱۰	۵	بلغارستان
.	۵	۰	جمهوری چک
۶۰	۶۵	۵۵۰	۳۹۰	۱۱۰	۷۰	۳۰۰	۲۷۰	۲۵۰	۲۱۰	۱۳۰	دانمارک
۲۰۹۰	۲,۷۱۵	۱۵,۱۴۵	۵,۸۵۰	۱,۵۸۵	۲,۱۲۵	۱,۹۴۵	۱,۶۶۰	۱,۴۳۰	۱,۴۷۵	۶۰۰	آلمان
.	استونی
۱۵	۱۰	۱۰	۲۰	۲۵	۲۰	۱۵	۵	۱۰	۰	۵	ایرلند
۴۰۰	۴۶۰	۳۸۰	۱۶۰	۵۵	۱۲۰	۲۵	۱۰	۱۰	۳۰	۳۰	یونان
۹۰	۵	۵	۱۵	۵	۱۵	۵	۵	۱۰	۵	۱۰	اسپانیا
۱۵۵	۱۷۵	۱۹۵	۱۵۰	۱۳۵	۱۳۰	۱۵۵	۱۳۰	۱۲۵	۱۸۵	۵۵	فرانسه
۵	۵	۰	۵	۰	۰	۰	۰	:	:	:	کرواسی
۱۸۵	۱۵۰	۱۴۵	۲۴۰	۲۲۵	۳۲۰	۲۲۵	۱۴۵	۱۷۰	۱۹۵	۱۱۵	ایتالیا
۱۵	۲۵	۱۰	۱۰	۱۵	۵	۵	۰	۵	۵	۱۵	قبرس
.	۵	۵	۰	۰	۰	لتونی
۵	لیتوانی
۲۰	۶۰	۲۵	۲۰	۰	۱۰	۳۵	۱۰	۵	۱۵	۵	لوکزامبورگ
۲۰	۳۵	۳۵	۱۵	۲۵	۵	۰	۰	۵	۵	۱۰	مجارستان
.	.	.	۵	۵	۱۰	۰	۰	۵	۰	۰	مالت
۳۷۵	۳۳۰	۷۲۵	۴۳۵	۲۸۵	۲۶۰	۶۴۵	۵۲۰	۵۳۵	۴۲۵	۲۳۰	هلند
۴۶۵	۱,۳۵۵	۱,۲۷۵	۴۶۵	۳۸۵	۲۶۵	۴۵۰	۳۳۰	۲۱۰	۱۶۵	۱۰۰	اتریش
۲۰	۱۰	۵	۵	۵	۵	۰	۰	۰	۰	۵	لهستان
۵	۰	۵	۱۰	۵	۵	۵	۱۰	۰	۵	۰	پرتغال
۳۰	۲۰	۱۰	۰	۵	۵	۱۰	۵	۵	۰	۰	رومانی
۱۰	۵	۵	۱۰	۲۰	۵	۵	۵	۰	۰	۰	اسلونی
.	۵	۰	۰	۵	۵	۱۰	اسلوواکی
۹۵	۳۵	۱۴۰	۲۱۰	۴۰	۸۵	۹۵	۱۲۰	۴۰	۵۰	۲۵	فنلاند
۴۱۰	۷۵۵	۱,۱۴۵	۶۶۵	۱۷۵	۳۶۰	۵۹۰	۳۴۰	۳۸۵	۲۵۰	۱۶۵	سوئد
۲۷۸۰	۱,۲۱۰	۱,۵۶۰	۱,۷۰۵	۲,۰۰۵	۱,۲۶۵	۱,۳۱۰	۱,۴۲۵	۱,۲۸۰	۸۵۰	۴۶۵	بریتانیا
۱۵	۵	۰	۱۰	۵	۵	۵	۰	۵	۰	۰	ایسلند
۵	لیختن اشتاین
۳۰	۴۵	۲۲۰	۵۰۵	۴۵	۴۵	۱۰۰	۱۲۵	۱۳۵	۱۳۵	۱۷۰	نروژ
۱۹۵	۱۹۵	۱۳۰	۹۵	۲۱۰	۲۴۵	۱۴۰	۱۵۰	۱۷۰	۱۴۵	۱۳۰	سوئیس
۷۸۱۵	۷,۹۵۵	۲۲,۱۸۰	۱۱,۰۷۵	۵,۶۰۰	۵,۷۲۰	۶,۲۶۰	۵,۴۴۵	۴,۸۷۰	۴,۲۳۵	۲,۳۷۰	جمع کل

جدول ۱۱۰- درصد پاسخ مثبت در مرحله اول به درخواست پناجویان ایرانی در کشورهای EU و EFTA

۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	
۴۰.۵	۳۹.۲	۵۴.۳	۵۲.۵	۶۴.۸	۶۰.۸	۵۶	۵۰.۷	۴۶	۴۱.۰	۲۸.۶	اتحادیه اروپا (۲۸ کشور)
۷۴.۷	۷۶.۸	۸۲.۱	۵۹.۱	۷۰.۳	۵۰.۸	۴۰.۸	۵۵	۲۵	۱۳.۶	۱۲.۸	بلژیک
۲۶.۷	۱۲.۵	۳.۶	۱.۰	۲۵.۰	۲۵	۳۳.۳	۱۲.۵	۲۰	۲۵	۲۵	بلغارستان
.	-	-	-	-	-	-	-	-	۱۰۰	-	جمهوری چک
۲۳.۱	۴۰.۶	۳۸.۱	۳۷.۰	۵۳.۷	۲۵.۰	۵۲.۶	۵۸.۱	۴۸.۱	۶۳.۶	۶۱.۹	دانمارک
۲۵.۳	۳۱.۴	۵۶.۱	۵۹.۴	۸۲.۳	۷۱.۸	۵۹.۱	۵۶.۹	۵۴.۶	۵۳.۴	۵۳.۶	آلمان
.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	استونی
۱۰۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۸۰.۰	۱۰۰.۰	۸۰.۰	۱۰۰.۰	۲۵.۰	۲۸.۶	-	۹.۱	ایرلند
۵۸.۸	۶۶.۲	۶۰.۳	۵۳.۳	۳۷.۹	۳۲.۴	۱۷.۹	۴.۳	۸.۷	۴۰.۰	۹.۱	یونان
۷۲	۲۵.۰	۸.۳	۴۲.۹	۲۵.۰	۳۳.۳	۵۰.۰	۱۱.۱	۱۸.۲	۱۶.۷	۱۴.۳	اسپانیا
۲۶.۳	۳۲.۷	۳۵.۵	۶۰.۰	۶۰.۰	۶۸.۴	۵۶.۴	۵۵.۳	۶۷.۶	۶۹.۸	۴۴.۰	فرانسه
۱۶.۷	۱۱.۱	-	۳۳.۳	-	-	-	-	-	-	-	کرواسی
۶۸.۵	۶۹.۸	۶۳.۰	۸۰.۰	۶۵.۲	۸۵.۳	۸۱.۸	۹۳.۵	۶۹.۴	۸۸.۶	۸۲.۱	ایتالیا
۳۳.۳	۵۵.۶	۶۶.۷	۵۰.۰	۷۵.۰	۱۰۰.۰	۱۴.۳	-	۲.۶	۷.۱	۷.۹	قبرس
-	-	-	-	-	-	۱۰۰.۰	۳۳.۳	-	-	-	لتونی
۵۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	لیتوانی
۸۰	۱۰۰.۰	۸۳.۳	۱۰۰.۰	۰.۰	۶۶.۷	۷۰.۰	۶۶.۷	۳۳.۳	۳۷.۵	۲۰.۰	لوکزامبورگ
۵۰	۵۸.۳	۲۸.۰	۷.۳	۴۱.۷	۲۰.۰	-	-	۲۵.۰	۹.۱	۵۰.۰	مجارستان
-	-	-	۵۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	-	-	۱۰۰.۰	-	-	مالت
۳۹.۳	۴۵.۲	۴۷.۲	۵۲.۴	۶۹.۵	۴۴.۸	۵۵.۱	۴۲.۴	۴۶.۹	۵۱.۲	۴۲.۶	هلند
۴۲.۵	۴۴.۶	۶۷.۱	۷۲.۷	۸۱.۱	۹۴.۶	۶۰.۰	۶۰.۰	۴۷.۲	۳۹.۸	۳۹.۲	اتریش
۵۰	۵۰.۰	۳۳.۳	۵۰.۰	۵۰.۰	۵۰.۰	-	-	-	-	۱۰۰.۰	لهستان
۵۰	-	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	-	۱۰۰.۰	-	پرتغال
۴۰	۲۲.۲	۱۶.۷	۰.۰	۱۲.۵	۷.۷	۶۶.۷	۳۳.۳	۳۳.۳	-	-	رومانی
۱۰۰	۵۰.۰	۲۰.۰	۴۰.۰	۱۰۰.۰	۵۰.۰	۱۰۰.۰	۵۰.۰	-	-	-	اسلوونی
.	-	-	-	-	۱۰۰.۰	-	-	۱۰۰.۰	۵۰.۰	۶۶.۷	اسلوواکی
۳۱.۱	۴۱.۲	۵۲.۸	۶۲.۷	۸۰.۰	۶۸.۰	۵۰.۰	۶۴.۹	۴۴.۴	۳۳.۳	۲۷.۸	فنلاند
۳۴.۳	۳۶.۹	۵۰.۲	۴۶.۷	۴۴.۹	۶۶.۱	۵۳.۹	۳۴.۵	۳۱.۸	۲۱.۳	۱۹.۵	سوئد
۶۷.۱	۴۴.۴	۴۷.۹	۳۸.۸	۵۷.۲	۵۵.۰	۵۵.۹	۵۲.۵	۴۶.۴	۳۱.۲	۱۸.۹	بریتانیا
۶۰	۳۳.۳	-	۱۰۰.۰	۱۰۰.۰	۵۰.۰	۱۰۰.۰	-	۱۰۰.۰	-	-	ایسلند
۵۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	لیختن اشتاین
۴۰	۴۰.۹	۶۲.۰	۶۳.۵	۴۲.۹	۴۲.۹	۳۱.۳	۳۱.۶	۲۷.۸	۲۰.۳	۲۸.۱	نروژ
۸۴.۸	۸۴.۸	۸۶.۷	۳۸.۰	۷۳.۷	۷۶.۶	۶۳.۶	۶۹.۸	۶۶.۷	۶۷.۴	۷۴.۳	سوئیس
۴۱.۱	۳۹.۸	۵۴.۵	۵۲.۸	۶۴.۸	۶۱.۲	۵۵.۴	۵۰.۳	۴۵.۷	۴۰.۳	۲۹.۵	جمع کل

منبع: Eurostat؛ برگرفته شده در ۲۰ می ۲۰۲۰: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

جدول ۱۱۱- تعداد پاسخ منفی دریافت شده توسط پناهجویان ایرانی در مرحله اول در کشورهای EU و EFTA

۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	
۱۱۱۲۵	۱۱,۹۴۵	۱۸,۳۶۰	۹,۴۷۵	۲,۹۰۵	۳,۵۰۰	۴,۷۳۵	۵,۰۳۵	۵,۳۵۵	۵,۶۸۵	۵,۱۸۵	اتحادیه اروپا (۲۸ کشور)
۱۰۰	۸۰	۱۰۰	۴۵	۹۵	۳۰۵	۲۸۵	۱۳۵	۱۵۰	۳۴۵	۶۵۰	بلژیک
۵۵	۳۵	۱۳۵	۴۵	۱۵	۴۵	۱۵	۳۵	۲۰	۳۰	۲۰	بلغارستان
۲۰	۵	۰	۵	۵	۵	۵	۵	۰	۰	۰	جمهوری چک
۱۹۵	۹۵	۹۰۰	۶۶۰	۹۵	۲۱۰	۲۷۰	۱۹۵	۲۷۰	۱۲۰	۷۵	دانمارک
۶۱۸۵	۵,۹۳۰	۱۱,۸۶۰	۴,۰۰۵	۳۳۵	۸۳۵	۱,۳۴۵	۱,۲۵۵	۱,۱۹۰	۱,۲۸۵	۵۲۵	آلمان
۰	۵	۵	۱۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	استونی
۰	۰	۰	۵	۰	۵	۰	۱۵	۲۵	۲۰	۵۰	ایرلند
۲۷۵	۲۳۵	۲۵۰	۱۴۰	۹۰	۲۵۰	۱۲۰	۲۲۵	۱۰۰	۴۵	۳۰۰	یونان
۳۵	۱۵	۵۵	۲۰	۲۰	۲۵	۵	۴۵	۴۰	۲۵	۶۰	اسپانیا
۴۴۰	۳۶۰	۳۵۵	۱۰۵	۹۰	۶۰	۱۲۰	۱۰۵	۶۰	۸۰	۷۰	فرانسه
۲۵	۴۰	۴۰	۱۰	۰	۰	۰	۰	:	:	:	کرواسی
۸۰	۶۵	۸۵	۶۰	۱۲۰	۵۰	۵۰	۵	۸۰	۲۵	۲۵	ایتالیا
۳۰	۱۵	۵	۵	۱۰	۰	۳۰	۲۰	۱۸۵	۶۵	۱۸۰	قبرس
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۵	۰	۰	۰	لتونی
۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	لیتوانی
۵	۰	۵	۰	۵	۵	۱۵	۵	۱۰	۲۵	۱۵	لوکزامبورگ
۲۰	۳۰	۸۵	۱۸۵	۳۵	۲۵	۱۰	۲۵	۱۵	۴۵	۱۰	مجارستان
۰	۰	۰	۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	مالت
۵۸۰	۴۰۰	۸۱۰	۳۹۵	۱۲۵	۳۲۰	۵۲۵	۷۰۵	۶۰۵	۴۰۵	۳۱۰	هلند
۶۳۰	۱,۶۸۵	۶۳۰	۱۷۵	۹۰	۱۵	۳۰۰	۲۲۰	۲۳۵	۲۵۰	۱۵۵	اتریش
۲۰	۱۰	۱۰	۵	۵	۵	۰	۱۰	۵	۰	۰	لهستان
۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	پرتغال
۴۵	۶۵	۵۰	۱۰	۳۵	۶۰	۵	۱۰	۵	۱۵	۵	رومانی
۵	۵	۲۰	۱۰	۰	۵	۰	۵	۵	۵	۵	اسلونی
۱۰	۵	۰	۰	۵	۵	۵	۱۰	۰	۰	۰	اسلوواکی
۲۱۰	۵۰	۱۲۵	۱۲۵	۱۰	۴۵	۹۰	۶۵	۴۵	۱۰۰	۶۵	فنلاند
۷۸۰	۱,۲۹۰	۱,۱۳۵	۷۶۰	۲۱۵	۱۹۰	۵۰۵	۶۴۵	۸۲۵	۹۲۰	۶۷۵	سوئد
۱۳۶۰	۱,۵۲۵	۱,۶۹۰	۲,۶۸۵	۱,۵۰۰	۱,۰۳۵	۱,۰۳۰	۱,۲۹۰	۱,۴۷۵	۱,۸۷۵	۱,۹۹۵	بریتانیا
۱۰	۵	۰	۰	۵	۵	۵	۵	۰	۰	۰	ایسلند
۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	لیختن اشتاین
۴۵	۶۵	۱۳۵	۲۹۰	۶۰	۵۵	۲۲۰	۲۷۰	۳۵۰	۵۳۰	۴۳۵	نروژ
۳۵	۴۰	۲۰	۱۵۰	۷۵	۷۵	۸۰	۶۵	۸۵	۷۰	۴۵	سوئیس
۱۱۲۲۰	۱۲,۰۵۵	۱۸,۵۱۵	۹,۹۲۰	۳,۰۴۰	۳,۶۳۰	۵,۰۴۰	۵,۳۷۵	۵,۷۹۵	۶,۲۸۵	۵,۶۶۵	جمع کل

جدول ۱۱۲- تعداد کل پاسخ منفی دریافت شده توسط پناهنجویان ایرانی در کشورهای EU و EFTA

۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	
۹,۵۸۰	۸,۰۱۵	۶,۰۹۵	۳,۱۸۵	۲,۷۵۰	۳,۱۶۰	۴,۵۸۰	۴,۳۸۰	۴,۵۰۵	۴,۰۷۰	۳,۶۲۰	اتحادیه اروپا (۲۸ کشور)
۴۵	۶۵	۲۵	۴۰	۱۳۵	۲۰۰	۱۷۰	۸۰	۶۰	۱۳۵	۳۴۰	بلژیک
۱۰	۰	۰	۵	۰	۵	۰	۵	۰	۰	۵	بلغارستان
۰	۰	۰	۰	۰	۱۰	۰	۰	۵	۰	۰	جمهوری چک
۲۰۵	۶۲۵	۵۳۵	۱۹۰	۱۰۰	۱۴۰	۱۸۰	۲۳۰	۲۳۰	۱۰۰	۳۵	دانمارک
۵,۴۵۵	۴,۴۱۰	۳,۴۷۵	۱,۱۵۵	۹۱۰	۱,۰۸۵	۱,۳۱۵	۹۸۰	۹۲۰	۴۹۰	۶۹۵	آلمان
۰	۵	۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	استونی
۰	۰	۰	۵	۱۰	۱۰	۵	۱۰	۳۰	۴۵	۶۰	ایرلند
۱۵۰	۹۰	۱۰۵	۹۵	۱۰۰	۱۰۵	۵۰	۱۳۰	۱۵	۴۰	۲۰	یونان
۱۰	۱۵	۵	۵	۲۰	۱۰	۲۰	۱۵	۱۵	۱۰	۱۵	اسپانیا
۲۹۵	۲۰۵	۹۰	۳۵	۵۵	۸۵	۸۵	۸۰	۸۵	۴۵	۶۰	فرانسه
۵	۱۰	۱۵	۰	۰	۰	۰	۰	:	:	:	کرواسی
۲۰	۱۰	۵	۵	۰	۰	۰	۰	۵	۰	۰	ایتالیا
۰	۰	۱۰	۵	۲۵	۳۰	۶۵	۹۰	۲۲۰	۲۰۰	۹۰	قبرس
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۵	۰	۰	۰	لتونی
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	لیتوانی
۰	۰	۰	۰	۵	۰	۰	۰	۱۵	۱۵	۱۰	لوکزامبورگ
۰	۰	۰	۳۵	۵	۵	۱۰	۲۰	۱۰	۰	۰	مجارستان
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	مالت
۱۵۰	۱۷۰	۲۱۵	۱۱۰	۷۰	۱۰۰	۳۵۰	۱۰۰	۱۱۵	۵۵	۵۵	هلند
۵۳۰	۱۸۰	۹۰	۶۰	۸۰	۱۱۰	۲۲۵	۲۵۵	۱۶۰	۱۹۰	۱۵۰	اتریش
۱۰	۱۰	۵	۵	۵	۰	۰	۵	۰	۰	۰	لهستان
۱۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	پرتغال
۲۵	۳۰	۵	۵	۵	۵	۲۰	۳۵	۱۵	۱۵	۵	رومانی
۱۰	۵	۱۰	۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	اسلوونی
۵	۰	۰	۵	۰	۰	۵	۵	۰	۰	۰	اسلوواکی
۱۰	۳۰	۳۰	۳۵	۱۰	۳۰	۳۵	۴۰	۳۰	۵	۵	فنلاند
۸۷۰	۶۱۵	۴۳۵	۲۸۰	۲۳۵	۵۰۰	۶۹۵	۹۳۵	۸۵۵	۵۷۵	۴۶۰	سوئد
۱,۷۵۰	۱,۵۳۰	۱,۰۳۵	۱,۱۱۰	۹۸۵	۷۳۰	۱,۳۴۰	۱,۳۶۰	۱,۷۰۰	۲,۱۴۵	۱,۶۱۵	بریتانیا
۱۵	۱۵	۱۰	۵	۰	۰	۵	۰	۰	۰	۰	ایسلند
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	لیختن اشتاین
۱۵۰	۳۰۵	۳۲۰	۳۰۵	۳۲۰	۶۴۵	۹۹۰	۵۹۵	۴۶۵	۵۹۵	۳۵۰	نروژ
۲۰۰	۱۳۰	۱۰۵	۷۵	۶۵	۱۰۵	۷۰	۱۱۵	۱۲۵	۱۷۵	۱۵۵	سوئیس
۹,۹۴۵	۸,۴۶۵	۶,۵۳۰	۳,۵۷۰	۳,۱۳۵	۳,۹۱۰	۵,۶۴۵	۵,۰۹۰	۵,۰۹۵	۴,۸۴۰	۴,۱۲۵	جمع کل

منبع: Eurostat؛ برگرفته شده در ۲۰ می ۲۰۲۰: <https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

جدول ۱۱۳ - مجموع پاسخ مثبت پناهنجویان ایرانی در مرحله نهایی درخواست در کشورهای EU و EFTA

۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	
۴,۵۰۵	۳,۸۸۰	۳,۰۵۵	۱,۶۰۵	۱,۴۷۵	۱,۵۷۵	۲,۳۰۵	۲,۰۴۰	۱,۷۶۰	۱,۵۷۵	۱,۲۲۵	اتحادیه اروپا (۲۸ کشور)
.	۵	۵	بلژیک
۱۰	۵	.	۵	.	.	.	بلغارستان
.	۵	.	.	جمهوری چک
۸۰	۱۶۵	۱۷۵	۸۰	۶۰	۷۰	۱۲۵	۱۲۰	۶۵	۵۰	۱۵	دانمارک
۲,۰۲۰	۱,۸۹۰	۱,۷۵۵	۴۵۵	۵۲۵	۵۹۵	۷۷۵	۵۸۰	۴۵۵	۳۰۰	۳۸۵	آلمان
.	استونی
.	.	.	۵	۵	۱۰	.	.	۵	۱۰	۲۰	ایرلند
۳۰	۳۰	۳۰	۷۰	۵۰	۴۰	۵۰	۸۰	۱۵	۴۰	.	یونان
.	اسپانیا
۱۷۵	۱۴۰	۴۰	۲۰	۲۰	۴۰	۳۰	۳۵	۵۰	۲۵	۲۵	فرانسه
.	۵	۵	:	:	:	کرواسی
۱۵	۵	.	۵	ایتالیا
.	.	.	.	۱۰	۱۰	۱۰	۵	۱۵	۳۵	۱۵	قبرس
.	۵	.	.	.	لتونی
.	لیتوانی
.	.	.	.	۵	.	.	.	۱۰	۱۰	۵	لوکزامبورگ
.	۵	.	.	.	مجارستان
.	مالت
۸۵	۱۲۰	۱۳۵	۷۵	۵۵	۶۵	۳۰۰	۴۰	۷۰	۳۰	۲۵	هلند
۳۵۰	۹۵	۶۵	۴۵	۷۰	۱۰۵	۱۳۰	۱۶۵	۱۰۰	۹۵	۷۵	اتریش
.	لهستان
.	پرتغال
۱۵	۱۵	.	.	۵	.	۱۰	۱۵	۵	۵	.	رومانی
۵	اسلونی
.	اسلوواکی
۱۰	۲۰	۱۵	۲۵	۵	۲۵	۳۰	۳۵	۲۵	۵	۵	فنلاند
۲۵۵	۲۰۵	۱۶۰	۱۵۰	۱۴۰	۲۱۰	۲۶۰	۲۶۰	۲۱۰	۱۲۰	۹۰	سوئد
۱,۴۴۵	۱,۱۸۵	۶۷۰	۶۷۰	۵۲۵	۳۹۵	۵۸۰	۶۸۵	۷۲۰	۸۵۰	۵۵۵	بریتانیا
۵	۱۰	.	۵	ایسلند
.	لیختن اشتاین
۴۰	۳۵	۶۰	۳۵	۱۰۰	۹۵	۱۶۰	۶۵	۵۵	۳۰	۴۵	نروژ
۲۰	۱۰	۵	۵	۵	۱۰	۵	۲۰	۱۰	۲۰	۳۵	سوئیس
۴,۵۷۰	۳,۹۳۵	۳,۱۲۵	۱,۶۵۰	۱,۵۸۰	۱,۶۸۰	۲,۴۷۰	۲,۱۲۵	۱,۸۲۰	۱,۶۲۵	۱,۳۰۵	جمع کل

جدول ۱۱۴- درصد پاسخ مثبت در مرحله نهایی به درخواست پناهیجویان ایرانی در کشورهای EU و EFTA

۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	
۴۷.۰۳	۴۸.۴۱	۵۰.۱۲	۵۰.۳۹	۵۳.۶۴	۴۹.۸۴	۵۰.۳۳	۴۶.۵۸	۳۹.۰۷	۳۸.۷۰	۳۳.۸۴	اتحادیه اروپا (۲۸ کشور)
۰.۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۳.۷۰	۱.۴۷	بلژیک
۱۰۰.۰۰	-	-	۰	-	۱۰۰	-	۱۰۰	-	-	۰	بلغارستان
-	-	-	-	-	۰	-	-	۱۰۰	-	-	جمهوری چک
۳۹.۰۲	۲۶.۴۰	۳۲.۷۱	۴۲.۱۱	۶۰	۵۰	۶۹.۴۴	۵۲.۱۷	۲۸.۲۶	۵۰	۴۲.۸۶	دانمارک
۳۷.۰۳	۴۲.۸۶	۵۰.۵۰	۳۹.۳۹	۵۷.۶۹	۵۴.۸۴	۵۸.۹۴	۵۹.۱۸	۴۹.۴۶	۶۱.۲۲	۵۵.۴۰	آلمان
-	۰	۰	-	-	-	-	-	-	-	-	استونی
-	-	-	۱۰۰	۵۰	۱۰۰	۰	۰	۱۶.۶۷	۲۲.۲۲	۳۳.۳۳	ایرلند
۲۰.۰۰	۳۳.۳۳	۲۸.۵۷	۷۳.۶۸	۵۰	۳۸.۱۰	۱۰۰	۶۱.۵۴	۱۰۰	۱۰۰	۰	یونان
۰.۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	اسپانیا
۵۹.۳۲	۶۸.۲۹	۴۴.۴۴	۵۷.۱۴	۳۶.۳۶	۴۷.۰۶	۳۵.۲۹	۴۳.۷۵	۵۸.۸۲	۵۵.۵۶	۴۱.۶۷	فرانسه
۰.۰۰	۵۰	۳۳.۳۳	-	-	-	-	-	-	-	-	کرواسی
۷۵.۰۰	۵۰	۰	۱۰۰	-	-	-	-	۰	-	-	ایتالیا
-	-	۰	۰	۴۰	۳۳.۳۳	۱۵.۳۸	۵.۵۶	۶.۸۲	۱۷.۵۰	۱۶.۶۷	قبرس
-	-	-	-	-	-	-	۱۰۰	-	-	-	لتونی
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	لیتوانی
-	-	-	-	۱۰۰	-	-	-	۶۶.۶۷	۶۶.۶۷	۵۰	لوکزامبورگ
-	-	-	۰	۰	۰	۰	۲۵	۰	-	-	مجارستان
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	مالت
۵۶.۶۷	۷۰.۵۹	۶۲.۷۹	۶۸.۱۸	۷۸.۵۷	۶۵	۸۵.۷۱	۴۰	۶۰.۸۷	۵۴.۵۵	۴۵.۴۵	هلند
۶۶.۰۴	۵۲.۷۸	۷۲.۲۲	۷۵	۸۷.۵۰	۹۵.۴۵	۵۷.۷۸	۶۴.۷۱	۶۲.۵۰	۵۰	۵۰	اتریش
۰.۰۰	۰	۰	۰	۰	-	-	۰	-	-	-	لهستان
۰.۰۰	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	پرتغال
۶۰.۰۰	۵۰	۰	۰	۱۰۰	۰	۵۰	۴۲.۸۶	۳۳.۳۳	۳۳.۳۳	۰	رومانی
۵۰.۰۰	۰	۰	۰	-	-	-	-	-	-	-	اسلونی
۰.۰۰	-	-	۰	-	-	۰	۰	-	-	-	اسلوواکی
۱۰۰.۰۰	۶۶.۶۷	۵۰	۷۱.۴۳	۵۰	۸۳.۳۳	۸۵.۷۱	۸۷.۵۰	۸۳.۳۳	۱۰۰	۱۰۰	فنلاند
۲۹.۳۱	۳۳.۳۳	۳۶.۷۸	۵۳.۵۷	۵۹.۵۷	۴۲	۳۷.۴۱	۲۷.۸۱	۲۴.۵۶	۲۰.۸۷	۱۹.۵۷	سوئد
۸۲.۵۷	۷۷.۴۵	۶۴.۷۳	۶۰.۳۶	۵۳.۳۰	۵۴.۱۱	۴۳.۲۸	۵۰.۳۷	۴۲.۳۵	۳۹.۶۳	۳۴.۳۷	بریتانیا
۳۳.۳۳	۶۶.۶۷	۰	۱۰۰	-	-	۰	-	-	-	-	ایسلند
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	لیختن اشتاین
۲۶.۶۷	۱۱.۴۸	۱۸.۷۵	۱۱.۴۸	۳۱.۲۵	۱۴.۷۳	۱۶.۱۶	۱۰.۹۲	۱۱.۸۳	۵.۰۴	۱۲.۸۶	نروژ
۱۰.۰۰	۷.۶۹	۴.۷۶	۶.۶۷	۷.۶۹	۹.۵۲	۷.۱۴	۱۷.۳۹	۸	۱۱.۴۳	۲۲.۵۸	سوئیس
۴۵.۹۵	۴۶.۴۹	۴۷.۸۶	۴۶.۲۲	۵۰.۴۰	۴۲.۹۷	۴۳.۷۶	۴۱.۷۵	۳۵.۷۲	۳۳.۵۷	۳۱.۶۴	جمع کل

جدول ۱۱۵- تعداد پاسخ منفی دریافت شده در مرحله نهایی توسط پناجویان ایرانی در کشورهای EU و EFTA

۲۰۱۹	۲۰۱۸	۲۰۱۷	۲۰۱۶	۲۰۱۵	۲۰۱۴	۲۰۱۳	۲۰۱۲	۲۰۱۱	۲۰۱۰	۲۰۰۹	
۵,۰۷۰	۴,۱۳۰	۳,۰۴۰	۱,۵۸۰	۱,۲۷۰	۱,۵۸۰	۲,۲۷۵	۲,۳۴۰	۲,۷۴۵	۲,۴۹۵	۲,۳۹۵	اتحادیه اروپا (۲۸ کشور)
۴۵	۶۵	۲۵	۴۰	۱۳۵	۲۰۰	۱۷۰	۸۰	۶۰	۱۳۰	۳۳۵	بلژیک
۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۵	بلغارستان
۰	۰	۰	۰	۰	۱۰	۰	۰	۰	۰	۰	جمهوری چک
۱۲۵	۴۶۰	۳۶۰	۱۱۰	۴۰	۶۵	۵۵	۱۱۰	۱۶۵	۵۵	۲۰	دانمارک
۳,۴۴۵	۲,۵۱۵	۱,۷۲۰	۷۰۰	۳۸۵	۴۸۵	۵۳۵	۴۰۰	۴۶۵	۱۹۵	۳۱۵	آلمان
۰	۵	۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	استونی
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۵	۱۰	۲۰	۳۵	۴۰	ایرلند
۱۱۵	۶۰	۸۰	۲۵	۵۰	۶۰	۰	۵۰	۰	۰	۱۵	یونان
۱۰	۱۵	۵	۵	۲۰	۱۰	۲۰	۱۵	۱۵	۱۰	۱۵	اسپانیا
۱۲۵	۶۵	۴۵	۱۵	۳۵	۴۵	۵۰	۴۵	۴۰	۲۵	۳۰	فرانسه
۰	۵	۱۰	۰	۰	۰	۰	۰	:	:	:	کرواسی
۵	۵	۵	۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	ایتالیا
۰	۰	۱۰	۵	۱۵	۲۵	۶۰	۸۵	۲۱۰	۱۶۵	۸۰	قبرس
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	لتونی
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	لیتوانی
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۵	۰	۵	لوکزامبورگ
۰	۰	۰	۳۵	۵	۵	۱۰	۱۵	۱۰	۰	۰	مجارستان
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	مالت
۶۵	۵۰	۸۰	۳۰	۱۵	۳۵	۵۰	۵۵	۴۵	۳۰	۳۰	هلند
۱۷۵	۸۵	۲۵	۱۵	۱۰	۵	۹۵	۹۰	۶۰	۹۰	۷۰	اتریش
۱۰	۱۰	۵	۰	۵	۰	۰	۵	۰	۰	۰	لهستان
۱۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	پرتغال
۱۰	۱۰	۰	۰	۰	۵	۱۰	۲۵	۱۰	۱۰	۵	رومانی
۵	۵	۱۰	۵	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	اسلونی
۵	۰	۰	۰	۰	۰	۵	۰	۰	۰	۰	اسلوواکی
۰	۱۰	۱۵	۱۰	۰	۵	۵	۵	۵	۵	۰	فنلاند
۶۱۵	۴۱۰	۲۷۵	۱۳۰	۹۰	۲۹۰	۴۳۵	۶۷۵	۶۴۵	۴۵۵	۳۷۰	سوئد
۳۰۵	۳۴۵	۳۶۵	۴۴۰	۴۶۰	۳۳۵	۷۶۰	۶۷۵	۹۸۰	۱,۲۹۵	۱,۰۶۰	بریتانیا
۱۰	۵	۱۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	ایسلند
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	لیختن اشتاین
۱۱۵	۲۷۰	۲۶۰	۲۶۵	۲۲۰	۵۵۰	۸۳۵	۵۲۵	۴۱۵	۵۶۵	۳۰۵	نروژ
۱۸۵	۱۲۵	۱۰۰	۷۰	۶۵	۹۵	۶۵	۹۵	۱۱۵	۱۵۵	۱۱۵	سوئیس
۵,۳۸۰	۴,۵۳۰	۳,۴۱۰	۱,۹۲۰	۱,۵۵۵	۲,۲۲۵	۳,۱۷۵	۲,۹۶۵	۳,۲۷۵	۳,۲۱۵	۲,۸۲۰	جمع کل

WWW.ISTI.IR